

pety ... petty ... bytha

Hodie ... hominis pessimus est qui nescivit
... se ad omnia ...

... possunt ... primus ...

Potus post fabri sensu facit esse remotum
Defecit desertum ... set ... ebrietate
Ebrius atque faber bis octo modis variat
Hic ... hic plorat hic blasphemat hic ...
... hic rixatur hic ...
... somno ... replet ...
... hic est sermone repletus
... hic est nullus ...
... sugando ...
... hic vorat ... ...
... klud
bozat
... ebrietate
... sapiens ...
... vorat ... plorat
... imperat ...
Septimus ...
Nonus ...
Decimus ...
... [illegible]

Valerasius regimen sctis humane.

Summa Ioannis Valensis de regimine
uite humane seu Margarita do-
ctorum ad omne propositum.
prout patet in tabula.

Ad Sapientissimum Theologũ fratrẽ Petrum de Arriuabẽis ordĩs minoꝝ Guillelmus Astẽsis.S.D.

h Aud ĩiuria mi pater reuerẽdc ab Atheniẽsibus nõnũq̃ irrisos fuisse Lacedemonios arbitror: q leges, quas suis conderent eas in archiuũ conferrent: quasi his legibus posse hoĩum uitam instituí existimarent: quæ non essent enunciatæ: quod ipsi longe secus faciendum censebant: id quod a Romanis etiam lege sancitum fuit & obseruatũ: quippe quia frustra leges & ad bene beateq́ȝ uiuendũ institutiones a principibus dicerent: nisi: ut Mercurius instituit Trimegistus suis enunciarent & populis & iudicibus: ut quid obseruandum esset: aut a quibus abstinendũ ĩtelligi posset. Id ipsum cũ ceteris: tum tibi potissimũ pro ĩnato erga ꝓximum charitatis studio decreuisti obseruandũ: ut pote qui diuinis semper cõtemplandis: ut assolet: uersaris: tui quoq́ȝ animi curas ad cõmunem hoĩum utilitatem quandoq́ȝ impenderes: Effecisti sane pater optime quod uirum decuit cui diuina cõmittuntur archana. Nec ulla exparte tua te fefellit opinio. Quando quidẽ sũmá hanc aureá innocentissimi illius Theologie philosophi Fratris Ioannis Valensis usq́ȝ adeo penitus occlusam nõ secus ac preciosam gemmam ex abditissimis latebris ad oĩum tandẽ noticiá ferre properasti: ut sciant cuncti quáta te diuturna sup cõi oĩum utilitate cura solicitet. q ut tátorũ

laboꝶ gratiosiór fructus ītra sinū memòrie cōmē-
dareť uoluisti sn̄iaꝶ flosculos ī ordinē colligere:&
uiá legētibus pádere:Quáobrē tuus Georgius de
Arriuabenis uir inquá iter ceteros imp̄ssores offi-
ciosissimus:ut tuæ morē gereret uolútati: súmam
hácipsá perq̄ acuratissime íprimere curauit: tanto
q̄ꝫ studio:ui:diligentia:ac cura tá præclaꝶ opus in
lucē redactū ē & emendatū:ut nō uerbū tm̄:sed nec
syllabá credá ī corrigēdo omissá.Quò táti uiri ge-
nerosos usqꝫ labores ueluti Beatus Bernardíus Fel
trēsis suo semp comitatu cōtubernioqꝫ dignabať:
ita omnes diuini eloquii p̄cònes & lectitare:& sibi
ꝓponere ualeant quos imitteнť & predicent & in
q̄bus ueluti quodá absolute ac totius uirtutis spe-
culo altius speculenť: ut sciát cū oībus secure & in
trepide loqui:& decenter uniuersos scd̄m singulas
statuū conditiones instruere. Oportet.n.uerbi dei
declamatores oīum artium essepitissimos:& ut de
oratore primus oīum Gorgias Leòntinus sensisse
legitur:apte de oībus scire rn̄dere. Non.n. parum
est in p̄suadendo se unū oībus exhibere audiendū:
qui & dicēdò auditoꝶ animòs in ueritatis senten-
tiá trahat:& suadēdò ac disuadēdo in oī re uertat
quo malit.Itaqꝫ cū singulis bonaꝶ artiū disciplinis
uix singule hoīum etates sufficiant. Mirabile certe
munus hoībus fuisse celitus cōdonatū arbitror:q̄
huiuscemodi liber ī lucē ꝓdierit;cui qui niti uolue

rint:queant inter ois artiũ ꝓfessores quasi in ꝓpria uersari officia. Hic.n.floret medicina. hic legũ ueneranda maiestas. Hic poetæ pspicui: q apud egyptios sacerdotũ & ꝓphetaꝝ cognoměto humanarũ simul diuinarumq rerum cognitioně tradiderũt. Hic demũ philosophie rõnalě: moralě: naturalěq pre se fert scientiã: docetq non solũ hoiem cetera: sed qd sit ět ipse hõ: nec qcq̃ est hoium obscurũ erroribus: quod huius ductu curaq non splendeat: Quã.n.põt mens hoium in errores lapsa incurrere egritudině: ĩ qua nõ sanet his philosophiæ gubernaculis atq medicaminibus. recte Stratonicus hãc sanitatem appellat: Hæc uiã ab bene beateq uiuendum suis parat preceptis. Huius clientes plurimum amant Veneti: Immo ueros moribus ac peritia Philosophos numinũ instar & colunt & uenerantur. Quapropter ab ipsoꝝ Illustrissimo atq Excellentissimo Dñio fuit obtentũ ꝙ nullus ꝑter prefatum Georgium libellũ hunc ualeat imprimere: aut imprimi facere: seu alibi impressum uendere in terris eiusdě usq ad annos decem ꝓxime futuros. Qui ĩgitur huius Sacre philosophiæ stigmata elementaq apprehendere cupiunt: omni studio curare debent: ut qđ paruo empturi diuinũ opus inueniunt sue omnino biblyothecæ ascribãt: ex quo magnã cõsequent uoluptatě: maioresq in dies suscipient fructus ad laudě summi tonantis. Amen. Finis.

¶ Tabula per ordinem Alphabeti omnium in summa Joannis valensis contentorum.

¶ De incipientibus a littera. A.

De littera. B.

De littera. C.

c

De littera . E.

E

De littera. G.

De litera. H.

De littera. J.

De littera. L.

D

De littera. M.

De littera. N.

De littera.O.

E

De littera . P.

De littera. Q.

De littera. R.

De littera. T.

De littera. V.

De littera. X.

De littera. y.

FINIS TABVLE

¶ Incipiunt tituli super communiloquio fratris Joannis valeñ. ordi-
nis fratrū Minorum

Um collectiōis huius que potest dici summa col
lectionum siue communiloquium sint septem par-
tes ad maiorem euidentiam processus cuiuslibet
partis capitula prenotantur.

e ¶ Prime igitur ptis sunt distinctiones .x. Qua-
rum prima est de republica in communi & infor-
matione personarum ex qbus constituit. Et hui⁹
Primum capitulum quid sit respublica.
Secundum ex quibus constituitur: & qualiter
Tertium qualiter debet legibus regulari
Quartum qualiter debet in iustitia fundari
Quintū qualiter debet vnanimi concordia cōnecti & vniri.
Sextum qualiter debet fideliter adiuuari
Septimum qualiter debet salubribus consilijs dirigi
Octauum qualiter debet virtuosis moribus ordinari
Nonū: qualiter recta intentione debet ordinari
Decimū qualiter ex pdictoꝝ carentia vel defectu destruitur
Undecimū de exēplis antiquoꝝ q̄nta .s. sustinuerūt ꝓ salute reipublice
Duodecimū q̄ doctrina euangelica non repugnat reipublice & q̄ post
eius successionem non contingunt magis aduersa q̄ȝ ante: sicut erran-
tes aliqui posuerunt

f Ecunda distinctio est de informatione principis in republica si-
ue rege. Cuius
Primum capitulum est: quomodo princeps est ad moduȝ ca-
pitis in republica. Et de capitis proprietatibus
Secūdū q̄ dn̄atio vel potentia nō est ex libidine ambienda
Tertium quomodo ē ordinate & legiptime assumenda

t Ertia distinctio est de virtutibus principantis. Cuius
Primum capitulum est q̄ assumpt⁹ est ad sollicitudinem & la-
borem: non ad ocium vel quietem
Secundū q̄ debet esse humilis deo & ecclesie: colens vere deuȝ & eccle
siam honorans
Tertium q̄ debet esse immaculatus a sordidante culpa
Quartum q̄ debet esse virtuosus operum iustitia

f Exta distinctio: de informatione senatus siue consiliariorū qui sunt ad modum cordis in republica. Cuius

Primum capitulum est de talium institutione ꝛ auctoritate apd̄ antiquos

Secundum q̄ debent esse iusticia vite probati.

Tertium q̄ debent esse veridici

Quartum q̄ sint experti

Quintum q̄ sint stabilitate solidi

Sextum q̄ consilia sint examinata

Septimum q̄ in consilijs capiendis audiēde sunt sententie diuersorū.

Octauum q̄ princeps debet esse magnificentior in consilijs largior: ꝛ clementior

Nonum q̄ secreta ꝛ archana consiliorum sunt occultanda

f Eptima distinctio est de informatione thesaurariorum: siue habentium curam de thesauris principis: siue reipublice: qui sunt ad modum stomaci in republica. Cuius

Primum capitulum est de informatione ministrorum seu camerariorū principis qui sunt ad modū laterum in republica

Secundum de informatione custodum thesauri ꝛ expensarum publicarum: qui sunt ad modum stomaci vt dictum est.

o Ctaua distinctio est de septem vitijs que consueuerunt esse curialium cauendis. Cuius

Primum capitulum est de bonorum ambitione cauenda.

Secundum de cauenda adulatione.

Tertium de improba munerum acceptione

Quartum de impudenti comodorum ꝛ officiorum venditione

Quintum de simulata amicitiarum fictione

Sextum de sophistica calumniarum machinatione: ꝛ impia pauperū spoliatione.

Septimum de voluptate cōmessationum ꝛ vitiorum illas cōcomitātiū.

n Ona distinctio de informatione militum qui sunt ad modū manuum in republica. Cuius

Primum capitulum est: quare per manus significantur.

Secunduꝫ de militie institutione: ꝛ militis nūcupatione: ꝛ affectione.

Tertium de sacramenti militis modo ꝛ qualitate

Quartum de militum virtuositate: ꝛ q̄ debent esse strenui circunspecti ꝛ expediti.

Quintuz de diſciplina militari:⁊ exercitatione virtuali:⁊ eorum vtilitate
Sextum de iure militari
Septimum de multiplici militia:⁊ q̄lr militandū ſit ɔ̄ hoſtes ſpūales
Ecima diſtinctio eſt de informatione populi laborantis qui ē ad
d modum pedum. Cuius
Primum capitulum eſt: quare laborantes per pedes ſignificā-
tur ⁊ de pedum proprietatibus
Secundum de admonitione talium: vt laborent fideliter. Et de nume-
ro ſeptem artium mechanicarum
Tertiū de taliū admonitione a pctis cauēdis q̄ ɔcomitantur laborantes
⁊ de debito cultu diuino:⁊ congrua orōne quā debēt exoluere ſuo modo
Quartū de informatione ſingulorꝝ ꝓut competit ſue arti
Quintū de informatione venatorum: vt caueant q̄ a talib⁹ ſūt cauenda.
Sextum de admonitione medicorꝝ:⁊ egrotantium eis cōmiſſorum
Septimum de admonitione luſoruz ⁊ de cauendis vitiis que ſunt in lu-
dis:⁊ ſpecialiter alearum ⁊ talorum
Octauum de admōitione hn̄tis curā reipublice: vt prouideat q̄ ſinguli
exerceant ſua officia:⁊ de excluſiōe inutiliū offōꝝ. Et in hoc terminatur
pars prima que eſt de corpore reipublice ac mēbris:⁊ eius conſtitutiōe.
Ecunde partis que eſt de colligatione multiplici membrorū ad
ſ inuicem ſunt diſtinctiones nouem. Quarum
Prima eſt de colligatione ordinali vl' legali que eſt dominoruz
ad ſeruos:⁊ econuerſo. Et huius
Primum capitulum eſt de origine ſeruitutis.⁊ de equalitate conditiōis
omnium que debent principes cogitare
Secundum de informatione ſeruorum vt intelligant peccatum eē cām
ſeruitutis:⁊ vt ſint liberi mente
Tertium de fidelitate quam habere debent ad dominos
Quartum de nequitia infidelium ſeruorum ⁊ punitione eorum
Quintum de admonitione ſeruorꝝ fideliū:⁊ ſpal'r de obediētia ad dn̄os.
Ecunda diſtinctio eſt de colligatione naturali que eſt patrum ad
ſ filios ⁊ econuerſo:⁊ eorum admonitione. Cuius
Primum capitulum eſt de admonitione patrum vt nutriāt fi-
lios ſub ordinata diſciplina.
Secundum de amore filiorꝝ ad parentes in affectu ⁊ effectu
Ertia diſtinctio eſt de colligatione fratrum ad inuicem. Cuius
t Primū cap'lz eſt de eorꝝ informatione q̊ ad amoris beniuolētia

t Ertie partis:que est de informatione hominum q̄tum ad ea que sunt cōia omnibus sunt distinctiones octo. Quarum Prima est de istructione hominū quantum ad differentias sexus. Cuius

q Ecunda distinctio est de informatione hominum ſm differentias etatum. Cuius

t Ertia distinctio de istructiōe hōiuꝫ q̄ ad dr̄ias ꝯditionū. Cui⁹

q Uarta distinctio de instructione hominum quo ad dr̄ias sustētationis siue possessionis. Cuius

q Uinta distinctio est de admonitione hominum ſm differentias qualitatis vite. Cuius

s Exta distinctio est de admonitione hominum ſm differentias statuum. Cuius

Primum capitulum est de admonitione coniugum
Secundum de admonitione multiplici viduarum et quales esse debēt
Tertiuz de admonitione multiplici virginum et quales esse debent. et de fructu virginitatis: et de pena illam violantium secundum antiquos.

s Eptima distinctio est de admonitione hominuz secundum differētias euentus vel fortune: prout loquitur vulgus. Cuius
Primum capitulum est de admonitione existentium in prosperitate et de eius instabilitate
Secundū de admonitione existentium in aduersitate: et de eius vtilitate.

o Ctaua distinctio est de admonitione hominum quo ad differētias complexionum corporis. Cuius
Primum capitulum est de instructione existentium in sanitate
Secūdū de admonitiōe existētium in infirmitate. et de huius vtilitate

Capitula quarte partis

q Uarte partis que est de republica ecclesiastica specialiter: et eius membris sunt distinctiones quinque. Quarum prima est de clericis in communi. Cuius
Primum capitulum est que sunt membra reipublice ecclesiastice secundum quod caput et que alia membra
Secundum de clericis in communi: et quales esse debent: et de signo clericali quod est corona
Tertiū de instrutione eorum qui sunt in primo gradu. s. hostiariorum.
Quartū de informatiōe eorum qui sunt in secūdo gradu. s. lectorum
Quintū de admōitiōe eorum qui sunt in tertio gradu. s. exorcistarum.
Sextū de admonitione eorum qui sunt in quarto gradu. s. acolitorum.
Septimum de admonitione eorum qui sunt in quinto gradu. s. subdiaconorum
Octauum de admonitione eorum qui sunt in sexto gradu. s. diaconorum
Nonum de admonitione eorum qui sunt in septimo gradu. s. presbyterorum

s Ecunda distinctio est de perfectione predictorum scilicet quales esse debent. Cuius
Primum capitulum est: quod debent esse scientia prediti
Secundum quod sint moribus ornati.
Tertium quod sint castitate puri. Et de periculo cohabitationis eorum cum mulieribus
Quartum quod sint ab auaritia liberi
Quintum quod sint a secularibus negotijs separati.

Capitula quinte partis.

q Uinte partis que est de informatione scolasticorum sunt di//
stinctiones due. Quarum
Prima est de instructione discipulorum. Cuius
Primum capitulum est de dignitate sapientie
Secundum qualis debet esse q̄tum ad corporis dispositionem sapiens
siue litteris deditus q̄ corpore ꝛ membris bene dispositus
Tertium qualis esse debet quo ad industriam mentis
Quartum qualiter pueri in primis sunt instruendi
Quintum in quibus doctrinis sunt īformādi: ꝛ a quib⁹ cauendi
Sextum que sunt necessaria studentibus
Septimum qualis debet esse discipulus
Octauum quale debet esse studium boni discipuli: ꝛ de exemplis anti//
quorum in studendo
Nonum quales debent esse discipuli quo ad vite honestatem.

f Ecunda distinctio est de informatione doctorum. Cuius
Primū capl'z q̄les ascēdere debēt gradū magr̄alē ꝛ d̄ vtilitate
virtuose vite docentium ipsis discipulis
Secundum quales libros habere debent: ꝛ qualiter studere
Tertium qualiter cauende sunt noxie scientia scolasticis
Quartum qua intentione studere debent
Quintum specialiter qualiter studendum in sacra scriptura: ꝛ que neces
saria in ea.

Capitula sexte partis

f Exte partis que est de informatione religiosorum sunt distin
ctiones sex. Quarum
Prima est de religionis primaria institutione. Cuius
Primum capitulum est: quid sit religio ꝛ vnde dicatur
Secundum de institutione ꝛ ortu religionis.

f Ecūda distīctio ē: de eminentia ꝛ dignitate religiōis. Cuius
Primū capitulū ē q̄r antiqui hunc modū viuēdi ꝑelegerunt.
Secundū de religionis eminentia
Tertiū de distinctione religiosorum antiquorum
Quartum de tribus in quibus consistit religio specialiter.
Quintum de paupertate ad quam se obligant religiosi. Et de huius ex=
emplis in sanctis ꝛ prophetis antiquis.
Sextum qualis debet esse paupertas.

Quartum de eius iugi memoria τ meditatione
Quintū de ꝑparationis indilatione: τ q̄r debent homines esse parati.
Sextum de errore gentiliū qui sibi mortem intulerunt: τ de erroris huius improbatione

Secunda distinctio est de mortis multiplicitate τ errore. Cuius
s Primum capitulum est de distinctione mortis
Secūdū qualiter mors prima. s. corporis timenda est malis
Tertium qualiter mors secunda timenda est bonis τ malis
Quartum de sanctorum morte: τ eius preciositate
Quintum de terrore electorum in morte
Sextū de status sctōrū q̄litate τ meditatione in morte.
Septimū de angelorꝫ aduētu ad sctōs i morte: τ d' glie eorū reuelatiōe.
Octauū de vtilitate seu cōmoditate hūdi sctōs astantes in morte

Tertia distictio ē de q̄litate eorū q̄ morientib⁹ ꝓsunt. Cuius
t Primū capl'ʒ ē q̄ntū valēt pōpe exequiarū vl' loca sepulturarū
Secūdū de cure modicitate de sepulturis quā antiq habuerūt.
Tertium de varietate consuetudinis apd gentiles de corpib⁹ mortuorū.
Quartum de necessitate restitutionis: τ rectitudine testamentorum
Quintum quibus iuuantur anime defunctorum
Sextum de status defunctorū varietate: τ quib⁹ viuorū suffragia ꝓsunt vel non ¶ Et in hoc finis huius collectionis.

EXPLICIVNT CAPITVLA

Cum dæmon languebat monachus pius de
uolebat.

Sed cum conualuit mansit ut ante fuit.

Hæc scripsit qui sciuit.

Samvel.

Non mortui laudabunt te Domine sed
uiui nos qui uiuimus in terra.

Hæc scripserunt non pinxerunt.

¶ Incipit prologus in cōmuniloquium a fratre Joanne valensi de ordine fratrum minorū editum.

A Um doctor siue predicator euangelicus sapientibus ⁊ insipiētib⁹ debitor sit. saluatore demandante eidē: ꝑdicate euangelium omni creature; sedula diligētia studere debet: vt sciat omnes instruere doctrinaliter: ⁊ admonere efficaciter non solum in predicatione declamatoria: sed in collatione familiari ⁊ mutua: prout hortatur. Ecc. xxxvij. Cum viro irreligioso tracta de sanctitate: ⁊ cum iniusto de iustitia. Et sic de aliis q̄ ibi enumerat. ⁊ hoc exemplo saluatoris: qui nō solū pre

B dicabat publice in ciuitatib⁹ ⁊ sinagogis: sed etiā in mensis parabolas ⁊ verba vite frequenter auditoribus ꝓpōebat. Luc. vij. Symon: habeo tibi aliqd dicere. Similiter exēplo bti Pauli. ij. cor.

C i. Sermo meus et ꝑdicatio mea nō in persuasibilibus humane sapientie verbis. ⁊c. Predicatio scilicet publica. ⁊ sermo priuatus ait glo. Et Act. xx. ait idem. Docerē vos p domos ⁊ publice idest priuate ⁊ cōiter rectificās ⁊c. Frequenter enim collatio familiaris ⁊ mutua: efficatior est ad instruendum ꝙ̄ predicatio publica vel lectio: prout ait Grego. super euā.

D li. i. omel. ij. Collocutionis inqt vox corda torpētia excitat plusꝙ̄ lectiōis: ⁊ quasi quadam manu sollicitudinis vt euigilent. scilicet audiētes pulsat. Et ideo ꝑdicator euangelicus etiam i priuata collatione verba vite iugiter ꝓponat. pro loco ⁊ tempore: etiam in mēsa: vt alimēta corporis ministrātibus: ipse alimenta vite dispēset.

E Ciuile enim est ac sacris conscētaneū litteris: aut oio silere i mēsa vt audias ad ꝑfectum aut vñ ꝑficiant alij: aut sine culpa letentur: doctum ꝓferre sermonē. Siquidem ⁊ inter comedentes deus parabolas miscuit: ꝓut dicitur in policrato. li. viij. c. ix. Di. n.

F diogenes ⁊ alij Cynici (qui sꝫ Papi. sunt philosophi ꝑcissime vite. Nam cynos canis dicitur q est parcissimum animal). obuios monuerunt: ꝓut dicit Sen. epla xxx. ⁊ Hiero. ꝯ Iouinianum loquens de Diogene: ꝙ habitauit in portarum vestibulis. ⁊ in porticibus ciuitatum vsqꝫquaqꝫ proferens verbum: ⁊ transeuntium aut abigens aut notās vitia que mores fedabant: Multo magis predicator diuin⁹ debet singulos monere: ⁊ vtiliter cum illis conferre vt quilibet ex sua collatiōe ampli⁹ illuminet ⁊ melioret: qa

G vt ait Sen. epistola. 110. Qui ad phm venit quotidie: aliqd boni secū ferat: aut sanior domum

redeat: aut sanabilior. Et pōit ex/
empla. Qui ad solem venit colo
rabitur. Qui in taberna vnguen
taria resederint: odorē secū ferēt
Sic qui ad philosophum fuerit:
traxere aliquid necesse est. Pre/
dicator ergo sicut philosophus
celestis verba sapie effundit: vnđ
audientes illuminent sicut a sole
⁊ exēpla vite ostēdat aspiciētibꝰ:
vt odore virtutum reficiant. Sic
enim monet beatus Grego. sup
euange. li. ij. omel. xvij. Cū quē/
libet lubricū videmus: admonē/
H dus est: vt coniugio studeat fre/
nare iniquitatem suā. Cum con/
iugatum videmus: admonēdus
est: vt sic exerceat curaȝ seculi ne
postponat amorem dei. Cuȝ cli/
cum videmus: admonēdus ē vt
sic viuat ꝙ vite exempluȝ secula/
ribus prebeat. Cum monachum
videmꝰ: admonendus est: vt in
reuerentiaȝ habitus sui: in actu:
in locutione ⁊ cogitatione se sem
per circūspiciat: ⁊ que mūdi sunt
deserat: ⁊ qđ ostendit oculis hu
māis in habitu: ante dei oculos
moribus pretendat. Iste sanctus
ē: admoneatur vt crescat. Iste ini
quus: admōeat: vt se corrigat. Et
quisquis se ad sacerdoteȝ iunxe/
rit: sale sermonis eiꝰ conditus re/
cedat. Col. iiij. Sermo vr̄ semꝑ
in gratia sit sale conditus: vt scia
tis quomō oporteat vos vnicui/
ꝗ respondere. Iste enim est fru/
ctus phie vere. vt enim dicitur li.
de deo Socratis: Aristippus re/ I
spondit cuidam tyranno interro
ganti: quid sibi philosophie studi
um tam impensum ꝓfuissz. vt cū
omnibus inquit hominibꝰ secu/
re ⁊ intrepide fabularer: ⁊ vere.
Iste est enī vere philosophie fru
ctus scire loqui ordiabiliter. ⁊ de
center ⁊ vtiliter cum omnibꝰ ho/ K
minibus ſ̄ȝ dignitates graduū:
quātitates etatum: qualitates sta/
tuum: conditiones ministroruȝ
⁊ officiorum. scilicet loqui cuȝ re
gibus prout decet. Et sic de alijs.
Et ſ̄m hos modos apostoli do/
cuerunt populuȝ dei: nunc domi L
nos: nunc ſuos: nūc pr̄es: nūc fi
lios nūc senes: nūc iuuenes: nūc
diuites: nunc pauperes. Eph. v.
viri diligite vxores vestras. ⁊. vi.
Filij obedite parentibus. Et se/
quit. Serui obedite dominis. Et
i. Pe. prio. Serui subditi estote
in oī timore dominis. Et seqtur.
c. iij. Mulieres subdite sint viris
suis. Similiter beatus Jo. Scri
bo vobis pr̄es. Scribo vob ado
lescentes. Scribo vobis īfantes.
⁊c. Et non soluȝ apostoli ⁊ sancti
doctores sic distinctis modis do
cebāt homines: sed etiam philo/
sophi gētiles: ꝓut ait Trogus pō
peius li. ii. de Pictagora: ⁊ Po
licratus. lib. vij. c. iiij. Nō cū au/ M
disset Crotonioꝝ vrbeȝ omnino
resolutam: ⁊ virtutis opera indi/
gēteȝ: illuc venit: ⁊ matronaꝝ se/
parataȝ a viris doctrinā: ⁊ puero

rum a parentibus frequenter ha
buit. Et docebat nũc has pudici-
tiam ⁊ obsequia in viros: nũc il-
los modestiã: ⁊ litteraruz studiũ
Et inter hec velut genitricez vir-
tutum frugalitatem omnibꝰ inge
rebat. Et sic assiduitate disputa-
tionum: ad frugem melioris vite
populuz reuocauit: Unde v̾sus.
Descripsi mores hominum iuue
numqꝫ. Et qualiter serui despici
unt domios. Quid meretrix: qd
leno: dolis cõfingat auarꝰ. Hec
quicunqꝫ legis sic puto tutꝰ eris.
Hi versus scripti erant in epita
phio Terentij. Exemplo igit̃ sal-
uatoris apostolorum ⁊ doctoruz
sanctorum: ac etiam gentiliũ phi
losophorũ: euangelicus predica
tor: vt dictũ est: ordinabiliter: di-
stincte: vtiliter: ⁊ ex proprijs oẽs
moneat tam in publica ꝑdicatio
ne q̃ꝫ priuata collatione. ⁊ sicut ꝓ
uidus explorator debet conside-
rare status eoꝝ: mores ⁊ consue
tudines cum quibus confert: Et
N prout viderit expedire saluti eoꝝ
sermones vtiliter ꝓponere: ⁊ eos
efficaciter hortari. Quia vt ait q-
dam sapiens: Cũ orator non ali-
ter nisi orando probetur: philo-
sophus non minus tacendo pro
tempore q̃ꝫ loquẽdo philosopha
tur. Est enim tempus tacendi ⁊
tempus loquendi: Et ideo ait pri
us tacendi: postea loquẽdi: eoqꝫ
O ille veraciter loqui nouit: qui pri-
us bñ tacere didicit. ⁊ q̃si quod-
dam nutrimẽtum est verbi cen-
sura silẽtij. ait Gre. supra Ezech.
li. i. homel. xi. Ubi. n. nõ ẽ auditꝰ
nõ effundas ſmonẽ. Ecc. xxxij.
⁊ nolite sctũ ſ dare canibꝰ Mat.
Et libro. i. saturnaliũ dr̃: q So-
crates grecus orator. cum in cõ-
uiuio a sodalibus hortaret̃: vt ali
quid in mediũ proponeret de fõ
te eloquentie ait. Quod presens P
locus ⁊ tempus exigit egon̄ cal-
leo: ⁊ que ego calleo: nec loco ꝑ-
senti sunt apta nec tempori. Ideo
sequitur ibi. Nihil tam cognatũ
phie q̃ꝫ locis ⁊ temporibus apta
re sermones: eorũ q aderũt esti-
matione in mediũ vocata. Alios
enim reuocant exempla v̾tutuz: Q
alios beneficioꝝ: nõnullos: mo
destie. ⁊ qui aliter agebãt sepe au
ditis talibus ad emendationem
veniunt. hec ille. Regula igit̃ di-
scretionis moderante: ꝓut vide
rit expedire ꝓ loco ⁊ tempore ꝓ-
ponat predicator diuinꝰ v̾ba edi
ficatoria in plures ſm illud Ecc.
xxi. verba prudentie statera pon
derantur. Ut enim dicit Augu-
stinus. vi. confes. Sermo ẽ vas:
snia cibus: sapientia ⁊ stultitia ci
bi vtiles ⁊ inutiles: qui v̾bis or-
natis sicut vasis vrbanis ⁊ rusti-
canis subministrãtur. vt ergo ꝓ- R
uidus dapifer cibos sapientie in
v̾bis ornatis dz ꝑdicator mini-
strare. Fauus eniz mellis verba
cõposita: dulcedo anime: suaui-
tas mentis. ꝓuer. xi. Et prouide

S Debet predicator materiam de q̄ loquitur dimittere: si intellexerit aliam esse vtiliorem illis quib⁹ loquitur: vel si viderit superuenire alios quibus magis ꝯpetat alia materia: exemplo Xenocratis: q ommissa materia quā tractabat transtulit se ad aliam propter vitia superuenientis inuehendo ꝯ illa: prout ait Uale. li. vi. c. vlti. dicēs. Perdite luxurie athēīs adolescēs polem⁹ nec illecebris tātūmō: sed ēt infamia ipa gaudēs: cū e ꝯuiuio nō post solis occasū sed post ortū surrexisset: domūq3 rediēs Xenocratis philosophi patentē ianuā vidisset vino grauis: vnguentis delibut⁹: sertis capite redimito. pllucida veste amictus refertam turba doctoꝝ ei⁹ scolā intrauit. Nec contentus tā deformi introitu consedit: vt clarissimū eloquium: ⁊ tam prudentissima precepta: temulētie lasciuijs eluderet. Orta demum: vt par erat omnium indignatiōe. Xenocrates multū in eodē habitu cōticuit: ommissaq3 re quā disserebat de modestia ⁊ temperātia loq cepit. Cuius grauitatem sermonis coactus respicere polem⁹: pmuz coronam detractam capiti pīecit paulopost palium intra brachiū reduxit: pcedente tempore: omnem conuiualem illaritatē deposuit: ad vltimū: totā luxuriā exuit. vniusq3 orationis saluberrima medicina sanatus: ex infami Ganeone maxim⁹ phūs euasit: pegrinatus est eius anim⁹: in neqtia non habitauit. h ille. ⁊ de hoc Aug. epistola. lvij. Cōsimilimō debet predicator videns aliā materiam esse meliorem auditorib⁹ ⁊ vtiliorem: se ad illā trāsferre: put vtilitas exigit. Et qr non omnibus predicatorib⁹ vacat inspicere ⁊ perscrutari multa volumina predictorum doctoꝝ: collegi i hoc tractatu siue collectiōe que pōt dici summa collectionū siue cōlloquium quedam generalia ad instructionem hoīum fm varietatē statuum eoꝝ. Et hoc nō solum de libris diuinoꝝ doctoꝝ: sed ex libris gentilium phoꝝ: exemplo apostoli. qui introduxit dicta eoꝝ. sicut illō. i. cor. vi. Colloquia praua: bonos mores corrūpunt. quod fuit dictum Menādri. ⁊ illō ad Ti. i. Cretenses semper mendaces: male bestie: ventris pigri. qō fuit dictū Epimenidis poete. ⁊ illō Act. xvij. Gen⁹ dei sumus: qō ē clausula versus heroici: prout dicit Hiero. epl'a lx. Et exēplo beati Hiero. q itroduxit multa dicta gentiliū ꝯ Iouinianū ⁊ in epistolis suis. Et exemplo beati Aug. qui inducit talia mlta in libris suis de ciui. dei: ⁊ alijs: ⁊ in epistolis suis. vt enim dicit idem de doc. xpiana ante finē. Sicut populus israel vasa ⁊ ornamenta aurea ⁊ argētea ⁊ vestes attulit de egypto: quē vendi/

cauit ad meliorē vsuʒ: sic libera-
les disciplinas vsui veritatis aptas
⁊ quedam moꝝ precepta cōtinē-
tes possunt accipe fideles ad ve-
ritatis attestationem: sicut ibi ex-
emplificat Aug. de doctorib⁹ sa-
cris: qui fuerūt in sapientia secu-
lariuʒ philosophoꝝ experti ⁊ pro
tulerunt ex coꝝ doctrinis multa
vtilia ecclesiasticis: ⁊ refutauerūt
superstitiosa figmenta. Nō ergo
propter insufficientiaʒ sacre scri-
pture: in qua quicquid homo ex
didicerit si noxiuʒ est damnatur:
si vtile inuenit: sed ꝓpter honorē
veritatꝫ ⁊ efficatiorē attestatōeʒ ipis
auditoribus: ⁊ preconium diuine
bonitatis: que eis veritatem reue
lauit: vt ait Apo. ro. i. Deus enim
reuelauit illis. Dicta igitur verita
tis. ex libris eorum licite possunt
X assumi: prout ait Cassiodorus li.
de institutione scripturaꝝ loquēs
de libris Origenis: q̄ sucos salu
berrimos caute ⁊ sapienter sume
re debemus: ne pariter venenuʒ
perfidie sorbeamus. vbi introdu
cit dictū Virgilij: qui cum legeret
Enniū requisitus a quodam quid
ageret: respondit. Aurum in ster
core quero scilicet veritateʒ in tā
vili libro. Omissis igit̄ supersti
tionibus predictorū: que sunt ve
re dicta ab eis: hic sanctoꝝ aucto
ritatibus adiungantur. Et si nar
rantur aliqn̄ dubia: intelligant̄ vt
ab eis sūt narrata. nō vt assertiōe
affirmata. Vt aūt auctes que idu
cuntur sint magis certe: ⁊ libri
⁊ capitula distincte nominentur
Et vt si qui dignentur ista pueri-
lia ⁊ rudia aspicere iucūre possint
plura de materijs de qb⁹ hmōi
auctoritates sunt in libris p̄nola
tis ⁊ capitulis. Quasi enim soli-
ditas auctoritatū est certitudo li-
brorum ⁊ capituloꝝ: ⁊ ecōuerso
vage auctoritates: min⁹ solide vi Y
dentur ⁊ min⁹ efficaces ꝯ volen-
tes resistere vel ꝯdicere. ¶ Et qꝛ
aliter sunt admonendi viri litte-
rati: alr̄ illitterati: aliter scolares:
aliter religiosi: sicut facit Grego.
in pastorali p totū: ⁊ sicut ait ideʒ
esse faciendum. li. xxxi. mor. sup Z
illō. Quis dedit gallo intelligen-
tiam? id ē m distinctionē gradu-
um: statuū ⁊ officioꝝ distīgui ꝑt
hec collectio siue tractat⁹. Sunt
enim scolares siue layci: ⁊ sūt lit
terati siue clici: ⁊ sunt scolares si-
ue philosophi: ⁊ sunt religiosi si-
ue monastici. Et quia ex premis-
sis cōsistit respublica ciuilis: que
est quasi quoddā corpus cōpagi
natū ex membris quoꝝ mēbroꝝ
est connexio ad inuicē multimo-
da: ideo hec collectio in. vij. ꝑticu
las distinguitur.

¶ Prima pars est de constitu-
tione reipublice: ⁊ membris suis
⁊ de instructiōe ⁊ informatiōe p-
sonarum que sunt membra eius
singillatim ⁊ absolute sicut prin-
cipis: qui est ad modum capitis:
⁊ sic de alijs.

viri litterati atque monasti illiterati

¶ Secūda pars est: de ↄnexiōe dictoꝝ membrorum scilicet prīn cipis ad subditos: ꝛ econuerso ꝛ sic de alijs ꝛ de eorū instructio/ ne ex proprijs quibuslibet.
¶ Tertia pars est de admonitio ne hominū q̄tum ad ea que sūt cōia omnibus: qualia sunt diffe/ rentie etatis scilicet pueritia: sene ctus: paupertas: opulentia: ꝛ sic de alijs. Et he tres ptes sunt spe/ cialiter de admonitione laycoꝝ.
¶ Quarta pars est de admoni/ tione ecclesiasticoruꝫ ſm differē tias statuum ꝛ graduuꝫ.
¶ Quinta pars est de admoni/ tione scolasticorum siue philoso phantium.
¶ Sexta pars est de admonitio ne religiosorū siue monasticoꝝ.
¶ Septima pars est: de admo/ nitione cōi. ꝛ de morte: vt sint pa rati homines ad mortē. ꝛ de par tibus sibi spectantibus.

Finis prologi.

¶ Prima distinctio. De republica in cōmuni: ⁊ de īformatione personaꝝ ex quib⁹ constituit.

QUoniā respublica vt dictuz est ē vniuersale quoddaz corp⁹ cōpaginatuz ex membris. princeps enim vł dominans obtinet locuz capitis: prepositi ⁊ iudices sunt ad modum auriuz ⁊ oculorum. Senat⁹ siue collectio sapientum ⁊ cōsiliarioꝝ ad modum cordis. Milites protegentes ad modū manuū. Laborantes siue agricole solo inherentes ad modū pedū: ꝓut dicit Plutarcus libro qui intitulatur istructio Traiani: iō primo dicēdū ē de republica in se ⁊ in cōi. Scdo de personis ex qbus cōstituitur singillatī: ⁊ de admonitiōe eaꝝ.

DE primo scilicet de republica. Primo ingrēdū ē quid sit. Secūdo qualiter constituitur. Tertio quibus virtutibus ornat͛ regit͛ ⁊ conseruatur. Quarto qualiter per ꝯrīū deficit ⁊ dissoluitur: ⁊ ex quoꝝ defectu. Quinto: de sollicitudie antiquorum ⁊ labore pro reipublice conseruatione: ⁊ de magnitudine sustinentie ꝓ ipsa. Sexto q̄liter doctrina euāgelica nō cōtrarīatur reipublice sicut detrahētes aliqui posuerūt.

¶ Capl'z. j. Quid sit respublica. B

ET primo notādū: q respublica ē res ppli. Populus autez est cetus iuris consensu: ⁊ vtilitatꝭ coione sociatus prout ait Augu. i. de. ciui. c. xix. recitans diffinitionē reipublice dataz a Scipione ⁊ recitatam a Tulio vt patet ibidem. Et idē Augu. v. de ci. c. xviij. Respublica est res populi: res cois: res ciuitatis. Et sic pz: q ois qui intēdit bonū cōe vt vtilitatez populi: vł patrie: vel ciuitatis augere cōseruare, ptegere: salua iustitia. intendit ⁊ rempublicā augere protegere ⁊ conseruare. Id quaz rēpublicā habuerūt antiq affectuz magnū vt patebit infra.

¶ Capl'm. ij. ex quibus ⁊ qualiter constituitur respublica.

EX quibus ⁊ qualiter constat respublica determinat Augu. v. de ci. di. q
C tūc respublica. i. res populi iuste ⁊ bene regit͛ siue ab vno rege. siue a paucis optimatib⁹: siue ab vniuerso populo: cum talis ē populus scilicz cetus: iuris ꝯsensu: ⁊ vtilitatis coione sociat⁹. Tunc enim salua est respublica: cū fm ius omnes consentiunt. ⁊ vtilitatem cōmunē oēs intendūt. Constat autez personis superioribus: medijs: ⁊ iferioribus. Unde ibi Aug. recitans verba Scipionis

dicit. Nõ sicut in fidibus ⁊ tibijs
in ipso cantu a vocibus cõcẽtus
quidã tenendus est ex distinctis
sonis: quem discrepantem aures
ferre erudite non possunt quousque
ꝙ concors efficitur: sic ex sũmis
⁊ infimis: medijs iteriectis ordi/
nibus cõsonis: moderatã rõnis
ciuitatem consensu dissimiliũ cõ
tineri: ⁊ que armonia a musicis
dicitur in cantu: eam eẽ in ciuita
te concordiam. Quilibet eniz in
ciuitate est vna litera in sermõe
D ait Aug. iij. de. ci. c. iij. Patet er/
go: rempublicã cõstare ex perso
nis varijs sicut ex membris suis
Unde ⁊ qõdã corpus dr̃ esse: vt
dictũ est. Et sic Aposto. loquens
de republica ecclesiastica vocat
eam corpus: ⁊ ciues eius mẽbra
ro. i. Multi vnum corpus sum⁹
in christo: singuli autez alter alte
rius membra. Et. i. cor. xij. Et. n.
in vno spiritu nos omnes ĩ vnuz
corpus baptizati sumus. Unde ⁊
de republica: membris: ⁊ cõcor
dia ait Tulius. i. de offi. c. xxx. di/
cẽs esse in republica magistrat⁹:
personas priuatas ⁊ peregrinas
Ubi assignãs eoꝝ officia dicit: ꝙ
E ꝓpriũ mun⁹ magistratus est: in/
telligere se gerere personã ciuitatis
debereqꝫ eius dignitatẽ ⁊ decus
sustinere: ꝟuare leges: iura descri
bere: ⁊ fidei sue ꝯmissa meminis
se. priuatuz ꝟo inquit Tuli⁹ opor
tet equo ⁊ pari cum ciuibus iure
F viuere: nec submissum nimis ⁊
abiectum: nec se efferentẽ nimis
ea velle in republica ꝗ tranqlla ⁊
honesta sunt. Taliter enim senti
re solemus bonũ ciuez ⁊ dicere.
Peregrini ꝟo ⁊ incole officiuz
est: nihil ꝑter negotiũ suũ agere:
nihil de alieno inqrere: minime G
ꝙ esse in aliena republica curio/
sum. Et hec officia reperiuntur:
cũ queritur: quid deceat: qd ap/
tum sit personis temporib⁹ ⁊ eta
tibus: prout dicitur ibi. Et ex his
patet: ꝙ sicut in corpore nãli: mẽ
bra sunt sibi inuicẽ deseruientia:
⁊ pro se inuicez sollicita: ⁊ mutuo
sese contegentia: ⁊ mutuas defor
mitates cooperientia: ac se se ex/
ornantia: sic debet esse in mẽbris
reipublice: que est quasi corpus H
vt dictũ est: maxime ĩ republica
ecclesiastica: sicut aptat Apo. vbi.
s. Et sicut euidẽs signũ rabiose
furie est: ꝙ vnũ mẽbrũ destruat
aliud: vel deuoret in corpore na/
turali: sic signuz rabiose malitie
est: ꝙ vnũ membrum reipubli/
ce deuoret aliud ⁊ disperdat: ma
xime si sanũ est membrum. Si
autem putridum ⁊ aliorum infe
ctiuũ: auferri vel segregari debet
⁊ amputari ab habẽte potestatez
seruato iure iustitie: prout ait Tu
lius. iij. de offi. c. vij. loquẽs de ty I
ranno dicẽs. Hoc genus hoĩuz
est pestiferuz atqꝫ impium: ⁊ ex
hominuz cõitate exterminãdũ
Et ponit exẽplũ sic. Membra
corporis amputãtur: si spiritu ca

rere ceperint: et ceteris nocēt mē bris: sic feritas et imanitas beluec a conciuiuz tanq̄ vnitate corporis segregāda. Si ergo vtētes organis musicalib⁹: diligēter studēt: ne fiat aliqua dissonantia i organis suis: et vt sit proportionalis cōsonantia: multo magis guberna
K tores reipublice debent sollicite prouidere: q̄ in predictis partib⁹ reipublice sit debita armonia: prout dicitur a policrato li.iiij.c.viij. Si iquit citharedus aliiq̄ fidicines multa diligētia procurant quomodo oberrantis corde ɔpescāt vitiū: et eā vnanimē reddant: faciātq̄ dulcissimā dissidētiū ɔsonātiam: cordis non ruptis sed tensis proportiōabiliter et remissis: q̄ta sollicitudine oportet principez moderari nūc rigore iustitie: nūc remissiōe mīe: vt subditos faciat q̄i vnanimes i domo: et q̄i discordātiū i misterio: pacis et charitatis operibus: vnam faciant perfectā et maximam melodiā. Hoc autē certuz est: q̄ tutius est: cordas remitti q̄ nimis ptendi. Remissarum nanq̄ ptensio: artificis peritia cōualescit: et debitaz soni red
L dit gratiam: Sed que semel rupta est: nullo artificio reparatur. Profecto si sonus exigitur quē non habent: frustra tendūt: et citius sepe venit ad nullum q̄ ad eū q nimis exigitur. Huiusmōi autē armonia virtualis erit in republica: quando erit conformis illi superne hierusalez p sua possibilitate: et ordinata legibus dei: quādo de illa edificabit. illō Job xxxviij. Nunquid nosti ordinem celi: et rationez eius pones in terra. Ratio eniz celi ponitur in terra: qn̄ respublica hūana imitat rēpublicā celestē: vbi volūtas dei lex ē put dicit Aug. loquēs de republica in angelis siue i curia celesti ō ci.c.ij. Et sic pz secūdū.

¶ Caplm.iij. qualiter debet respublica legibus regulari.

Tertio videndū est: quibus respublica ordinat. Et sciendum q̄ ordinat.

¶ Legum rectitudine.
¶ Iustitie solidantis equitate.
¶ Concordie vnanimitate connectente
¶ Fidelitate mutua adiuuāte.
¶ Consilio salubri dirigēte.
¶ Morū honestate decorāte.
¶ Ordinata intētiōe quasi omnia cōseruante.

¶ De primo pz ſz Tuliū prima rhetorica lib.i. vbi ait. Oēs leges ad cōmoduz reipublice iudices referre oportet: Nemo inquit leges legum causa saluas eē vult: sed reipublice. Nam vt ex medicina, nihil oportet putare proficisci: nisi q̄ ad corporis vtilitatez spectet: quoniam eius causa instituta est: sic a legibus nihil debet arbitrari proficisci. nisi q̄ reipublice conducat: quia eius causa cōparate sunt. Et Ambro. ome M

lia.v.hic reipublice vsus ē: leges
omnibus esse cōmunes. atq3 ob
seruari eas deuotione cōi: vno
omnes teneri vīculo: nō alij ius
esse. quod alius sibi ītelligat non
licere: sed qđ vni liceat licere om
nibus: ⁊ cōmunem reuerentia3.
pīm quoq3 cōsilio respublica gu
bernetur. Cōmune omnibus vr
bis domiciliū: cōis conuersatio
nis officiū: vnum prescriptū oi-
bus esse vnū consilium. hec ille.
Et ideo nisi rectis legibus respu
blica gubernetur non diu stabit.
Nec mirum: cū lex sit fm Pa-
pinianū ⁊ Demostene3 inuentio
hois: donū dei: dogma sapiētu3
correctio violentoru3 excessuū: ci
uitatꝫ ꝯpositio: toti⁹ crimis fuga.
N Siue lex est ratio sūma insita a
nā: que iubet que sunt faciēda: ꝓ
hibetq3 ꝯria. ait Tulius de legi-
bus. Siue lex nihil aliđ ē q3 rec-
O ta rō: ⁊ a nemie tracta: impans
honesta: prohibens ꝯria: ait idē
phil.ix. Siue lex est recti prece-
ptio: prauiq3 depulsio. ait idē.ij.
de natura deoꝝ. Ipsa eni3 ē ius
scriptū: iubēs honestū: ꝓhibēs
ꝯriū: ait Gratianus. Est enim
lex interpres equitatis: rerum di
uinaꝝ ⁊ humanaꝝ compos: ait
P Egippus. Ideo necessarie sūt iu
ste leges ad gubernationē reipu-
blice: ꝓut dicit Sen. epla. xciiij.
Nā postq3 subrepentib⁹ vitijs ī
tyrānidem regna conuersa sunt:
opus esse cepit legib⁹ quas ⁊ ipsi
inter vitia tulere sapientes. Et po
nit exemplū de Solone. q Athe
nas equo iure fūdauit. Et de Li
gurgo qui leges īstituit: ⁊ đ alijs
Et de his ⁊ đ coꝝ legibus loqꝉ Q
Augu.ij. de ci.c.xvj. De legibus
quoq3 Solonis ait Aulus geli⁹
li.ij. q incise erant in assib⁹ ligne
is: vt sempiterne manerēt. Et de
Ligurgo ⁊ eius legibus ait Tro
gus pompeius lib.ij. vt dictū est
in breuilogo de virtutibus. Sūt
eni leges sicut capistra ⁊ cōpedes R
equoꝝ ⁊ frena: ait Criso. sup Jo.
omel.xxxvi. vt eni3 legitur in tra
ctatu de.xij. abusionibus. duode
cimus abusionis gradus est: po
pulus sine lege. q dū dei dicta: ⁊
legu3 scita ꝯtemnit: per diuersas
erroꝝ vias in laqueum perditio S
nis icurrit. Et sequitur vna rega
lis via lex dei: que nec ad dexterā
nec ad sinistra3 declinat. Et quia
omniū legum est inanis censura
nisi diuine legis imaginem ge-
rat: ꝓut ait Augu. viij. de ci.c.vj. T
ideo omnes leges emanare de-
bent a lege diuina. p me inqt sa-
pientia diuina reges regnant: et
legum cōditores iusta decernūt.
ꝓuer.viij. humane eni leges ca-
tenus valēt: quatenus nō discre
pant a diuinis ait helinandus. ⁊
iđ hec respublica sola ē ordinata
que legibus regulatis lege diui-
na gubernaꝉ: q2 tunc est ciuitas
dei: in qua rex veritas: lex cha-
ritas: modus eternitas ē. ait Au- V

gu. Que lex licet sit vna in se: est
tamē multiplex in fructu ⁊ ṽtute
Job.xi. Multiplex est lex eius.
Et quia inutilis est legū latio: ni/
si sit earūdem debita custoditio:
ideo sollicite debent custodiri in
republica. Nam vt ait Vale.li.v.
ca.iij.loquens de Atheniensib⁹.
Cū ēt equissima iura sed iniqui/
sima ingenia hr̄ent: morib⁹ suis
q̄z legibus vti potius maluerūt.
X Et debēt custodiri a maiorib⁹ ⁊
minorib⁹: ne sint sic tele aranea
ruz: que infirmiora aialia retinēt
valentiora transmittunt: ꝑut ait
Vale.lib.vij.di.leges esse tales vt
ait Anatharsus: q̄ his pauperes
⁊ humiles ꝯstringi: diuites ⁊ po
tentes nō alligari ꝯtingit. Econ/
trario. de illo qui eruit sibi oculū
vnū: cū filius eius deberet mul/
ctari priuatione amborū ꝓpter
Y adulteriū: ꝑut dicit Vale.li.vi.
c.ij.de quo in breuilogo de ṽtuti
bus. Et Saul noluit ꝑcere filio:
q2 fuerat transgressus mandatū
eius .i.Re.xiiij. Vn̄ sicut leges nō
debent punire innocentem ꝑut
dicit Pau.act.xxij. ⁊ tu sedēs in
dicas me s̄m legem. ⁊ ꝯ legē iu/
bes me percutere. ita nō debent
absoluere reū a disciplina. maxie
quādo quis peccat in rempubli/
cam. Qui enim iustificat impiū.
Z ⁊ condemnat iustum vterq3 ab/
hominabilis apud deum. puer.
xvij. Unde Vale.li.vij.c.xij.dicit
q̄ nihil Agesilai facto sapienti⁹.

q cū aduersus rempublicaz lace
demonioꝝ ꝯspirationē ortā cō/
perisset: leges ligurgi abrogauit:
que de damnatis suppliciū sumi
vetabant comprehensis autez ⁊
⁊ interfectis sontib⁹ e vestigio re/ A
stituit: atq3 vtrūq3 simul ꝓuidit:
ne salutaris animaduersio vl' in/
iusta esset: vel iure impediret. Ita
q̄ vt semper esse possent: aliquā/
do non fuerunt.

¶ Capl'm.iiij. Qualr respublica
debet in iustitia fundari.

Et quia leges non suffici
unt ad regimē: nisi iusti/
tia regulet. iō respublica
dz eē fulta iustitia ⁊ in ea fūdata:
ꝑut dicit Aug. recitās sentētias
sapientū .ij.de ci.c.xix. ⁊ ꝯcludēs
hoc verissimū esse scilicz sine sū/
ma iustitia rempublicaz regi nō
posse. vnde Lelius asserit: nihil
tam inimicum q̄z iniustitia ciui B
tati⁹: nec oio nisi magna iustitia
geri ac stare posse rempublicaz.
Et idem.iiij.de ci.c.iiij. Remota
inquit iustitia: qd sunt regna ni/
si latrocinia? Ubi ponit exemplū
de Alexandro ⁊ pirrata: de quo
in breuiloquio de virtutib⁹. Ait
enim Tulius.ij.de offi. q̄ oibus
necessaria est opinio iustitie ēt so
litario: ⁊ his qui vendūt ⁊ emūt
ꝯhendisq3 negotijs necessaria ē
iustitia ad rem gerendā. Cui⁹ tā/
ta est vis: vt nec illi qui maleficio
⁊ scelere pascunt possint sine vlla
particula iustitie viuere. Et pōit

C exemplum de latronibus. Unde
& leges latronū esse dicuntur qui
bus pareāt: quas obseruent. vbi
pōit exempla p equalē prede pti
tionez. Barglus illiric⁹ latro ma
gnas res habuit. & multo maio-
res Nouat⁹ lustrarius: cui exer-
citus imperatoris cesserunt. Unū
ait ibi. Archipirrata: nisi equali-
ter predam disptiat aut interficit
a socijs aut relinquit. Idō conclu
dit ibi: q cū tāta sit vis iustitie: vt
ētipsa latronū opes firmet & au-
geat: q̄tā ei⁹ vi iter leges & iudicia
i ꝯstituēdo rēpu. fore putam⁹. vñ
& iustitia ē splēdor magn⁹ ex q̄ bo
D ni viri noiant. Cui⁹ mun⁹ primū
ē: ne cui qs noceat nisi lacessit⁹ in
iuria. Deiñ vt cōib⁹ p cōib⁹ vtat
priuatis vt suis. ait idē de offi. li.
i. c. vj. Uel fūdamēta iustitie sūt:
ne cui noceat: deinde vt cōi vti-
litati seruiatur. ait idez. c. viij. Et
Ambro. pmo de offi. ait: q iust⁹
cōia habz pro suis sua pro cōib⁹
Sequitur. Iustitie est prima ps
E in deuz. secūda in patriaz tertia
in parentes. deinde in oēs. Sed
vera iustitia non est nisi in repu-
blica: cuius ꝯditor rectorq̄ xps
est. Et in ea ciuitate est vera iusti-
tia de qua dictū est: Gloriosa di-
cta sunt de te ciuitas dei. vt ait
Augu. vi. de ci. c. xi. Et Ualerius
li. vi. de virtutibus recitās exem-
pla antiquoꝝ: de quib⁹ in breui-
loquio de virtutib⁹. Et cū ipa sit
virtus qua vnicuiq̄ sua tribuūt:

ꝯput dicit Augustin⁹. xix. de ci. c.
i. de q̄ veniūt inocētia: amicitia:
ꝯcordia: pietas: religio: affectus:
humilitas ꝯput ait Macrobi⁹ li.
i. Siue ei⁹ species sunt pietas er- F
ga omnes xpianos: innocētia si
ne iniuria aliqua: dilectio reuerē
tia cōcordia: misericordia scilicet
in affectu. & clementia in effectu:
ait Hugo. Qualis autē esse debz
in republica: tam superiorū erga
inferiores & econuerso q̄z pariuz
inter se patebit infra: cum singil-
latiz de taliū informatione dicet.
Naz vt ait Ber. in sermone quo
dam de aduentu. Iustitia est vir
tus que reddit vnicuiq̄ q suum
est scilicet superiori: equali: & in-
feriori. Prelato eniz debet reue- G
rentia & obedientia: pari ꝯsilium
quo erudiat ignorantia: & auxili
um quo iuuetur infirmitas: infe
riori custodia: vt non regnet pec
catuz in mortali corpore. ro. vij.
& disciplina: vt scilicet dignos fa-
ciat pnie fructus. Quib⁹ dz ad-
iungi iudiciuz ait idez. Et h: sunt
septez colūne quas edificat sapiē
tia in domo sua. puer. ix. ait idē
vbi. s. Magno igit affectu est iu
stitia appetēda: magno studio cu
stodiēda: magno honore vene-
randa. Unde iustitie templa de- H
dicauerūt gentiles ait Aug. pmo
de doctri. xpiana. c. v. Idō ad eaz
hortatur sapiētia diuina iudices
reipublice Sap. i. Diligite iustiti
am qui iudicatis terram.

¶ Capl'm.v. Qual'r dz respublica vnanimi concordia. vniri.

Et quia tūc ē iustitia pn-cipal'r in republica quā do est in ea vera concordia: necesse ē: vt respublica vnanimi cōcordia adiuuet, put dicit Salustius in iugurtino li.ij.recitans vba Scipionis.ego inquit trado vobis firmū regnū: si boni eritis: imbecille: si mali. Nam pcordia prout res crescūt: discordia maxime dilabuntur. hoc idē ait Señ.epl'a.xcvi. Omne enim regnū in seip̄z diuisuz desolabit: ait Saluator Mat.xij. Et sic ꝯtrario: vnitū augebitur. Nihil enīz vtilius ciuitati concordia. Unde comētator.ix.ethi. Cōcordia magnorum grata toti ciuitati: ꝛ totis grecis. Tūc enīz respublica. ꝛ in se est fortis ꝛ hostibus terribilis. Terribilis vt castroꝝ acies ordinata canti.vi. Sup quo Grego. super Ezechi.li.i.homel'.viij. Castrorum inquit acies tūc hostib⁹ horribilis ostenditur: quādo ita cōstipata ꝛ condensata fuerit: vt nullo loco interrupta videatur. Uno inquit agmine psequebant filij israel: ꝛ debilitabant hostes. Judith.xv. vt enim ait Señ.iiij. de bñficijs.c.xiiij.hōi quez nullā vis nature quibuslibet fecit terribilem ꝛ validū: duas res dedit natura que faciunt eum validuz scilicet rōnem ꝛ societatem. Societas ei dominiū oium aīalium dedit: ꝛ imperiū terris gentium: ꝛ etiam dominari in mari iussit. Et ideo in omni republica debz vnus pncipari: ne fiat diuisio ait Hiero.epistola.xcij.propter qḋ rectores reipublice antiquit⁹ ꝛ si essēt prius discordes: postq̄ erāt assumpti ad regimen reipublice inter se mutuo cōcordabant: put narrat Ualeri⁹ lib.iiij.c.ij.narrans de manlio lepido: ꝛ Tulio Flaco: Qui vt cēsores creati sūt: q prius inimicitijs dissidebāt: publice iuncti sunt non dissidentes inimicitijs priuatis. Unde ibidez c.i.narrat de eo: q̄ plāgebat aduersariū: eo q̄ erat reipublice vtilis. Et quia non est vera concordia: nisi vbi regnat charitas: que facit multitudinis cor vnū ꝛ animaz vnaz.act.iiij. ideo nec vera est respublica nisi vbi lex est charitas: vt dictum est.

I L

¶ Capl'm.vj. Qual'r debet respublica fidelitate iuuari.

Consimil'r: in republica debet esse vera fidelitas: qua adiuuetur. Nisi enīz in partibus eius sit vera fidelitas scilicet absq̄ cordis maliuola tergiuersatiōe: absq̄ oris fallaci deceptione. absq̄ gestus dolosa simulatione: ꝛ absq̄ operis puersa defraudatione. non poterit regi nec diu durare. q̄a vt ait Tuli⁹ i.de offi.c.vij. Fundamentū iustitie ē fides.i. dictoꝝ ꝯuētorūq̄ cōstantia ꝛ vitas. Et vt ait ibidē

K M N

c.xii.cũ duob⁹ mõis fiat iniuria: aut vi aut fraude. fraus quasi vulpecle: vis leonis vr̃. Utrũq; vo ab homine alienissimũ. Toti⁹ autez iniustitie nulla ẽ capitalior: q̃z eorũ qui cũ maxie fallũt: id agũt vt boni videantur. Hec autez fidelitas non acquiritur pecunia vel comodo tpali sed virtute: ait
O Ambro. prio de offi. Quis fideles putat: q̃s vl' pecunia vel adulatione obligatos sibi crediderit? Quis illos: qui ad obedientiam plurima redimũtur pecunia fideles arbitret ? Nam isti se frequẽter vẽdere volũt: ⁊ imperia dura ferre nõ possunt. Acquiritur aũt fides ⁊ cõseruat iustitia ⁊ prudẽtia: vt ait Idẽ lib. ij. c. xij. Unde ⁊
P hoc raro est aliquib⁹ mẽbris reipublice: ⁊ maxie ẽm illud Ennij vt ait Tulius vbi. s̃. Nulla sãcta societas nec fides regni. Immo quorundam fides mutat cũ tempore: sicut ait Egipp⁹ lib. i. loq̃ns de quodam qui fidẽ mutauit cuz tempore. Sed nihil stabile qd̃ ẽ infiduz: ait Tulius de amicitia. c. xij. Et ipsa fides. i. fidelitas est fũdamentum stabilitatis que est in amicitia: ait ibidẽ. Et h fides fuit in magna reuerẽtia apd̃ antiq̃s. Unde ⁊ Cato eam cõmendans dixit: eaz templũ habere cũ Io-
Q ue. siue vicinam esse Ioui in Capitolio. prout ait Tuli⁹. iij. de offi. c. xiiij. ẽz illud Ennij. O fides apta pinnis. i. fastigio templi. Nemo vo põt dici fidelis q infidel est suis: ait Egippus vbi. s̃. Et qz ñ ẽ vera amicitia nec vera virt⁹ nisi quaz regulat vera charitas: io nec est vera fidelitas: nisi quã efficit diuia charitas. Fideles. n. in dilectione acquiescẽt illi Sap. R
iij. Amicus aũt fidelis: permãet in tempore tribulatõis. Ecc. xxij. Fidẽ possíde cũ proximo in paupertate illius. Sequitur. In tpe tribulationis permane illi fidel.

¶ Capl'z. vij. Quasr dz respublica salubribus consilijs dirigi.

Consequenter: sciendũz: q respublica debet esse salubribus consilijs directa: eo q salus vbi multa cõsilia. Puer. xx. Unde rectores reipubli- S
ce antiquitus dicebant consules a ꝯsulendo. v. de ci. c. xij. Io Tulius prio de offi. c. xxij. ait. Parua sunt arma foris: nisi consiliuz sit domi. Unde ibi ait. Nõ ꝯsiliũ Solõis pl⁹ ꝓfuit ciuitati Athenꝭ. quia ab eo leges habuit et istituta: q̃z valuit victoria Themistoclis: qz bellũ gestũ est cõsilio senatus: q a Solone cõstitut⁹ est. Et Sen. de tranquillitate animi T
post principiũ. Nõ his solus inquit reipublice preest: qui tuetur reos: Et de pace belloq; censet: sz q iuuentutem exhortatur: qui in bonorũ preceptorꝝ inopia virtutẽ instituit: qui ad pecuniã luxuriã q; ruentes retrahit: ⁊ si moratur in priuato: publicum tamẽ nego

tiū agit. Et Tulius de Senectu/
te.c.iij. dicit: ꝙ dantes consiliuꝫ
i republica plus agūt ꝙꝫ alij. Nā
V sunt sicut gubernatores in naui.
Alij enim sentinaꝫ exhauriunt:
alij cursant: alij malos exscādūt.
Ipse vero clauuꝫ tenens: ⁊ quie
R tus sedens in pupi: multo maio
ra ⁊ meliora facit. Non enim vi/
ribus: aut velocitatibꝰ aut celeri/
tate corporis res magne gerunt:
sed consilio: auctoritate atqꝫ sen
tentia. post ꝯcludit ibi. Nō cū ta
X libus senectus augeri soleat: apō
eos viget ꝯsiliū. In antiquis enī
est sapientia. Job.xx. Unde Ro
boam quia dereliquit consiliū se
num: ⁊ adhesit ꝯsilijs iuuenum
amisit regnū.iiij. Re.xij. Senuꝫ
S enim cōsiliū multū valet. Unde
Valeri.lib.vi.c.ij. dicit de illo qui
respondit alteri qui minabatur si
bi: ꝙ haberet mltos gladios. Et
ego inquit alius multos amicos
Quasi dicat. Te non timeo. Si/
militer consilio sapientum respu
blica augetur regitur ⁊ conserua
tur. sicut narrat Augu. eplā.xxx/
viij. ad Dioscoruꝫ de Temistocle
T pho: q non curauit ꝙ esset habi
tu indoctior cū canere neruis in
epulis recusasset. At vbi: cū se ne
scire illa dixisset: sibiqꝫ dictū essꝫ:
quid igitur nosti. rn̄dit. Rempu
blicam ex parua magnaꝫ facere:
Y cū scilicet eius consilijs respubli
ca acquiesceret. Quales aūt esse
debent consiliarij in regimie rei/
publice: dicetur infra: vbi de Se
natu idest collectione senatoruꝫ
siue consiliariorū ageť.

¶ Caplm̄.viij. Qualiter dꝫ res/
publica ꝟtuosis moribꝰ decorari

Et non solum respublica
debet esse directa consi/
lijs: sed debꝫ esse decora
ta moribus virtuosis: ꝫm qđ ait
Aug. recitans versuꝫ Ennij poe Z
te.ij. de ci.c.xxi. Moribꝰ antiqs
res stat romana virisqꝫ. Quem
versum ingt vel breuitate: vł ve/
ritate tanqꝫ ex oraculo quodam
affatū esse mihi videť. Naꝫ neqꝫ
viri nisi morigerata ciuitas fuissꝫ
neqꝫ mores: nisi hi viri ꝓfuissēt:
aut fundare: aut tam diu tenere
potuissent tantam ⁊ taꝫ longe la/
teqꝫ imperantē rempublicā. Se
quitur De viris quid dicaꝫ? Mo
res enim ipsi itroierunt viroruꝫ
penuriam, put ibi dicit Aug. reci
tans verba Scipionis. Quales
enim erant mores antiquorū ait
Salustius recitans verba Cato/ A
nis contionantis in senatu libro
i. Que verba etiam recitat Aug.
v. de ci.c.xij. Nolite ait existima
re: maiores nostros armis rem
publicam ex parua magnam fe/
cisse: Si ita esset multo pulcher/
rimam nos haberemꝰ. Quippe
sociorum atqꝫ ciuiū: preterea ar/
moruꝫ ⁊ equorū maior copia no
bis ꝙꝫ illis. Sꝫ alia fuere q̄ illos
magnos fecerūt: que nobis nul
la sunt. Domi industria: foris iu/

B stum imperiũ: animus in consulendo lib: neq3 delicto neq3 libidini obnoxius. pro his: nos habemus luxuriam: auaritiam: publice egestatem: priuatim opulẽtiam. Laudamus diuitias: sequimur inhertias inter bonos et malos discrimen nullum. Omnia ṽtutũ pmia ãbitio possidet. Nec miṛ. vbi vos sepatũ sibi qsq3 ꝯsiliũ capiṫ: vbi domi voluptatib⁹: vbi pecunie gr̃a seruitis: eo fit: vt impetus fiat in vacuam rempublicam. hec ille. Ubi ergo predicti mores sunt: ibi merito respublica ordinatur: et vbi desunt: deordinaṫ. Vñ Augu. i. de ci. c. xxxiiij. loquẽs de Scipione: ait. Qδ non censebat ille felicem rempublicam stantibus menibus et ruentibus moribus. Et idem lib. ij.

C Romani quippe portam veterẽ auctamq3 laboribus fediorẽ stantem fecerant q̃3 ruentez: quoniã quidem in ruina eius lapides et ligna: in istoruz aũt vita: nõ murorum: sed moꝝ munimenta atq3 ornamenta ceciderunt: cũ funestioribus eorum corda cupiditatibus q̃3 ignibus: vrbis tecta ardẽnt. hec ille. Et tamẽ vt ait idẽ epistola. v. Auersa et peruersa corda mortalium: felices res humanas putant: cũ tectoꝝ splendor inspicitur et labes non attendiṫ aiarum: cũ theatrorum molles extruitur: et effodiuntur fundamenta virtutum. etc. Nam principantes in republica sepe non studẽt: mores corrigere: sed hominib⁹ dominari: ait Aug. vbi. s̃. c. xix. recitans abusionem talium. Reges non cũrant q̃3 bonis sed subditis regnẽt. prouintie regib⁹ nõ tanq̃3 rectoribus moꝝ: sed tãq̃3 rerũ dominatoribus: et delitiarũ suarum prouisorib⁹ seruiunt. Et

D istos bonos mores corrũpũt colloquia mala. ij. cor. xiiij. Et q: bonos mores vel malos nõ faciũt nisi boni vel praui amores: ꝑut dicit Augu. epistola. xxxiiij. ideo non sunt boni mores in republica nisi vbi ordinati amores: qui solum sunt in republica ecclesiastica: siue in ciuitate dei. quam facit amor dei vsq3 ad cõtemptum sui: ꝑut ait idẽ. xiiij. de ci. c. vltio.

E Et econtrario desinit esse locus remedioꝝ vbi que fuerant vitia mores sunt. ait Sene. ep̃la. viij. Mos est enim mentis habitus ex quo singulorum operum assiduitas manat. Et sic extendẽdo nomẽ: virtutes dicuntur mores ait Policratus li. v. c. iij. Unde et ex hoc est deceptio multorum in republica: estimantium: prauos mores nõ esse vitia propter assiduitatez. ait Señ. li. de vera vita in pricipio. Argumẽtũ pessimuz

F turba est. Queram⁹ autẽ qd optimũ factũ sit: ñ qδ vsitatissimũ: et quid nos in possessionez felicitaṫ constituat nõ qd vulgo: veritaṫ peruerso interprete ꝓbatum sit. Et ibidem

Et ibidē. Nulla res nos maio/
rib⁹ malis implicat: q̄ȝ qd ad ru
morē componimur: optima ra
ti que magno assēsu recepta sūt:
q̄ ex boni multi sunt: nec ad
rationē sed ad silitudinē viuim⁹
G Et ponit exemplū. q aliter est in
vijs mor: ꝛ aliter i vijs pedū: qꝛ
in primis celeberrima via maxi
me decipit scilicet q̄ ambulat mł
titudo. Similiter inquit in pplo
quando vnus cadens se premit
trahit alterū: ꝛ primi: exitia sunt
sequentibus. Sic ꝛ i vita accidit
q cadentes in prauis moribus:
alios trahūt ꝛ cadere faciūt. Ad
quos mores corrigendos labora
re debent rectores reipublice.

¶ Caplm nonū qualr debȝ res/
publica recta intentione ordiari.

OT non solū predicta suffi
ciunt: nisi sit vna ꝛ ordi/
nata intentio membror
omniuȝ reipublice scilicet vt ipsa
saluetur: ait Tulius. iij. de offi. c.
v. dicens: q vnū dȝ esse ppositū
omnib⁹: vt eadeȝ sit vtilitas vni
uscuiusq ꝛ vniuersorum: quā si
ad se quisq̄ rapiat: dissoluet om
H nis humana cōsociatio. Qñ do
omnes intendunt cōmunē vtili/
tatem reipublice: nec aliqs vult
nocere alteri pp propriuȝ como/
dum: stabilis est respublica. Vñ
I ait ibidē. q non solū hoc iure gē
tiū: sed etiam legibus populoruȝ
quib⁹ in ciuitatibus singulis res/
publica continetur eo mō cōsti/
tutum est: vt nō liceat: sui como
di causa nocere alteri. Hoc eniȝ
spectant leges. Sic volunt inco/
lumen esse ciuiuȝ coniunctionē:
quam qui dirimunt: eos morte:
exilio: vinculis: damno cohercēt
ꝭm leges. Vnde ibidē ait. q de/
trahere aliquid alteri. ꝛ alteri⁹ in
comodo: suuȝ comodū augere:
magis est ꝯ naturam q̄ȝ mors:
q̄ȝ dolor: ꝛ cetera que possūt cor/
pori accidere. Et hoc ideo: quia
tollit conuictuȝ humanū: ꝛ socie
tatem que ꝭm naturā est. Et hāc
intentionem habuerunt antiqui
nobiles amatores reipublice qui
intendebant comodū alienū si/
cut suū: vt ait Tulius pri° ꝺ offi.
c. viij. dicēs. q ille Terentianus
chremes nihil humani. a se alie
num putabat. Et Señ epła. xix.
Nihil quod est humanū: alienū
a me puto. Qd ēt recitat Augu.
epła. xxxviij. Sapiēs inqt Señ.
Qui nihil iudicat suum magis
q̄ȝ cuiuslibet: illi cuȝ humano ge
nere cōsortiū est. Sed stulta aua
ritia mortalium: possessionū pro
prietateȝ decernit: nec quicq̄ cre
dit esse suū qd publicū. Sūt eniȝ
sapientes similes soli ꝛ lune que
omnibus lucent. Vñ Señ. ibidē K
Soli inquit ꝛ lune plurimuȝ de/
beo: ꝛ tñ non mihi vni oriuntur.
Imo curabant ꝺ republica post
mortem sicut ante: ait Tulius de
se loquēs li. de amicitia. c. vi. Nō
minoris cure mihi est: qualis post

mortem meã respublica fuerit q̃ʒ qualis hodie. Paucis enim natus est: q populũ sue etatis cogitat: ait Sen. epistola. xlij. Et ideo quedam ciuitates attribuũt diuinos honores quibusdam: vt excitarent alios ad sustinendũ pro republica: ait Tulius. iij. de natura deoꝝ. Unde ait ibidem. q in
L plerisqʒ ciuitatibus: augende virtutis gratia: quo libentius: reipublice periculum adiret optimus quisqʒ: viroꝝ fortium memoriã: honore deoꝝ immortaliũ consecratam intelligi potest. Unde ex hac vnanimi voluntate ꝛ cõi intentione existentiũ in republica
M ipsa saluatur ꝛ conseruatur. Qḋ patet exemplis sensibilibꝰ. Terra eniʒ immobiliter stat: eoq ciꝰ quelibet pars tendit ad vnũ scilʒ ad centrũ vt dicit phus. ij. de ce. ꝛ mũdo. Item: nauis regulr̃ trahitur: quando a vehentibus concorditer ducitur. Similiter acies proficit et vigoratur q̃dĩu ꝯcorditer tenetur. Et sic in oĩ cõitate. Et quia nõ est perfecta intentio ad vnuʒ in aliqua cõitate: nisi in vnitate ecclesiastica: in qua queritur vnũ: qḋ est necessariũ ꝛ petitur res vna scilicet habitatio superna in gl̃ia: ideo sola ecclesiastica respublica est perfecta: in qua quis non debet querere qḋ suuʒ ẽ: sed quod ihu xpi. Qḋ ostendit
N apo. exemplo membroꝝ in corpore sibi inuicem ministrantiuʒ. i. cor. xij. Quando igit̃ dictis modis respublica cõstituitur: gubernatur ꝛ adiuuatur: salua erit.

¶ Capl̃m. x. Qualr̃ respublica ex predictoꝝ defectu destruit̃.

Ex predictis patet: qualit̃ respublica dissipat̃ ꝛ dissoluit̃: ꝛ sic destruitur ex defectu predictoꝝ. Ex eisdeʒ eim generatur res ꝛ corrumpitur: ait phus: ethi. ij. Ex quo igit̃ respublica perficitur ex predictis: coꝝ carentia ꝛ defectu deficit ꝛ dissoluitur: vt patet ex verbis Catonis
O Similiter etiam: vt non maneat color vl' pictura in republica: p ut dicit Augu. ij. de ci. c. xxviij. recitans v̇ba Tulij li. v. de republica. Nostra etas: cũ rempublicaʒ sicut picturam accepisset egregiã euanescente venustate: non mõ eam coloribus hisdeʒ qbus fuerat renouare neglexit: sʒ nec id q dem curauit: vt formam saltẽ ciꝰ et extrema tantuʒ liniamenta seruaret. Quid enim manet ex anti
O qs moribus: quibus ille dixit rẽpublicam stare romanam: quos ita obliuione obsoletos videmꝰ: vt nõ modo nõ colantur: sed ẽt ignorentur? Et si ita fuit tũc multo minꝰ est modo effigies vl' color: vbi omnes querunt que sua sunt non que ihu xpi. ꝛ de destructione reipublice loquitur Aug. ibidem. c. xix. vbi postq̃ʒ enumerauit flagitia: ludibria ꝛ scelera q̃ fiebãt in republica. ait. Quis hãc

P rempublicam non dicam romano iperio. sȝ domui Sardanapali ꝯparauerit? Qui quondã rex ita uit voluptatibus dedit⁹: vt in sepulchro sibi scribi fecerit: ea sola habere mortuum que libido ei⁹ cõsumpsit dum viueret? Et hec mala in republica sitie in mũdo orta sunt ex ignauia: ociositate: libidinosa voluptate ⁊ pacis male tranqlitate: ait Augu. p̄rio de ci. c.xxx. recitans v̄ba Scipiõis di. Q Qð Catone suadente: vt carthago destrueret emula romanissim perij cõtradicebat ipe Scipio timens infirmis aisbostium securitatem. ⁊ tanq̄ȝ pupillis ciuibus ydoneũ tutorẽ: necessariuȝ vidẽs esse terrorem. Et hoc quidem re ipsa ꝓbatũ est: Deleta qppe Carthagie: ⁊ magno scilȝ terrore romane reipublice depulso ⁊ extincto: tanta de rebus prosperis orta mala continuo subsecuta sunt: R vt corrupta diruptaq̄ȝ concordia respublica destructa sit. Que mala: qualis fuerunt enumerat ibi. c.xxxi. scilicet ciuilia bella: libido dominãdi: auaritia: luxuria: ⁊ sic de alijs. Consimilr loquit Aug. epistola. v. recitãs v̄ba Salustij? ꝙ quando nec hoibus nec ipsis quos deos putabant: morũ perditoꝝ ⁊ corruptoꝝ auaritia rapacitasq̄ȝ parcebat: tunc cepit perire laudabile illud decus: salusq̄ȝ reipublice. Et itroducit ibi v̄sus Iuuenalis. Nunc patimur lõge S pacis mala. seuior armis. Luxuria incubuit. victũq̄ȝ vlciscitur orbem. Nullum crimẽ abest: facinusq̄ȝ libidinis. Ex quo pauptas romana periit. ⁊c. Unde sequit. Dolendũ enim viderũt: prudentes scilicet plus paupertatem q̄ȝ opulẽtiam perisse romanam. In illa: mor integritas fuabat: per hanc: non muros vrbis sed mẽtis ipsius ciuitatis dira nequitia: omni hoste peior irrupit. Qui ergo volunt esse fideles reipublice: studeant vt rectis legibus regant iustitia ordinẽtur: ⁊ sic de alijs vt s̄. dictum est: ⁊ a ꝯrijs caueant.

¶ Capl̄m. xi. Quanta sustinuerunt ⁊ fecerunt antiqui pro salute reipublice.

C Onsequẽter ꝯsiderãda sunt antiquoꝝ exempla ⁊ facta circa rempublicã augendã ⁊ conseruãdã. Fuit eiȝ i eis pia ꝓ ipsa sollicitudo ad ipaȝ T pro eius salute: feruida emulatio terrenorum oium cõtemptus sine despectio: terribiliũ ⁊ arduorũ agressio: periculoꝝ ⁊ laboruȝ perpessio: mortis libẽs susceptio: ⁊ necis carorum sicut filiorum ⁊ cognatorũ pro republica occisorum nulla lamentatio: ⁊ etiã fuit in eis moriendi ante destructionem reipublice omnimoda affectio: quia in eis vigebat soli⁹ reipublice salutis desideratio. Et de his ꝓ parte in breuiloquio de virtutib⁹. Unde narrat Valeri⁹ li. ij.

.c.iij.de Camillo: qui precat⁹ē: quod si alicui deorū felicitas romana nimia videretur: eius inuidia sui aliquo incomodo sanaretur. et subito lapsu decidit. Quod etiam ad damnationē qua postea oppressus est pertinuisse visū est. Sequitur. Eque virtutis est: et bona patrie auxisse: et mala in se transferre voluisse. Et idem Ualerius li.vi.c.vi. narrat de pietate antiquorum in patriam: vbi ait. Restat vt patrie caritas exhibeatur: cui⁹ maiestatis que deorum numinib⁹ equatur auctoritas: parentum vires subiecit. Fraterna quoque charitas equo animo ac libēter cedit. Et exemplificat de illis: qui se morti pro republica exposuerunt. vbi narrat de quodam in cui⁹ capite cum picus sedisset: et affirmarēt auruspices: pico occiso fore reipublice statum felicissimū: sueque domus miserrimū: cōseruato aūt pico i contrarium vtrūque cessurū: ille picū in conspectu senat⁹ morsu suo necauit. idē narrat Uegeti⁹ li.viij.c.viij. Item Ualeri⁹ li.v.c.vi. De Aristo. narrat dicens. quod cum esset supreme vite: et reliquias senilib⁹ ac rugosis membris in sūmo literarum otio vir custodiens adeo valenter pro salute patrie incubuit: vt eam: hostilibus armis solo equatā in lectulo Athenensiū e manib⁹ in quibus erat eripet. Et ibidē de multis narrat qui mira fecerūt pro republica: sicut de Codro qui se morti exposuit: vt sui vincerēt: Et de aliis similiter. Similiter Augu.v.de ci. c.xviij. narrat quanta sustinuerunt antiqui pro republica. Sicut de illo qui se precipitauit in hiatū terre cū dictū esset oraculis deorum: vt illud quod romani habent optimum illuc mitteretur. Et de Bruto qui filios occidit: quia fuerant contra rempublicā. De quo poeta ait. Natosque pater noua bella gerentes. Ad penā: pulchra pro libertate vocauit. Et de alio qui filiū occidit: licet pro patria pugnasset: quia tamen contra imperium suum .i. contra illud quod imperauerat: licet vicissim occidit: ne plus mali esset in exemplo imperij contempti: quam boni in gloria occisi. Narrat etiā de alio: qui quia porsenam regem occidere nō potuit: et pro eo aliū deceptus occidit: in ardentem aram ante oculos eius dexteram ostendit dicēs: multos esse tales: quales illū vident: qui in eius exitiū coniurassent. Cui⁹ ille fortitudinem et coniurationē taliū pertimescens: a bello facta pace se compescuit. hoc idē narrat Sen. epistola.lxxvij. Qualiter autem omnia contēpserunt pro salute reipublice ait ibidem: di. quod ipsi pauperes erāt: quorum diuitiis erariū plenū erat. Et cum haberent opulentissimā rempublicā .i. rem patrie: rem cōem: ipsi in domib⁹ suis pauperes erant. Similiter ait Tulli⁹.ij. de offi.c.xxiij. di. quod omnium macedonū gaza: que maxime

potit⁹ est Paulus tātū in erariū pecunie iuexit: q vnius impera/toris preda finē attulit tributorū. Z At hic nihil in domū suam attulit preter memoriā nominis sempiternam: imitatus prem affricanū: q in nullo locupletior fact⁹ ē: Carthagine euersa. Sic nec su⁹ collega minim⁹ non tñ copiosior cū copiosissimam vrbē funditus sustulisset: Italiā magis q̄ȝ domū suam ornare maluit: q̄ ornata: domus eius videret ornatior. Non enim diuitias reputabant suas: sed cōitatis. ait idem lib. iij. c. xv. Neqȝ solū nobis diuites eē volum⁹: sed liberis: propinquis: amicis: ꝛ maxie reipublice. Singuloꝝ eim facultates ꝛ copie diuitie sunt ciuitatis. Unde antiqui non estimabant aliquos viuere: nisi qui viuerent ad aliorū vtilita A tem: ait Señ. epistola. liiij. q ēt ñ sibi viuit q nemini viuit. Hinc Joseph⁹ videns patrie ruinaȝ in destructiōe ciuitatis hierosolimitane: Tito eam obsidente: desle/re cepit: q euaserit scilicet cū ceciderit percussus saxo sup caput: eo q dulce eēt sibi mori añ priā: ait Egippus li. vi. vt eniȝ ait Tullius prio de offi. c. xviij. oium societatum nulla gratior: nulla carior q̄ȝ ea que cū republica ē. vni cuiqȝ nostrū cari sunt parentes: ꝓpinqui: liberi: familiares: sed omnes omniū charitates patria vna complexa est: ꝓ qua vir bo/nus non dubitat mortem appe/tere: si ei sit ꝓfecturus. Et cōclu/dit ibi. Qd detestabilior nulla est B immanitas q̄ȝ eoꝝ q lacerāt scelere patriam: ꝛ in ea delenda fū/ditus occupantur. Et idem Tullius rethorica. ij. li. v. dicit. Qd nullum periculū vitandū est ꝓ salu/te reipublice. Ut enim dicit Vale C rius li. ij. c. i. fidū erat ꝛ altū rei/publice pectus: curia silentioqȝ salubritate munituȝ ꝛ vallatū vndiqȝ: cuius limen intrantes: abie/cta priuata charitate: publicā in/duebant: ꝛ ideo ꝓ republica omnia sustinebant. Propter qd ēt non plangebant filios: ꝓ repu/blica morientes: maxime si vir/ D tuose pugnarent: ait Criso. super Johanneȝ omelia. lxij. arguens fideles qa plangunt mortuos suos: qbus est spes resurrectionis. Unde ait. q gētiles possent i hoc dirigere xpianos. Naȝ mulier q̄dam gentilis audiens de filio in bello cadente: interrogauit Qualiter res ciuitatis sunt disposite? Quasi dicat. Si res ciuitatis salue sunt: nō plango filiū. Similr narrat ibi de alio. q cū esset coro/natus. i. habēs coronā in capite: cū audiuit q filius pro patria cecidit: auferens coronam interrogauit. vter duoꝝ: idest. Quis fi/liorum: ꝛ coronam confestim reposuit. hoc idem narrat Valeri⁹ planius li. v. in fine di. Qd cum E Xenofon sollēne sacrifitiū page/

ret ⁊ maiorez filiū noīe gestū ce cidisse in prelio cognouisset. non ideo cultū deoꝝ obmittendū pu tauit. sed tantū coronam depone re contētus fuit. Percūctatusqꝫ quō cecidisset. vt audiuit pugnā tem fortissime interijsse. coronaz capiti reposuit. Minervam cui sacrificabat testatus. maiorez se ex virtute filij voluptatem qꝫ ex morte amaritudinē sentire. Ui ris enim modis afficiebātur an tiq ad rempublicā. ex quoꝝ con sideratione arguit Aug. v. de ci. c. xviij. ⁊ post. Si isti talia fecert ꝑ republica ⁊ omnia cōtēpserūt tot pericula aggressi. ⁊ horribilia mortis gnā perpessi sunt. qd ma gnū est. pro illa eterna glīa. cun cta seculi huius qꝫtūlibet iocun da blandimenta cōtemnere. vel qūo audebit quis: de volūtaria se paupertate extollere. vel mortem ꝑ xp̄o timere. saluatore dicente. nolite timere eos qui occidūt cor pus Math. x. vnde ⁊ ibi arguit ꝙ si ipsi hec fecerunt amore pa trie: ⁊ laudū cupiditate: ꝑut loq tur poeta ꝺ illo qui occidit filios Uicit amor patrie: laudūqꝫ imē sa cupido. Quid magnū ꝑ vera libertate q̄ liberos facit a diaboli dn̄atu: nō ꝑ cupiditate hūanarū laudū: sed charitate liberandoꝝ hominū a demonib⁹ scilz ē faciē dū. ⁊ sic de alijs ꝑut ibi bene cō cludit Augu. Si enīz illi ꝑ repu blica. i. pro re populi nō redēpti magno precio idest sanguine ie su xp̄i: nec regn̄ati sacramēt ei⁹: nec viuificati vita sua: nec effecti vel existentes ad modū corporis eius: nec ꝑllecti ad vitā eternā: nec hr̄des dei: aut coheredes xp̄i facti: ⁊ pro salute tpali nō eterna ex carnali amore patrie: ⁊ laudū cupidine: non ad meriti augmē tum vel premij cumulū: nec ad animarum salutē vel dei honorē tot ⁊ talia fecerunt: qꝫta debēt fa cere viri ecclesiastici pro republi ca ecclesiastica. i. pro re populi re dēpti saluatoris sanguine ⁊ ab eo ellecti? Et sic de alijs. De quo. i. Pe. ij. vos estis gen⁹ ellectū: re gale sacerdotiuz. ⁊ hoc charitate mouente: ⁊ ad augmentum me riti facientiū: ad cumulū premij ad animarum salutem ⁊ dei ho norem? Exēplo Saluatoris sua dentis qui animam suam posuit ꝑ republica. i. Pe. i. xp̄s passus est pro nobis: vobis relinquens exemplū. Et. i. Jo. iij. Sicut ipse animam suam posuit pro nobis sic ⁊ nos debemus aīas pro fra tribus ponere. Et si ſꝫ ph̄os ali q discendi studio impediti quos tueri debent deserūt: ⁊ nil confe rūt studij: nil operis: nil faculta tū scilicet in vite solatiū: in alterū genus iniustitie incurrūt: ꝑut di cit Tulius prio de offi. c. v. mlto magis qui deserunt rempublicā diuinam causis predictis neceaz adiuuāt. Quia vt ait ibi. c. vj. pre

H clare scriptū est a Platone. Nō solū nobis nati sumus: ortusq̄ nostri partē pr̄ia vendicat: partē amici. Atq̄ vt placet Socraticis: que in terris gignuntur: ad vsus hominū omnia creari: hōines vero: hoīuz cā eē generatos nec ipsi iter se alijs alij pdesse possent. In hoc eiz: nāz ducē debemus seq: cōes vtilitates in mediū afferre: imutatiōe vl' mutatione officiorū dādo et accipiendo: cū artibus: cū opa: cū facultatib9 devincere hoīum inter hoīes societatem. hec ille. Si ergo phī iudicabant: hoc esse faciendū nā duce: multo magis debent fideles: spū inspirante et dirigente viuere ad aliorū vtilitatem: vt nemo sibi viuat etc. Ro. xiii. Qualiter autē respublica debeat disponi in se et suis ptib9 et officijs docet Auice. x. phie sue. c. viij. vbi ait. oportet: vt in statuendo leges hec sit
I prima intētio scilicet ordinare ciuitates in tres partes. i. in dispositores: ministros: et legis peritos. Et in quolibet eorū ordine ordiet aliqs prelatus. et post hos ordinent alij: vt nullus sit inutilis in ciuitate: quin habeat aliquē statum laudabilē: vt scilicet ab vno quoq̄ proueniat vtilitas ciuitati. Ideo phibeat legislator ociositatem et vacationē: ne sit aliqs q non obediat alicui. Sūt eim cōpescendi: et qui non patiunt compesci: expellendi sunt a ciuitate. Sequitur. Debet etiam prohibe-
K re officia: pp que amittuntur hereditates: et ex quibus nulla prouenit vtilitas: vt non sit luctator vel aleator: hic enim accipit qd nō prodest ciuitati. Sed oportet q qui accipit afferat fructū alij. Item prohibeat studia: vtilitati
L ōria: que sunt: doctrina furandi: rapiendi: et decipiendi. phibeat etiam actiones: que si negligunt inducūt contrariū constructiōis ciuitatis: sicut est fornicatio: et cōsilia: que retrahūt homies a cōiugio qd ē melius in ciuitate: ne quis degeneret: et eueniat pr̄imonior alienatio. Decet etiam ne pueniat diuortiū vl' diuisio copule que est in coniugio. Sic enim ordinata ciuitate poterit qlq̄ pacifice viuere quo ad se. fructuose
M quo ad alios: et quisq̄ possidere quod suum est. Et ob hoc maxime: vt sua teneāt homines: reipublice: ciuitates constructe sūt. put dicit Tuli9. ij. de offi. c. xxiij.
N Nam et si natura duce cōgregabantur homines: tamen spe custodie suarum rerū: vrbiū presidia querebant: vt ait ibidem.

¶ Capl'm. xij. q doctrina euangelica non repugnat reipublice.

E T qm aliq errauerūt: ponentes: doctrinam euāgelicam ōriari reipublice: sicut scribit Marcellinus ad Augu. epistola. iiij. dicens scilicz opinando: q predicatio et doctri

na euangelica reipublice morb⁹ nulla ex parte ꝯuenit: sicut a multis dicitur. Cui⁹ ꝑceptū ē. vt nulli malū pro malo reddere debeamus: ꝛ percutienti maxillā ꝑbere aliam: ꝛ palliū dare tollenti tunicā: Et sic de alijs Math. v. Nam quis tolli sibi ab hoste aliquid patiatur: vel romane ꝓuincie depredatori: nō mala velit iure belli rependere? Et ad illō respondet Augu. epistola. v. añ finem di. Qui dñt doctrinam xp̄i aduersam eē reipublice: dent talem exercitum: tales milites: tales ꝓuinciales: tales maritos: tales coniuges: tales parentes ꝛ filios: tales dños ꝛ seruos: tales iudices ꝛ reges: tales debitores fisci: redditores ꝛ exactores: q̄les precipit doctrina xp̄iana: ꝛ audeant: eā dicere reipublice aduersam. Imo non dubitent confiteri: magnā si sibi obtemperet salutē esse reipublice. Quasi dicat. Si predicti tales essent in republica: euangelica doctrina eis optime conueniret. Nec mirū: cū talem rempublicam ip̄a constituat. De qua post subdit Augu. Nō in ista colluuione moꝝ pessimorū ꝛ veteris perdite disciplīe: maxime venire ac subuenire debuit celestis auctoritas: que voluntariam paupertatē: cōtinentiā: beniuolentiam: iustitiam cōcordiā veraq̄ꝫ pietatē persuaderet: ceterasq̄ꝫ virtutes non tm̄ ꝓpter vitam istam optime gerendam: nec tm̄ propter ciuitatis terrene concordiā: verū etiā ꝓpter adipiscendam sempiternā salutē: et eternam cuiusdā populi celestē diuinamq̄ꝫ rēpublicā. Cui⁹ nos ciues efficit fides spes charitas: ꝛc. Uñ si tales essent ciues ꝛ alij omnes quales describit doctrina euangelica: nullus faceret malū alteri: nec tolleret tunicā. Itē alij errantes posuerunt: multa mala venisse reipublice post fidē xp̄ianam: que tangit Marcellin⁹. ꝛ ad que respōdet Aug. vbi. s̄. di. Multa mala fuisse in republica etiam ante fidē īducens v̄ba Salustij. li. ij. vrbē scilicet fuisse venalē: ꝛ mature perituram si emptorem inuenerit. Similiter inducit verba Juuenalis. Seruabat castas hūilis fortūa latinas. Quōdam: nec vitijs contingere ꝑua sinebat. Tecta: labor: sōniq̄ꝫ breues: ꝛ velere tusco. Uexate dure q̄ꝫ man⁹: ꝛ proxim⁹ vrbi. Hanibal: ꝛ stātes collina turre mariti. Et ad hanc questionem respondet Aug. v. de ci. c. v. Et post recitans mala: que venerunt reipublice romane etiam ante fidem. Unde ait lib. iij. c. xviij. rempublicam romanam ita perisse: ꝛ tot milites fuisse ab Hanibale interfectos: q̄ꝫ ipse misit tres modios plenos annulis extractis de digitis eoꝝ in ciuitatē suā Cartaginē. Non igit̄ fidei xp̄iane imputari

debet: si aliquādo aduersa reipu/
blice contingunt: sed potius pec
catis hominum inobedientium
doctrine euangelice: ⁊ transgre/
S dientiū eius mandata. ait Aug.
in tractatu de excidio vrbis. di.
Nō de⁹ permisit: multos in exci
dio vrbis flagellari: quia seruus
sciens voluntatem domini sui et
n̄ faciens: plagis vapulabit mult̄
vbi ponit exempla: vnā tribulaꝫ
sentit area: vt stipula scindatur ⁊
granū mūdet: vnū ignē fornax:
vt palea pergat in cinerē: ⁊ auꝝ
sordib⁹ careat. Sic tribulationē
roma pertulit: in qua vel liberat
pius vl' damnat impi⁹. Fides er
T go non nocuit reipublice sꝫ mul
tū profuit. Nec pp fidē xp̄i fue/
rūt puniti: sed ꝓpter peccata sua
vt dictū est. Unde erroris huius
improbitas per se patet. Nam di
cere: peius esse illis cū quib⁹ de⁹
est: ⁊ meli⁹ illis cū quib⁹ n̄ ē: im/
probabilis error est: ait Joseph⁹
contionās ad iudeos: ꝑut dicit
Egippus li. vj. vos inqt deus de
seruit: quia vos pietatis cultū de
seruistis: ꝑsidiū speratis diuinū:
sed qui defēdebat: ad hostes mi
R grauit: quia deum quem nos co
lebamus romani venerātur: et
nos offendim⁹. vbi iducit aucto
V ritates scripturarū. Non eniꝫ in
multitudine populi sed in timo/
re domini Abraā penetrauit egy
ptū. Dormiebat Abraam: ⁊ tor/
quebat Pharao Gen̄. xx. Sic
de Isaac. Sic de Jacob ꝯ Esau
Sic Moyses ꝯ egyptios ora/
bat dū dormiebat. Sic ꝺ Josue X
Gedeone Ezechia. In orone er
go meliora arma ꝗ̄ i v̄tute. Nō
ergo in multitudine exercit⁹: bel
li victoria: sed de celo fortitudo. i.
macha. iij. Cū igitur deus sit cuꝫ
illis q recte credūt: dicere: ꝙ pe/
ius est hominibus post fidei su/
sceptionē ꝗ̄ ante irrationabil' er/
ror est. Judith. vj. Si deus no/
biscū: cur apprehendūt nos hec
omnia. s. mala. Quasi di. Mala
non apprehendūt eos cum qui/ Y
bus deus est.

¶ Secunda distinctio. De infor
matione principis in republica.

¶ Capitulū primū. Quomodo
ꝑnceps dꝫ esse ad modū capitis.

P Remissis rationib⁹
instruendi habentes
curā reipublice ⁊ cō
ferendi cuꝫ eis: cōse/
quenter ꝓcedenduꝫ
est: summo magistro dirigente ad
informationem ⁊ instructionem
partiuꝫ eius: siue mēbroꝝ. Quia Z
vt tactū est supra respublica ꝑm
Plutarcū est corpus quoddaꝫ
qꝺ diuini muneris bn̄ficio aiat'
⁊ summe equitatis agitur nutu.
⁊ regitur quodaꝫ lumine rōnis.
In quo corpe quoniā princeps
obtinet capitis locū: vni subiect⁹
deo: ⁊ etiaꝫ eis qui vicē dei agūt
in terris: quoniam qui cultū dei
⁊ religionis instituūt ⁊ informāt

A vicez anime in republice corpe
obtinent: et sic ab eis totū corpus
vegetatur et regitur. Et de isto cor
pore ait similr Amelius florus
loquēs de Remulo in principio
historie romanoꝝ. Quod ex variis
quasi elementis congregauit cor
pus: et vnū ppl̄m romanū effec.
Et quoniam in isto corpore p̄n
B ceps est ad modū capitis vt dictū
est. et sicut legitur. i. Re. xx. Cum
esses paruulus in oculis tuis: ca
put factus es in tribub' israel. ait
Samuel ad Saul. Et li. v. de sa
cramentis. c. viij. Terrena ptās:
caput habz regē: et spūalis: sum
mū pontificē. Et merito: per ca
put significat: qz sicut caput mē
bris oib' suprapositū est et oium
regitiuum: in sublime erectum:
sensib' omnib' dotatū: et singula
ri vēustate effigiatū, ait Ambro.
C in exameron. omel. vi. Caput in
quit sup reliquos art' nostri cor
poris cernim' eminere: prestan
tissimūqz oium tāqz supra elemē
ta celū: tāqz arcē inter cetera vr
bis menia. In hac arce quādaz
habitare regalē sapientiā fm di
ctū ꝓpheticū. oculi sapient in ca
pite eius: hanc esse ceteris tutio
rē: ex illa oibus mēbris vigorez
prouidentiāqz deferri. Que ē va
liditas lacertoꝝ: q̄ velocitas pe
dū: nisi capitis velut pricipis sui
impartialis q̄dā āminiculet pote
stas? Ex eo eīm ait distituūt vni
uersa: aut oia fulciunt. Maior

humani capitis ornat': q cerebruz
nostrū. sedē et originem nostroꝝ
sensuū capillis munit et vestit. Il A
lic eniz sedes ē vniuersoꝝ. Cum
caput vides: hoiem agnoscis: si
caput deest nulla cognitio adesse
pōt: iacet truncus ignobilis sine
honore sine noīe. vnde postea ibi
concludit. Nō imerito huic q̄si
cultori suo mēbra cetera famulā
tur. et circūferūt illud seruili gesta
mine. atqz i sblimi locatū vehūt
videas enim: imperatori suo sin
gula mēbra gratuito stipēdio mi
litare. Alia portant: alia pascunt:
alia defendūt vel ministeriū suū B
exhibent. parent vt pricipi: ancil
lant vt dn̄o. hec ille. Merito er
go ob dictas elegātes capitis pre
rogatiuas princeps debet esse ca
put populi. Qui debet eē talis q̄
le caput in corpore hūano: et cui
deseruiāt singuli: sicut et capiti mē
bra. Unde p̄nceps est ptās publi
ca: et quasi q̄daz in terris diuine
maiestat imago: ait Policrat'
li. iiij. c. i. Ideo et anime regenti cor C
pus comparat: ꝓut ait Sen. pri
mo de clementia. vbi loquēs de
imperatore ait. Quod quēadmodūz
totū corp' aio deseruit: tanto ma
gis tantoqz speciosi' ille in ocul
to manet: et cū man': pedes ocu
liqz negociū illi' gerunt: sic et im
mensa multitudo: vni' aie circū
data est: illius spiritu regit illius
rōne flectit. etc. Ideo p̄nceps dicit
basis ppli. Job. ix. sub q̄ curuant.

D qui portant orbē. vbi Grego. ix
moral. dicit. Qd̄ pnceps non in/
congrue greco eloquio basileos
dr: qd̄ latina lingua basis ppli in
terpretatur. Quia ipse sup se po/
pulū sustinet: qui mot⁹ illius pie/
tatis pondere fixus regit. Mul
tū ergo necesse ē pncipi: sub quo
ɔphendit ois dominās in repu/
blica sibi ɔmissa: vt sit virtutib⁹
preditus: prudētia exptus: mori/
bus pbus: eminentior in his po
pulo quem regit. Cū ēt in brutis
E aialibus vigore valentiora psūt.
Ait Señ. epistola. ix. di. Qd̄ pri/
mi mortaliū: z ex eis geniti nāz i
B corrupti sequebant: eūdē hēbant
ducē z legē cōmissi melioris ar/
bitrio. Naturale enīz ē potiorib⁹
deteriora submitti: vt mutis qui
dē gregib⁹ aut maxia corpe pre/
sint: aut vehemētiora. Non pce/
dit armenta deneger taur⁹: sed q
magnitudine auctoritaꝫ ceteros
malos vincit. Elephantium gre
ges maxim⁹ ducit. Inter hoies:
C maximo est pximuz optimum.
Animo itaqꝫ rector eligebatur.
F Jō sūma gentiliuz felicitas erat
in quibus non poterat esse poten
tior nisi melior. hec ille. Et huic
ɔcordat qd̄ dr̄ de Saule. i. Re.
x. ait Samuel. Uidetis quem ele
git dominus: q̄ nō sit similis ei
in omni populo. Quando igitur
talis est pnceps: merito caput po
puli dici potest.

Caplm. ij. Qd̄ dominatio nō
ē ex libidine ambiēda.

O Omnis aūt princeps est
admonendus de cauen
da ambitione pncipādi
vl dominandi. Ad pn̄s aūt notā
dū: q̄ non est appetenda poten/
tia principandi siue dominandi
ob vtilitatis modicitatez. Ob ve
re bonitatis in ea paruitatez. Ob
mltimodā icomoditatē. z ob ei⁹
momentaneā breuitatez. De qb⁹
omnibus eleganter loquit Boe
G tius. ij. de consola. c. vi. Quid in/
quit de dignitatib⁹ potentiaꝝ di/
seraz quas celo equatis. zc. Et se
quitur. Quo ita fit: vt nō: virtuti
ex dignitate: sed ex v̄tute dignita
tibus honor accedat. Que v̄o ē
hec nostra spectabilis: z preclara
potentia? Nonne terrena anima
lia cōsideratis? Nunc inter mu
res si videres aliquem: ius si/
bi z potestatem preceteris vendi
cantez: q̄nto moueretis cachino.
Quid v̄o: si corpus spectes im/
becillius reperire queas: qd̄ sepe
muscularū morsus: vel in secre/
to quoqꝫ reptantium necat in/
troitus? Ex quo cōcludit: q̄ non
potest quis exercere ius nisi in so
lū corpus cum animus sit liber.
Exinde arguit: q̄ in dignitatibus
z potestatib⁹ si aliquid inesset na
turalis z proprij boni: nūq̄ pessi
mis prouenirent. Non enīz solēt
aduersa sociari. z nā respuit: vt
H contraria queqꝫ iungant. Itaqꝫ
cum pessimos plerunqꝫ dignita

tibus fungi videas:dubium nõ
eſt:illa in natura ſua nõ eē bona
que peſſimis inherere patiũtur:
Et.li.iij.c.iiij.de hoc idē elegan/
ter.vbi ꝓbat:ꝙ dignitas ſiue ho
nor nil habet ex ſe virtutis vel ꝓ
bitatis: nec in ea propria vis ſed
hoĩuz falax ãnectit opinio. Et iõ
per vmbratiles dignitates:dubi
um nõ ē poſſe aſſeq reuerentiã:
cũ etiam indignis malũ dedec⁹
aditiant:eoꝙ minus pateret eoꝝ
ĩdignitas:ſi nullis honorib⁹ icla
I reſcerent. Et concludit.ꝙ eo ab
iectior fit quis:quo a plurib⁹ con
tēnitur cũ dignitas reuerendos
facere nequeat iprobos quos plu
ribus oñtat:deſpectiores potius
dignitas facit. Et h merito. Red
dũt eniz improbis dignitates pa
rē vicem:quas ſua contagiõe cõ
maculant. Quaſi dicat. Sicut ip
ſi deturpant dignitates:ſic econ/
uerſo. Et ponit exemplũ.ꝙ Ca/
tullus poeta Nomiũ ſedentē in
ciuili.i.iudiciaria ſella:ſtrumen/
tum appellat.i. giboſũ vel tube/
roſum. Erat enim Nomius ini/
quus conſul rome. Similiter lo/
K quitur Ber. ad Eugenium.'di.
Simia in tecto rex fatuus in ſo/
lio ſedens. Et loquitur congruen
ter. Sicut enim ſimia q̃to plus
aſcendit:tãto euidētius patēt ei⁹
turpitudines:ſic q̃to plus ſubli/
mat in dignitatib⁹ indignus:tan
to euidentius manifeſtantur ei⁹
indignitates. Unde recitat Hie/

ro.epiſtola vlt.ꝙ Tulius dicit de
Ceſare. Cum quoſdaz ſcilicet in
dignos ornari vidiſſz: dicebat.ñ
illos ornauit: ſed ornamēta.i.di/
gnitates deturpauit:ob eoꝝ ſcili/ L
cet indignitatez. Rectus eniz or/
do eſt:vt ꝑ virtutes quis trãſeat
ad honores.vt eniz ait Auguſti.
v.de ci.c.xiiij. ꝯiuncte erant edes
honoris ⁊ virtutis que pro diis
habebantur. Et per edem virtu/
tis:tranſitus fiebat in edem ho/
noris: ad ſignificandum ꝙ per
virtutē debet quis venire ad im/ M
perium ⁊ honorem: nõ per falla
cem ambitionē:vt ait ibi. ¶ Itē
nõ ſunt ambiende poteſtates do
minandi ob multitudinem ſolli/
citudinũ: inquietudinũ:curaruz
⁊ dolorũ qui tales comitantur:ſi
cut extrahitur a Boetio ibidem.
Que eſt inquit hec poteſtas:que
ſollicitudinũ morſus formidinũ
q3 aculeos vitare nequit? Vellēt
eniz ipſi:ſecuri viuere ſed neque
unt. An potentem cenſes quē vi
deas velle qd non poteſt effice/
re:qui ſatellite.i.collectione exer/
citus latus ambit:qui quos tenet
ipſe plus metuit:qui vt potēs eſſe
videatur in manu ſeruientiũ ſi/ N
tus eſt.vt eniz dicit Tulius.v.de
offi.c.vij. Et eniz qui ſe metui vo
lunt:a quibus metuantur: eoſdē
metuant ipſi neceſſe eſt. Ubi po/
nit exemplũ de Dioniſio tiranno
qui cruciatu timoris angi ſolitus
in tantuz ꝙ cultros tonſoris me/

tuēs: candēte carbone adurebat capillum:quia non audebat pti/ more:permittere ab aliquo radi barbam. Et de hoc exemplificat Boetius ꝛ de hoc eodem Tuli⁹ li.ij.vbi.s̄. Similiter exemplifi/ cat idez Tulius de Alex.ferreo: qui non audebat intrare vxoris cubiculū anteq̄ꝫ vn⁹ de satelliti/ bus districto gladio anteiret. et scrutaretur archulas muliebꝛes: ne aliqȝ telum occultaretur. Qui tamē:ab ea interfectus est ꝓpter pellicatus suspitionē. Et de his narrat Ualerius lib.vltimo ante finē. Ubi ait:ꝙ Massimissa rex parū fidei in pectoꝛibus hoīum reponens:salutem suam: canuꝫ custodia vallauit. vnde q̄ꝫuis po testas a deo sit. Omnis enim po testas a dnō. Ro.xiij. ꝛ ipsa bōa sit in genere suo.i.qua quis bene vti potest ꝛ ad bonū:nō tamen est ita bona:ꝙ faciat bonum ha bentem eam:nisi in gratia ꝛ vir/ tute bonus sit: sicut pꝛobat Boe tius vbi.s̄.di.ꝙ non est in digni tatibus pꝛopꝛia vis hoīuꝫ:sed fal lax annectit opinio: vt dictuꝫ est. Si eniꝫ esset in eis naturale mu/ nus nullo modo ab illo cessarēt: sicut ignis vbiq̄ꝫ terrarum nūq̄ꝫ tamen calere desistit: pn̄t ibi ex/ emplificat. ¶ De miserijs quoq̄ꝫ ambientium dominū ait Sen̄. epistola.xcviij.di. ꝙ vt vincerēt hosteꝫ: cupiditate victi sunt: nec ābitioni vl' cupiditati restiterūt. ꝛ cū angere alios videbant.ipsi angebantur. Angebat inquit in/ felicem Alexan.furoꝛ aliena va/ standi:ꝛ ad ignota trāsmittebat. Et de Cesare loquens ait.ꝙ am bitio ꝛ m'tiplex mod⁹ sup alios eminendi scilicet euꝫ angebant. Tamē dominationes potestatuꝫ cōmittant nō solū pꝛedicta sꝫ ēt spiritualia pericula animarū ait Grego. moꝛa.xxvj. super illud Job.xxxv. Deus potentem non abicit. Magna est potentia tem poꝛalis:que apud deum meritū suum habet de bona administra tione regiminis. Nōnūq̄ꝫ tamē eo ipso ꝙ pꝛeeminet ceteris.ela/ tione cogitationis itumescit:ꝛ dū foꝛis immenso fauoꝛe circūdat. intus v̄itate vacuatur:atq̄ꝫ obli⁹ sui in voces se spergit alienas:ta lemq̄ꝫ se credit:qualem foꝛis au/ dit non qualem intus discernere debuit. Subiectos despicit:eosq̄ꝫ eq̄les sibi nature oꝛdie nō agno scit. Cūctis se estimat ampli⁹ sa/ pere:qbus se videt ampli⁹ posse Ubi ponit exemplū: Nō rectum iter sepe pergimus:ꝛ tamen oꝛtis iuxta viam vepꝛibus per vesteꝫ retinemur: In via nō offēdim⁹ ꝛ sed a latere nascitur q̄ pungimur Et ideo concludit. Bona nāq̄ꝫ ē oꝛdine suo potentia:sed cauta re gentis indiget vita. Cuilibet er/ go.siue bonus sit siue malus pe riculosū est appetere potestatem dominationis ꝛ quia sicut dicit

V Ibi Gregorius. hũana mens ple rũqꝫ extollitur: etiam cum nulla potẽtia fulcitur: Quãto magis in altũ se erigit cũ se ptãs adiungit? ¶ Quã breuis aũt est talis pote stas: dicit Eccle. x. Omnis potẽtatus breuis vita. Et Job. xxiij. Eleuati sunt ad modicuꝫ: ⁊ non subsistũt. Ubi Gre. moral. xvij. de hmõi breuitate dicit. Qñ ex quo vita hominis est vapor ad modicũ parẽs. Jac. iiij. ⁊ omnis caro fenum: ⁊ omnis gloria eius quasi flos agri. Jsai. xl. restat: ꝙ potentia temporalis breuis est: ⁊ gloria carnalis: que dum nitet ca dit: ⁊ dũ apud se extollitur: repen tino fine terminatur. Est enim q̃ si stipula: que in altũ rapitur: ⁊ q̃
X si fumus qui ad nubila extollitur ⁊ sicut nebula q̃ se erigit: ⁊ sicut ros qui subito desiccatur: ⁊ sicut spumose aquarũ bulle: q̃ omnia excrescũt vt appareant: crescendo tamẽ peragunt: ne subsistãt: ꝓut ait ibi Gre. Sic ẽ de potẽtia temporali: prout aptat ibi bene i dicto Sap. v. Quid nobis ꝓfuit superna. ⁊c. Sequit. Transierũt hec omnia tanq̃ vmbra ⁊c. hãc modicitateꝫ potentie debent pn̄cipes attẽdere: ⁊ cogitare: ꝙ non sunt domini rerum veraciter: sꝫ vocaliter: exẽplo regis Leonardi: de quo legitur in quadam hi storia: Qñ cũ floreret i maximo
Y vigore imperij sui: sedile suuꝫ in littore maris ascendẽtis statui fe cit. ⁊ alloquens mare ait. Impe ro tibi: ne ascendas terram meã nec vestem vel mẽbra dñatoris tui madefacere presumas. Et ni hilominus mare ascẽdit: ⁊ terraꝫ ac pedes eius madefecit. Quo fa cto: ille resiliens ait. Sciant om nes habitatores orbis: vanam ⁊ Z friuolam esse regum potentiam: nec quempiam: regis nomine di gnum: preter eum cui⁹ nutui celũ: terra: ⁊ mare obediũt. Et nũ q̃ postea ceruici sue coronã auream imposuit: sed eaꝫ sup ymaginem saluatoris in cruce posuit in laudem regis eterni: cuꝫ tamẽ esset rex Normãdie: Datie ⁊ An glie: Unde etiam Xerses rex: cuꝫ A de sublimi loco: infinitã pene ho minũ multitudinem: ⁊ inuariabileꝫ exercitum vidisset: fleuisse legitur: eo ꝙ post centuꝫ annos nullus eoꝝ quos tunc cernebat superfuturus esset: sicut ait Hie ro. epistola. cv. ⁊ Valeri⁹ lib. vij. ante fi. Mihi videt: specie aliẽa suam deplorasse conditionem: opuꝫ magnitudine q̃ altiore ani mi sensu felicior. ¶ Ob predicta igitur pericula ⁊ alia multa anti qui non solũ nõ ambiebant ptãtes dominationum: sed etiaꝫ fu giebant: vel coacti accipiebant. Et hoc ex republice vtilitate: ꝓ ut ait Egippus lib. iiij. de Vespe siano: qui cum esset in obsidione hierosolimitana: ⁊ vẽisset rumor Neronem esse occisum: ⁊ Gal-

bam interfectuꝫ:qui fuit occisus
septimo mense a die assūpte pote
statis:tūc viri veteris militie ele/
gerunt Uespasianū vt susciperet
B rogantes scilicet imperium. Ille
vo cepit abigere:ꝛ se indignum
dicere. Illi instabant:ipse resiste
bat. perseuerātius quoqꝫ relucta
tem armati gladijs circūsistunt:
mortē minantes. Qui aduertēs:
sibi discrimem imminere si resi
steret:ꝛ graue periculum si reci/
peret:ita potius cessit imponenti
bus ꝙ accepit voluntarius: qđ
alij ambire solent. Urgebant mi
lites:suadebant duces. Curā po
tius ꝙ honorē induit. Similiter
narrat Ualerius li.vij.c.ij. Rex
inquit subtilis ingenij:quem fe/
rūt:sibi traditū diadema priusq̄
ꝙ capiti imponeret diu retentuꝫ
considerasse ꝛ dixisse. O nobileꝫ
magis ꝙ felicem pānuꝫ:queꝫ si
quis penitus agnoscat ꝙ multis
sollicitudinibus:periculis ꝛ mise
rijs sit refertus:nec humi quidē
iacentem tollere velit. Quasi di/
C cat. Si quis consideraret pericu
la ꝛ sollicitudines potestati anne
xas:ipsam oblataꝫ non acciperet
Et ad hoc Ualerius etiam li.v.
c.vj.narrat de quodaꝫ egrediēte
portam:in cuius capite subito co
rona erupit:responsumqꝫ est:eū
fore regem si in vrbeꝫ reuertisset
Qđ ne accideret:volūtariū ꝛ p/
petuum sibi indixit exilium. Cu
ius testāde rei gratia:capitis ei⁹
effigies erea:porte quam exierat
inclusa est. Principes enim anti
qui agebant gratias:quando eo
rum potestates minuebantur. ait
Ualeri.li.iiij.c.i.narrans de quo A
dam:qui cum Asiam ꝛ vicinas
gentes amisisset:gratias egit po/
pulo:eo ꝙ magna nimis ꝑcura
tiōe esset liberatus:ꝛ ꝙ modicis
regni terminis vteret. Sic preoi
bus rex reguꝫ ꝛ dominus, domi
nantiuꝫ:ac princeps regum ter/
re exemplū euidens ꝛ efficax de
dit fidelibus ne ambirent poten
tiā temporalem:quando cogno/
scens ꝙ venirent vt eum facerēt
regem:secessit in monteꝫ Jo.vj.
Ubi Criso. omel.xli. Fugit ingt
erudiens nos fugere mundanas
dignitates. Et sequit. Uenit eniꝫ B
erudiens nos contēnere ea que
hic sūt:ꝛ nūcꝙ stupere.i.admira/
ri que in hac vita sunt clara: sed
hec omnia deridere:ꝛ futura di/
ligere. Unde ait postea:ꝙ gloria
in hominib⁹ est vt flos feni:ꝛ q
eam tribuunt:vmbra somnij sūt
viliores.

¶ Capitm.iij. Qđ ordinate ꝛ le
giptime sit dominatio assumēda

ET q̄uis dignitates prin
cipatuuꝫ ꝛ potestatū nō
sint ex libidine appeten
de:sunt tamen assumende ex in
tentione obediendi deo:ꝛ ecclie
modo debito ꝛ ordinato. Sunt C
enim principes ꝛ domini instituu
endi legiptima auctoritate. Qđ

contingit quadrupliciter.
¶ Uel diuina ordinatione et pro
uisione.
¶ Uel ecclie ex diuina auctorita
te collatione.
¶ Uel paterna et legiptima suc
cessione.
¶ Uel militū siue populi vnani
mi electione.
¶ Fuerunt eniz reges assūpti ad
gubernationē populi dei diuina
ordinatione et preceptiōe. vt Da
uid. i. Re. xvi. Unde et Moyses
orauit: vt deus prouideret hoiez
ſm multitudinem populi q pos
set intrare et exire ante eos. Nu
meri. xxij. ¶ Item assumuntur
D principes ad gubernationem po
puli dei ab ecclia diuina auctori
tate: vt et Moyses vocauit Jo
sue: et dixit. vt introduceret popu
lum. Deutero. xxxi. et ministerio
Samuelis vnxit dominꝰ Dauid
in regem: in figura: q dei vicariꝰ
scilicet ecclesie prelatus confert
principatum et potestatem ac re
gimē populi: prout iustitia exigit
et ecclesie vtilitas. ¶ Itez fuerūt
principes gubernantes populuz
dei paterna successione: sicut Sa
lomon. iij. Re. i. Sedit Salomō
super thronuz Dauid patris sui.
hoc enim promisit deus regi re
cte gubernanti populum suum:
Deut. xvij. q scilicet filius eius
regnaret. ¶ Item fuerunt princi
pes antiqui assumpti ad regimē
populi vnanimi militum vel po
puli electione. sicut Uespasianus
de quo dictum est: et alij multi im
peratores et cōsules prout ait Ua
lerius li. iiij. c. iij. dicēs: q ab ara
tro accipiebantur: vt cōsules fie E
rent. vbi narrat Atiliuz quem se
men spargentem viderunt q mis
si erant a senatu: ad eum accersi
endū: et ad populi romani impe
rium suscipiendum. Sed ille ru
stico opere attrite manus: salutez
publicā stabilierūt: ingentes ho
stiuz copias pessūdederūt: queqz
modo arantium bouum iugum
rexerant: triumphalis currus ha
benas retinuerūt. Nec fuit huic
rubor: eburneo sceptro deposito
agrestē stipitem aratri repetere.
Similiter narrat ibidē de Qui
tio Cincinato: de quo etiam Au
gu. ij. de ci. c. xviij. q cū quattuor
iugera possideret: et ea suis mani
bus coleret: ab aratro est addu
ctꝰ: vt dictator fieret. maiori vti
qz honore q̄z consul victis hosti
bus ingentem gloriam consecu
tus: in eadē paupertate mansisse
Et de consimilibus Ualeriꝰ vbi F
s. reddens rationem talium ele
ctionū dicit. patrie rem non suaz
qsqz agere pperabat: pauperqz
in diuite: q̄z diues in paupere ver
sari malebat. etc. De huiusmodi
etiam electione ait Solinus li.
xi. c. iiij. loquens de habitantibꝰ
quandaz insulam. In regis ingt
electiōe nō nobilitas preualet: sz
suffragia vniuersoꝝ: pplus enim
eligit spectatū

eligit spectatū morib⁹: ꝛ inuete/
G rata clementia. annis graue. Sȝ
hoc in eo querit: cui liberi nulli
sunt. Nam qui pater fuerit: etiaȝ
si vita spectetur: non admittitur
ad regendū. Et si forte dum re/
gnat: pignus sustulerit: exuit po/
testate. Ideoqȝ maxime custodi
tur: ne fiat hereditariū regnum.
Deinde etiam si rex: magnā pre
ferat equitatem: nolunt: ei totum
licere: sed q̄draginta rectores ac
H cipit: ne in causis capitū solus iu
dicet quēq̄ȝ. Si q̄qȝ displicuerit
aduocat⁹ iudicat a populo: atqȝ
ita a dictis iudicibus .xl. fertur
sententia cui necessario acquiesci
tur. Cultu rex dissimili a ceteris
vestit serinatio hitu: q̄ liberꝫ p̄reȝ
amiciri videmus. Qui si in pec
I cato aliquo arguitur: morte mul
ctatur: non tamē cuiuscūqȝ atte/
ritur manu: sed consensu publi/
co reꝫ omnium interdicta facul
tate: etiaȝ colloquij potestas om
nino punito negat. hec ille. Om
nibus his modis ellecti ad regi/
men populi: dum adsit ecclie cō
sēsus ꝛ auctoritas: ex deo regnāt
Puer. viij. per me reges regnant
per me principes imperant. ꝛc.
Nec obuiat qḋ dicit Osee. viij.
Ipsi regnauerunt ꝛ non ex me:
principes extiterunt: ꝛ nō cogno
K ui: Potestas enim principandi
ex deo. est: sed prauitas regiminis:
a male imperantib⁹: Omnis. n.
potestas a deo est. Ro. xiij. Ideo
Jo. xiij. dicitur a xp̄o. Non habe
res in me potestatem nisi tibi da
ta esset desuper. Dicūt tamē ma
li ex deo regnare: ꝛ nō cognosci
ab eo: eoqȝ eos non approbat: si
cut exponit Gre. mora. xxv. Fa/
cit enim deus sinendo: sed nescit
reprobando: ait ibi. Nec est im/
putanduȝ diuine ordinationi: qꝫ
mali regnēt: sed subditorum pra
uitati: Ipse eniȝ regnare facit hy L
pocritam propter peccata populi
Job. xxxiiij. Unde Gre. vbi. s̄.
Qui talē patitur inquit rectorem
deum non accuset: q: nimirum:
sui fuit meriti: puersi rectoris sub
iacere ditioni. Culpaȝ igitur ma/
gis accuset operis q̄ȝ iniustitiam
gubernantis. Dabo inquit reges
in furore meo. Osee. xiij. sciȝ ob
subiectoꝝ prauitatem: ad peccā/
tiū penam. vnde ꝛ patienter de/
bent sustinere fideles: taliū perse M
cutionem. Legitur enim: qꝫ Atti
la in persecutione romanoꝝ in/
terrogatus a quodā sancto ep̄o
in ecclesia incluso quis esset: re/
spondit. Ego sum Atila flagellū
dei. At sanctus episcopus. diuinā
veneratus maiestatem: bene in/
quit veniat minister. dei. Et inge
minans illḋ benedictus qui ve/
nit in nomine domini: reseratis
ecclesie foribus: persecutorē ad/
misit: per quē martirij ē palmaȝ
assecutus: Nouerat enim: flagel
li potestatem esse a deo: ꝛ qꝫ de⁹
flagellat omnem: filium queȝ re/

cipit. Hebreoꝝ. Ideo flagellū
vel flagellantem non exclusit: sꝫ
gaudenter admisit. Et huiusmo
N di pricipes: ecclesie sunt ministri
⁊ de manu ecclesie gladiū accipi
unt. In ipsa eniꝫ ecclesia sūt duo
gladij. Luce .xxij. Ecce gladij
duo hic. Quorū vno vtitur princi
pis manu: cui corporꝝ cohercen
dorūꝫ confert potestateꝫ: alteri⁹
vo gladij scilicet spiritualis: in pō
tificibus auctoritate sibi reserua
ta. Non enim sine causa gladiuꝫ
portat. Dei eniꝫ minister est vin
dex in eis qui male agunt Ro.
xiij. Exercet enim officiuꝫ quod
non conuenit sacerdotij manib⁹
dei tamen ⁊ ecclesie auctoritate
I omnibus iure seruato.

¶ Tertia distinctio. De virtutib⁹ principantis.

¶ Capitulum .j. Qd princeps assumptus ē ad sollicitudieꝫ ⁊ laborē.

O Et quocūqꝫ modo predi
ctorū: princeps fuit insti
tutus: assentire debet di
uine electioni: ⁊ ordinationi: nō
ex libidine acquirendi predia et
comoda propria: nec ex libidine
principandi: nec ex libidine vo
luptādi ⁊ lasciuiendi: nec ex libi
dine iudicandi: Sed debet assen
tire deo ⁊ ecclie: ⁊ pncipatū assu
mere cū timore ⁊ tremore: cum
cordis humilitate ac recta inten
tione: vt scilicet sit obediēs deo ⁊
ecclie ad exequendū vtriusqꝫ im
perium: ad dei honorem: ⁊ ppli
vtilitatē: mala cohercendō: bōa
iubendo: qꝛ vt ait Augu. lib. iij. P
ad Crisosto. In hoc seruiunt re
ges deo: si in regno suo bona iu
beant: mala prohibeāt: nō soluꝫ
que pertinent ad societatem hu
manam: sed que ad religionem
diuinam: Nec assumpti sunt ad
quieteꝫ cordis vel corporis: sed
magnam sollicitudinem ⁊ labo
rem: dū perfecte fecerint officia
sua. Unde narrat Macrobi⁹ li.
i. c. xvi. de Dyonisio tyranno: qꝫ
cū qdā familiaris vitam ei⁹ esti
maret beatam: volens ipse ostē
dere: qꝫ continuo metu misera eēt
⁊ qꝫ plena periculis: gladiū eua Q
ginatum a capulo fillo tenui pen
dentem: capiti illius inter epulas
iminere fecit: Ille aūt inter epu
las: mortis periculo grauabatur
nec cū delitie cōsolabant. Talis
inquit est vita mea quā beatā pu
tas. Sic eniꝫ mortē semp nobis
imminere videmus. Quō eniꝫ
felix esse poterit: q timere nō de
sinit: ait ibi. Et Tulius idē lib. v.
tuscu. q. post mediuꝫ. Qui enim
preest: in sollicitudie. Roma. xij.
¶ Insuper: vocati ad principa R
tum: vocati sunt ad mariam ser
uitutē: ⁊ quasi ad quandā captiui
tatem. Job. xxvi. Gigantes ge
mūt sub aquis. vbi Gre. moral.
xvij. Nomine inquit gigantum
potentes huius seculi significat.
Aque vo: populi sūt. Apoc. xvij.
Gigātes ergo: sub aquis gemūt

q² elati: dū in hac vita hominem assequi cupiūt: sub ponderib⁹ populoꝝ gemūt. Nam q̄to qs altius erigitur: tanto curis grauioribus oneratur: eisq̄ populis: mēte ꝛ cogitatiōe supponit: quibus suppōitur dignitate: vt ait ibidē Preterea. ¶ Magna captiuitas. videt circūcingi ingiter ppli multitudine: ꝛ quasi circūligari. Nō accidit principib⁹: ꝑut ait Sen. li.i. de clementia loquens ad im
S peratorē. Possuz inquit in qualibet parte vrbis incedere solus sine timore q̄uis nullus sequat comes: nullus ad latus gladius Tibi vō in tua pace armato viuendū est: Obsidet te ꝛ quocunq̄ descendas magnus apparat⁹ Et sequit. Et hoc sūme magnitudinis seruitus est. vnde ꝛ Plato vidēs Dionisium corporis sui septū custodibus: qd inquit mali fecisti: vt a tam multis necesse habeas custodiri? prout dicitur in policrato. li.iiij.c.iiij. Ideo necesse est: q̄ sint ỽtuosi: ꝛ viribus validi qui in hmōi dignitatib⁹ instituuntur. Unde ꝛ Saul fuit altior vniuerso populo ab humero
T ꝛ supra. i. Re.x. Jō Helius imperator ꝑut dicitur in policrato li.iiij.c.xii. cū obsecrāte senatu: vt filiū: Cesarez appellaret: sufficere inquit debet: q̄ ego ipe imeritus regnauerim: cū nō mererer. Principatus enim: sangui non debetur: sed merito: ꝛ inutiliter regnat: qui rex nascitur nec meret. Et proculdubio: parētis affectū exuit: qui paruulos suos superie V
cta molle importabili extinguit. hoc est filios suffocare non promouere. Alendi enim ꝑus sunt: ꝛ ỽtutibus exercēdi: ꝛ cum in eo ꝑfecerint: vt probentur: eos virtutibus antecedere quos debent honore ānire: inuiti ascendāt: ꝛ se ciuiū suoꝝ nequaq̄ subtrahant votis. hec ille. Nec repugnat qd̄ dicitur. principatus non debetur sanguini ei: qd̄ dictum est supra: q̄ principes succedūt p̄ribus: q² ratione carnis ꝛ sanguinis non debetur principatus: viuentibus scilicet ꝑm appetitum carnis ꝛ sanguinis. Debet tamen ratione carnis ꝛ sanguinis: obedientib⁹ deo X
ꝛ mandatis eius.

¶ Capl'm.ij. Nō princeps deb3 esse humilis deo ꝛ ecclesie.

Qualis autem debeat esse princeps vel rex describit dominus eleganter. Deut.xvij. Cū inquit fuerit constitutus scilicet rex: non multiplicabit equos nō habebit vxores plurimas. Et sic de alijs que enumerat ibi. Ex qua auctoritate p3: q̄ debet esse humilis obedientia respectu dei ꝛ ecclesie: deū pie colendo: eccliam ꝛ eius ministros deuote honorando. ¶ Itē deb3 Y
eē in eo quo ad se perfecta sanctimonia. Quo ad alios pia clemētia. Ad recte regendū: legū diui

narū solers intelligentia. In re/
gēdo perfecta iustitia. Respectu
omnium larga munificentia. In
factis ꝛ dictis suis lōganimis pa
tientia. ¶ De quo patet qꝛ vt di/
ctū est supra: dei ꝛ ecclesie mini/
ster est: ideo merito vtriqꝫ humi
lis debet esse. Unde Gre. in regi
stro li. v. hortans Mauritiū im
peratorē ad debitaꝫ reuerentiam
ministris ecclesie exhibēdā: Nō
indignetur inquit sacerdotib⁹ do
minus meus: sed excellenti con/
sideratione propter eū cuius ser/
ui sunt: illis famuletur: ꝛ debitaꝫ
reuerentiam impendat: qꝛ illi ali
quādo in diuinis eloquijs ange/
li ꝛ dij nominanī: Exo. xxij. Dijs
non detrahas. Malach. v. La/
Z bia sacerdotis custodiūt scientiā
ꝛc. vnde Constantin⁹ dicit. Nō
est dignum vt nos deos iudice/
mus. Quid miruꝫ si nr̄a pietas
illos dignetur honorare: quibus
in suo eloquio honorē tribuens
eos angelos aut deos etiā ipse de
us appellat: vnde ibidem. Cum
Constantino principi scripte ab/
hōinationes ꝯ ep̄os oblate fuis/
sent: libellos accusationis accipi
ens: in eoruꝫ conspectu incendit.
vos inquiēs dij estis a deo vero
cōstituti. Inter vos cās vestras
disponite: qꝛ dignum non est: vt
A nos iudicemus deos. In qua sē
tentia: vt ait ibi Gre. plus sibi ex
humilitate q̄ȝ illis prestitit ex re/
uerentia impensa. De admirabili

quoqꝫ humilitate ei⁹ ad deum et
ecclesiam legiī li. i. historie triparti
te quasi per totuꝫ. vbi diciī. Nō
cū esset multitudo ep̄orꝫ: numerꝫ
ecclesiasticoruꝫ excedens: omni/
bus diebus imperator: quottidia
na cibaria exhiberi largissime or
dinauit. Et cū vnus vellet culpa
re aliū: precepit: vt vna die libel/
los omnes sibi traderēt. Quos
accipiens ait. Hec quidē allega/ B
tiones tempus habebūt ꝛ iudicē
scilicet diem iudicij: ꝛ eū qui iudi
caturus est oēs. Mihi v̄o nō li
cet de his habere auditoriū scilꝫ
sacerdotū accusantiū: ꝛ accusato
rum: quos minime ꝯuenit tales
debere monstrari his q ab alijs
iudicantur. Imitantes igitur di/
uinā clementiam: ꝛ alterutroruꝫ
veniaꝫ: accusationes abolem⁹ al
terutras. Et de his q̄ ad fidē per
tinent agere studeamus: cui⁹ gra
tia venimus. Et libellos omnes
fecit cremari. Et sequitur. Conue
nientibus scilicet episcopis: maxi
mam domū parauit imperator
in regalibus sedibus. Et subsellia
in ea poni precipiēs: intrauit ipse
cum paucis: ꝛ minori sede in me
dio sedit. Et ibi: multū de admi/
rabili honore quem exhibuit ec
clesie ministris. Et de hoc eodeꝫ
li. iiij. c. ij. ecclistice hystorie. vbi
ait. Deus vos constituit sacerdo
tes ꝛ potestatem dedit de nobis C
iudicandi. Et iō nos a vobis re/
cte iudicamur. Uos aūt non de/

ect ab hominib⁹ iudicari. Pro/
pter qd: dei solius inter vos expe
ctate iudiciū: et vestra iurgia que
cūqꝫ sunt: ad illius reseruent exa
men. Vos enim a deo nobis da/
ti estis dij: et conueniens non est:
vt homo iudicet deos: sed ille so
lus de quo scriptū ē. Deus stetit
in synagoga deoꝝ: in medio autē
deos discernit. Jō his obmissis
ea que ad fidē pretinent absqꝫ ul
la animoꝝ contentione discite.
Unde in scriptis Nicolai roma/
A ni pontificis. idem dixisse legitur
Si proprijs inquit oculis vidissē
sacerdotem dei: aut aliquē eoꝝ
qui monastico habitu circūami/
cti sunt peccantem: clamidē meā
explicarem: et eū operirē: ne ab
aliquo videretur. Qualiter autē
ipse deum coluit: et cultum dei p
orbē dilatauit legitur primo hy/
storie tripartite quasi per totum.
Ubi dicitur. Qd in somno con/
stitutus vidit signū crucis in ce/
lo: et angelos stantes et dicentes.
Constantine: in hoc signo vinces
Et exiēs: signū crucis preferri in
atie iussit. Et in vexillum crucis
B transformari fecit signū victoria
le: quod vocabat labrū: et ante se
et aciem preferri. Et li. ix. ecclia/
stice historie dicit. Qd in dexte/
C ra sua signū crucis habuisse per
hibetur. Qualr etiam dei cultū
dilatauit legit primo historie tri
partite. Qd scilicet in regalibus
oratoriū fabricauit: et tabernacu/
lum ad instar ecclie: quod circū
ferebat: dū ꝯ hostes castra meta
retur: quatenus nec in itinere de
gens ipse vel exercitus sacro lu/
mine priuaretur. Sequebāt pari
ter sacerdotes et diaconi taberna
culo seruientes: q ꝫm legē ecclia
sticā sacros ordines adimplebāt
Romanoꝝ eīm cohortes singu
le fecerunt tabernaculū ꝓpriū
et sacerdotes et diaconos hēbant.
Et dn̄ica die sanxerunt a iudicijs D
et causis omnibus vacationē ha
bere: et in ea tātū orationibus oc
cupari. Illū honorabāt: qꝛ in eo
xp̄s resurrexit. Aliū scilicet sextā
feriā: qꝛ i eo crucifix⁹ fuit. Ma/
ximam culturā crucis habebāt.
Suppliciū crucis quoqꝫ qd apd
Romanos prius in vsu fuit: lege
prohibuit: et c. Et ibi multum de E
mirabilibus operibus que egit. vn̄
et dn̄s Jesus recompensauit sibi
ēt in vita: qꝛ fuit in bellis felicissi
mus: vt legitur ibi. Qui cū bel/
la omnia superaret: veluti recō
pensans Christo: in ei⁹ religionē
magis magisqꝫ feruebat: Mira F
ergo tanti principis humilitas: et
stupenda in diuino cultu pietas:
quem debent imitari fideliū pn̄/
cipes vniuersi. ¶ Consimilr vi/
guit mira deuotio erga deum et
ecclesiam in Teodosio impatore:
cuius mirū factum hic intersera
tur in exemplum principū. De q̄
lib. ix. historie tripartite. Qd cū
apud Thesalonicam ciuitatē qui

dã iudices lapidati fuissent: Theo
G dosius indignatus: auctores in-
terfici fecit. vbi septem milia sũt
occisi nõ precedente iudicio. Hu
iusmodi aũt cladẽ plenã3 gemiti
bus audiens beatus Ambrosi⁹:
cũ princeps venisset Mediola-
nũ: & solemniter in sacrũ3 vellet
intrare templũ: occurrit sanctus
episcopus foris ad ianuã: & ingre
dientem his sermonibus a sacri
liminis igressu ,phibuit. Nescis
o imperator perpetrate a te necis
q̃ta sit magnitudo? Neq3 post
causam tanti furoris mens tua
molem presumptionis agnoscit.
Sed forte recognitionem pecca
ti prohibet potestas imperij? De
cet tamẽ: vt vincat ratio potesta
tem. Scienda quippe natura est
eiusq3 mortalitas ac resolutio &
puluis progenitorũ ex quo facti:
& quo regendi sumus: & nõ flore
purpureo confidentem: infirmi
tatem operti corporis ignorare.
Coequaliũ hominũ ꝑnceps es:
H o imperator & conseruus. vn⁹ est
dominus rex omniũ3 & creator.
Quibus igit oculis aspicies: co-
munis domini templũ? Quibus
calcabis pedibus sanctũ3 dñi pa
uimentũ? Quõ man⁹ extendes?
de quibus adhuc sanguis stillat
inocuus. Quõ in his manib⁹ su
scipies sanctum domini corpus?
Qua presũptione: sanguinis pre
ciosi poculũ ore tuo percipies: cu
ius furore ꝑmonis tantus iniuste
sit sanguis effusus? Recede er-
go recede: ne secũdo peccato ꝑo
rem nequitiã3 augere contẽdas.
Suscipe vinculũ: quo nunc op⁹
dominus te ligauit. Est enĩ3 me-
dicina maxima sanitatis. his ser
monibus obediens imperator.
Erat enim diuinis eruditionib⁹
eruditus: & aperte sciens que sũt
propria sacerdotum: que regũ3:
gemẽs & flens ad regalia remea
uit. Cũq3 octo mensiũ continua
transissent tempora: propinqua-
uit natiuitas Saluatoris. Impe
rator aũt lamentationib⁹ assidu-
is in palatio residens: cõtinuas
lachrymas incessabiliter effũde
bat. Ingressus aũt Rufinus tũc
magister militum: ad principem
in lamentatione prostratum ac-
cessit: vt lachrymarũ causã3 inq
reret. At ille amarissime ingemi
scens: & vehemẽtius lachrymas
fundẽs: tu iquit. o Rufine ludis
& mea mala nõ sentis. Ego enĩ3
lamentor & gemo calamitatẽ me
am: q2 seruis quidẽ & mẽdicanti
bus aperta sunt domini templa:
& ipsum dñm ingredientes licen
ter exorãt: mihi ṽo ad eũ ingres
sus nõ est: Insup & celi sunt clau
si. Hec dicẽs: ṽba singula singul
tibus rũpebat. At Rufinus: cur
ro inquit si iubes: & pontifici pre-
cibus suadebo: vt soluat vinculũ
quod ligauit. Ait impator. Non
suadebis. Noui enim: decretũ3
eius esse iustũ: nec reuerebit im-

I perialem potentiã: vt legez possit preuaricari diuinaz. Cũqꝫ Rufinus verbis plurimis vteretur: ꝛ promitteret Ambrosiũ esse flectẽdũ: Impator euz pergere cũ festinatione pcepit. Ipse quoqꝫ spe data post paululum est secutus credens Rufini pmissionib⁹. porro vir mirandus Ambrosius mox vt vidit Rufinũ ait ei. Impudẽtiam canũ imitatus es. o Rufine: tante scilicet necis auctor pudorem ex fronte detergens: non erubescis nec metuis ꝯ imaginem latrare diuinam. Cũqꝫ Rufinus supplicaret: ꝛ imperatorez diceret esse venturũ: superno zelo accensus Ambrosi⁹: ego inquit K Rufine dico tibi: qm̃ eum ingredi sacra limina phibeo. Si vo impium in tyrannidẽ mutauerit libenter ego necẽ suscipio. hec ꝛ alia plurima Rufinus audiens nũciauit impatori votum epi: monens ne de palatio forte procederet. At Impator in media iã platea procedẽs: pergo inquit ꝛ iustas in facie suscipio ꝯtumelias. Cũqꝫ ad sacra limina puenisset in sacram quidem basilicaz non presumpsit intrare. Sed veniẽs ad antistitẽ: ꝛ euz inueniẽs in salutatorio residentez: supplicat: vt sua vincula soluat. At ille tyrãnicam dicebat eius esse presentiaz: vesanire Teodosiũ: eiusqꝫ calcare leges. verũ imperator: nõ insurgo iquit aduersus ecclesiasticas sanctiones: neqꝫ iniqꝫ ingredi sacra limina contendo: sed te soluere vincula mea deposco: ꝛ cõis domini p me exorare clementiã nec mihi ianuam claudas quaz cũctis penitentiaz agentib⁹ dominus noster appuit. Tũc antistes quam inquit penitentiaz ondisti post tantas iniquitates? Quibus medicaminibus incurabilia vul- L nera plagasqꝫ curasti? At impator: tuuz est inquit ꝛ docere ꝛ medicamenta temperare: meũ vo oblata suscipere. Tũc sanct⁹ Ambrosius. Qm̃ furori tuũ iudiciuz comisisti: ꝛ nõ ratio sententiam ptulit: sed potius iracundia: scribe legem q̃ decreta furoris euacuet: ꝛ triginta dieb⁹ sententia necis atqꝫ proscriptionis in litteris tantũ maneat: ꝛ iudiciũ rationis expectet. Quib⁹ transactis dieb⁹ ira videlicet iã cessante: ratio causam indicans: apd̃ seipam q̃ cognouerit sub ɓitate disponat. In his diebus agnoscit: si iusta sit sẽtentia quaz ptulit: aut iniusta. Et M si quidẽ rõ pbauerit iniusta que plata sunt disrũpet: si vo iusta firmabit. Diez enim triginta numerus ad hec examinãda sufficiet: hanc admonitionẽ impator animo libenti suscipiens: ꝛ optimaz esse confitens: legẽ scribi repente precepit: ꝛ proprie manus litteris confirmauit. Quo facto vinculuz eius soluit Ambro. Et lex hacten⁹ obseruatur. Est autẽ

N lex hmõi.impator Gratian⁹ va/
lentinianus Teodosius augusti:
Flauiano prefecto pretorij Jllliri
ci. Si vindicari in aliquos seueri
us ꝯ nostram cõsuetudinem ꝓ
cãe intuitu iusserim⁹:nolum⁹ sta
tim eos subire penaꝫ:aut excipe
sententiam. Sed per dies trigin
ta:sup eoruꝫ statu ⁊ sors ⁊ fortu/
na sit suspensa. Reos sane exci/
piat carcer ⁊ custodia:⁊ excubijs
solertib⁹ iugiter obseruẽtur. Sic
igitur sacratissim⁹ impator ingre
di limina sacra ꝓsumẽs:nõ stãs
dño supplicauit:neqꝫ genua fle/
xit: Sed pronus in pauimento
iacẽs:dauiticã ꝓclamauit vocem
Adhesit pauimento aĩa mea ⁊c.
Manibus aũt capillos euellẽs:
frontẽqꝫ percutiẽs:⁊ pauimentũ
lachrimaꝝ guttis aspergẽs:veni
am impetrare poscebat. Cũqꝫ tẽ
pus adesset: quo mun⁹ ad altare
solet offerri:surgẽs cũ lachrimis
ingressus est.⁊ cũ obtulissꝫ:sicut
ꝯsueuerat inter cancellos stetit.
Rursus aũt Ambro.nõ quieuit
sed locoꝝ differentiaꝫ edocuit:⁊
quesiuit:qd ibidẽ expectaret. im
peratorᷓ.aũt dicẽte:se sacroꝝ my/
O sterioꝝ ꝑceptioneꝫ sustinere:sibi
per Archidiaconẽ remandauit.
O Jmperator:interiora loca tm̃
sacerdotibus sunt concessa: q̃ ce
teri nec ingredi nec ꝯtingere per
mittuntur. Egredere igiᷓ:⁊ hanc
expectationẽ cũ ceteris habe cõ
munem. Purpura eñiꝫ impato

res non sacerdotes facit. Tũc fi
delissimus imperator: etiaꝫ hãc
traditionem animo gratanti su/
scipiens remandauit. Nõ auda
tie cã intra cancellos remansi:
sed in Constantinopolitana vrbe
hãc consuetudineꝫ esse cognoui.
vnde grãs ago ꝓ hmõi medici
na. Tali enim tantaqꝫ ṽtutũ ex/
cellentia.⁊ presul ⁊ imperator cla
rebãt. Ego quoqꝫ vtriusqꝫ opus
admiror. Jllius fiduciaꝫ: huius
obedientiam. Jllius zeli feruorẽ
huius fidei puritatem. Porro
regulas quas a magno sacerdo/
te perceperat: etiam reuersus in
Constantinopolitana vrbe serua
uit. Nam dũ festiuitatis tempore
ad eccliaꝫ ꝓcessisset:oblatis in al
tari muneribus:mox egressus ẽ.
Cũqꝫ Naçarius ꝓsul ecclie mã/
dasset: cur intus stare nollet: mã
dauit ille. vix inquit discere potui
que differentia sit imperatoris ⁊
Sacerdotis. vix enim inueni ve
ritatis magistrũ. Ambro.nanqꝫ
solũ noui digne vocari pontificẽ.
Tantum itaqꝫ ꝓdest increpatio
a viro ṽtutib⁹ florẽte ꝓlata: hec P
ibi. Laudanda ẽ igiᷓ sci põtificis
iusta seueritas:⁊ preconiçanda il
lustris imperatoris obediẽtie hu
militas vnde ⁊ his principibus
gloriosus princeps regum terre
recompẽsauit etiã in hac vita tri/
buẽs eis q̃si aram glie. Nam de
felici prosperitate Constantini:
ait Augustinus.v.de ciui.c.xxv.

di. q diu iperauit: vniuersū romanū imperiū tenuit ⁊ defēdit. In gerendis bellis victoriosissimus: in tyrānis opprimendis per oīa prosperatus: grandeuus senectute defunctus: filios imperatores reliquit. De prosperitate aūt Theodosij a rege regū sibi collata: legitur ibidem. xxvj. c. s. qualiter hostes deuicit: ⁊ qualiter tela hostiū a vento in ipsos retorquebantur In cuius laudē ait Claudianus. O nimium dilecte dei: cui militat ether. Et coniurati veniūt ad classica venti. Humiles eni principes ⁊ in presenti deus eleuat: ⁊ in futuro glorificat. Humiles eni principes exaltat deus: superbos vo ⁊ rebelles sibi ⁊ ecclie humiliat ⁊ dānat. Exēplum de Saul ⁊ Dauid. Jō ecc. x. Sedes inquit ducum superboꝝ destruxit dñs. ⁊ sedere fecit mites pro eis.

¶ Caplm tertiuz. Qd princeps debet esse immunis a sordidante culpa.

Et sicut princeps dꝫ esse subiectus deo ⁊ ecclie vt dictū est: ita debet eē purus ⁊ imaculatus vite puritate ⁊ sanctimonia: maxime a fetore luxurie: ⁊ horrore gule. Vñ in supradicta auctoritate Deut. dr de rege. Nō habebit vxores plurimas q̄ alicī āt aiuz eiꝰ. In quo p hibetur libido luxurie ⁊ etiā gule que est ei annexa Princeps eni debet esse deo acceptus ⁊ gratus in se ordinatusꝰ ⁊ honestus: suis amabilis ⁊ venerandus. hostibꝰ terribilis ⁊ timendus. Que omnia auferunt pdicte libidines: ⁊ contraria afferūt. Amor eni mulierū enaruauit fortitudinē Sāpsonis: infatuauit sapiam Salomonis: fedauitqꝫ sctimoniā Dauid regis. ait Hiero. epla. xxiiij. Nec Sampsone fortior: nec Salomone sapientior nec Dauid potes eē sanctior: ⁊ tñ vterqꝫ a muliere deceptus est. Nullum eniꝫ imperiū durabile: nec principatꝰ stabilis. qñ regnat in principe libido luxurie. Vñ ⁊ Romanū imperium exaustum est ⁊ demersuꝫ Nerone imperante: cuius gula oīa deuorauit. cōmaculauit libido: exausit auaritia: fregit ignauia luxuria cū supbia exaniauit: prout dicit Polycratus. li. vj. c. xij. Nec mirum: qꝛ quando pnceps in hmōi libidinibus laxat: subditi licentius precipitant. Job primo. Filijs tuis ⁊ filiabꝰ vescētibus ⁊ bibentibus vinum in domo fratris sui primogeniti. Vbi Greg. mora. v. ait. Cuꝫ maiores voluptati deseruiunt: miorībꝰ lasciuie frena laxant. Unde Herodes contionās coram Augustoꝛ ⁊ loquens de Antonio prout dīc Egippus. li. i. ait. Ille victus ē virtutibꝰ tuis: sed magis victꝰē moribus suis. Vicit eum Cleopatra vxor. vicit eū egiptius amor: vicit eum chanopeia luxuries. vi-

eius est: q2 maluit cũ Cleopatra vinci: q̃ sine ea vincere. vicit eũ mulier. infestior suis q̃ aduersarijs. Et de ista luxuria ⁊ ei⁹ nocu
X mētis loqtur Ualerius multum li.ix.c.i. ponēs exemplũ de mulis. Unñ ait. Uõ voluscentium vrbs erat opulēta morib⁹: ⁊ legib⁹ ordinata: Postq̃ vo in luxuriam
y est prolapsa: in pfundũ iniuriaꝝ ⁊ turpitudinum decidit: vt seruorum dominationi insolentissime subiaceret. Itē ibidem narrat: qꝫ Campana luxuria: inuictũ Hanibalem armis: suis illecebris cō
Z plexa: vincenduz romano militi tradidit. Illa ducem vigilantissimũ: illa exercitum acerrimũ dapibus largis: habundanti vino: vnguentorũ fragrantia: ⁊ veneris vsu lasciuiore. ad somnũ ⁊ delitias euocauit: ac deinde fracta ē ⁊ concussa punica feritas. Et sequit. Quid ergo his vitijs fedi⁹? quid damnosius? qbus: virtus atterit: victorie languescũt: adepta gloria in infamiam vertitur: animi corporisq3 vires expugnātur: adeo vt nescias an ab hostibus: an ab illa capi: pernitiosius hñdum sit? ¶ Consimiliter de
A bet esse princeps liber ⁊ imaculatus ab horrore gule que impellit in libidinē luxurie: ventrē eni distentũ cibo voluptas sequit genitaliũ: ait Hiero. in epła. xliij. venter enim mero estuans: cito despumat in libidinē. A libero eniz patre proxim⁹ intemperātie gradus: ad inconcessam venerē esse cōsueuit: ait Uale. li.v.c.i. Princeps eni dz esse oi tempore sobrius: ⁊ potēs vti vsu rōnis ad causas subditoꝝ diiudicandas: ⁊ ad dandas rñsiones populis: quod impedit excessus gule vñ narrat vale. li.vj.c.i. de muliere dānata a Philippo rege temulēto. Que
ait. Prouocarem. i. appellarē ad Philippum: sed ad sobriuz. i. si nō esset ebrius: excussit rex crapulam: ⁊ causa diligenti⁹ inspecta: iustiorez sniam ferre coegit. ⁊ iō prouer. xxxj. Nolite regibus dare vinũ: q2 nullum secretũ vbi regnat ebrietas: ne forte bibāt: ⁊ obliuiscant iudicioꝝ iustoꝝ: ⁊ mutent causam filioꝝ pauperis. Iō nobiles pricipes abstinuert se a lusu luxurie: ⁊ voracitate gule. ait Uege. li.v. d re militari. c.x. narrans. Uõ scipio affrican⁹ in hispania cum inter captiuas eximie forme virgo nobilis ad eũ producta esset oiuzq3 oculos in se cōuerteret: sũma custodia habita: sponso nomine Alutio reddidit: auriq3 qꝫ parentes eius redempturi captiuam detulerāt: eidem spō so pro nuptiali munere dedit. Qua munificētia: vniuersa gēs victa: imperio populi romani accessit. Similiter traditũ est. Alexandrũ macedonem eximie pulchritudinis virgini captiue cum finitimi generis pricipi despon

ſata eſſet. ſūma abſtinentia ita pe
perciſſe. vt eā nec quidē aſpiceret
Qua mox ad ſponſū remiſſa vni
uerſe gentis ꝑ hoc beneficiū ani
A mos ſibi conciliauit. ¶ Similr:
de Octauiano dr ꝙ mortuo An
tonio. Cleopatra acceſſit ad Au
guſtū poſtq̈ fuit capta: ⁊ prouo
luta ad pedes eiꝰ ſollicitabat ocu
B los illius. vn̄ de ipſa: Vultꝰ adeſt
precibus: facies intenta perorat.
Sed fruſtra quidē hoc fecit. Nā
pulcritudo eius in pudicitiaȝ ꝑn
cipis fuit. De hoc Policratus li.
iij. c. x. ¶ Similiter legit nobiles
principes: mire fuiſſe abſtinētie:
prout dicit Vegetiꝰ. li. iiij. c. iij. di
cens. ꝙ Anibal ſurgere de nocte
B ſolitus erat; ante noctē non quie
ſcebat: crepuſculo demū ad cenā
vacabat. Nū q̈. amplius q̈ dua
bus horis apud eū diſcumbebat
Item cum ſub Aſdrubale mili
C taret: plerunq; ſuper nudam hu
mū ſaculo tectus ſomnos capie
bat. Emilianū quoq; Scipionē
tradit in itinere cū amicis ambu
lantem: accepto pane veſci ſolitū
Idem legit de Alexandro mace
done. Maſimiſſā quoq; nona
geſimū etatis annū agentē meri
die ante tabernaculū ſtanteȝ vel
ambulanteȝ capere cibos ſolitū
legimus. Marcū Catonem eo
dem vino quo remiges contētuȝ
fuiſſe tradit. Et de his Policratꝰ
C li. v. c. vij. dic. Ubi ſuperaddit: ꝙ
Auguſtꝰ ceſar mimi cibi erat at

q; vulgaris Cepe: ſecūdariū pa
nē piſciculos minutos: caſeū bu
balum: manu preſſum: ⁊ ficꝰ: bi
feras virides maxime appetebat
Veſcebaturq; ante cenā quocun
q; tēpore ⁊ loco ſtomacus deſide
rabat. Unde ipſe in quadā epla.
Nec videns quidem in tiberi taȝ
diligenter ſabbatū ſeruat. q̈ ego
hodie ſeruaui: qui in balneo poſt
duas horas noctis: duas buca
das manducaui priuſq̈ vngi in
ciperem. Irā quoq; citiſſime re
mittebam: dum iniuriantis ani
mum imutatum videbā. hec ille D
Unde ⁊ Julium ceſarē vini ꝑciſſi
mū: nec inimici quidem negaue
runt: prout ait Suetoniꝰ li. de vi
ta ceſaruȝ: recitās verba Marci
Catonis de ipſo Ceſare. ſ. ad euer
tendam, rempublicā ſobriū acceſ
ſiſſe. Circa victum eni indifferēs
erat. vnde ait Gaius apius de eo
prout dr ibi. Nā cum ab hoſpite
conditum oleum pro viridi eſſet
appoſitum: aſpirantibus ceteris
dixit ſe tale appetiſſe: ne hoſpes
aut negligentie: aut ruſticitatꝭ cul
pabilis videret. Magna igit hu
ius abſtinentie ſobrietas: ⁊ vrba E
na curialitas. Et ſi tales fuerunt
gentiles: quales eſſe debent prin
cipes fideles: cum dicat ſcriptu
ra ecc. x. Ve terre cuius rexꝰ puer
eſt: ⁊ cuiuſ principes mane come
dunt. Beata terra cuiꝰ rex ē no
bilis: ⁊ cuius principes veſcunt
tempore ſuo: ad reficiendum. ſ.

non ad luxuriandum.

¶ Capl'm quartũ. Qd princeps debz esse virtuosus iustitia.

At non solum oportet q princeps sit imaculatus a predictaꝝ libidinũ macula: sed etiaz debet esse predit⁹ virtuosorũ operũ ꝓrogatiua. vnde in premissa auctē Deut. vt discat inquit custodire verba eius. s. dei. que in lege precepta sunt vt s. exẽplo operũ prouocet comilitones: ꝛ omnes subditos ad ardua operãda: ꝛ terribilia aggrediẽda. Facta eni egregia principis: ꝛ exempla virtuosa plus ꝓuocant subditos ad talium imitationes q̃ imperia vl' mãdata: ait Claudianus ad Theodosiũ. In cõmune iubes si quid censes que tenẽdũ. Primus iussa subi: tũc obseruatior equi. Fit popl's: nec ferre negat: cũ viderit ipsuz. Auctorem parere sibi: componitur orbis. Regis ad exemplum: nec sic inflectere sensus. Humanos: edicta valẽt: q̃ vita regẽtis. Mobile mutatur semper cũ principe vulgus. Vñ in ꝓlogo hystorie tripartite Sozomenus loquens ad Theodosium ait. q pietas est vetus ornatus imperij: ꝛ q purpura ꝛ corona in quibus est signuz maiestatis: clementiam ꝛ pietatẽ semper intrinsecus nutriunt. Jõ nobiles principes nõ imperabãt q ipsi nõ facerẽt. Sicut de Cesare legit: q nunq̃ dixit militibus ite: sed venite: qꝛ participatus cũ duce labor videt militib⁹ minor. Et de ligurgo dicitur. q nihil alis impauit: qd nõ ipse primo impleret. Sic fecit ꝑnceps nobilis Gedeon. Judic. vij. Qd me inquit facere videritis hoc facite. ꝛ quod plus est: hoc fecit princeps oium regum dñs Jesus: vt suos milites aiaret ad terribilia agrediẽda: ꝛ constanter sustinẽda. Cepit enim primo facere: postea docere Act. i.

¶ Capl'm. quintũ. Qd princeps sit misericors pia clẽmẽtia.

Nonsimiliter debet princeps esse misericors pia clementia respectu inferiorum:. Et hoc merito. Jpe eni est pater patrie. ait Senẽ. i. de clemẽtia. c. viij. Et de hoc idẽ Senẽ. eleganter in codẽ li. hortans ꝑncipem ad clementiã. vnde ait. li. i. Sicut medicine apud egrotos vsus: ẽ apud sanos honorita clementiã q̃uis pena digni inuocẽt inocentes colunt. Et sequitur. c. v. Nullum clementia magis ex oibus q̃ regez ꝛ principẽ decet. Ita enim magnis viris virtutes decori glorie sunt sicut illis salutaris potentia est. Nam pestifera vis: valere ad nocẽdum. ꝛ. c. iij. dicit principũ crudelitas bellum est. clementia in quãcũq; domũ prouenerit: eam felicem ꝛ tranqllam parabit. Sed in rege quo rarior: eo mirabilior. Magni eni

animi.proprium est placidū esse
tranquillumq̨: ⁊ iniurias ac offē
sas superādo despicere. Mulie/
K bre eniȝ est: furere ira. Nō decet
regem seua nec inexorabilis ira.
Non eni multum super eū emi/
net: cui se irascendo exequat. Se
quitur.c.iiij. Qd si dij placabiles
⁊ equi: delicta potentium nō sta/
tim fulminibus prosequunt: q̄ȝ/
to equius est.hoiem hominibus
prepositum miti aio exercere i/
periū? Unde narrat ibi de quodā
L qui multū studuit ad hostes de/
struendos. Et cum quendam de
struere non posset cōsuluit vxo/
rem. Que dixit ei. Fac qd medici
solent: q vbi vsitata remedia nō
prosunt temptant contraria. Si
igitur.seueritate nihil adhuc pro
fecisti: nūc tempta etiā quō cedet
tibi clemētia. Ignosce igitur illi.
Quod ille gauisus annuit: ⁊ facto
impleuit. Cōtulitq̨ illi postea cō
sulatū: ⁊ amicissimū fidissimūq̨
habuit ⁊ heredem. Et ponit bo/
M num exēplū.vi. Qd sicut precise
arbores.plurimis ramis repullu
lant: ⁊ multa satorū grana: vt dē/
siora resurgant rescindunt.ita re/
gia dignitas augetur: inimicorū
numerum tolerādo.parētes eniȝ
liberiq̨ eoꝝ qui interfecti sunt.p
pinqui ⁊ amici: in locū singuloꝝ
succedunt. Et ibi bene de hoc. ⁊
c.x.ponit aliud exemplū. Apes:
N iracundissime sunt: ⁊ aculeos in
vulnere relinquūt: sed rex earum
sine aculeo est. Uoluit eni nā nec
seuum esse: nec vltionem petere
tellūq̨ destruxit: ⁊ eius iram in
herme reliquit. Exemplum hoc
magis regib⁹ ingerēs ait ibi. vbi
multa de hoc per totum. vt enim
dicit Lucius sicut recitat Poli/
cratus li.iiij.c.viij. principē seneȝ O
moribus esse oportet: ⁊ qui mo/
destiora sequat consilia ⁊ vicem
gerat medicorū qui morbos cu/
rant nūc exanitione in repletis:
nunc refectione in vacuis: ⁊ do/
lorem sedāt nunc cauterio: nunc
fomentis. Ubi ponit exēpla. Di/
cebat Traianus: insanū esse qui
oculos habēs lipientes: eos ma/
lit effodere q̄ȝ curare. Et vngues
si acriores fuerint resecandas nō
euelēdas aiebat. Et sic Cytared⁹
facit consonātiā non ruptis sȝ tē/
sis cordis ꝓportionabiliter ⁊ re
missis: sic oportet principem mo
derari nūc rigore iustitie nūc fa/ P
uore clemētie ⁊ vnanimes facere sb
ditos. Tuti⁹ eni ē cordā remitti ei
q̄ȝ nimis protendi: qꝛ semel ru
pta: nullo artificio reparat. Ideo
ait Ethnicus denuntiās laudem
principis. Est piger ad penas pn
ceps: ad pmia velox. Quiq̨ do/
let quotiens cogit esse ferox. Hec
eni clementia: principē quodam
modo equat deo. sicut ait ali⁹ eg/
gregius versificator alloquēs pn Q
cipē. Sis pius in primis: nā cuȝ
vincamur in ol. Munere: sola/
deos equat clemētia nobis. Si.n

omnib⁹ dicat saluator: estote mi/
sericordes. Luc.vi. specialr tñ cõ
uenit principi: vt sit clemẽs: eoq
sit pater patrie sicut dictum ẽ.vñ
ꝛ in litteris secularibus fertur di
R xisse plato: sicut ait policratus li.
v.c.vj. Cum in subiectos inquit
potestas seuit: idem est: ac si pu/
pillum tutor psequatur vl suo cũ
mucrone iugulet: ob cuius defen
sionem a deo traditũ tibi gladiũ
accepisti. Rẽpublica nãqꝫ frui in
re popullari percellebre est: ꝛ eã
tunc demũ recte procedere: cum
caput eius se inutile esse cognoue
rit. nisi fideliter membris cohere
at. Et idem. Cũ in subditos ma/
gistratus ac si caput corpori intu
mescat: vt a mẽbris omnino si/
ne molestia auferri ñ possit: hãc
passionẽ sine grauissimo dolore
membrorum tollerari vel curari
impossibile est. Si vo incurabi/
lis fuerit passio: sic viuere ꝙ mo
ri miserius est. Miseris aũt ni/
hil vtilius ꝙ vtcunqꝫ finire mi/
S seriam hec ille. Sicut ergo pius
pater: clemẽs tutor ꝛ peritus me
dicus debent clementes esse in
sibi cõmissos: sic princeps debet
esse clemẽs in suos. ꝛ hoc multi
pliciter. ¶ Primo pie compatiẽ
do miserijs subditorum. Ut eniꝫ
ait Señ.ij. de clementia: miseri/
cordia vicina ẽ misericordie: hẽt
enim aliquid qđ trahat ex ea. Et
ponit exemplũ. Imbecilles ocu
los esse scias: qui ad alienã lipidi

neni suffundunt.. Et ꝙuis hoc
sit ex defectu in oculis corporis:
tñ ex virtute est in oculis cordis
s. resolui in dolorẽ: visa alterius
miseria. Flebaꝫ inqt super eo qui
afflictus erat. Job.xxx. vnde Ua
leri⁹. li.v.c.i. narrat de clementia T
Marci Marcelli. Qui cuꝫ a se
captis siracusanis. vrbis affluen
tissime tunc afflicte fortunã. ꝛ ca
sum lugubrem intuens: fletũ co
hibere non potuit. Misericordia
enim est egritudo ex visa alteri⁹
iniuria laborãs. ait Tulius li.iiij.
tuscu.q. Et misericordia a mise/
ro corde vocata est. ait Gregori⁹
mor.xx. est eniꝫ tristitia in alienis
malis. ait. Dam. li.i.c.xiiij. ¶ Itẽ V
secũdo debet esse clemẽtia in pn
cipe in remittendo vel temperã/
do potestatem: qꝛ clementia est
temperantia in ptãte vlciscendi:
vel lenitas superioris erga infe/
riores. Crudelitas vo nihil aliđ
est ꝙ atrocitas animi i penis exi
gendis: ait Señ.i. de clementia.
Et idem. Misericordia est egri/
tudo animi: ob alienarum mise/
riarum speciem: aut tristitia de
alienis malis. Et idem libro.i.c. X
x. Princeps inquit non solũ cu
ram salutis: sed honeste cicatri/
cis agat. Nulla gloria est ex seua
aiaduersione. Unde in laudem
Traiani dr: qꝛ erat nã clemẽs in
omnes: austerus in paucos: qb⁹
parcere nephas esset: adeo vt to/
tius imperij sui curriculo: vn⁹ dũ

natus sit senatorum: licz plurimi
inuenirent in ipsum deliquisse. Et
hic etiā est cū senatu damnatus
ipso ignorante. ¶ Itē tertio prin/
ceps debet esse clemens releuan
do miseros a miseria: ⁊ dādo ne
cessaria: vnde vegetius narrat li
Y bro.iiij. Qd Philippus cū au/
disset: phitiā bonū pugnatorem
alienatū a se. eo ꝙ filias inops vix
aleret: nec a rege adiuuaret: dcisi
qz esset ei monētibus amicis: vt
caueret eū. Quid inqt ille si hērē
partem egrā corporis? Abscinden
dum potius ꝙ curar? Deinde se
ro familiariter ⁊ secreto elicituz
phitiā: accepta difficultate dome
sticarū rerū ⁊ facultatū: pecunia
sufficienter instruxit: ac meliorē
fideliorēqz habuit ꝙ esset: ante
ꝙ crederet offēsus. ¶ Itē q̄rto
princeps debet esse clemens. ho/
stes deuictos cōsolando: ⁊ sicut
vtilitas fuerit reipublice honorā
Z do. Unde Ualeri⁹.li.v.c.i. de cle
mentia pompei dicit: ꝙ cū regez
Armenie. qui ⁊ per se cōtra Ro
manos magna bella gesserat: ⁊
etiam Metridatē infestissimum
vrbi suis viribus protexerat: i cō
spectu suo diutius supplicem iace
re passus nō est: sz benignis ver
bis recreatū: diadema qd abiece
rat: capiti reponi fecit: cūctisqz re
bus imperatis: in pristinū fortu/
ne habitū restituit: eque pulchrū
iudicans: ⁊ vincere reges ⁊ facer
A Q ꝙ preclarum tribute huma/

nitatis specimen: ait idē Auctor.
vbi narrat de clementia Pauli
Qui cum audisset: quendā capti
uum regē adduci ad se: occurrit
ei: conatūqz ad genua percum/
bere: dextra māu alleuauit: ⁊ gre
co sermone ad spem hortatus ē
laterisqz suo proximū in consilio
sedere fecit. nec honore mēse in/
dignuz iudicauit. Nam si egre/
giuz est: hostē deijcere: nō min⁹
tn̄ laudabile est. infelicis scire mi
sereri. Et ibi alia bona exēpla po
nit de clemētia. Ibidē ēt narrat
Qd Catonis morte Cesar audi/
ta: ⁊ se illius glorie inuidere: ⁊ il/ B
lum sue inuidisse dixit: pr̄imoni/
umqz eius liberis suis incolume
seruauit. Et ad istam clementiaz
debet p̄ncipes incitare: diue cle/
mentie erga nos solers medita/
tio: ⁊ de clemētia dei erga se si cle
mētes fuerint spei etiā certitudo.
Unde Sen.v. de clemētia.c.iiij.
Optime iquit deos exemplū pn
cipibus constituā. vt se tales ci/
uibus prebeāt: quales sibi deos
velint. Et ibi bū de hoc. Exēpla
quoqz pietatis in principibus an
tiquis euidenter patuerūt: sic in
Enea qui dictus est pius Eneas.
Unde Uirgilius li.vj. Tu regere C
imperio populos romane me/
mento. Hec tibi artes erunt: pa/
cisqz imponere mores. Parcer
subiectis: ⁊ debellare superbos.
Hec ē in sūmis glia sūma viris.
Et i Traiano q dictus est optim⁹

Augustorum. ꝛ in Tito qui tante ciuilitatis in imperio fuit: vt omnibus prodesse nulliqꝫ studuerit obesse ꝯuictos cōiurationis ꝯ se dimisit illesos: ꝛ in pristinaꝫ familiaritatem admisit: prout legitur in gestis eorum.

Capitulum sextum. Qꝺ princeps sit equus in tenēda iustitia.

Et qꝛ mīa ꝛ veritas custodiunt regē: ꝛ roboratur clementia thronus eius ꝓuer. xx. sic debet esse princeps
A clemens: vt sit in eo equitatis iustitia: sine qua nulla respublica regi potest. vt habituꝫ est supra vbi de republica. Remota eni iustitia quid sunt regna nisi latrocinia Ait Aug. iiij. de ci. Et qꝛ princeps est fundamentū populi: vt dictū est supra: ab eius iustitia emanare debet iustitia aliorum. Itē qa
B est pater patrie: ab eodeꝫ regi debet omnis alia iustitia: ꝛ gubernari. Item: qꝛ est caput reipublice: ab ipso debet eius iustitia perfici. Et considerare debet: ne sit minor q̄ꝫ debeat: neqꝫ maior. s. excedens in punitione. Rex eniꝫ iustus erigit terram suam. ꝓuer. xxix. Debet eni esse iustus: leges diuinas seruādo: ꝛ alios ad earum obseruantiā q̄ꝫtum ad eum spectat cogendo: ꝛ nullas alias statuendo: nisi illis conformes: ꝛ ab illis regulatas: qꝛ omnium legum inanis est censura: nisi diuine legis imitationeꝫ gerant: vt habituꝫ est supra. Debet etiaꝫ
C esse iustus: recte ꝭm illas iudicando: ꝛ iudicatas snīas exequendo. Quia vt ait Aug. epistola. xxxij. Rex seruit deo leges iustas precipiendo: ꝛ cōtrarias abrogādo Per me inquit sapientia diuina ꝓuer. iiij. reges regnant. ꝛ leguꝫ conditores: iusta decernunt. De quibus legibus dictum est supra. Unde ꝛ legum conditores: apud gentiles multum honorati fuerūt sicut Ligurgus ꝛ Solon: ꝛ alij:
D ꝑut. ait. Ual. li. iiij. c. iij. di. q̄ Appollo. requisitus de Ligurgo. respondit se nescire: vtrū deorū numero: an hominuꝫ agregari debuerit. Et hoc ob equitatem suaꝫ legū. Et de eorum legibus loquitur Aug. i. de. ci. c. xvi. Eadeꝫ eni instituendarum legū fuit cā que regū: ait Tul. i. de offi. c. xij. Unde
E ꝛ principes antiq subiciebāt se legibus a se statutis: vt ad eas implendas alios prouocarent. sicut narrat Ual. li. vi. de zeleuco: qui sibi eruit oculum ꝛ filio aliū: quia filius puniri debuit priuatiōe amboruꝫ. Debiti enim supplicij modum legi reddidit: ꝛ equitaꝭ mirabili tēperamento: simul misericordem patrē ꝛ iustū legislatorem partitus est. Similiter narrat de alio q qꝛ legē a se statutaꝫ transgressus fuerat: se gladio trāsuerberauit: ne fraus iustitie fieret

Unde

Unde & Alex cum inter se & milites aliquos: esset disceptatio: & causa sua esset dānata in castrensi iudicio illud iudicium acceptū habuit. iudicibus gratias agens quorum in eo fidem ꝓbauerat: ꝙ iustitiam oī potentatui & sibi ꝓtulerāt: put dicit Policratus li.
F v.c.xi. Mira ergo tāti principis equitas: qua noluit se subicere iudicio cū subditis suis. Similiter de Iob dr libri sui.xxxi. Si contempsi subire iudiciū cum seruo meo: & ancilla mea: cū disceptarent aduersum me. ¶ Itē princeps debet esse iustus: pauperes exaudiendo: eoꝝ cās examinando: iniurias propellēdo: & ad satisfaciendū eis iniuriātes ꝓpellēdo. hoc eniꝫ debet eis facere exēplo egregij imperatoris Traiani q audiuit viduaꝫ ad se clamātem & iustitiam petentē de his qui in
G nocentem ei⁹ filiū occiderāt. Tu inquit auguste impas: & ego tam atrocem iniuriam patior. Qui lꝫ equū ascēdisset: ad bellū ꝓfecturus: rńdit ei. Ego tibi satisfaciam cū rediero. Quid inqt illa: si non redieris? Successor inquit me⁹ satisfaciet tibi. Et illa. Quid tibi ꝓderit: si alius bñfecerit. Tu mō debitor es: ꝺm opa mercedē recepturus. Fraus vtiqꝫ ē nolle reddere quod debet. Successor tu⁹ iniuriam patientibus ꝓ se tene-
H bitur. Te vō non liberabit iustitia aliena. Bene agetur cū successore tuo: si libauerit seipsū. Quibus verbis motus imperator: de equo descendit: & causam presentialiter examinans: cōdigna satisfactione viduam consolat⁹ est. Licet aūt alibi scripta sit hec narratio: hic tamen interseritur: exēplo beati Gregorij aliquando in diuersis tractatibus narrat idem. ¶ Item princeps debet esse iustus nulli quod suum est auferēdo: vel auferri permittendo: furta ꝓhibendo: transgressores legum puniendo: ad pacem reipublice intendendo. Regis enim officium est furta cohibere.xxiij. q.v. Rex debet. Et ibi officium regis est: malos opprimere: bonos sublimare. Unde Augu.iiij. de ci.c.iiij. Remota inqt iustitia quid sunt regna nisi latrocinia? vt dictū est. Latrocinia quid sūt nisi parua regna. Manus eniꝫ ipsa hominuꝫ est: cum imperio ꝑncipis regitur: pacto societatis astringitur: placiti lege preda diuiditur. Et hoc malū in tantum perditoꝝ hominum accessib⁹ accrescit: vt & loca teneat: sedes cōstituat: ciuitates occupet: populos subiuget: euidentius nomen regis assumat: vt ait ibidem. Et Idem Tulius.ij. de offi.c.xij. vbi concludit.di. Cum tanta vis iustitie sit: vt latronum etiam opes firmet & augeat quātā eā inter leges & iuditia in custodienda republica fore putas? Sequi. Mā I K

cũ p̃meret,in otio multitudo ab
his q maiores opes hẽbant ad
aliquẽ ↄfugiebãt virtute p̃ſtãtẽ.
Qui cũ ꝓhiberet iniuriã:tenuio
ris.i.paupioris eqtate ↄſtituta:ſũ
mos cum infimis pari iure perti
nebat ideſt ſgebat:vt ait ibi. Ne
ceſſaria eſt igitur principibus iu/
ſtitia: de qua eſt ſupra dictũ. Vñ
Deut.xvij.dicitur regi:ne decli/
net in dexteram vel ſiniſtrã. Sic
enim debet eſſe clemens:ne om
L mittat iuſtitie diſciplinam:ꝛ ecõ
uerſo. Sicut Job.xxix.dicit. Cũ
ſederẽ q̃ĩ rex circũſtãte me exer/
citu erã tñ merẽtiũ ↄſolator i pri/
mo eqtas iuſtitie.in ſo pietas no
tat clemẽtie:ſꝫ Greg.mora .xx.
p̃nceps enim non dꝫ dominari:
ſed ratio . Et ille eſt vt princeps
qui eſt cuſtos iuſtitie: ait phus.
ethi.v.ſcilicet mõis dictis. Opor
tet enim:regem prodeſſe nõ ob/
eſſe:ait Sen.ij. de naturalibus.
q.vnde ꝛ principes gentiles :ne
iuſtitia periret:ſtatuerũt aliquos
habentes poteſtatem reſiſtendi
eis:ait Vale.libro.iiij.c.i.de quo
dam qui talem inſtituit:cui cum
vxor diceret:id eum egiſſe:vt fi/
lijs minorẽ relinq̃ret ptãtẽ rñdit.
M Relinquã minorem: ſed diutur
niorẽꝫ.ea eiꝫ certa eſt potentia q̃
virib⁹ ſuis modum imponit.

¶ Capl'm.vij. Q͛ p̃nceps illu
minatus ſit ſcientia.

Et quoniã princeps non
valet predicta implere:
niſi ſit illuminatus ſapientiali ſci N
entia:ideo debet eſſe ſapientia pe
ritus maxime diuina : vt ſcilicet
inerrabiliter ſtatuat leges legi di
uine ↄformes. Unde Deut.xvij.
vbi.ſ̃.de rege poſtq̃ꝫ ſedit in ſo/
lio regni deſcribi ſibi Deutro. le
gis huius in volumine:accipiẽs
exemplar a ſacerdotibus leuitice
tribus. Deutro.i. ſecũdam legeꝫ
vel iteratam. Deſcribet inq̃ꝫ ꝛ in
volumine euangelice legis ꝛ i vo
lumine cordis:ſm inſtructioneꝫ
ſacerdotum leuitice tribus.i.ec/
cleſie prelatorum legitime intrã/
tiũ ꝛ preſidentiũ:ꝛ nõ aſſumen/
tiũ ſibi honorem: ſed a deo vo/
catorum ſine libidine ambitiõis
ꝛ cupiditatis: ꝛ ſine affectiõe car
nis ꝛ ſanguinis : qꝛ ſicut tactum
eſt:inanis cenſura legũ:ſi non di
uine legis imitationem gerant:ꝛ O
inutilis eſt conſtitutio principis:
ſi non eſt eccleſiaſtice diſcipline
conformis . Ideo impator dixit
de legibus ſuis . Ne dedignent
ſacros canones imitari. Unde ꝛ
antiqui principes etiam gentiles
fuerũt ſtudioſi ꝛ inſtructi in hu/
manis ſcientijs ꝛ diuinis:vt pa/
tet i ptholomeo:qui licet eſſet gẽ/
tilis:vocauit ſeptuagita iterp̃tes:
vt haberet noticiaꝫ diuine legis:
ꝛ cõicaret eam ſapiẽtibus regni P
ſui. De quibus eccleſiaſtice hiſto
rie libro.v.ꝛ Auguſtin⁹ .i.d̃ doc
chriſtiana .c.iiij.ꝛ.xviij.de ciui.
c.xij. Et ſicut patet de Alexãdro

q fuit instruct⁹ ab Aristotele,put
ait. A. gelius libro.xx.noctium.
di.ꝙ inter isignia Philippi ma
cedonis scilicet patris Alexādri
hoc fuit: ꝙ ad litteratorium stu/
dium: vnicum filium quem spe/
rabat regni ⁊ felicitatis futuruz
heredē transmittere curauit. vñ
⁊ nato Alexandro: epistolā Ari/
Q stoteli misit talē. Philippus Ari
stoteli salutem dicit. Filiuz mihi
genituz scito: quo equidem dijs
habeo gratias: nō tam,pinde qꝛ
natus est: q̄ȝ pro eo ꝙ eum nasci
contigit tempore vite tue. Spe/
ro enim fore: vt educatus erudi/
tusqȝ a te dignus existat ⁊ nobis
⁊ rerum gerendaꝝ susceptiōe. s.
regni: ⁊ ad illud pertinentiū. Vñ
de hoc Alexander neqȝ li. de na
turis reꝝ ait: ꝙ Aristotelis disci/
pulū fuisse Macedonē certum
est: cuius cā logicam elaborauit
Tam sedulus autem naturaruz
R indagator extitit Macedo: vt i
vase vitreo in mare misso: natu/
ras ⁊ consuetudines piscium de/
prehenderit. Gallū enim secum
habuit: vt super diluculo: per gal
linaceum certificaretur. Et in va
se ipso didicit: quomodo insidie
S clandestine preparande sint ꝯtra
hostes in re militari: dum scilicet
exercitum piscium ꝯ alios insur
gere inspexit. ¶ De huius etiaȝ
studio ait Sen. epistola. xciij. di.
ꝙ geometriam discere studuit:
scituruſ q̄ȝ pusilla erat terra: ex

qua minimum quid occuparet.
Et ideo a seipso reputatus est in/
felix ob hoc: ꝙ intelligebat. fl'm
se gerere cognomen magnuz. s.
Alexandrum. Quis eni magn⁹ T
in paruo? Et de eo ait Plinius.
Alexander magnus inflatus cu
pidine: animalium naturas no/
scendi. Aristoteli sūmo in omni
doctrina viro misit aliquot milia
hominuz qui erant in toti⁹ Asie
greticeqȝ tractu: quos venat⁹ au/
cupia: pullat⁹qȝ alebāt: quibusqȝ
varia armenta: alucaria: piscine
viuaria in cura erant: ne qd vsqȝ
genitum ignoraret ab eo. Quos V
percunctando: qnquaginta fer/
me volumina illa p̄clara de ani
malibus concludit. ¶ Consimi
liter legitur de alijs principibus:
qui vel fuerunt studiosi de se: vł
habuerunt sapientes ad instruē/
dum eos: Sicut Nero Senecā
habuit: qui eum instruxit de cle/
mentia eleganter in duobus li/ X
bris Et Traianus habuit Plu
tarcum: qui eum instruxit nota/
biliter in libro qui inscribitur de
instructione Traiani. Cuius que
dam epistola fuit talis. Plutar/
cus: Traiano salutez dicit. Mo
destiam tuam noueram non ap
petere principatum: quem tamē
semper mereri moruz elegantia
studuisti. Quo quidem tanto di
gnior iudicaris: q̄ȝto a crimine
ambitiōis videris alienus. Tue
igitur virtuti congratulor: ⁊ fortu

ne mee:si tamē recte gesseris qđ probe meruisti. Alioquin te periculis. et me detrahentium linguis subiectum non dubito: cum et ignauiam imperatorum ferat sermo publicus: et delicta disci//pulorum refundi soleant in preceptores. Sicut Sen. Neronis sui merito: detrahentium carpitur linguis. Adolescentiam suorum temeritas in Quintilianum. refunditur. Et Socrates in pupillum suum fuisse clementior criminatur. Tu v° o: quis es? Rectissima geres: si a teipso non recesseris: si primo te composueris: si omnia disposueris ad virtutem Recte tibi cedēt omnia politice constitutionis. Maiorum vires tibi expressi: quibus si obtempe/res: Plutarcum viuēdi habes auctorem. Alioquin presentem epistolam inuoco: quia in perniciem imperij non peragis aucto re Plutarco. hec ille. Ex his patet euidenter: q̄ veraciter: equiter et cōstanter instruxit principē in p̄dictis. ¶ De studio v° Iulij Cesaris legit libro de vitiis Cesarum parte prima. Qualiter. s. inuestigauit cursum solis: horas et momenta temporum numerando: et quomodo bisextū inuenit: et libellos multos scripsit. Et similiter Solinus ait libro. i. c. ij. Qđ eius disciplina. omnium postea imperatorum fundata ratio est. Et libro primo ante finem ait de

A

Cesare q̄ nullus celeri° scripsit: nullus velocius legit: quaternas simul epistolas dictasse perhibetur. ¶ Et de Teodosio legitur in prologo historie tripartite. Aiūt te inquit Sozomenus: per diē exercitari armis: subiector negotia disceptar: iudicare simul et agere: modo seorsum: modo publice que sunt agenda considerare: noctibus v° libris incumbere. Et ait ibi. quoddam candelabrū oleum sibi fundere in lucernam vt nullus in laboribus suis affligi cogeret: et vt somno repugnaret. Unde et ait ibidem. ipsum scire naturas lapidū exemplo Salomonis. ¶ Cōsimiliter legitur đ Carolo magno: q̄ studiosus fuit in artibus liberalibus: que miro modo depicte erāt in palatio: prout legitur in gestis suis. Fuit etiam studiosus in libris diuinis: et specialiter diligebat libros beati Augustini de ciuitate dei. et Alchuinus specialiter docuit eū dialeticam et astrologiam: Et transferri fecit studiū đ Roma Parisi°. Et offensus dissonantia cātus ecclesiastici inter romanos et gallicos: iudicans: iustius esse bibere de puro fonte q̄ de riuo turbato: duos clericos Romam misit: vt antiquum cantum discerent: Et primo per hos ecclesia Metensis: et per illam omnis ecclesia gallicana ad romani cantus auctoritatē reuocata ē. Lau

B

C

A

B

danda igitur principis studiositas: que sic studuit non solum sibi proficere sed omnibus. Et tales fuerunt multi alij principes. Unde in litteris quas misit qdaz rex romanorum regi francorum quib⁹ hortabatur: vt liberos suos disciplinis instrui procuraret: inter alia eleganter adiecit. Rex
C illitteratus: quasi asinus coronatus. Ideo illud seculum aureuz dicebatur quando sapientes regnabant: ait Sen. epistola. xliiij. In illo inquit seculo: quod aureu perhibetur. quando penes illos sapientes regnuz erat Possedonius iudicabat. hi continebant manus: ⁊ infirmiores a validioribus tuebantur. Suadebāt honesta: dissuadebant contraria: ⁊ vtilia atq inutilia monstrabant. horum prudētia ne quid deesset suis prouidebat. Fortitudo arcebat pericula: beneficia augebant ornabantq subiectos: officium erat imperare non regimen. Nemo q̄tū posset aduersus eos experiebatur per quos ceperat posse nec erat cuiq animus ad iniu
D riam aut causa: cum bene imperanti bene pareretur: nihilq maius minari male parētibus posset: q̄ vt abirent e regno. Hec ille. vere ergo illud seculum aureum quando sapientes principabantur. Unde Boetius primo de consolatio. c. iiij. dicit. q p̄ȝ Platonem respublica felix. esse inci-

pit: si eam vel studiosi sapientie regerent: vel eius rectores: sapiētie studere contingeret. Idez ait Ualerius lib. vij. c. ij. Et idez Socrates: q Appollinis oraculo sapientissimus fuit iudicatus: prout dicit Policratus li. iiij. c. vj. Nullus enim est: quez oporteat vel plura vel meliora scire: q̄ principem: cuius doctrina omnibus E
debet prodesse subiectis: Cū eni pacis itēq belli debeat opa moderari: legum: reiq bellice ipsuz oportet habere peritiam. ait Uegetius: renatus. Regale eni op⁹ est sapere: ⁊ diiudicare: ait Tuli⁹ libro primo de diuinatione. Nā opus non potest exerceri sine discretione sapientie. Iudex eniz sapiens iudicabit populum suum. ⁊ rex insipiens perdet pplm̄ suuz Eccle. x. Unde ⁊ deus voluit sapientes esse rectores populi sui.
Sicut Abrahaam qui fuit peritus in omni doctrina egiptiorū. F
Act. vij. ⁊ Moyses. Similiter Dauid qui habuit sapientiam sicut angelus dei. ij. Reg. xiiij. Et Salomon petijt a deo sapientiā ad regendum populum dei: cui dedit dominus cor sapiens ⁊ intelligēs. iij. Reg. iij. princeps eīz insipiens est sicut furiosus gladium habēs in manu: ⁊ sicut ignarus gubnator: tenens guberna culū i tēpestate. ⁊ sic leges ignorans ⁊ sedens in loco iudicij ⁊ iudicium peruertens. Nā plangit G

sapiens Ecc.iij. Vidi loco iudicij
impietatem: ⁊ loco iustitie iniq-
tatem. Si tamen ɔtingat: ꝙ prin
ceps sit ignarus sapientie ⁊ diui
naꝝ legum: inquirat noticiaꝫ di
uine legis a sacerdotibus ꝟꝫ pre-
ceptuꝫ legis diuine. ⁊ audiat ve
ros doctores: ⁊ eorum consilijs
acquiescat: exemplo Dauid: q ha
buit secum Natham prophetaꝫ
⁊ Sadoch sacerdotem.

¶ Caplm.viij. Qꝺ princeps sit
largus munificentia.

Et quia princeps dꝫ om-
nibus prodesse: vt dictū
est: ⁊ dꝫ omnibꝯ eē ama
bilis: ideo debet esse in eo largita
tis munificentia. Amici eniꝫ sūt
dona tribuētis: prouer.xix. Et di
uitie scilicet erogate addunt ami
cos plurimos. ibidem. Hoc eciꝫ
facit principes amabiles: sicut ꝺ
Tito ait Policrates li.iij.c.xiiij.
I Quid dicam scilicet de Tito? qui
patris auaritiam tanta liberalita
te purgauit: vt amor ⁊ delitie ab
omnibus diceretur: constantissi
me tenens in moribus: ne quem
postulandi gratia ad se accedētē
sine re vel spe quoquo modo di
mitteret. vnde ⁊ interrogantibꝯ
domesticis: cur plura polliceret
ꝙ̄ pꝛ̄stare posset: respondit: Non
oportet: quēꝙ̄ a sermōe pn̄cipis
tristem recedere. Idem recorda
tus super cenam: ꝙ nihil ea die
cuiꝙ̄ prestitisset: dolēs ⁊ gemēs
K ait. O amici: diem hanc perdidi

Nullum enim vitium deterius
auaritia: presertim in principibus
rempublicā gubernantibus: ait
Tulius.i.de offi.c.xxiij. Et sequi
tur. Qꝺ Apollo phitius oraculo
edidit. Spartā nulla re alia ni-
si auaritia esse perituram. Unde
⁊ eius etiam suspitio est vitanda
ait idem.c.xviij. Largitas ꝟo fa
cit principes amabiles: famosos L
⁊ claros: ait Boeciꝯ.ij.de ɔsola.
c.v. Claros largitas fac. ⁊ debꝫ
esse multiplex in pn̄cipibꝯ scilꝫ.

¶ In donorū mūifica largitate
¶ In sui affabili condescensio-
ne ⁊ quasi sui exhibitione.
¶ In superuenientium liberali
susceptione: ⁊
¶ In necessariorum prompta
administratione.

¶ Princeps enim debet dona
tribuere ꝟm decentiam ⁊ eminē
tiam sui status: sine magna pre-
ciositate ⁊ multa numerositate:
indilata pꝛōptione: ⁊ hilari iocū
ditate. habita tamen recta consi-
deratione ad suam possibilitateꝫ
⁊ ad eorum quibus dat qualita-
tem: ꝑut docet Seneca.ij.de be
neficijs.c.xij.di. Respiciende sūt M
cuiusꝙ̄ vires facltatesꝙ̄: ne aut
plus prestemꝯ ꝙ̄ possumus: aut
minus. Estimanda est enim per
sona cui datur. vtriusꝙ̄ personaꝫ
confer. ⁊ inter ipsas examina qd
donabis. Ubi pōit exēplū ꝺ Ale
xandro: qui dedit vrbem cuidā.
Cui cum ille diceret: non conue-

nire sue hoc fortune:nō quero inquit quid te accipe deceat: sʒ qd me dare: Animosa vox ꝛ regia videtur:sed stultissima:ait Señ. ibi. Nihil enim per se decet quē ꝙ:sed refert quid:cur:q̄re:vbi: ꝛc.sine quibus facti ratio nō cōstabit, econtrario ponit exemplum de Antigono: a quo Cinnicus petijt talentum. Cui ille respondit:plus esse ꝙ Cinnic⁹ petere debe͛t. At ille repulsus petiit denarium. Cui rex respondit: minus esse ꝙ regem dare deceret. Turpissima h̄ cauillatio. Inuenit enim quomodo neutrum daret:cum posset denarium tanꝙ Cinnico dare:ꝛ talentuʒ tāꝙ rex. Nam persone contemptibili parum potest dari. tamē decet personam nobilem magna dare Sed hec largitas debʒ esse equitate iusta scilicet dando de ꝑprio non de alieno:q̄ntitate moderata.vt det scilicet q̄ntum decet vtilitate proficua:vt det ad vtilitatē dantis.intentione ordinata:vt.s. non ad pompam ꝛ iactantiam: sʒ ad profectū suscipientiuʒ:prout dicit de his Tulius.ij.de offi. c.xix. Multi inquit patrimonia effundunt:inconsulte largiendo Quid autem stultius ꝙ quod facis libenter:curare ne id diutius facere possis. Ad quam etiaʒ largitionē sequuntur rapine ꝛc. Et sequitur. Duo sunt largorum genera:quorum alteri prodigi scilʒ qui in epulis ꝛ inuitationibus:ꝛ gladiator muneribus:ludorum venationūꝗ; appatu : pecunias ꝑfundūt ꝛ in eas res:quarū memoriam aut nullam aut breuem sunt relicturi. Alij sunt liberales: qui facultatibus suis aut captos a predonib⁹ redimūt: aut es alienum suscipiunt: amicoruʒ causa aut in filiarum collocatione adiuuant:aut opitulantur in re acquirenda vel augenda. Idem Ambro.primo de offi.vbi ait. Non ē largitas:si qd alteri largiris:alteri extorques: illi dare:isti nocere: qd fit iactantie cā magis ꝙ misericordie. Et ibi bn̄ de hoc. Et seq͛ perfecta est:vbi silentium op⁹ tegit:ꝛ necessitatib⁹ singulorū ocul te subuenit: quam laudat os pauperis non labia sua. Nesciat inq͛t xp̄s sinistra tua quid faciat dextera tua. Math.vi. Et de hoc Tulius.i.de offi.c.xviij.ea inquit liberalitate vtamur q̄ amicis ꝓsit. nemini noceat:nihil enim liberale quod non iustum. Et Sene.i. de clementia.c.xiij. dicit.ꝙ nō ē liberalis qui de alieno est liberalis:sed ille qui quod alteri donat sibi detrahit. Et hec munificentia prouocat amorem.nedū suorum sed etiam extraneorum.vnde Ualerius libro.v.c.i.narrat d̄ legatis Carthaginensibus venientib⁹ ad vrbem ad redimendū captiuos . quibus nulla recepta pecunia etiam exercitus captiuo

rum redditus est. Quos obstu/
puisse arbitror: ꝛ secus dixisse. O
munificentiam gentis romane:
deorum benignitati equandam
O etiam nostram legationem su
pra vota felicem. Beneficium qd
nunquam dedissemus accepimus.
Unde ꝛ in admirationem: p̄co/
nicationem: ꝛ dilectionem dantiū
eos beneficij munificētia prouo
cauit. Et hanc largitionem auget:
quando dona dantur prompte ꝛ
hilariter: prout ait Seneca. primo
T de bn̄fi. c. vi. d. q quidā bn̄ficium
ab homine duro ꝛ aspero datum:
panem lapidosum vocauit: quem
esurienti accipe necessariū est: sed
tn̄ acerbū. Unde qdā v̄sificator
egregi⁹. Denigrat meritū: dantis
mora: Nā data rapti. Munera
plus laudis: plusq fauoris hn̄t.

Capitulum nonum. Qd prin
ceps sit affabilis hilari leticia.

Item princeps debet eē
munificus in affabili sui
ipsius ꝯdescensione. Nā
vt ait Seneca primo de benefi.
c. xvij. Beneficium siue liberali/
tas fit dupliciter: aut opa: aut pe/
cunia. Altera ex archa: altera ex
V v̄tute depromitur. Unde ꝛ in lau
dem Traiani dicitur: q arguen/
tibus eum amicis: q in omnes ni
mium: ꝛ vltra q̄ imperatorem
deceat cōis esse respondit: se ta//
lem velle imperatorem esse pri/
uatis: qualem imperatorem sibi
quisq priuatus optaret. Cauere
tamen princeps debet ne nimis X
condescendat ꝛ vilescat auctori/
tas: prout dicit Ualerius libro. ij.
c. i. narrās: q Medie reges nul
li mortalium osculum ferebant.
Quicquid enim in excelso fasti/
gio positum est: humili et certa
consuetudine quo sit venerabili
us vacuū esse consueuit. Ex hac
benigna consuetudine: ꝛ conde Y
scensione Julius Cesar amorem
militum suorum meruit. quia il
lis condescendebat. Non enim
eos milites pro conditione: sed
blandiori nomine cōmilitones
appellabat. Miro q̄q mō eos
diligebat: ꝛ carus habebatur ab
illis. Et aliquādo militi suo subi/
ta valitudine grauato in diuer//
sorio locum suum dimisit: ꝛ ipse
humili loco ac sub cliuo accubu
it: prout narrat libro de vita Ce/
sarū beniuolentia enim principis
ꝯdescēsiua suis: mīrū eos puo/
cat in ei⁹ amorem. Un̄ ꝛ d̄ Alex. Z
narrat Ualeri⁹. li. v. c. i. q cū vide
ret militē quendā senio confectū
frigore nimio stupefactum: cum
ipse esset in sede sublimi propin/
qua igni: surrexit: ꝛ suis manib⁹
illū in sede sua imposuit dicens:
Illud salutare futurū: ꝛ qd apud
persas capitale extitisset: solium
regium occupasse. Quid igit mi/
rum: si sub eo duce militare tot A
annis dicebant iocundū: cui gre
garij militis incolūitas proprio sa

X ftigio carior erat.hec ille. Consi/ militer narrat Sen.v.de benefi/ cijs.c.xviij.de Cesare: q cu vete ranus quidam miles diceret ei: qui apud vicinos ex causa pme/ bat. Meministi o imperator in hispaniam: cu sub quada arbore feruentissimo sole veles residere queda ex commilitonibus penula substrauisse? Memini inquit: et
B q siti confectus ire volebam ad fo tem: sed no poteram repere ma/ nibus nisi commiliton fortis ac stre nuus aquam mihi in galea attu/ lisset: posses inquit imperator agno scere militem illum aut galeam? Ait imperator: se no posse galea agnoscere sed hominem. et adiecit Tu quidem ille non es. Merito ait miles: me non agnoscis. Nam tunc integer eram: postea in acie oculus effossus est: de capite ossa electa. Quod audiens Cesar ve tuit exhiberi negocium: et agellos in quibus causa rixe ac litium fue/ rat militi donauit. De Augusto Cesare narrat. Poli.li.iij.c.xviij. Aliter. q cum veteranus periclita/ retur in causa: rogauit Cesarem in pu blico: vt adesset. Qui aduocatum prestantissimum dedit ei. Cui ve
C teranus. Non ego Cesar pericli/ tante te i bello Asiatico vicarium q siui: sed p te ipse pugnaui. Detexit q ipsas cicatrices. Erubuit Ce/ sar: venitq in aduocationem: vt q verebatur non tm superbus sed etia in/ gratus videri. Tali benefica be/

niuolentia: et condescensione be niuola: meruit non solum amo/ rem militum: sed etiam aduersa riorum. De ipso quoq Julio Cesa re ait Solinus li.i.q benignitate D
adeo preditus fuit: vt quos ar/ mis subegerat: clementia magis vicerit. Unde et imperator eter/ nus rex regum: et dominus do/ minantium. vt onderet amorem suum ad nos: et nos ad amorem suum aliceret: non solum sua no bis dedit: sed etiam seipsum: et sum ma et admiranda munificentia se nobis coicauit.ro.v. Comen/ dat charitate sua in nobis.etc. Et Eph.v. Christus dilexit nos et tra didit semetipsum pro nobis. Joh. xv. Maiorem charitate.etc.

Capitulum decimum. Quod pn/ ceps sit liberalis in hospitum su sceptione grata.

Similiter princeps debet esse in susceptione hospi tum aduenientium dapsilis et largus. Si.n.hospitalitas e in oibus comendanda: et eius con/ E
trarium detestandum, put di. Apo sto. Petrus.i.pe.iiij. Hospita/ les inuice sine murmuratione et Heb.xij. Hospitalitate nolite ob liuisci.per hac eni placuerunt qui da angelis hospitio receptis Abra ham.s.et Loth.gen.xviij.et.xix. Multo magis est laudanda in principibus: et contrarium vitu/ perandum. Per eam eiz fauor et amor populorum impetratur: qz sple

didū in panibus benedicēt labia
multorum. Ecc.xxxj. Unde ꝛ sal
uatorē nostrum voluerūt facere
regem. postꝙ eos satiauit pani
F bus. Jo.vj. sup qḋ Criso.omel.
lxxxi. dicit: ꝙ multa fuerat opera
tus mirabiliora: sed nunꝙ con
fessi sunt eū regē nisi quando im
pleti sunt panibus. Magna eniꝫ
tyrānidis est superabundātia ca
strimargie. ait ibi. Et econtrario
narrat Tull⁹.ij. de offi.c.xviij. ꝙ
Mamito homini ditissimo pre
termissio edilitatis. consulat⁹ re
pulsā attulit. Huius hospitalitatꝭ
exemplū habemus in Job.xxxi.
c. libri sui. Si comedi bucellaꝫ
meā solus: ꝛ non comedit pupil
lus ex ea. ꝛ p⁹. Foris non mansit
pegrin⁹: hostiū meuꝫ patuit via
tori. Hospitalitas eni honestissi
ma ꝛ famosissima est principib⁹
vnde narrat Ualeri⁹ de quodam
magnate. li.viij.c.vltimo. s. Ar
G gentino gallie possessore: Erat in
quit opibus excellēs: sed animo
locupletior: semperꝙ in erogā
da potius ꝙ congreganda pecu
nia occupatus: adeo vt dom⁹ ei⁹
quasi quedam munificentie offi
cina diceret. Illic enim publicis
apta munimenta vsibus extrue
bant: illic grata populorū oculis
spectacula edebant: illic epularū
magnifici apparat⁹: libētiꝙ ani
mo annone subsidia orlebantur
Et cum hec: vniuersis inopia la
borantibus priuatim alimēta: do
tes ꝟginibus paupertate pressis
detrimentorum cursu quassatis
subsidia errogabat: Hospites q̄
ꝙ tū vrbanis penatib⁹: tuꝫ etiaꝫ
rusticis tectis benignissime exce
pti: varijs ornati muneribus di
mittebāt. Quodā quoꝙ tempo
re quingentos simul Selegētiū
equites cum tempestate in posses
siones suas compulsos aluit ꝛ ve
stiuit. Quid multa. Non morta
lem aliquē: sed propitie fortune
benignū diceres sinuꝫ. Ergo qḋ
gallias possidebat oium q̄si om
ne patrimoniū erat. pro cuius sa
lute ꝛ incrementis: tā argentina
ciuitas ꝙ ꝛ vicine regiones vo
tis excubabant. Ex cōtraria par
te: sunt loca archas habentia in
exorabilibus claustris obseratas H
Nōne prestantiorē estimes illaꝫ
impensaꝫ ꝙ hanc custodiā. hec
ille. Ex quibus patet: ꝙ hui⁹ ho
spitalitas in susceptione hospitū
fuit cōissima ꝛ prōptissima: i col
latione necessario: uꝫ affluentissi
ma: in subministratione vrbanis
sima: in duratione: beneficentissi
ma: hoc eni esse debet in hospi
talitate precipuum Et hec erant
in palatio Salomonis.iij. Re.i.
Uidens regina Sabba domum
quā edificauerat Salomon: ꝛ ci I
bos mense ei⁹: ꝛ ordines mistrā
tium: non habebat vltra spirituꝫ.
Similiter hec erant in conuiuio
Assueri. Hester.i. vinū quoꝙ: vt
magnificentia regia dignuꝫ erat

abūdans ⁊ precipuū ponebatur: nec erat qui nolentes cogerēt ad bibendū. Nec debēt esse vel apparere in palatijs principū: ⁊ cōuiuijs histrionici gestus: vel metricum cantus: nec ludi inepti: nec clamorosi risus: nec confusi apparatus: sed ciuiles ⁊ honesti gestus. Unde ⁊ in cōuiuio quod exhibuit Dido Enee ⁊ militibꝰ eius: licet essent multa superflua Ut scribit Uirgilius li. ij. Non tñ leguntur fuisse inhonesti cantus nec hystrionici gestus. Unde dr Cithara tinicus hiopas. Personat aurata docuitque maximus Athlas. Unde hoīuz genus: ⁊ pecudes: vnde hymber ⁊ ignis ⁊c. Licet eni esset a femina prepatū ⁊ nimis delicatum: ⁊ ad voluptatem tendens: non tñ ibi psonuit cithara vl' stulta lasciuia: sed que naturalia erāt: ⁊ ꝯuiuio ciuili decentia. In ꝯuiuio vo Enee apd Euādrū: officio humāitatis exhibito. alia legunt. Ubi dr. Dapes iubet: ⁊ sublata reponi Pocula. gramineo viros locat ipse sedili. Precipuūqꝫ thori: ⁊ villosi pelle leonis. Tunc leti iuuenes certatī areqꝫ sacerdos. Uiscera costa ferunt taurorū: onerātqꝫ canistris Uescitur Eneas: simul ⁊ troiana iuuentus. Perpeti tergo bonis ⁊ lustralibus escis ⁊c. In ꝯuiuio femine cuncta erāt aurea: In cōuiuio vo Enee sedile gramineuz ⁊ spoliati leonis pellis villosa. Ibi Nulla quies ab epulis ⁊ delitijs: In isto vo cōuiuio necessaria apposita. Ibi cithara. hic sacerdos ad arā: ibi iocosa: hic seria tractabāt. Unū sūme cauēdū principibꝰ ne lasciuie delitiaruz: ⁊ torpores somniorū: ipsū ⁊ suos eneruent. Cāpana eni luxuria. iuictū armis hanibalē: illecebris suis cōplexa romāo militi vicēdū tradidit sic dictum est supra. c. iij. huius distictionis.

Caplm vndecimū. Qd princeps sit longanimis patiā.

Vlterius princeps debet esse longanimis patiētia ⁊ imperturbatus: qa vt ait Greg. mor. xx. ptāti amica est impatientia. Quā dꝫ princeps refrenare ex consideratiōe naturalis parilitatis sue cū illis quibꝰ pest. Qd notat in predicta auctoritate Deut. xvij. cp. s. de nūero fratrū debet eligi rex. In quo notat parilitas naturalis eius ⁊ illoruz super quos regnat. Qd considerans Job. xxxi. dicebat. Si contempsi subire iudiciū cum seruo meo: ⁊ sequit. Nonne i vtero fecit me qui ⁊ illum? Et de hac patiētia siue intolerantia iniuriarum: siue in sustinentia improperiorū: siue in remissione eorum vt dciū est in breuiloquio d̄ ṽtutibꝰ. Sūme eni iracundia cauenda ē pricipibus propter eius pernitiositatem ⁊ turpitudinē. ait Señ. i. de clementia aloquēs principē. Lo

O qui inquã non potes.nisi vt vocē mam que vbiqȝ sunt gentes exci piāt. Irasci nō potes: nisi vt om nia premantur. Cum igitur pri⸗ ceps latere non possit: ⁊ omniuȝ oculi in eū respiciant ꝓut ait ibi⸗ dem: prouide debet pcauere ira cundiam: que deformat hominē exteriorē: ⁊ confundit interioreȝ ait Sen.ij.de ira di.ꝙ nihil eque profuit iratis ꝙ̄ ītueri deformita tē rei.i.ire. Nam in ea facies tur⸗

P batior: ora pulcherrima fedat: tor uos vultus ex tranquillitate red⸗ dit.linquit decor oīs iratos. Se⸗ quit. Qualē putas aīum: cui⁹ eē imago tam feda est? Quanto illi intra pect⁹ est acrior spūs teribi⸗ lior vultus: intensior impet⁹ ru⸗ pturus se nisi eruperit? Quales

Q sunt hostium vl' ferarū cede ma dentium: vel ad cedem euntium aspectus. Qualia poete inferna⸗ lia monstra finxere: succinta ser⸗ pentibus: ⁊ igne ⁊ flatu ⁊c. Taleȝ nobis iraȝ figurem⁹. Ideo vt ait Sixtus. Iratis ꝓfuit aspicere spe culum: vt ymago repercussa oñ dat homini suam deformitatem.

R Cum igitur princeps: gestum de beat habere honestum ob oīuȝ aspectum in ipsum: ⁊ habere ani mum īperturbatū ad iudicandū in tranquillitate: ⁊ operanduȝ in equitate: studiose debet irā cauer ⁊ animum in tranquillitate serua re. Ira enim impedit aīum: ne possit cernere verum. Et ira viri iustitiam dei non operatur. Ia⸗ cobi.i. Debet enim ꝓus vincere irā que est hostis interior: regnū anime confundens: demū vin⸗ cere hostes: regum exterius inui dentes: sicut fuit de Fabio vl' Fa bricio. In cuius laudeȝ ait Sen.

S i.de ira.ꝙ prius vicit iram ꝙ̄ ha nibalem. Cōsimiliter de alijs ꝓn cipibus legit: ꝙ cum essent potē⸗ tissimi tamē fuerūt patientissimi:

X qualis fuit Iulius Cesar: ꝓut le gitur li.de vita Cesarum: ⁊ in sus tinentia contumeliarum: remis⸗ sione iniuriarū: ⁊ moderatione penarum: vbi dr: ꝙ eū ei impro peria dicerentur non iudicauit.

T Sicut fuit illud. Galias Cesar subegit. Nicomedes Cesareȝ ⁊ Nicomedes non triumphat q subegit Cesareȝ. Imponebatur enim ei: ꝙ Nicomedes rex Bi⸗ timie fuit abusus eo in iuuentute nephādo.s.flagitio. Et cū multa conuitia de hoc audiret: semper dissimulabat. Similiter cum la⸗ to clauo vsqȝ ad manus fimbria to vti esset consuetus: ⁊ laxi⁹ cin geret.ait Scilla admonēs opti⸗ mates: vt puerū male cinctū ca⸗ uerent. In eodē li.legit: in acie ꝓ clamasse: vt ciuibus parceret qñ pugnauit contra pompeiū: ⁊ ciui

V bus suorū concessit seruare vnū quē vellēt ptis aduerse: qñ.s.eēnt capti: Nec legunt vlli perisse ab eo nisi in ꝓlio exceptis Affricano ⁊ Lucio. Et [illegible] hos etiaȝ: de vo

luntate eius peremptos putant:
vt df ibi. Similiter cum esset cu/
pidissimus margaritarũ: ⁊ dice/
ret Cecilio: vt aliquid faceret. rñ
dit. Prius saciaberis margaris
Similiter: cũ quidã diceret: vel/
lem: me ad cenã inuitasset: pfecto
nihil reliquiarũ fuisset: nunc me
reliquie vestre exercent. Impo/
nebat eni ei: ꝙ eẽt auar⁹ ⁊ cupi
dus: Dilr de Cesare Augusto
X legit prout dicit. Poli. li. iij. c. xv/
iij. ꝙ mire patientie fuerit. Cum
eim aduersus priuatũ quendam
escandesceret: loquere inquit Au
gustus qđ placet: qz diligentiam
auribus: ⁊ lingue taciturnitatez
indixi: quietem aio. Et in oibus
his potentiam meã acusa: qz nil
aliud argui põt in patientia mea
Unde obseruatũ est: ꝙ quotiens
ingrederet vrbem: ne de quoqꝫ
supplicium sumeret. Et ibidem df
ꝙ cum qdam sibi diceret: o tyrã
ne: respondit. Si essem nõ dice/
res. Itez Curtius eques Roma
nus: cum macrũ turduz sumpsis
set in conuiuio Cesaris: interro/
gauit an mitter liceret: respõdit:
Quid ni liceat? Ille statim per fe
nestrã misit. Similiter miles per
itus aucupii: noctuam que Cesa
rem ingetabat: spe ingentis pre/
mij captam duxit ad cesarẽ. hoc
laudato: iubet imperator: mille
nummos dari. At ille ausus est
dicere. Malo vt viuat: auẽqꝫ di
misit. Abijtqꝫ contumax miles:

non sine admiratione multoruz:
Cesare ñ offenso. Itẽ August⁹ in
pollionez scripserat phesceninos.
Cãtica. s. nuptialia. At ego iquit
Pollio taceo. Non. n. ẽ leue in
eũ scribere q pt pscriber. Dicut
aũt non facile concipiebat iram:
ita nec facile admittebat ad ami/
citiã: ⁊ quem semel admiserat cõ
stantissime retinebat. Et eidez in Y
tra varia dedecora a quodã pro/
broso obiectum est: ꝙ adoptõez
auunculi: stupro meruerit: quia
cum Julius cesar amasse artius
dictus est: non sine rubore pstra
te amicitie. Ali⁹ quoqꝫ irat⁹ obie
cit ꝙ solitus esset crura ardenti fa
ce suburere quo mollior surgeret
pilus. Item eo tyrãnizante ingt
plebeius. Uides ne: vt Cinedus
orbem digito temperat? Et cum
magnus ob corporis breuitatem
cõuiciãtis cuiusdaz impetu dice/
retur: sibi calciamentis grãdius/
culis esse vtẽdũ. rñdit. ¶ De Ti/ Z
berio quoqꝫ legitur: ꝙ lz in mul/
tis fuerit vitiosus: aduersus tamẽ
conuicia patiẽs fuit. di. ꝙ in ciui/
tate linguas esse liberas: ⁊ men/
tes hoium oportebat. ¶ Similr
Domitianus patiens fuit ꝟbor.
Cui fertur dixisse orator Lucan⁹
Non esse mirum si eneaz habe/
ret barbam: cui os ferreum: cor
plumbeum esset: eo ꝙ dura dum
taxat loquebat: que ex iniquitatis
adipe magis qꝫ corde cõceperat
procedebant. ¶ De patiẽtia quo A

q̄ mirabili Augusti Cesaris dic Sen̄.iij de ira. Nō cum Timagines historiarum scriptor: quedam in ipm̄ Cesarē: quedam in vxorem: quedā in totā domū dixerat. nec dicta perdiderat: sʒ circūferebat: ait in ore eorū est .the meraria vrbanitas. Et ideo illuʒ
B sepe monuit Cesar: vt lingua moderatius vteret. Perseuerāti v̄o illi. domū suam interdixit. Consueuerat tn̄ ille assumi in contubernio polliōis: q libros: acta Cesaris: continentes. Idē Thimargines combussit: et tn̄ Cesar nec motus est: q̄ laudib⁹ suis gestis q̄ manus intulerat. Nunq̄ cuʒ hospite inimici sui quest⁹ ē. Vn̄ arguit ibi Sen̄ bene: Dicat: sibi quisq̄: quotiens ira lacessit. Nū quid in domo mea plus possum q̄ toto orbe terrarū diuus Augustus potuit? Ille tn̄ contentus est
C a cōuiciatore suo secedere. Quis sum ego: cui⁹ aures ledi nephas sit? Multi ignouerūt hostibus: ego non ignoscam pigris: negligentibus: garulis? Ubi subdit: q̄ debent mouere hoiem ad ignoscendum. Puerū inquit etas excuset: feminam sexus. extraneuʒ libertas: domesticū familiaritas Sequit. Amicus est. s. qui offendit: fecit quod noluit: inimic⁹: q̄ debuit: prudentiori cedam⁹: stultiori remittamus. Pro quocunq̄ illud nobis rependam⁹: sapiētissimos etiam viros q̄nq̄ delinquere. Neminem esse tam circūspectū: cuius non diligentia sibi ipsi aliqn̄ decidat: neminem taʒ maturum: cuius non grauitateʒ in aliquod fedius fern̄ casus impingat: neminē tam timidū offēsarum: qui non in illas duʒ vitat incidat. Nobiles enim viri despiciunt opprobria et cōtumelias: ait ibidem: ponens exemplū bonum. Proprium est inquit magnitudinis vere: nec quidē sentire se percussam. s. iniurijs. Sicut eniʒ imanis fera et magna: ad latratum canū lenta respicit. Et sicut hirticus ingēti scopulo fluct⁹
D resultat. Qui eni n̄ irascit. icōcussus iniuria psistit. Qui v̄o irascit mot⁹ ē: Uir eni nobilis audiēs ipropia: dʒ cogitare eor̄ stulticiā itēperātiā: vel ignorātiaʒ: Vn̄ ait ibi. Quare fers egri rabiem: frenetici verba: puerorū proteruiaʒ Nempe quia vidēt nescire quod faciunt sic et de alijs. Sunt enim imprudentes: et in oibus par imprudentia: par patrociniū. Ibidē
E narrat Sen̄. de mira patiētia Antigoni regis. Cum enim quosdā ex militibus audisset omnia mala imprecantes regi. qui eos in illud iter: et inextricabile lutum deduxisset: accessit ad eos qui maxime laborabant. Et cum ignorātes a quo adiuuarent: eos explicuisset: nunc inquit maledixistis Antigono: cuius vitio in has miserias incidistis: modo aūt bene

optate ei: qui vos ex hac voragie eduxit. Nec āplius dixit eis. Idē etiam antigonus cū obsedisset castrum & multa improperia sibi e castro dicerent fiducia loci. contemnentes hostē: respōdit. Gaudeo & boni aliquid spero: si in castris meis silentiū habeo. Quos cum fame domuisset: captis sic vsus est: vt eos qui militie vtiles erant in cohortes ascriberēt: ceteros preconi subiceret. Idq̧ se negauit facturum fuisse. nisi expediret his: dñm habere: qui tā malam hn̄t linguam. Ibi etiam dr. q̄ Scipio affricanus cuidam arguenti eū: q̄ parū pugnaret: rn̄dit imperatorem me peperit mater mea nō bellatorē. Erat tamē fortissimus strenuusq̧ bellator & victor. Ibidem legit̄ d̄ Teodosio imperatore: & recitat̄ in codice: q̄ ait. Si quis noīa nostra crediderit lacessenda: eū pene nolumus subici: qm̄ si ex leuitate procedit contemnendū est. si ab insania: miseratiōne dignū: si ab iniuria: remittendum. Ibidē legitur de vespasiano: q̄ dicenti sibi opprobria rn̄dit. Huiusmodi hominibus risum debemus: nobis aūt correctionē: penaꝫ criminosis. ¶ De patientia phorū dr in policrato: q̄ Aristippus: cuidam maledicenti sibi respondit. Et tu lingue tue: sic ego aurium mearū dn̄s sum. Ibi etiam dr: q̄ Xenophon de se male dicenti rn̄dit. Tu didicisti mala dicere: & ego: maledicta cōtemnere. Et Diogenes ait. Oportet sapiēs ab insipientibus feriri: & melioreꝫ se indicat lingua mala cū quē carpit. Socratem interrogauit Alcibiades: quare Xantipem vxoreꝫ suam iurgiosaꝫ: & que die noctuq̧ mulieribus scatebat molestijs e domo non abiceret. Cui phus. Cum talem domi perpetior consuesco exerceor: vt ceterorū foris petulantiam & iniuriam facilius feram. Quare aūt patiētia: & ire cōtinentia magis est necessaria p̄ncipibus rationem reddit Sen̄. eodem lib. di. q̄ cū vtilis sit seruientibus: affectuū suorū & hui⁹ mali rabidi. s. ire ꝯtinētia: vtilior tn̄ ē regibus. pereūt enī oīa: vbi q̄ntū suadet ira: fortuna p̄mittit. Nec diu potest que nullo malo exercet̄ stare potentia. Et enumerat ibi exēpla de potentibus quos potestas incitauit in tyrannicā iram. Narrat enim de Dario duce persarū q̄ cum indixisset bellū Sciticis rogatus a nobile sene: vt ex trib⁹ filijs vnū in solatium sibi dimitteret: duorum autem opera vteret̄ plusq̧ rogabatur pollicitus: omnes se illi dixit remissurum: & occisos i ꝯspectu patris abiecit: crudelis futurus si omnes adduxisset. ¶ Simil'r narrat ibi de Xerse: q̄ patri petēti vacationē vni⁹ filiorū: petēti permisit eligere quē vellet. Demū quē elegerat in par

tes distractũ sibi dimisit. ¶ Similiter narrat de rege Cambise: q cuz vn⁹ ex carissimis nimis dedituũ vino moneret: vt partius biberet: turpẽ esse dicẽs i rege ebrietatẽ quem oium oculi aurescq se quũt: rñdit rex: vt scias oclos p⁹ vinũ esse in officio: manu appro-
M babo. Deinde bibit liberalius q̃ alias: ⁊ iussit filiũ eius staꝛ ex opposito: ⁊ intendens arcũ coꝛ adolescentis transfixit. Id enim sepe appetere dixerat. ⁊ respiciẽs pꝛez interrogauit si satis certã haberꝫ manũ. At ille negauit: Apolinez potuisse certius dimittere. O cruentũ regẽ. o dignũ in quẽ oium suoꝛuz arcus verterenꝫ. ¶ Simile narrat ibi de Arpallo rege persarum: q cũ esset a quodã offensus: filios eius epulandos apposuit: ⁊ subinde quesiuit an placeret conditura. Et vt vidit eũ ple-
N nũ malis suis. filioꝛũ capita afferri fecit: ⁊ quomodo esset acceptũ interrogauit: nec defuerunt ṽba misero. Apud regẽ inquit ois cena iocũda. ¶ De Cyro similiter narrat ibi: q cuz versus Babiloniam festinaret ad bellũ: nec posset trãsire late fusũ amnẽ Gissen ⁊ esset vnus equ⁹ regius ibi submersus: ira cõmotus: iurauit: se amnẽ illum diuisurum: vt etiam nõ solum transiri: sed etiam cal-
O cari a feminis posset: quẽ postea in quadrigẽtos: ⁊ sexagita riuos diuisit. Hec feritas regibus barbaris fuit mira: quos nulla eruditio nullus litterarum cult⁹ imbuerat ait ibi Señ. Quanta etiã scelera fecerunt pꝛĩcipes irati narrat ibidẽ. Sicut de Alexandꝛo: q Titum sibi carissimũ: ⁊ vna secũ educatũ parum sibi adulantẽ inter epulas manu sua transfodit. Sed ⁊ obiurgantẽ se ex macedone ac libero in persicam seruitutẽ transeuntẽ similiter Lisimacum eque sibi familiarẽ leoni obiecit Et Calephoꝛũ membꝛis truncatum. s. aurib⁹ ⁊ naso: in cauea velut aial quoddã nouum ⁊ inusitatum diu pauit. Et cum esset dissimillimus homini qui illa patiebaꝛ dissimilioꝛ erat q faciebat: ait ibi Señ. Ad vincendũ igiꝛ impatientiam in oibus: vt semper sit cõpos sui: sollicite ⁊ studiose debet pꝛĩceps laboꝛaꝛ: vt sit victoꝛ non hoium tñ: sed etiam vitioꝝ. Nam terrena potestas vult esse victrix gentium cũ sit captiua vitioꝛum: ait Aug. xv. de ci. c. viij. Licet autem multis alijs modis debeant principes informari tñ dictis modis spãliter possunt predicatoꝛes euangelici habere occasionẽ edificatorie conferendi cum pncipibus. P Q

¶ Caplm. duodecimũ. Qđ pꝛinceps sit virtuosus in vita.

Tales aũt esse debeant cõmuiter pꝛincipes fideles: docet optime Augu. v. de ci. c. xxiiij. dicẽs. Neq nos xp̃ianos

xpianos quondam imperatores ideo felices dicimus: quia vl'diu tius imperarent: vel imperātes filios morte placida reliquerūt: vel hostes reipublice domuerūt vel inimicos cives ꝯ se insurgentes ⁊ cavere ⁊ opprimere potuerūt. Hec enim et alia huiusmōi erūnose vite vel munera vl' sola tia quidam etiam cultores demonum accipere meruerūt: qui non pertinent ad regnum dei: q̄ pertinēt isti. Et hoc de misericordia scilicet factum est: ne ab eis q in eum crediderint hec tanq̄ summa bona desiderent. Sed felices eos dicimus: si iusta imperant: si inter linguas: se sublimiter honorantium: ⁊ nimis honorabiliter salutantium: ⁊ sibi nimis humiliter obsequentiū: nō extolluntur: si se homines eē meminerint: si potestatem suam ad dei cultum dilatandū: maiestati q̄ eius famulari faciūt: si deū timēt diligūt ⁊ colūt: si plus amāt regnū illud: vbi non timent habere consortes: si tardius vindicant: facile ignoscūt: si eandē vindictam pro necessitate regende tuendeq̄ reipublice: non pro saturandis inimicitiaruꝫ odijs exercent: Si eandem veniam: lenō ad impunitatē iniquitatum: sed ad spem correctionis indulgent si quod aspere cogūt plerūq̄ decernere: misericordie lenitate: et beneficiorum largitate compensant. si luxuria in eis tanto castigatior: q̄to pōt esse liberior. Et si hec omnia faciant nō propter favorem inanis glorie: sed ppter charitatem felicitatis eterne. Si propter peccata sua: humilitatis ⁊ miserationis: ⁊ orationis sacrificium deo vero immolare non negligunt: Tales xpianos imperatores: dicimus esse felices interim spe: postea re ipsa futuros: cum id quod expectamus advenerit. hec Augu. Qui sufficienter ordinabiliter: ⁊ perfectibiliter que necessaria sunt principibus enumeravit. Item de iformatione dominoruꝫ bene in tractatu de. xij. abusiuis. vbi dicit. Sextus abusionis gradus est dominus sine virtute. Nihil enim proficit. dominandi habere potestatem: si dominus ipse nō habeat virtutis vigorē: Et sequit. Tria necessario eum qui dominat habere oportet scilicet timorē: amorem: ⁊ ordinationem. Nisi eniꝫ ametur dominus: pariter ⁊ metuatur: eius ordiatio minime stare potest. per beneficioruꝫ igitur affabilitatem procuret: vt diligatur: per iustas vindictas non ꝓprie iniurie sed legis dei studeat: vt metuatur quoq̄ quia multi pendent in eo: ipse deo adherere debet: qui eum in ducatum constituit: qui ad portanda multorū onera eum velut fortioreꝫ solidavit. vbi ponit exemplum: Parū

lius enim nisi bene fixus firmi/
ter alicui fortiori hereat: oē quod
in eo pendet cito labitur: ꝛ ipe so
lutus a rigore sue firmitatis cuz
omnibus ad terram dilabit. Sic
ꝛ princeps nisi conditori suo ad/
hereat pertinaciter: ipse ꝛ omnis
qui sibi consentit cito deperit. Et
ponit ibi exempla de quibusdam
qui per officiū dominandi plus
deo propinquarūt. sicut Moy/
ses. Quidam vō. deteriores fue
runt, sicut Saul. Et in eodem tra
ctatu dicitur: ꝙ nonus abusiōis
gradus est: rex iniquus. Sequit
iustitie regis est: neminem iniu/
ste per potentiaz opprimere. Si
ne acceptione personarum inter
virum ꝛ proximum recte iudica
re. aduenis: pupillis: ꝛ viduis de
fensorē esse: cohibere furta: adul
teria pūire: iniq̄s n̄ exaltare: im/
pudicos ꝛ histriones non nutri
re: impios de terra perdere: pari
cidas ꝛ periuros viuere nō sine
re: ecclesias defensare: pauperes
alere: iustos super regni nego/
tia constituere: senes sapientes ꝛ
sobrios consiliarios habere: ma
gorum: ariolorū phitonissarūq;
superstitionibus non intendere:
iracundiam differre: patriam iu/
ste ꝛ fortiter ꝯ aduersarios defen
dere: super omnia in deo cōfide
re. prosperitatis causa animū nō
extollere. cuncta aduersa patien
ter tolerare: fidem catholicaz in
deum habere: filios impie agere

non sinere: certis horis orationi
insistere ante horam congruam
cibum non sumere. Hec regni
ꝓsperitatem in presenti faciunt:
ꝛ regem ad celestia regna per/
ducunt. Qui autem regnuz ꝺm
hanc legem non dispensant: mul
tum aduersitatis imperij tolerāt
Et sequitur. Quātū valet iustitia
regis seculo. Pax inquit est po/
pulorum: tutamentuz patrie: cōi
tas plebis: munimentum gentis
cura languorum: gladius hosti/
um: gaudium hominū: temperi
es aeris: serenitas maris: terre fe
cunditas: pauperum hereditas:
solatium filiorum: ꝛ sibiipsi spes
future beatitudinis. Et sciat rex: A
ꝙ sicut in throno primus consti
tutus est: sic ꝛ in penis si iustitiā
non fecerit primatuz habiturus
est. potentes enim potenter tor/
menta patientur sap. vi.

¶ De informatione Aristotelis
ad Alexandrum.

In epistola vō que dicit
Aristotel' ad Alexādruz
multa scribunt que spe/
ctant ad principis informationē
ex quibus hic pauca interserūt. B
Dn̄are ait Aristoteles ad Ale/
xandrum super eos cum bonita
te. Quod si feceris: omnes erūt sub
iecti ad tuū bn̄placitū ꝛ preceptū
ꝛ ob amorem quem habebūt in
te. Dominaberis in eis pacifice
cuz triūpho. Sequit. Si vis vir
tutem acquirere largitat;: Consi

dera posse tuum: et tempera ne/
cessitates et merita. Debes enim
largiri bona cū mensura homi/
C nibus indigentib⁹ et dignis. Qui
enim dat aliter: peccat et transgre
ditur legem largitatis: quia qui
largitur dona sua non indigenti
bus: nullam acquirit laudem: et
quicquid datur indignis: perdit.
Qui vo ultra modum fundit di
uitias suas: cito venit ad amara
littora paupertatis: et similatur il
li qui supra se suis dat victoriam
inimicis. Qui autem: de bonis
suis tempore necessitatis dederit
indigenti: talis rex est largus si/
bi et subditis: et eius regnum pro
sperabitur: et mandatum ei⁹ ob/
seruabitur. Talem regem lauda
D uerunt antiqui: talis dicitur vtuo
sus: largus: moderatus: Qui vo
fundit inordinate bona sua indi
gnis: et non indigentibus: talis ē
depopulator reipublice: regni de
structor: incōueniens regimini.
vnde prodigus appellatur: eoq3
pcul est a regni sui prouidentia.
Nomen vo auaritie multum de
decet regem: et disconuenit regie
maiestati. Sequitur. Inueni scri
ptum in preceptis magni docto
ris Hermogenis: q3 summa et ve/
ra bonitas: claritas intellectus: et
plenitudo legis: ac signum pfe/
ctionis est: abstinentia a pecunia
et possessionibus subditoꝝ. Seq
E tur ibi. O Alexander: declina co
natus bestialium voluptatū: qa

corruptibiles sunt. Conatus eni3 I
voluptatis generat carnalē amo
rem. Amor carnalis auaritiam.
Auaritia desiderium diuitiarum
Illud inuerecundiam: hoc pre/
sūptionem. Illa infidelitatē: ista
latrocinium: illud vituperationē
ex qua nascitur captiuitas: q̄ duc
ad detrimentum legis et destru/
ctionem familiaritatis: et ad rui/
nam totius corporis. Dico illud F
quod sapientes phi dicūt: quod
videlicet in primis decet regiam
maiestatem obtemperare se lega
libus institutis non in ficta ap//
parentia: sed facti euidētia: vt co
gnoscant omnes. Sequit. Decet
rege3 legiferos honorare: religio
sos venerari: sapientes sublima/
re: et cum his conferre. Et postea G
sequit. Oportet regē futura cogi/
tare. et futuris casibus prudenter
occurrere. Sequitur. Multum
cōuenit regie maiestati: honorifi
ce indui: cum pulchro apparatu
apparere. Itē honorificū est: re/
gem a multiloquio abstinere. ait H
enim Policratus li. v. Qui abū
dant: sui copiositate vilescunt. Et
cū in multiloquio peccatū nō de
sit: pauca prudenter loquens ser
mo est preciosus. vñ Socrates
querenti quō qs famā optimam
compararet: si gesserit inquit optīa
et locutus fuerit pauca. Et sequit
Aristoteles inter cetera di. Noli
frequētare consortia viliū psonaꝝ:
quia nimia familiaritas parit cō

I temptum. ¶ Indi statuerunt: ꝙ
rex tm̄ semel in anno appareat
cum regali apparatu: ⁊ nobiles
stare circa eum: vulgus vō a re
mot͛: ⁊ illa die dōa elargiri. reos
e carcerib⁹ mācipare: ⁊ pia opa
exercere. Et tūc vnus sapientior
K de principib⁹ consueuit cōciona
ri ad regem: referens grates deo
q: regnum indoꝝ ita bene ordi/
nauit: ⁊ de tam sapienti rege pa/
triam decorauit. Et post conuer
tit se ad populū: bonos mores
regis enūerās captādo beniuolē
tiā ⁊ inducēs eos ad humilitatē
reuerentiam: beniuolentiā: ⁊ di
lectionem regis. Quo facto/ po/
pulus studet regias laudes extol
lere: pro regia vita deum exora/
re. pueros ab infantia inducūt in
regis amorē: honorē: obediētiā
⁊ timorē. Cōsueuit tūc sceleratos
punire: vt ceteri corrigant: tribu
ta alleuiare: cū mercatorib⁹ dispē
sare: eisq; partem remittere. Hō
illic cōcurrūt: ⁊ inde tributa re/
galia ⁊ redditus augmētant. Se
L quitur. O Alexander: noli appe
tere transitoriū: ⁊ qđ cito optet te
relinquere: sed pete diuitias icor
ruptibiles. Noli esse crudelis:
⁊ inflexibilis ad parcendū eis de
qb⁹ victoriā hauisti. Cogita de
futuris casibus. Noli imitari de/
sideria tua in comestione: potu:
coytu: ⁊ diuturno somno. Coyt⁹
enim ē ꝓprietas porcoꝝ. A quo
M si cessaueris tibi grandis erit glo
ria. Non exerceas vitiū irratio/
nabiliū bestiaꝝ: ⁊ actus brutoꝝ.
Crede mihi idubitanter: q: coy
tus est destructio corporis: abbre/
uiatio vite: corruptio ḋtutū: legis
transgressio mores generās femi
neos. Decet imperatoriā maiestatē
paucos habere fideles: cū quib⁹ N
delectet cū variis instrumentis
organoꝝ: cū fuerit tediosus. Ala
n. humana: i talib⁹ nāt͛ delectat
sensus requiescūt: corp⁹ vigorat
sollicitudo ⁊ curiositas tumescūt
⁊ hoc fiat tribus vel quattuor vi
cibus: ⁊ hōestius ē: ꝙ fiat priua
tim: ⁊ tūc abstine te a vino: ⁊ po
teris multa secreta percipe. De/
bes habere de tua familia specia
les: qui refferāt tibi que fiūt: ⁊ q̄
dicūt per regnū tuū: honora sa/
pientes. Nullus sit de nobilibus
tuis: q tuam non sentiat largita/
tem: pateat omnibus clementia
maiestatꝭ tue: ⁊ nobilitas tui ani/
mi liberalis. Decet regē habere
ↄtinētiā: discretionē: ⁊ a risu mul
tū abstinere: q: risus tollit reuerē O
tiā: ⁊ generat senectutē. Ille rex
est laudabilis q assimilat vni sub
iectoꝝ. Si quis in ei⁹ pn̄tia iniu/
riam faciat: considerandū q̄ aīo
fiat: an ludendo vt placeat: ⁊ ad
gaudiū ꝓuocet: an in contēptuz.
Primo mō leuiter corripiat. Se/
cūdo mō grauiter. Obedientia P
dominantis in quattuor attendit
in religiositate: Dilectiōe. Curia
litate: ⁊ Reuerentia. Rex in re/

gno est sicut pluuia in terra: que
est celi bñdictio: terre vita: viuen
tium iuuamen. Et post. Tépore
necessitatis sucurre ciuib⁹. Tunc
debes aperire celaria tua: vt v i/
uant vniuersi prouidentia tua.
Caue offendere sanguiné hũa/
num: qz hoc soli deo ꝯuenit. Ait
Q enim Hermogenes. Qñ creatu
ra interficit creaturã sibi similez:
virtutes celoꝝ clamãt ad diuinã
maiestatem dicẽtes: dñe: seruus
tu⁹ vult eẽ tibi silis. Annales pa/
trũ discute: ide eniz poteris mul/
ta bona extrahere. Facta ꝑterita
dant certũ documẽtũ in futuris.
R Caue ne infringas fidem dataz.
quia hoc conuenit infidelib⁹: iu/
uenib⁹: ꝛ meretricib⁹. Rex nisi
multũ rogatus iurare non debz
Studia in ciuitatibus statue: ꝛ ꝑ
cipe hominib⁹ tuis: vt doceãt fi/
lios scientias litteraꝝ. Et tuã de/
cet ꝓuidentiaz: eis in necessarijs
ꝓuidere. Regnum grecoꝝ subli
mauit diligẽtia studẽtiũ: ꝓbitas/
qꝫ sapiẽtũ. Nũqꝫ ꝯfidas in ope/
ribus ꝛ seruitijs mulieꝝ. Reco/
le factũ regine indoꝝ: qñ mãda
uit tibi causa amicitie multa enxe
S nia ꝛ dõa venusta. Inter q̃ mis/
sa fuit illa venustissima puella: q̃
ab infantia imbuta ꝛ nutrita fue
rat veneno serpentino: ita ꝙ nã
T sua versa fuerat in naturam ser/
pentis. Et nisi ego diligenter: in/
spexissez in illã: ꝛ arte magica in
dagassez: eo ꝙ ipsa audacter. ho

ribiliter incessanter: ꝛ innerecũ.
de figebat visum in faciẽ homĩ
nũ perpendi siquidem: ꝙ inter/
ficeret homies solo morsu: Qδ
tu experimento ꝓbasti. Et nisi hoc
tibi certissime oñdissez: mors tua
fuisset ardore ipsius coyt⁹ subse/
cuta. Ex ꝑmissis igitur ꝑdicator
diuinus habere põt occasionem
instruẽdi principes: ꝛ vtiliter cõ
ferendi cũ eis: maxie tpe pacis.
¶ Capl'm. xiij. Qδ ꝑnceps non
faciat iniusta bella.

Et quia tps ẽ belli ꝛ tps
pacis: Eccle. iij. ꝑncipes
sunt instruendi tempore
belli. In primis notãdũ: ꝙ belli
illati a principe vł assũpti: dz esse
iusta necessitas: ꝛ debet eẽ eiusdẽ
iustitie equitas: ꝛ in exercendo:
intentionis ordinabilitas. Quia
ꝓut habet. xxiiij. q. i. bella possũt V
suisteri ꝫm euangeliũ: vt occasio
iniquitatis eripiatur: ꝛ ꝓpter pa
cis necessitatem. In bello enim
iuste reprehendit nocẽdi cupidi/
tas: vlciscendi seueritas: impatiẽ
tis ꝛ implacabilis animi feritas:
crudelitas debellandi: libido do
minandi: ꝛ si qua similia que in X
bellis reprehendũt ꝓut ait Aug.
xxij. ꝯ faustũ: ꝛ similiter dicta. q.
in qua dř. ꝙ bella non sunt pec/
cata si fiant ꝑꝑ maloꝝ cohibitio
nem: bonoꝝ sublimationem: ꝛ
propter reuerentiam reipublice
exhibendam vel obedientiaz. Et
ibi satis de iustis bellis: de quib⁹

Augu .vbi.s.di. Qd auctoritas
belli est penes pncipē: ministeri
um exequendi penes milites. Et
post.bellū qd gerēdū: deo aucto
re suscipitur. recte suscipi: dubita
y re fas non est. scilicet ad terrēdā
vel retūdendaz: vel subiugandā
mortaliū superbiā. Et Idē Aug.
epla.v. Misericorditer si fieri pos
set: etiam bella gererent a bonis.
vt licentiosis cupiditatib⁹ domi
tis hec vitia perderent: q̄ iusto
iperio vel extirpari: vel deprimi
debuerūt. Et de bello iusto.iij.s
ci.c.xv.ɀ.xxij.c.v. Bellū tamen
nūq̄ debz fieri: nisi vrgente ne
Z cessitate: ꝑut habetur dicta causa
q.viij. Si nulla vrget

¶ Capitulum .xiiij. Qd princeps in
bellis caueat a dei offensa.

Secūdo princeps est ad
monendus: vt sit in eo
cura: omnia que deum
offendūt: ɀ ei⁹ ecclesiam cauendi:
ɀ ea que deo placēt: ɀ ecclie pro
sunt sectādi diligens studiositas.
Debēt enim principes ɀ sui sum
me ꝑuidere: vt habeāt deū secū
A Qd est: cū eius mandatis obedi
unt: ɀ ea adiplēt: ꝑut ait Achior
alloquēs Holofernē. Judith.x.
vbi cū recitauit bñficia dei exhi
bita populo suo cōcludit. Nunc
ergo dñe pquire: si est aliqua ini
qtas eoꝝ i ꝯspectu dei sui. ɀ ascē
damus ad illos: quoniaz tradēs
tradet illos tibi de⁹. Si āt nulla
ē offēsio ppli hui⁹ coraz deo suo
non poterim⁹ resistere illis: qm
deus illoꝝ defendet eos. Nume
ri.xiiij. Nolite timere: dñs nobis
cū est. Et Leui.xxvi. Si in prece
ptis meis ambulaueritis. Seqr.
psequemini inimicos vros ɀ cor
ruent coraz vobis. e͞c Josue.vij.
dr: q furto vnius. s. Achor. mul
ti occisi sunt de populo. Qui vult B
ergo victoriā habere in bello: ha
beat deuz secū. exemplo Abrae.
Moysi: Dauid: ɀ alioꝝ pncipū
iustoꝝ.

¶ Capitulum .xv. Qd pnceps in ex
pugnando sit cautus sagatia.

Item princeps debet ꝑ
uidere: vt sit in suis mili
tibus: regiminis ordina
bilitas: et expugnādi artificialis
sagacitas. Debet enim scire artē
rei militaris: quam artē dicūtur C
Lacedemonij tradidisse. Unde
Hanibal. Italiā petiturus: lace
demoniū q̄siuit ductorē: ꝑut ait
Poli.li.vi.c.vi. vñ ait Trogus
pompeius li.xi. de Alexādro. q
cū ad piculosū bellū exercitū le
geret. nō iuuenes robustos: nec
pmū florē etatis: sed veteranos
milites: plerosq etiam emeritos
militie: qui cū pre patruoq mili
tauerāt elegit: vt nō tam milites
q̄ magros militie putares. Or
dines quoq nemo nisi sexagena
rius duxit. vt si principia castroꝝ
cerneres: senatū alicui⁹ reipubli
ce videre te crederes. Itaq ne D
mo in prelio fugam: sed victoriā

cogitauit. Neq3 eis in pedib⁹ q̄c
q̄3 spei: sed in lacertis fuit. Cōrio
fuit d̄ Dario ⁊ suis ⁊ iō illi victo
E res: ⁊ hi victi. Qui eim secūdos
optat euentus: dimicet arte non
casu: ait Poli. vbi. s̄. Quā artez
noscunt experti in militia: vt' di/
ctū est.

¶ Caplʒ. xvi. Q̄d prīceps suos
coherceat disciplina.

Tez ꝓuidere dʒ p̄nceps
vt in se. ⁊ suis militib⁹ sit
debita ⁊ recta disciplina/
bilitas. cohercēdo. s. carnis lasci
uias: cōmessatiōes: voluptates:
īpudicitias: cupiditates: rapinas
F dissensiōes: discordias: ꝓsūptio/
nes. inobediētias. De facili enīʒ
vincit exercit⁹ quātuscūq3: vbi n̄
viget debita disciplīa: ait Poli.
li. vi. c. xij. di. ꝙ Romāis adeo ꝑ
G fuit disciplīa: vt orbē terr̄: sue sub
icerēt ditioni. Alexander Mace
do: exiguam manū militarē su/
scepit a patre sed doctam. Qua
assuefacta militie: orbē terraruʒ
aggressus: innūmeras hostium
strages fudit. Xerses a trecentis
Lacedemōioꝝ ad Tremopilas
vexat⁹: cū eos manu infinita: ple
risq3 suis amissis vix cōfugisset:
in eo se deceptū dicebat: ꝙ mul/
tos q̄dē hoies haberet: raros āt
disciplīa tenaces. Et sil'r vict⁹ fuit
H turpiter apd̄ Salaminā: vbi vix
vna naui euasit. Fert tn̄: ꝙ duces
ei⁹ n̄ ꝯsueuerūt. ꝓ multitudie exer
citus nūerari: sꝫ q̄3 singlis telis
receptis a singlis: vt ex nūero te
loꝝ: ducū nūerus hēret. Frustra
eim p̄nceps spat victoriā: nisi vi/
geat apd̄ se ⁊ suos disciplīa cohi/
bēdi ꝓdicta. vn̄ narrat Vale. lib.
ij. c. ij. Q̄d Corneli⁹ Scipio Cō/ I
sul: missus i hispaniā: eo momē
to q̊ castra intrauit: edixit: vt oīa
q̄ voluptatis causa cōꝑata erant
auferrent ⁊ submouerēt. Cōstat
q3 tūc maximū institoruʒ ⁊ laxa/
rū numeꝝ cū duob⁹ milib⁹ scor/
toꝝ inde abijsse. Et sic exercitus
q ante metu mortis deformi se se K
deris ictu maculauerat: erecta ⁊
⁊ recreata virtute: aciem illam ⁊
animosam Numātiā incendijs
exustam: ruinisq3 ꝓstratam solo
equauit. Et de hoc infra: vbi de
disciplina militari.

¶ Caplm̄. xvij. Q̄d p̄nceps la/
boret vt sit in suis fidelitas vera

Tem princeps dʒ ꝓuide
re: ꝙ sit in suis vera fide
litas: ⁊ sui ab illis amabi
litas. vt enīʒ ait Juli⁹ Cesar. Qui
non laborat: vt militib⁹ sit carus
militem nescit amare: ꝓut dicit L
i. de vita Cesarū parte prima. ꝙ
militē nec moribus nec fortuna
probabat: sed tantum virib⁹ tra/
ctabatq3 pari seueritate atq3 in/
dulgentia non vbiq3 ⁊ semꝑ: sed
cuʒ hostis in proximo esset: ⁊ coer
cebat tunc maxime exactor gra/
uissimus discipline d̄licta. Neq3 M
obseruabat omnia: sed seditioso
rum fuit punitor acerrim⁹. Mi

lites suos cōmilitones vocabat:
diligebatq3: adeo vt audita cla/
de Ticuriana: barbam capillūq3
submiserit: nec an̄ depresserit q̄3
iudicauerit. Quibus reb⁹ 7 deuo
tissimos sibi 7 fortissimos milites
reddidit. his mōis attrahit prin
ceps corda suoꝝ potiusq̄3 pecu/
N nia vel munerib⁹: put ait Tuli⁹
recitans dictum Philippi ad
Alexandrū in quadā epla. Pre
clare inquit Alexandru3 filium
Philippus accusat: q largitiōe
beniuolentiā ꝯsequat. Quod te
malū iquit vr̄ō in ista3 vanam
spem induxit: vt eos fideles tibi
fore putes quos pecunia corru/
O pisses? An id agis: vt macedōes
non tam regē suū q̄3 ministru3
7 prebitorē putēt? Nōq3 sordidū
est regi: melius corruptelā q̄3 lar
gitionem dixit esse. Fit eni3 dete/
rior qui accipit: atq3 ad idē temp
expectādū paratior. hec ille filio.
Sed preceptū putem⁹ oib⁹. Idē
Uale. lib. vij. c. ij. superaddēs: q
auus ei⁹ Philippus: maiori ex
pte mercator gratie: magis q̄3
victor fuit. Sed q3 hoies sunt cu
P piditate insatiabiles: mutabiles
7 instabiles.: oportet principem
multa dare: ait Senē. iiij. de bn̄fi.
c. xxiiij. loquens de Philippo p
dicto: qui cuidam militi dederat
alterius prediū. Reges inqt do/
Q nant in bello opertis oculis. Nō
sufficit homo vn⁹ tot armatis cu
piditatibus. Non potest quis eo
de3 tempore: 7 bonum virum:
7 bonum duce3 agere. Quomo
do tot milia hominu3 insatiabi/
lia saturabuntur? Quid habebūt
si suum quisq3 habuerit: Quasi
dicat princeps vel dominus qua
si cogitur ob armatas cupidita/
tes suorum ad auferendum qui/
busdam: 7 dandum alijs. Nec
negat Philippus in dicta epi// R
stola: quin oporteat principē lar/
gum esse: 7 multa dare: sed insi/
nuat: q non sunt multum fide/
les: qui sola quasi pecunia con/
ducitur: 7 mercantur. Magis
eni condescensiua benignitate: 7
sociali affabilitate attrahūt prin/
ceps suos ad amore3 q̄3 pecūia.
vn̄ narrat Ualerius libro. viij. c.
viij. q Themistodes oīu3 ciui S
um suoru3 noia: memoria com
prehendit. 7 Titus omia suoru3
noia sciuit. Et Metridates du/
cētarum 7 viginti gentium que
sub eius regno erant linguas di/
dicit. Ille scilic3 Tit⁹: vt sine mo
nitore exercitum salutaret: Hic
vt eos quibus imperabat sine in
terprete alloqui posset. Ide3 So
linius libro. ij. superaddens: q h
fecit: sicut imperatores faciunt: vt
suos attrahant. ad suum amorē.
¶ Capl'm. xviij. Nō priceps po
nat in deo spem de habenda vi/
ctoria:

Et q3 victoria: de celo est T
s. a rege regum. Nō eni
in multitudine exercitus

victoria belli: sed de celo fortitudo est.i.Machab.iij. Jō principio debet esse vera fides: firma spes & pia supplicatio ad deum: vt ipse sit dux belli: & protector sui ac suorum: exēplo Moysi.exodi.xvij. Qui cum leuabat manus vincebat israel. Jdeo Deu.xx. Si exieris ad bellum contra hostes &c. Nō timebis eos: q̄a dn̄s tuus tecum est. Sequit. Appropinquante bello stabit sacerdos ante aciē & sic loquet. Nolite metuere: q̄a dn̄s in medio nostrū ē. sicut fec

V Theodosius prout legit in hystoria romanorum. Ubi dr̄. q̄ cum Eugenius & Arbogastes cum instructa acie alpium transitū tenerent. Teodosius expers cibi & somni orationi incūbens: totam noctem peruigil exegit. Cum tamē se esse destitutū a suis sciret: & ab hostibus circū sceptū nesciret: fiducialiter arma corripiens: signūq̄ crucis: se prelio dedit: ac se in bellum. etiā si nemo sequeret:

X victor futurus imisit. Nam consultus Joannes Anachorita cū victurum spoponderat. Unde seq̄tur ibi Nō cū ad cōgressionem ventum esset: veniēs turbo. a p̄te Teodosij in ora hostium ruit: qui & ab eius parte: ualenter spicula missa hostibus infigeret: & hostili ēt manu missa: ad mittentes reflecterēt: vt dictū est. Et sic hostili exercitu prostrato: Eugenio capto & interfecto. Arbogastes: manu sua propria percussus est: Ex quo patz q̄ntū valet in bello iustitia principis: & oratiōis instantia. Unde sequit ibi. Nō post mortem Theodosij: filijs ei⁹ regnantibus Archadio: & honorio Gildo comes Aphrice: arbitratus in paruulis minimā spem fore Aphricā proprio iure vsurpat cepit. Cuius frater Mazcel: illius perfidiam perhorrescens redijt. in Jtaliam. Qui missus ad illū hostem bello insequendū: iā sciens a Theodosio q̄ntū in rebus desperatissimis orō hoiū per fidē christi: dei clementiā impetraret Caprariā insulā adijt inde secum sāctos viros adducens: cū q̄bus orōnibus & ieiunijs: dies aliquot cōtinuauit: & noctes. Unde triduū vō q̄ hosti cōtigu⁹ fieret: cernit noctu beatum Ambro. Paulo an̄ defunctum: quō & q̄n̄ victoriam caperet: diem sibi indicantem & locum. A tertio demū die: orōnibus hymnisq̄ peruigil: cū centū quinq̄ solis militibus. cōtra octuaginta milia hostium p̄gens: eos dei nutu sine bello in ditionē accepit. Guildo comes fugam arripuit & post aliquot dies stragulatus interijt. Mirifica ergo dina bōitas: & magnifica orationis vtilitas: Et in his p̄riceps honorare d3 ecclesiam dei: & ei⁹ ministros. ac prohibere suis: ne presumant: ecclias inhonorare. Unde narrat ibidē. Nō predict⁹

Z ¶Hazeel rerũ secũdaꝝ insolẽtia tumens: ecclíam dei temerat ausus est: atq3 ex ea quosdã non dubitauit extrahere. Sed pena secuta sacrilegiũ: ipse post aliquantulũ temporis est punitus. Similr narrat consequẽter ibidem. Qd cũ Atila ecclesiaꝝ deuastaret. vir sanctus Leo papa ad eum accessit: ꝛ oĩa que optauerat obtinens nõ tm̃ rome sed ꝛ tocius italie victoriã reportauit. Territus nanq3 Atila dei nutu fuerat: nec xp̄i sacerdoti aliud repẽdere valuit nisi qd ille peroptabat. Fert quoq3 post discessum pontificis inter-
A rogatũ esse Atilam a suis. cur vltra solitũ morẽ: tantam reuerentiã Romano pontifici exibuerit: qm̃ pene ad oĩa que ille imperasset: obtemperari ipe iussiss3: Tũc regem respondisse: nõ se pape p̄sonã reueritũ eẽ. sed aliũ se virũ iuxͣ eum in habitu sacerdotali vidisse: forma venustiore3: canitie venerabilem. euaginato quoq3 sibi gladio terribilr mortẽ minãtẽ: nisi oĩa que ille expetiss3 impleret Cum enim princeps sit dei minister suscipiens gladiu3 ab ecclia vt dictum est supra. iustu3 est: ip3 ecclíam honorare: ministros ei9 defendere: et eorum iniurias p̄pulsare.

¶Capl̃m. xix. Qd princeps coherceat sensus suos ab omni cõcupiscentia.

Viso qualiter princeps debet regere alios: ne falso portet nomen principis vel regis: sollicite studet d3 ad regendum se ꝛ familiam passionũ interiorum ꝛ ad principandũ cõ concupiscentijs que militant aduersus animam. vt enim ait. Isi-
dorus. ix. Ethi. c. iij. Rex dr a regendo. Recte faciendo. nomẽ regis tenet: peccando amittit. Rex eris: si recta facis: aliter non eris Ille vero vere est princeps ꝛ realiter: qui suis p̄ncipat mentalib9 appetitibus ꝛ desiderijs carnalibus: ꝛ ille rex ẽ q eos regit. Job. xij. Effundit despectionem super principes. Ubi Greg. mor. xi. p̄ncipes inquit dñr qui principãtur cogitationibus. Et super illd ibi- B
dem. Balteum regum dissoluit: Greg. ait. Qui membrorũ suoꝝ motus bene regere sciunt: merito reges dñr. Et super illud Job xxxvj. Reges in solio collocat in perpetuum. Greg. mor. xxvj. ait. Reges. s. ga prelati motibus carnis: modo appetitũ luxurie frenant: modo estũ auaritie temperant: modo gloriam elationis inclinãt: modo liuorũ suggestiões obruunt: modo ignẽ furoris extiguunt. Reges. q2 temptationem motibus: non consentiendo: succumbere: sed regendo preesse nouerunt. hec Greg. Quia igit tales realiter: ꝛ virtualiter reges sũt Jõ Horatius in carmine lyrico C

ad reprimendā dn̄andi libidinē ita canit: prout recitat Aug. v. de
D ci. c. xiij. Latius regnes: auidū dominādo spūm: q̄ si libiā remotis Gadibus iungas: & vterq̄ polus seruiat vni. Et d̄ hoc Claudianus egregie alloquens
B Theodosium ait. Tu licet extremos late dominere p indos. Te medus: te mollis arabs: te seres adorēt. Si metuis: si praua cupis si duceris ira. Seruitij patiere iugum: tolerabis iniquas. Interi⁹ leges: tunc omnia iure tenebis. Cum poteris rex esse tui: procliuior vsus. In peiora dat: suadetq̄ licentia luxum. Illecebris effrena fauet. tūc vinces sed cōprime motus. Asperius: cū prompta venus: cū durius ire. Consulitur cū pena patet. sed cōprime motus. Nec tibi quid liceat. sed qd̄ fecisse decebit. Occurret mē
E tem domet respectus honesti. h ille. Unde & valentius imperator octogenarius: & adhuc v̄go: die fati sui: precōla triumphorū suorum recolens qbus felicissimus fuerat: ait se tm̄ vna victoria gloriari. Et requisit⁹: qua: respōdit. Quia iimicorū neqssimā domui carnē meam. Amice: hic imperator inglorius magrasset a seculo: nisi ei restitisset: cum qua tu familiarem assensū pepegisti. ait Ualerius in paruo tractatu. Illi ergo
F sunt reges & principes: qui sic se ipsos & sua oia regunt. Job. xxix.

Cum regibus & consulibus terre Ubi Greg. Reges: q: sua corpora bene regere sciunt. qui desideriorū motus in se temperāt: subiectas cogitationes lege virtutis regulant. Reges: qa sibiipsis president: & se reges sciunt. Jō beata terra: cuius rex nobilis ē: & vhe terre: cuius rex puer est. Ecc. xi. Uñ bene dicit Sen. epistola. lxix q̄ multi vt hostem vincerēt: victi sunt cupiditate. Nemo cupiditatibus resistit: nemo ambitiōi G
nemo crudelitati. Et cum agere videant: ab eis agitant. Et epistola. cxv. loquens de Alex. ait. Uictor tot regum: tot gentium: tot populorū: ire tristitieq̄ succumbens. Id enim egerat: vt omnia potius in potestate haberēt q̄ se. O q̄ magnis homines tenētur erroribus. Felicissimos se iudicāt ignarri: q̄ imperari sibi magnū est imperium. Et ideo idē epl̄a xxviij. Si vis inquit omia tibi subicere: te subice rōni. Multos reges: si te rō regat. Ab ipsa disces: quid & quemadmodū agere debeas. Et quia nō semper sic facit homo: ideo nō semper est verus rex ait idē epistola. cxvi. Animus noster modo est rex: mō tyrānus. Rex est: cum honesta intuet: salutē cōmissi corporis curat H
& nihil illi iperat turpe: nihil sordidum. Ubi v̄o corpus est ipotens: & delicatū transit in nomē detestabile: & fit tyrannus. Pa-

rum igitur valet principari genti
tibus exterius: dominari, puitijs
easqꝫ humanis regere legib⁹: ni
ſi princeps eas regens regat lege
rationis ꝛ diuine equitatis. Ma/
lus eni ſi regat ſeruus eſt tot do/
minorū quot vitiorū: Ait Augu.
I iiij.de ci.c.iij. Econtra: melior eſt
q dn̄atur aīo ſuo expugnatoꝛ vr
bium. ꝑuer.xvj. Ille eni vincit ꝛ
expugnat exteriora: hic regit ꝛ or
dinat ſua interiora ſm ꝙ expōit
Gre.ij.paſtora.c.xij. De tali ſ'ge
dr ꝑuer.xx. Rex q ſedet ī ſolio iu
dicij īuitu ſuo diſſipat oē malū.
¶ Capl'm.xx. Qd̄ pnceps caue
at a tyrānide: ꝛ iniuſtitia.

Ex predictis pꝫ. qualr̄ dif
fert pnceps: ſiue rex a ty
rāno. Quia princeps dr̄
q eſt legiptime inſtitut⁹: ꝛ iure di
uino ꝛ humano principatr̄: qui ē
virtutib⁹ predit⁹: ꝛ ſeipſum regit
vt dictum eſt. Tyrānus vo con/
K trarijs modis ſe hēt. Job.x. Nu
merus annorū tyrānidis eius in
certus eſt: vbi mor.xij. ait Greg.
Tyrānus eſt: qui in cōi republica
non iure principatr̄. Et Poli.lib.
iiij.c.i. Dr̄ia inquit ē tyrāni ꝛ pn/
cipis: qr hic legi obtēperat: ꝛ ei⁹
arbitrio regit ppl'm: cuius ſe cre/
dit miniſtrum. Tyrānus vo con
trarijs modis ſe hēt. Et in litteris
ſecularibus cautum eſt: ꝙ nō eſt
pctm̄: tyrānum occidere: ſꝫ equū
L ꝛ iuſtū: ait idē li.iij.in.fi.ſubdens
rationem qui a deo recepit ptātē

legib⁹ ſeruit: ꝛ iuſtitie: et iuris fa
mulus eſt. Qui vo eā, vſurpat, iu
ra deprimit: ꝛ volūtati ſue iura ſb
mittit. In eū igir merito armant
iura qui leges exarmat. Jō Tul.
iij.de offi.c.vij. Nulla inquit no/
bis ſocietas cum tyrānis: ſꝫ po/
tius ſumma diſtinctio. Neqꝫ .n.
cōtra naturā eſt: ſpoliare eum ſi
potes: quem etiam honeſtū eſt
necare: atqꝫ hoc genus peſtiferꝝ
ꝛ impiū: ex hominuꝫ ſocietate ex
terminandū eſt. vt eni membra
quedā amputant: ſi ſanguie ꝛ ſpi
ritu carere ceperint: ꝛ ceteris mē
bris nocent: ſic ꝛ iſta tanqꝫ infir/
ma hois feritas ꝛ imanitas belue
a cōmuni humanitate corporis
ſeggregāda eſt. Vn̄ ꝛ omnis pn
cepe: licet ſit legiptime inſtitutus M
debet tamē cauere ab operib⁹ ty
rānicis: Que ſunt. Iniuſtis legi
bus populū opprimere. Indebitꝭ
tributꝭ ꝛ tallijs aggrauare. rebus
ꝓprijs ſpoliare: idebitꝭ opib⁹ an
gariare. Ab ſuadētib⁹ hoſtib⁹ nō
defendere: prepoſitos ꝛ balliuos
iniuſtos ad excoriandū populuꝫ
preficere. Et ſic de alijs. Vt enim
ait Aug.ij.de ci.c.xx. rex cum eſt
iniuſtus: tyrannus eſt. Et phus.
ethi.viij. ponens drām inter re/
gem. ꝛ tyrannum ait. Tyrannus
eſt q qd̄ ſibi conferens eſt inten N
dit: rex: qui qd̄ eſt vtile ſubditorꝝ.
Rex eſt qui per ſe ſufficiēs eſt: ꝛ
omnibus bonis ſuperexcellens.
ꝛ talis nullo indiget. vtilia nō ſi

bi sed subditis intendit: ait ibidē
Unde de principantibus mō ty/
rānico. ꝓuer.xvij.dr Leo rugiēs
vt vrsus esuriens princeps impi
O us super populum pauperē Dux
indigens prudentia multos op/
primit per calumniā. De talibus
cōquerit dñs Jsai.xix.principes
tui infideles: socij furū. Et ō his
Seneca.iij. de naturalibus.q.c.
i. Potius inquit est deorum ope
ra celebrare: ꝙ philippi: aut Ale
xandri latrocinia: ⁊ hanibalis: ⁊
aliorum. Et sequit. ꝙ est precipu
um in rebus humanis: non clas/
sibus maria complesse: nec in ru
bri maris littore signa posuisse:
nec deficiente terra: ad aliorum
P iniurias errasse: in occeano igno
ta querere: sed animo vidisse: ꝙ
nulla maior victoria: ꝙ vitia do/
muisse. innumerabiles sunt q po
pulos in ptāte habuerunt: pauciss
simi qui se. Hec ille. Sz pīceps
nobilis ⁊ iustus cauet a predictis
cogitās: ꝙ est pater patrie vt ha
bitum est supra. vt eni dicit phs.
Ethi.xviij. Similis est compara
tio regis ad subditos. patris ad fi
lios: pastoris ad oues. Paterno
eni modo: pie debet regere ppl'z
Q vt dictum est.s. Que sit aūt mer
ces tpalis principū bñ regētium
dr Deu.xvij. Non multiplicabit
equos. Sequit. Un lōgo tempo
re regnet ipse: ⁊ filij eius sup isrl.
Quale ṽo sit dānum tyrannice
regentiuz dr. Ecc.x. Regnum a
gente in gentem transfert ꝓpter
iniustitias: ⁊ cōtumelias: ⁊ diuer
sos dolos. Ut patet de Saule.i.
Reg.xv. ⁊ post de Roboam.iij. R
Reg.xij. Eterna ṽo merces bene
regnantiū est: regnare cum rege
regum in eternū. Ut Dauid. Jn
iuste ṽo principātiū dānatio eter/
na iudicium enim durissimū his
q presunt. ⁊ potētes: potēt tormē
ta patientur sapientie.vj.

¶ Quarta distictio. De informa
tione eorum qui sunt presides ꝓ
uinciarum.

Expeditis cum dei adiu
torio occasionibus allo
quendi principem: qui ē
ad modum capitis in republica.
ꝯsequēter videndum est de infor
matione eorum qui se habent ad
modum membroꝝ. Ut eni tactū
est supra. presides prouinciarum
⁊ iudices ac legisperiti vendicāt
sibi officium aurium: oculorum:
⁊ lingue. Et loquendo p appro/ S
priationē: presides prouinciaruz
siue potestates ciuitatum: siue pre
positi populorū: siue ballivi villa
rum habent se ad modū aurium
Suscipiunt enim precepta princi
pis. ⁊ iō auribus assimilant. Ju/
dices ṽo: qui recta vident ⁊ iudi
cant: oculis comparant. Lingue
quarum vsus est eloqui possunt
comparari legisperitis ⁊ patronis
causarum.

¶ Capitulum primum. Quod
presides nō ambiant alia officia.

T Primi aũt.s.presides ꝛ ꝓ
positi admonendi sunt ꝛ
instruendi ne sint cupi-
di ꝛ ambitiosi taliũ dignitatũ pro
pter easdē rationes: propter q̃s
princeps non debet ambire prin
cipatum. De q̄bus supra. Si eni
latrocinia sunt parua regna: ſm
Aug. ꝛ Tulium vbi.s̄.multo ma
gis tales dignitates sunt quidam
principatus: ꝛ eis vtentes vocan
tur potestates. Non ergo ex am
bitione vł cupiditate lucri tp̄alis.
nec ex appetitu transitorij hono-
ris debe nt assumi huiusmodi of
ficia: vel vt veri⁹ dicaꝫ onera ꝛ pe
ricula: sꝫ ō bēt assumi intuitu obse
V superioris principis iniungentis
ꝛ affectu comodi reipublice: ꝛ de
siderio subueniendi indigentib⁹
suo auxilio ꝛ patrocinio. ecc.vij.
Noli q̃rere ab homine ducatuꝫ
nec a rege cathedram honoris
Noli querere fieri index: nisi va
leas: virtute irrumpere iniqtates
Sed valde difficile est irrūpere
iniquitates diebus istis: qa mul-
ti iniqui atqꝫ ifideles regno: pau-
ci ṽo boni: vt eni ait Accius sicut
recitat Tulius.iij.li.de offi.c.xix.
X Ad vulgi opinionem: que maior
vtilitas q̄ꝫ regnādi esse possit? Ni
hil tñ inutilius eo q iniuste con-
secutus sit inuenio Possunt cui
q̄ꝫ vtiles esse languores: sollicitu
dies diurni ꝛ nocturni metus: vi
ta insidiarũ ꝛ periculorũm ple-
nissima? hec ille. Et vere ille qui
ex ambitione ꝛ libidine presiden
di consequit̃ dignitatē prefecture
iniuste consequit̃. Indigni ergo
non sunt a principibus preficien
di in dictis officijs ait Val. li.vj.
c.viij.narrans de quodam: q cō Y
suluit: neutruꝫ mitti in hispaniaꝫ
consulē a senatu de duobus: quo
ruꝫ alter nihil hēbat: alteri nihil
erat satis: eque malā imperij ma
gistram iudicans: inopiaꝫ ꝛ aua-
ritiā. Quādo eni prefectus egen⁹
ē. multa extorquet a s̄biecto po-
pulo: vt sustentet̃ ꝛ ditet̃. Quādo
ṽo auar⁹ est prefect⁹: multa ra-
pit: vt ei⁹ auaritia satiet̃. Tales igi
tur excludendi sunt ꝛ āmouendi
a talibus officijs. Unde in histo-
rijs super actus apostolorū narra Z
tur de tiberio: q̄.s. erat in negoci
is morosus: ꝛ segnis: ꝛ vix aut
nunq̄ꝫ mutabat procuratores. ꝛ
querentibus cām: rñdit: parcere
se plebicule. Scientes eni: se ha-
bere procurationē ad modicum
tempus: emungunt populū vsqꝫ
ad sanguinē: ꝛ tāto acrius domi-
nant̃: q̄ꝫto breuius. ꝛ qui recētes
veniunt dissipant qdquid inueni
unt. Et dicebat exemplū de quo-
dam vulnerato. Qui cuꝫ esset in
via nec amoueret muscas de vul
nere: alter superueniēs: putās: q̄
has dimitteret ex imbecillitate: ab
egit eas. Ad quem ille. Male fe A
cisti: qꝛ musce quas āmouisti ple
ne erant sanguine: ꝛ me parũs
molestabant. Que aũt superueni

ent:acrius pungent. Sic ꝛ ꝓcu
ratores vł officiales recenter sub
stituti:acrius in subditos deseui/
unt.hec ibi. hn̄tes igit maiorem
famē siue ex inopia siue ex auari
B tia improbi⁹us rapiunt ꝛ deuorāt
vn̄ Val.li.vi.c.ij.narrat de vetu/
la que orabat deos ꝓ vita Dioni
sij tyrāni. A qua cū ille quereret:
quo merito suo id faceret: rn̄dit.
Quando erā puella:ꝛ grauē ha/
beremus tyrānū:carere eo cupie
bamus.Quo interfecto:deterior
arcem occupauit: eiusqꝫ dn̄atio/
nem finiri oēs cupiebāt. Tertiuz
importuniorē oib⁹ haber cepim⁹
rectorem.Timens itaqꝫ : ne si tu
fueris assūpt⁹.deterior in locū tu
C uz succedat : caput meū ꝓ salute
tua deuoueo. Tam fatuā autē au
datiā punire Dionisius erubuit.
Quales aūt sint assumendi ꝛ ꝑ/
ficiendi sufficienter docet. Exo.
xviij. Prouide ait dn̄s:moysi de
omni plebe viros potētes. Alia
littera hēt sapientes ꝛ timētes de
um:in quib⁹ est veritas:ꝛ q ode
rint auaritiā:ꝛ constitue ex eis tri
bunos ꝛ centuriones. ꝛc. Debēt
enim esse potentes iustitie ꝛ alia/
rum virtutum stabilitate firmati:
timentes deuz: cultus diuini pie
tate:hn̄tes veritatez vite ꝛ iuditij
in recta diiudicatione: cuz auari
tie detestatiōe : ꝛ munerū refuta
tione: de quibus infra: ꝛ absqꝫ sb
iectorum spoliatione.ꝛ excoriatio
ne. Talis fuit seruus Abrae q ꝑ
erat oībus que habebat.vt patet
gen̄.xiiij. Talis fuit Joseph.qui
sub pharaone toti terre egypti ꝑ
fuit.Gen̄.xlij.Talis dz eē seruus
fidelis ꝛ prudens super familiaz
dn̄i sui: Prout dicit Saluator.

¶ Capitulum secundū.Ad pre
sidentes caueāt a pōposa seqlla.

Qualis autem debeat esse
quilibet talis prepositus
ꝛ qualiter debet reger po
pulum subiectum patet ex dictis
supra de principe.Debet eni imi/
tator esse boni principis ꝛ se recte
regere in officio sibi cōmisso: si/
cut ꝛ princeps in dominio suo vł D
regno.Secundū eni iudicez po/
puli:sic ꝛ minister eius. Et sic ꝑn
ceps vel dux debet rectificar om
nes⁹ in suo dominio recto regi/
mine : sic ꝛ quilibet presidens
sub eo: Ecc.x. Qualis est rector
ciuitatis: tales habitantes in ea.
Nihilominus cauere se dz a fa/
milie ꝛ seruorum numerosa pō/
pa: ꝛ a nimia personarū inutiliū
sequella:ad subiecti popłigraua/
mē.exēplo antiquoꝝ.Vn̄ narrat E
Val.li.iiij.c.iij.de Catone: qui ēt
cum bellis ciuilibus interesset: fi
lium trahens secum: duodecim
tm̄ seruos habuit.Similiter nar
rat ibi de scipiōe Emiliano qꝫ p⁹
duos inclitos cōsulatus.totidēqꝫ
sue precipue glorie triumphos:se
ptem tm̄ seruis sequentibus offi/
tio legationis functus est ꝛ sequi
tur . Itaqꝫ cū ꝑ socias ꝛ exteras

gentes iter faceret:non ei⁹ man/
cipia:sꝫ victorie numerabãt: nec
q̃ntũ auri ⁊ argenti:sed q̃ntũ am
plitudinis secuꝫ pondus ferret ex
F timabatur. ¶ Item cauere dꝫ
preses q preest populis a congre
gatione indebita diuitiaruꝫ: ⁊ ab
iniuste extorta pecunia. Exẽplo
antiquorum:prout narrat ibideꝫ
Ual.de talibus:q post cõsulatus
in nullo fuerunt ditiores:sed etiã
pauperes mortui sunt.Uñ narr/
rat:ꝙ Ualenti⁹ post tres cõsula
tus poplo romano acceptissimos
sic mortuus est paup:ꝙ patrimo
nium ad exequiarũ expensaꝫ nõ
sufficiebat.Silr narrat de Mar
co veneo.q fuit arbiter salutis pu
blice ꝙ ita pecũia inops decessit
ꝙ sepulture honore caruisset: ni
si ex collecta pecunia a poplo fu
neratus fuisset.Similiter narrat
de aliis:ꝙ sic pauperes post cõ/
sulatus suos decesserunt:vt non
haberent: vnde filias suas mari
tandas dotarent: nec vnde eum
honore sepeliri possẽt. Et hoc iõ
qꝛ quilibet intẽdebat saluti reipu/
blice. nõ comodis ppriis vt di/
ctũ est.s.vbi de republica.⁊ d cõ
sulibus. Uegetius li. iiii.c.iii.ait.
G ꝙ Scipio post res gestas ꝓspere
in hispania:in sũma paupertate
decessit:nec ea quidẽ relicta pecu
nia que sufficeret in dotem filia/
rũ q̃s ob inopiã: publice dotauit
senatus. ¶ Iteꝫ cauere debet ta
lis a comessatiõe ⁊ luxu:⁊ a luxu
riarũ lasciuia.Unde narrat Ual.
vbi.s. de quodam illustri viro.s.
Catone: qui tribus tm̃ seruis cõ
mitat⁹ hispaniã rexit.⁊ eodẽ cibo
ac potu content⁹ erat quo remi/
ges.Illũ.n. grata frugalitatis ꝯsu
etudo in hoc genere vite cum sũ
ma dulcedine ꝯtinebat.Similit H
narrat Uegetius vbi.s.c.i. qualr
antiq cauebant a lasciuia luxurie
vt Antigon⁹. Qui cum audisset
filium diuertisse in eius domum
cuius tres filie insignes ⁊ specio
se essent:iussu edixit:ne quis min⁹
quinquaginta annis natus:hos/
pitio matrisfamilias vteret. pre/
dicta eni multũ nocent existẽtib⁹
in publicis officiis:⁊ ẽt poplis sb
iectis. Ideo tales a predictis ca/
uere debent:quorũ multi contra
ria faciũt. Quod dolẽdũ est. Sũ
me aũt sic presidentes habere de I
bent deum ⁊ ecclíam in reueren
tia:⁊ populũ subiectum sub disci
plina.⁊ nihilominus tractare pau
peres cuꝫ mĩa:qꝛ oportet eos mi
sereri paupertati subditorum: vt
deus de illis habeat misericordi/
am. Unde legit in vita beati basi
lii.ꝙ accessit ad eum quedã mu/
liercula tanq̃ꝫ ad potenteꝫ apud
principem regionis:postulans si
bi fieri prouidentiã.i.misericordi
am per eum. Qui scripsit illi.hec
mulier dicit:me posse apd te. Si
ergo possuꝫ ostende. Qui rescripsit
sic pater sancte volui misereri illi
sed non potui:ꝓ eo:ꝙ tribuis ia

cet. Cui Basilius. Si qdē volēs non potuisti: bñ vt cunqz res se habet. Si autez potens noluisti: K ducat te christus ad horuz indigentiā: vt cū volueris nō possis. Et sic factum est. Naz postea captus est ille: et intercessione beati Basilij liberatus. Qui gratias agēs restituit mulieri in duplum qđ abstulerat. Jđ saluator Mathei.xviij. nōne inquit oportuit ꝛ te misereri ꝯserui tui sicut ꝛ ego: tui misert⁹ sū? Et Math.xxiiij. de malo seruo q manducat ꝛ bibit cū ebriosis: ꝛ percutit seruos: ad quē venit dñs die qua nō sperat.ꝛc. predictis etiam modis qbus princeps est informandus: potest ꝛ quilibet informari q preest populo sub eo: vt dictum est.

¶ Caplm.iij. Qđ iudices discutiant ꝛ diffiniant cās cū diligētia

Iudices aūt vēdicāt sibi oculoꝝ locum i republica: vt dictū est. Dic̄ eniz oculi discernunt corpori vtilia a nociuis: quia oculi speculatores L qdam sunt: ꝛ in alto siti ad pericula preuidenda ſm Ambro. in exameron omel. vltima. Sic iudices reipublice: in alto positi sūt vt discernant iusta ab iniustis salubria: a nociuis. oculi inquit tui recta videāt. puer.iiij. vñ ꝛ iudex dicitur: quasi ius dicēs ppli: siue ꝙ iure disceptet. Jure āt disceptare: iuste est iudicare. Nō est autē iudex: si in eo ñ est iustitia.xxiiij. q.ij. Jdem pħ. Quales aūt iudices eē debeāt dicitur. M Deut.xiiij. Date ex vobis viros sapientes ꝛ gnaros: quoꝝ conuersatio sit ꝓbata in tribub⁹ vřis. Et sequitur. audite illos: ꝛ qđ iustum est iudicate. Quia enim debēt esse viri: requirit in eis virtutiꝭ ꝯstātia viri eni est ꝓprie fortitudo. Ait Tul. i.tuscu.q. ꝛ vir dicitur a virtute: vel quia maior vis in eo ait Papias. Quia sapientes: requiritur debita sapientia iuris ꝛ legū: Judex eni dicitur dicē ius: vt dictū est. Quia ꝟo gnari: requirit experta industria. Gnarus enim ē peritus: doctus: sciens: strenuus Gnari sunt: qui peritiaz ꝑme veritatis insinuant: ait Papi. Qđ conuersatio eoꝝ ꝓbata sit. requiritur laudabilis ꝛ redolēs fama Tales debent esse iudices in q̄tū iudices: Possūt enim esse idem presides ꝛ iudices: presides in ꝑsidendo: iudices in iudicando. Deut.xvi. Judices ꝛ magistratus constitues in omnib⁹ portis tuis. Jsti sūt admonendi: vt iudicium exerceant studiose ꝛ diligenter: N ordinabiliter ꝛ recte: prudenter ꝛ iuste. Job.xxix. Causaz quam nesciebam diligentissime inuestigabam. Vbi Gre. mora. xix. Ad proferrendā sententiam nūq̄ precipites esse debemus: ne indiscussa temere iudicemus ne quelibet mala audita nos moueant: ne passim sine probatione

O credamus.Debet ergo eē in iudi
cio exquisita discussio:facilis cre
dulitatis exclusio.ꝓpositorū exa
minatio:cū deliberatione:sentē/
tie ꝓlatio. Et hoc merito:q̄ iu/
dicium dei est.Deut.i. Ita puuȝ
audietis vt magnū:nec accipietis
cuiusq̄ personā:q̄ dei iudicium
est.Jō ait dñs Exo.xxiiij.Nec i
iuditio plurimorū acquiesces snie:
vt a vero devies.pauperis quoqȝ
nō misereberis in iudicio scilicet
a vero deuiando:⁊ iniuste senten
tiando.Sūme igit cauere debet
iudex a predictis:⁊ ab eis que iu
dicium peruertūt: Sūme debet
P cauere:⁊ diligens eē in causaruȝ
discussione:ait Gre.vbi.s̄.Ma
iora crimina credenda non sunt
mox cū audiuntur:Sunt tamen
citi⁹ punienda:cū veraciter agno
scunt.Facilitas eniȝ credulitatis
fac̄ ꝑuersū iudiciū.Sicut Phu
tifar:qui nimis credulus verbis
vxoris sniauit ꝯ Joseph:⁊ cum
carceri tradidit.geñ.xxxix.Item
defectus discussiōis accusationū
Q ⁊ defēsionū est occasio ⁊ causa in
iusti iudicij.Sicut fuit ð ꝑplo cō
dēnante Susanam ad dictum
senū.Quo liberata est:testibus
examinatis ⁊ ꝯdēnatis.vñ ⁊ Sal/
uator liberauit adulteram:q̄ nō
fuit qui eā cōdemnaret.Jo.viij.
vt eniȝ ait Ber.de gradib⁹ hūili/
tatis.est iudiciū quadrupl'r scilicȝ
ꝑitatis.Jo.v.Sicaudio:sic iu/
dico.Et est iudiciū odij ꝭm illud

ꝭm legem debet mori:dixerunt R
iudei de xp̄o.Et est iudiciū ter/
roris.Jo.xi.Si dimittim⁹ eū sic:
oēs credēt in illū:⁊ veniēt romāi
⁊ tollēt locū nr̄m ⁊ gentē.⁊ est iu
diciū amoris scilicet carnalis:sic
in Dauid:q nolebat q̄ Absalon
periret.ij.Reg.xviij.Jō statutuȝ
est.nō debere admitti ad iudiciū
specialr amici:ne fallant:aut fal/
lantur.Cui concordat Tuli.iij.S
offi.c.xi.ponit enim psonas ami
ci:cū induit personā iudicis.tm̄
dabit amiticie:vt verā amici cāȝ
esse malit:⁊ vt orandelitis tp̄s q̄
aliquid per leges liceat accomo/ S
det.Cū ꝟo iuramēto snia dicen/
da sit:iuramēto meminit:deū se
habere testem.i.vt ego arbitror:
mentē suam.hec ille.Cauēdū er
go iudicib⁹:ne ex nimia creduli
tate:ne ex discussionis ommissio
ne.ne ex odij imanitate:ne timo
ris pusilanimitate:ne carnalis
amoris affectione:ne amicitie fa
miliaritate:ne munerꝫ cupidita/
te iudicium ꝑuertant.Quattuor
enim mōis iudiciuȝ peruertit̄:ti
more:odio:amore:cupiditate:vt
habet̄.xi.q.vi.Sed ꝓuideant:q̄
sint imitatores sūmi iudicis:cui⁹ T
iudiciū in terris exercēt.De quo
Jsai.xi.Judicabit i iustitia paupe
res.q̄ diligēter ⁊ cauti fuerūt anti
qui in cārū discussiōe:q̄ sagaces
⁊ ꝓuidi in examinatione:q̄ cō/
stantes ⁊ industrij:in dubiorum
sniatiōe:q̄ clemētes ⁊ pij i quo/

rūdā etiam reoꝝ ꝓ cause exigen
tia absolutione: patet in gestis eo
V rū. ¶ De prio. s. de causaꝝ diligē
ti discussione narrat Uale. li. vij.
c. iij. di. Nō Demostenis astutia
mirifice succursū est cuidā ancille
que pecuniā: depositi noīe: ea cō
ditione acceperat: vt eaȝ nō nisi
simul vtrisqȝ redderet. Quorum
alter iteriecto tpe: quasi mortuo
socio sq̄lore obsitus: ancille dece
pte nūmos abstulit. Superueīt
postea alter: ⁊ depositū posceꝛ ce
pit. herebat illa misera: pariter ⁊
pecunie: ⁊ deffensionis penuria:
tāqȝ de laqueo ⁊ suspendio cogi
tabat. Sed oportune sibi Demo
stenes patronus affuit. Qui vt i
aduocationē aduenit: mulier in-
quit hec parata est: depositi fidē
soluere. Sȝ nisi sociū adduxeris
id facere non pōt: qm̄ vt ip̄e vo-
ciferas: hec dicta est lex: ne pecu
nia vni sine altero nūeret. Et sic
X euasit mulier. ¶ De scđo scilȝ ꝺ
cāruȝ exaīatiōe: satȝ pȝ Dani. xiij.
vbi Daniel. ocꝰ ad iudiciū ꝟuoca
uit. Ffos testes ꝯfutauit: innocētē
liberauit: datū indiscusse iudiciū
retractauit: vnde narrat Petrꝰ
Alphonsus in tractatu suo de q̄-
dam: qui vocabaꝛ refugiū pau-
perū: eo ꝙ solebat pauperes ad-
iuuare. Cū enim quidā paup: vt
ibi dꝛ locasset domū suā cuidam
vicino diuiti. diues cogitās: pau-
perē spoliare p̄diolo suo: posuit
in domo dolia quedā oleo plena
q̄daȝ ꝟo semiplēa. Tpe elapso ve
nit videre illa: ⁊ inueniens dolia
semiplena: imposuit pauperi cri-
men furti: vt inde posset euȝ spo-
liare. Cū aūt nō restaret illi nisi
dominatio. refugiū paupeꝝ: vo-
cans cū seorsū: inquirit si essȝ in-
nocēs a crimine imposito. Quo Y
iurante: ꝙ essȝ innocēs rediijt cū
eo ad iudiciū petijtqȝ ꝙ dolia il
la mensurarent. Et si tm̄ esset de
fecibꝰ in dolijs semiplenis sicut i
plenis: ille sitꝰ condēnandus. Si
ꝟo non esset in semiplenis nisi
medietas fecis: eēt liberādus: qꝛ
ex hoc planū eēt: ꝙ nūq̄ȝ fuerāt
plena. Et sic factū fuit: ⁊ paup li-
beratus est. Ex quo pȝ q̄tū valȝ Z
prouida examinatio in iudicio.
¶ Similꝛ pȝ te tertio. s. de dila-
tione iudicioꝝ. vn̄ narrat Valeri
us lib. viij. c. x. ꝙ q̄daȝ mꝛfami-
lias virū ⁊ filiuȝ interemit: qꝛ ab
eis optie indolꝛ filiū iuuenē queȝ
ex p̄ori viro enixa fuerat ꝯperissȝ
occisū. quā rē Dolobella ꝯsul ad
se delataȝ: Athenas ad Ariopa-
gi cognitionē tāq̄ȝ ad iudices gra
uiores exercitatoresqȝ relegauit.
qꝛ nec ipse liberare duabꝰ cedibꝰ
ꝯtaminatā: nec punire eam iusto
dolore compulsā sustinebat. Sȝ A
⁊ Ariopagite non minꝰ sapien-
enter inspecta causa: ⁊ accusato-
rē: ⁊ reaȝ post centū annos ad se
reuerti iusserunt: eodem affectu
moti: quo Dolobella: sed ille trās
ferendo: hi differendo questio-

nem damnādi et absoluendi in-
explicabili vexatione mutabant.
¶ Consimiliter narrat. A. geli⁹
de dilatione iudicij differēdi in-
ter prothagoram vel pictagoraz
ſm alios: vt ait Poli. li. v. c. xij.
et discipulū eius. Inter quos fuit
scisma hmōi. Heual⁹ adolescēs
diues: eloquētie discende gratia
causasqꝫ orandi cupiēs fuit. Hic
in disciplina Pictagore se dedit
ꝓmittēs pecuniā q̄ntam peteret:
data medietate anteqꝫ ingredere
tur: daturus aliam: q̄ die primuz
B cām apd iudices perorasset: et vi
cisset. Postea cuz diuti⁹ auditor
assertorqꝫ Pictagore fuisset: fa-
cundiamqꝫ a studio ꝓmouisset:
transcurso tempore longiori: cuz
causantibus patrociniū denega-
ret: ne doctoris mercedē ipleret:
habito consilio: litē cū eo Picta
goras contestatur. Cū igitur ad
iudices ineunde cōstituendeqꝫ
cause venisset grā: Pictagoras
sic exorsus est. Disce inqt stultissi
me adolescēs vtroqꝫ id modo fo
re: vt reddas qd peto: siue pro te
ꝓnunciatū fuerit siue ꝯ te. Nam
si ꝯ te lis erit data: merces mihi
ex sententia debetur: qꝛ ego eui-
cero: Si vo ꝓ te iudicatū fuerit:
merces mihi ex pacto debet: qa
tu vinces. Ad quem placide he-
ualus: opto inquit: me ancipiti ca
ptioni iſſe obuiam: si verba non
C ipse facerē atqꝫ alio patrono vte
rer. Sed maius in ista victoria ꝓ

ludiū est: cū te non in causa tātuz
sed in argumento quoqꝫ isto eui
cero. Disce ergo tu magister sapi
entissime vtroqꝫ modo fore: vti
non reddam qd petis: siue ꝓ me
ꝓnunciatū fuerit: siue ꝯ me. Nā
si iudices ꝓ causa mea censerit:
nihil tibi ex sententia dabitur: qa
ego euicero. Si ꝯ me ꝓnuncia-
tum fuerit: nihil tibi ex pacto de-
beo: quia ego nō vinco. Et sic ab
adolescente discipulo: magister
eloquentie inclytus: suo argumē
to ꝯfutatus est: et captionis vsu-
te et excogitate frustratus. Tunc
iudices dubiū hoc, inexplicabile
esse: qd vtriqꝫ dicebatur rati: ne
sententia sua: vtranqꝫ in partem
dicta ipsa se se rescinderet: rez in
iudicatam relinquunt: causaz in
diem longissimum protelantes.
Nec eos terruit phi predicti au- D
ctoritas: cum esset Pictagoras
magne auctoritatis apud phos:
siue fuerit Prothagoras: q fuit
acerrimus sophisticator: ꝑut di-
cit. A. gelius li. v. c. i. Iuditia. n.
festinata: penitentiaz sepe pariūt:
vt patet. s. de Teodosio. vnde et
greci cū vrgent ad sententiā: an
teqꝫ de causa liqueat: respondent
patres suos solem apud antipo-
das non vidisse: sed expectasse sē E
per donec etiam ipsis oriret. Di-
cunt etiam: properū esse viatorē
qui anteqꝫ lucifer oriatur: crassis
adhuc tenebris: luceqꝫ remotaz
dietam aggreditur. ait Poli. li. v.

vbi.s.

¶ Capl'm.iiij. De veritate iudicij: ⁊ ordinata indulgentia.

De quarto vo scilicet de absolutione reorum: ⁊ indulgetia narrat multum Valc.lib.viij.c.i. Et hoc ex causis varijs sicut ibi recitat. vbi ait ꝙ quidam interfecte sororis crimine a rege damnatus a populo est in iudicio absolutus. Quorum alterū atrocitas necis mouit: F alterū cā flexit: quia immaturum virginis amorem: seuere magis ꝙ̄ impie punitū estimabat scilicet popul⁹. ¶ Similiter narrat ibi de quodam qui erat reus homicidij: pro se nihil recusans: sz paruulos flens commēdare cepit. s. iudici. Mitigata igitur ꝯtione: qui omnium consensu periturus erat: pene nullū triste suffragium habuit. Misericordia ergo questionem illam non equitas rexit queqꝫ innocentie tribui nequiuerat absol'o: respcū puerorū data est. ¶ Simil'r narrat ibi de alio accusato: ꝙ graues socijs iniurias attulisset. Et cū snie tristes de eo ferebantur: repētina vis nimbi incidit. Cumqꝫ ille prostratus humi: pedes iudicis oscularetur ⁊ os suum ceno repleretur: totā G questionez a seueritate ad clemētiam ⁊ mansuetudinem transtulit. ¶ Simil'r narrat de quodaz reo ⁊ dānato qui cum clamaret: se innocentem opprimi: ⁊ iudex respōderet nihil sua interesse: nocentem aut innocentem eum perire: dummodo periret. ob violentiam dicti: ab alijs liberat⁹ ē. ¶ Similiter narrat de quodam quem damnabat crimen libidinis: sed confessio intemperātie liberauit. Et sic de multis cōsimilibus: ꝓut ait ibi. Erant eniz ꝓniores ad miserendū: ꝙ̄ ad cōdemnandum: vt patet ex dictis. Et de his Augu. xviij. de ci. c. x. loquens de Ariopago. Ariopagite inquit curiales illius vrbis erant. s. Athenarum: ⁊ inde nomen habuerunt ſm Varronem H ꝙ Mars qui dicitur aries: cuz homicidij reus haberetur: iudicantibus duodeciz dijs in eo pago: de sex. eorum sententijs liberatus est: quia vbi paris numeri sententie essent preponi absolutio damnationi solebat. Si ergo pagani ⁊ gentiles deum ignorātes: fidei inexpertes: diuinum iudicium futuruz non precogitātes: nec beatitudinē sperātes: fuerūt sic in iudicijs diligentes: quales esse debēt fideles non soluz i suis iudicijs sed i iuditio quod dei ē? Prouidere ergo debz iudex: vt iudicium fiat suffitienti discussione: vt dictum est. Unde narrat Augu. vi. confessio. post medium: de Allipio collega suo: qui apud Carthaginem cōprehēsus fuit tanqꝫ fur: quia apprehenda I quandam securim quaz fur qdā

dimiserat. Cui comprehenso ob uiauit quidam notus sibi: et quesiuit quid acciderat. Cui cū intimasset factū: duxit eum ad domū predicti furis: ingrens de se curi cui⁹ esset a puero stāte ante hostium. Qui confestim ait. Nostra ē. Deinde iterrogauit: et aperuit cetera. Et in domū illam cā translata est. Et non arbitror ait ibi Augusti. ob causam aliā deuz permisisse: illum capi: nisi vt ille vir tantus futurus iam inciperet discere: q̄ non facile in cognoscē dis causis homo ab homine dānandus esset temeraria credulitate. Ideo iniunxit beat⁹ Ambrosius Teodosio: vt añ trigesimuz diem: nullus dānaret ad mortez: vt hitū est. s. vñ dñs ait Gene.
K xviij. Descendam: et videbo vtrū clamorē qui venit ad me ope cōpleuerint: an nō est ita. vbi dedit exemplū iudicib⁹ exquisite discutiendi antequā iudicēt. ¶ Itē prouidet debēt: vt iudiciū sit indeclinabili equitate rectū: ne. s. peruertatur affectu carnalitatis: metu potestatis: intuitu cupiditatis: vel odij et malignitatis. Iudices eim iudicauerunt ꝯ Alexandrū ꝓ militibus vt habitū est. s. vnde narrat Augu: vbi. s. de Allipio. q̄ eius indoles: non solum illecebra cupiditatis temptate est: sed stimulo timoris: quando assistebat iudici: et eius consiliarius erat Rome. Ubi cum quidam potentissimus vellet licere sibi ex more potentie quod erat per leges illicitū
restitit Allipius: promissū sibi p̄mium irrisus aio ꝑtente mine calcauit. Et licet iudex in eū cāz transferret: asserēs: se ab eo nō ꝑmitti: et licet codices conficiendos sibi curaret precijs ꝑtorianis: semper perstitit: et deliberationē inde melius vertit: vtiliorez iudicans equitatem qua ꝓhibebat: q̄ꝫ potestatē q̄ sinebat. Sic eim dñs p̄cipit. Exo. xxiij. Nec in iudicio: pliorꝫ acquiesces sententijs: vt
M a vero deuies. Et ibidē. Nō declinabis in iudiciū pauperis. Leuit. xix. Nō iniuste iudicabis. Et post. Noli facere iniquuz aliqđ i iudicio scilicet i numero: pōdere et mensura. ¶ Itē iudices ꝓuidere debent: vt iudicium iusto aio: et recto ordine exequant: et etiam recta intētione: nō ex ira aut crudelitate: sed intentione iustitie cōseruande. Qđ enim iustū est: iuste exequeris: ait dñs. Deut. xvi. vñ. iiij. dial. c. xxxv. narrat. De q̄dam: q vidit Petrū maiorē ecclesie in locis teterrimis: magno ferri pondere ligatū et depressum
N Aquo cū q̄reret: cur hoc eēt: dictū est: q: hoc patiebat: q: si qd ei pro inferenda vltione videbat ad inferēdas plagas plus ex crudelitatis desiderio q̄ꝫ ex obediētia sentiebat. Sūme enim cauendū est iudici ab ira et crudelitate Sap. xxxiiij. Cū tranqllitate iu

dica. Ira eim viri: iustitiā dei nō
opat. Jaco. i. vñ narrat Señ. de
quodam iudice tyrānico: q ex ira
dānauit tres milites innocentes.
vnū: qꝛ redierat a via sine suo cō
militone: iponens ei: ꝙ illū inter
fecerat. precepitqꝫ alteri militi vt
O eū duceret ad suppliciū. Qui cū
eēt eductus: venit cōmilito socius
eius. Quem vidēs Centurio cui
erat preceptū aliū occidere redu
xit ābos ad iudicē. Quos vidēs
iudex iratus dixit primo. Te iu-
beo interfici: qꝛ damnatꝰ es. Et
te similiter aut alteri: quia cā dam
nationis cōmilitōi es. Tertio di-
xit. Te quoqꝫ iubeo occidi: qꝛ ius
P sus illū occidere: impatori nō pa
ruisti. vñ Señ. O ꝙꝫ solers ē ira
cūdia ad fingēdos furores. Tres
puniti sunt ob vnius inocentiam
Excogitauit iste: quēadmodum
tria crimina faceret: ꝙ nullū iue
nerat. hꝫ eim iracūdia hoc mali.
Non vult regi: irascit ipsi ꝟitati
si ꝯ volūtatem suam apparuerit
Et de hoc Isido. li. iij. de sū. bo-
no. c. lv. di. Iudex iracūdus: iudi
cij examē intueri nō valet: qꝛ cal
Q ligine furoris cecatus nō videt.
¶ Itē puidere dꝫ iudex: vt iudi
ciū sit liberalitate gratuitū: ñ ve-
nale vl' vēditū ait Augusti. epl'a.
xxxv. añ fi. Nō io iudex dꝫ ven
dere iustū iudiciū: vl' testis verū
testimoniū: qꝛ aduocatꝰ vēdit iu-
stū patrociniū: ꝛ iurisperitꝰ veruꝫ
ꝯsiliū. Ille eim inter vtranqꝫ ptē
examis adhibet. Isti ꝟo ex vna
pte ꝯsistunt. Cū autē iudicia ꝛ te
stimonia q̄ nec iusta nec vera vē
denda sunt iniq̄ ꝛ falsa vēdūtur:
multo scelerius vtiqꝫ pecunia su
mitur: qꝛ scelerate etiā a volētibꝰ
datur. Ille tñ solet tāqꝫ male sibi
ablatā pecuniā repetere: q iustuꝫ
iudiciuꝫ emit. Qui ꝟo ꝑ iniquo
iudicio dedit: vellet qdē repetere
nisi puderet vel timeret. emisse R
hec Augu. Et idē. xxiiij. q. v. Ta
li eiꝫ vēditione nihil inordinatiꝰ
qꝛ iustitiam vendere: iniquitas ē
iniustitiam ꝟo: rabiosa insania
Preterea: talis vēdit iustitiā quā
nō habet. In alijs aūt ꝯctibus:
res vendita alienatur a vēditore
ꝛ transit ad emptorē. Sꝫ in hoc
ꝯctu nullā iustitiam hꝫ venditor
ꝫ forte effectꝰ iustitie transeat ad
emptoreꝫ. vnde talis ꝟitatē ipaꝫ
inhonorat ꝛ vilificat: qꝛ eā que ē
impretialis exponit ꝑ precio. ꝛ iu
diciū ipsuꝫ peruertit. puer. xxiiij.
Qui cognoscit in iuditio faciem.
non benefacit. Iste ꝑ bucella pa
nis deserit veritatē. Quibusdam
eim iustitia vilis ē precaritate pe
cunie: ait Aug. v. ꝯfes. Nil sordi- S
dius nil turpiꝰ: nil inigus tali vē
ditione. Apud antiq̄s eim oē qd
ex debito officij ē: gratuitū eē oꝫ.
Nō si fit ad pciū: in sordibus cō
putatur. ait Poli. li. v. c. xi. Pre
terea iudex ē famulus iustitie: q̄ ē
regina ꝟtutū. Iudex ergo q ven
dit dñaꝫ suā ꝛ reginā: vel ꝑstituit

ol precio valentiorē: sicut ꝓditor male perire dʒ. vt eniʒ ait Poli. vbi. s. ꝓciuʒ nō dr tm̄ pecūia: sʒ obsequiū ⁊ oē munus: ꝓut dicet j. Talis ergo sicut seruus infidel' dn̄am cui ex fide famulari tenet: quasi in foro distrahit. Johel. iij. puellā vēdiderit ꝓ vino: vt bibe rēt scilicʒ iustitiā incorruptā ⁊ sin cerā. Nec solū vēditor ē iniquus
T sed etiam emptor: vt de illis veri ficet illud Ecclī. vij. Qui emit n̄ letetur emptor eim talis scienter ⁊ ex intentione ꝑuersū iudicē cor rūpit. Sic Balach corrupit Ba laaʒ muneribꝰ: ⁊ excecauit: Nu meri. xxij. Et de hoc bn̄ Isido. iij. de sū. bono. c. lviij. Nullꝰ pre do tam cupidus in alienis: q̄ȝ iu dex iniquus in suis. Latrōes in latebrosis faucibꝰ isidias ponūt isti palam: rapacitatis auaritia seuiunt. Sequitur. Eorū figura
V vt ait qdā tanq̄ȝ silla pingit ⁊ de scribit. Ipsa quidē est hūana spe tie: sed capitibus caninis accin cta ⁊ circūdata. Vn̄ Petronius Quid faciūt leges vbi sola pecu nia regnat. Aut vbi pauptas vi cere nulla pōt? Iam nūc iudiciū nil ē: nisi publica merces. Ideo iudices sacramento alligant legi bus iurati q̄ oīo iudiciū cū veri tate: ⁊ legū obseruatiōe dispon̄ct Ipsoq̄ȝ iure cautum est: vt sacro
X rū euāgelioꝝ scripture terribiles an̄ sedē iudicialē ponant: Ibiq̄ȝ a principio litiū vsq̄ȝ in finē per maneant. nec āmoueant: nisi sen tentia recitata: quo totiꝰ ꝯsistorij latitudo: ipsius dei repleta p̄ntia omnibꝰ metū incutiat: ⁊ ad sacro sanctas scripturas reuerētiam: ⁊ ab inquisitione veritatis oīs iniq tas ꝓpulsetur: omnis quoq̄ȝ car nis ⁊ sanguinis religio iudiciaria ꝓpellat affectus: euacuans iraʒ: ⁊ odium: metuʒ: ⁊ amicitiam. vt enim ait Juliꝰ Cesar. Facile ani mus verū videt: vbi ista ōficiūt. ꝑut dicit Poli. li. v. c. xij. Et de iuramento iudicis Tuliꝰ de offi. li. iij. c. xi. di. q̄ neq̄ȝ ꝯ rēpublicaʒ neq̄ȝ ꝯ iusiurandū ac fideʒ. ami ci cā: vir bonus faciet. Jō vt ait ibidem. preclarū a maioribꝰ acce pimus morē rogandi iudices: si eum morē teneremꝰ que salua fi de facere possit. hec rogatio: ad ea ptinet: que paulo ante dixi hone sta amico: a iudice posse cōcedi. Nam si omnia facienda sūt que amici volūt: nō amicitie tales sʒ ꝯiurationes putande sunt. vnde ad describendū q̄lis debet eē iu dex inducit. A. geliꝰ. li. v. de yma gine iustitie. Crisippus inquit os ⁊ oculos iustitie vultūq̄ȝ seueris ac venerandis v̄borū coloribus depinxit. Sequit. Forma v̄gina li: aspectu vehemēti ⁊ formidali: luminibꝰ oculoꝝ acerbis: nec hu milibꝰ: nec atrocis sed reuerēde cuiusdā tristitie dignitate. Ex hu ius ymaginis significatione: in telligi volunt: iudicē qui iustitie Y Z

antistes est: oportere esse granez siue seuerum: incorruptz: inadulabilē.i.cui adulari non possit: ꝯ improbos imisericordē atqꝫ inexorabilem: electumqꝫ ⁊ arduuz ac potentem vi ⁊ maiestate equitatis veritatisqꝫ terrificū. ¶ De instructione vero iudicum.ij.q.q.i.p totū.⁊ cā.liiij. ¶ De pena q̄ qꝫ mali iudicis narrat Uale.lib. vi.c.iij.di.ꝙ. Cambisses rex: mali cuiusdā iudicis e corpe pellem detractā: selle iudiciarie intēdit: ⁊ in ea filium eius iudicaturū consedere fecit. Ceterū: rex barbar⁹ atroci ac noua pena iudicis: ne quis postea iudex corrumpi possit prouidit. Solerter enī ꝓuidere debꝫ iudex ne peruertat iudiciū dei vt eternalr nō puniat.ex quo tali pena puniuit rex barbarus iudicez iniquum.

¶ Quinta distinctio de informatione aduocatorum. Capitulum primū Qualis debet esse: ⁊ a quibus cauere:

Consequenter admonendi sunt oratores: siue aduocati: vel legiste: q vēdicant sibi officium ⁊ locū legiptie in republica. pronunciant enim cās expediēdas ꝓ reipublice vtilitate sicut lingua enūciat corporis vtilitates ⁊ necessitates. Est enī propriū oratoris: aperte distincte: ⁊ ornate dicere. ait Tuli.i. de offi. ⁊ hi sunt informādi: vt vtāt scia sua ⁊ eloquentia ad reipublice salutem nō ad pernitiē: ait ibidem.libro tertio.c.xvij.dicēs. ꝙ inhumanum est eloquētiam ad hominuz salutem ⁊ ꝯseruationē datā ad bonoꝝ pestem: pernitiēqꝫ conuertere. Uerumtamē: vt hoc fugiendum est: ita est religioni horrendū innocentem aliquē impugnare. sicut aliquē nephariū impiumqꝫ defēdere. Ex his patet ꝙ tales cauere debēt. ne ipsam veritatē: vel eius causas opprimant: ⁊ destruant. ne inocentes ⁊ iustos impugnent ⁊ dānificent: ne falsitatem: ⁊ eius falaces causas defendendas assumant: ⁊ ne impios verisimilib⁹ rationib⁹ iustificēt. Qui enī iustificat ipiuz ⁊ ꝯdēnat iustū: abhomiabil' vterqꝫ añ deum ꝓuer.xvij. Talia enī consueuerunt perpetrari predicti in foris litigiosis: ait Aug.iij. cōfessionū p⁹ principium: loquens de seipo. placuit inquit mihi subtrahere bñficium lingue mee nūdinis laq̄citatis: ne vlterius pueri mendicantes: nō legē tuaz: nō pacem tuā: sed insanias mendaces: ⁊ bella forēsia mercarent ex ore meo: arma furori suo. Sic est de talibus qui predicta faciūt Licet enī iura sint iusta ⁊ leges recte: ea tñ conuertere ad virtutꝭ oppressionē: ⁊ falsitatis ꝓmotionem: ē eis abuti. Quod multi faciunt. ⁊ vt magis hoc facere possint: dilatant philateria sua: ⁊ ma

gnificant fimbrias tam ornatib' vestium: q̄ pompa gestium: ⁊ arrogantia verborum. ꝓut legit in quadam tragedia: de quodā qui vidit infernū: ⁊ videns ibi turbaȝ aduocatorum: dixit. Heu venale genus hominū: accedite: ⁊ mecum in hoc vase balneamini: superest tn̄ adhuc locus. Sed nobilis animus dedignat: querere honorē ab exterioribus ornamētis. ait Poli. li. viij. c. xiij. de Demostene: qui anteq̄ virtus eloq̄ eius innotuisset: cult' copiosioris dr̄ accepisse nitorē: sciens q purpura causidicum vendit.

F At post q̄ noticiam ⁊ famā assecutus est eloquentie toga contentus est. dicens. velle: sibi a se potius q̄ a nitore vestium: aut cultu exquisito constare gloriam. Oīs Aristipū decuit color: ⁊ status: ⁊ res. Quilibet idut': celeberrima per loca vadit: queȝ cum proprius attolit honor: vilitas nō deprimit. Emendicatuȝ laudis vr̄ esse suffragiū qđ ab extrinsecis pendet. Profecto vnius egregie virtutis titulo quisqȝ magis clarescit: q̄ splendidissimo luxurie instrumēto: ⁊ oī lenocinio vanitatis.

G Cū ergo virtus omnis aīe polleat: iusticia clarius enitescit. vir ergo sapiens: ⁊ virtuosus. dedignari debet ostentare se exterioribus ornamentis: ⁊ sic quasi vendere se. Et nō solū ēt, se aliq̄n tales vendunt: vel suū patrimoniū: sed quod miserabilius est vendūt suuȝ silentiū. Et cū silentium sit priuatio locutionis venales exponunt ipsas priuationes. Et sic que nullius sunt precij sunt venalia apud eos: prout narrat de Demostene.

H Qui cū Aristidium auctorem fabularum interrogasset q̄tū mercedis in eaȝ accepisset: ⁊ ille respondisset: mille nūmos: plus inquit Demostenes accepi ego: vt tacerem. Planum igit est: tales esse miserabiles venditores. qui non solū se ⁊ sua vendūt: sed etiā priuationes vt dictum est.

I Et lingua talis vēditoris est multum dānifica reipublice. ait Poli. li. v. c. ix. Causidicorum sigdē lingua est dānifica: nihil tam vt dici solet funibus argenteis vincias. Et nō solum causas vendunt: sed etiā protrahunt: vt plus lucrent: ⁊ veritateȝ excludunt: vel qđ nequius est interimunt: ⁊ hoc vt fiat peruersuȝ iudicium: vt de illis verificetur. illud. Isai. lix. Conuersum est retrorsum iudicium: ⁊ iustitia longe stetit: q: corruit in plateis veritas ⁊ equitas non potuit ingredi ⁊c.

K Tot eni repagula fallatiaruȝ: tot obstacula astutiarū inducunt q non hēt veritas ingressum: ⁊ quod grauius est: eā falsitatibus interimunt: ⁊ propinant aliq̄n vinum erroris. Ait Aug. primo cōfessionū añ. fi. loquens de poetis Non actus sed verba quasi vasa electa: sed vasa erroris: vinum

quod in eis ꝓpinatur ab illis do/
ctoribus. Idē li. sermonū. Quid
valet inquit eloquentia paganis:
que tanq̃ pocula preciosa mori
feros promat errores: ⁊ facit lin/
guam frameam ⁊ gladiū bis acu
tum? Potest eni vici de talibus:
lingua eorū gladius acut⁹. Sed
sciant tales: ꝙ tenent ad restitu/
tionem oium que sūt lucrati iniu
L ste: Ait Aug. epla. xxxvj. loquens
de zacheo qui ait Luc. xix. c. Si
quid aliquem defraudaui reddo
quadruplum. Verūtamē ait Au
gu. Si iustitia sincerius consulat
iuste vt aduocato: redde qd acce
pisti q̃n contra veritatem fecisti:
iniquitati astitisti iudicē fefellisti:
causam iniustā oppresisti: de falsi
tate vicisti: q2 videm⁹ multos ho
M nestissimos ⁊ discretissimos vi/
ros non solū impune: sed etiā
gloriose videri sibi ꝯmittere. Et
ibi bñ de hoc. Et non solū tenet
ad restitutionem omniū que ac/
cepit: sed etiā eoꝝ que per iniustā
aduocationem eius iusti amise/
runt. Vñ ibi Aug. Quis tandem
aduocatus facile reperit: q dicat
suscepto suo: recipe qd mihi cuz
male adesse dedisti: ⁊ redde ad
uersario tuo: qd me inique agen
te abstulisti? Nisi forte restituen/
dum est alienū: quod furtim clā/
culo effert. ⁊ restituendum non ē
quod in ipso foro vbi peccata pu
N niunt: decepto iudice: ⁊ circūuen
tis legibus obtinet. Quasi. di. Si

illud ē restituendum iusto: ma
gis istud.

¶ Caplm secundum. De infor/
matione actorum in iudicio.

Et non solum aduocat⁹
est admonēdus his mo
dis. sed etiā omnis actor
in iudicio. ne. s. cum lite ⁊ iurgio
petat sua: nec querat aliena: nec
per falsitates procedat: nec causā
iniustam aduocatis cōmittat: iu/ O
dicem non corrumpat: nec pau/
periorem opprimat: q2 ⁊ si lucꝝ
his modis sic lucratū sit in archa
dānū tñ erit in cōsciētia. Unde
Tul. iij. d offi. c. viij. Si vir bon⁹
ingt hēat hāc vi: vt si digitis cō
crepuerit. s. per digitoruz pcussio
nes sicut fuit mos apd antiquos
possit in testamento nomen suuz
locupletuz irrepere. i. fieri heres:
hac vi non vtat. Et sequit quare
itelligat ei nihil expedire aut vti
le esse quod est iniustum. Hoc
qui non didicerit: bonus vir eē P
non poterit vbi ponit exēpla de il
lis qui supplantauerūt alios iniu
ste. Sequit. c. xix. Cadit ne i viꝝ
bonum emolumenti sui cā criali
aliqd preripere. s. alicui sua tolle
re. Nihil profecto minus. est er/
go illa res tanti. aut comodū illd
tam expetenduz. vt boni viri no
men amittas? Quasi dicat. non
Et reddit rōnem: qa vtilitas iste
non pōt tñ afferre q̃tum aufr:
re. Si viri boni nomen erripuit
fidem ⁊ iustitiā detraxerit. Et de

Q hoc exemplum .iij. Reg .xxi. de Achab habet. q per falsũ testimonium & iudicium ad sugestionez Iheçabelis eripuit vineam Naboth. Ideo dr ei. Occidisti & possedisti. Sequit in loco in quo linxerunt canes sanguinẽ Naboth lambent sanguinez tuũ. Carnes do Iheçabel &c. Similr Aman q voluit opprimere iudeos & dãnare damnatus & suspensus est.

Caplm. tertium. De informatione testium.

Consimiliter testis in iudicio: est admonendus: ne testiõium perhibeat falsitati. necq alijs noceat: sicut pcipit dñs Exo. xix. Non falsum testiõiuz dices. Vñ Isido. iij. de sũmo bono. c. lix. Testis falsidic⁹ tribus est obnoxius. Deo quem contẽnit: iudici quem decipit. in-
R nocenti quem ledit. Et Aug. sermone de plagis. Plaga inquit octaua est de locustis: q2 locusta aial noxium significat falsum testem. Quid eni vult nisi mordere nocendo: & consumere mentiẽdo Iõ Apo. ãmonet: ne nos falsis criminibus opprimam⁹. Si mordetis inquit ad inuicem: & comeditis: videte ne cõsumamini Gal. vj. Tales eni veritatẽ interimũt: & sic ipsam xpm q veritas
S est. Unde & contra ipsũ insurrexerunt Math. xxvj. Vñ Ambro. sermone de passione. Christ⁹ est veritas: pax: iustitia. Quia relinquũt pro falsitate veritatem. p ƀtio tpali iustitiam odiunt: & scindunt pacẽ. & xpm occidũt. Ideo merito falsus testis non erit impunit⁹. puer. xix. Et. xxxi. Testis mendax peribit. Debet eni reddi ei. sicut cogitauit facere fratri suo Vñ legit in ecclesiastica historia li. vi. c. ix. q tres testes falsi insurrexerunt cõtra narcissũ epm hierosolimitanũ confirmantes sub sacramento. Quorũ primus iu-
T rauit ita esse: cõfirmans: vt si ita non esset: igne consumeret. Ali⁹ dixit ita esse: qd si ita nõ eẽt: morbo regio corrumperet. Tertius dixit ita esse: qd si ita nõ esset: luminibus orbaret. Sanct⁹ do: cui⁹ vita & pudicitia ab oibus noscebat: ãnis plurimis in desertis delitescit: sed oculus dine iustitie nõ gescit. & impios vltione mollitur Vñ prim⁹: a parua scintilla ignis domo succensa. cum oi familia sua & pecore conflagrauit. Secũdus: a pedibus vsq ad verticem morbo regio quẽ fuerat imprecatus repletus consumit. Terti⁹ videns eorum exitũ: nec se posse latere dino oculo: cunctis audientibus sera pnia totum sceleris ordinem pandit. & in lacrimas prorumpens: luminibus est orbat⁹. Et Narcissus quasi e celo rediuiuus ex improuiso redijt: & multo magis ad eum amor populorũ excreuit. Sctõ igit multum isti p fuerunt: & sibi cõfusibiliter nocue

V runt. Ille eni cui falsa in iudicio opponunt licet sit innocēs patienter sustineat: ⁊ absq3 falsitate innocentiam suam ostendat: exēplo Joseph: qui inocens in lacū missus est Gen̄.xl. ⁊ exemplo Susāne. Dan̄.iij. ⁊ exemplo beati Stephani act.vij. ⁊ exēplo Jesu xpi. qui quasi agnus ductus est ad victimā. Math.xxvij. Tales eni3 deus defendit ēt aliqn̄ in presenti vel si pmittit puniri: hoc facit ad cumulum meriti ⁊ premij. Unde narrat Hiero. epistola: cxxxiij. de quada3 muliere sancta septies p cussa: cui imponebat crimē adulterij. ⁊ viro confitente qui diceba tur adulter: vt mortis compēdio longos euaderet cruciatus: ait il X la. Testis est mihi deus: nō ideo me id negare ne pereā: s3 iō mētiri nolle: ne pecce3. Et ad pmū ictū spiclatoris caput viri abscissū est. Et cū ad illam venisset. pmo ictu rasura modica sanguinē emisit: secūdo fibulā auri: e collo excussit. tertio in ferientem gladius est reflexus: et se ferire non posse confitet. Alius percussor eligit ⁊ semel percussa cō cutit: secūdo percussa quassat: tertio vulnerata prosternitur: quarto pcussa visa est mori. ⁊ ducta a clericis reuixit. vi. Dominus mihi adiutor ⁊c. Et licet postea seuirent leges: nihilominus reddita est libertati. Euidens igit est mīa dei in ptectione: ⁊ liberatione innocentis

Si vo sit reus his cui imponitur crimen in iudicio: instruendus ē vt non peccata augeat vel cumulet: se purgando per mēdatia ⁊ piuria: ac per compurgatorū falsa testimonia. Sed dignū se penis ⁊ opprobrijs intelligat. culpas suas ⁊ reatus agnoscat: ⁊ veraciter peniteat. exēplo filiorum Jacob dicentiū Gen̄.xl. Merito. h patimur ⁊c. Item instruendus est: vt penā vel mortem patiēter pro pn̄ia sustineat: ⁊ q melius ē sibi vitam finire in pnia q̄3 viuere in malitia recognoscat: supplicit dei misericordiam imploret: ⁊ ɔfidēter in saluatorem speret. exemplo latronis Luc.xxiij. Nos qdem digna factis recipimus. Sequitur. Memento mei dn̄e ⁊c.

¶ Capl'm quartu3. De informatione actorum in causis.

Tem instruēdi sunt actores qui agunt contra reos ne cogāt eos ad piurandum: ne incurrant delictum. Unde Augustinus i sermone de decollatione Beati Johannis Ille inquit qui hominem prouocat ad iurationem: quem sit falsū iuraturū: vincit homicidā. Quia homicida corp' occidit: iste animam. Imo duas aias. s. ei' quē iurare prouocat: ⁊ suam. Et narrat ibi de quodam q aliu3 prouocauerat ad iurandum: q nocte i visione adductus est ad iudicem excelsum ⁊ admirabilem. A quo

interrogatus quare prouocaue-
rat hoiem ad periurationem: rñ
B dit. Quia negauit mihi rem me
am. Cui iudex. Nonne meli⁹ eēt
rem tuam perdere q̃ aiam illi⁹
falsa iuratione perimer: At ille ꝓ
stratus iussus est cedi. Et tã gra-
uiter cessus est: q̧ in dorso euigi-
lãtis: plagarum vestigia appare
bant: dictũq; est ei. Caue de cete
ro ne sic facias. Cuz magna eniz
compassione debet fidelis agere
C contra tales: dolens plus de dã-
natiõe aiarum q̃ rerum. Unde
Greg. mor. xxxi. sup Job. xxxix.
Frustra laborauit: nullo timor̃ co
gente: Plus inquit raptoribus
ipsis debemus metuere q̃ reb⁹
irrationabilibus defendendis in
hiare. Et ibidem. Profect⁹ xp̃ia
nus quomodo dz res suas iurgã
do defendere: quas precipit nõ
possider? Et post. Si charitatẽ vi
scera erga raptorem xp̃ianũ non
habemus nosipsos plus raptore
persequimur, grauiusq; nos q̃ al-
ter poterat deuastamus: q: dile-
ctionis bonũ sponte deserentes:
a nobisipsis intus est quod amit
timus: qui ab alio solum exterio
ra perdebamus. Unde. i. corin.
vj. Jam quidem oino delictum
est in vobis: q: iudicia habetis in
D ter vos. Quare non magis frau
dem patimini? Si ergo iudicia li
tigiosa ꝛ iurgiosa in rebus repetẽ
dis Apo⁹ rep̃hendit: multo ma
gis quãdo fiunt actiones in iudi-
ciis absq; charitate vsq; ad dam
natione mortis. Jõ sancti dabãt
etiã res latronibus: ne furando
peccarent. Unde narrat Grego.
Dial. i. de Hortulano: qui prece-
pit serpenti: vt custodiret aditum
horti. Et cũ fur esset intra detent⁹
veniens ille ait. Cur tociens in la
borem monachorum furtum fa
cere presumpsisti? ꝛ soluẽs pedes
eius ait illi cum magna dulcedie
Amplius non facias furtuz: sed
cuz necesse habes: huc ad me in
gredere ꝛ que cũ peccato labora
bas tollere: ego tibi deuotius da-
bo. Et ne ille animam perderet
furando: dabat ei gratis de labo
re proprio.

¶ Caplm. quintuz. De informa
tione accusantium.

ET quia in his iudiciis ac
cusatores falsi mlta ma
la faciũt: iõ fideles istru-
endi sunt: ne falso alios accusent
vel falsa fingendo: vel facta agra
uando: siue augmentãdo. Ut eni
ait Tuli. iij. de offi. c. xvj. Duri ho
minis vel potius non hois ẽ. pe
riculum capitis multis inferre. iõ
periculosum est ꝛ sordidũ ad fa-
mã: vt accusator nomineris. Se
quit. hoc preceptum officij diligẽ
ter tenendũ est: vt nunquam in-
nocentẽ iudicio capitis accersias
Unde de filijs accusatorib⁹ verifi
cat illud hiere. ix. Extenderũt lin
guam suã quasi arcuz mendacij
ꝛ non veritatis. Sequit. Sagitta

vulnerans lingua eorum. Sicut eni sagitta vulnerat subito: et cū quis non suspicat: sic lingua falsi
G accusatoris sepe ledit innocentes ex insperato. Et talis arcus ē maledictus: qa emittit sagittas false accusationis vsq3 ad existētes in partibus remotis. Jō separādus est falsus accusator a populo: ne multos ledat sicut canis rabio/
E sus: ne hoiez mordeat. Phil. iij. videte canes. Glosa. natura canum est: vt non latrēt ad eos cū quib⁹ habent consuetudinē. Sz isti etiā notos mordēt frequenti⁹ et vicinos. Jō de quolibet tali dr̄ sicut de capite suo Sathana Apo.
H xv. Proiectus est accusator fratrum: et non peccatorum: qz inocentes accusat.

¶ Capitulum sextuz. De isformatione intercessorum.

Et quoniā in iudicio: quatuor sunt persone neces/
I sarie. s. accusatoris: deffēsoris: intercessoris et iudicis put dicit Augu. epl'a. xxxv. ad Macedoniū: non soluz predicti sunt instruendi in iudicio: vt visuz est sed etiā intercessor: vt modo debito intercedat: inductus pietate et
K misericordia: non vt faueat pctis vel criminibus: put di. ibi Aug.
F rñdens obiectioni Macedonij obicientis. qd iprobam⁹ qō ipunitū eē volum⁹. Et sic vr: itercessorē approbare reū, p q̄ intercedit. Cui Aug. respondit. qnullo mō culpas quas corrigi volum⁹ approbamus: nec qō perperam cōmittit volumus esse impunitū quia placeat: sed hominum miserentes: facinus siue flagitium detestamur. Quo enim magis
L displicet vitium: eo minus volumus: inemendatum interire vitiosum. Sequitur. Ad hanc penitentiam adduci volumus pro quibus interuenimus: non eoz peccatis parcimus vel fauemus. Ne ergo inemendati intereant: sed vt veraciter peniteant: iusti intercedunt iudices p reis. et post. defensor: ab intercessore plurimū distat. Nam ille diluendis vel obtegendis criminib⁹ maxie intendit. Intercessor āt: cū d culpa cōstat: pro pena temperanda: aut remouēda curaz gerit. Vñ dominus
M apud oēs intercessit: ne lapidaret adultera. Jo. viij. Talis ergo parce vir bone: q̄ntoq3 melior: tāto est mitior: q̄nto celsior potestate: tanto humilior fiere pietate: vt eni ait ibi Aug. Justi est intercedere recta intentiōe: iudicis autē est iudicare iusto ordine et modus rogandi iudicem est: vt faciat quod salua fide facere potest.
N Judicis eni est: semper in causis verū sequi: patroni aūt nō nunq̄ verisimile. Ait Tul. li. iij. de offi. c. xvj.

¶ Sexta distinctio. De informatione senatus et consulum. Capitulum primum. de eoz istitutiōe

PRehabitis occasionib⁹ informandi iudices: qui sunt ad modum oculoꝝ in republica: necnon ⁊ informã di personas alias illis assistentes sequit̃ de modis informandi se/natũ.i.collectionem consiliario/rum.

O Qui quidem senatus obti/net locũ cordis in republica ꝯm plutarcum. Senat⁹ eni nomen ẽ officij dictum a senectute: q vel fundauit vel ausit romam: vt ait papias. Hi a Romulo electi sũt q ob etatẽ: senatores: ob similitu dinem cure: patres dicti sunt. Et senatus officiũ est: cõsilio ciuita/tem iuuare: ait Pap. Et de hoc in principio historie Romanoꝝ dr. q Romulus condita ciuita/

P te quã ex noie suo Romã voca/uit: centũ ex senioribus elegit. q̃/rum consilio oia ageret: quos se natores propter senectutẽ: patres ob cure similitudinẽ noiauit. Si militer apud Athenas fuit Ario pagus: in quo sapientes erãt cõ/sules siue curiales vrbis Atheni ensium de quibus Aug. xviij. de ci. c. x. dic. q Ariopagũ ⁊ Ario/pagitas constituit Solon. Unde Tuli. i. de offi. c. xxiij. Cum iquit Athenienses Ariopagũ dicebãt eo qd in illis toti⁹ populi virt⁹ cõ

Q sisteret. Et cũ ab eis preclara plu rima inuenta sint: nihil salubri⁹ nihil gloriosius constitutũ est ꝙ senatus. Ut eni legit in vita beati Dionisij: ibi exercebant iudicia: ⁊ docebant fora: ingeniũq; ibi oĩs solertia. Quid enim nobili⁹ cetu senũ? Ait. Poli. li. v. c. ix. q eme riti a vulgarib⁹ officijs: ad consi/lij ⁊ regiminis officium transeũt: ⁊ in marcido corpore exeunt mẽ tis vires: eo sapientie magis apti negotijs: quo i corporis exerciti/is minus pñt.

R Horum nanq; tan tus honor extitit apud grecos: vt reipublice duces nunq̃ procede rent nec egregiũ aliquid agerent quod instituti senes non induce rent: aut nõ approbarent. Et qd magis est: ab initio vrbis cõdite nomina eorũ aureis lr̃is sunt cõ scripta: Ipsi quoq; patres con/scripti ab oibus apellati: qui alios sapie etate ⁊ affectu paterno pre/cedebant. Penes istos: consilio rum auctoritas erat: ⁊ omniũ pu blice gerendorum. Hec ille. ⁊ de eorum aucte Tuli. vbi. s. dicit q etiã bellum Atheniensiũ gestum

S est consilio senatus q a Solone erat constitut⁹: Parua inqt sunt arma foris nisi consiliũ sit domi. Multo magis alia gerenda sũt consilio sapientũ institutoꝝ in re publica. Et merito: Senat⁹. i. col lectio taliũ cordi comparat̃: quia sicut a corde in corpore naturali est vita vigor: ⁊ regimẽ ⁊ origo: sic a talibus in republica propor/tionaliter dicta. vt vere dicat̃ rei/publice ꝓuer. iiij. omni custodia serua cor tuũ: qm ab ipo vita pro cedit. s. ad agendũ ⁊ mouenduz.

¶ Caplm

¶ Capl'm.ij. Qd Consiliarij de
bent esse iustitia vite pbati.

T Notandū ergo: qles esse
n debent consiliarij. Debēt
enim esse vita sancti: ⁊ p
bati: ait Ambro .iij. de offi. di. q
in aegrendis cōsilijs plimū ad
iungit vite pbitas: ṽtutum pre
R rogatiua: beniuolentie vsus: faci
litatis gr̄a. Et ponit exēpla. Quis
in ceno fontez q̄rat? Quis in aq̄
turbida potū petat? vbi luxuria:
vbi intemperātia: ⁊ vitiorum cōfu
sio: quis non horrendū estimet?
Quis non despiciet morū collu
uionē? Quis vtilē aliene cāe iu
dicet: quē videt inutilez esse sue?
Hec ille. Ex quib⁹ patet: q̄les eē
debēt consules siue consiliarij. s.
a vitijs imaculati: ṽtutib⁹ prediti
V morib⁹ pbati: experiētia idustrij.
Vn̄ ibi Ambro. prestantior inqt
est a q̄ ↄsiliū petitur q̄ qui petit.
Et sequit: qualis esse debet cōsi
liarius scilicet vt exemplo ⁊ vsu
S patior sit: pericula pñtia soluat:
iminentia denūciet: ⁊ expediat:
ac remedia ferat: ⁊ paratus sit n̄
tm̄ ad soluendū: sed ad subueniē
dū. Et qr raro: tales inueniūtur.
Ideo Ecc. vi. dr. Cōsiliari⁹ tibi sit
vnus de mille. Jō antiqui senes
eligebant consiliarios vt dictū ē.

¶ Capl'm. iij. Qd Cōsiliarij de
bent esse veridici.

ITem consiliarij debēt eē
veritate prediti: siue veri
dici: vt in veritate ↄsulāt
ex qbus sūt consiliarij: vel cōsu X
les siue sit princeps: siue ciuitas
vel respublica. Non ad placituz
eorum quib⁹ cōsulūt: sed ƀm rei ve
ritatē: ait Señ. vi. de bn̄fi. c. xxx
iij. Dic illis qui volūt audire ple
nas aures adulationib⁹. Aliqñ
vox vera intret. Da ↄsiliuz vtile.
Queris qd felici poterit efficer?
Nec felicitati sue credat. vt enim
legitur in tractatu q dr: moraliū
dogma phorum: falsi amici: p cōsi
lio adulationē afferūt: ⁊ vna eorum
est cōtentio: qs blādissime fallat
vn̄ Juuenalis. Nihil est qd cre
dere de se. Non possit: cū laudat
dijs equa potestas. Et sequit exē
plū adulantiū blande fallentiuz
Xerses dux medorum: grecis bellū
indixit. Cui familiariū ali⁹ dice
bat grecos nuntiū belli nō expe y
ctaturos: sed ad primā aduentus
sui famā terga ṽsuros. Ali⁹ dice
bat greciā nō vinci: sed molle ex
ercit⁹ opprimi. Ali⁹ dicebat: timē
dū eē: ne vrbes desertas ⁊ vacu
as inueniret. Ali⁹ dicebat: vix na
turā rerū sufficere: āgusta eē clas
sib⁹ maria: militib⁹ castra: expli
cādisq3 equestrib⁹ cāpestria: vix
celuz patere sagittis. Cū in hunc
modū: regē nimia exultatiōe fu
rentem: ↄcitarēt: dixit Damaga Z
tus. Multitudo ista q̄ tibi placet
metuēda est. verū eniz ē: imodi
ca nūq3 posse regi: nec diu dura
re pōt qd regi non pōt. Nihil tā
magnū qd perire nō possit. Acci

dūt aūt q̄ dixerat Damagat⁹. ex quo apparet:plus,puidētie inesse senū ɔsultationib⁹ q̄ȝ vanis vulgi assertionib⁹. De cōfusa ꝟo de uictiōe dicti regis narrat Trog⁹ pōpei⁹li.iij.dicēs ꝙ Xerses septuaginta millia e regno armauerat: ⁊ triginta milia de auxilijs:⁊ cen
A tū millia nauiū habuisse dr:⁊ flumina siccata ab ei⁹exercitu.⁊ greciam totā vix cape ei⁹ exercitum potuisse. Sed ip̄e p̄mus in fuga postremus in prelio:in periculis timidus:si metus abesset:inflat⁹ Jō merito victus vt dictū ē. Cō similiter narrat Vegeti⁹lib.iij.de eius cōfusibili deuictione vn̄ in eius exercitu:equa peperit lepo/rez:qd̄ est fugax animal.ait Ua/
B le.li.i.c.iiij.patet ergo q̄ntū nocet adulatio in cōsilijs : ⁊ q̄ntū eē ,p dest veritas consilij.

¶ Caplm̄.iiij.Qd̄ cōsiliarij de/bēt esse experti.

Item consiliarij debent esse multiplici experientia industrij ⁊ perspicui.
C Jō merito senes eligunt cōsilia/rij:vt dictū est.qz vt ait Ambro. in exameron:omel. pria Gene/ci⁹ est in ɔsilijs vtilior.Jō Ecc. xxxvi.dr.q̄ȝ speciosū canitie iudiciū:⁊ a p̄sbiteris cognoscere ɔsiliū vnde dn̄s p̄cepit Moysi:vocare seniores ad ɔsiliū:vt audi/rent mandata dei. Exo.iij.Uade ⁊ ɔgrega seniores ⁊c. Nūeri.x. Congrega de senioꝛib⁹ ⁊c.Ro/boam q dereliquit cōsiliū senū: adherens ɔsilio iuuenū:a populo derelictus est.iij.Re.xij.

¶ Caplm̄.v.Qd̄ consiliarij de/bent esse stabilitate solidi.

Item consiliarij debent esse stabilitate solidi:ne moueant timoꝛe:amoꝛe vel cupiditate :in ɔsilijs dandis. Ecc.xxxvij.Ante oēs actū ɔsiliū stabile.⁊ maxie reqritur : ꝙ sint stabiles in diuina iustitia : ab ea nullaten⁹deuiādo: vn̄ legitur de Cōstantino p̄re Cōstātini.li.v. historie tripartite.c.vij.ꝙ cū ec/clesia paterēt p̄secutiones in totō orbe terraꝝ:cōcessit xp̄ianos li/bere in sua religiōe ɔsistere. Sz p̄bare volēs quosdā in suo palatio xp̄ianos:si eēnt solidi:prece/pit:ꝙ si qui venirēt ad sacrifican dū dijs suis : hi cū eo in palatio remanerent. Qui ꝟo sacrificare nollent:recederēt. Quidaȝ ergo eoꝝ a palatio exeūtes:sacrificare noluerūt : p̄ponētes religionem xp̄ianam ,p̄missis regis. Alij ꝟo ,p̄mpti ad sacrificandū dijs:spe rabant amicitiaȝ regis. Delibera uit ergo rex:eoꝝ vti ɔsilijs:q in melioꝛib⁹fideles ɔstantesq̄ȝ eēnt Alios ꝟo tanq̄ȝ effeminatos expulit:credēs: nūq̄ȝ eos erga p̄ncipē eē deuotos: qui dei sui fuerāt patissimi,pditores. Jlli enim sūt stabiles consiliarij hoīs: qui sūt veri amatores ꝟitatis. Eccle.xxxvij. A malo consiliario serua aiaȝ

D E F

tuam. Ille enim est malus consi
liarius qui pponit pprium como
dum temporale vtilitati cōi: vel
factum hominis facto dei. Et ta
lis semper est instabilis in consi
liis: eo q variātur comoda que
intendit.

¶ Capl'm. vi. Q̄ cōsilia debēt
esse examinata.

Qualia vo consilia esse de
beāt: notandū: q debēt
esse examinata: et cū deli
beratione excussa. Consiliū eniz
est appetitus faciendi vel nō fa
ciendi excogitata rō. prima Re
thorica li. i. Sine appetit⁹ inquisiti
uus de nobis vtilib⁹: ait Dama
G scen⁹ li. iij. c. xxxiij. Prudens eniz
est bñ ɔsiliari: Ethi. vi. vbi comē
tator ait. Bona ɔsiliatio ē habit⁹
ɔiecturatiuus opabiliū fzrōnez
optimi. Et bon⁹ cōsiliari⁹ est: cui
adest talis habitus: et post oia cō
siliatio: meditatio: itellectio: hec
perscrutatio p longū tps genera
tionē recipit. vñ dr in tractatu q
dr dogma phorū. Triplex est ca
piendi consilij deliberatio. Pria
est: de honesto tm̄. Secunda de
vtili. Tertia de conflictu vtriusqz
H Dubitamus enim vtrū honestū
aut turpe: deinde de duob⁹ hone
stis: qd ē hōesti⁹ de duob⁹ vtilib⁹
qd est vtili⁹. similr de pugna vtil'
et honesti. In qua examinatiōe
honestū est vtili preponendū: et
bonū cōe proprio: et sūme qd est
ad honorē dei. cōmodo huma
no. Semp eniz honestū pponē
dū est vtili: fm doctrinam Tulij I
iij. de offi. c. xv. Et post. Nec est
vnq̄ vtile qd est crudele: ait idē
c. xi. ponēs exemplum de Athe
niensib⁹ qui presiderunt pollices
remigibus q classe valebant: ne
postea valerent. Similr: nec qd
est inhumanū faciendū vel con
sulendū. sicut expellere pegrinos
de ciuitate: ait ibidē c. xij. Et bre
uiter concludit: nihil faciendū
aut consulendū qd est iniustum.
Unde Uale. li. vi. c. xv. loquēs de
Temistocle dicente: se habere sa
lubre consiliū: et petijt dari sibi sa K
pientem ad examinandum. Cui
dat⁹ est Aristides. Qui rediit ad
ppl'z dicēs Themistoclis vtile eē
ɔsiliū: tm̄ minime iustū voluere
animo. At vniuersa cōctio pcla
mauit. Qd equū non videt: nec
expediēs. Ideo ad examināda cō
silia: debz esse deliberatiua discus
sio: et exquisita examinatio. Sūt
enim duo ɔria cōsilio festinatio
scilicet et ira: ait Señ. in pverbijs
Et ibidē. Deliberandum est diu
qcquid statuendū est semel. Et L
Seneca epistola. cij. Quicquid
cōsilio pspici pōt: pspice. ¶ Itē
ɔsilia debēt esse stabilia: vt prius
dictū est: qz sapiēs no mutat cō
siliū: oibus illis manentib⁹ que
erāt. ait Señ. iij. d bñfi. c. xxxvi.
Item debent esse cōsilia iusta et
ordinata pponendo iustitiā vti
litati: et honestum cōmodo vt di

etum est. Et talia cōsilia sunt au
M dienda. Nō enī est nā consilia
ri⁹.ethi.vi. Jō hortat sapiētia di
uina ad audiendū ꝯsiliū. puer.
xix. Audi ꝯsiliū ⁊ suscipe discipli
nā. Ecc.vi. Audi fili ⁊ accipe cō
siliū. Et hoc a sapiente cōsiliario
vt dicit Thobi.iiij. nō ab insipiē
te. Ecc.viij. Cū fatuis cōsiliū nō
habeas. Nō ab extraneo. Ibi
dē cū exneis cōsiliū nō habeas
Nō ab emulo. Ecc.xxvij. A zelā
tibus te abscōde cōsiliū. Jō sa
piētes scā sua regūt ꝯsiliis. puer.
xxiij. Astutus oia agit cū ꝯsilio.
Siue ergo sit pnceps reipublice
siue ipsa cōitas: siue ēt qlibet per
sona presidēs vel priuata pruden
ter ⁊ puidēter dz cōsiliari de agē
dis: ait Sen. in tractatu de vtuti
N bus. Si prudēs esse cupis: in fu
tura, pspectū intende. ⁊ que pñt
ꝯtingere aio tuo ꝯcta pspice ni
hil tibi subitū sit: sed totū ante
pspicias. Qui enim prudēs est:
non dicit: nō putaui: hoc fieri: qz
non dubitat: sed expectat: nō su
spicatur: sed cauet cuiuscūq; fa
cti cām requirere, cū initia inue
neris exitum cogita:

¶ Caplm.vij. Q in capiendis
consiliis sūt multorum sententie
audiende.

Et in cōsiliis capiendis:
pncipiis est: alioꝝ audīr
snias: lz sit sapientia pdi
O t⁹: vñ tñ ꝯsilia salubria sint ⁊ vti
lia. exemplo Moysi: q audiuit
consiliū hiectro qui erat inferior
dignitate: ⁊ minus illustrat⁹ luie
sapiētie. Exodi.xviij. ⁊ super illō
Isai.ij. Cōsiliari⁹ nō est tibi. ait
Hiero. in originali Greci poete
laudabilis snia. Primum dicit
beatum esse qui per se sapiat secū
dum q sapientē audiat. Qui aūt
vtroq; caret: hūc inutilem eē tā
sibi ꝙ alij. Seqtur. Romani pn
cipes consules dicti sunt. vl' a cō
sulendo ciuitatib⁹. vel a regēdo
ꝯcta cū consilio. vñ senatus ꝯsul
ti dicūtur. Nō enī fatuis credē
dū est in cōsiliis: vt dictū est.s.
sed sapientib⁹. vñ Sen. ad Hel
balā. Sapientib⁹ viris me tradi
di: nūdū valid⁹ in auxiliū meū
n aliena castra confugi. Nec est
ꝯsiliū requirendū a malis. Ecc. P
xxxvij. A cōsiliario malo serua
aiā tuā. Vñ Ambro.iij. de offi.
Quō inquit stare pōt vtile consi
liū nisi habeat iustitiā: ⁊ induat
constantiā: Quō puto ydoneū:
vt det mihi cōsiliū: qui non dat
sibi: Job.xviij. pcipitauit eū con
siliū suū. vñ Grego. moral.ix. hz
ꝯsiliū suū omnis iniquus: pñtia
appetere: eterna despicere: iniu
sta agere. iusta deridere. Et sicut
hmōi ꝯsulit sibi: ita ⁊ aliis. Nec
ꝯsiliū est querendū ab emulis: ⁊
a diligentib⁹ bona hois: nō ipm Q
hominē. Ecc.xxxvij. A zelantib⁹
te abscōde cōsiliū. Jō Gre. in
primo Registri. Null⁹ inquit fi
delior tibi ad ꝯsiliū pōt esse: ꝙ q

non tua: sed te diligit. Et sicut nõ
est credendũ malis consiliarijs
exteriorib⁹: sic nec interiorib⁹ ait
R Commentator ethi.vi. Duo sũt cõ
siliarij insipiẽtes: delectatio. ⁊ tri
stitia. Hec eniz multos p̃cipitãt.
Cum eniz cõsiliũ sit ples mẽtis
⁊ filius cordis: quez mens parit:
⁊ post qd: sequit opus: ꝑut dicit
Augu.omel.prima.corda sequẽ
tiũ delectationẽ indebitã: ⁊ fugiẽ
tiũ tristitiam debitã: sepi⁹ seducũ
tur. In oibus aũt cõsulendus ẽ
magni consilij angelus: ⁊ ab eo
ꝯsiliũ inquirendũ: q est admira
bilis consiliari⁹. Isai.ix. Sic Da
S uid ꝯsulebat dñm anteq̃z aggre
deretur facta ardua.i. Reg.xxiij.
Cõsuluit Dauid dñm. Nũquid
vadam ⁊ percutiã philisteos? Et
de hoc Aug.in tractatu de lapsu
mundi. Quis est consiliari⁹ pru
dentior xpo? Sequit. Querim⁹
ꝯsiliũ: habem⁹ copiã nõ sapiẽtis
sed ipsius sapie q xps est. Audi
sapientiam. Fons recti ꝯsilij dicit
Thesaurizate vobis thesauros i
T celo. Math.vi. vñ iste ẽ ille cõ
siliari⁹ vn⁹ de mille: Ecc.vi. Ni
si enim ab isto ꝯsiliario emanẽt
ꝯsilia tanq̃z a fõte sapientie ⁊ ni
si tendant finalr̃ ad eius consilia
adimplẽda: instabilia ⁊ erronea
sunt. vñ Sen.epl'a.xxviij. Errãt
consilia nostra: q2 nõ habẽt quo
dirigantur. Et ponit exẽpla bona
Scire debet qd petat q sagittam
vult mittere: ⁊ tũc dirigere ac mo
derari manu telũ. Similr̃ igno
rans quẽ portũ petat: null⁹ vent⁹
est suus.i.sibi conueniens. Et q2
iustus querit a deo consiliũ: ⁊ ni
titur adimplere ꝯsiliũ sibi datuz.
Id Ecc.xxxix. Ipse diriget cõsi V
liũ eius: ⁊ disciplinã: ⁊ in abscon
ditis suis ꝯsiliabit. Et puer.viij.
Meũ est cõsiliũ: ait sapiẽtia di
uina. Et ibidẽ. Ego sapientia ha
bito in consilijs. Dans aũt consi
liũ debet solerter ꝓuidere. ne te
merarie presumat dare consiliuz
sapientib⁹. Job.xxvi. Cui dedi
sti ꝯsiliuz. vbi mora.xv. Grego.
ait. Dare stulto cõsiliũ: caritatẽ ẽ.
dare sapienti ostẽtationis est. dare
ipsi sapie: puersitatis est. Nec mi
rũ. Grandis enim est imperitia: X
meliorẽ velle docere. mora.vi.in
fine. Ideo Ecc.xxxij. In medio
magnatoꝝ loq nõ p̃sumas. Et
sequit. vbi sunt senes nõ multuz
loquaris.i. temerarie consulẽdo:
ad ostẽtationẽ docẽdo. vl' arrogã
ter increpãdo. vñ ⁊ Saluator: cũ
eẽt iuuenis. inuẽtus est in medio
doctoꝝ audiens. ⁊ interrogans.

¶ Capl'm.xviij. Qd p̃nceps de
bet esse in consilijs magnificen
tior ⁊ clementior.

Et q̃uis p̃nceps debeat
audire ꝯsilia sapiẽtũ: vt
dictũ est: ipse tñ debet eẽ Y
magnificẽtior in ꝯsilijs detestã
do contẽptibilia ⁊ vilia: iustior ⁊
equior abhoiando iniqua ⁊ iniu
sta: clementior, horrendo crude

Z lia munificentior errogando do
naria. Cor eniz eiꝰ dz eẽ magnifi
cẽtiꝰ: diuine equitati ꝯformiꝰ cle-
mentiꝰ et munificentiꝰ cordibus
subditorum. vñ narrat Uale. de
Alexandro lib. vi. c. iiij. ꝙ Dario
deuicto: ⁊ virtutẽ Alexandri ex-
perto: cũ sibi partẽ regni: ⁊ filiã
in vxorẽ cũ decies centũ millibꝰ
talentorũ Darius obtulisset. ⁊ de
hoc Alexander ꝯsiliũ requireret.
respondit permenio. si ipse esset
Alexander se vsuꝝ hac ꝯditiõe.
Et ego inquit Alexãder vterer si
eẽz parmenio. Quasi dicat. Cor
meũ regale ẽ: ⁊ magnificẽtiꝰ: Et
iõ magis magnifica me decent
A ¶ Similr̃ princeps dz eẽ clemẽ
tior ⁊ iustior vt habitũ est. s̃. Ipse
enim ẽ vicarius ⁊ ymago dei in
terris: iõ deo conformior debet
esse. vñ rex apuz sine aculeo est:
ꝓut dictũ ẽ. s̃. a Señ. pᷓo ð cle-
mentia. Nullũ enim magis de-
cet clementia ꝙ̃ regẽ vel ꝓncipẽ
ait ibidez. Licet aũt alr̃ accidat
aliquãdo ꝙ̃ ꝯsultũ est: nihilomi
nus cõsiliuz posset eẽ datuz rõ-
nabiliter: qꝛ põt mutari cõsiliuz
B ex ꝯtingentibꝰ: sicut ait Uale. li.
iij. c. vi. de quodã nomine phisio
Atheniensi: q ait in ꝯctiõe aliter
ꝙ̃ accidisset ⁊ propere. Asseruit
tñ suũ consiliuz fuisse meliꝰ: nec
damnauit qð recte acciderat: qꝛ
aliꝰ bene gesserat scilicet qꝫ male
ꝯsuluerat: felicius illiꝰ consilium
existimans: suum ꝓo sapientiꝰ.

Plerũqꝫ enim temeritatẽ iuuat
casus: ait ibidẽ. Semp tñ dz hõ
de rebꝰ agendis ꝯsiliuz cape mo
dis dictis. licet aliter accidat ali
quãdo vt eniz dicit Comẽtator.
ethi. vi. Demostenes accusatꝰ: ꝙ
ꝯsilio de futuro nõ est potitꝰ ait.
Nullus de futuro firmiter cõsi- C
liat: futuri instabilitate. honorãs
vituperatione dignuz. Quasi di-
cat. Futuri instabilitate potest im
pediri qð consultuz est. hõ tamẽ
faciat qð in se est. nihil omittens
de his que facere debet.

¶ Caplm̃. ix. Qð ꝯsilioꝝ secreta
sunt occultanda.

De cõsilijs ꝓo occultan-
dis in rebꝰ arduis ⁊ pe- D
riculosis ait Uegetiꝰ pri
mo de re militari. c. i. ꝙ Metel-
lus interrogatꝰ qd postera die fa
cturus esset: tunicã inqt meaz si
posset eloq cohercerem. s. ne di-
ceret. Idez narrat Ualeri. li. i. c.
x. sub alijs verbis. Nã inquit. Si
huiꝰ cõsilij interiorez tunicaz cõ
sciam esse sensero: ꝯtinuo eã cre
mari iubeo. Iõ ait Ecc. In ab-
sconditis suis cõsiliabitur. vnde
Uale. li. iij. c. v. ait. Ideo magna
pr̃ia charitate tenebat: vt archa
na patrũ ꝯscripta multis seclis ne
mo senatoꝝ enunciauerit. Seqt
Nunqd taciturnitatez optimuz
⁊ tutissimum reꝝ administrãda-
rum vinculum labefieri volebãt
Et ponit exemplũ. Cũ rex Asie
bellum a perse aduersus populũ- E

Romanuz cōpari nūciasset:nō
ante ſcire potuit qd̄ aut ille locu-
tus eſſet:aut patres rn̄diſſent q̄
pſam captam cognitū eſt.

¶ Septima diſtinctio. De infor
matione. Theſaurioꝝ pncipis.

¶ Caplm̄.i.De iformatiōe Ca-
merarioꝝ principis.

Q Uemadmodū autez
ſenat⁹ ſiue collectio ſa
F pientuz conſiliarioꝝ
in republica cordi cō
patur vt dictū eſt : ſic
miniſtri principis ſiue camerarij
⁊ cubicularij pn̄t adaptari lateri
ſiue coſtis in corpe nāli.vn̄ Ber
nar.ad Eugeniū omel.iiij.circa
mediū alloquēs ſūmū pontificē
ait.veniam⁹ inqt ad collaterales
⁊ coadiutores tuos. Hi ſeduli et
intimi tibi ſunt.q̄ obrem.ſi boni
ſunt. tibi potiſſime ſunt : ſi mali:
eque plus tibi. Ne dixeris te ſa-
nuz dolentez latera.i. ne dicas te
G bonū:malis innitentē. Cōſilr di
ci pōt pncipi ſeculari. Jō ammo
nēdus eſt:vt eligat:⁊ aſſociet ta-
les ſibi collaterales: ⁊ miniſtros
q ſint ad ſui honorē.⁊ reipubli-
ce vtilitatē. Et puideat : q ſint a
ſordib⁹ vitioꝝ imaclati : ⁊ ne ſint
H dei inimici. Nā ſi tales ſunt:non
eſt ſecuꝝ viuere inter eos. Am-
bulans eniz in via imaculata hic
mihi miniſtrabat:ait Dauid.rex
Debent eniz eſſe ꝟtutibus ꝑditi:
induſtria puidi:morib⁹ honeſti:
in miſterijs expti. Tales erāt mi
niſtri Salomonis.iij.Regū.iiij.
Uidēs regina Sabba ſapiētiam
Salomonis:hitacula ſeruoꝝ:or I
dinē miniſtrantiū:veſteſq3 eoꝝ:
non habuit vltra ſpm̄. Cant.iiij.
En lectulū Salomonis ſexagin
ta fortes ambiunt ex fortiſſimis
iſrael:omnes tenentes gladiū : ⁊
ad bella doctiſſimi.⁊ vt tales ſint
debet princeps ſollicite ſtudere.
Scdz eiz iudicē populi:ſic ⁊ mi
niſter eius. Ecc.x.⁊ niſi velint eē
tales:dz eos de palatio eijcere:tā
q̄ inimicos dei:ſciēs:q nō erūt
multum ſibi fideles.q infideles
ſunt ſuo creatori:exēplo Conſtā- K
tij impatoris vt habitū ē.ſ. Iſti
debēt dn̄m ſuuz amare:fidelitatē
ei ſincerā ſeruare:eius honorem
in oib⁹ querere: vitā eius ſollicite
cuſtodire.i. Reg. xxvi.ait Da-
uid ad Abner. Quare nō cuſto-
diſti dn̄m tuuz regez? Sequit.vi
uit dn̄s : q filij mortis eſtis. De
fidelitate autē ſeruoꝝ ad dn̄os
dicet.in parte tertia.

¶ Caplm̄.ij.Qd̄ cuſtodes the-
ſauri ſtomaco ꝯparantur.

C Onſimili modo :cuſto-
des theſauri pncipis vl
cōitatꝭ ſtomaco poſſunt
compari in corpore nāli. vt eniz L
ſtomacus recipit alimenta corpi
neceſſaria:q̄ refundit ꝟtualiter ⁊
effectualr in mēbra:ſic expenſaꝝ
ſubſidia infundunt in erariū pn
cipis:vl cōitatis:que tn̄ effundū
tur ad ipſius cōitatis vtilitatem.

Et de hmōi adoptione Policra tus li.viij.c.xx.Ubi recitat fictā fabulā Esopi de allegatiōe mē broꝝ ꝯ stomacū:eoq; deuoraret omnes labores eoꝝ. Eccle.vj. omnis labor hois in ore eius. Et cū venisset ad iudicium rōnis:ꝛ rō diiudicasset:ea nihil dare sto maco:mēbra debilitata sūt. Qui bus conquerentib⁹: adiudicauit iterū ratio: vt alimenta stomaco ministrarent. Et sic mēbra refo cillant.ꝛ pax oīum reformat. Jō ꝯcludit ibi:q; magistrat⁹:nō tā sibi q̄ȝ alijs coaceruat. Si enim exinanit⁹ fuerit:nihil mēbris im partiri valet: Stomaci enī ꝛ pn cipis idē est officiū in republica q̄tū ad hoc q; dictū ē:iux illud Quintiliani. Qui stomacū regē totius corpis esse ꝯtendūt: vera vti rōne vident.eius enim vali dus tenor firmat oia mēbra. At ꝯ eiusdē frangunt cūcta dolore Quandoq; etiam nisi cura iu uet:vitiare cerebrū ferk:ꝛ itegros illinc auertere sensus. Qn igitur pnceps bonus: ea que accipit a populo:ad ei⁹ vtilitatē expendit nō debet populus de eo ꝯqueri: sicut nec mēbra de stomaco.ꝛ d tali dr cant.vi. Uenter tuus sicut aceruus tritici. Triticū enim in aceruo colligit: vt p cōi vtilitate expendat. Tales fuerunt Roma ni quoꝝ erariū erat diues:ꝛ ipi pauperes in domib⁹ suis erāt ſm Salustiū:ꝛ Aug.vbi.s. Qn igit deficiebant expense siue in coꝝ exequijs:siue in filiab⁹ maritan dis:administrabant eis d erario cōi siue collecta ſm Ualc.li.iiij. c.iij. Sicut dictū est.s. Silr eꝯ stomacus est pestifer q multa re cipit:ꝛ recepta in mēbroꝝ vtilita tem virtualiter nō refundit. Sic ꝛ pnceps multa recipiens a pplo ꝛ non largiens nec expendens p eius vtilitate:pestifer est:ꝛ mltos morbos generat.i.mores puer sos in corpore reipublice. ꝛ de ta li dicit Hiere.iiij.ventrem meū doleo.ꝛ Isai.xlviij. Transgresso rem ex ventre vocaui te.

¶ Octaua distinctio. De cauen dis septem vitijs curialium.

Capl'm.i. De ambitiōe cauenda.

A quī predicti oēs au lici ꝛ curiales pncipi assistentes siue consu lētes:admonēdi sunt cōiter: vt precaueant sibi a vitijs que sunt cōia talib⁹: ꝛ specialr a septē. Quoꝝ pmū est auida dignitatum ambitio.vt enim ait Tulius.primo de offi.c. xxx. Difficile est ptātem cupienti seruare eqtatē. ꝛ sequitur. Facilli me ipellit ad res iniustas q glie cupidus est.locus enim lubricus ē.vnde antiq nobiles noluerūt preesse in republica nihil q̄diu eoꝝ ministerio indigebat: prout ait Ualc.li.vi.c.v.di.q; priscatus millen⁹ tādiu imperiū sustinuit q̄diu cum Athenienſib⁹ bellū

gerenduz fuit. Postq̃ do pax
ex victoria facta ẽst: deposuit im
periuz: ne vltra q̃ reipublice ne
cessitas exegerat dñs ciuiuz per/
máneret. Idẽ li.iiij.c.iij. dic d eo q
gras egit qñ cõsulatũ amisit. Et
de hoc hituz ẽ.s. in admonitiõe
pncipis. ⁊ dicetur infra parte.ij.

¶ Cap.ij. De cauẽda adulatõe.

S Ecũdum vitium aulicis
comune: est seductoria
⁊ mẽdosa adulatio qua
blandiuntur superioribus: vt se/
quant dignitates ⁊ honores. nec
non ⁊ alijs: vt eis faueant: ⁊ cõ/
mendentur ab eis. ⁊ de hoc vitio
Policratus li.iij.c.iiij. multũ lo
quitur: vbi ait Adulator ois vir/
tutis inimicus est ⁊ quasi clauuz
figit in oculo ei⁹ cum quo cõserit
eoq3 magis cauẽdus ẽ quo sub
T amantis spetie capit. Sequit. Co
mites habet adulator: odiũ: frau
dem: proditionem: notam men
darij: sequelam seruitutis: exceca
tionem proximi. ⁊ totius extermi
nium honestatis. Oleum inquit
ps. peccatoris nõ impinguet ca
put meum. vere enim ab eo lau
datur peccator in desiderijs ani
me sue. Super quod Augustin⁹
Lingue adulantium alligant ho
V minem in peccatis: ⁊ sic trahunt
secũ aias in perditionẽ. Vñ anti
qui sapientes nõ permittebãt: ta/
les loqui cuz principibus: imo in
terficiebant eos. Ait Val.li.vj.c.
iij.di.q Athenienses Thimogo

ram inter officiũ salutationis Da
riuz regem more gentium adu/
lantez capitali supplicio affecerũt
Et Poli.li.iij.c.xiij. Egregie in/
qt Cecilius Balbus: Imperator
auguste cum in multis appareat
tñ i eo maxie elucet prudẽtia tua
q isti.i.adulatores nundũ te om
nino insanũ reddiderũt. Qui vt
applaudant tibi: nõ mõ dijs. sed
tibiipsi ⁊ pplo iniuriã faciũt. Nã
⁊ deorũ minuũt reuerentiã: quos
tibi parificant: te arguũt insipiẽtie X
dum conditionis tue repugnan/
te nã: parẽ te numinibus persua
dere presumũt. Nota superstitio
nis inurunt pplum: cui mortales
deos pro imortalibus persuadẽt
esse colendos. Sane: aliqd ibi di
uinuz in eo inesse monstrabis: si
oẽs hos q diuinitati tue fraudulen
ter applaudũt: rapi feceris ad tor
menta. Quis eni deoz ei parcit:
a q̃ se deceptũ intelligit. Quis in
eũ ñ irruat. q aureos Iouis ocu
los eruit: aut argento gẽmisq3 sb
latis: deã vestã nititur excecare? Y
Quis de martis capite adaman
tinuz impune temerarijs effodit
vnguibus? Nempe deos inuisibi
les ⁊ imortales circũuenire: ⁊ eis
fallacie parare insidias grauioris
clpe ẽ: eo q ab his: visibiliũ deo/
rũ fabrica sustẽtat: ⁊ rgit: ⁊ hono
rem aut cõtemptũ qui istis exhi
bet illi remunerant. Si sapis er/
go Auguste: in deorũ hostes in/
surges: ⁊ te nõ deũ: quod nequa/

ꝙ es:ſed deoꝝ monſtrabis te eē cultorē:ſi deceptores iſtos:excecatores tuos: deorum contēptores extermines: ⁊ vtrorumqꝫ iniuriaꝫ punias. ¶ Simile narrat
Z Sen̄. de Alexādro epiſtola.lxx. di.ꝙ cum in obſidione cuiuſdā vrbis in Aſia circuiret muros: ⁊ imbecilia meniuꝫ quereret.ſagitta percuſſus diu perſedit ire. ⁊ incepta perficere. Deinde cū repꝰſſo ſanguine: ſicci vulneris dolor creſceret: ⁊ crus equo ſuſpenſuꝫ paulatim obſtupuiſſet. oēs inqt iurant:me filium eſſe Iouis: ſed vulnus hoc:me hominē eē clamat. Adulatores me decipē volūt ſꝫ hoc vulnꝰ veritatē oſtendit. Et vere adulatores ſunt deceptores:ſeductores: ⁊ inimici verita
A tis Adulator eſt:blandus inimicus eſt:Ait Hiero.epl'a. lxxxiiij. Hi eni ſunt ſcorpiōes: facie blādientes.cauda pcutiētes.Ezech. iij.Cum ſcorpiōibus hitus ē vbi Greg.ſuper Ezechie.li.i.c.ix. ait Adulator: ſcorpio eſt: q palpādo incedit:ſed cauda ferit.Et ſimilr apis:que mel in ore gerit: ſꝫ cauda ledit.Sunt etiā adulatores ſacerdotes infernales.Dicunt enī placentia. Et ſic incipiunt quaſi veſperas mortuorum a placebo: ſed in fine ſepelliūt in peccatꝭ.Se
B pulcrū eni patēs in guttur coruꝫ ſ.adulatorum: Ait Aug.qꝛ quos ad peccata illectant quaſi deuorant: ⁊ in eorum vitā conuertūt. Mat.viij.Dimitte: mortuos ſepelire mortuos ſuos.Ubi Greg. mor.iiij.Mortui ſepeliunt mortuos:cum peccatoreꝫ peccatores fauoribus premūt.¶ Item ſunt nutrices ſathane.qꝛ hoies nutriunt in peccatis.Job.iij.Cur lactatꝰ vberibꝰ.vbi mor.iiij. Greg. ait.Adulatores lactant eos quos laudant quaſi premio laudis.p
C ue.i. Si te lactauerit peccatores ne acqeſcas eis.Iſai.iij. Popule meus: q te beatum dicunt: ipſi te decipiunt. Et ibi Hiero.in originali ait.Adulatores ſūt hoſtes ⁊ ſcille diaboli.Item ſūt propinatores demoniaci. propināt ei pocula mortis:quaſi melle adulationis mellita.ait Alex.necꝫ li.d naturis rerū.Adulatio eni eſt venenū mellitū: ⁊ mel venenatū.Iō Hiero de coniugio.Adulatoruꝫ
D inquit aſſertiones: ⁊ noxia blandimenta falatie velut quaſdā peſtes fuge.Iſti adulatores abundant in curijs. ⁊ alios per blādamendatia ſua ſeducūt.ait Iuuenalis loquens de Roma. Quid faciā Rome:Mentiri neſcio:librū.Si falſus ē laudare. nequeo Quaſi di.Fugio vrbē.adulatorū veneficio excōicatā: ⁊ eā adulatoribus derelinquo.Iō aures claudende ſūt adulatoribꝰ: ait Sen̄. epiſtola.liiij. Surdū te amatoribus tuis preſta.Exemplū de Ulixe:q claudebat aures ſyrenis. et
E epl'a.xlvj. Uenit ad me pro ami

eo blandius inimic⁹. vitia nobis
sub virtutuz nomine subrepunt
et qz contrarij. sunt veritati dicũt
Sathan. ait Greg. mor. iij. ¶ Ma
le suadentes dñtur Sathan: qa
blandis vbis ad illicita trahunt.
iij. Reg. xix. Cur mihi hodie effi
F cimini in Sathan: et de ista peste
et eius documentis hƀ in tractatu
de vitijs. Sed nihilomin⁹ liben-
tius tales audiunt in curijs q di-
cunt placentia: predicatorib⁹ ve-
ritatis: qz veritas odiũ parit. ait
Salusti⁹. Et q male agit odit lu
cem. Jo. iij. Sed non sic faciũt
sapientes. Debent eni prohiberi
ne sic loquant cum regibus. Vñ
narrat Trogus Pompei⁹ li. vi.
q̄ Canon Atheniensis vocatus
a rege persarũ cõtra Lacedemo
nios: prohibitus est a collogo re
G gis cum eũ more persarum adu
lari vellet. Et hoc merito: qz adu
latio infatuat assentiẽtẽ: ait Señ.
Adulatio queqz pro sua portiõe
infatuat. Dicamus ergo. Vos q-
dem dicitis: me prudẽtẽ esse: ego
autẽ video: q̄z multa inutilia con
cupisci vł appetet oportet. Unde
Cato. Plus alijs de te q̄z tu tibi
credere noli. Quid eni prodest:
si te oẽs laudant: et conscientia te
accusat Aut quid obesse potest: si
H omnes te derogent: et ɔsciẽtia def
fendat. ait. Greg. super Ezech. li.
primo Omel. ix.

¶ Caplm tertiũ. De iproba mu
nerum acceptione.

Tertiũ peccatum curiali
um: est improba mune-
rum acceptio. q̄ etiã pru
dentes excecat. Exodi. xxiij. Ne
accipias mũera que excecãt pru-
dentes et mutãt verba iustorum.
Absqz eni talib⁹ vix pt aliqs igre
di curias: vix cũ aliquo loqui vix I
ab aliquo audiri. Multi curiali-
um sunt sicut canis acris: q obie
cto cibo mansuescit. ait Señ. lib.
de constantia sapientis. sic est ad
Ifam de talibus. Acres enim sũt
et asperi anteqz videant munera:
sed eis visis mansuescũt: Econ-
tra fuit de nobilib⁹ romanis. Vñ
Trogus Pompei⁹ li. xviij. ait. q̄
Cineus missus a Pirro Romã
ad pacẽ confirmandã cum ingen
tibus donis: Nullũ inuenit: cui⁹ K
dom⁹: muneribus pateret. Quia
eni munera portabat: oẽs claude
bant ostia: ne cũ muneribus in-
traret. Idem narrat Valerius li.
iiij. c. iij. ponẽs exẽpla de multis q
refutauerunt munera: de quibus
in breuiloquio de virtutibus. Ac
cipiẽtes eni munera minuit glo
riam suam: et meritũ. Unde nar-
rat Val. li. vj. c. v. de Pisera mil L
leno: q̄ cũ agri pars cõsensu om
niũ sibi offerretur: auertit aium
ab eo munere: deforme iudicãs:
virtutis gliam: magnitudine pre
de minuere. Si sic igit paganus
refutauit publicũ et consensu om
niũ oblatum: q̄zto magis fidelis
refutare debet munus priuatum.

exceptis his que recipere licitum est ꝟm leges: qualia sunt esculēta ⁊ poculenta: que accipi pñt mō M debito: ⁊ debita quantitate. Unde ⁊ epl'a diui Seueri ⁊ Imperatoris Antonini' de his determiat cuius verba sunt hec. Quātū ad ensenia pertinet audi qđ sentim⁹ vetus prouerbiū est: nec oia: nec semp: nec ab oibus. Nam valde inhumanū ē: a nemine accipere sed passim vilissimum: ⁊ per oia auarissimū. Quod autē mandat᷒ continet: ne donū vel mun⁹ ipse procōsul: vel qui in aliquo officio sit accipiat: ematue: nisi victus quottidiani cā: qđ ad ensenia non pertinet: sed ad ea q̄ edulij excedunt vsum. Sed nec ensenia producenda sunt ad munerum q̄titatem. Et Poli.li.v.c. N xiij.ait. Qđ ꝟm Pliniū quidam hoies i Aphrica dicūt effascinare ⁊ voce ⁊ lingua:: quoꝝ fascinatio est exitialis qñ aliqd laudant Similiter ait: in illiricis nasci homines: q videndo interimūt q̄s diutius irati vidēt: Similiter Appollonides perhibet in Scithia nasci feminas: binas pupillas in oculis abentes: ⁊ quē irate aspexerint perimentes. Tales sunt curiales irati cum munera non vident: Ait Señ epl'a xviij.di.q' reges partos non poterat qs sine munere salutare: habētes enim O oculos maculosos: ꝓniores sūt ad negtiam ꝟm sapientes. Sic ⁊ hñtes oculos cordis maculosos proniores sunt ad negtiam i muneruꝫ acceptione. Sed sic accipientes sunt mali mercatores: qa R hmōi muneribus excecant: ⁊ prauant oculis cordis. Ensenia eniꝫ ⁊ dona excecant oculos iudicis. Ecc.xx. Sed munera nolentem accipere commendat ps Munera inquit super innocētem nō accipit. Isai.xxxiij. Qui excutit manus suas ab omni munere Super qđ Greg.mor.ix.añ me diū. Tres sunt munerū acceptiones: ad q̄s ex fraude festinamur P Munus ex corđ.i. captata grā cogitatione. Munus ab ore: gloria per fauorē. Mun⁹ ex manu: premiū ex datione. A qbus omnibus iustus excutit man⁹. Et q̄si idē dic̄ sup euāgelia. li.i.homl. iiij. vbi agit. de triplici munere. Munus triplex ē.s. ab obsequio. i.subuentio indebite ipēsa. Munus a manu.s.pecuniꝫ. Mun⁹ a lingua.s.fauor. Ut eni ait. Poli. li.iij.nō est desperādū de suffragio eius quē muneribus pascis. Alimentū vmbratilis grē munuscula sunt: ⁊ nisi fuerint frequētata: amicicie nomē interimūt. et Q quod crudeli⁹ est: tales accipiūt a pauperibus ⁊ afflictis: ⁊ iniuste vexatis. Cuius contrariū cōmēdat Greg.v. Registri.di. Ensenia vr̄e sanctitatis accipere nolumus: qꝛ valde icongruū est: vt a predatis afflictisq3 fratribus per

cepisse mūera videamur. Simi-liter etiā accipiunt ab infamibus Quod dignati sūt facere antiq
R gentiles. ait Seň. ij. de benefi. c. xvij. loquens de Gricinio Julio Qui cū sibi esset missa pecunia a Fabiano persico non accepit. Et obiurgantibus his qui non esti-mant mittentes sed missa: q̄ re-pudiasset r̄ndit. Ego ab eo bñfi-ciū accipiam. a quo propitiatio-nez non sum accepturus. Quia L. infamis. Cui cum a Rebilio cō-sulari essz sūma maior oblata. re-cipere noluit: pecuniā ab eo mis-sam: q̄z eiusdē infamie vitio labo-rabat.

¶ Caplm quartū. De impudēti officiorum venditione.

Quartū peccatum curia-lium est: impudēs officio-rum vel cōmodorū vē-ditio. Uix eni sine precio: vel ei⁹ spe aliquid faciunt. Unde Juue-
S nalis loquens de roma ait. Om-nia rome cum precio. Qui das: ⁊ censum. i. illum diuitē aliqñ salu-tes. Ut te respiciat clauso vexen-to labello: ⁊c. Unde ⁊ vrbē vena-lem vocat eā Salustius: si ēptorē inuenerit. ⁊ cito perituram. Idē di. Aug. epistola. v. vt habitū est. s.
T Et bene Poli. li. v. c. ix. Impro-bitas curialium eo vsq̄ innotuit: vt de testimonio cōscientie. de ve-nustate morū. de odore opiniōis de sinceritate cāe: de torrēte elo-quentie: nisi precio interuenien-te quis frustra confidat. Fm illō Ouidij de arte amandi: Ipse lz venias musis comitat⁹ homere. Si nihil attuleris: ibis homere foras. Nec eniz ingredi pōt sine precio: nec aures mulcere, pmis-so. nisi fuerit datum prius. ⁊ sepe Unde Poli. vbi. s. Non modo leones ⁊ tigrides lenisse dict⁹ est orpheus fm fabulas sono cytha-re sue: sed apud ipsam deitatem vox dulcior porauit: canēq̄ trici-pitez exorauit causa fauorabilor.
¶ Itez Achio fz phabulas solo testudinis sono saxa emolauit. sz apud curiales nihil efficies: nisi plumbea eoruz corda: maleo au-reo vel argenteo emolias. Apud inferos vnus cerbarus. sed quot sunt dulcicula curialiū: tot sūt cer-bari. Isti. n. nec instrumēta nec lit-teras nec sillabas sine precio dāt nec etiā verbū. Et quod magis p̄-uersum est: nec silentiū: vt. s. ha-bitū est. Et hoc ideo: q̄z oia num-mus agit: ⁊ charitas est exclusa. Et sicut legit ō Idra cui si caput vnū absciderei, p absciso: tria cre-scunt. Est eni spēs serpentis mul-toruz capituz fz Miere. epla. lix. sic est de predictis: q̄z qñ vni sa-tisfactū est: ⁊ vnius voracitas q̄si interclusa acrius petūt alij qbus oportet dare. Et sic incidit in Sil-laz cupiens vitare Caribdim. ait Seň. li. de constantia sapientis. Ubi inquirit. Nunqd sapiēs ac-cedet ad fores quas durus iani-

Y tor obsidet? Et rñdet Tācꝫ canē acrem: obiecto cibo leniet. nec idignabit aliquid impendere vt limen transeat: cogitat: ꝛ in pontibus quibusdā ꝑ transitu aliquid dari. Patet ergo talium ipudēs improbitas ꝛ ceca cupiditas.

¶ Capl'm quintū. De simulata amicitiarū fictione.

Quintum peccatū curialium: est exterior amimicitiarū fictio. Fingunt eniꝫ curiales: se esse amicos: donec veniat ad amicitie experimentum. Et tunc apparet. se nō esse amicos veros. Vere isti sunt amici mense qui nō permanent in die necessitatis. Et q̄ eiꝫ oia sunt venalia apud eos: ꝛ acceptio munerum: pꝫ nō esse verā amicitiā hominū. sed nūmorū. ꝺm ꝙ ait Iuuenalis. (Z) Quātū quisqꝫ sua nummorū seruat in archa. Tantū habet fidei ꝛc. Iō nulla vera amicitia. Vt eni ait. Tuli. iij ꝺ offi. In malis fictio est in bonis vo amicitia. ꝛ qꝛ predicti apud quos oia venalia: ꝛ quos flectunt munera mali sunt: iō in eis est fictio non amicitia. Scdꝫ .n. phꝫ. ethi. viij Tres sunt spēs amicitie equales amabilibus. Sunt eni amantes (A) bona. Et sunt propter vtile amantes ad inuicē. Et sunt quidā amātes propter delectationeꝫ. Et he due vltime amicitie: ꝺm accidēs sunt ꝛ facile solubiles. Dissoluto eni eo propter qd̄ sunt amici: dissoluit amicitia. i. quando nō consequit aliqd vtile vel delectabile. Iō Ecc. xij. Non agnoscit in bonis amicus: nec in malis inimic⁹ vt enim ait Ethnicus. Cuꝫ fortuna manet. vultum seruatis ami- B ci. Cum cecidit: turpi vertitis ora fuge. Unde Aug. viij. confe. post principiū. Non est vera amicitia nisi cū eā agglutinas inter herentes tibi charitate. Et loqt ad deū Talis charitas raro est in curialibus. Ideo Tuli. de amicitia. c. x. Vere inqt amicitie difficillime inueniunt in eis q in honorib⁹ reꝗ publica versant. ꝛ Sen. epl'a. 50. Errat qui in atrio querit ami- C cum. Et hoc iō: qꝛ quilibet querit ꝛ intendit comodū ꝓpriū: ꝓpter qd̄ non est vera amicitia. ait Tul. de nā deorum in. fi. Carum est ipsū verbū amoris: ex q̄ amicitie nomen dictū est: quam si ad fructū nostrum referrimus: non ad eius comoda quē diligimus: nō est amicitia: sed mercatura q̄dam vtilitatū suarum. Propterea ꝛ arua ꝛ pecudū greges hoc modo diligim⁹: qꝛ fructuꝫ ex eis capim⁹. Solum charitas ꝛ ami- D citia gratuita ē. i. esse debet. Et qꝛ non est sic in predictis: ideo non est vera amicitia. Imo de multis verificat illud Hiere. ix. Ois amicus fraudulenter incedit. Et de hoc. ꝭ. vbi de amicitia. Huic concordat Ouidius de ponto q ait. Illud amicitie quondā vene

rabile nomē. Prostat: ꝛ in questu pro meretrice sedet. Diligitur nemo nisi cui fortuna secunda ē. Turpe quidem dictu: sed si modo vera fatemur. Uulgus: amicitias vtilitate probat.

¶ Capitulū sextū De sophistica machinatione calūniaruꝫ ꝛ ipsa spoliatione pauperum.

Sextuꝫ peccatuꝫ cōmune curialibus est astutia ꝛ sophistica machinatio ad calūniandūꝫ vel illaqueandum ꝛ ex cōsequenti ad excoriandū: vel spoliandū populum: iniquas leges statuendo: vel eis fauendo peruersas consuetudines allegādo: E varias vias calūniandi adinueniendo. Unde ꝯ talib⁹. Ysa. x. Ue q condunt leges iniquas: ꝛ scribentes iniustitiā: vt opp̄imerent in iudicio pauperes. ꝛc. Et ꝯ quolibet tali dicit ps. Sedet in insidijs cū diuitibus in occultis. vt interficiat inocentē. Et contingit maxime: qū princeps vł dn̄s est minus iustus: ꝛ nimis cupidus: qꝛ ꝟm iudicem populi: sic ꝛ minister eius. ecc. x. Et q libenter audit verba mēdacij: oēs ministros F habebit impios. puer. xix. Et sicut di. Didimus rex Bragmanorū Alex. detractorū officiuꝫ ē: falsitatis sermonibus mēdacia pigmentare. Ut eni placeant tali: et vt assequantur partem lucri: machinantur ad spoliandum pauperes. ꝛ ab eis laudatur peccator in desiderijs aie sue: Tales etiaꝫ assimilant canibus latrantibus: siue lupis oues deuorantibꝫ: siue accipitribus columbas deplumantibus. Mat. x. Sicut oues in medio luporuꝫ. ꝛ ibi Crisosto. Omel. xxxiij. Quid ouis in medio luporuꝫ: qd columba in medio accipitrū. ꝛc. G Impius eni pnceps siue dn̄s est vt leo rugiēs: ꝛ vrsus esuriēs sup pplm pauperē Tales eni. s. impij p̄sides: siue cōsiliarij: sunt sicut canes latrantes cogentes. s. pauperes ad iudiciū in quo spolient. Ysa. i. Omēs diligunt munera: sequūt retributiones. Ideo seqtur. Pupillo non iudicant: ꝛ causa vidue nō igredit ad eos. Et tales aliqn̄ sunt indurati impietate: q nec pauperū indigentia mouet eos ad pietatē ecc. x. Uidi calūnias que sub celo gerunt: lacrimas innocentium ꝛc. Hi similes sunt lupis: de quibus dicit ph̄us. viij. de aialibus: q lupi: dum venatores piscium dant eis aliquid non nocēt eis: sed cum non dant corrumpunt: rhetia cū extendunt ad siccandū Sic tales: nisi muneribus preueniant H nocent: cās habentibus ꝛ negocia. Imo crudeliores lupis sunt. Quia legit de lupab⁹: q nutriunt infantes expositos bestijs. Sicut fuit de Romulo: queꝫ lupa nutriuit: Prout legit in historia Romanorum: Isti vero excoriant pupillos ꝛ infantes. Lu-

I pus etiā si prius videt hominem eripit ei vocē: prout dic̄ Ambro. in exameron. omel. vi. sic tales: si prius vident hoiem: q̄ muneribus preueniant eripiūt sibi vocez ne possit loqui in iudicio. Sunt etiā similes Castori: de q̄ ait Solin⁹. li. iij. c. xxxv. q cū hoiem inuaserit: connexū dentibus nō p̄ius relaxat q̄ concrepent ossa sb dētibus eius. sic isti nō cessāt: do nec cōfringant pauperes. Mi che. iij. Insuper excoriauerunt: ꝛ ossa eorum confregerunt: ꝛ cōscidērūt. Sunt etiā crudeliores lincib⁹. de qbus Hiero. epl'a. lxxv. q licet ore rapido deuorēt: tādiu tn̄ memoriaz hn̄t p̄dandi q̄diu venter est vacu⁹. Ubi v̊o sangui ne pasta est feritas: cuz saturitate succedit obliuio: donec memoriam reuocet esuries. Sz isti satiati spolijs pauperū: nō cessant: ali

K os spoliare. Sunt etiam crudeliores leonibus esurientibus. Ait enim Solinus. li. iiij. c. viij. Clemētie sunt multa inditia in leonibus. Prostratis parcūt: in viros potius q̄ in feminas seuiunt: infantes nō nisi in magna fame perimunt: nec a mr̄a separant. Sz isti nulli parcunt: vt dictuz est. Et sicut est de lupis: q quādo habēt multos filios peiores sunt: prout dicit pli. us. vj. de aialibus. sic isti

L q̄to plures habent filios: tāto rapatiores sunt. Sed talibus euenit quod contingit auibus deplūmātibus bubonē. Ait enim dr. viij. de animalibus. Aues volant ꝛ deplūmant bubonem. ꝛ postea venatores: cuz illo capiunt multas aues. Sic accidit istis. Dum eniz iniuste pauperes spoliant: ipsi iuste a principe spoliantur. Et dum alios spoliāt temporalib⁹: ipsi priuant spūalibus. Isai. xxxiij. Ue q predaris. Nonne ꝛ ipse predaberis: Hi sunt inexcusabiles. qz cuz ipsi sint diuites: nihilominus spo

liant pauperes: Ait Ambro. i. de benefi. aloquens talē. Diues eras M
Qua cā: aliena rapiebas: egestas non compulit. Ideo te feci diuitem: vt excusationē nō haberes. Cur non afuisti iniuriā patiētib⁹: Ideo te feci potentē: non vt violentiam inferres: sed repelleres: Eripe ingt pauperem: ꝛ egenuz de manu peccatoris liberate: Se quit. Dum eni augere opes. occupare terras cupim⁹: iustitie formam exuimus: beneficentiā cōmunē amittimus. Aere eni lucz in arca: damnū in conscientia: ait Aug. in sermone de innocentib⁹ Sed damna spūalia predicti nō cogitant: qz excecati malitia: ꝛ ra N
pidi auaritia sunt. Sicut est d̄ cane: q duz proiecta sibi aperto ore deuorauit: ad spem tn̄ venturi inhyat. Sic isti dum deuorāt quod fortuna ꝓiecit: ad rapinā nihilominus sunt erecti: ꝓut ait Sen̄. de raptoribus epl'a. lxx. Et quod irrationabiles creature nō faciūt

isti non

isti non abhorrent. Ut enim dicit
vi. de animab⁹. Non est modus
auium vnius speciei: φ vna co-
medat aliam: ⁊ tñ isti cõfratres
spiritualiter deuorãt. Mich. iij.
O Quasi comederũt carnẽ populi
mei. Unde legitur de Tiberio in
cronicis breuib⁹. Qδ cũ suade-
retur sibi: tributa augenda eẽ ꝓ-
uincijs respõdit: boni pastoris ñ
esse pecus deglutire. Nec isti co-
gitant φ erit eis durũ iudicium:
q2 multi ꝯ eos clamabunt: ⁊ de
M eis conq̃rent: ⁊ aduocabũt: ⁊ iu
dex etiã seuerus. Quot enim bo
na iniuste abstulerunt: tot ꝯ eos
clamabũt. Quot lachrymę pau-
perum quot suspiria: quasi tot le
giste ꝯ eos aduocabunt. Ecc. xx-
xv. lachryme vidue: ad maxillas
descẽdunt: ⁊ a maxilla ascendũt
in celũ: ⁊ deus exauditor nõ de-
lectabitur in illis. Job. xxxi. pro-
pter multitudinem calũniatorũ
clamabunt Abacuh. vij. ve qui
ꝯgregat auaritiam malã domui
P sue. Sequit. Quia lapis de piete
clamabit. vñ narrat Petr⁹ Da
mianus in tractatu suo. de quo-
dam infirmo ad mortẽ clamãte:
N ⁊ vllullante: q2 sex nũmos a pau
percula vidua acceperat: q ver-
berabat de manibus sanctorum
Andree ⁊ Gregorij: vt videbat
ei. Et quot inquit passus illa fece
rat in laborando: vt eos a me re
quireret: tot ictus a sanctoꝶ ma-
nibus pertuli. Nec mirum: si su-
pernus iudex talibus ẽ seuerus:
q2 vt dicitur. Eccle. xxxviij. Qui
offert sacrificiũ ex substãtia pau-
peris: quasi q victimat filiũ in cõ Q
spectu patris. Si talis est. duz sa
crificium offert: qualis est dum
spoliat? Caueant igitur presides
⁊ ꝯsiliarij: ⁊ collaterales pricipuz
ne sint raptores: aut spoliatores
pauperũ: nec cõsultores alijs ad
expoliandum.

¶ Caplm. vij. de voluptate co-
messationũ.

Septimũ vitiuz curialiuz
est comessationib⁹. siue
ocijs ⁊ vãis ludis noxia
vacatio. Ut enim patet ad sensuz
curiales ꝑdictis indulgent ⁊ va
cant: ⁊ in talib⁹ etiã student. Sic
n. improperat Amos. vij. Opti- R
mates capita populoꝶ ingredie-
tes pompatice domui israel. Se
quit. Qui dormitis in lectis ebur-
neis ⁊ lasciuitis in stratis vestris
Isai. v. Ue qui potentes estis ad
bibenduz ⁊c. Et qδ ꝑuersius est.
de die faciũt noctem. ⁊ ecõuerso
Dormientes de die: ⁊ vigilantes
nocte ait Señ. de quodã poten-
te epistola. lxxxvij. φ maiorẽ par
tem noctis in ꝯuiuio exigebat: ⁊
vsq3 ad horaz diei sextã dormie-
bat. hoc eius erat matutinũ. Si-
militer narrat epl'a. cxxv. de quo
dã fabulatore elegante: qui ait: se
habitasse supra domũ Papinij
qui erat ex hac turba lucifugarũ.
Et circa horã sextã noctis audie

S bat clamorem. Et tūc vocabant cellerarij. et coqui. et quero ait ille quasi irridendo: qd sit. et dr: illū a balneo exijsse: et mulsuz popo- scisse. Ualde inquit frugaliter vi uebat. Nihil obseruabat nisi no ctem. Qd dicit irrisorie. vnde tali bus ↄpetūt q̄ ait Uirgili⁹: fuisse in conuiuio Didonis. li. v. vbi dr Postq̄ prima quies epulis mē seq̄ remote. Crateres magnos statuunt: et vina coronāt. Fit stre pitus tectis: vocēq̄ p ampla vo- lutant. Atria: dependent licini la quearib⁹ aureis. Incensi: et noctē flāmis funalia vincūt: hec ille.
T Et quia a libero pr̄e ꝓximus est intemperantie gradus ad 'icon- cessam venerē: ait Uale. lib. v. c. i. et ventrem distentū cibo sequit voluptas genitalium: ait Hiero. epl'a. xxviij. Jō in horū conuiuio sequit qd̄ fuit in dicto ↄuiuio Di donis. De q̄ Uirgili⁹ vbi. s. Infe lix Dido: lōgūq̄ bibebat amorē De talibus ait Sen̄. ad Helbiā. Uomūt vt edant. O 'miserabiles quoꝝ palatum non nisi ad ꝓcio sas exercitat escas. Isti aūt: non
ſ viuunt recte. ait Sen̄. Nō viuit q libidini et somno viuit. Isai. v. ve qui cōsurgitis mane ad ebrie tatez sectandā. Sequit. Cithara et lira: et timpanū: tibia et vinū in ↄuiuijs nr̄is: et opus dn̄i n̄ respi-
V citis. Ob ista vitia et ↄsilia q̄ con sueuerūt regnare in curijs q̄ nō sunt regulate legib⁹ dei: nec mo- deramine tempantie ordiate: et ph̄i fugiebant curias: ꝓut dicit i ꝓlogo policrati de Socrate: cuz ab eo quereret: q̄re nō in forensi bus negocijs versaret: respondit Que locus hic calet: ego nescio et que ego caleo: locus hic nescit. Ego eniz contēno que aulici am biunt: et que ego ambio illi contē nunt. Jō Joannes Salobinen- sis intitulauit libꝛū suū q dicitur Policratus de nugis curialium X phoꝝ: q: illos ꝓ parte ↄtinet ꝓut ait ipse in ꝓlogo libri. ¶ Cōsilr̄ sancti viri declinant curias: nisi quaten⁹ cogit necessitas: vl' aia- ruz exigit vtilitas. Un̄ Dauid nō venit ad kalēdas Saul. i. Reg. xx. Conuiuium ēt herodis nō in trauit Joānes. sz in eo fuit decol latus et Math. vi. Meli⁹ eniz est ire ad domū luctus q̄ ad domū ↄuiuij Ecc. vi. Jō dicit. in tracta tu. xij. abusionum. Quinta abu- sio est: mōachus curialis. Quia Y vt sequitur ibi: ordo claustralis: et ordo curialis sunt diuersi. Ibi enim sedes in insidijs cū diuiti- bus etc. Hic dicis: nō sedi cū cō cilio vanitatis. Ibi insidiaris vt rapias pauperem: hic dicis odi- ui ecclīam malignantiuz etc. Ibi dextera tua repletur muneribus: hic laus 'inter innocentes man⁹ tuas. Due tamen sunt curie prin Z cipum secularium. Quorūdam qui ecclesias instruūt quorūdaz qui destruunt. Alia eiz curia Da

uid: alia Absalonis: put ibi bene distinguit: et in vtranque preualuit Chusi: non Achitophel. Chusi enim silentium interpretat. Achitophel ruina fratris. Ad vtranque do vtilis est accessus bonorum virorum. s. vt bonum promoueant: et malum impediant. Malorum autem ad vtranque inutilis: put ibi dicit
A
bene: vbi sequit. Sexta abusio est monachus causidicus scilicet qui amat plus esse de discumbentibus cum Herode quam in carcere claustrali cum Joanne. Ubi eius videt puellam saltantem: et caput Joannis in quo est gratia truncatum. Duo enim caput Joannis amputant. idest xpm a corde separant: curiositas et vanitas. vt enim dicit ibi. licet non videat in disco caput Joannis videt tamen que effuso sanguine acquiruntur: vacham vidue et porcum pauperis. In carcere principis moritur pauper: et tamen de substantia pauperis comedens monachus: principi blanditur. Consiliarij igitur pricipis vel domini terre qui obtinent locum cordis in republica: sint tales vt descriptum est. Et collectio. i. senatus: studeant: vt tales sint quales erant illi de senatu Romano. vt enim ait Tulius. v. de offi. Regum populorum et nationum portus erat: et refugium senatus. Consimiliter collectio consiliariorum principis sit in refugium tribulatis et pauperibus.
B
C
¶ Nona distinctio. De informatione militum.

¶ Capitulum .i. Quare milites per manus significantur.

Consequenter prosequendum est de illis
C
qui se habent ad modum manuum in republica. quales sunt milites. Manus eius reipublice sunt homines militares. Qui conuenienter per manus significantur
D
Manus enim parate sunt ad adiuuandum de nature imperio: et quantum vtilitatis habent nulli scire licet. ait Sene. epistola. xxix. Opus enim manus est tangere atrahere: ipellere: ait Comentator ethi. i. Et manus est talis dispositionis: quod possit talia facere: ait Algaçel li. iij. Et manus est organum organorum. iij. de anima. Et non est vnum instrumentum sed multa li. xiiij. de animalibus. Sicut ergo manus sunt in corpore naturali: ad impellenda nociua: ad peutienda infestantia: ad atrahenda necessaria: ad conseruanda alia membra: et deffendenda sic sunt milites ad ista efficienda in republica: et quemadmodum manus se specialiter ad caput opponunt protegendum ne ledatur: sic sunt milites in republica ad custodiam vite principis: qui est caput: vt dictum est. s. vnde ait Saluator. Estote prudentes sicut serpentes. Super quod Augu. de doctri. xpiana. c. v. dicit. Prudens
E
F

tia serpentis est: qꝫ corpus ponit ꝓ capite deffendēdo. Id quod hortabatur ipse discipulos. Ideo de illis qui fideles sunt potest di cere respublica: siue ecclia illud ps. Qui docet man⁹ meas ad ꝓ lium. ⁊c. his militibus debet pre dicator euangelicus exprimere militie institutionem ⁊ dignitatē: antiquorum militum probitatē: militaris discipline seueritatem: ⁊ de his cū eis conferre ad edificationem.

G

¶ Capl'm. ij. De militie institutione.

Primo autem videndū de militie institutiōe. vt eniꝫ legitur in principio historie Romanoꝝ: condita ciuitate a Romulo: quam ex nomine suo Romā vocauit: mille pugnatores de ipsis elegit: quos ex numero: milites appellauit. Miles enim dicitur: quasi vnus ex mille electus: vel miles mille valens: ait Papias. Romulus p⁹us milites e populo sumpsit ⁊ appellauit. Et sic miles est nomen laboris ⁊ honoris: ait Poli. lib. v. c. vij. ¶ Secundo videnduꝫ de his que militem faciunt: de quibus Poli. lib. vi. c. v. bene dicit. Nō duo sunt precipue que milites faciunt. electio scilicet ⁊ sacramentum. vnde ⁊ Vegetius Renatus bene de electione militū. In hoc inquit: corporis reipublice salus ē: vt tyrones nō tm̄

H

I

corporibus sed etiā animis prestantissimi deligant. ad vires regni: ⁊ romani nominis fundamentum. In prima delectione idest electionis examinatiōe cōsistunt: ne leue hoc publicet officium: aut passim quibuscūqꝫ cōmendandum. quod apud veteres iter tot varia genera virtutū precipue constat esse laudatum. Iuuentus enim est: cui defensio ꝓuinciarum imminet: qui moribus: viribus ⁊ virtutibus excellere debet. honestas enim ydoneū militeꝫ reddit: ⁊ verecundia: duꝫ prohibet fugere sepe facit esse victorem. Sequitur. A magnis. n. viris magnaqꝫ diligentia ꝯuenit eligi iuniores. Cum vo diligens electio: in iudicio fuerit approbata: signādi sunt: ⁊ ascribēdi militie qui ad eam inueniuntur ydonei. Nam ⁊ velocitas requirenda est ⁊ robur, ⁊ vtrū armorum disciplina quis edere vel edicere valeat: ⁊ an habeat confidentiā militarem: ⁊ huiusmodi. Pleriqꝫ enim q̄uis non improbabiles videātur in specie: tamen experimentis probantur indigni. Repellendi sunt igitur min⁹ vtiles ⁊ in locum eorum strenuissimi. subrogandi. In oī eiꝫ conflictu non tam prodest multitudo q̄ȝ virtus: in qua exploranda: formanda: ⁊ promouēda: ducis vtitur taꝫ opera q̄ȝ iudiciuꝫ. hec ibi. Cū magna igit examiatōe ⁊ dili

K

L

gētia ab antiqs milites eligebāt.

¶ Capl'm.iij.de sacramenti militie qualitate.

M De sacramento ho mili-tari ait Policra.vbi.s. c.vij.di.q apud Julius Frontinū: Lucio flaco: & Gayo varone ↄsulibus milites primo iureiurando facti sunt. Antea.n. sine sacramentoa tribunis tantūmodo rogabantur. Ceterum ipsi inter se coniurabant: se fuge aut formidis causa non abituros neqꝫ ex ordie recessuros: nisi teli petendi: hostis ve feriendi causa: aut ciuis seruandi. Et hoc

N dicebatur militie sacramentum: quod & xpianoꝶ principum etiā auctoritate firmatur: & vsu. Conceptio huius iuramenti est: prout dicit Poli.vbi.s. & Uegetius li. iiij.c.i. Jurant quidem milites p deū: et xp̄m eius & sp̄um scū: & per maiestatez principis: que ƀꝫ deum humano generi diligenda & colenda. Jurant inqꝫ: strenue se facturos omnia que precepit princeps. Cum enim legitime quis acceperit principatuz tanqꝫ presenti deo fidelis: ei est p̄standa deuotio: impendendus peruigil famulatus. Jurant etiā: nunqꝫ se militiam deserturos: vl' mortem pro republica recusatu-

O ros: cui⁹ sunt ascripti militie. Cū qꝫ hoc prestiterint iuramētū: cingulo militari dotantur & priuilegijs. A deo ergo obtinuit: vt electio. & sacramentum militem facerent: vt sine electiōe nemo cō scriberetur: aut sine sacramento nemo nomen militis aut officiū sortiretur. Unde refert Tuli.prio de offi.c.xl.de Pompilione imperatore: in cuius exercitu filius Catonis militabat: q cum Pōpilio videretur: vnam legionem dimittere: Catonis filiuꝫ q in ea militabat dimisit. Et cuꝫ ille amore pugnandi in exercitu remane

P ret. Cato ad Pompiliuꝫ scripsit vt si pateretur: illum in exercitu remanere: secundo eum obligaret sacramento: quia priore amissōiure cū hostibus pugnare nō poterat. ¶ Simil'r Marci Catonis senis epistola est ad Marcum filium in qua scribit: se audiisse: cum dimissum a Consule: cum in Macedonia bello persico miles esset. Monet ergo: vt caueat: ne bellum ineat. negatqꝫ ei vim esse cum hoste pugnare qui miles non est: qꝫ militez nō credebat nisi eumqui sacramento in militiam consecratur. Patet ergo militum dignitas: fidei firmitas: & sacramenti obligabilitas. Cuius forma est: vt deo primum fides debita: deinde princi

Q pi & reipublice seruet incolumis. Et ideo magna pericula militum si tales non sunt: & nisi fidez & iuramentum seruent. Et licet forte sint: qui se teneri non videantur ecclesie ex sacramento sollemni

quia plerīq3 ex cõsuetudine nõ
prestatur: nullus tamē est: qui sa
cramento tacito: vel expresso: ec/
clesie non teneatur obnoxius. Et
forte ideo cessat apud aliquos so
lēnitas iuramenti: quia ad h̄ om
nes inuitat: et coarctat necessitas
officij et sinceritas fidei. Inoleuit
enim ꝯsuetudo solemnis: vt ipsa
die qua quis militari cingulo de
coratur: ecclīaz solemniter adeat
gladioq3 super altari oblato: qua
R si celebri professione seipsum ob/
sequio altaris deuoueat: et gladij
idest officij sui iugem deo spõde
at famulatum. Neq3 eniz neces/
se est: vt hec: verbo profiteantur
cum legiptima militie professio:
facto eius videat̄ inserta. In ho/
mine eniz illitterato: et qui magis
arma debet noscere q̄3 litteras:
non oportet semper exigere pro/
fessionem litteratam sicut in ho/
minibꝰ litteratis: quales sunt epi
et abbates: ꝑut dic̄ Poli. vbi. s̄.

¶ Capl̄m. iiij. De militum ꝺtuo
sitate.

Tales autem debent eē
q milites scilic3 strenui: au
daces: impauidi: expti:
prouidi: moribus prediti et venu
sti: patet ex dictis. Unde in exor/
tatione Bernardus ad milites tē
pli loquens ꝺ militia et militibus
ait tria esse necessaria: preliāti. s.
vt sit strenuus īdustriusq3 miles:
et circūspectus ad seruanduz: ex/
S peditus ad discurrendum: patus

ad feriendū. vnde vt essent tales
instruebantur a principibus: pro
ut narrat Salustius de Pom/
peio: qꝫ cum alacribus saltu: cu3
velocibus: cursu: cum validis:
virtute certabat. Neq3 enim ille
aliter potuisset par esse Sertorio
nisi se et milites suos frequentibꝰ
exercitijs ad prelia preparasset.
Rescindendi: aut scisitandi: insi
liendiq3 ars non mediocris est.
cuius beneficio cautela illa serua
tur: vt miles ad inferendum vul
nus sic in hostem insurgat: vt ei
ex aliqua parte non parcat. Exer T
citium natandi percomodū est.
Missiliū maxime vsus: quibus
hostis eminus leditur et terretur
et eorum exercitatio: lacertis ro/
bur acrescit: et iaculādi peritia at/
q3 vsus acquiritur. Non igit̄ effe
minati vel delicati: aut trepidi:
milites esse debēt: sed tales vt di
ctum est. Optima eniz militi sūt
hostem ferire: presidia agitare: ni
hil metuere nisi turpem famam
hiemē et estatez vltro pati: humi
quiescere: eodem tempore labo/ V
rare: et inopiā pati. His ergo pre
ceptis milites hortabor. etc. De h̄
similiter ait Vegetius Renatus
addijciens: inutile esse: militem
tenere nutritum: et delitijs assue/
tum: preferens tanq̄3 aptiorē ple
bem rusticam: que sub diuo et in
labore nutrit̄: solis patiens: hym
brē negligēs: balneoꝝ nescia: de
litiarum ignara: simplicis animi

paruo cibo contenta: duratis ad omnium laborum tolerantiam mẽbris: cui gestare ferrũ: fossaʒ ducere: onus ferre consuetudo diruere est. &c. Dicit etiam Poli. li. vi. c. ij. q̄ Gedeon sicut habet Judic. vij. vicit innumerabiles
X hostium copias in expedita paucitate virorũ fortium: quos nõ facile credendum est in delitijs vrbium: aut regalibus epulis q̄tidianisq̄ conuiuijs didicisse: vt aquam lamberent. eos tamẽ dominus p̄ceteris cẽsuit eligẽdos. Si tamen interdũ necessitas exigit: vrbanos delicatioresq̄ ad arma compellit: ex quo nomẽ recepere militie: laborare: discurrere: pondus portare: & solem: pulueremq̄ ferre discant: parco victu vtantur. & rustico: & interduʒ sub diuo: interdum sub papilionib᷑
Y cõmorentur. Tunc demum ad vsum erudiantur armorum. Et si lõgior expeditio emergit: in angarijs plurimuʒ: detinendi sunt. proculq̄ habẽdi ab illecebris ciuitatis: vt eo modo & corporibus eorum accedat & animis. Nec
Z mirum: si tales eligebant ad militiam quia ab aratro vocabãtur ad consulatum & principatuʒ: vt dictum est. s̄. a Ualerio lib. viij. c. iij. Sed quia hodie multi milites vacant lasciuijs: ocijs: aleis: & aucupijs: effemiati sunt: & in militia inexperti. Horio de Romanis militibus est: in quorum preconiuʒ ait Lucanus. Hircani membra sua romani more quiritis. Induxisse togã. Sed hodie
A multi plus student ornamẽtis vestium & armorum q̄ exercitijs & industrijs bellorum: & tolerantijs laborum: cum oporteat: milites: nitidiores esse armis militaribus q̄ vestibus. vnde legitur de Hanibale: cum apud regem Anthiocum moraretur cã profusij: & rex ostentaret exercitum insignis aureis & argenteis florentem frenis & phaleris prefulgentem: rex gloriabundus respiciẽs
B Hanibalem ait. Putasne romanis satis esse hec omnia. Ille lepide: breuiter & acerbe eludens ignauiam milituʒ preciose ornatorum ait. Plane: satis esse credo. Et si Romani auarissimi sũt pugnabũt acrius propter predã. quesierat de numero exercitus: & de estimatione equiperanda. Ille vo respondit de preda. Nõ tamen vituperanda sunt ornata arma: & aurea: dummodo non acquirantur ex vanitate & ostentatione: cuʒ legatur: Machabeos habuisse clipeos aureos. i. Ma
C chabeo. vi. Sed hi habuerũt talia arma ad eorum magnificentiam & probitatem: & mutuaʒ incitationem & hostium terrorem. Ex fulgore enim illorum clipeorum: fortitudo gentium dissipata est. Sed arma inaurare ex ostentatione: pompositate: & vanitate

femineuz est: ait Ber. vbi. s. Co operitis equos sericis: depigitis
A hastas: clipeos: sellas: frena: cal
caria auro: & argẽto gẽmisqȝ cir
D cũornatis. Sequitur. Militaria
sunt hec insignia: an potius mu
liebria ornamenta? Nũquid for
te hostilis acies aurum reuerebi
tur: aut gẽmis parcet? Ideo nar
rat Vegeti⁹ libro. iiij. c. i. qꝫ Sci
pio Aphricanus: cum ornatum
scutum elegantius vidisset: non
mirari se ait: si tanta cura orna
E uit illud: in quo plus habebat cõ
fugij qȝ in gladio. Alia tamen rõ
ne Julius Cesar habuit commi
litones taz cultos: vt auro & argẽ
to politis armis ornaret simul et
ad speciez: & vt tenaciores essent
in prelio: metu damni: prout le
gitur libro de vita Cesarum. De
fortitudine quoqȝ militum: & ar
duis factis narrat Vale. libro. iij.
c. vij. per totum. Unde ait ibi de
quodam qui hortans alacri ani
mo suos ad prelium: ait prande
te commilitones tanqȝ apud in
F feros cenaturi idest post hanc vi
tam. Mors enim erat eis denũ
tiata: & victoria promissa: At du
ctori intrepide paruerunt.

¶ Capitulum quintum. De di
sciplina militari. Et exercitatiõe:
militum: & eorum vtilitate.

Et quia milites efficiun
tur virtuosi mõis dictis
in militari disciplina: mi
ro modo antiqui erant in exerci
tio discipline ipsius militaris. et
mirabili modo milites erant pn
cipibus obedientes & consulib⁹
ipsos disciplinantibus: ait Vale.
libro. i. c. i. Et hoc multipliciter. G
Uigebat enim apud eos discipli
na militaris in abdicatione car
nalis voluptatis quo ad fetorem
luxurie. Unde narrat ibi: vt tactũ
est. s. qꝫ Cornelius Scipio eodẽ
momẽto quo castra intrauit edi
xit: vt omnia que voluptatis cau
sa comparata erant auferrentur
& submouerentur. Et tunc con
stat: maximum institorum & li
xorum numerum cum duobus
millibus scortorũ abijsse. Et sic
exercitus qui se deformi moris
metu fedo ictu maculauerat: re
creata virtute: Numantiam ani
mosaz ruinis ꝓstratã solo equit
vt eim dic. Poli. libro. vi. c. xij.
Sensptorum sepissime superat
eoqꝫ luxuriosissima est. Simili H
ter regna Siriorum dicunt fuisse
submissa impulsu luxurie. Simi
liter imperiũ Romanũ exaustuz
est. & diuulsũ Nerone imperãte:
cui⁹ gula fere oĩa deuorauit: ma
culauit libido: exhausit auaritia:
fregit ignauia. Luxuria cũ super
bia exterminauit vt dictũ est. Unũ
ibidem ait. Duci in re militari ꝓ
cauendũ est: ne venus ac vinum
pugnantia pectora frangant. I
¶ Similiter disciplina militaris
viguit in eis in cohibitione come
sationũ & ebrietatũ: & oium perti

nentiū ad gulā:prout ait Val.vbi
.s.ð Metello q lixas e castris sb
mouit:⁊ cibū venalē proponi ve
tuit. De quo etiā narrat Vegetius
G li.iiij.c.i.di.q milites phibuit vti
alia carne: q̄ assa vel elixa. Et ð
militibus Julij Cesaris ait li. de
vita Cesarum. q famē ⁊ ceteras
necessitates non tm̄ cū obsiderē-
tur: sed etiā cū ipsi alios obside-
K rent tantopere tollerabāt: vt Dy-
rachina munitione viso gn̄e pa-
nis ex herbis quo sustentabātur:
cum feris sibi rem agendā dixe-
rit.s. Pompeius. ¶ Itē viguit
apud eos disciplina in cohibitio
ne depredationis ⁊ rapinarū. vñ
fert hoc edicto Julium Cesarē
compescuisse milites suos: qñ vr
L bem ingressus est. non licere ho
mines spoliare vel templa deoꝝ.
Et de hoc Vegetius vbi.s. dic. q
Cato memorie tradidit etiā fur-
ta: comprehensis inter cōmilito-
H nes dexteras esse precisas. Et idē
c.iij. q Lisia dum quendā e via
egressum castigaret: cui dicēti ad
nulli⁹ rei rapinā se ab agmine re-
cessisse: rñdit. Ne spēm quidē ra
pturi prebeas volo. ¶ Item erat
mira militū disciplina apud anti
M quos in ocij exclusiōe: ⁊ laboris
exercitatione. Unde narrat Va-
lerius vbi .s. de Metello q ve
tuit: neminē militū ministerio ser
I uorū iumentoꝝ q3 vti: sed vt ipsi
arma ferrent: ⁊ alimenta. ¶ Si
militer narrat Vegetius vbi.s. q

Africa q̄uis vsus classis non eēt
necessari⁹: ne tn̄ miles desidia tor
peret: aut per ocij licentiā iniuriā
socijs inferret naues edificare in
stituit. ¶ De admirabili militum N
disciplina in seuera castigatione
excessuum narrat Val. vbi.s. po
nēs multa exempla. Sic ð Ma
nlio Torquato: q filiū: eo q ipso
ignorante ad dimicandū descen
derat: mactari iussit: satius iudi-
cans esse: patrem forti filio: q̄ pa
triā militari disciplina carere. Et
ibi multa alia exēpla de castiga-
tione militū vel permittentiū se
capi cū essent armati: quos nole O
bat redimere Senatus: vel fugi
entiū de acie: quorū erat punitio
vel q nudi virgis cederent: vlq
quasi hostes hērent: ⁊ iterficerēt
vel q eis era ⁊ donaria denegarē
tur. Et de cōsilibus narrat mul-
tum Vegetius vbi.s. Vñ ait. q le
giōibus que punico bello pugnā
l. militiā detractauerant: in Sici
lia velut relegatis septē annis de
creuit Senat⁹ dari ordeū: ⁊ hoc
ideo faciebant: q2 vt ait Val. vbi P
s. Eneruos aios odisse solet vir-
tus. Et q2 humane imbecillitatis
efficacissimū iuuamētū est neces
sitas: q2 vt ait ibi. compressi seue
ritate milites: vite desperatione
implicati: multitudinē hostiū su-
perarunt. Loquit de illis q coge
bant tenere locum in acieb⁹: de q
bus prius fugerant. vt eni ait ibi
dem. Gelasius dux Lacedemo-

nio#z egregio dicto disciplinam militie concionabat: inculcando auribus sui exercit⁹: a militib⁹ im
Q peratorē potius q̄ hostem metui debere. Idem Vegetius vbi. s. significans. s. in hoc q in prelio dubiā mortē timuisset si deseruisset s. aciē manere supplicium. Et de hac disciplina bene p̄dicti auctores vbi. s. De vtilitate v̄o discipline: et constantia militum pz ex dictis predictorū auctorum. Unde Ualerius vbi. s. Disciplina militaris acriter retenta: principatū Italie Romano Imperio pepit: multarum vrbiū: magnorum regum: validissimarū gentiū regi/
R mē largita est: Et Poli. li. vi. c. i. dic. ꝙ Romānos: gētiū oiū fecerūt esse victores: scia: exercitatio et fides que electi reipublice impendebant. Ideo preualuerunt aduersus multitudinem gallorū proceritates germanorum: vires hispanorū: dolos aphricorū. pro ut ait ibidem. Similiter ait Trogus pompei⁹. li. xi. ꝙ Alex. exiguam manū militarē suscepit a patre: s3 doctā. Que assuefacta militie: orbem terrarū agressus innumeras hostiū copias fudit. Et d̄ hoc bn̄ Poli. li. vi. c. xiij. De causis discipline siue pena ait. A. ge
S lius. li. vij. di. ꝙ puniēdis peccatis tres esse causas estimandū est Uel cū adhibet pena: castigādi et emēdādi gr̄a: vt his q deliqt: attētior fiat correctiorq3. Alia ē: cū dignitas auctoritasq3 eius in quē peccat tuenda est: ne pretermissa aiaduersio ɔtemptū pariat. Tertia est exēplū: vt metu pene ceteri terreātur. Et has tres scripsit Taurus in primo comētariorū super Gorgiam platonis. Duas v̄o posuit Plato. vnā ꝓpter corrigendum. s. peccantē. Aliam ꝓpter exempli metum.

¶ Caplm sextū: de iure militari et militum priuilegijs.

Iure militū decretorū T
di. i. Ius militare est: belli inferendi solemnitas V
federis faciendi nexus: signo dato egressio in hostem: congressio pugne. &c. Priuilegia quoq3 militaria que erant ex iure antiquo V
latius patent. Nā et liberiores sūt et pluribus imunitatib⁹ gaudent in tantū ꝙ ab angarijs et perāgarijs. ac sordidis muneribus sunt alieni: et ꝙ iura licent ignorāt: et l3 in potestate patris sint: de castrensi peculio testari possunt. Et Z
ꝙ maxime est: ex publica sollicitudine non permittant egere ꝓut d̄r in Poli. li. vj. c. viij. Q̄d āt militare licitum sit fidelibus sub principibus legiptime institutis: et de eo#z disciplina pz. ex doctrīa Beati Joannis Baptiste Luce. iij. vbi ait. ad milites. Neminem concutiatis: neq3 calūniam faciatis: et cōtenti estote stipendijs vestris. Super quod Aug epl̄a. v. X
Quibus stipendium propriū suf

ficere debere pcepit:militare vti φ non prohibuit. Et Poli. vbi s. Preco veritatis ꝛ dñi precur sor nouerat manū militarē prō ptam ad iniurias: rapinis assuetā ꝛ cui nunꝗ aut raro sua sufficiūt qn appetant aliena : concussione prohibita exclusit iniurias: rapinas exterminauit: exclusa calumnia: auaritiā: damnauit: dū precepit: vnūquēqꝫ contentū esse stipē dijs suis. Qd aūt disciplina militaris oia conseruet habet. xxiiij. q. v. ¶ Itez φ fideles possint militare sub infidelibus in defensione reipublice. salua iustitia ꝛ fide patet d sanctis militib⁹: q militauerūt sub impijs imperatoribus Sicut de sancto Mauritio: ꝛ ei⁹ socijs. Jō. i. pe. v. Subiecti estote i oi timore dñis. ꝛc. Sed quia sepe peccata comitant militātes: nisi sollicita diligentia precaueāt dicit in vita bea. Aug.: φ inter instituta beati Ambro. vnum erat φ nolebat militare nolentē. Ad hoc comendare: ne si militie comendat⁹ male ageret: eius culpa suffragatori tribueret. Et ideo ait Titus sicut dicit Egippus li. v. φ in exercitu romano: oportet non solum virtutem corporis: sed etiā industriā mentis requiri: nec fortitudinem in hostem: sed etiam disciplie normā spectari: nec crudelis impius: nec insolens miles nec potius prede ꝗ victorie intentus.

¶ Capitulum septimū. Quod milites ecclesiam debent defendere: ꝛ de pena militū q officiū suum bene non faciunt.

Et qr miles gladium accipit de altari vt dictum est supra ꝛ gladiūz offert ac quasi primitias officij sui redimit de altari: ad honorem ecclie ꝛ populi chatholici vtilitatez militare debet: ꝛ ad mandatū principis si fuerit edictum. ait Poli. vbi. s. c. vij. Usus militie ordinate est: tueri ecclesiam. perfidiam impugnare: sacerdotū venerari pauperū iniuriā propulsare: pacare prouintiam: pro fratrib⁹: vt sacramenti docet conceptio sanguinez fundere: ꝛ si opus est animaz ponere. vt de eis dicat. Gladij ancipites in manibus eorum. Ut hoc non ad rapiendum vł ꝑdandū qd alienuz est: vel ad bellum iniustum inferendum : sed vt faciant iudicium conscriptuz i. exerceant officium suū ꝺm eqtatē iudicij. Unde mos fuit militum antiquorū: spolia hostiū cōsecrare dijs suis : qr publica religione cōsecrata virtus: nulla laudatione priuata indiget ait Vale. li. iij. c. ij. ponens multa exempla Tū Julius Cesar ꝓhibuit spoliari tēpla: vt dictum est. s. ꝛ exercitus Brōnij mansit inuictus donec ausus est insurgere in deos ꝛ Apolinis inuadens templū : ait Poli. li. vj. c. xvij. Et Pompei⁹

non permisit spoliari templū: ait
Egipp⁹ li.i.⁊ ei pepercit Alexan.
put dr in historijs. Multo ma
C gis ergo milites xp̄iani debēt ec
clesiā honorare: Milites vo nō
exercentes offm̄ suū mō debito
vel contrariū facientes puniebā
tur: redigendo eos ad ordinē pe
ditū: ait Val. vbi.s. ponens exē
plū de Aurelio: q filiū virgis ce
sum: militie munere priuatū in
ter pedites fungi coegit: eoq ei⁹
culpa: castra erāt capta. Vel punie
bant etiā pena mortis: vt dictū ē
ait Vegeti⁹ vbi.s. di. q Rutilius
consul: ex duabus legionibus q
loco cesserant sorte ductas in cō
spectu militū securi pcussit. ⁊ ibi
de pena talium multiplici. Con
traria predictorum inueniunt in
multis milit⁹: q possunt dici mi
D lites gloriosi: q Trasonē Comicū
vita ⁊ moribus representāt: nar
rātes inter mlieres de bellis. De
qbus verificat illō Ethnici. Tūc
exhausta canunt plia marte gra
ui. Illic Eacides: illic tendebat
Achilles. Et pingunt fluuido p
gama tota mero. Qui put ait po
li. li. vi. c. viij. in eo militie sue glo
riam constare credūt: si ptēptibi
le sit sacrificium: si vilescit ecclie
auctoritas: si ita dilacerauerit re
gnū hois: vt xp̄i imperiū pterat
si laudes suas predicent: ⁊ seipos
falsis preconijs mulceāt. ⁊ extol
lant cum irrisione audientiū: imi
E tantes militem gloriosum. Hor

virtus: in eo maxime elucessit: si
clerum ⁊ inermē xp̄i militiā aut
telis aut linguis confodiant: lace
rent diripiāt: ⁊ trucident. Isti nec
artē habent bellandi nec visum
q intendunt potius lasciuijs q
militarib⁹ exercitijs: Ideo nō est
tutum: eos ducere ad bellū: exē H
plo Gedeōis iudicū. vij. Qui cū
ducētis viris q nō biberāt aquā
curuatis genib⁹: relictis formidolo
sis ⁊ timidis obtinuit victoriam.

¶ Capitulū octauū. de multipli
ci militia.

Et q parum prodest mi
e litib⁹: q sint exercitati: di I
sciplinati: victoriosi: i mi
litia regia: si fuerint deuicti in mi
litia xp̄iana: sciendum q est qua F
druplex militia. s. hūana sub pn
cipe hoie: quos mōuit beat⁹ Jo
annes: non facere calūniā. Lu
ce. iij. vt dictum est. Et isti debēt
esse electi: disciplinati. iurib⁹ pdi
ti: ⁊ dure nutriti: vt habitum est
Unde Sen. epl'a. liij. Fortior mi
les ex cōfragoso venit: segnis ē
vrbanus ⁊ verna. Nullum labo K
rē recusant manus que ad arma
ab aratro transferunt. Effemi
nat aios amenitas nimia. Et po
nit exemplū. Jumenta quorum
vngula in aspero indurata est vi
am quālibet patiunt: in molli vo
palustriqz pascuo saginata citius G
substernunt. In primo pulsu de
ficit ille vnctus ⁊ nitidus. s. miles
seuior loci disciplina firmat inge

niū aptūq3 magnis cõatib⁹ red
dit. Ideo ait ibi. Indurandus ē
aius: ⁊ a blandimentis volupta-
tum procul abstrahendus .vina
hanibalē hiberna soluerunt: ⁊ in
domitū niuib⁹ atq3 alpibus vir
eneruauerūt fomenta campanie
Et qui armis vicerat: vitijs est vi
H ct⁹. Et de his etiā supra habitū ē
¶ Est alia militia xp̄iana aduer
sus principes ⁊ potestates: aduer
sus carnem ⁊ sanguinē gal. vj. ⁊
eph. vj. de qua Job. vij. Militia
est vita hois super terram. Ubi
Gre. mor. viij. in principio bñ d
hac militia ⁊ hostibus cõtra q̄s
I est militandū. In qua militia mi
litans fidelis debet esse de idu-
stria prouidus: disciplina exerci-
tatus: virtute preditus: constātia
animosus. Plus eni est vincere
diabolum: q̄3 pharaonē cū exer-
citu: ait. Ber. super cañt. Omel.
xxxix. ¶ Est alia militia votiua:
qua militat homo contra hostes
fidei: quales sunt milites tem-
K pli: ⁊ alij cruciferi. Quos bñ hor-
tatur: ⁊ monet Ber. vt dictum
est supra. Sūt etiā alij milites: q
ex diuino amore: ⁊ fidei deuotio-
ne cõtra hostes fidei se exponūt
Unde ait Ber ibi. Securi proce
dite milites ⁊ itrepido aio inimi
cos crucis xp̄i propellite. Sequi
tur. Quā glīosi reuertunt e pre-
G lio. Et post. Impauidus pfecto
miles: q vt corpus ferro: sic aiuz
lorica induit. ⁊c. ¶ Et est militia
virtuosa siue ecclesiastica: q̄ mili
tant plati ecclesie ⁊ predicatores
illius. ⁊ contra heresim: ⁊ contra L
errorū adinuctores. i. Thi. i. La-
bora sicut bon⁹ miles. Et hi oēs
milites informandi sunt mōis di
ctis ⁊ si militantes in prima mili
tia debent esse prediti virtutibus
mlto magis i alijs milicijs ⁊ d ta
libus virtutibus que eis compe
tunt debet predicator euangeli-
cus conferre cum eisdem.

¶ Decima distinctio. De infor-
matione ppli laborantis. ¶ Ca-
pitulum primum. Quare per pe
des designant laborantes ⁊ d pe
dum proprietatibus.

Sicut per man⁹: milites
signant in corpore reipu
blice: sic per pedes popu
lus inferior conuenienter accipit
Sunt eni deputati ad humiliora
officia ⁊ obsequia reipublice sm
instructionez Plutarci vt dcm M
est. Unde ait. Quasi socios pedi
bus faciamus: ne offendant ad
lapidē obicē: vel alius multiplex
ingerat casus. Illis eni eo magis
necessaria est puidentia. quo plu
ra inueniūt offendicula: dū i ob
sequio corporis in terra gradiun
tur: eisq3 iustius tegmētorum de
bet esse suffragiū: q totius corpo
ris erigunt: ⁊ sustinēt molē: Pe
duz āminicula: robustissimo cor-
pori tolle: suis viribus non proce N
det: sed aut turpiter inutiliter ⁊ mo
leste manibus repet: aut brutoz

ope mouebiẽ rc. Magna ergo vtilitas hoꝝ peduꝫ: magnaqꝫ cura sũt ꝓtegẽdi: custodiẽdi ꝛ diri gẽdi: Op⁹.n.pedis ẽ: corp⁹ sustẽtare: ait Comẽtatoꝛ.ethi.i. Sic ꝛ populi inferioꝛis opus est: ad modum pedũ rempublicã sustentare: ꝛ suppoꝛtaẽ: vite necessaria ꝑparando ꝛ obsequendo. Et ꝺ his pedibus Job.iij. Pedes meos subuertunẽ.vbi moꝛ.xx. Grego. ait. Quid per pedes eccl'ie.nisi extrema ipsi⁹ membra signantur: que ad opera terrena deseruiũt. Que tãto celerius ab aduersario falli possunt. q̃to sublimia min⁹ intelligunt.

Capitulum secunduꝫ. Qꝺ laborẽt.fideliter.ꝛ ꝺ numero septẽ artium mechanicarum.

Et sicut in republica diuersa sunt membra: sic ꝛ diuersa officia: queadmodum est in coꝛpoꝛe naturali. Ro. xx. Sicut in vno coꝛpe multa mẽbra habem⁹.rc. Et.i.coꝛ.xij.ideꝫ Sicut igiẽ predicti pricipes ꝛ alij sunt admonendi: vt exerceãt sua officia fideliter: qualia descripta sunt: sic ꝛ isti sunt admonẽdi.vt exerceant sua officia: ad que ꝺputati sunt: qꝫ.s.laboꝛent fidelr.ꝛ religiose: siue sinceriter: fructuose: ꝛ vtiliter: cogitantes: qꝫ homo ad laboꝛẽ nasciẽ. Job.v. ꝛ qꝫ beat⁹ est: ꝛ bñ erit ei q laboꝛes manuũ suaꝝ manducabit: ait ꝓpħa. Labor aũt istoꝛum est. in operib⁹ artiũ mechanicaꝝ que sunt septem ꝓut diẽ Hugo Didascolus parte ꝑma. qꝫ mechanica continet septem scias.s. Lanificium. Armaturam. Nauigationẽ: Agricultu ram venationem. Medicinam Theatricam.

Caplm tertiũ. Qꝺ laboꝛãtes caueant a peccatis.

In ꝑmis ergo homines laboꝛantes sunt admonendi: qꝫ sint a peccatis ĩmaculati.s.a furtis: fraudib⁹ mẽdacijs: voluptatibus: ꝛ alijs q̃ solent tales cõcomitari. Et vt oꝛdinata intentione laboꝛent. ꝛ malint laboꝛare q̃ꝫ ociose viuere.vl' mendicare.vt in laboꝛando deũ oꝛent: ꝛ inuocent: decimas: ꝛ oblationes ecclesie soluant: ꝛ elemosinas faciant pꝛout possunt. Et si hec fecerint sperare possunt ꝺ misericoꝛdia dei. Et vere tales: deo sunt accepti.vnde legiẽ de quodã li.vij.collationũ: collatione.ij. qꝫ cum ad oꝛationẽ ꝛ pꝛeceptuꝫ abbatis Joannis: demon exire nollet de demoniaco: adueniente seculari: q sibi ꝑmitiaẽ attulit discessit. A quo cuꝫ abbas quereret oꝛdinẽ vite: respondit: se nulli⁹ esse conscium: cũ manibus quereret victũ: ꝛ nũq̃ꝫ mane ad rura ibat aut vespere redibat.nisi pꝛius largienti deo ĩ ecclesia gratias ageret nec de fructibus aliquid vsurparet: nisi decimas ꝛ ꝑmitias daret. Nũq̃ꝫ se boues ꝑ aliene mes

fis vicinia duxisse:nisi eorū ora
clausisset:ne dānū īferrēt. Simi
liter addidit se cōpulsū añ duo/
decim annos parentū imperio
cum vellet monachuz pfiteri:
sponsam duxisse: quā adhuc vir
ginem virgo:sororis noie custo/
diebat. Quod audiens abbas di
xit:non immerito demonem ab eo
expulsū. Ex quo apparet norma
⁊ regula laborantium in orando
deum mane ⁊ vespere. Et lz non
vacet eis ire ad ecclīaz gressu cor
poris: eant saltem gressu mentis.
V Itē patet norma eorū in soluen/
do decimas ecclie: ⁊ in cauendo
dannū alijs: ⁊ vt viuant in con/
tinentia coniugali. vel viduali: si
nolent viuere in virginali. Et tali
bus deus auget ⁊ lucruz ⁊ res tē/
porales: eoqȝ merent benedictio/
nem dei ⁊ hoīuz. Benedictio enī
dei diuites facit. puer.x. Vñ legi
tur in vita Joannis elemosynarij
añ fi. de duobus fratribus calcia
menta facientib⁹: quorū vn⁹ ha/
X bebat magnā familiā: vxorē: fili/
os: patrem: ⁊ matrē: quos alebat
de arte sua propter deum: ⁊ vaca
bat ecclesie sine intermissiōe. Ali
us vero fuerat eo ditior: nec ī eccle
sia permanebat: sed in festis ⁊ do
minicis ēt laborabat: nec tñ seipz
solū nutrire valebat. Inuidēs er
go alteri dixit cum ira. Unde tu
sic diues fact⁹ es: ego vero plus ar
ti mee vacās in paupertatē deue
ni? Cui ille. inueni precium in ter
ra ex quo factus sum diues. Et si
vis veni mecū: ⁊ si quid inueneri
mus: accipe dimidium. Qui cuz
acqesceret: ⁊ sequeret eū: benedi
xit illi deus: ⁊ diuitē fecit. Cui al/
ter. Nihil inueniebā in terra esti
matū gratia precij. Sz qr dñs di
xit. Querite primum regnuz dei
⁊ iustitiā eius: ⁊ hec oīa adijcient
vobis: Ideo dixi tibi. Euidēter Y
ergo hic instruuntur laborantes
qualiter debeant laborare.

¶ Capitulum quartū. De infor/
matiōe singulorum. prout cōuenit
arti sue.

Et nō solum generaliter
debet pdicator euangeli
cus instruere laborātes
sed specialiter quemlibet laborā/
tez in arte sua: vt sicut laborat ar
tificialiter exteri⁹: ita laboret spi/
ritualiter ad aīe vtilitatez. Sicut
cum videt laborātes in lanificio
que ars prima numerata ē: ⁊ cō/
tinet oīa texendi: cōsuendi: ⁊ tor Z
quēdi gña: que fiunt manu: acu:
fuso: rota: subulla: siue alijs istru/
mentis: put ait Hugo vbi.s. Ta
les dz predicator monere: vt faci
ant sibi vestem spūalez. exēplo. s.
fortis mulieris que quesiuit lanā
⁊ linū ⁊ operata est ɔsilio manu/
um suarum: ⁊ stragulatā vestez fecit
sibi. puer. vltimo. Et vt sic labo/
rās indutus veste nuptiali ingre/
diat regnuz. hec vestis est chari/
tas ait Greg. sup euangelia. li. ij. A
omel. xlij. Que texit duob⁹ pre/

cepš ait ibidē: vt dilectio di sit ad mōuz stamis: ꝛ dilectio ꝓximi ad modū sbtegmis. ¶ Similr qn̄ ꝑdicator videt laborātes in arte armature: qua fiūt illa qb⁹ protegamur: aut percutiam⁹. dz eos monere: vt habeant arma spūa-
B lia. Ephe. vi. Armaturam dei induite vos. Stulti eni sunt si preparantes alijs arma mālia: nudi remanēt contra tella hostis spūalis. ¶ Similiter qn̄ videt nauigantes: ꝛ in ipsa arte laborātes dz eos predicator monere: vt faciāt sibi nauē pnie: que est secunda tabula miseris post naufragiū: ait Hiero. epi. lxxxviij. ꝛ apphēdāt crucē xpi: que est nauis. ait Au-
C gu. super Johānem omel. ij. Insinuet etiā eis: ꝙ mare est mundus: q tumultibus causarū: ꝛ vndis se illidit. ait Greg sup euan. li. ij. omel. iiij. Quot. hui⁹ maris pericula? Sūt eni in eo reptilia q̄rum nō est numerus. Nec ē possibile illud trānsire sine naui crucis ꝛ pnie. ꝛ sic de alijs. ¶ Similiter qn̄ videt laborantes in agricultura siue in agro q sationi deputat: siue sit cōsitus arboribus
D siue pascuis: siue floribus: vt ait Hugo vbi. s. dz monere eos: vt bn̄ colant agrū siue hortū cordis i. cor. iij. Dei agricltura estis. Ne s. alicui taliū dicat illud puer. xxviij: Per agrū hois pigri transiui: ꝛ per vineā viri stulti: ꝛ ecce totū repleuerāt vrtice. Magna eni demētia est: cū magno labore colere agrū exteriorē pro fructu tpali: ꝛ nō colere interiorē ꝓ eterno.

¶ Capl'm quitū. De informatione venatorum.

Similiter qn̄ videt predicator laborantes in venatione: que diuidit in serinā. aucupiū: ꝛ piscatoriā: quaruz vtraqꝫ fit multis mōis: vt ait Hugo. vbi. s. dz eis intimare: que venatio est licita: q̄ illicita: Nāz lz ea que est pisciū sit licita ēt clerico vel monacho: prout habetur de ꝯse. di. vltima. Nunq̄ʒ de manu tua. ꝛc. illa tamen que est serina: vl' aucupiū ñ oi tpe: nec oi ꝑsone licita est. di. lxxxvi. Qui venatorib⁹ donant: non homini donāt. sed arti nequissime. Et post Esau venator erat: quia peccator erat. Et penit⁹ non inuenimus in scripturis sacris sanctum aliquez venatorem: sed piscatores sanctos inuenimus. Sequitur. Quid ꝓdest ieiunare visceribus: ꝛ luxuriari venatibus? Et distinguit ibi apparatus. ꝙ est venatio oppressiua. ꝛ h̄ illicita. ꝛ est Harenaria cum bestia dentata. Et qui hanc exercet peccat mortaliter. Et est saltuosa in siluis ꝛ saltibus. Et h̄ licet sit licita: tamen ex causa fit illicita: vt i q̄dragesima. Et. xxx. q. viij. Si nulla. Item est illicita ex persona: sicut episcopo nō est licita. di. xxiij. Quorūdam layco ꝟo licita est ꝓ pellibus ꝛ carnib⁹

non ob

non ob voluptatem. Et hec d ea
que est cum strepitu ⁊ clamore.
G Ponere do rethe vel laqueū si
ne strepitu ⁊ clamore: ⁊ sine cani
bus licitum est clericis: vt dicit ibi
apparatus. ¶ Predicator ergo
debet exprimere vanitatum varie
tates: cursuum ꝓteruitates: tem
porum amissiones: inutiles occu
pationes: fructuum modicitates
que cōcomitant venatores ⁊ ve
nationes: quando post vnam be
stiolam sicut post lepusculum ti
midum tot currunt milites: tot
cursores: tot cornuum clangores
tot vlulatuum vociferationes: ⁊
in fine vtilitatis paucitates: ⁊ la
borum inutilium amissiones. Et
sic de multis alijs vt patet consi
H deranti. Ille aūt venationes que
fiunt ad exterminium noxiarum
ferarū: sicut luporum vulpium et
huiusmodi: licite sunt ⁊ faciende
modo debito ⁊ tempore cōgruo
⁊ alijs venationibus ꝑeligende:
q2 sunt ad vtilitatem cōem. Vñ
narrat Poli. lib. i. c. iiij. Qd va
tes mantuanus fertur interrogas
se Marcellum: cum depopula
tioni auium operā daret: an aues
mallet instrui in capturam auiū:
an muscā formari in extermina
tione muscarum. Cumque ille que
stionem ad auunculū Augustum
retulisset: illius consilio elegit: vt
I fieret musca: q̄ a Neapoli mu
scas abigeret: ⁊ ciuitatem a peste
insanabili liberaret. Que optio ē
impleta. Et de modo impletiōis
narrat Alexander. necque li. de na
turis rerum di. q cum Neapo
lis: sanguisugarum infinita peste
vexaretur: liberata ē a Marro
ne idest Virgilio: proiecta in fun
do putei hyrundine aurea. Qua
extracta a puteo mundato: euo
lutis multorum annorum curriculis
totam ciuitatem repleuit exerci
tus infinitus hyrundinum: nec
sedata est pestis donec sanguisu K
ga aurea in puteum mitteretur.
Qualitercūque autem hoc fuerit:
liquet ex ꝓdictis: voluptati ⁊ de
lectationi preferendam esse mul
torum vtilitatem. ¶ De pericul
⁊ vanitatibus venationem ↄco
mitantibus. ⁊ quibus personis ē
licita: ⁊ quibus temporibus: debet
predicator euangelicus eos ad hu
iusmodi opera informare. Et quia
licet sit illicita quibusdā: si tamē
non posset sine culpa aliquando
exerceri: patriarcha Isaac nō mi
sisset filium ad opus illud anteque L
disposuisset illi bñdicere. Tamē
ex causa: ex tempore: ⁊ ex perso
ne conditione: ⁊ ex modo inde
bito potest esse illicita vt dictū est
vnde legitur de Edgaro rege An
glie: q cum die dñica iuisset ad
venandum ⁊ beatus Dunstanus
sacris indutus: eū ad altare diu ex
pectasset: audiuit ab angelis in
troitum misse. ⁊ kirieleyson. ⁊ post
Ite missa est. Et cum diceretur ei
a rege adueniente: q celebraret

noluit amplius celebrare: Et ex/
inde prohibuit regem: ne die do
minica iret venatum. viris ergo
M ecclesiasticis: quorum est archa
na celestia scrutari: et scripturarū
delitijs delectari: et a mūdi vani/
tatib⁹ sequestrari: minime decet
talibus implicari.

¶ Capitulum. vi. De admonitione medicorum.

Similiter quando predi/
cator videt laborātes in
medicia: et medicine ope
ra inquirentes debet medicos in
formare: vt ipsi precaueant mor
bos animarum scilicet peccata:
iuxta illud Luce. viij. Medice
cura teipsum: ¶ Item debz eos
informare: ne scilicet acceptent:
alios curare anteq̄ ipsi in sciētia
N sint instructi. vt enī ait Comen
tator ethi. ix. Oportet q̄ medic⁹
sit instructus disciplina et experiē
tia: et q̄ adhibeat diligentiam in
medicando: et insinuet cām mor
borū. Quia vt ait Sen. epistola
xcix. Multos morbos multa fer
cula faciūt. Et ibidem. Innu/
meros esse morbos non mirabe
ris: numera eos. Sed antiquit⁹
nō fuit ita: q̄z medicina fuit pau
carum scientia herbarū. Et illos
O cibos excipiebant: q non nisi esu
rientibus placere poterāt. Ideo
nihil erat opus tam magna me
dicorū supellectili: nec tot ferra/
mentis et pixidibus. ¶ Itez me
dicus debet inducere homines
ad abdicationem voracitatis gu
le: q̄z mos medici est: vt cōtraria
cōtrarijs curet. ait Gre. mor. xxviij. P
in principio. Informandus etiā
est medicus: vt p diuersitate eta/
tum: temporum: complexionū:
et regionum adhibeat medicinā
Sicut exemplificat Augu. epl'a.
v. de quodā medico q adhibuit
qd̄ cōgruebat dolori cuiusdā: et sa
nitas subsecuta ē. At ille post ali/
quot annos grauatus dolore idē
medicamētū apposuit: pp̄ter qd̄
peius sibi fuit. Et cū a medico q̄
reret: quare hoc: rn̄dit medicus
q̄ illi etati non fuisset iussur⁹ ipse
apponi illō medicamētū. Et sub Q
dit Aug. regulā bonā. Tantū va
let rō: vt artibus nō mutatis: qd̄
s̄m eas fit. est p tēporum varieta
te mutandū ¶ Est ēt admonē/
dus medicus: ne ingrat lucrum
iniuste: vel desideret infirmitates
vel mortez hominū. vt enim ait
Sen. vi. de bn̄fi. c. xxv. Demoste
nes Athenis eū qui necessaria fu
neribus vendicabat dānauit: cū R
pbasset eū magnū lucrū optasse
qd̄ contingere ei sine multorum
morte non posset. Idē de medi/
cis pōt dici: si desiderēt pp lucrū
morbos hominū siue mortes.
vt enī ait ibidē. Grauissima infa
mia ē medici: op⁹ q̄rere. ¶ Cō/
similiter debet predicator infor/
mare egrotos corporib⁹: vt sicut
q̄rūt medicamenta corporalia: et
multa sustinēt pro sanitate hūda

⁊ a perito medico cõsiliũ q̃runt: sic ⁊ etiam multo magis querãt medicinam siue medicamẽtum
S aiaꝝ a deo q est summ⁹ medic⁹. Ipse eniꝫ ⁊ vbũ ei⁹ ẽ medicamẽtũ corpori ⁊ aiaꝝ: ait Augu.lib. iij. smõe.xxvi.vñ ipse dic̃ Mathei.ix. Nõ est opus valentibus medicus sed male hñtibus.

¶ Caplm.vij. De admonitione lusorum.

T Consilr: qñ pdicator videt laborantes in theatrica: q̃ septimo loco numerata ẽ ab Hug. que quidẽ sciẽtia est ludoꝝ: dicta a theatro vbi conueniebat pplus ad ludendũ: vt ait ibidem: dꝫ monere eos ad precauendũ ludos indebitos ⁊ lasciuos. Est eim ludus puerilis illusionis de q̃ Gene.xv. Uidit Sarra Hismaelem ludentẽ cũ Isaac. In quo ludo vidit illusionẽ que significabat deceptioneꝫ vt ait Aug. super Jo. omel.xi. Et est ludus lasciuie: vanitatis: ⁊ voluptatis. Exodi.xxxi. Sedit populus manducare ⁊ bibere: ⁊ surrexerunt ludere. Et tales ludi sũt
V cauendi. vnde Criso. sup Mat. omel.vi. dicit: ꝙ de⁹ nõ dat ludere sed diabolus. Si luserimus inquit: ante certamen a propria cadamus pigritia. Et est ludus socialis honestatis. s. ad corpis recreationẽ: ⁊ leuamẽ. Et sic legũtur phi ludere ait Sene. de tranqllitate animi i fi. di. ꝙ Socrates

cũ pueris ludere nõ erubescebat
X Et Cato laxabat aium: curis publicis fatigatuꝫ. Et sequit: ꝙ animi meliores alacrioresq́ꝫ quieti surgunt. Et ponit exẽplũ de agris fertilibus: quos cito exhaurit nũq̃ꝫ intermissa fecũditas. Ita aiorũ impetũ assiduus labor frãgit. vires recipiũt paulatiꝫ resoluti ⁊ demissi. ¶ Similr põit exẽpluꝫ ꝙ somn⁹ refectioni est necessarius: si tñ cõtinu⁹: mors est. Sic ẽ de ludo honesto. Et iõ inquit legũ ꝯditores: festos instituũt dies vt ad ilaritateꝫ publice hoies cogerent: tãq̃ꝫ necessariũ laborib⁹
Y interponẽtes tempamẽtũ. Sequtur indulgẽdũ est aio: dandũq́ꝫ sibi est ociũ: qđ alimenti ⁊ viriuꝫ loco sit. Et idẽ dicit Uale.li.viij. c. de societate. vñ Hugo. vbi. s̃. Ludos idcirco inter actiones legiptimas ꝯnumerabat: q: temperato motu naturalis calor nutritur in corpore: ⁊ mentis leticia reparat̃. viri tñ eccliastici sobrie ⁊ tempate vti debẽt ludo honesto: ait ambro. i. de offi. Quia licet interdũ hõesti sint ioci ⁊ suaues: eccliastica tñ abhorreret regula. Nõ solum ꝓphanos sed ẽt omnes iocos declinandos arbitror: nisi forte plerũq́ꝫ: grauitatis ⁊ gratie plenũ sermonẽ eẽ nõ indecorẽ. vñ de btõ Joãne apostolo ait Cassianus. vij. collatiõe. ꝙ cũ molliter pdicẽ demulceret: vidẽs eũ qdã inueniis miratus est.

A ta ntū virū sic facere. Cui sanct⁹ ait. Quid gestas in manu? At ille Arcū. Cur inqt nō semper ten/ tū circūfers? Et ille ne iugi curua tiōe fortitudo mollescat. Sic ait sanctus: non te offendat hec par ua laxatio: q2 nisi remissione qua dam rigorē qs laxet: nō pōt ob/ secūdare.i.iugiter fecūdare.. viri ergo celici: quales sūt eccliastici
B religiosi: ludos prio mō dictos caueant. Et si aliquo ludo vtātur debita sit causa: debitus modus loc⁹: 7 debitū tempus. ac religio/ se persone. vnde Sen̄. epistola. xviij. Quid mihi lusoria ista cō/ pōis? Nō ē ad iocūda locus ad miseros vocatus: opem te latur⁊ naufragis: captis egris. egentib⁹ pollicit⁹ es. Quid ergo agis hic? Cuz quo ludis timet. Succure. Oēs vndiq3 ad te man⁹ tendūt:
C perdite vite periturecq3 aliqō au/ xiliū implorant. vir.n. eccliastic⁹ 7 doctor euangelic⁹: q vocat⁹ est ad dandū alijs ɔsiliū: 7 auxiliū: nō d3 intēdere ludis vanis in q/ bus demones delectant. vnde in somnis dictuz fuit illi Romano vt ludi instaurarent: sicut recitat Augu. viij. de ci. c. xxvi. ¶ De lu
D do vero alee 7 eius periculo dr i summa de casibus. lib. ij. Nō illi qui ludūt ad aleas vel taxillos: 7 qui ludo intersunt. aut pticipes sunt: vel inspectores peccant. Et ibi de peccatis ɔcomitantibus ta lem ludū: qualia sunt: desideriū lucrandi voluntas spoliandi: v su ra: mendatia: ociosa verba. v t. n. ait Poli. li. i. mēdacior⁊ 7 periu riorū mr̄ est alea. vn̄ 7 Chilon lacedemoni⁹: iūgende societatis cā missus Corinthū: duces 7 se/ E niores ppli ludētes alea inueniēs infecto negocio reuersus est. di. nolle se gliam Spartor⁊: q̄rū cō structo Bisātio clarescebat: hac maculare infamia: vt dicerēt cū aleatorib⁹ ɔxisse societatē. ¶ Cō similiter: regi Democrito in ob/ probriū puerilis etatis: tali aurei a rege spartor⁊ dati sunt. Et sic q dē munere exhonoranda visa ē adolescētia senilis: 7 q̄ in maiesta F te regis: leuia comittere minime verebat. ¶ Icōuerso est de ma gnatibus m̄ltis hodie. Gliantur eniz: si venaticā nouerint vanita tē: si in alea sint instructi. si in lu/ dis vanis expti: cū tn̄ dicat Se/ ne. in ,puer. Aleator q̄to in arte doctior: eo neqor. Magna ē igi tur vesania: tali arti insudare Et nō solū nobiles itendentes tali/ bus sibi nocēt: sed etiā m̄ltis alijs quib⁹ dant audatiā 7 exēpliū: tali/ bus vacādi: 7 liberos suos 7 he/ redes exemplo suo ad talia ,puo cant. iuxta illō. Si dānosa senem G iuuat alea: ludit 7 heres. Bulla tus paruo eadē mouet arma fre tillo. Quia vt ait Satirus. Citi⁹ nos corrumpūt: vitior⁊ exempla domestica: magis cū subeūt ani mos auctoritatib⁹. Et iō p̄clare

ferł dixisse Themistocles: ne res/
publica ludere videaꝑ: defectūq
sui relicta grauitate pronunciet.
¶ Cap. viij. Qđ laborātes, dñr
pedes. Et de cura istoꝝ pedm̄.

Laborātes igiꝑ in ꝑdictis
I artibus mechanicis: ⁊
opib⁹ ad eas ꝑtinentib⁹
siue in quibuscūq aliis ꝑtinenti
bus: ad rēpublicā: sunt q̄si pedes
ipsius: qui obsequūꝑ ei: ⁊ eā sustē
tant. De quib⁹ pedib⁹ custodien/
H dis: dirigēdis: statuēdis debēt ha
bere curaꝫ magistrat⁹. vñ Plu/
tarcus eadē dicit in omnib⁹ exe/
quenda q̄ humilib⁹. i. m̄ltitudini
ꝯpetant siue prosunt. Nam pau
citas plurib⁹ cedit. Et ea cā sunt
instituti magistrat⁹: vt a subditis
iniurie ꝓpulsenꝑ: ipsaq respubli/
ca q̄si illoꝝ opificio calcieꝑ. Est
enim q̄si descalciata. qñ iniuriis
exponiꝑ: q̄ nihil pōt ignomini⁹
I esse gerētib⁹ magistrat⁹. Afflict⁹
nanq ꝓplus: q̄si principis poda
gram arguit: ⁊ ꝯuincit. Et sic ait
aposto. i. Cor. xij. omnia mēbra:
vnū corp⁹ sunt: Que tamen mē/
bra: diuersa habēt officia: et qđ/
libꝫ indiget alteri⁹ officio. Et tūc
est quodlibet mēbrū perfectū cū
K attingit ꝓprie virtuti. vij. phisi. ⁊
iiij. Mathau. hoc est cū singulū
pōt faceꝑ suū opus. Et equoce ē
illud qđ nō pōt: suum opus face
re: vt serra lignea equoce ē serra
Sic ē in corꝑe reipublice: qꝛ sūt
diuersa mēbra ꝓportiōaliter vt
dcm̄ ē hn̄tia diuersa officia: q̄rū
q̊dlibꝫ idiget offō alteri⁹. Et tūc
ipa ē i statu ðbito: qñ neutꝝ vsur
pat officiū alteri⁹: ⁊ quodlibꝫ ex/
ercet suum veraciter. ¶ Nec dꝫ
mirari qs de coaptatione mēbro
rum reipublice mēbris naturali
L bus: cū dñs ostēderit Nabucho
donosor statuā. cui⁹ caput ex au/
ro optimo pect⁹ ⁊ brachia de ar/
gento ⁊c. ad significandū variū
statū regnorum ꝺm sanctos ibi/
dem. Consimili rōne: in vno re
gno: diuerse ꝑsone in republica
possūt adaptari diuersis mēbris
in corpore naturali. vnde ⁊ in tra
ctatu q dꝛ liber phie legitur. qꝛ i
civitate imaginaria Socratis: ca M
put ipsius Palladis est ad mo/
dum arcis. Brachia tāq prudē
tes ⁊ fortes viri iuxta arcē ad eaꝫ
tuendam locata. venter ⁊ genita
lia: opifices ciuitatis: ⁊ mulieres.
Coxe ⁊ crura: negociatores: huc
illucq discurrētes. pedes vo sūt
agricole. vñ ⁊ negociatores pñt
significari per pedes quia calcāt
terram. Et sub nauigatione ꝯti/
netur ars mercandi ꝺꝫ Hugonē
vbi. s. vel possunt significari per
crura qꝛ sustentant rempublicaꝫ
suis mercaturis. Mercature. n. N
multū iuuant rēpublicā: ait Hu
go. vbi. s. hui⁹ studiū gerendum
gentes ꝯciliat: bella sedat: paceꝫ
firmat: ꝑuata bona ad cōem om
niuꝫ vsū immutat. Et de eorum
informatiōe diceꝑ infra parte. ij.

Et in hoc finis partis prime hu ius collationis.

¶ Secūda pars pricipalis. De colligatione membrorum ad inuicem.

¶ Prima distinctio. De colligatione dominorum ad seruos.

Abita descriptiōe rei publice i communi: et enumerati virtutibus q̄ sunt necessarie eius membris siue personis ex quibus respublica cstituitur: quia talium personarum est multiplex colligatio: et coherētia. dirigēte summo magistro: vidēdum est de predictorum colligatione et coherentia. Et

¶ Primo de colligatione siue coherentia legali siue ordinali scilicet post peccatū que est dominorū ad seruos et ecōuerso.

¶ Secundo de colligatione naturali que est parentū ad filios et ecōuerso: et fratrum ad inuicem: et cognatorum.

¶ Tertio de colligatione sacramentali que est cōiugatorū ad inuicem.

¶ Quarto de colligatione siue coherētia spirituali que est xp̄ianorū ad inuicem in corpore xp̄i.

¶ Quinto de colligatione ciuili que est vicinorum siue cohabitantiū simul in villa vel ciuitate.

¶ Sexto de colligatione amicabili que est amicorū ad inuicē

¶ Septimo de colligatione sociali que ē sociorum ad inuicē.

¶ Octauo de qualitate conuersationis quam debz homo habere cum aduersarijs.

¶ Et differunt iste quattuor colligationes. Illa enim christianorum attenditur q̄ntum ad gratuita: siue q̄ntum ad charitatem. Illa que est ciuilis q̄ntū ad cohabitationez. Illa q̄ est amicabilis q̄ntū ad ea q̄ sunt amicitie. Et potest esse inter absentes. Illa q̄ est socialis q̄ntum ad cuictū et cuersationem que fit inter p̄ntes. existentes eniz in republica: his modis: ordinate se debent habere: et admonendi sunt a predicatore: vt se habeant.

¶ Cap'z i. De origine s̄uitutis.

De prima colligatione q̄ntum ad vnā p̄tem scilicez qualiter habere se debēt p̄ncipes siue dn̄i ad s̄uos dictuz est supra. Tamē intelligere debēt q̄ rō dominandi orta est ex peccato: ait Augu .xx. de ci. c. xx. di. Conditio seruitutis iure intelligitur imposita peccatori. Et prima cā seruitutis peccatū est. proinde nūq̄ in scripturis legim⁹ seruuz anteq̄ hoc vocabulo Noe iust⁹ peccatū filij vindicaret Gen̄. iiij. Nomē igit illō culpa meruit nō natura. Nō debēt igitur p̄ncipes vel dn̄i nimis extolli de dominatu: cū non ex naturali cōditione sint domini: sed ex merito peccati. vnde ibi Aug. Qui imperant

R seruiunt eis quib⁹ imperare videnť Neq3 dñandi cupiditate iperant sed officio consulendi: nõ princi pandi superbia : sed prouidendi misericordia . hoc naturalis ordo prescribit: ita deus hoiez cõdidit. Dominamini inqt piscibus ma ris. &c Geñ.i. Quia.s. hominem rationalé ad ymaginé suaz factũ nõ nisi irrationabilib⁹ de⁹ voluit dñari nõ hominez homini: sed hominé pecori. Inde primi iusti pastores pecor magis q̃ reges hominũ ꝯstituti sunt Geñ.xliiii. vt sic insinuaret de⁹: qd postulet ordo creaturar. qd exigẽtia meritorum. h Aug. post peccatũ ta S men legiptime pncipantib⁹ ꝭm le gem diuinam & humanã debent homies obedire. eph.vi. Serui obedite dñis carnalib⁹ in timore & tremore: & simplicitate cordis: sicut xpo. Et Gre. Registri. xvij. c. Liquet: q oẽs homines natura equales genuit : sed variante meritor ordine alios alijs culpa preponit. Ipsa qdem diuersitas q̃ accessit ex vitio: diuino iudicio dispensať : vt q: omnis hõ eque T stare non valet: alter regať ab altero. Domin⁹ igiť siue pnceps debet iugiter meditari eq̃litatem cõ ditionis cũ seruis: & pondus sue seruitutis ex alia parte: & non imperare ex cupiditate nec principari ex superbia : sed ex officio con sulendi: & misericordia puidendi: vt dicitũ est ab Aug. Sic cogitabat Job. xxxi. di. Nunqd non in vtero fecit me qui & illum: scilicet seruũ. vbi mora. xxi. ait gre. ante mediũ. Potẽtib⁹ viris magna ẽ virt⁹ humilitatis: ꝯsiderata equalitas conditionis. Et post. Ca/nu humillime cõsiderationis de primendus est tumor elationis. Geñ.ix. Terror vester ac tremor V sit super cuncta aialia terre. vbi Greg. hõ aialib⁹ irrõnabilibus non ceteris hominib⁹ nã prelat⁹ est. Idcirco dr ei. vt ab aialib⁹ nõ ab hominib⁹ timeatur. Quia ꝯ nãm supbire est: ab eq̃li velle timeri. Et de h Seň. epla .xlviij. loquens ad impatoré ait. Cũ ser uis familiariter viuere decet prudentiã tuã. Serui sũt: imo hoies Serui sũt: imo ꝯtubernales : serui sunt: imo humiles amici. serui sunt: imo cõserui. Si cogitaueris: tantũdez in vtroq3 licere fortune. Itaq3 rideo istos qui turpe estimant cũ suo cenare. Quare? X nisi q: supbissima ꝯsuetudo: cenanti dño stantiũ seruor turbaz circũcingit? Seqť. At ĩfidelib⁹ suis monenť labia. s. ne loquanť. Et post. eiusdem arrogantie ꝓ puerbium iactura totidẽ esse hostes: q̃t seruos. Nõ habem⁹ eos hostes: sed facimus pp crudelitaté. vñ sequitur. Interim: crudelia & inhumana pretereo: que nec tanq̃ hominibus qdẽ: sed tãq̃ iumentis abutimur. Quia cũ ad cenandũ discũbim⁹: ali⁹ sputa detergit

y alius reliquias temulentorū colligit: ali⁹ preciosas aues scindit p pect⁹ 7 clunes infelix q huic vni rei viuit: vt altilia decenter seccet Sed miserior ē q hec voluptatis causa docet q̄ȝ q necessitate discit. Et post ꝯcludit ibi. vis tu cogitare istum quē seruum dicis ex eisdē seminib⁹ ortū: eodem cibo frui: eque spirare: eque mori. No
Z li ergo de vsu suorum disputare: in q̄ superbissimi: auarissimi: 7 crudelissimi sum⁹: hec tamē precepti mei sūma ē: vt sic cū infimo viuas: quēadmodū supiorē tecū viuere velis. ¶ Preterea dñs cogitare dȝ: q forte aliq̄ tpe erit seruus. vn̄ Sen̄. ibi. Nescis q̄ etate Hecuba seruire cepit: q̄ Cressus qua Darij mr̄: q̄ Plato: q̄ Diogenes. viue cū seruo clementer: viue cōiter. In sermōe istū admitte: in ꝯsiliū 7 ꝯuictū. ¶ Itē cogi
A tare dȝ dñs: q q ē seru⁹ ꝯditiōe: ē forte liber virtuali libtate .s. mētis abſq pcō ē. vn̄ Sen̄. vbi. s. Seru⁹ ē: sȝ fortasse lib aio. Seruus ē h ei n̄ nocebit. Vn̄de qs n̄ sit. Ali⁹ libidini fuit: ali⁹ auaritie: ali⁹ ambitioni: oēs timori. Nulla seruit⁹ turpior q̄ȝ volūtaria. cū ergo sit possibile: q aliqn̄ dñs sit seru⁹ pdictarum passionū: 7 forte
B seru⁹ erit dñs earum: non superbe efferre se dȝ sup seruū. Ideo cōcludit ibi Sen̄. Colāt te serui tui poti⁹ q̄ȝ timeāt. Sed ad rabiē cogūt nos delitie: vt qcqd n̄ ex volūtate repēdet: irā euocet. Regū nobis induim⁹ aios. 7c. Et Idem Sen̄. d clemētia. c. x. Seruis imperare moderate: laus est. Et in mancipio cogitandū est nō q̄tū illi impune pati posset. sed q̄tū tibi de⁹ pmittit. q ēt captis 7 precio ꝯpatis pcere iubet: q̄to insti⁹ iubet hoib⁹ liberis igenuis hōestis nō vt mācipijs abuti: 7 seqt Cum in seruū oia liceant: ē aliqd qd in hoie licere cōe ius aiantiū vetat. vbi ponit exēplū: de crudelitate Pollionis: q seruū eo q eū
C offenderat feris in viuario pijcit 7 illas hūano sanguine sagiabat hō mille mortib⁹ dign⁹. ¶ Nō tn̄ pmittendi sunt serui viuere in lasciuia: 7 sine disciplia: imo sunt castigandi 7 disciplinandi debito mō. Querulū. n. gen⁹ seruorū est: ait Hiero. epl'a. xcij. Ideo sūt disciplinandi. panis enim 7 disciplia 7 op⁹ seruo. ecc. xxxiij. Hec tamen disciplina debȝ esse moderata 7 regulata iustitia 7 ratione. virga enim murmur oē ꝯpescit ait Sen̄. epl'a dicta. Istam equali
D tatē cum seruo cogitabat beatus Martin⁹: qn̄ vsa vice armigero fuiebat. vn̄ 7 exēplum charitatis erga inferiores ostendit dñs 7 magister: cū lauit pedes discipulorum. Io. xiij. et qn̄ erat in medio sicut qui ministrat Luc. xxij. Non tamē denegandū qn serui oēs 7 subditi: cū oi affectu. humilitate 7 reuerētia seruire debeant

dñis reddentes Cesari que sunt
E Cesaris: et deo que sũt dei. Mat.
xvij.z.i. Pe.ij. serui: subditi esto
te in omni timore dñis. Sed ad
monẽdus est domin⁹ et pnceps:
ne timescat corde ex dñio: nec
seruum cõtemnat iniuste ex suo
imperio. Qualr aũt debet esse si
cut pater patrie: pius clementia
et iustus disciplina dictũ est. s.

Capl'm .ij. De informatione
seruorum.

Quantum vero ad aliam
partem .s. qualiter serui
debẽt se habere ad domi
F nos: notandũ: q admonẽdi sunt
vt intelligant: peccatũ fuisse cau
sam seruitutis. vt dictum est. et vt
eoipso odiant peccatũ quo indu
xit seruilem captiuitatem: et pctm
precaueant: ne incidant in turpio
rem seruitutem. Qui eni facit pec
catũ seruus est peccati. Jo. viij. et
vt sint liberi mẽte: nec nimis do
leant de exteriori seruitute: sicut
monet Apo. i. cor. vij. Seru⁹ vo
catus es: non sit tibi cure. Sequi
tur. Qui in dño vocatus est ser
G uus libert⁹ est domini. De ori
gine do huius vocabuli seruus
Aug. d ci. dic. vbi. s. Origo inqt
vocabuli seruorum in latina lin
gua creditur ducta: q hi qui iure
belli possent occidi: a victoribus
seruabantur et fiebant serui a ser
uando appellati.

Cplm tertiũ. De fidelitate ser
uorum ad dominos.

Sunt autẽ serui et subditi
omnes siue sint milites
siue serui admonendi de
perfecta obedientia dño vel prin
cipi: et stabili fidelitate. et hoc ex
puro corde. Debent enim dilige
dñm suum perfecto affectu: et eum
magnificare et preconiçare salua
veritate: affatu: ei obedire prom H
pto affectu: vitam eius et honorẽ
custodire sollicito nixu: exemplo
populi israel: qui noluit q dauid
iret ad bellum. ij. Reg. viij. et dixe
runt: Tu vnus pro milibus repu
taris: Et exemplo Joab. q noluit
capere vrbem: ne victoria nomi
ni suo ascriberet. ij. Reg. xij. Sic
antiqui: reges suos magnicabãt
et eis i omnib⁹ obediebat: ait vir I
gilius li. i. recitans dictum militis
Enee. q ait. Rex erat Eneas no
bis q̃ iustior alter. Nec pietate fu
it: nec bello maior et armis. Que
omnia euidẽter patent in fidelita
te quam debent principibus: Et
nota: q quicunq fidelitatem iu
rat: obligat se ad infrascripta Si
cut notat Hostiẽ. in sũma sua: ti
tulo de feudis. versi. Quid sit fi
delitas. Que his versibus conti
nent. Incolume: facile: tutũ quo
q. possibis honestum. Utile con
silium fidus dabis auxiliumq.
Qui sic exponunt. Incolume. in
tendit dicere: ne sit in damnũ do
mino suo. Sed oẽ venenũ: oẽm
infirmitatẽ: et mortem: et oẽs cor
dis lesionem pro posse suo vita

bit facile:ne.s.illud qͥ dominꝰ fa
L cere intendit:⁊ de facili facere po
test reddat ei difficile. Sicut faci
unt multi:latenter īpedimēta pro
curādo. Tutū qꝫ.s.ne sit dn̄o suo
in damnū de secreto eius reuelā
do alicui qui possit obesse: vel de
munitionibus suis: per quas pos
set esse tutꝰ ipsas prodendo alteri
tradat: Sed pro posse subueniat
⁊ defendat. Possibiles.i. possibile
ne.s.illō qō dn̄i facere itēdit:⁊ ē si
bi possibile reddat ei impossibile
M sicut dictū est de facili: Honestū
ne sit ei in damnū de possessioni-
bus suis.vel alijs que ad hone-
statem pertinent. Sicut ne vxo-
rem: vel filiā: vel sibi affines: aut
ei cōmissas de hōestet. Nec car
men famosū: vel aliud verbū vel
factū per qō fama dn̄i sugillari
aut diminui posset ꝯponat dicat
vel faciat: nec audiendo vel dissi
mulando ꝯsentiat nec ad similia
N aliquē inducat. Utile: ne sit ei ī dā
nū de rebus suis: Quinimo ne
vtilitatē eius in aliquo impediat
sed eam bone fide ꝓcuret. Con-
silium non dabit.s.contra eū: sed
bona fide sibi cōsulet quicq̄d po
O terit: ⁊ sciet ad eius vtilitatē:⁊ cō
trarium dissuadebit. Fidus dabis
i.tu qui es fidelis vasallus dabis
pro dn̄o tuo fidus: ⁊ auxiliū de
ꝑsona ⁊ rebꝰ. Debet etiā corde ⁊
opere vasallus dn̄o subuenire: a
malo abstinendo ⁊ bonū facien
do. Forma vō sacramenti q̄ ho-

die cōiter obseruat talis est. Ego P
talis iuro sup hec sancta dei euā
gelia qͥ ab hac hora in antea vs
qꝫ ad vltimū diē vite mee: tibi ta
li dn̄o meo fidelis ero cōtra om
nem hominē excepto imperatore
vel rege. Quod verbū nulla in-
diget additione: sed integrā ⁊ per
fectam continet in se fidelitatem
Sed propter simplices qui non
intelligūt hec adijciunt. Iuro in
q̄ qͥ nunq̄ scienter ero in consi
lio vel facto q̄ tu vitam amitteres Q
vel membrum: vel quo recipes
in persona lesionē aliquam: iniu
riam vel contumeliā: vel q̄ amit
teres honorem aliquem quē nūc
habes: vel in antea possidebis: aut
debeas possidere. ⁊ si sciuero vel
audiero: qͥ aliqs velit aliqō isto-
rū ꝯ̄ te facere: ꝓ posse meo: ne fi-
at īpedimētū habo: Et si īpedimē
tū parare nequiuero: tibi q̄ cito
potero nuntiabo. ⁊ contra eū pro
posse auxilium parabo. Et si cū
tigerit: te rem aliquā quam habe
bis iniuste vel casu fortuito amit
tere: eam recuperare: ⁊ recupera
tam omni tēpore retinere iuuabo
Et si sciuero: te velle aliqd iuste de
fendere. ⁊ inde spāliter vel gene-
raliter fuero requisitus: meū tibi
pro posse parabo auxilium. Et si
mihi aliqd in secreto manifesta-
ueris: illud sine tua licentia nulli
pandā vel faciā qͥ pandat. Et si
consilium meū super aliquo fa-
cto postulaueris: consulam tibi:

P ꝙ magis videbit mihi expedire. Nunq̄ꝫ in persona mea aliqd faciam scienter vel dicam ꝙ pertineat ad tuā iniuriam vel contu
R meliaꝫ. Et nota: ꝙ in omnibus predictis in qbus tenet vasallus dño: tenet fideli seruo dñs: vt ibidem bene ꝓbat. ¶ Prelati vo hoc sacrm fidelitatis prestāt qn̄ consecrant: sicut habet ex̄ de iureiurādo. Quorū forma talis est
Q Ego talis ep̄s ab hac hora in antea fidelis ero sācto Petro: sancteqꝫ romane ecclie: ꝛ dño meo pape tali: ꝛ eius successoribus canonice intrantibus. Non ero in consilio vl' facto: vt vitam perdat aut membrū: vel capiat mala captione. Consiliuꝫ quod mihi aut
S per se aut per litteras: vel per nūtiū manifestabit: ad eius damnū nulli pandam. Pontificū ecclie Romane: ꝛ sanctorum patrū regule adiutor ero: ad defendendū ꝛ protegendū: saluo ordine meo contra omnes hoies. vocat⁹ ad synodum veniam: nisi fuero impeditus canonica ꝓpeditione. Legatum apostolice sedis: queꝫ certum esse cognouero in eundo ꝛ redeundo honorifice tractabo: ꝛ in suis eū necessitatib⁹ adiuuabo. Apostolorū limina: aut p me: aut per nūtium annis singulis visitabo: nisi eoꝝ absoluar licentia.
T sic me deus adiuuet. ꝛ hec sancta dei euangelia. ¶ Cum igit tā clerici q̄ꝫ layci suis maiorib⁹ ad fidelitateꝫ teneant: licet differenter ꝛ ſm magis ꝛ minus: iō admonendi sunt spāliter ō fidelitate seruanda. Fidelem eniꝫ seruū ꝛ prudentem cōmendat dñs: ꝛ remunerat Mat.xxv. Et hoc etiā exēplo antiquoruꝫ: sicut militū Cesaris qui erant deuotissimi sibi nec ab eo quasi possibiles separari ꝓut legit li. de vita Cesarū. Et sicut ait Ualerius.li.iij.c.viij. De quodam milite eius: qui cum captus eēt: ꝛ ad Antoniū perductus: rn̄dit eidē. Iugulari iube me: quia V
nec salutis beneficio: nec mortis supplicio adduci possum: vt Cesaris miles esse desinam: ꝛ tuus esse incipiam. Ceterum: quo constantius vitā contempsit: eo facilius impetrauit. Antonius eni: virtuti eius incolūitatē ꝓstitit. ¶ Si X
militer narrat de alio qui noluit promissione vite separari ab illo. Cum eni a Scipione salus ei daret: si se futurū Pompei militeꝫ affirmasset. rn̄dit. Tibi qdeꝫ gratias ago. sed mihi vti ea cōditione vite. opus non est. Sine enim vllis ymaginibus nobilis est animus. Ex quo exemplū euidēs ē. ꝙ miles dei non debet separari a deo nec vite promissiōe nec mortis timore ſm illud Apli. ro. viij. Y
Quis nos separabit a charitate xpi. ꝛc. Item exemplum: ꝙ q̄to qs fidelis est dño suo legiptimo tanto magis cōmendandus est ab aduersario. Et de hac fidelita

te seruorū ad dños Uale.li.vi.c. viij.mīta. Ubi di.d' fidelitate Pā piniōis serui. Qui cū aliqui essēt missi: vt dominū suum occiderēt seruus cōmutata veste cum eo et mutato anulo: clam illum emisit seq3 in cubiculum eius recepit: et se vt pampinionē occidi passus ē Breuis facti hec narratio: s3 nō parua materia laudatiōis. ¶ Si militer narrat de seruo Ancij: q Ancius cum esset proscriptus: et videret homines domesticos cir ca rapinā occupatos: dissimulata fuga penatib⁹ suis nocte pduxit illiusq3 seruus q fuerat ab eo vin culorum pena cohercit⁹: et inex piabili nota. lītarum per sūmam oris contumeliam inuitus cū ista videret. f. alios lucro intentos: et ipse nihil aliud erat q̄ vmbra et ymago suppliciorū: maximum emolumentu3 iudicauit salutem illius a quo hec patiebat. et āmoto dño suo rogu3 extruxit: et quē dam senē a se occisum superiecit Et venientibus militibus et interrogantib⁹ vbi Anci⁹ esset: manū rogo intentās rñdit. ibi illum vri bans crudelitatis piaculis. Et qa verisimilia loquebat: habita ē voci eius fides. Quo euenit: vt Ancius assequeret statum acgrende incolumitatis. Magna igit serui huius ad dominu3 fidelitatis et charitatis magnitudo. Et ibide3 de alijs seruis fidelibus dñis suis. Et de fidelitate seruoru3 erga

dños Sen. iij. de bñfi. c. xiij. vbi narrat de seruo qui adaptauit sibi vestem et anulos dñi sui: et se obtulit occidendū pro illo. Qui forte fuit ille: de q̄. s. Ual. ¶ Ibidem narrat de duobus seruis: q s. capta quadā vrbe: fugerunt ad hostes. Et hoste cū suo exercitu intrante vrbe3: precucurrerūt serui illi ad domū dñe sue: et eā adduxerunt. Ac querentibus que na3 esset: pfessi sunt: crudelissimā ab eis duci. s. vt torquereē. Que sic euasit: et ambos postea manumisit. ¶ Ibidem narrat de seruo q primū occidit dominū suum: ne occidereē ab hostib⁹. et deinde se ipm traiecit vno ictu dicens: Tēpus est: me cōsuleē mihi. Iā enī dñm meū manumisi. ¶ Similiter narrat de quodam incluso a Cesare. q petijt a seruo: vt sibi daret venenū: et cum ille non posset euadere: qn sibi traderet quod petebat: medicamentis innoxium dedit illi. et accessit ad filiu3 dicēs Iube asseruare: donec intelligas an venenū dederim patri tuo. Ille tñ sopit⁹ est et vixit: et a Cesare seruatus est: pius tñ illum seruus seruauerat. Añ ex his Sen. rñdit ad questionē qua querebat an seruus pstare posset beneficium dño suo. s. q̄ sic. vt p3 ex dicis ¶ Similiter de fidelitate seruorum ad dños narrat Trog⁹ pōpei⁹. li. iiij. di. q̄ Anaxallus reliqt paruulos suos. et tutellā cōmisit

spectate fidei serui. Cui tantus fu
it amor memorie eius: vt parere
seruo q̃ filios regis deserere ma
let. ¶ Similiter lib.i.narrat: q rex
Argeus moriens reliqt filiũ par
B uulũ. Et pulsi macedones ab il
larijs: rege suo puero in cunis po
sito ante aciem: acrius certamẽ
repetierũt: tanq̃ io p̄us victi: q
F bellantibus regis sui auspitia de
fuissent. Et simul miseratio infan
tis tenebat eos. Et alijs victis oñ
derũt: regẽ defuisse Macedoni
bus non virtutẽ. patet ergo ex di
ctis mira fidelitas seruorũ z sub
C ditorum

¶ Capitulum quartũ. De nequi
tia z punitione seruorum infide
lium.

De nequitia vo seruorũ
qui dños suos occiderũt
z eorum lares ac coniu
G ges inuaserunt narrat Trog⁹ põ
peius li.xviij. vbi etiã ait: q vn⁹
ex seruis q hec fecerũt misertus
est dñi sui. Et cum illi serui vellẽt
ex se illum regẽ esse qui primo so
lem orientẽ vidisset: seru⁹ ille: ad
dñm suũ stratonem nomine hoc
D detulit: z eũ informauit: vt cũ in
campũ processisset. ceteris in ori
entẽ spectantibus: solus in occi
dentẽ intueret. Et cum dies aduẽ
tare cepit: fulgorẽ solis in summo
fastigio turris oñdit: vbi edit⁹ tu
tissimis vrbis culminibus oriẽs
E splẽdebat. Et qa nõ seruilis inge
nij rõ visa: querentibus auctorẽ

de dño cõfitet. Et tunc intellectũ
est: q̃tum dñis ingenia seruilia
pstarent. Data ergo venia seni fi
lioq eius: regem Stratonẽ crea H
uerunt. Post quẽ ad filium eius
regnum trãslatũ est z ad nepotes
Et qz celebre fuit facinus seruorũ
toti orbi. Ideo Alex. magnus vi
tor publice securitatis oẽs qui pre
lio superfuerunt. s. qñ eos expu
gnauit: ob memoriaz veteris ce
dis: expugnata eorũ vrbe crucib⁹
affixit. Genus tamen Stratonis
inuiolatũ seruauit: regimẽq: ei⁹
stirpi restituit. Detestanda eni fu
it temeritas dictorum seruorum:
io magna equitate plectenda. Si
ergo fides Jesu xpi priuati: fide
les erãt dñis suis his mõis: mul
to magis fide xpi prediti z alliga I
ti illi: debent esse fideles dñis su
is z eos honorare. Unde legit in
vitis patrũ li.ij.c. de humilitate:
q Abbas Olimpius qui seruus
fuerat descendebat per singulos
ãnos a Scitia in Alexãdriã por
tans mercedez dñis suis. Et mit
tebat aquam in peluim: z offere
bat se lauare pedes eorũ. Et cum
illi dicerent: noli pater hoc facere
et non graues nos: respondebat
Ego cõfiteor: qz seruus vester sũ
z gratias ago: q dimittit me li K
berum seruire deo. Accipite mer
cedes vestras. Quibus non ac
quiescentib⁹ dicebat. Credite mi
hi qz si non vultis recipere mer
cedes vestras: remãeo hic: z ser

uiam vobis. Seruabat eniz qd dit Saluator. Reddite que sunt Cesaris Cesari: et que sunt dei deo Mat.xvij. Exemplo igit. istorū seruorum admonendi sunt subditi omnes et serui: ad omnimodam fidelitatē dn̄is suis seruandam. et ad eorū salutez tuendam Et ad hoc Virgilius loquens de apib9 hortat subditos. Unde ait. Preterea regem: nec sic egypt9
K et ingens. Lidia: nec populi parthorum: an medus hydaspes. Obseruant regē incolumē: mēs oibus vna est. Et āmisso rumpere fidem constructaq3 mella: Diripuere ipse ēt cruces soluere fauorum. Ille apum custos: quem admirant et omnes. Circundant strepitu denso stipantq3 frequentes. etc. Et sicut serui illi et subditi sunt laudādi qui dictis modis fideles sūt dn̄is suis: sic ecōtra sūt vituperandi et detestādi q illis sūt infideles: Nec acqrunt honorez
L et vtilitatem suorū dn̄orum: nec eorum tuent salutez. cū oia mēbra ad tuēdā salutē capitis se exponant: Ex quo tales fuerunt serui barbari et pagani. Narrat eniz Val.li.iij.c.iij. qp seruus barbar9
M hasdrubalē eoq dn̄m illius occidisset subito aggressus iteremit. Et merito. Cumq3 comprehensus cruciaret: leticiam tamē quā ex vindicta ceperat in ore constātissime tenuit. Et merito magis illi sunt vituperādi: q icurrūt crimen lese maiestatis et maxime detestandi cuz princeps in terris sit ymago diuine maiestatis in ce
N lis: et sit crimen proximum sacrilegio: q2 sicut illud deuz inhonorat: sic et istud maiestatis diuine ymaginem. Ideo s̄m legem diuinam grauiter mulctatur. exo.xij. Diis non detrahes: et principi populi non maledices. Ecc.x. In cogitatione tua regi nō detrahes
O Ex dictis omnibus concludēdū est: qp si tales fuerunt serui pagani: multo magis serui dei debent esse fideles. Ad quam fidelitatez debet predicator diuinus omnes exhortare.

¶ Scd̄a distinctio De colligatione patrū ad filios: et ecōuerso.

¶ Capl'm .i. Qō patres nutriāt filios suos sub ordiata disciplia.

Einde videndum est de colligatione naturali aliquorū membrorū in republica sicut parentū et filiorum et fratrū ad inuicē. Et primo sunt admonendi patres ad erudiendum filios disciplinabiliter: vt sicut sunt filijs cā essendi sic sint cā bn̄
P viuendi. vt eni ait ph̄us. Eti.viij. pater filio est causa essendi: causa nutrimenti et causa disciplie: ecc.vij. Filij tibi sunt: erudi illos. Et xxx. Pro animabus filiorū3 colligabit vulnera sua. Sequit Nec des illis potestatem anime sue. et puer.xiiij. Noli subtraher a puero, disciplinā. Et Heb.xij. Quis

est filius:quem nõ corripit pater
Sic enim filij a malis cohiben/
tur:in bonis moribus informant
et ad dura tolleranda preparãtur:
ac ad assequendam hereditatem
Q paternam digni efficiuntur. Jõ
nobiles antiqui filios erudiri fe/
cerunt sapialiter:vt pz de Phi/
lippo patre Alexandri supra par/
te prima. Item solliciti erant di/
sciplinari eos virtualiter cohibẽ/
do a malis: et informando in bo
nis. Quia vt ait Aug. de moribus
ecclesie. Disciplina ad duo diui/
ditur. In cohertionem: et instru/
ctionem:quorum primum:timo
re secundum amore perficit. Jõ
vt ait Poli.li.iij.c.iiij. Octauia/
R nus Imperator: filios et si nõ ge
nuit:tamen adoptauit:quos ad gra
dum militarem: cursũ et saltum
exercitari fecit:vsumq; natandi:
et punctum cesim feriendi et iaciẽ
di missilia et lapides manu vel fũ/
da docuit: et qualiter omne bellum su/
stineri debeat et inferri. Et si eis
sufficere posset clarus sanguis ad
gloriaz et bona hereditaria. ad om
nem affluentiã: et etiaz magis ad
copiam quam ad vsum ea tamẽ dili
gentia sunt instructi:ac si sua reti
nere:vel aliena acquirere nequa/
S quam possent nisi per virtutẽ. ¶ Si
militer: filias legit in lanificio se
cisse instrui vt si preter spem: eas
in extremam paupertatem fortu
na proijceret: vitam possent arte
deductis faculatibus exhibere.

Nam et nendi: texendi: acũ exer
cendi vestes formandi: scindẽdi
et componendi non modo artez
sed vsum habebat. Nouerat eni
prudentissimus et diligens imperator:
quod militaris alacritas: saltu et cur T
su cõparãda est et tẽperanda. antequam
corpus etate pigrescat. Velocitas
enim quam exercitio percepta et firmata
est: strenuũ efficit bellatorem : et
perfectius imbuunt que a pueris
adiscunt. hec ille. Ex quibus pa/
tet quod filios et filias non sinebant
antiqui ociari nec desidia resolui
Multo minus nec milites quo V
rum professio instituta est ad la/
borem militarẽ. ¶ Consimiliter
de hac disciplina narrat Tulius li.
ij. tus. q. di. quod leges ligurgi: labo/
ribus erudiunt iuuentutez: venã
do: currendo: natando: esuriẽdo
sitiendo: algendo: estuãdo. Spar
thiate pueri: ad araz ab vberibus
accipiunt: vt multus e uisceribus
sanguis exeat. Et cum ibi essẽ in/
quit: non audiui quod nemo vnquam cla
mauerit vel ingemuerit. Et hoc X
ideo faciebant: quia qui bene in/
stituunt et educant in tenera etate
quando prouecti sunt ad bona de faci
li inclinantur. Ait Sen. ij. de ira.
educatio maximam diligentiam
plurimumq; profuturaz desiderat.
Facile enim est : ad huc teneros
animos compõere. Difficulter resci
dunt vitia que nobiscum creue/
runt. Item Sen. ij. de prouiden/
tia loquẽs de lacedemonijs dicit. quod

experiunt indolē filiorū verberi-
bus admotis: et adhortant eos:
vt ictus flagellorum fortiter per
ferant: et laceratos ac semianimes
rogant: perseueranter humeros
prebere vulneribus. et sequit cau
sa. Contemptum periculorum as
siduitas periclitandi dabit: et soli
dissima est corporis pars quā fre
quens vsus agitauit. Et pōit exē-
pla Plautis fiunt corpora efferen
do maria: dura. Agricolis man⁹
Z trite: Ad excutienda tela: milita-
res lacerti valent. Agilia sunt mē
bra cursoribus. Id in quolibz so
lidissimū ē qȝ exercuit. &c. ¶ Si
militer exemplificat d populis q
dicunt germani. quos perpetua
hiems: triste celū: sterile solū faci
unt perferre fortiter labores et ine
dias. Ideo eph. vi. dr. Educate il
los. s. filios i disciplina et correctio
ne dei. Et. i. Thi. v. loquens de vi
dua ait: Si filios educauit &c. Et
de puerorū instructione infra pte
v. ¶ De seueritate vo patrum in
corripiendo et disciplinādo filios
narrat multum Ualerius. li. v. c.
A viij. Sicut de Bruto q filios vir
gis cesos: et ad palum ligatos se-
curi percussit: qr volebant redu-
cere dominationē Tarquinij i vr
bem a se expulsam: patrem enim
exuit: vt consulē indueret. orbus-
qȝ viuere magis qȝ publice vin-
dicte deesse maluit. ¶ Similiter
narrat de cassio: q filium propter
crimē affectati regni damnauit. et
verberibus affectum necari fecit
peculiumqȝ eius dee Cereri con
secrauit. ¶ Similiter de Man B
lio Torquato qui filium eoqȝ pro
batum esset: eum accepisse pecu-
niam a socijs: indignum domo
sua iudicauit: Qui filius ex tristi
tia se suspendit: cui⁹ exequijs nec
pater interfuit. ¶ Simil'r de Au
lo fuluio: qui filium amicitiā Ca
thiline secutum supplicio mortis
affecit. Prefatus eniz est non se C
Cathiline aduersus patriaz: sed
patrie aduersus Cathilinam filiū
genuisse Et de quibusdam istoꝝ
narrat Aug. v. de ci. c. xviij. Et d
hac patruz seueritate aduersus fi
lios in corripiendo Ual. li. ij. c. ij.
vbi de disciplina militari: vt habi
tum est supra: vbi d illa. ¶ Et qr
nimia seueritas sepe nocet Uale. D
li. v. narrat de moderatione parē
tum in filios. Sicut de quodam
qui cuz sibi a filio parari insidias
comperisset in locum desertū fi-
lio producto gladium tradidit: ac
iugulum feriendū obtulit: nec ve
neno: nec latrone ad peragendū
paricidium opus esse affirmans
quo facto: abiecto gladio ait fili⁹
Tu pater viue: sed queso: ne tuus
erga me amor: eo sit vilior: qd hoc
a pueritia orit. ¶ Similiter nar-
rat ibi de consilib⁹. Et. c. vij. nar E
rat de indulgentia parentum in
filios: qȝ cuz Antioch⁹ filius Se
leuci regis incidisset in grauē lan
guorem ex velato amore nouer

ce: & hoc esset deprehensum a
medicis: Pater coniugem si-
bi concessit: efferens fortune: ꝙ
in amorem incidisset: pudori im
putans: ꝙ dissimulare esset pa-
ratus vsque ad mortem. Et ibi
multum de idulgentia patrum
in filios. Seueritas ergo paterna
cōmendanda est in correptione
filiorum dūmodo non habeat ex
cessum. Indulgentia approban-
da. dum caueat peccatum: & filio
rum dispendiū. Moderatio lau
F danda: dum teneat ordinatū lo-
cum. ¶ Econuerso negligentia
parentum in castigando filios &
corripiendo multum vituperan
da: & illoꝝ peccata eis imputan-
da aliquo mō: & pena eis aliquā
do a deo inflicta ꝑ eoꝝ negligē-
tia. Sicut fuit de Heli: qꝛ negli-
gens fuit in corripiendo filios in
solentes a deo merito est punit⁹.
i. Reg. iij. vñ narrat Gre. Dial.
G iiij. c. xvij. de puero quinquenni
qui consueuerat deum blasfema
re: ꝙ fuit percussus a deo in sinu
patris & mortuus. Et hoc iuste:
tam in penam patris: quia non
corripuit eum: q̄ꝫ i penam pueri
& ne cresceret in malis maiorib⁹
crescente etate. Et Boeti⁹ li. de di
sciplina scolariuꝫ narrat de filio
Lucretij Sanguineo nomie: ꝙ
fuit zenonis discipulus absqꝫ di
sciplina nutritus. Consumēs sua
in aleis & meretricijs sicut enu-
merat ibi. Et a patre redemptus

creberrime de angustijs crucis:
& deinde captus: parentuꝫ penu
ria redimi non potuit. Qui cum
lachrymis voce querula petijt a H
patre osculum. Et cum pater ac
cessisset: nasum illius morsu acu
tissimo secuit dicēs. Quare meis
primis erroribus incastigat⁹ eua
si: & magistri mei documentis nō
obediui: sociosqꝫ meos contēpsi.
Filij patrem castigaui necesse est
indulgere: magistrūqꝫ: discipuli
mores informare. Quasi. s. dice-
ret patri. Quia non castigasti me
sed me pmisisti vacare peccatis:
merito de te vindictaꝫ capio. vn-
de & parentes: ne relinq̄rent ma
lum exemplum filijs: vt dictum
est. s. ꝙ heres ludit in alea post
patrem: debet relinquere eis he- I
reditatem virtutum multo ma-
gis q̄ꝫ terrarum. Ait Tulius pri-
mo de offi. c. xxxvij. ꝙ optia he-
reditas a patribus traditur libe-
ris omniqꝫ patrimonio prestan-
tior glia virtutis rerumqꝫ cui de
decori omne nephas & vitiuꝫ in-
dicandum est. Super omnia au
tem cauere debent patres filijs a K
peccatis. vt enim ait Hiero. sup
Isai. libro vltimo. Aquilarum ē
maximus amor ad filios: que in
locis inaccessibilibus nidos lo-
cant. Et ne coluber fetus violet:
amatistum inter pullos reperiri
dicitur q̄ venenū superatur. Ait
tamē Solinus libro. viij. c. vi. ꝙ
echites est lapis qui inuenitur in

nidis aquilarũ. Multo ergo magis fideles debent cauere filijs ab antiquo serpente: ꝛ eos docere nidificare i petra Christo vbi est firmum habitaculum.

¶ Capitulũ secundũ. De amore filiorum ad parentes.

Quales autem debeant eẽ filij erga parentes scilicet amantes eos vero affectu. honorantes in actu: sustentãtes eos ꝛ necessaria ministrãtes cum indigẽt in effectu: satis scriptura sacra determinat. Exodi. L xx. Honora patrem tuũ ꝛc. Et ephe. vi. Filij obedite parentib⁹ vestris. Hoc enim iustũ est. Sequitur. Honora patrem ꝛ matrẽ Et col. iiij. Filij obedite parentibus eccle. iij. Qui honorat patrẽ suum: vita viuet longiori. Et de pietate filiorũ erga parentes Valerius multum bene lib. v. c. viij. vñ ait ꝙ diligere patrem prima lex M nature est. vbi narrat de filia que matrẽ lacte nutriuit proprio. Cũ enim esset mater in carcere: capitali crimine damnata: qui ꝑerat custodie carceris: misericordia motus dabat aditũ filie ad matrem: ꝓuidens tamen: ne aliquid sibi ferret: estimans futurum: ꝙ inedia consumeretur. Cũq; plures dies intercidissent: ꝛ ꝙ tam diu sustentaretur admirans: obseruata curiosius filia: aiaduertit illam famẽ matris lactis sui stu N dio lenientem. Que nouitas spectaculi admirabilis ad consiliũ ducta: pene remissionem: impetrauit mulieri. ¶ Ibidem narrat de alia: que patrem tali custodie traditum iam vltime senectutis velut infantem. pectoris sui alimonia aluit. ¶ Et de hoc Solinus O libro. i. in fine. vbi narrat de filia que deprehensa est patrem alere in carcere vberibus suis: ꝛ ille datus est filie: ꝛ in memoriam tanti preconij reseruatus: ꝛ locus cõsecrat⁹ est numini. ¶ Et de pijs factis filiorũ erga parentes narrat Valeri⁹ vbi. s. Sicut de filio Cresi qui erat vsu loquendi destitutus. Cũ tamen vnus e numero persarũ concito impetu in necem patris ferretur: velut oblit⁹: P ꝙ fortuna sibi nascenti denegarat: ne Cresum regem occideret ꝓclamando: mucronem reuocauit. ꝛ qui mutus sibi vixerat: saluti parentis vocalis factus est. Et ibi bene de laude pietatis. vbi ait Prima ꝛ optima regula: natura pietatis est magistra: que nullo vocis ministerio: nullo vsu lit Q terarum indigens: proprijs viribus ac tacitis charitatem parentum pectorib⁹ filiorum infundit. vnde narrat ibi de gente Scitharum que cũ Dario impetum facienti in eoꝝ regiones paulatim cedebãt. Interrogati deinde ab eis per legatos: quem finem fugiendi: aut quod initium pugnã R di facturi essent: responderunt: se

nec vrbes nec agros cultos pro
quibus dimicarent habere. Cete
rum cum ad parentum suorum
monumenta venissent: scituros
quemadmodū Scithe pugnare
solent. Quo quidem vno taz pio
dicto imanis ꝛ barbara gens: ab
oi se feritatis discrimie redemit
Ideo concludit ibi auctor: ꝙ so/
lida virtus nascitur magis ꝗ̄ fin
gatur: q̄ illos vagos ꝛ siluestres
ac siluarum latebris corpora sua
tegentes: in modum ferarum la
niatu pecudum viuentes: sic Da
S rio respondere docuit. ¶ Simi/
liter narrat de Coriolano: qui dā
natus a Romanis: ad volscos
Romanis infestos effugit: eorū/
qꝫ adeptus imperiū: Romanis
postea infestissimus fuit: nec vo/
luit confederari pro aliquibus: li
cet missi essent sacerdotes cuz in
fulis. Quod videns mater eius:
vxorez illi⁹ ꝛ liberos secū trahēs
petijt castra in quib⁹ erat. Quaz
vt filius vidit: expugnasti inquit
me: ꝛ vicisti iram meam. p̄riam
istam ꝗ̄uis merito mihi inuisaz
vtero tuo dono. Et ꝯtinuo agrū
Romanum armis hostilibus li
berauit. Noluit eniz matri dene
gare quod petijt: ꝛ eius visio ad
pietatem illum emoliuit. Et ibi
narrat de multiplici filiorum pie
tate ad parentes. ¶ Querit autē
Sen̄. iij. de bene. c. xvi. an liberi
T possint dare parentibus maiora
beneficia ꝗ̄ acceperunt. Et pro/
sequens hanc questionez narrat
de pietate filiorūz ad parentes: ꝛ
qualiter seruauerūt patres suos
i bellis: ponēs exemplū de Sci/
pione: qui patrez seruauit in bel/
lo. ꝛ sic de alijs. ¶ Similiter. c.
xxiiij. ponit exemplum de Enea:
qui patrem senio grauez per me/
dia hostium agmina tulit: ꝛ per
ignes. vnde ait ibi. Quid nō pōt V
pietas. ¶ Similiter ponit exem
pluz: ꝙ siculi iuuenes cū Ethna
maiore vi peragitata in vrbes et
agros effudisset transcucurrerūt
iuuenes ad liberandum parētes
¶ Similiter narrat de alijs qui
mira fecerunt pro parentibus. ꝛ
quid mirum: ꝙ homines rōne
prediti sint pij in parentes: cum
quedam irrationabilia mirā pie/
tatem exhibeant parentibus: vn
de Ambrosius exame. Omeli. X
v. ponens exemplum de Cico/
nijs que proprijs pennis nuda/
tos parentes plumaꝝ tegmine
fouēt. collato cibo pascunt: ꝛ ful
cro alaruz suarum subleuantes.
ad volandum exercent. vnde ait
ibi Ambro. Nō est graue: quod Y
est pietate plenum: Non est one
rosuz quod soluitur nature debi/
to. Non recusant aues patrem:
quas nec scriptura nec lex. sed na
tura restringit. Ad hec conueni/
unt non precepto sed gratie natu
ralis officio: Est enim cura pieta
tis scilicet apō illas. Et tamē ple/
risqꝫ hominum talia recusant: vt

ait ibi. Ideo Romanorum vsu pia auis dicitur. His igitur exē-plis potest predicator euāgelicus filios ad parētum venerationez & ad pietatem eis exhibendaz exZ hortari. ¶ De pena do maledictionis filiorum a matre prolate narrat Aug. xxij. de ci. c. ix. di. q decem fratres quorum septem erāt mares & tres femine ex maledicto matris puniti sunt tremore membroꝝ horribili. Quorum duo scilicet frater & soror sanitati restituti sunt i ecclesia beati Stephani vt dicitur ibi. Caueant igitur filij ne mereātur maledictionem parentum suorum.

¶ Tertia distictio. De colligatione fratrum adinuicem.

¶ Capitulum primum. Quare fratres tenenē se amare.

Inde admonēdi sūt fratres ad mutuaz dilectionem: ex quo sūt ex eisdez parentibus: & sicex eodem principio.A Ideo debent se mutuo diligere quia comunicant eandē naturam: put dicitur. ethi. viij. Et de mutua fratruz dilectione Valerius lib. v. c. v. vbi ait hanc charitatem fraterne beniuolentie proximus gradus accipit. vbi ponit exēpla de fratribus se mutuo diligentibus. Sicut de Fabiano qui delatum sibi ducem non sustinuit triumphum summo senatus studio: quia frater suus eo homlio ceciderat. ¶ Similr de alio qui p grauia itinera transgressus die ac nocte mutato equo: solo co mite contentus transiuit ad liberanduz fratrem. ¶ Similr narrat ibi q cum in castris Pompei vnus miles alium occidisset: iacentemq spoliasset: vt fratrem germanum esse cognouit: multū & diu conuitio deos ob donū impie victorie insecutus: precisa veste opertum se: rogo imposuit: ac deinde sub tecta facie: protinus eodem gladio quo fratrem occiderat pectus suum transuerberauit seq supra corpus fratris prostratum: comunibus flāmis cremādum tradidit: Licebat eniz ignorantie bñficio inocēti viuere: sed vt sua potius pietate q aliena vēia vteretur: comes fraterne neci nō desijt: & arctissimis vinculis pietatis satisfecit. Idem narrat Aug. ij. de ciui. c. xxvi. Ideo cauere debent fratres: ne ppter bona exteriora: & terrenam hereditatem fiat in eis disidiuz cordium: vel extictio fraterne charitatis. vnde & Saluator fratribus petentibus vt iudicaret inter eos de hereditate: noluit esse iudex: in hoc: qa erat inter eos contentio litis non charitatis dilectiōis Luce. xij. sicut exponit Aug. libro. i. sermonuz: sermone. xlij. q dñs diuisionem petenti ait. Quis me constituit iudicem & diuisorē inter vos Cauete ab omni cupiditate. Sz

B C D E

ego dico:dic fratri teneat mecuz
vnitatem &c. Et de hoc ecclesia/
stice historie li.vij.c.xxiiij.vbi di
B citur: q cum quoddam stagnuz
duobus fratribus aduenisset: et
pecũie cupiditas que fere omni/
um mortaliuz corda superat: fra
ternam necessitudinez violauit.
Quia enim erat copiosum pisci/
bus: conueniebatur a fratribus
tempore captionis: non tam ad
capiendos pisces q̃ ad occiden
dos homines. Cedes enim & bel
C la mouebantur: & humanus san
guis p piscibus fundebat. Sed
dei prouidentia aduenit. Grego.
Cesariensis: & vidit prelia & mor
tes virorum: ac furentes germa
F nos. Cunq3 inquisisset pro q̃ cau
sa accenderentur in excidium sui
suorumq3: & vtreq3 partes p ho
nore sui aduentus siluissent: no/
lite inquit o filij rõnales animas
pro minutis animalibus violare
fraternaz pacem pro questus cu/
piditate dissoluer: dei leges: & na
ture pariter: temerare. Ad horaz
stagni exitialis accedite: & ego p
D virtutem domini absoluam vos
ba omni certamine cruente con
tentionis. Et cum accessisset: te//
nens virgam: ad stagnum: posi/
tis genibus palmas tetẽdit in ce/
lum: & orauit: vt aque ille essent
maledicte pro quibus fratres fu
E rore succensi obliti erant finẽ pie
tatis: & vt nunq̃ in eo loco piscis
appareat vel aqua: sed sit camp9
aratri patiens: & frugum ferax: &
custos mẽtiuz: vt fraterna cõcor
dia perseueret. Et vt sanct9: oran
di finem fecit: sic factuz est: & arẽ
tem campum germanis concor
dibus dereliquit. Qui vsq3 in ho
diernum diem frugum ferax di/
citur esse soluz qd ante fuerat na
uium ferax. hec ibi. Planuz est
ergo: q detestanda coram deo
est litigiosa contentio: & discordia
inter fratres ad diuisionez terre/
ne hereditatis: eo q vnuz est qd
placet deo scilicet concordia. fra/
trum. Eccle. xxv. vnde & de con G
cordia fratrum in diuisione he/
reditatis ait Trogus pompei9 li/
bro. v. di. q Xerses dicebat: se pri
mum filium natuz patri regi fra
ter autem alius ante eum natus:
& anteq̃ pater rex esset: vendica
bat pmatum patrimonij: & dice/
bat: alium debere habere regnũ
quia erat natus de matre regia.
Quod certamen ad patruũ suuz
Artafrinũ detulerunt. Qui cogni
ta causa: Xersem pposuit: & adeo
fraterna ɔtentio sedata ẽ. q nec
victor insonuit: nec victus indo
luit: Et ipso tempore litis: mune
ra sibi inuicem remiserunt. & io/
cunda in se sedula conuiuia ha/
buerunt: & moderati9 inter se taz
regna q̃ exigua patrimonia di/
uiserunt. Si igit sic pagani se ha
buerunt in diuisione hereditatis
merito xpiani increpandi sunt: q
vel fratres suos exheredant iniu

ste: vel ꝯ eos pugnant pro here/ditate.

¶ Capitulum secundum. Qualiter paterfamilias debet familiã suam gubernare.

e Tnon soluz pater debet admonere ꝛ disciplinare filios naturales sed fili/
I os familias. Ipe enim dicitur paterfamilias. Qui sic dictus est qꝛ in familia sua omnibus positis seruis tanq̃ pater filijs paterna dilectione cõsulit: ait Papi. Debet ergo non soluz filios disciplinare ꝛ moribus informare. sed omnes de familia quia pro eis ẽ responsurus ait Aug. ad Comitem. Queso inquit mi frater: vt omnibus tibi subiectis a maiore vsq3 ad minorem ꝛ dulcedinem regni celestis: ꝛ amaritudinez ac timorem gehẽne annunties: ꝛ d̃
K eorum salute sollicitus ꝛ vigil existas: quia pro omnibus tibi subiectis qui in domo tua sunt rationez deo reddes. Annuntia ꝛ suade eis: vt caueant a superbia: detractione: ebrietate: fornicatione: ira luxuria: periurio: ꝛ cupiditate que est radix omnium malorũ. Item Aug. super Jo. omel. 50. super illud. xij. c. Qui mihi ministrat. vos pro modo vestro ministrate xpo: bene viuẽdo: elemosynam faciendo: nomen doctrinamq3 eiꝰ quibus potueritis predicando. Et vnusquisq3 paterfamilias hoc non ignoret: paternũ affectum sue familie se debere p xpo: ꝛ vita eterna. omnes mone
L at doceat: corripiat. Impẽdat beniuolentiam: exerceat disciplinaz Ita in domo sua ecclesiasticum ꝛ quodãmodo temporale officiũ impleat: ministrans xpo: vt in eternum sit cuz eo. h Aug. Dis modis paterfamilias ꝛ filios naturales ꝛ totam familiam cuiꝰ est pater corripiat ꝛ instruat. ꝛ peccatum de domo ꝛ familia exterminet: vt oẽs deo ꝛ sibi fideliter seruiant. Nec inimicum dei vel iusticie in domo permittat: Ne diuinam indignationem incurrat: ꝛ vltio superueniat: sed dicat cuz pphã. Ambulans in via immaculata hic mihi ministrabat.

¶ Capitulum tertium. De amore ad consanguineos.

c Onsimiliter sunt admonendi homines: vt habeant beniuolentiaz ꝛ beniuolum affectuz ad omnes qui sunt sibi deligati naturali cognatione vel affinitate. Tales tantũ dicunt̃ fr̃es in scripturis. Qua- M
tuor enim modis dicunt̃ fratres prout ait Papi. scilicet Natura vt Jacob ꝛ Esau. Gente: vt oẽs iudei. Cognatione: vt Abrahaz ꝛ Loth. Affectu. ꝛ hoc vel speciali quo omnes xp̃iani dicunt̃ fratres: vel comuni: quo omnes homines ex vno patre nati dicunt̃ fratres. Ad omnes igitur q sunt colligati cognatione amor ordia

tis debet extendi.⁊ si enim dicat Saluator Luce.xviij. Qui non odit patrē ⁊ matrem.⁊c.nō pōt meus esse discipulus:non prohibet amorē naturalem parentum ⁊cognatorū: sed carnalem quo impeditur amor diuinus : prout exponit Augu. epistola.xxij.vñ ⁊ antiqui erant affectuosi : sicut Abraham ad Loth quem liberauit ab hostibus. Geñ.xviij.⁊ Laban ad Jacob:cū eū audisset aduenisse. Geñ.xxiiij.Jō cōiugium institutum est fieri inter extraneos:inter quos amor ⁊ caritas extendatur ⁊ dilatetur vbi.s. amor naturalis minus feruet ſm Augu.xv.de ci.c.xvi.vbi bñ de hoc. Predictos igitur debet monere predicator se habere inuicem sicut debent : ⁊ de talibus cum eis conferre.

¶ Quarta distictio.De informatione coniugum.

¶ Capitulum primū.Quid sit coniugium.

Consequenter videndū est:qualiter debēt iformari qui sunt colligati sacramētali colligatione: quales sūt coniuges.Et cum matrimoniū sit viri ⁊ mulieris cōiunctio maritalis inter legiptimas personas indiuiduam vite consuetudinē retinens : vt patet in.iiij. senten. di.xxvij. Siue legiptima coniūctio maris ⁊ femine:vnionē xpi ⁊ ecclesie representans.vt dicitur de articulis fidei. Siue legiptia societas inter virum ⁊ feminam in qua ex pari cōsensu:semetipsum debet alteri:vt ait Augu.de virginitate beate virginis. ¶ De pertinentibus ergo ad matrimonium tales informari debent : vt sit legiptima contractio inter extraneos ad dilatandum charitatem: prout ait Augu.iij. de ci.c.xvi.di.ꝙ matrimonium fit inter homines in quibꝰ est vtilis ⁊ honesta concordia. vt diuersarum necessitudinū vīculis necterētur ⁊ alter habeat quis patrē alium sociū.⁊ vt alia sit soror: alia vxor Et sic de alijs:prout ibi determinat bene.vt ergo ait Apostolus i.co.vij.informās tales.Qui virgo iungit virginem suā bene facit.⁊ qui non iungit:melius facit. honorabile est coniugium ⁊ thorus immaculatus ⁊c.Hebre.xij. vñ ⁊ Saluator interfuit nuptijs. Jo.ij.presciēs futuros hereticos prohibentes nubere:prout dicit ibi Augu. omel.iiij. De qbus.i.thesa.iiij.c. Sic ergo tales preuidere debent:ꝙ legiptima sit coniunctio ſm legem dei. Cum hoc etiam prouidere debent : ꝙ fiat apta conditio vtriusq̄:ne sequatur postea cōtinua penitudo. Sicut enim recitat Uale.li.ij.c.v.vnice filie pater Temistoclem consulebat: vtrum eam pauperi sed ornato:an locupleti parum ꝓbato

collocaret scilicet in ꝯiugio. Cui ille. Malo inquit viruȝ pecunia ꝙ̄ pecuniam: viro indigentem. Quo dicto monuit: vt generꝫ di
S uitijs potiusꝙ diuitias generi le/ geret .i. eligeret ꝙ̄uis ergo ad/ sint opluētie diuitiaꝝ alicui: ꝯhēs tamē cū illo vel illa preuidere de bet: an persona cum qua ꝯtrahit ꝑdita sit virtutibus ornata mo/ rib⁹ cōpetēs cōditionis status: quia frequenter solet tedium tri/ stitie sequi matrimoniū. Idcirco vna fuit de legibus Ligurgi vir ginem sine dote nubere: ait Tro
T gus Pompei⁹ li. v. ⁊ Ualerius vbi. s. narrat. ꝙ Socrates con/ sultus a quodam adolescēte: vtꝝ vxoreȝ duceret: an se omnino ab stineret: rn̄dit. Utrum eorum. i. quodcunꝙ fecisset: se acturū pe/ nitentiam. Hinc te inqt solitudo: hinc orbitas: hinc generis inte/ ritus: hinc heres alien⁹ excipiet: s. si non ducit vxor. Illinc perpe/
V tua sollicitudo: contextus quere/ larum: dotis exprobatio: affiniuȝ graue supercilium garula socrus lingua: successor alieni matrimo nij: incertus liberorum euentus hec ille. Cum magna ergo proui dentia ⁊ cautela est contrahendū Et de hoc Hiero. ꝯtra Iouinia nuȝ multū: vbi ait. Fert inqt Au reolus Theophrastus liber d̄ nu ptijs in quo querit: an vir sapiens
X ducat vxorē. Et cū diffinisset. Si pulchra esset: si bene morigera/ ta: si honestis nata parentib⁹: si ipse sanus ⁊ diues. si sit sapiēs ini re matrimonium dꝫ Statim in/ tulit. hec raro in nuptijs vniuer/ sa concordāt. Non ergo vxor du cenda a sapiente: Primuȝ enim impedit studium phie: nec posse quēꝙ̄ libris ⁊ vxori pariter inser uire. Multa etiaȝ que matrona/ rum vsibus necessaria sunt: pre/ ciose vestes: aurū. gēme: sumpt⁹ ancille: suppellex varia: deinde ꝑ totas noctes garule q̄stiōes. Il la ornatior procedit in publicum Illa honorat ab hominibus: ego y in conuentu feminaꝝ misella des pitior. Cur aspiciebas vicinam? Quid cū ancilla loquebaris? De foro veniens quid attulisti? Nō amicum hēre possumus non so/ dalem. Alterius amorem: suum odiū suspicat. Seqtur. Paupe/ rem alere difficile est: diuitem fer re tormentum. Adde: ꝙ nulla ē vxoris electio: sed qualiscūꝙ ad/ uenerit habenda. Si iracunda: si fatua: si deformis: si superba: si fetida: Quodcūꝙ vitium est p⁹ Z nuptias discim⁹. Equus ⁊ aialia: mancipia: vestes ⁊ supellectilia ꝓ bantur prius: ⁊ sic emuntur. So la vxor vix ostēdit: ne ante displi ceat ꝙ̄ ducat. Et post. Quoscun/ ꝙ illa dilexerit: ingrati etiam tibi amandi sunt. Si totam ei domū regendā cōmiseris: seruiendū est Si aliqd tuo arbitrio reseruaue/ ris: fidem sibi haberi non puta/

A bit ⁊ in odium vertet⁊ ac iurgia: ⁊ nisi cito cōsulueris parabit venena. Et subdit. Uerum qđ prodest diligens custodia: cum vxor seruari impudica nō possit: pudica non debeat? Infida est custos castitatis necessitas. Et illa vere pu dica dicenda est: cui licuit peccare sed noluit. pulchra cito adamatur: feda facillime cōcupiscit. Dif ficile custodit⁊ qđ plures amant: Molestum est possidere quod nemo habere dignat⁊. Minore B tamē miseria deformis habetur ꝙ̄ formosa seruat⁊. Nihil tutū est in quo tocius populi vota suspirant. Alius forma: alius facetijs: alius ingenio: alius liberalitate sol licitat. Aliquo modo expugnatur quod vndiqꝫ lacessit⁊. Sequit⁊ C Qđ si propter dispensationē ducatur vxor: multo melius dispen sat seruus fidelis obediēs auctoritate dn̄i ꝙ̄ vxor que in eo estimat se dominā si contra viri fece rit voluntatem .i. si qđ placet iubet. Et post. Liberorū causa vxo rem ducere stolidissimū ē. Quid ad nos pertinet recedētes de mū do: si alius nomie nostro vocet⁊? Aut que senectutis auxilia nutrire domi qui etiā ꝓ̄ te moriatur: aut puerissimis moribus sit: aut certe cum ad maturā etatē perue nerit: tarde ei videaris mori: He D redes autē meliores ⁊ certiores sunt amici qui tuo iudicio eligun tur: ꝙ̄ quos velis nolis hēre cogaris. Licet certa hereditas sit: dum ad viuis bene vti substantia tua: ꝙ̄ tuo labore quesitaꝫ in incertos vsus relinquere. Hec oīa extracta sunt ex dictis ipsius phi. que recitat Hieroni. vbi .s. Nec tn̄ sunt hic recitata ad coniugij de structionem vel derogationem: sed ad monitionē eorum q volūt contrahere: vt sollicite prouideāt qualiter ⁊ cum quibus cōtrahāt. Multe sunt eni molestie nuptia ruꝫ: ⁊ sicut ait Apo. i. cor. vij. Uir go cogitat que dei sunt: que autē nupta: cogitat que sunt mūdi: Et in eadem. Tribulationem carnis hēbunt huiusmodi. ⁊c. Et de his E molestijs recitat Hiero. vbi .s. ꝙ Cicero rogat⁹ ab Hirtio. vt p⁹ repudium Terentie: sororem suā duceret: omnino supersedit dicēs non posse se phie ⁊ vxori operaꝫ dare. Socrates Xantipē. ⁊ My ton neptem Aristidis duas habebat vxores Que cuꝫ crebro in ter se litigarent: ⁊ ille eas irridere solitus esset: ꝙ ꝓpter se fedissimū hoīem: simis narib⁹: recalua frō te: pilosis humeris repandis cru ribus descreparēt: nouissime ver tunt in eum impetū: ⁊ mulctatuꝫ F fugientēqꝫ diu psecute sūt. Quodam aūt tpe. cum infinita conti tia ex superiori loco ingerēti Xan tipi restitisset: aqua pfusus imun da: non aliud respondit: ꝙ̄ capite terso. Sciebam inqt futurum: vt ista tonitrua hymber sequeretur

Et idem Hiero. dicit ꝙ Mar/
cus Cato habuit vxorem humi/
li loco natam: vinolentam: ipotē
tem: ⁊ quod nemo posset crede/
G re. Catoni superbam. hoc iō. ne
qs putet: si pauperem duxerit sa/
tis se cõcordie prouidisse. ¶ Si
militer narrat ibi. ꝙ Philippuz
regem Macedonem introeun/
tem ex more cubiculū vxor exclu
sit irata. Qui exclusus tacuit: ⁊ in
iuriam suam versu tragico con/
solatus est. Gorgias librum pul/
H cherrimū d̄ ꝯcordia grecis inter
se dissidentibꝰ recitauit olympie.
Cui Melantius inimicus eius:
hic nobis inquit de concordia p̄
cipit: q se ⁊ vxorem: ⁊ ancillā tres
in vna domo concordare nō po
tuit. Emulabat quippe vxor an/
cillule pl'chritudinē: ⁊ castissimuz
virū: quottidianis iurgijs exagi
tabat: vnde vt cesset inuidia: ⁊ q.
cs matrimonij reformet: versuz
est in vsum ⁊ consuetudinē ditio
ribus mulieribus: ne quam ha/
beāt in domo pl'chriorē se. ¶ Itē
Hiero. vbi. s̄. dicit. ꝙ cum amici
quendam arguerent: ꝙ vxorem
castam repudiasset: ꝓtendisse pe
I dez dr̄ ⁊ dixisse. Soccus quē cer
nitis: nouus ⁊ elegans ē: sꝫ nemo
scit p̄ter me vbi me p̄mit. Qua/
si dicat. Sic est de vxore. ¶ Si/
militer ait ibi Hiero: ꝙ Epycurꝰ
voluptatis assertor. q̃uis Meto
dorus eius discipulus vxorē ha/
buit: dixit raro sapienti ineunda
coniugia: quia multa incomoda
admixta sūt nuptijs. Seqt. Gra
ue est sapienti viro venire in du/ K
biū. vtrū bonam maläue ductu/
rus sit vt eni scribit Herodotus
mulier cū veste deponit verecun
diam. Et Comicus: fortunatum
putat q vxorez nūq̃ duxerit. hec
⁊ alia narrat Hiero. vbi. s̄. di. ꝙ
Aristotiles Plutarcus ⁊ Sene
ca libros scripserunt de matrimo
nio: de quibus superiora nō nul/
la sunt.

¶ Caplm. secundū. De instruen
da vxore male morigerata.

Si vo contingat: ꝙ vxor
ducta non sit bene mori
gerata: custodienda est ⁊
disciplinanda: ac sibi malignādi
materia subtrahēda: Vñ ⁊ Ro/
māis feminis vsus vini fuit igno L
tus: ne in aliquod dedecus prola
berēt: qꝛ proximus a libero patre
intēperantie gradus ad inconces
sam venerē esse ꝯsueuit. ait Val.
li. ij. c. ij. ⁊. c. iij. narrat ꝙ quecūqꝫ
vsuz vini femia imoderate appe
tit oibus virtutibus ianuā claudit
⁊ vitijs aperit. Graue igt marita
le supciliū Sulpitij Galli q vxorē
dimisit: eoꝙ eam capite aptoso/
ris versatam cognouerat. Lex i/ M
gt te meis tm̄ prestitit oculis: qui
bus ⁊ formam tuam approbes
his: decoris instrumēta cōpara.
his esto speciosa: horum te certio
ri crede noticie. Vlterior tibi ꝯspe
ctus: superuacua irritatione accer

situs: in suspitione ꝛ crimen ha/
beat necesse est. Abscisa sententia
N sed tamen aliqua ratione mota.
¶ Similiter fecit quantissius re
pudiando vxorem: qꝛ eam in pu/
blico cū quadam libertina vulga
ri secreto loq̄ntez viderat. ¶ Si/
militer Sempronius Sophus:
qui coniugem repudij nota affe/
cit: eo q̄ ausa fuit ludos se igno/
rante spectare. ¶ Narrat etiam
ibi ꝙ Metellus vxorem eo ꝙ vi
O num bibisset fuste percussam in/
teremit. Moderato ergo modo
ꝛ debito disciplinanda est vxor:
si contingat: ꝙ non sit bene mo/
rigerata. ccc.xxxij. Ne des mulie
ri neq̄ veniā prodeundi. Et ibi/
dem. Mulier si primatū habe/
at contraria est viro suo. Item si
sit minus bene morigerata. debz
esse eius compassiua supportatio
prout potest fieri sine peccato. Et
d̄ vtroq̄ dicit varro i Satyr a q̄
P manipea scribit. Vicium cōiugis
aut tollendum est: aut ferenduz.
Qui tollit vitiū: comodiorē cō/
iugem prestat. Qui fert: seipsum
efficit meliorē. Unde ꝛ d̄ Socra
te narrat Aulus gelius li.i. Athi/
carum noctium: ꝙ cum Socra
tē Alchipiades interrogaret. q̄re
Xantipē vxorē admodū morosā
ꝛ iurgiosā: ꝛ que die noctuq̄ mu
liebribus scatebat molestijs do/
mo non abigeret: respondit. Cū
Q domi talem perpetior: insuesco ꝛ
exerceor: vt ceterorum quoq̄ so
ris petulentiā faciliꝰ feram. Sic
enim fideles debent se supporta
re ad inuicē. Gal.vj. Alter alteri
us onera portate et Col.iij. Sup
portantes inuicem. ꝛc. Ad hoc et
monet beatus Petrus. pri.c.iij.
Mulieres sint subdite proprijs
viris: sic Sarra obediebat Abrae
Dn̄m eum vocans. Cuius estis
filie benefacientes ꝛ non timen/
tes vllam perturbationem. Viri R
similiter cohabitantes sm̄ scien/
tiaz quasi infirmiori vasculo mu
liebri impertiētes honorem tan
q̄z ꝛ coheredibꝰ gratie vite: vt nō
impediantur oratiōes vestre: sz
hoc multo magis coniuges de/
bent se inuicē supportare q̄ntuz
possunt absq̄ peccato: cum sint
vna caro: Gen.iij. Et de hoc bn̄
Ambro. exame. Omel.v. vbi po
nit exēpla bona de vipera ꝛ mu/
rena dicens ꝙ murenā ad coniu S
galem amplexum vipera euocat
Seq̄t Quid sibi vult sm̄o huiꝰ/
modi? nisi ferendos esse mores
coniugum: licet sit asper fallax in
conditus: ꝛ sic de alijs. Quid pe
ius veneno. quod in cōiuge mu
rena non refugit? Ille tua mala
portat: ꝛ leuitatis feminee facilita
tem: tu virū tuū non potes mu/
lier sustinere? Et post. Vipera ab T
scentem vocat: ꝛ blando prouo/
cat sibillo: atq̄ vbi aduentare cō
parem sentit: euomit venenum:
reuerentiam marito deferēs ꝛ tu
mulier adueniente de loginquo

maritū contumelijs repellis? Sz
⁊ tu vir depone tumorez cordis:
asperitatē oris. Non es domin⁹:
sed maritus. Nō ancillā sortitus
es. sed vxorem. Uipera venenuz
fundit: tu nō potes duritiam mē
tis deponere?

¶ Capl'm tertiū. De mutua con
iugum dilectione.

Item coniugum dz esse
affectuosa: charitatiua.
⁊ mutua dilectio: vt sint
cor vnuz ⁊ anima vna: sicut sūt
V vna caro. Ephesi. v. Uiri: diligite
vxores vestras sicut Christus
ecclesiam. Et de amore coniugali:
Ual. li. iiij. c. v. multum. vbi nar
rat. q̄ Graccus aprehensis āgui
bus: mare ⁊ femina: ⁊ certior fa
ct⁹ ab aruspice: q̄ nisi mare di
X misso: femina necaret: ipsi Grac
co celerem obitum instare: si aūt
econuerso: vxori eius hoc accide
re: ille coniugi potius q̄z sibi par
tem augurij secutus: marem ne
cari: feminam dimitti iubet: susti
nuitq̄z in conspectu suo seipsū in
teritu serpentis occidi. Itaq̄z cor
neliam vxorem suam nescio vtrū
feliciorem dixerimus: q̄z talez vi
rum habuit: an miseriorem: q̄a
talez amisit. Similiter narrat: q̄
Y Euphatius audita morte vxoris:
pectus suū gladio percussit. ¶ Si
Z militer narrat: q̄ Emphati⁹: cuz
vxor decessisset. ea funerata: ⁊ ro
go imposita: inter officium vngē
di ⁊ osculandi: ferro stricto incu
buit: ⁊ sicut erat togat⁹ ⁊ calciat⁹
amici euz ꝯiugis corpori iunxe
rūt: ac deide subiectis facib⁹ vtrū
q̄z concremauerunt. Quoruz se A
pulcrū Tarenti conspicit. ¶ Ibi
dem narrat: q̄ Iulia filia Cesa
ris: cum vidisset Pompei ma
gni coniugis sui vestē cruore con
spersā: territa metu: ne qua ei essz
vis illata: exanimis concidit: par
tumq̄z quem in vtero conceptuz
habebat eijcere graui dolore cor
poris coacta est. ¶ Ibi etiā nar
rat: q̄ portia filia Marci Cato
nis: cum Brutum virum suum B
interemptum agnosceret: q̄z fer
rum non dabat: ardentes ore car
bones haurire non dubitauit: ⁊
nouo generere mortis absorta est
¶ Similiter narrat ibi d̄ quadā
regina: q̄ Metridatem coniugē
suum effusis charitatis habenis
amauit. propter quem: precipuuz
forme sue decorem: tonsis capil
lis: in virilem habitum se conuer
tit: eq̄ ⁊ armis se assuefecit: q̄o faci
lius eius laboribus ⁊ periculis in
teresset. Et eum euictū: ⁊ a pom C
peio per efferas gentes fugientez
aio pariter ⁊ corpore infatigabilr
est secuta. Cuius tāta fides aspa
rum ⁊ difficilium rerū Metri
dati maximum solatium ⁊ iocū
dissimum lenimentū fuit. Cū do
mo enim ⁊ penatib⁹ vagari se cre
didit: simul exulāte vxore. Si er
go tales erant pagani ⁊ infideles
mutuo se amantes: multo magis

xpiani fideles: coniugali amore ordinato se debent diligere.

¶ Capitulum quartum. De mutua coniugum fidelitate.

Similiter: coniugum debet esse fidei indefectio: quia coniugij tria sunt principaliter bona: Fides: Spes Prolis et sacramentum. In fide attenditur: ne preter vinculum coniugale cum altero vel altera concubant. ait Hugo. ij. de sacra. parte xi. c. vij. Quilibet ergo eorum debet tenere fidem alteri firmiter. vir enim non habet potestatem sui corporis sed mulier: et econuerso. i. cor. vij. Et hoc quo ad fidem coniugalem: et etiam quo ad amoris fidelitatem vt dictum est: Unde Val. de fide vxoria li. vj. c. vij. dicit quod Sulpitia cum a matre sua diligentissime custodiretur: ne virum suum proscriptum in Ciciliam prosequeretur: nihilominus famulari veste sumpta: cum duabus ancillis: et totidem seruis: ad eum clandestina fuga peruenit nec recusauit: seipsam proscribere: vt ei fides sua in coniuge proscripto constaret. Ibidem narrat de alia que virum suum proscriptum inter cameram et tectum cubili abditum vna conscia ancilla ab iminente exitio non sine magno suo periculo tutum prestitit viro refugium. Singulari fide id egit: vt cum ceteri proscripti in alienis regionibus vix euaderent: ille in cubiculo et sinu coniugis salutem retinet. ¶ Ibidem narrat: quod Emilia vxor affricani: tante fuit charitatis et patientie: vt cum sciret: viro vnam ex ancillis gratam esse: dissimulauit: ne dominatorem orbis Affricanum femineo ipatientia reum ageret tantumque a vindicta mens eius effugit: vt post mortem Affricani manumissam ancillam in matrimonium libto suo traderet. ¶ Et similiter narrat Ualerius. li. iiij. c. v. de fide vxoria. quod cum lacedemones inclusi a spartanis: capitali reseruarent supplicio: coniuges illustris sanguinis velut allocuture periturus viros carcerem impetrato a custodibus aditu: commutata quoque veste: et per simulationem doloris velatis capitibus: eos abire passe sunt. ¶ Et solinus narrat li. iiij. c. vj. de quadam gente in qua multe vxores in vnius viri matrimonium iungunt. Et cum maritus decesserit apud grauissimos iudices vnaqueque agit causam. Et que officio ceteras sententia. i. iudicio vicerit iudicantium: hec Valerius me refert premium: vt ascendat rogum coniugis: et supremas eius semetipsam det exequias: cetere vero cum nota viuunt. s. repudiationis. ¶ Idem narrat Tullius li. vj. tus. q. Ubi ait: quod mulieres in india in certamine ad iudicium veniunt. Plures enim vni solent esse: et quam plus dilexerit: illa leta vt victrix prosequentibus suis vna cum viro in rogum imponi

tur:alie ꝺomeſte ſceduͤt.¶ Exē
plum huiuſmodi fidei patet in vi
pera ⁊ murena ſm Ambro. vbi
ſupra. Ubi ait ꝺ alijs aialibus.ꝙ
comparem ſuum bos requirit: ⁊
equus ſimiliter diligit comparē
ſuum. Et ſequitur nolite querere
viri alienum thorum: nolite inſi
diari aliene copłe. Graue ē adul
M terium. Deus duos fecit Adam
⁊ Euam: ⁊ vxorem de viro.i. de
coſta: ⁊ iuſſit ambos eſſe in vno
corpe: ⁊ in vno ſpū viuer. Quid
vnum corpus ſepas? Quid vnū
ſpūm diuidis? Nature adulteri/
um eſt. ⁊ non ſolum adulterium
imo enorme furtum: qꝛ vir non
N habet ptãtem ſui corpis ſꝫ mlier.
Qui ergo aufert corpus ab vxo/
re ⁊ alteri prebet ſm omnem le/
gem fur eſt ⁊ latro. Nam ⁊ bru/
ta animalia legunt abhominari
cõmixtionem cõiugis cum alio
prout narrat Alex. nequã li. ꝺ na
turis rerum, de Ciconia adultera
que lauabat ſe poſt coytū cū adul
tero. Quod quidam miles ꝺpre
hendens quadã die parauit im/
pedimentū. ne ſe ſic lauaret. Cuꝫ
autem veniſſet compar Ciconie
odore comprehendens adulteri
O um exiuit: Et adducens ciconia
rum multitudinem: cioniã adul
teram deplumauit: ⁊ dilaniauit.
Qua dilãiata altera comes ſe illi
q̄ſi marito aſſociauit. Qꝺ ergo
abhominant irrõnabilia aialia:
multum debet eſſe deteſtandum
hominibus maxime fidelibus.

¶ Capłm qntuꝫ De operis cõ/
iugalis religioſa exercitatione.

C non ſufficit coniugi/
bus tenere fidem coniu
gij dicto modo ſed ꝺbet
eſſe etiã operis cõiugalis religio
ſa exercitatio: ⁊ in exercendo de
bita intentio: qꝛ vt dictū eſt ſupra
bonū coniugij eſt ſpes prolis. vt
.ſ. deuote expectet amanter ſuſci
piat: religioſeqꝫ nutriat: aut Hu/
go. vbi. ſ. Et ibidē. c. iij. Inſtitu/ P
tio coniugij ante peccatū fuit ad
officium: vt natura multiplicaret
poſt peccatū: ⁊ ad officium: ⁊ ad
remedium: vt natura exciperetur
⁊ vicium cohiberet. Cum igitur
quia ſic inſtitutuꝫ tum qꝛ magnū
ſacramentum xpi ⁊ eccleſie: tum
ad euitandum peccatum: ⁊ viciū
cohercendum: religioſe tempe/
rate: honeſte: ⁊ recta intentione
vti debent coniuges opere coniu
gali: vt ſm Apo. i. cor. vij. q ha/ Q
bent vxores: tanqꝫ non habētes
ſint. Unde enim dicit Hieroni/
mus contra Iouinianū: Sixtus
in ſententijs ait. Adulter eſt q ſu
am vxorem amat ardentior. In
aliena vxore omniſ amor turpis:
in ſua nimius vituperat. Sapiēs
vir in deo debet amare vxorem
non affectu: reget impetus volu
ptatis: ne preceps ferat ad coitū
Nihil eſt fedius qꝫ vxorem dili/
gere ſicut adulteram. Certe qui R
dicūt cauſa reipublice iungi vxo

rib⁹ ꝛ liberos colere imittent sal/tem pecudes: vt postq̄ vxorum venter intumuerit: ne perdant filios: non amatores se vxoribus exhibeāt sed maritos. vnde narrat de quodaz: qui exiturus in publicum fascia vxoris pectus colligabat: ꝛ nec puncto quidē hore presentia eius carere poterat: potionem nullam: nisi alteri⁹ labijs tactam vir nec vxor hauriebant. Et ideo sequit. Origo amoris honesta: sed magnitudo deformis: Nihil eniz interest q̄ ex hōesta cā quis insaniat. Et ibi bene de hoc. Sic eiz Tobias vsus est coniugio suo: qui ait ad Sarram vxorem suā. Job. viij. Surge: hodie: ꝛ cras: ꝛ post cras oremus deum. Et sequitur. Filij sanctorum sumus: non possum⁹ ita cōiungi sicut gentes qui ignorāt deum.

S

T

¶ Capitulum .vi. De perpetua coniugū indiuisione.

Item inter coniuges debet esse perpetua indiuisio. Unde ꝛ sacramentū est vnū de bonis ꝯiugij ait Hugo. vbi. s̄. In quo attenditur: ne coniugiuz separet: ꝛ ne dimissus aut dimissa: etiaz causa prolis alteri copuletur. ait idē. Unī Mat. ix. Quos deus coniunxit: homo nō separet. Quod etiam gentiles seruauerunt: ait Uale. libro. ij. c. i. di. q̄ repudium inter vxorez et virum a condita vrbe vsq̄ ad cē

V

tesimum ꝛ quinquagesimuz annum nullū intercessit. Primus autē spuri⁹ Carbili⁹: vxorem sterilitatis cā dimisit. Qui q̄q̄ tolerabili rōe motus videret: reprehensione tamen non caruit: quia nec cupiditatem quidem liberorum cōiugali fidei preponere debuisse arbitrabat. Qd ergo seruabant gentiles lege naturali ꝛ honestate virtuali: debent seruare fideles lege diuina ꝛ celesti: ac ligamine sacramentali. Imo etiā nobiles matrone ꝛ pudice mortuo primo viro: nolebant alteri coniūgi. Et ideo corona pudicitie coronabantur. ait Ualerius vbi. s̄. di. q̄ que vno cōtente matrimonio fuerant: corona pudicitie honorabantur. Estimabant eniz: eū precipue matrone sincera fide incorruptum esse aiuz: que post deposite virginitatis cubile: in publicū egredi nesciret. multoꝝ matrimonioꝝ experiētiam: quasi illegitime cuiusdam intemperantie signū esse credentes. vnde ꝛ pudice matrōe: mortuis primis viris nolebantt secundo intre matrimonium: ait Ualeri⁹ libro. vi. c. i. di. q̄ theotonicoꝝ coniuges Mariuz victorem orarūt: vt ab eo v̄ginib⁹ vestalib⁹ dona mitterētur: affirmātibus eque: se ꝛ illas virilis concubitus expertes futuras. Eaq̄ re nō īpetrata laqueis sibi nocte ꝓxima spm̄ eripuerūt. Quāuis aūt erronee fecerint: in

X

Y

Z

suo suspẽdio tamẽ laudande sũt ex maritorum dilectione. et castitatis amore. ¶ Et de hoc. ij. parte. iij. di. vi. c. de viduitate. Qualiter aũt coniuges antiquitus inter se con cordabant post qualecũqz litigiũ
A vel iurgium: ait Vale. libro. ij. vbi s. di. quod quotienscũqz inter virum et vxorez aliqd iurgij intercesserat: in sacellum dee viriplace qd erat in palatio veniebant: et ibi locuti simul que volebãt: contentiõe animorum deposita: concordes reuer tebant. Dea enim illa hoc nomẽ a placandis viris fertur assecuta. ¶ Predicator ergo euangelic⁹ debet de predictis conferre cum coniugib⁹: et eos alloqui. Et si in quibusdam factis gentilium predictis fuit excessus et error sicut i propria occisione: debet qd erroneuz est dehortari: et qd rectũ fuerit suadere.

¶ Quinta distinctio. De fideliũ spirituali colligatione.

¶ Capitulum primum. Qd fideles se diligant vere.

Consequenter prosequendum est de colli
c gatione siue coherentia gratuita per gratiã in corpore xpi. Ad quam obseruandam sunt admonendi efficaciter et iugiter xpiani put hortatur apostolus eph. iiij. Solliciti seruare vnitatem spirit⁹
B in vinculo pacis vnuz corpus: et vnus spũs etc. Et hoc merito: tũ quia sunt ex vno patre creante. redimẽte: et ex vna mre ecclia et eisdem sacramentis regenerati: et sic vere fratres. Mathe. xxi. vnus est pater vester. vos autez fratres. etc. Tum qz membra vnius corporis: et eisdẽ vinculis charitatis cõnexa: ac vno spũ viuificata. Multi. n. vnũ corp⁹ sumus
C in xpo. Ro. xij. Tũ qa xpi coheredes: et hereditatis ei⁹ futuri participes. Ro. viij. heredes quidez dei: coheredes aũt xpi. Has eiz rationes assignat Crisosto. super Jo. omel. xv. vbi ait. Omnes in vnuz corpus baptizati sumus ait Aposto. Propterea i vnũ corp⁹ ne non dissoluamur: sz eã que ad inuicez est cõuenientia et amicitia corporis vnius conuenientiã ob seruemus. Quocirca: ita procuremus proximos: vt vnusquisqz nostrum suam carnez non despiciat
D Nullus enim vnq̃ carnem suaz odio habuit: sed eam nutrit et fouet: ait Apo. eph. v. Propterea domũ vnam. i. hũc mũdum de⁹ nobis dedit: vnũ nobis accendit solẽ: vnũ tectũ celũ extẽdit: mẽsã vnam nobis terram pposuit. Dedit et aliam multo maiorem scilz altare. vnũ moduz generationis spũalis: vnam omnib⁹ patriaz in celis. De calice eodem omnes bibim⁹. etc. Unde igitur iequalitas
E sm. s. hanc vitam? Rñdit ex diuitũ auaritia et electione. Et de hoc Seneca in parte eplã. lxx. vbi ait

Membra

Membra magni corporis sumus ⁊ natura nos cognatos edidit. vt enim ait Greg. sup Ezechi. li. ij. omel. iiij. charitas accendit: con cremat: conflat ⁊ quasi in vnaz auri speciem reformat fideles er go debent mutuo se iuuare sicut fratres: ⁊ protegere: ac nociua in uicem expellere. Debemus enim aias pro fratrib⁹ ponere. i. Jo. iij.

¶ Capl̃z. ij. Qd̃ caueant fideles ne in ipsis fraterna. vnio dissipet

D Ebent etiam cauere: ne diabolus dissipet fraternam vnionez vt sint ho F stibus terribiles. Cant. v. Terribilis vt castrorũz acies ordinata: Super quo Gre. super Ezechi. li. i. omel. viij. ait. Castrorũ acies tunc est hostibus orribilis: quã do ita ɔstipata ⁊ cõdensa fuerit: vt i nullo iterupta videatur. Nã si ita disponitur vt locus vacuus dimittatur: profecto hostibus ter ribilis non est. Sed nos ɔ̃ mali gnos spũs acies ponim⁹. Ideo semp per charitatem vniti: ⁊ nũ q̃ per discordiam interrupti esse debemus. Quia quelibet in no G bis bona fuerint: charitas si de fuerit per malum discordie: loc⁹ aperitur in acie: vnde ad ferien dos nos valeat hostis itrare. vñ vt vehementius cõmendaretur societatis humane vnitas: vin culoq; concordie: non solum na ture similitudinez: verũetiam co gnationis affectu omnes necte remur. voluit de⁹: vt ex vno ho mine diffunderetur genus hũa num: ait Augu. xij. de ci. c. xxi. Et H charitas multos animos vnum ⁊ mlta corda vnũ facit: ait Aug. sup Jo. iij.

¶ Capitulum. iij. Qd̃ fideles de bent se mutuo supportare.

M Utuo ergo debent fideles sibi compati in malis: sicut mẽbra vni⁹ corporis. i. cor. xij. Si patitur vnum membrũz compatiuntur omnia membra. Et similiter mutuo se iuuare: prout ibi exemplificat. Et I subsidia indigentibus ministrare. i. Jo. iij. Qui habuerit substã tiam huius mũdi: ⁊ viderit fratrem suum necessitatem habere: ⁊ clauserit viscera sua ab eo: quõ charitas dei manet in illo? Et se mutuo supportare: sicut lapides i edificio. i. Pe. ij. Ipi tanq̃ lapides viui coedificamini. Lapis enim in edificio alium supportat ⁊ ab alio supportatur: ait Gre. super Ezech. lib. vij. omel. i. Sic ⁊ fideles facere debent: ait ibidem omel. iiij. Supportantes inuicez K in charitate.

¶ Capitulũz quartum Quomodo sancti antiqui pro salute proximorum laborauerunt.

I Deo sancti antiqui ⁊ ma tres laborauerunt: ⁊ se morti exposuerunt ⁊ animas pro salute fratrũ posuerũt: ac etiam se infidelibus vendide

runt: vt eos conuerterent ⁊ duce
rent ad deuotionem ⁊ charitatis
vnionem. Sic legitur de Sera
pione qui ⁊ Sidonius dicit in li.
L qui dicitur paradisus. Qui ven/
didit se paganis precio. xx. solido
ruz: ⁊ eis seruiuit donec xp̄ianos
eos fecit. Cũq̧ recederet: pecu/
niam eis reddidit. Et cum dice/
rent. vt eam daret pauperibus:
rñdit. Uos eam date. qr vestra ē
ego alienam pecuniã nõ do pau
peribus. ¶ Ibidē legit̃ de alio q
se vēdidit vni de p̄mioꝛib⁹ ciui/
tatis quem nouerat manicheum
esse: seruiuitq̧ ei donec eũ cura/
M uit. Sic ⁊ alij sancti laboꝛauerũt
⁊ multa sustinuerunt ꝓ salute fra
trũ. Sicut Paul⁹ qui ait. ij. coꝛ.
vlti. Ego libentissime impendaz
⁊ superimpēdar ꝓ aĩabus v̄ris
⁊c. ¶ Mirũ ergo ē qũo se dicũt ha
bere charitatē ꝑfectaz qui nec fra
trib⁹: mala patientibus ꝯpatiunt
nec ꝓficientibus gaudēt: nec ege
nis necessaria de suis facultatib⁹
subministrant. De quib⁹ Apo. ij.
thi. iij. habentes quidē spēm pie/
tatis: virtutem autem abnegãtes
¶ De his ⁊ ad p̄dicta ꝑtinētib⁹
debet predicatoꝛ diuinus confer
re cum fidelibus.

¶ Sexta distinctio. De ciuiũ de
bita colligatione.

¶ Capitulum p̄imum. De dile
ctionis vnitate: ⁊ ne sibi nocere
debeant.

Einde ꝓsequendũ ē
de colligatione ciuili
b siue cohabitatione: et
de admonitione tali/
um ad debitaz obser/ N
uationem pacifice cohabitatio/
nis: ⁊ mutue beneficentie: ⁊ ma/
leficentie cauēde: ex quo cõicant
quasi eandem habitationē: eisdē
legibus regũtur: eodē dñio gau
dent: eodē ritu viuũt. easdē ꝯsue
tudines cõicant: ⁊ easdē artes se
pe exercēt. Admonēdi ergo sunt
ad dilectionis ꝓximi vnitatem.
¶ Mat. xxij. Diliges ꝓximũ tuuz O
sicut teip̄m. Proxim⁹ autez nõ
sanguinis propingtate: sed rõnis
societate pēsandus est: ait Aug.
ep̄la. xxxiiij. Et idem de doctrina
xp̄iana. c. i. ꝓximus oīs hõ hõi
est tam conditione nature q̄z cõ
fessiõe religiõis. Sz ad dilectio
nē ꝓximi ꝑtinet innocentia qua
nulli nocemus: ⁊ bñficentia qua
ꝓsum⁹ q̄bus possum⁹: ait Aug.
de mēdatio. Colligati igit̃ coha/
bitatione ciuili: q̄les sunt vicini
⁊ ꝓximi monēdi sunt: ne vicinis
noceant: nec iniuriãdo in ꝑsonã
nec spoliando i possessionib⁹: ra P
pinam apertam vel ocultam fa/
ciendo: nec in fama ledendo. De
quib⁹ oīb⁹ Leuit̃. xix. Nõ facies
calũniã ꝓximo tuo: nec vi oppri
mes eũ. Et sequit̃. Non maledi/
ces surdo: nec facies qđ iniquum
est. Et ꝓuer. xxiij. Non attingas
terminos ꝑuuloꝝ. Seqtur ꝓ/

pinquus eoꝝ fortis est.

¶ Caplm̄.ij. Qualiter debent sibi mutuo subuenire.

Q Sunt eni admonēdi: vt indigentib⁹ vicinis subueniant: oppressos liberent: desolatos ꝯsolentur. Et sic de alijs misericordie opib⁹ ꝛ bn̄ficentia. Talis fuit vicinis suis. Job.xxix. Eo ꝙ liberassem pauperem vociferantem. Seqtur. Cor vidue ꝯsolat⁹ sū. Et p⁹. Conterebaȝ molas iniq. Et.xxx.c. Flebam ꝗdā sup eo q afflictus erat Hec sunt officia ꝛ opa boni viri de quo Aug.iiij.de ci.c.xv. Feli-

R citas maior est: vicinum habere ꝯcordeȝ: q̄ȝ malū subiugare bellantem. Ille ciuis siue cohabitator est bon⁹ q oibus est innocēs: nulli malū faciens: ꝛ oib⁹ vicinis bn̄faciens. Talis ē multū deo accept⁹. Et de tali in exēplū alijs legitur in vitis patrū li.i. post mediū: ꝙ abbas Panhuti⁹ supplicabat deo: vt ei ostenderet cui similis esset in terris. Ad quē vēit vox: ꝙ erat silio ꝑmario illi⁹ vici Qō audiēs venit ad domū eius Et ille cui erat mos suscipere hospites occurrit sibi: ꝛ introduxit in domū. At q̄ inter epulas quesiuit abbas: qd esset studiū ei⁹: dicēs sibi eē reuelatū a deo: ꝙ dign⁹ erat ꝯsortio monachoꝝ. At ille miora de se dicēs ait. Nulli⁹ boni mihi conscius sum. Quia tamē verbum dei ad te factū est: dico tibi: ꝙ triginta anni sunt ex q̄ suȝ cōtinens: ꝛ vxor mea silr. Suscepi eniȝ.tres filios: quoꝝ causa solū modo a me cognita fuit. hospites suscipere nūq̄ȝ cessaui: nec alicui an̄ me illos habere ꝑmisi in vil la: Nullū ꝺ domo mea sine viatico dimisi: pauperē n̄ despexi: sȝ necessaria sibi tribui: ꝯ iustitiam nihil accepi: alieni fruct⁹ nō intrauerunt domū meā: litē si vidi nō preterij nisi pacificarē: nullus deprehendit in culpa famulos meos: greges mei non leserunt alienos. volentes seminare in agro meo non ꝓhibui: q̄ȝtū in me fuit nō ꝑmisi: vt potētior infirmuȝ ꝑmeret: studui vt neminem cōtristareȝ: iudiciuȝ cū apō me fuit neminē ꝯdēnaui. hec audiēs san

S ctus osculans eum bn̄dixit illi ꝛ ait. Quia hec implesti: vnuȝ tibi deest. vt ꝯcta dimittēs seq̄ris dei sapientiam. Et statiȝ secut⁹ est eū ꝑgens ad heremū. Et veniētes ad fluuium nec habētes nauigiū dixit ei sanct⁹: vt intraret aquam pedib⁹ secū. Que vsq̄ȝ ad latera venit. Et collocauit eū in cellula iuxta monasteriū: formā ei viuēdi tradēs. Qui priores labores: puos reputans: viriliter se exercuit: ꝛ mortu⁹ est. Cuius aiaȝ vi

T dit sanct⁹ inter choros angeloꝝ dicentiuȝ. Beatus quē elegisti ꝛ assumpsisti ꝛc. ¶ Predicator ergo diuin⁹ debet hortari vicinos ad ꝑdicta opa ponens eis vitam

ſanctoꝝ: ⁊ vitā Job: ⁊ iſti⁹ in exemplū. De tali enī vicio verificatur illō ꝓuer. xxvij. Melior ē vicinus iux̄ ꝙ frater ꝓcul. Qualiter aūt vicin⁹ ſiue cohabitator debeant cauere a calūnia iniuſta dictuꝫ eſt. ſ. ꝑte. i. vbi de iudicio. vbi etiaꝫ dictū ē: q̄liter cauere oꝫ a calūnia iniuſta euidēti ⁊ apta.

¶ Capl'm tertiuꝫ. De cauendis fraudibus i mercaturis.

Et non ſufficit ei cauere ab aperta malitia ⁊ rapina vel ſpoliatione ꝓximi niſi caueat ab occulta ⁊ fraudulēta ſophiſticatione q̄lis eſt in mercaturis: ⁊ ꝯctib⁹ vſurarijs. vt. n. ait Aug. xiij. de ci. c. iij. oēs volūt viliter emere: ⁊ care vendere: introducēs ibi facetiſſimā vrbāitatem cuiuſdā dicētis in theatro: ſe ſcire qd omnes vellēt. Et cum die ſtatuto ꝯflueret maior multitudo: ſilentib⁹ oibus ⁊ ſuſpensis: dixiſſe ꝑhibet viliter vultis emere: ⁊ care vendere. Jd oēs inuenerunt in ꝯſcientijs ſuis. Et quia ſic eſt: multe fraudulētie fiunt in mercaturis vl' ocultādo deffect⁹ ⁊ vitia rerū: ⁊ oſtētando apparētias q̄ non ſunt in eis: vel menſuras diminuēdo: vel inutilia cōmiſcendo: ⁊ de alijs fallatijs que fiūt in talib⁹. Jō ꝑcepit domin⁹ Leuit. xix. Statera iuſta: ⁊ eq̄lia ſint pondera: iuſt⁹ modi⁹: equus ſextari⁹. ꝓuer. xx. Abhominatio apud deū pondus ⁊ pond⁹: ⁊ ſtatera doloſa non eſt bona. Quitalibus fraudulentijs vicinos ſeducūt theſaurizāt ſibi theſauros iniq̄tatꝫ. Miche. vi. Adhuc ignis in domo impij theſauri iniq̄tatis: ⁊ mēſura minor ira plena. Et nō ſolū fraudulētie regnāt in talibus: ſed mēdatia: ꝑiuria: falſa teſtimōia: ⁊ impia hortamēta. Jō ꝓpha vbi. ſ. Nūqd iuſtificabo ſtaterā impiaꝫ: ⁊ ſaccelli podera doloſa in q̄bus diuites ei⁹ repleti ſunt iniq̄tate ⁊ habitatores in ea loq̄bant mēdaciū: ⁊ lingua fraudulēta in ore eoꝝ? Et de hoc Tulius mīrū. iij. li. de offi. c. xij. vbi inquirit: an vir honeſt⁹ debeat pate facere reꝝ vitia in vēditione: an celare. vbi itroducit ſētētias philoſophoꝝ ꝯrias. Aliō inquit videbat Diogeni Babilonio magno ⁊ graui ſtoyco: aliō Antipři diſcipl'o ei⁹: homini accutiſſimo. Antipři oia pateſacienda videbāt: cū hō hoi ꝯſulere debeat et ſuire hūane ſocietati: cū ea lege natus ſit homo: ⁊ vtilitas cuiuſlibet ſit vtilitas comunis. Diogeni videbat ꝯrium. ſ. nō oportere dicere vitia: niſi q̄tenus conſtitutum eſt in re ciuili: cetera cum inſidijs agere. Qui eniꝫ vendit vel let vēdere optime: ⁊ vendēdo nimiū nō plus ꝙ ceteri. Cui ergo iniurior? Jtem ſupaddit Antipater: ꝙ emptoreꝫ pati ruere: ⁊ per errorem in fraudē incurrere pei⁹ eſt ꝙ viam non oſtendere. Jō

tamen.s. viã monstrare sancimus est Athenis publicis exercitatio nibus et ibi multũ de eorum disputa tione. Unde Diogenes. Quid stul tius: quam vẽditorem: vitia rei quam vendit narrare: et quasi preco pdice C re: domũ pestilẽtie vẽdo? etc. Ad contrariũ autem arguit Antipater: quod nisi sic fecerit: iniuste et improbe fa cit. vnde concludit Tuli. quod in dubi is causis ex alia parte defẽdit ho nestas: ex alia vtilitas. Quasi di cat. honestũ est. s. narrare vitia rei vendende: vtilius vero non publica D re. vnde sequitur. hoc celandi genus quis non videat? Certe non apti non simplicis: nõ ingenui: nõ iu sti: non boni viri: sed potius versuti: obscuri: astuti fallacis: callidi. etc. Et introducit ibi de quodam qui voluit emere ortũ ad inhabitan dũ. Quod cũ intellexisset venditor fecit venire piscatores in navicu lis tempore cene cũ ciborum multitudine E Quod cũ alius miraretur: respondit ille: quod de illo erat: Siracusis quicquid esset piscium. Quod alius vidẽs carius emit ortulos. Qui cũ postera die nihil tale videret: admiranti de hoc dixerunt alii: quod nec ibi cõsue uerunt esse piscatores. Et ita fuit dolus ibi: quia aliud fuit actũ: aliud si mulatũ. Dolus autem legibus vindi catur. ¶ Per contrarium narrat ibi postea de alio. quod cum postulasset vt sibi fundus vẽderetur: et venditor preciũ posuisset: dixit se pluris esti mare quam quod vẽditor petebat. Et addidit centum milia. Et de hac materia multum ibi. Ideo concludit. c. xvi. quod aliter leges: aliter phi co lunt astutias. leges: quatenus manu idest iudicio tenere possunt: philosophi quatenus ratione et intelligentia. Non F enim postulat: ne quid insidiose: ne quid simulatorie: ne quid fallaci ter fiat. Et hoc cõcordat magis legi divine: ne fidelis decipiat sci enter proximum suũ. Multa enim pericula concomitantur vẽditores. Ideo Ecc. xxxvij. Cũ negociatore tracta de traiectione: et cũ empto re de venditione. s. dirigẽdo eos G Ec. xxvij. Inter mediũ emptionis et vẽditionis angustiabitur peccans mo neant ergo a pdicatore divino tales vt a peccatis caueant in officiis suis.

¶ Capitulum quartũ. De cauen da fraude vsure.

Similiter sunt admonen di vicini de fraudulentia f vsurarum: sed vt mutuo accomodẽt vicinis absque vsura Exodi. xxiij. Nec vsura oppri mes eum. Et Leuit. 26. pecuniã H tuam non dabis ad vsurã. Deu ter. 23. Non fenerabis fratri tuo ad vsuram. Eze. 13. Ad vsuram non accomodabis. Idem. 22. est autem vsura secundum Hostien. Quod cũque solutioni rei mutuate acce dit: ipsius vsus rei gratia pactiõe interposita: vel hac intentiõe ha bita in contractu: vel ex actione ha bita ex post facto. Luc. 6. Mu I tuum date nihil inde sperantes

Hoc enim gratum ē apud deū: vicino indigenti mutuaṙ ad rele
uationem sue necessitatis cū pos
sit gratis dare. Unde ps. Qui pe
cuniam suam non dedit ad vsu/
ram. Unde legit li.i. hystorie tri/
partite de Speridiōe epo: q eiꝰ
mos erat: ex fructibus alios daṙ
K pauperibus: alios mutuaṙ. Nec
per se dabat: nec recipiebat: sꝫ pe
tentibus dicebat: vt qͣtum opꝰ
haberent tollerent: ⁊ denuo re/
deuntibus: vt reponerent qͣtuꝫ
se nouerant accepisse. Ad quē q
dam accedens: sic mutuuꝫ rece/
pit: ⁊ reuersus non reposuit qđ
acceperat: sed afferens secum ab
scessit: estimās: epꝫ id latere. Et
iterato venit idem petens mutu/
um. Quem epus misit ad horre
um. vt acciperet. Ad quod veni
ens totaliter inuenit vacuū. Qđ
cum narraret epo: ait episcopꝰ
L Mirum est quomodo tibi soli
visum est vacuum: ⁊ non alijs.
Sed vide: ne qđ alias mutuatꝰ
es solueris. At ille sic captus: qđ
deliquerat epo indicauit: ⁊ se vo
luntati illius subiecit. Ex quo pa
tet dicti epi charitas: in mutuan
do: ⁊ mutuationis apud deū ac
ceptabilitas: ⁊ infidelitatis in re/
stituēdo detestabilitas. De vsure
quoqꝫ incomoditatibus sufficiē
ter tractaṫ in summa de vitijs. iō
M hic obmittendum. Et de vsura
multum Ambrosi. iij. de offi. vbi
ait. Cur in fraudem cōuertis na
ture industriaꝫ? Cur affectas in/
opiam? Cur optari facis pauperi
bus sterilitateꝫ: fles publicaꝫ fer
tilitatem? Exploras quando steri
lior prouētus: hanc vocas indu
striam que est calliditatis versu/
tia fraudis astutia. et qđ tu reme
dium vocas est comentum neq
tie. Latrociniū aūt fenus appel/
lem. Captantur tanqꝫ latrocinij
tempora quibus in viscera homi
num durus insidiator obrepas:
cui condite frugis multiplicatur
vsura. Quid iprecaris mala om
nibus? Lucrum tuum: damnuꝫ
publicum est. ¶ Ex his patet qͣ
detestāda sit vsura in xpianis q̄
sic fuit prohibita iudeis. s. ne aco
modarent fratribus suis ad vsu N
ram. Deuṫ. xxi. ⁊ de hoc Aug. epi
stola. xxxvi. Quid dicā de vsuris
quas leges ⁊ iudices iubent red
dere? Aut crudelior est qui aliqd
diuiti subtrahit qͣ q trucidat pau
perem fenore? Sequitur. hec at/
qꝫ huiusmodi male possidentur:
⁊ vellem qꝫ restituerentur: sꝫ nō
est quo iudice repetantur. Et de
hoc Crisostomꝰ super Mathe.
omel. v. i fi. Mutuo da: amplio
res cape vsuras: mutuo da acce
pturus. s. vbi nulla inuidia: nulla O
accusatio: insidiatio: neqꝫ terror.
Mutua nullo indigenti. s. xpo:
⁊ propter te necessitatem haben
ti: esurienti: ⁊ omnes nutrien/
ti. He enim. s. vsure regnum: ille
gehēnā preparant. He sunt phie

et misericordie. Ille crudelitatis et auaritie. Quam ergo habemus occasionem siue excusationem: cum ampliora possimus recipe et in tempore oportuno scilicet dando pauperibus. hec vilia et fallatia. si tamen damus: etc. Sequitur. Nihil vsuris turpius: nihil crudelius. Alienas
P hic negociatur miserias: et lucrum suum alterius aduersitatem facit. Et ponit exemplum: quod talis est quasi manum suscipiens et in naufragium impellens. Et post volo: te vsuram accipere a deo scilicet mercedem eternam pro paruis magna etc. Luce. xvi. Facite vobis amicos de mamona iniquitatis: vt cum defeceritis recipiant vos in eterna tabernacula. Magna ergo dementia a pauperibus vicinis
Q vsuram accipere et contra omnem legem tam naturalem: quam scriptam quam euangelicam: quam etiam contra omnis creature innatam bonitatem que quidem creatura omnibus se gratis communicat: Sicut lux ignis: aqua: terra: et ad cumulum pene eterne: et non dare ad vsuram spiritualem scilicet erogare elemosynas pauperibus pro regno eterno. Imo quod plus est: dare vsuram malo modo idem est quod pauperes trucidare: vt dictum est. Unde Tullius libro primo tusc. q. dicit: quod cum
R quereretur a Catone quod expediret in re familiari: et responderet: bene pascere: bene vestire: bene arare. Et cum quereret an fenerari scilicet expediret: respondit. Quid est hominem occidere. Quasi di. Fenerari est occidere subtractione necessariorum.

¶ Septima distinctio. De colligatione amicabili.

¶ Capitulum primum. Quid sit amicitia: et qualis esse debet.

Deinde videndum est de colligatione amicabili qualis est inter amicos que quidem debet esse amicitia vera et non ficta. De qua scilicet de ficta dictum est. S. parte prima: vbi de vicijs curialium. Et de hac Hierony. epistola. xlv. per totum. Debet ergo amicitia esse vera non ficta. Que scilicet tunc est vera: quando est vnanimis consensio in rebus honestis quia vt ait Tullius libro de amicitia: et idem Augu. epistola. xlv. Amicitia est humanarum diuinarumque rerum cum beniuolentia et charitate consensio. Et Tullius ibidem dicit: quod beniuolentia est amicitie fons. S T

¶ Capitulum secundum. Que exiguntur ad veram amicitiam.

Sunt ergo amici admonendi: vt vnanimiter consentiant in licitis et honestis: licet aliquis eorum sit superior dignitate vel statu. vt enim dicit Tullius ibi: maximum est in amicitia: superiorem parem esse inferiori scilicet considerando: vnde amicus dicitur quasi animi equus

V q: equali nobis voluntate iungit
ait Caſſio.ſuper ps.xxxvij. Talis
amicus fuit filius dei:qui cum ſu
per omnes eſſet: tamẽ in medio
diſcipulorum fuit ſicut qui mini-
ſtrat Luc.xxiij. Et Jo.xv. Jam
X non dicam vos ſeruos ſed ami-
cos.⁊c. Talis amicitia nõ poteſt
eſſe niſi inter amantes ſe veraci-
ter:ait Augu.iiij.ꝯfeſſionum lo-
quens ad Chriſtũ. Non eſt vera
amicitia:niſi eam cõglutines in
ter herentes tibi vera charitate.
Unde Tulius vbi.s̄. Amor ex q̄
y eſt amicitia nominata princeps
eſt ad coniungendam amicitiaz
¶ Item in amicitia debet eẽ mu
tua compaſſio:q: ipſa eſt beniuo
lentia:in compaſſis non latens:
ait phus ethi.viij.vnde ibidem.
Conſiliatiuus amicus .⁊c. Uere
enim non agnoſcit in bonis ami
cus:nec in malis abſconditur ini
micus. Eccle.xij. Ideo Job.vij.
Qui tollit ab amico miſericordi
am:timorẽ dei derelinquit. Cum
enim in amicitia vnio fiat ex plu
Z ribus ait Tulius primo de offi.c.
xvij.⁊ hec ſit lex amicitie nõ mi
nus nec plus q̄ ſe diligi ait ibidẽ
merito debet eſſe mutua ꝯpaſſio
vnde Aug.libro confeſſionũ plã
gens amicum mortuum ait. Di-
midiũ vite mee.⁊c. Et Señ ep̄la
101.obiurgans plangentem filiũ
quid inquit faceres: ſi amitteres
A amicum:ex quo tantum plangis
paruulũ qui erat incerte ſpei? ⁊c.

¶ Item in amicitia debet eſſe ſe
dula ſollicitudo de ſalute amici:
honore ⁊ vtilitate:q: vt ait Tuli⁹
vbi.s̄.de amicitia ante finez mo
nendi ſunt amici ſepe ⁊ obiur-
gandi.⁊ hec accipienda amice ⁊ B
beniuole. Unde ſequitur haben-
dum eſt in amicis nullam peſtẽ
maiorem q̄ adulatoriam blandi
tijs aſſertionem. Et poſt omniuz
rerũ ſimulatio vitioſa eſt: Tollit
enim inditium veri: ideo adulte
rat nomen amicitie: ⁊ repugnat
veritati:ſine q̄ nihil amicitia va-
lere poteſt. Et ibidem.virtus cõ
ciliat amicitias. Hinc Augu.ix. C
confeſſio. Sicut amici adulãtes
cõuertuntur:ſic inimici litigãtes
plerũq: corrigunt. multo magis
amici ſuo mõ litigantes. ¶ Itẽ
in amicitia debz eſſe mutua cõi-
catio tam cordium ſiue interior D
cõceptionuz:q̄ amicabiliuz col-
lectionum:officiorum:⁊ miniſte
riorum:q̄ etiam rerum.vñ Co-
mẽtator ethi.ix.in pricipio. Pro
uerbiũ eſt de amicis:qm̄ anima
vna:⁊ omnia communia. Cum
enim amicus prebeat cor ami-
co prout ait Tullius de amicitia E
vbi.s̄.ea vis amicitie eſt:vt vn⁹
quaſi aius fiat ex plurib⁹. Et Au
gu.iij.confeſ.di.q̄ amicitia ẽ dul
cis:propter vnitatez in multis ani
mis: eqtas dictat: q̄ cõmunicet
omnia ſua. Unde Tulius.vbi.s̄.
His finibus vtendum eſt arbi-
tror:vt cũ emendati amores ami

corum sint inter eos sit omnium rerum consilioꝝ ꝛ voluntatũ sine vlla exceptione cõitas cum verecondia ꝛ reuerentia: que semp tenenda est in amicitia. Ut enim
F ait ibidem: prima lex amicitie, est vt ab amicis honesta petamus ꝛ amicorum causa honesta faciamus. Et ibidē Tul. de offi. vbi s. Nec contra rempublicã: nec cõtra iusiurandũ: amici cã vir bonus faciet. Nec turpia facienda amici cã. Et de hac amicitia Tul.
G li. de amicitia per totũ. Et phus. Ethi. viij. ij. ix. per totũ. Et Ual. li. iiij. c. vj. vbi ait. Contēplemur vinculũ amicitie potens ꝛ perualidũ: nec vlla ex parte sanguinis
H virib⁹ inferius: hoc etiã certius ꝛ exploratiꝰ id qd nascēdi sors fortuitũ opꝰ: h vniuscuiusqꝫ solido iudicio ichoata volũtas ꝯtrahit Et ponit ibi exēpla de amicis: quorum vnus petijt occidi cũ amico occiso. Similiter de alijs quoꝝ vn⁹ se hosti obiecit p alio: ¶ Similiter de duob⁹. s. Amõ ꝛ Phi
I tya de quibus ait. ꝙ cum Dyonisius tyrannus vnum vellet occidere: Dum ille iret ad res suas ordinandas: alius se dedit vadere pro eo: ꝛ redit alter hora sibi assignata. Quorum aium tyrãn⁹ ad
K mirans supplicium fidei remisit insuper rogans: vt se reciperent in tertium gradũ sodalitatis. Et enumerat ibi vires amicitie. s. contemptum mortis ingerere: vite dulcedinem extinguere: crudelitatem mansuescere: ꝛ sic de alijs Et de hac Aug. iiij. cõfes. loquēs de amico mortuo: ꝛ nescis inquit an vellē etiã pro illo. s. mori. Sicut
de Horeste ꝛ Phidiade tradit L
siue fingit: ꝙ vellent pro inuicem simul mori: qꝛ morte peius erat eis non simul viuere.

¶ Capitulum tertium. De ficta amicitia: ꝛ propter que dissoluit. Et de vtilitate vere amicitie.

Predicator ergo cõferēs cum amicis dissuadeat fictas amicitias que sunt
fꝫ accidēs ꝛ facile solubiles. Dis- M
soluto enim eo propter quod sũt amici: dissoluit amicitia: prout dr Ethi. viij. In senibus enim ē amicitia propter vtile: in iuuenibus propter delectabile: vt dr ibi. Et suadeat veram amicitiã: que nõ est vera nisi sit conglutinata charitate vt dictum est. Unde Hiero. epistola. lxxxviij. ait. Et cõcursus sensuum: ꝛ vtilitas voluntatum quasi riuuli amicitie scaturiçant. Et sic idem velle ꝛ idem nolle dul-
cissimũ ꝛ honestissimũ. ait Sen. N
epla. iij. Et hec amicitia est preciosissimũ genus diuitiarũ. ait Boe. ij. de conso. in fi. ꝛ merito: qꝛ amicus habet omnes suos amicos ꝛ omnia sua possidet: ꝛ sic facit eum diuitē: ꝛ inextinguibilem: ait Criso. super Jo. Omel. lxxviij. dicit. ꝙ vnus. s. amicus multiplex est. Si enim vnanimes fuerint decē

vel piures nō vnus est quasi vn⁹
s.tantum.sed decies multiplicat⁹
qlibet eorum inuenies in decem
O vnum:ꝛ in vno decem. Et si qs
inimicabit vni:inimicabit ꝛ decē
ꝛ inimicicias capit. Et si vn⁹ pau
perat:sibi non est inopia: Maio
ri eni parte vnus decem hꝫ liber
tatem. Unusquisqꝫ habet viginti
pedes:viginti man⁹:ꝛ vigiti ocu
los. Non enim suis solum oculis
videt sed etiā aliorum. Sed ꝛ de
cez hꝫ animas:que sunt pro se sol
licite. Non suis tm̄ opat manib⁹
nec suis solū portat pedibus ſꝫ ēt
aliorū. Si v̄o facti sunt amici duo
vel mille milia.idem erit. Uides
amoris superabundantiam:qua
liter inextinguibilem facit vnum
P ꝛ muliplicem:q̄liter vnus:ꝛ vbi-
qꝫ vnus potest esse idem in psio
ne ꝛ in Roma: ꝛ qđ natura non
potest:amor potest. Seqtur. Si
mille hūerit amicos:vel duo mi
lia:idem erit. Et post Si deci-
es millies diues fuerit: nud⁹ cō
sistit sine amicis. Sed ꝛ si iopes
fuerint.s.amici. diuitibus vberio
res existunt: ꝛ que ipse pro seipso
dicere non temptat: hec amicus
dicet: ꝛ que nō potest ipse sibi lar
giri:per alium poterit:etiā multo
ampliora. Et subdit. Non est pa
ti male a tot armigeris custoditū
Non enim tales regis corporis
Q custodes tā diligentes vt hi. Nā
illi necessitate ꝛ timore custodiūt
Hi v̄o deuotione ꝛamore. Hec
ille. Et ibi multa elegantia đ hac
materia. Et de hoc Ambro.iij.đ
offi.in fi. Pietatis custos amici-
tia est:a equalitatis magr̄a:vt su
perior inferiori equalem se exhi-
beat: ꝛ inferior supiori. Inter dis
pares enim mores non potest eē
amicitia. Ideo debet ꝯueniri gra R
tia vtriusqꝫ:nec auctoritas desit
inferiori:ne humilitas superiori.
Laudanda est ergo vera amici-
tia: ꝛ fideliter obseruāda quia vt
ait. Tul.de amicitia vbi.s̄. Solē
de mundo tollere vident: q ami
citiam e vita tollunt.

¶ Octaua distinctio. De colliga
tione sociali in conuictu. Capi-
tulum primum. Qđ homo debꝫ
esse socialis.

e

Et non solum sunt ad
monendi amici q sūt
colligati amicabili col
ligatione:sed etiā so-
cij qui sūt colligati so
ciali cōione. Ut enim ait Hugo.
socius dr̄ vel a soco: quasi i vna
caliga .s. hospitio manens: vel a S
sequor. Et est socius proprie i pe-
riculo: collega in officio: comes
in itinere.consors in predio:soda
lis in mensa vel sede. Quocunqꝫ
autem modo sumat societas: ho
mo debet esse socialis: qꝛ homo
est animal non solitarium ſꝫ po- T
liticum ꝛ cōicatiuū: ait Cōmen-
tator. Ethi.viij. Et Sen̄ de bn̄fi.
c.xiiij.dicit.ꝙ hoiez non vnguiū
vis:nec dentiū terribilem ceteris

fecit:nudū ꝛ infirmum societas munit. Duas eni res dedit ei de⁹ que illum ceteris obnoxium vali
V dissimumqꝫ facerent: rationē s. ꝛ societatē. Et Sequit. Societas ei dominium omniū dedit: societas terris gentium in aliene natu
Z re transmissit imperium: ꝛ dñari etiā in mari iussit. Et ibi multa.

¶ Capitulum secundum. Qḋ malorum societas est vitanda.

Tamen societas maloꝝ vitanda est. ꝓuer. xxiij. Noli esse amicus homi ni iracundo: necqꝫ ãbules cū ho mine furioso. nec discas semitas
X eius. ꝛc. Ubi Greg. super Eze. li. i. Omel. ix. Infirmi iquit debent vitare societatem prauorum: ne mala que frequenter aspiciunt: ꝛ corrigere nō valent: delectentur imitari. Et ponit exempla. Sicut aer malus assiduo flatu tractatus inficit corpus: ita peruersa locutio assidue audita inficit animū Corrumpunt enim bonos mores colloqa mala. i. cor. xv. Unḋ
Y Sen. epl'a. vij. ait. Unum exemplum luxurie: vnū exemplū auaritie multū mali facit. conuictor delicatus eneruat ꝛ emollit: vicinus diues cupiditatē irritat: malignus comes rubiginē suam affricuit. Sequit. Necesse est autē imiteris tales: aut oderis: ꝛ vtrūqꝫ deuitãdum: ne vel simul malus fias. q: multi sunt: ne vel inimicus multis q: dissimiles sunt. Et epl'a: cvij. Perebit tibi auaritia qꝫdiu auaro sordidoqꝫ conuixeris. Perebit tumor qꝫdiu cū superbis conuersaberis. Incendunt libidines adulteroꝝ sodalia. Cū sancto eni sanctus eris: ꝛ cum peruerso peruerteris. Unḋ i. cor. vj. ꝛ. x. Nolo iquit Apo. socios vos esse demōioꝝ. Et. ij. vi. c. Que societas lucis ad tenebras ꝛc. Nolite. cōmisceri cum fornicarijs. Societas aūt cum bōis ē incunda. ait Seneca vbi. s. Ad meliores transi cū Socrate. Uiue cum zenone: cū Crispo. cum Possedonio. Pi tibi tradent diuinoꝝ humanoꝝ̄qꝫ noticiā: Pi iubebūt i ope eē: vt nō tantū scias eloq: ꝛ i oblectatione audientium verba iactare: sed ꝛ animum indurare: ꝛ te aduersus minas erigere.

¶ Cap'm tertiū Qḋ bonoꝝ societas est appetenda.

Sicut autem quilibet vitare debet societatē malorum: sic debet appetere bonorum. Et in hac societate debet esse charitatiua affectio: vt quilibet diligat alium in veritate: ne
A sit tm̄ amicus ꝛ socius mense: ꝑ ut dr̄ ecc. vi. Ideo Aug. iiij. confes. vocat amicum dimidiū vite sue. Et. phil'. ij. Si q̄ societas spiritus. ꝛc. ¶ Item debet esse vnanimis ꝯsensio vt possint dicere socij. In domo dei ambulauimus cum cōsensu. Et alibi Facit esse

vnius moris in domo. Item de
bet esse mutua subleuatio. ⁊ noci
ui ab vtroq̃ repulsio: ⁊ adiutorij
prompta collatio. De quibus om
nibus ecc.iiij. Melius est duos
B esse q̃ vnum. Habent eni emo
lumentum sue societatis. Si vn⁹
ceciderit: ab alio fulciet. Jõ seq̃t
Ve soli.⁊c. Itẽ dz eẽ vtriusq̃
ab altero mutua veneratio ⁊ su
perioris cũ iferiori parificatio. ro.
xij. Honore inuicem ꝑuenientes
Unde narrat Vale.li.iiij.c.vj. ꝙ
cum Alex.cũ Ephistene sibi gra
tissimo venisset ad castra Darij: ⁊
C mater Darij capta ephistenez q̃
forma ⁊ statura prestabat Alexã.
more persarum adulata illuz sa
lutauit tanq̃ Alexandruz. Et cũ
admonita de errore: per trepida
tionem verba excusationis quere
ret: Respondit Alex. Nihil ẽ: ꝙ
hoc sermone confundaris. Naz
⁊ hic ẽ Alex. Paucis verbis ait
Val.cum comite suo partitus est
Jõ ecc.xiij. Ditiori te ne soci⁹ fue
ris.i.ei q dedignatur ꝯdescẽdere
⁊ se parificare socio. Unde Sen.
epl'a.xcij. Penes deos imperiũ
inter hoies consortiũ. homo eniz
est aial sociale.i. de animalibus.
Itez debet esse pia compassio
D ⁊ benefica supportatio. Ut enim di
cit Sene. epl'a. xcvij. Societas
nostra silis est formationi lapidis
s.domui testitudinarie: ⁊ cũ arcu
bus facte: que casura est. nisi in
uicem obstaret. Hoc eniz ipo su

stinet. Consimile exemplũ po
nit Greg.vbi.s.⁊ superaddit ꝙ si
ego mores tuos non supporto: ⁊
ecõuerso: nunq̃ edificium cha
ritatis surget iter nos. Gal.vj.
alter alteri⁹ onera portate.⁊c. Su
per quo Aug bene ⁊ multum.li.
lxxxiij.q.q.xvij. Nihil inq̃t sic ꝓ
bat amicum: quemadmodũ one
ris amici portatio. Et ponit E
exemplum de loquacibus: perti
nacibus: iracundis: ꝙ vn⁹ debet
supportare alterius infirmitatem
s.q̃tum potest absq̃ peccato. Et
exemplificat de ceruis transeun
tibus aquam: quorũ priores por
tant capita aliorum in clunib⁹ su
is vicissiz. Jõ.i.cor.i. Sic socij pa
uonũ: ⁊c. Apoc.i. Ego frater ve
ster ⁊ socius in tribulatione. Sũt
enim multi sotij in prosperitate: F
pauci in aduersitate. Et de hac so
cietate Ambro.i.de offi.di.ꝙ rõ
societatis diuidit in duas partes:
iustitiã.s. ⁊ beniuolentiam siue li
beralitatẽ ⁊ benignitatẽ. Prima
excellentior: Secũda gratior. Il
la censuram tenet: ista bonitatez
Qualiuz autẽ debet esse societas
s.seniorum ⁊ adolescentiũ: alij te
stimonio: alij solatio sunt: alij ma
gisterio: alij delectatiõi. exemplũ
de Josue ⁊ Moyse: Abraam ⁊
loth. Helia ⁊ Helyseo: Paulo ⁊ G
Barnaba. Societatem his mo
dis facit virtus que facit animuz
dignum: vt veniat in consortium
Unde Sene. de naturalibus

Non enim potest esse salua socie
tas nisi amore ꝛ custodia partiuꝫ
ait. Sen.ij.de ira. Et Aug.iij.cõ
fes. Ea est societas hominũ iusta
que deo seruit.ecc.xli. A socio ꝛ
H amico de iniustitia .s.erubesce: si
facta est.

¶ Caplm quartũ. De his que so
cietatem dissoluunt.

Hanc societatem disoluit
E h auarita: ait Ambro.exã.
Omel.v.ponens exem-
plũ d̃ auibus rapacibus que nõ
I ũt sociales. Jõ Sen.epla.xciiij.
ait. Auaritia ꝛ luxuria dissociaue
re mortales. Et Tul.iij.de offi.c.
v.dicit.ꝙ dissoluitur societas: cũ
quilibet querit ꝓprium comodũ
Dissuadeat igit predicator malo-
rum consortium: ꝛ bonorum cõ
sortium ꝛ societatẽ efficaciter sua
F deat; ꝛ ꝙ bonoꝝ societas sit talis
qualis descripta est.

¶ Nona distinctio. De virtuali
conuersatione cum aduersariis.
Capitulum primũ. Qd̃ laudabi
le est bene viuere inter malos.

Et qꝛ non sufficit fide
li: ꝙ ordinate conuer
e setur ꝛ viuat cuꝫ his
cum quibus est colli
K gatus dictis modis:
sed oportet: ꝙ virtuose viuat cuꝫ
aduersariis: propter quod in lau
G dem Job dicit: ꝙ vir erat in ter
ra hus nomine Job: vir simplex
ꝛ rectus ac timẽs deum ꝛc. Ubi
Greg.mor.i.dicit. Non multum
laudabile est bonum eẽ cum bo
nis: sed bonum esse cum malis.
Et Job.xxx. Frater fui draconũ
ꝛ soci⁹ structionum. Ubi Greg.
mor.xx.idem dicit. et Eze.ij. Cũ
scorpionibus habitas. Ubi Gre
go.li.i. Omel.ix.idem dicit. Ideo
dr iustus Loth.aspectu ꝛ auditu
ij. Pe.c. In medio nationis pra
ue ꝛ peruerse. Cant.ij. Sicut liliũ
inter spinas.ꝛc. Sunt ergo fide- L
les admonendi: vt licet habitent
inter malos: iuste tñ viuãt: decli-
nãdo a malis eorum. Ro.vi. De
clinate ab eis. ꝛ diligant: orent: ꝛ
benefaciant inimicis ꝛ persequẽ
tibus se. Mat.v. Diligite inimi-
cos vestros.ꝛc. Inimicus enim
diligendus est rõne nature: odiẽ
dus ratione culpe. ait. Aug. con-
tra faustum.xiij.ꝛ.xix. de ci.c.vj-
Perfecto iquit odio oderã illos
ꝛc. Idem Greg. pastoral.ix.c.

¶ Capitulum secundum. Qd̃
p beneficia ꝛ patientiã vincũtur
inimici.

Hic enim debent fideles
facere: vt sua beniuolen
tia: beneficentia: ꝛ largi-
tatis munificentia: ac loganimi-
tatis patientia conuertant aduer
sarios: ꝛ reducant ad vitam iusti M
tie ꝛ veritatis. Ideo precipit Sal
uator. Mat.vi. Percutienti ma
xillam prebere aliam.i.ne vindi-
cte potiusꝙ patientie studeat: ne
ꝙ contempnat eterna pro tem-
poralibus: cũ sint potius pro eter

nis tēporalia contempnenda:tā/
q̄ sinistra pro dextris: ait Aug.
super Jo. Omel.v. Ubi sequitur
Paratus debetesse homo iust⁹
⁊ pius patienter eorum malitiā
sustinere quos fieri bonos querit
vt numerus potius crescat bono
N rum:non vt pari malitia se quo/
q̄ numero addat malorū. Et li
aliquando iustus:non sic fecerit
opere.s. maxillam prebendo per
cutienti alteram tñ perfecta patiē
tia. in cordis preparatione est re/
tinenda:vt ait ibi Aug. ⁊ Ro.xiij.
Noli vici a malo.⁊c. Quod ex/
ponit Augusti.bene.vbi.s̄. Per
beniuolentiam enim ⁊ beneficen
tiam reducunt aduersarij ad pa/
cem ⁊ concordiam. Si esurierit
inquit Apo. Inimicus tuus ciba
illum:si sitit:potum da illi. Hoc
enim faciens: carbones ignis
congeres super caput eius. Et de
hoc Ual.li.v.c.i. vbi loquit̄ d̄ hu
militate ⁊ clementia ponens exē
plum: qualiter per beneficia re/
ducuntur aduersarij ad amicitiā
O vt habitum est supra parte p̄ma
vbi de clemētia principis. Unde
ait ibi Dulcedo humilitatis:effe/
ra barbarorum ingenia penetrat
hostiū mollit oculos: ⁊ inuictos
insolentissimosq̄ flectit. Nec illi
difficile ⁊ arduū est iter districtos
mucrones placidum, iter arripe
re. Uincit iram:prosternit odiū:
hostilemq̄ sanguinem hostilib⁹
lacrymis miscet. Et de hoc Señ.
i.de clementia.c.v.vbi ponit exē
plū de illo:qui ex consilio vxoris
bñfecit aduersario: ⁊ reduxit ad
amicitie fidelitatem.vt habitum
est supra. ¶ Similiter d̄ hoc idē P
Señ.i.de beneficijs.c.iij.vbi ait.
q̄ per beneficiorum continuatio
nem:ingrati ⁊ aduersarij efficiūt
grati ⁊ amici. Ingrat⁹ igt aduer Q
sus vnū bñficiū nō est aduersus
aliō. Duorum oblitus:tertiū in eo/
rum que exciderunt memoriam
reducet. Ne cessaueris. Op⁹ tuū
perage:⁊ partem boni viri exeq̄/
re. Alium re:alium fide:aliū gra
tia:alium consilio:alium precepꝫ
salutaribus adiuua.⁊ ponit exē/
pla. Beneficia etiam fere sentiūt R
neq̄ vllum tam imansuetū aial
est:quod non cura mitiget ⁊ i sui
amorem conuertat. Leonū ora
a magistris impune tractant̄. Ele
phantorum feritatem vsq̄ in ser
uile obsequium demeretur cibus
Adeo etiam que extra intellectū
⁊ estimationem beneficij posita
sunt assiduitas meriti pertinacis
euincit.⁊ sicut beneficia ⁊ beni/
uolentia humanas mitigāt iras
⁊ reducūt ad amicitias: sic ⁊ dul S
cia verba.puer.xv. Rñsio mol/
lis frangit iram: ⁊ sermo durus
suscitat furorē.vt enim ait Criso.
sup Math.omel.xvij. Sicut li
gna ignis materia sunt:sic queq̄
q̄ loquitur quis in ira:facta sunt
esca scilicet illius. Et idem omel. T
xviij.dicit:q̄ ira:debet vici patiē

do. Ignis enim est. Sed ignis non extinguitur igne: sed aqua Ecc.xxviij. Certamen festinatuz incendit lites. Sequitur. si suffla ueris: quasi ignis ardebit: ꝛ si ex pueris extinguitur. De patientia vero qua sustinentur aduersa: et inimicitie dictuz est in breuiloqo de virtutib⁹ ꝛ.5.parte prima vbi de patiētia principis. De his igit colligationibus reipublice: ꝛ de admonitionibus eorum predicator diuinus occasionem sumere pōt conferendi cum eisdem.

¶ Tertia pars principalis. De informatione hominum quantum ad ea que sunt omnibus communia.

Remissis occasionibus informandi singillatim personas ex quibus constituit respublica quasi ex mēbris suis: ꝛ deinde enumeratis colligationibus talium membrorūz inter se: in hac tertia parte agitur de informatione predictorum q̄ꝫtum ad ea que sunt cōia omnib⁹ ꝛ singulis in quocunqꝫ sint ordie gradu: vel officio. Quorum quedam sunt naturalia quedaꝫ contingentia. Et

¶ Primo de his que spectant ad differentias sex⁹ scilicet qualiter admonendi sunt viri ꝛ mulieres communiter.

¶ Secundo de his que pertinēt ad differentias etatis. scilicet q̄liter admonēdi sunt infātes adolescentes ꝛ senes.

¶ Tertio de his que respiciūt differentias conditionis. scilicet q̄liter admonendi sunt nobiles ꝛ ignobiles.

¶ Quarto de his que spectāt ad differentias complexionis. scilicet qualiter admonēdi sunt prediti bonis naturalibus tam ex parte anime q̄ꝫ ex parte corporis: ꝛ q̄lr admonēdi min⁹ ꝑditi.

¶ Quinto de his que respiciunt qualitatez vite. s. qualiter admonēdi sūt peccatores ꝛ penitētes

¶ Sexto de his que pertinēt ad differentias status: scilicet qualiter admonendi sunt virgines: vidue: ꝛ coniugate.

¶ Septimo de his que spectant ad modū vite. s. q̄ꝫtum ad possessiones. i. q̄liter admonēdi sūt diuites ꝛ pauperes.

¶ Octauo de his que spectāt ad varios successus. s. qualiter admonendi sunt existentes in aduersitate ꝛ prosperitate: sanitate ꝛ infirmitate. Et licꝫ sint alie multe differentie: de quibus sunt homines admonendi: qꝛ tamen beatus Greg. sufficienter distinguit varias admonitiones hominum ꝓm varietates statuū ꝛ conditionum. ij. pasto. c. iiij. Et post s. qualiter admonendi sunt diuites ꝛ pauperes: prelati ꝛ subditi: ꝛ sic de alijs: Ideo de ꝑdictis differentijs nil ad presens.

¶ Prima distinctio. De instructione hominum q̃tum ad differentias sex⁹. Capl'z primũ. Quales debeant esse viri.

V Rimo ergo notandum: q viri sunt admonendi vt sicut sunt viri sexu: ita sint viri statu et effectu: Vir enim dr a virtute: eoq debet vincere libidines: ait Aug. li. iij. sermonũ sermõe. xiiij. fz q ait Apo. ij. cor. xiij. Quando factus sum vir: euacuaui que erant paruuli. Itẽ Salustius. li. iij. sic accepi: mendatia
X mulieribus: et laborem viris conuenire. Viri eni est proprie fortitudo: et a viro dr virtus: ait Tul li. iij. tus. q. Item Augu. iij. de ci. c. xxi. tractans illud Enij. Moribus antiquis res stat romana virisqz. et c. dicit: q non sint viri nisi morati. i. habẽtes mores virtuosos et c. ¶ Item vir debet p̃ricipari: ethi. viij. et i. cor. xi. q vir caput
Y est mulieris. Illi ergo sunt viri a quibus vincunt libidines. et virtuosis moribus sũt ornati: et ordinate regũt vires interiores: et carnales appetitus. De quibus Job xxiiij. De ciuitatibus fecerunt viros gemere. Ubi Greg. mor. xxvi. di. q viri sunt q perfectis gressibus per viã dei nõ fluxe: et eneruiter currunt: sed viriliter. Job. xxxvij. Viri perfecte vite homies memorantur. et Job. xxvj. Accin
Z ge sicẽ vir lũbos tuos. Et ibi Grego. mor. xxxviij. Scriptura sacra viros vocare consueuit: qui vias domini fortibus et non dissolutis gressibus sequunt. Qui ergo sũt viri sexu studeant esse viri actu et effectu. qr horribile est: q sint viri sexu: et femine vel effeminati effectu: Viriliter ingt psal. age et cõ A
fortet cor tuum. Unde, puer. viij. O viri: ad vos clamito. vbi Grego. mor. xxviij. Ego non feminis sed viris loquor: qr hi q fluxa mẽte sunt: verba mea percipere nequaq̃ possunt. Carnalis eniz voluptas: et femiea mollicies: aut fluxa lẽitas et desidiosa ocisiotas effeminant. Ideo dr de domo voluptatis: q non est vir in domo sua prouer. vij. Unde et voluptas carnalis significari potest per fõ B
tem salinaris. Cuius vnda in fabulis dr aspectu dcora: gustu dulcis: tactu suauis: et omniũ sensuũ vsui gratissima: sed tanta molicie ingredientes eneruat. vt viris effeminatis nobiliorem sexuz adimeret. Nec ante quisq̃ egredit q̃ stupeat et doleat: se mutatuz in feminam. Et de hoc Poli. li. v. c. x. Et multi balneant se in fonte voluptatis: ideo sunt effeminati. C
Nauz. iij. Ecce populus tu⁹: mulieres in medio tui. Et non soluz verificatur hoc de populo et personis infimis: sed etiam de maioribus. Isa. iij. Effeminati dominabimur eis. Et qr effemiati multa mala faciunt. Ideo. iij. Regũ. ix. effeminati fuerunt in terra: feceruntqz

ceruntq; oēs abhominationes.
¶ Capl'm secūdū. De instructione mulierum quo ad sobrietatē.

E non solum viri: sunt admonendi his modis sed etiam mulieres sunt admonende cōiter: vt virtuose viuant ꝓm statū suum. s. vt subiecte sint viris: sicut monet Apo. i. cor. vij. ⁊ sint tacite non loquētes. i. cor. ix. Mulieres in ecclia taceant. ⁊ non sint ociose: vel vage: vel curiose: sicut monet idem Apo. i. Thi. v. reprehēdens tales ⁊ ex ꝯñti dissuadens. ⁊ prie Pe. iij. Mulieres subdite sint viris suis. Sequitur. Quaꝝ non sit extrinsecus capillatura: aut circundatio auri: aut indumēti vestimētoꝝ cultus. ¶ Specialiter aūt sunt mulieres admonēde: ꝙ sint sobrie ⁊ moderate in alimētis inebriatiuis. vt enim ait Uale. li. ij. c. i. vini vsus olim romanis feminis ignotus fuit: ne. s. in aliqđ dedecus ꝓlaberentur: q꞉ ꝓximus a Libero patre intemperantie gradus ad incōcessam venerē eē cōsueuit. Mulier enim ebriosa: ira magna ⁊ cōtumelia ⁊ turpitudo ei⁹ non teget. Eccle. xxvi. ecōtra est de multis: sicut ait Señ. epl'a xcix. di. ꝙ maxim⁹ medicoꝝ: feminis nec capillos deffluer̄ dixit nec pedes lauare: Atq; nūc ⁊ capillis deffluūt: ⁊ egre sunt pedib⁹ Non mutata est feminaꝝ natura sed vita. Nam cū viroꝝum legiptima equauerint: corpoꝝ quoq; virliū incomoda equauerunt Non minus peruigilant: nō minus potant: qnimo: oleo ⁊ mero viros prouocant. Sequitur. Beneficiū sexus: suis vicijs perdiderunt. ⁊ q꞉ feminā exuerunt: morib⁹ virilib⁹ implicate sunt. Quid ergo mirādū: maximū medicoꝝ i mēdatio deprehēdi: cū tot femine podagre ⁊ calue sint? Magna ergo diligentia debēt mulieres studere sobrietati que conseruatiua est pudicitie. Sine eniz cerere ⁊ baco friget Uenus: ait Comicus ⁊ recitat Hiero. epl'a. xxx. ⁊ Uale. ibidem libro. iij. c. i. Et debent cauere ab alimentis: eo ꝙ ventrem distentum mero ⁊ cibo sequitur voluptas genitaliuꝫ: ait Hieronim⁹ epistola. xxxvij. vñ antiquitus mariti ꝓcauebant: ne vxores vinum biberent: vel saltem: ne in bibendo excederent: vt tactum est. s. Et vt ait Uale. libro. vi. c. iij. Metellus eo ꝙ vinū bibisset: vxorem suam fuste percussam interemit. Quod factum: non tantū accusatore sed ⁊ reprehensore caruit. vno quoq; estimante optimo exemplo: illaꝫ violate sobrietati penam rependisse. Et sane quecūq; femina vini vsuꝫ immoderate appetit: omnibus virtutibus ianuaꝫ claudit: ⁊ delitijs aperit: ait ibidem. ⁊ ad hanc sobrietatem: vt. s. mulieres sint perfecte: sobrie: ⁊ caste debēt

a iuuentute ꝛ infantia informari exemplo nutricis matris beati Augusti. que erat in cohercēdis puelis cū opus esset sancta seueritate vehemēs: ꝛ in docendis sobria vehementia. De qua narrat Augu. ix. confessio. circa mediū di. q̄ erat quedam decrepita que propter senectam ꝛ optimos mores honorabatur: ꝛ filiarum curaꝫ gerebat. i. m̄ris Augu. ꝛ alterius scilicet ancille. Que nutrix non pmittebat eas preter horas quibus ad mensam pentum moderatissime alebantur: ꝛ si excandescerent siti: nec aquam bibere: precauens consuetudineꝫ malam: ꝛ addens verbum sanum. Modo inquit aquaꝫ bibetis: qꝛ vinum in potestate non habetis Cum autem ad maritos veneritis: facte domine apotecarum ꝛ cellariorū: aqua sordebit: sꝫ mos potādi remanebit. Hac ratione precipiēdi: ꝛ auctoritate imperādi frenabat auiditateꝫ tenerioris etatis: ꝛ ipsarum puellarum sitiꝫ formabat ad honestum moduꝫ: vt iam non biberent quod non deceret. ꝛ ibi Augusti. q̄ mater sua tunc puella: ad mensam parētuꝫ bibebat vinuꝫ de cuppa eorꝫ. Et ita ad illud modicum more quottidiano addendo: in eaꝫ cōsuetudinem ꝓlapsa est: vt plenos mero caliculos inhianter hauriret. ꝛ cum ancilla cuꝫ ea litigaret adiecit hoc crimen: vocans eam meribibulam: Quo illa stimulō percussa: retexit feditatem suam cōfestimq̄ꝫ damnauit: ꝛ exiuit. Ideo clamat ibi Aug. admirando misericordiaꝫ ꝛ prouidentiaꝫ dei. Quid egisti deus? Unde curasti? Nonne protulisti durum ꝛ acutum ꝛ ex altera anima conuicium tanq̄ꝫ medicinale ferruꝫ ex ocultis prouisionib⁹ tuis: ꝛ vno ictu putredinem illam precidisti ꝛ de alterius insania sanasti alteram? Educatio igitur ꝛ ordinata nutritio multum valet ad tenendam perfectam sobrietatem.

¶ Capitulum tertium. Quales debent esse mulieres quo ad castitatem.

Onsimiliter sunt admonende mulieres de castitate ꝛ pudicitia seruanda: ex qua ē honor eximius mulierum: virtuosus decor: fame sine opinionis odor. Omnis eniꝫ pōderatio non est condigna cōtinentis anime. Eccle. xxvi. Et sequitur. Sicut sol oriens mundo in altissimis dei: sic mulieris bone species in ornamentuꝫ dom⁹ sue. Et ibidem. Gratia sup gratiam mulier sancta ꝛ pudorata. vt eniꝫ dicitur in tractatu: de. xij. abusionibus: sextus abusionis gradus est femina sine pudicitia Sicut enim omnes bonos mores ꝓcurat ꝛ custodit i viris prudentia: sic ꝛ in feminis honestus actus souet custodit ꝛ nutrit pu-

dicitia. Sequitur. Impudica nã qꝫ vita: nec laudem ab homini bus in presenti: nec remuneratio nem a deo speret in futuro: pudi ca vo famam bonaꝫ inter hoies possidet: ꝛ de spe future beatitudi nis gaudet. Et de hac pudicitia Vale. multũ lib. v. c. ¶ Ubi po/ nens multa exempla ait. Et viro rum ꝛ feminarum est precipuuꝫ fundamentum pudicitia. Et po/ nit multa exẽpla de pudicis mu/
R lieribus que sollicite fuerũt ꝛ dili gentes in custodienda pudicitia ꝛ castitate: que maluerunt vitam amittere qꝫ castitatem ꝛ pudici tiam. Sicut de illis. que viris ea rum occisis laqueis sibi spiritũ eripuerunt. De quibus. ŝ. vbi de amore coniugali. ¶ Ibideꝫ nar rat de greca femina: que cuꝫ ho stiũ classe esset circũsepta: vt mor te pudicitiam tueretur: se in ma/ re ꝓiecit: cuius corpus littori ap
S pulsum: sepulture mandatũ est: ꝛ eius memoria grecis laudibus celebrata. ¶ Ibidem narrat de Lucretia: que qꝛ a Tarquinio re gis superbi filio per vim stupruꝫ pati coacta: cum iniuriam suam in consilio amicorũ deplorasset. ferro quod veste tectuꝫ attulerat semetipsam interemit. ¶ Simi
T liter narrat de quodam: qui filiã suam occidit: eo qꝫ Apius Clau dius: potestatis viribus fret⁹ stu prũ eius expeteret: malens eẽ pu dice filie interẽptor qꝫ corrupte pater. ¶ Ibi etiã narrat de alia que pati stupruꝫ coacta: impauit suis: vt istum occiderent interfe ctiqꝫ caput manibus tenens: ad coniugem venit: abiectoqꝫ ante pedes eius iniurie ꝛ vltiõis sue ordinẽ exposuit. Huius. qd aliõ qsqꝫ qꝫ corpus: in potestate ho/ V
stium venisse dicat. Naꝫ nec ani mus vinci: nec pudicitia eripi po tuit. ¶ Narrat etiam ibi de seue ritate quorundam in vltionẽ pu dicitie. Sicut de quodam: q cuꝫ compisset filie virginitateꝫ a quo daꝫ proditam: non contentus so lum illum affecisse supplicio: etiã puellã necauit. Itaqꝫ ne nuptias eius turpes celebraret: acerbas exequias duxit. ꝛ ibi de multis ta libus deprehensis in adulterio ꝛ stupro mulctatis pena mortis. ꝛ de his Ambrosius li. iij. de virgi/ nitate. vbi ait: qꝫ pelagia apud Anthiochiam cũ esset quindeciꝫ X
annorum: ꝛ a predonibus se cir cũcingi videret: absente matre ꝛ sororibus ait. Deus remedio nõ offenditur: ꝛ facinus fides alle/ uiat: ferl ornasse caput: nõ vt ad mortem ire videretur: sꝫ ad spõ/ sum: Quam videntes hostes: ce perunt querere matrem ꝛ soro/ res. Que cum hoc vidissent: di/ xerunt: Ecce aqua quis nos pro hibet baptiçari? Precamur de⁹ vt corpora nostra vel vnda disp/ gat. Et tanqꝫ si choros ducerent ingrediuntur in medium aluei.

Nec cadauera vnda nudauit: qn sancta mater licet sensu carēs pietatis tamen adhuc seruabat. amplexum. & religiosum quez te nebat modum nec ima laxabat. Tamen pro seruanda pudicitia: vel cauenda iniuria: non debz se fidelis interimere sicut determinat Augusti.i.de ci.c.xvi.vbi ait q pudicitia est virtus mentis q non potest auferri inuite. Et.c. xviij.loquens de Lucretia supra dicta: que se interfecit: q egregie veraciterqz qdam declamās ait. Mirabile dictu.duo fuerunt: et adulterium vnus comisit. Splēdide atqz verissime: ait Augusti. intuemini in duū corporū cōmixtione vnius iniquissimam cupiditatem: alterius castissimam voluntatem: non qd coniunctionē membrorum: sed qd diuersitate animorū ageretur. Ideo ait. Nō ergo fidelis nec infidelis se debz occidere ad talia p cauenda: sed violentiam sustinere non consentiendo libidini volūtate: quia pudicitia est res animi: virginitas corporis: & ea integra in animo remanente: potest hec de corpore violenter auferri ait Augu.ꝯ Julianū.viij. Non enim licet p/uata potestate hominem occidere vel innocentem: cuius occidēdi licentiam lex nulla concessit. & profecto: qui seipsum occidit homicida est: ait Aug.vbi.s.de ci. c.xxi. Nō autem sanct⁹ Ambro. vocat mulieres illas sanctas que se submerserunt: sane intelligendum est. q non sunt ideo sancte B quia sic se occiderunt: sed eo modo quem deus nouit. vt eniz ait Aug.vbi.s.de ci. Sampson nō aliter excusatur de eo q seipsum cum hostibus in ruina dom⁹ oppressit: nisi q spūs latēter id iussit q per eum miracula faciebat. An illo modo mulieres p dicte inspirate se morti exposuere tangit ibi Aug.c.xv.di. De feminis C que se in fluuium precipitauerūt tempore persecutionis quaruz ecclesia misteria celebrat: si hoc fecerūt diuinit⁹ monite: nō humanitus decepte: non errantes sed obedientes: vt de sampsone scilz dici potest: aliō nobis nō est fas D credere. Nō autem deus iubet seqz iubere sine vllis ambagib⁹ intimat: quis obedientiaz: crimē vocat: quis obsequium pietatis accusat: &c. In mulierib⁹ vo gentilibus zelus pietatis cōmendādus: excessus tamē in facto quo se necauerunt minime imitādus Que vo reuerentie fuerit pudicitia apud paganos: ait Solinus libro.vij.c.xvi.vbi narrat de pte Jndie vbi se se veneri penitus abdicauerunt.pecuniam nesciūt E nemo ibi nascitur: nec tamen deficit hominum multitudo.locus ipse adictus est pudicitie: ad quē licet vndiqz plimi gentium ppe/rent: nullus admittitur: nisi quez

castitas fidei innocentieqȝ meritum cõsequatur. Nam qui reus est ꝛ leuis culpe q̃uis sũmopere adipisci ingressum velit: diuinitꝰ submouetur. Itaqȝ per immensum spacium seculoꝝ incredibile dictu: eterna gens est cessantibus puerperijs. hec ille. ¶ Pudicitia ergo honoranda: quando est perfecta scilicet in affectu: ꝛ simi
F liter ĩ omni sensu ꝛ effectu: ac cõuersationis gestu. vt eniȝ ait Ualerius libro. iiij. c. iij. cum quidaȝ formam cuiusdã pueri laudasset alius increpans intemperantiaȝ ait: non solum manus a pecunia sed etiaȝ oculos a libidinoso aspectu continentes esse debere. Et libro. vi. c. i. dicit de quodam qui dixit filie: vt non solum virginitatem illibatam: sedetiam oscula ad virũ sincera seruaret scilicet sine admixtione alicuiꝰ libidinis. Et Hiero. ꝯ Iouinianum dicit: ꝙ Diuellius duxit vxorem virgineȝ tante pudicitie: vt illo seculo fieret ꝓ exemplo: quo erat im
G pudicitia monstrum: non tantũ viciuȝ. Hic in iurgio audiuit: ꝙ os fetidum haberet. Et rediens domum conquestꝰ est vxori: qa hoc sibi non dixerat: vt remedia q̃reret. Cui illa respondit: ꝙ credebat sic omnibus viris ora olere. Illa ergo laudanda in vtroqȝ ꝛ si viri vitiũ ignorauit: ꝛ si patiẽter tulit. hec ille. Et in hoc etiam laudanda ꝙ osculũ non prebuerat alteri viro sicut faciũt multe.

¶ Capitulum quartuȝ. Quales debẽt esse mulieres quo ad quietem ꝛ taciturnitatem.

c Et mulieres sic caste sũt admonẽde: vt sint quiete ꝛ tacite. vt eiȝ ait Crisosto. ſup Io. omel. lxi. mulieꝝ est domi pꝰsari ꝛ quiescere. Si- H
cut legitur de Sarra: ꝙ erat in tabernaculo. Geñ. xviij. ꝛ ꝺ beata virgine: ꝙ ad eam ingressus ẽ angelus. Luc. ij. Et sic erat in loco archão ꝛ secreto. Mulier. n. scala est ad temptandũ: ait Gre. moral. iij. ꝛ parui sensus: deceptibilis: ꝛ magne voluptaꝭ ait Ualiceus. x. phie. ꝛ fortis ad malitiaȝ: I
ait Criso. vbi. s. Et vt ait Herodotus: mulier cuȝ veste deponit verecundiam: vt habitum est. s. parte. ij. c. quid sit coniugium. Et ideo ne sint alijs occasio ad peccanduȝ: ꝛ ne ipse labantur in peccatum: non debent esse vage inquiete garule: nec ociose. De quibus. i. ethi. ociose discunt domos discurrere. ꝛc. Ideo vt ait Tuliꝰ primo de offi. c. v. circa feminas K
maioꝝ instituta censuerũt que modestie: que sobrietati patrocinabantur: cum aurum nulla norat preterq̃ȝ vnico digito quam sponsus oppignorasset pronubo anulo. Et a vino adeo abstinere vt matronam ob ressignatos cellevinarie loculos inedia necarẽt Item sub Romulo mulier que

vinū attigerat:a marito impune
trucidata est. Oscula autem pro/
pinquis offerre necessitas erat ñ
alijs.
¶ Capitulum quintū. Qđ mu/
lieres sint in ornamētis tempate
L Unt etiam admonende
s vt sint ornamentis cō/
petentib⁹ ꝛ religiosis in/
dute.i.Pe.iij. Quarum non sit
extrinsecus capillatura:aut circū
datio auri aut vestimentoꝛuꝫ cul
tus:ꝛc.vnde đ impudice se ornā
tibus:multum loquitur Hiero.
M epistola.cviij. Ille oculos xp̄ia/
nos scandalizant potius que pur
purisso ꝛ qbusdam fucis ora ocu
losqꝫ depingunt: quarum facies
egiptie nimio cādore deffoꝛmes
ydola mentiuntur:quas nec nu/
merus annoꝛum potest docere:
ꝙ vetule sint:que capillis alienis
verticem struunt:ꝛ preteritā iu/
uentutem in rugis anilibus polu
unt. Erubescat mulier xp̄iana:si
naturam cogit in decoꝛem:si car
nis curam facit in concupiscen/
tijs.ꝛc. Idem ep̄la.xcviij. Quid
facit in facie chꝛistiane purpuris/
sus ꝛ cerusa. Sequitur. Ignis
iuuenum: fomenta libidinum:
impudice mentis indicia. Oꝛna
N tus iste non dei est velamen sed
antichꝛ. Et Crisostomus super
Math.omel.xxx. Adijcere ali/
quid ymagini regie:periculum ē
deum offendit:sobꝛietatem suffo
dit:zelotipie flammam accendit
zelatur meretricātes. Et Amb.
multuꝫ exame. Omel.ix. vbi ait
Pictus es o homo? Sequitur.
Noli delere bonam picturam.
Noli tollere picturam dei:ꝛ assu
mere meretricis. Illa pictura:vt
eij est non decoꝛis : fraudis non
simplicitatꝫ. Fallit đcipit:vt nec ei
placeas cui placere desideras:q O
itelligt ñ tuū sed alienū eē q̄ pla
ceas:ꝛ tuo displices auctoꝛi.q vi
det opus suum esse deletum. Et
ponit exemplum de artifice : qui
indignatur:cum videt opus suū
adulteratum. Sic qui adulterat
opus dei:graue crimen commit
tit. Graue crimē est.vt putes:ꝙ
melius te homo pingat qꝫ deus.
ꝛc. Diligenter ergo sunt admo/
nende mulieres:vt scilicet a tali
bus caueant.vnde narrat domi/ P
nus Parisieñ.i tractatu de vni/
uerso de quadam muliere que
tingendis ꝛ oꝛnandis crinibus
dum viueret intendebat:ꝙ post
moꝛtem apparuit cuidam pecti/
nans crines ꝛ oꝛnans : Et dixit:
ꝙ ista pectinatio erat sibi intolle
rabilis cruciatus:ꝛ ꝙ pecten ip/
sum immensitate ponderis eam
grauabat ꝛ intollerabiliter depꝛi
mebat. Qua apparitione placuit
bonitati diuine insinuare:qꝫ peri
culosa est studiositas in predictis
oꝛnatibus. De differentijs auteꝫ
pudicitie virginalis: vidualis : ꝛ
coniugalis dicetur.ĵ.
¶ Secunda distinctio. De in/

ſtructione hominum ſm differē
tias etatum.

Q ſ Jmiliter admonēdi ſunt homines com/muniter de ordinato mō viuendi ſm diffe rentias etatuʒ. Sicut enim varie ſunt etates: ſic varie informationes: vt eniʒ dicit Pa pi. prima etas ducitur per ſepteʒ annos que dicitur infantia. Se/cūda vſqʒ ad quartūdecimum q̄ dicit pueritia. Tertia vſqʒ ad vi/geſimumoctauum ſcilicet adole ſcentia. Quarta vſqʒ ad quadra geſimuʒ: que eſt iuuentus vel vi rilitas. Quinta vſqʒ ad ſexageſi/mum, ptendit: que dicitur ſeniuʒ declinata a iuuentute in ſenectu/tem. Sexta ſenectus: que nullo annorum numero terminatur: que ⁊ ſenium dicitur. Et de his bene Augu. i. ꝯ manicheos. Et qꝛ his etatibus ſunt quedam pro
R pria: vt ait Tulius ꝺ ſenectute. c. iiij. eſt ingens iſirmitas puerorꝫ: velocitas iuuenum: grauitas vi/rilis etatis: ſenectutis ꝺo maturi tas: ideo admonēdi ſunt omnes ſm differentias etatum.

¶ Capitulum. i. De informatio/ne infantium.

d E inſtructione auteʒ in/fantium ſcilicet qualiter patres debent eſſe ſollici ti dictum eſt. ꝫ. parte prima. Et ꝺ
S hoc Hieronim⁹ epiſtola. ſo. di/cit: ꝙ non eſt parui meriti apud deuʒ: bene educare filios: vnde ait Apoſtol⁹ de vidua. i. Thi. v. Si filios edificauit. ⁊c. Et idem Hieronim⁹ m̄ltum de hoc ep̄la lxxxix. que dicitur de inſtructiōe filie. Ubi ait magiſter: ꝓbe eta/tis ⁊ vite eruditionis eſt eligēdus Nec puto erubeſcit vir doct⁹ in nobili virgine: qꝺ fecit Ariſtote. in filio Philippi: vt ipſa librorꝫ vtilitate: initia miſtraret litterarū nec diſcat in tenero qꝺ dediſcen dū eſt. Difficulter raditur qꝺ ru/des animi perbiberūt. Lanaruʒ T
conchilia: in priſtinum colorem quis reuocet? Et teſta ſaporem et odoreʒ quo primo imbuta eſt re tinet. Exemplū de Alexandro: q morbus ⁊ inceſſu Leonidis pe dagogi ſui: ⁊ vitijs quib⁹ fuit par/uulus infect⁹ carere non potuit: cū eſſʒ dominator orbis. Et poſt Nutrix non ſit temulenta: nō la ſciua non garula. habeat ſcilicet filia modeſtam gerulaʒ: nutriciā V
grauem. ⁊c. Item Hieronimus epiſtola. lxxxvij. In tenera etate facili⁹ ſancte conuerſationis vſus innoleſcat. Optimi ad inſtructio nē primi anni. habent in ſe qd/dam molle: ⁊ quod facile forma ri queat: ⁊ ad arbitrium volentis trahi. Et ponit exemplū de arbu ſculis que in partem quālibet fle cti poſſunt. ⁊ tenera animalia ſi/ne labore domari ſolent. Sequit Id penitus ſolet inherere ſenſi/bus qꝺ prius ceciderit duʒ mollis

etas.⁊ animus facile ducitur:ex/
ercendi boni conſuetudine. Con
ſimilia exempla ponit Anſelm⁹
X ꝺ ſimilitudinib⁹.c.liij.di.ꝙ mol
lis cera recipit ymaginem ſigilli
⁊ tenet eam cũ eſt indurata. Sic
eſt de etate infantiuz:qꝛ informa
ri poſſunt in ea . Et ſicut in indu
rata cera non poteſt bene forma
ri:ſic in etate indurata non prius
informata. Sunt ergo pueri ſo/
brie nutriendi: ait Aug.xij.de ci.
c.xv. Si pro viribus ſuis alatur
infans: fiet vt creſcendo plus ca/
piat:ſi modũ ſue capacitatis ex/
cedat deficit anteq̃ꝫ creſcat. Et ꝺ
hoc Seneca.ij.de ira dicit.ꝙ vi
num negandũ eſt pueris : vt ait
Plato. Nec cibis quidez implẽ
y di ſunt: diſtenderentur enim cor
pora.⁊c.¶ Item inſtruẽdi ſunt
ab initio: fidei documentis:pro/
ut ait Hugo de ſacramẽtis libro
ij.parte.vi.c.xij.di.ꝙ patrini ſunt
fideiuſſores pro eis quos in ba/
ptiſmo ſuſceperunt: vt eos cum
ad legiptimam etatem peruene/
rint admoneant. Fidem rectam
⁊ conuerſationem bonam cuſto
dire. Ante omnia ṽo Simbolũ
⁊ dominicam orationem ſcilicet
Z eos doceant. Et Grego.vij.regi
ſtri peto : vt paruulos dominos
quos nutris: precipue in morib⁹
inſtruere cures. ⁊ eunucos q eis
deputati ſunt admone: vt ea illis
loqui doceant:que eorum mẽtes
in charitate circa ſe inuicez: ⁊ er

ga ſubditos in manſuetudinem
compungant. Sequit̃. verba nu A
trientiũ aut lac erũt ſi bona ſunt
aut venenum ſi mala . Talia er/
go nunc eis ſugerant q̃ poſtmo
dũ oñdãt ꝙ bõa fuerũt q̃ ab eis
ſuxerunt Jdeo monet Heroni/
m⁹ vbi.ſ.ꝙ nutrix nõ ſit garula
¶ Jtẽ ſunt pueri a pcis ſũme co
hercendi: qꝛ multa ſunt peccata
puerorꝫ ſic enumerat Aug.i.ꝯfeſ.
vbi ait loquens de ſe. Tantillus
puer:⁊ tantus peccator. Pecca/ B
bam inqt contra preceptum pa/
rentuz.⁊ magiſtrorum. Vñ nar/
rat de peccato quo furabat̃ pira
cũ ſodalibus. Et ibidem. Vidi ze
lãtẽ paruulum. Nundũ loqueba
tur ⁊ intuebat̃ paruulus palidus
collactaneum ſuũ. Et ibi enume
rat multa talia. Jdõ parentes de/
bẽt eos cohibere a peccatis. Vñ
enim ait Hiero. epiſtola.lxxxix. C
vſq; ad ſeptẽ annos puerorũ pec
cata parentibus iputant̃. ¶ Jtez
caſtigandi ſunt: ⁊ modo debito
verberandi ſm ſniam Salomo
nis. Noli ſubtrahere a puero di/
ſciplinã. Et Ezech.xxxvj. Curua
ceruicez eius in iuuẽtute. Et.vij.
Filij tibi ſunt erudi illos.⁊ curua
eos a pueritia. ¶ Jtem ſunt eru D
diendi debitis artificijs: ⁊ ſuo ſta
tui conuenientibus.vt.ſ. nobiles
erudiantur in operib⁹ que ſũt no
bilium. ⁊ ſi indigeant viuere arti
ficio erudiant̃ in artibus ſibi de/
bitis.vt poſſint communiter viuer̃

⁊ iuste. Un̄ ⁊ de Constantino di/
ctum est parte.i.ꝙ sic instituit fi/
lias in arte texendi ⁊ nendi: vt si
necesse eet: ex illis viuere possent
E Item sunt imbuendi fide ⁊ diui
nis mandatis ⁊ informandi vir/
tuosis moribus sicut tactum est:
sicut fecit Thobias: qui ait ad fili
um. Tob.iiij. Attende tibi ab om
ni fornicatione.

¶ Capl'm secundum. De infor/
matione puerorum.

T sicut sunt informandi
e in infantia. sic in sequen
ti gradu etatis que dicit
pueritia maxime a peccatis cauē
dis: In ipsa enim etate insurgūt
libidines ⁊ concupiscentie: id la/
borandum est: vt sobrietate: casti
tate ⁊ labore domentur. Ut eniꝫ
ait Criso⁹. super Math. Omel.
F xlviiij. sicut terra fructuosa est iu
uentus: que si negligit: multas ꝓ
ducit spinas. Et post. Immita/
mus ignem: comburamus per/
nitiosas concupiscentias: arem⁹
areas nostras ad seminis susce/
ptionem. in Iuuentute sobrietas
fulget: q: inopinabile hoc scilicet
tranquillitate influctuationib⁹ po
tiri: in camino non comburi: i iu
uentute nō impudicū esse. Et po
G nit exemplum de Ioseph. ¶ Itē
isti sunt in laboribus debitis exer
cendi qui statui suo cōpetāt: ⁊ bo
nis moribus informandi. Et de
vtroqꝫ Tuli⁹ li.i.d offi.c.xxviij.
Est adolescētis: maiores natu ve
reri ingt: ex his eligere optimos
⁊ ꝓbatissimos: quorum consilio
⁊ auctoritate nitanť. Et sequitur.
¶ Maxime hec etas a libidinib⁹ H
est tollenda: in labore ⁊ patientia
animi ⁊ corporis exercenda: vt i
bellicis ⁊ ciuilibus officijs corūꝫ
vigeat industria. Caueant intem
perantiaꝫ: meminerint verecun/
die. Qd erit facilius: si in huius/
modi rebus: maiores natu velint
interesse. Ineuntis enim etatis i/
solentia: senum prudentia custo/
dienda ⁊ regenda est. Iteꝫ Tuli⁹ I
li.ij.tus.q. Leges ligurgi labori/
bus erudiunt iuuentutē venādo:
currendo: esuriendo: sitiendo: al
gendo: estuando. Sparte quoqꝫ
pueri ad aram ab vberibus acci
piunť: vt multus e visceri⁹ san/
guis exeat: vt habitum est. s. pte
i. Et Seň. epistola.xxxi. di.ꝙ na
tus i Spartia: arcū tēdit: germa
nia hastile vibrat: i italia eqtare:
i hispania cautius hostē pcutet.
Item Salustius li.i. loquens de K
quadā gente dicit: ꝙ mos eius est
equitare: iaculari: cursim cū equa
libus certare. Et Tul.i. rethorice
recitans v̓ba Terentij di.ꝙ De/
mas ⁊ Mithon fratres fuerunt
⁊ Demas filiū nutriēdū tradidit
Mithoni: quem nutriuit ⁊ vesti
uit lasciue: ita ꝙ fuit ebriosus ⁊ lu
xuriosus. Ideo ait Demas ad fra
trem. Quid agis? Cur pdis ado L
lescētē. ⁊c. Et vere sic faciūt mul/
ti diuites q nutriunt in lascuia si

bi cōmendatos: ⁊ eos perdūt. Et
sicut dictū est de pueris ⁊ infanti
bus nutriendis sic intelligendū
est de puellis. Unde ecc. vij. Filie
tibi sūt: serua corpus illarū: ⁊ ne
ostēdas hilarē faciem tuā ad eas
s. permittendo illas lasciuire. ⁊ de
hoc sufficienter Hiero⁹. epistola
M pdicta. s. de institutione filie: vbi
ait Nihil aliud discat audire vel
loqui: nisi qd pertinet ad timorē
dñi Turpia nō intelligat: cantica
mundana ignoret. adhuc tenera
lingua psalmis dulcibus imbuat
procul sit lasciuia puerorum: pu
elle ⁊ pedisece a secularib⁹ consor
tijs arceant. Sequit. Si sollicita
⁊ prudens es: ne filia percutiatur
a vipera: cur non eadē. cura pro
uides ne feriatur a malleo ire: ne
egrediat Cum Diana: nec ludat
N nec trahat cantus. Postq̄ gran
diuscula est pergat ad templum
cū parentibus: nec inter turbas i
ueniat. Exēplū sumat a Maria
quam Gabriel in cubiculo repe
rit. Luc. i. ⁊ a Sarra q̄ ait. Tob.
iij. Nunq̄ cum ludentibus mis
cui me. et a matre beati August.
vt supra.

¶ Capl'm tertium. De informa
tione adolescentium.

Insuper admonēdi sūt
existentes in. iij. dr'ia etat
que est adolescētia: vt ca
ueāt a pdictis: ⁊ sicut crescit etas
corpis: sic crescat etas virtutis. ait
Hiero. de continentia virginali.
Crescat in te inquit etas cum ani
mis: cū etate iustitia: ⁊ fides eo p O
fectior videat quo senior. Sequit
Omne tempus in quo te melio
rem nō senseris: hoc te estima p
didisse. Iob. xxxi. Ab īfantia cre
uit mecū miseratio. Ubi Grego.
mor. xxxi. ait. Electio: cum foris
etas corpis: intus si dici liceat cre
scit etas virtutis. Et hoc dictat ra
tio: vt sicut crescit sensus viuaci
tas: sic crescat virtutum perfecti
bilitas. Sunt ergo adolescentes
informandi ⁊ instruendi magis P
etiā q̄ infantes: vt a peccatis ca
ueant. laboribus se exerceant: ho
nestis se moribus ornēt: ⁊ matu
re se gerant. Ut eni ait Ualerius
li. vij. c. v. ciuitas nostra: nobiliū
iuuenū ingenia ab insolentia re
uocādo: magistros ⁊ vtiles ciues
fecit honoribusq̄ debitū auctori
tatis pōdus adiecit. Et vt ait An Q
sel. de similitudinibus. c. xlvj. i iu
uentute cōmendanda est oris ta
citurnitas: corporis continentia:
⁊ verecundia. Et de tali adolescē
tia loquit Iob. xxix. Sicut fui in
diebus adolescentie mee. Et ecc.
xi. Letare iuuenis in adolescen
tia tua: et in bonis sit cor tuum in
diebus iuuētutis tue. Iuueni enī
parendū: seni vtendū: ait Sen.
ep'la. xxxviij. ⁊ maxime admonē
disunt adolescentes: vt sint subie R
cti: ⁊ obediētes ac obsequiosi: q̄a
vt dr̄ in tractatu de duodeci abu
siuis: terti⁹ gradus abusionis est

adolescens sine obedientia. Sequit. Sicut in sensibus sobrietas et morum perfectio: Sic in adolescentib9 obsequium: subiectio: et obedientia rite requirat. Et post. Sicut fructus non inuenit in arbore in qua flos prius non apparuit: sic et in senectute honorez legiptimuz consequi non poterit: qui in adolescentia alicui discipline non laborauerit.

S ¶ Caplm quartuz. De informatione virorum.

Ualiter aut sunt admonendi in ea etate que dr virilitas: dictum est sup vbi de informatione virorum. Ho eni quo sunt vigore virtuosiores cōplexione temperantiores: incolumitate saniores: ad sustinenda terribilia constantiores: eoipo debent perfectius seruire creatori dicentes cum psal. Fortitudinē meam ad te custodiam. Uiriliter ingt age: et confortet cor tuū. Job. vj. Quid est fortitudo mea: vt sustineā? Ubi. Greg. mor. vij. Fortitudo iustorum est: carnē vincere: voluptatibus proprijs contraire: delectationes vite psentis extinguere: huius mundi aspera p eternis premijs amare: prosperitatis blādimenta contempnere: aduersitatis metū in corde superare. Jsa. xl. Qui confidūt in domino mutabunt fortitudinē. Admonendi sunt ergo tales: vt sint viri actu sicut sunt sexu: vt dictuz est supra.

T

V

¶ Caplm quintū. De informatione senū a senectute.

Onsimiliter sunt admonendi senes: prout dicūt senes a senectute: quia dicitur senior sm papiam: q sicut etas corpis creuit: sic crescat etas virtutis: et vt in tali etate sit omnium voluptatum iuuenilium abdicatio. Quia vt ait Tul. de senectute: preclarū mun9 etatis. s. huius est qz aufert a nobis quod in adolescentia est viciosissimuz. s. voluptates. Sic Paulus qz factus est vir: euacuauit que erant puuli. i. cor. xiij. Multo magis qn qs fact9 est senex dz talia euacuare. Jdeo Sen. epla. lxxviij. ait. Gratias ago senectuti mee: q quicqd debebā nolle non possum. ¶ Jtem sunt admonēdi tales vt circa salutaria studia sit eorum occupatio. Unde Sen. vbi s. Ago gratias senectuti: q lectulo me affixit. Sequit. Cum libellis mihi plurimus sermo. vt eniz ait Auic. pte. v. de anima. Post quadraginta annos intellectus roborat. et Tul. de senectute. c. iiij di. q memoria: industria: ingeni umqz vigent in senib9. s. dcō modo anteqz sint decrepiti. Et Sen. epla. lxxvj. Queris quid doceā? Respondeo: seni esse discendum Et ibidē. Quid stultius qz q dim non didiceris non discere? Omnis etatis homies scola admittit.

X

Y

Z

A In hoc senescamus. Tamdiu di scendum est: q̃diu quis nesciat: ꝛ si ꝓuerbio credim⁹ q̃diu viuit Nec vlli rei magis hec etas con uenit q̃ huic. ¶ Itē admonēdi
B sunt: vt sit i eis virtutū rectitudo vt eniꝫ ait Ambro. exam. omel. i. Senectus est in bonis morib⁹ dulcior: in consilijs vtilior: ad cō stantiā subeūde mortis paratior: ad reprimēdas libidies fortior. Et Tul. de senectute. c. x. di. q꞉ ar ma senectutis sunt artes exercita tionesq꞉ virtutū. Unde senes pl⁹ agunt consilio: auctoritate: ꝛ sen tentia illis qui laborant: ꝓut exē
C plificat ibi de multis ph̄is. ꝛ eoꝝ consilijs. ¶ Itē debet esse in eis bonoꝝ moꝝ perfectio vt dictum est. s. ab Ambro. ꝛ virtutis alijs predicatio: prout ait Ual. li. vi. c. i. de quodaꝫ q ait. Duas res que amarissime videnꝭ hominibus sibi prebere licentiā ad libere lo quendū. Ex quo enim erat senex ꝛ cito moriturus nec hēbat pleꝫ pro qua eēt sollicitus libere dice re poterat veritateꝫ: nec timebat.

¶ Capl̄m. sextū. De informatōe senum a senio.

T si senes dcō modo di cti: debent esse tales: me rito magis senes dicti a se
D nio: quod est decrepita etas: Se nes dicti quasi se nesciāt. Delirāt eni propter nimiā senectuteꝫ. Ut eni ait Señ. epistola xxxj. Sene ctus ē fex: ꝛ edificium putrefcm̄ ruens vndiq꞉. Ideꝫ epistola. lxi. Quemadmodum senectus ado lescentiā: ita mors sequiꝭ senectu tem. ꝛ ibi. Queadmodū in naui que in sentinā trahit: cum vni ri me: aut alteri obsistitur: vbi plu rimis locis laxari cepit: ꝛ ceteris succuri nō poterit: nauigiū dehi scit: ita est ꝺ senili corpore: tāq̃ ꝺ de putrido edificio: ois iunctura dilabitur: ꝛ dū alia claudiꝭ: alia
E distenditur. Circumspiciendū er go est: quomodo exeat. Sequiꝭ. Nihil habet qꝺ speret: quem se nectus ducit ad morteꝫ. Huic in tercedi nō pōt. Alia genera mor tis: spei sunt admixta. Non sic ꝺ senectute. Sūme aūt cauere de bent senes ab excessu in alimen tis: quia vt dr̄. li. Saturnaliuꝫ: se
F nes citius inebrianꝭ ꝭm Aristo telem qa i eis corpus siccuꝫ: ꝛ in membris durioribus nāles mea tus: ꝛ iō exalatio cerebrum ascē dit. Et sequiꝭ. Hinc fit: vt sani se nes magis iuuenū laborent tre more membroꝝ titubantia lin gue: abundantia loquēdi: iracun die ꝯcitatione. Studiū ergo talis senis esse dꝫ: vt morianꝭ in eo vi tia anteq̃ ipse moriaꝭ: ait Sene. epi. xviij. Morianꝭ i te vitia pri⁹ voluptates: turbitas: ꝛc. Et ibidē
G Numera ānos tuos. pudebit: ea velle q̄ volueras puer. ꝛc. Et epl̄a lxvij. Hec esse debēt opera senis illa nolle q̄ voluit puer: ꝛ bn̄ mo ri. Si enim non sit talis: erit pu

er centum annorum: puer.s.mo ribus centū annoꝝ. Isa. vltimo. Puer centum annorū moritur. Sicut exponit Greg. mor. xvii. Nihil enim turpius q̄ senex inci
H piens viuere: ait Senē epl'a. xviij. ⁊ plus. Sero est tunc viuere. qn̄ diffidendū est. Hoc enim esse dʒ studium senis: abdicare preteritas voluptates: recogitare iugiter priores culpas: ⁊ defectiones ac suas penalitates seniles. Ut. n. ait Grego. super euangelium lib. i. omel. i. in illa etate statura curuat
I ceruix deprimitur: frequentibus suspirijs pect⁹ vrget: virtus deficit loquentis verba anhelit⁹ intercidit: ⁊ si languor desinit sensibus ipsa salus egritudo est. Ut enim recitat Sene. epistola centesima decima: verba Uirgilij referens. Optima queq; dies miseris mortalibus eui. Prima fugit: subeūt morbi: tristisq; senect⁹. Et labor: ⁊ dire rapit inclementia mortis. Et sequitur. Meliora pteruolāt:
K deteriora succedūt. Ubi ponit exēplum bonū: q quemadmodum ex amphora: qd̄ primo effluit: sincerissimū est: grauissimū et turbidū qd̄ subdit. Sic i etate nr̄a: qd̄ optimum est: in principio est: idq; exhaurire in alijs patimur: vt nobis fecem reseruemus. Unde ⁊ senectus insanabilis morbus ē Ideo qui senectuti cognomē imposuit tristem illā vocauit. s. Uir
L gilius. ⁊ alibi. Palentes habitāt morbi: tristisq; senect⁹. Jō Boe. de consol. c. i. Uenit eni propera ta malis inopina senect⁹. Et dolor etatem iussit iesse suā. Sciāt autē senes: se non habere annos qui transierunt: ⁊ se dicunt hēre prout dixit Lelius cuidā dicenti: Sexaginta annos habeo. Uos in quit dicitis hēre quod non habetis M
Et hoc ideo: qꝛ fluit tēpus: ⁊ auidissimos sui deserit. Nec qd̄ futurum est: meū est: nec quod fuit ait Senē: de naturalibus. q. li. v. in fi. Ex quo ergo non restat seni spes d̄ vita: ⁊ impossibilis est diuturna dilatio mortis: nō restat nisi q homo studeat bene mori in senecta vberi: ⁊ plenus dierum cū sanctis patribus. Et vt sic moriat debet bene viuere in iuuentute ⁊ merita congregare plima. Ecc. xv. Que in iuuētute tua nō congregasti: quomodo inuenies in senectute. Sic eni dies i iu N
uentute tua sic ⁊ senect⁹ tua. Deu. xxvj. Et dʒ mori reliqns exēplū bonum iuuenib⁹ post se: sicut fecit ille bonus senex: q ait. ij. Machee. v. Adolescētibus exemplū forte d̄relinquā. ⁊c. Quā gloriosi ꝟo sint boni senes ait Eccle. xv. Quā speciosa veterano sapientia Sequit. Corona seniū multa sapientia. De sapientia ꝟo ⁊ virtutibus senum: ⁊ eorū operib⁹ ac lōgeuitate Tul. lib. viij. Ubi narrat d̄ quodā qui cū centesimū annū ageret: interrogatus quapropter

diu viuere vellet: ait. Quia nihil
O habeo qd senectutẽ meã accuset.
Non eni gliandũ est seni de sene
ctute etatis: nisi esset senect⁹ sapie
ꝛ virtutꝫ. ait. Sene. epl'a. 50. Nõ
vt diu viuam⁹ curandũ est: sꝫ vt
satis. Est longa vita: si plena est.
Implet aũt: cum annis sibi suuz
bonum reddit: ꝛ ad se potestatez
sui trãstulit. Quid illuz sexaginta
anni iuuant per inhercẽtiã exacti
P Non vixit iste: sed in vita mortu
us est. Et sequit. Quemadmodũ
in minore corpis habitu põt ho
mo esse perfectus: sic in minore
tempore potest esse vita perfecta.
Queris: Quid sit amplissimum
vite spacium? vsqꝫ ad sapientiaz
Q venire. Et ibi de alijs senibus vir
tuosis. Econtra secundus grad⁹
abusionis est: senex sine religiõe
prout dr in tractatu. de duodeciꝫ
abusiuis: vbi dr. Quid stolidius
esse potest: si mens ad perfectio
nẽ festinare nõ contendat: qñ to
tius corpis senectute confect⁹ ad
interitũ properat? Caligat oculus
R auris grauiter audit: ꝛ sic de alijs
membris: que omnia: ruituram
domum corpis cito pronuntiant
Et ponit exemplum. Sicut in li
gnis reproba arbor apparet que
S post flores fructus non exhibet:
sic reprobus est: quem flos iuuẽ
tutis deserit: Et tñ bonorũ operũ
maturos fructus non impendit.
Sequit ibi. Cauẽde sunt due par
ticule: que i carne nõ veterascũt
ꝛ hoiem ad peccatũ trahũt. s. cor
ꝛ lingua: qr noxias cogitationes
quas cor machinari senserit: lin T
gua pandit. Caueat igitur. similis
etas: ne iste particule iuuenescen
tes totam armoniã destruant. Et
subdit regula generalis. Vnicui
qꝫ etati considerandũ est: qd eta
ti eminenti. dignũ scit. Hoc agat
quo nec vitã: nec etatem: nec mi
nisteriuꝫ vilescat. Predicator er
go cum predictis ↄferat de eis q̃
competũt cuilibet drie etatis: no
ciua ꝛ inhonesta dissuadendo ꝛ
suadendo contraria.

¶ Tertia distinctio. De informa
tione nobilium sanguine.

¶ Capl'm. primũ. Qd non glo
rientur de sua nobilitate.

d Ebet similiter predi
cator admonere ho
mines ꝛ cũ eis confer
re de his que spectant
ad differentias cõdi
tionis. Sunt eni aliqui nobilis ꝛ
ingenue conditionis ꝛ sunt alij i
ferioris ↄditionis ꝛ seruilis. No
biles igit admonendi sunt: ne se V
efferãt: aut inaniter glient de sua
nobilitate: nec vilipendant alios
aut contempnant. Oẽs enim eq̃
sũt nobiles respiciẽdo. s. originẽ.
Et ista noia. s. seru⁹: libertin⁹ aut
ex ambitiõe sunt: aut ex iiuria: ait
Señ. epl'a. lviij. Job. xxxi. Nun
quid non in vtero fecit me qui ꝛ
illũ? Vbi Greg. mor. xxi. vt. s. ha

bitum est. Oēs hoīes natura eq̄
les sunt: sed accessit dispensatorio
ordine: vt qdaz prelati alijs vide
X antur. &c. Rōne ergo indifferen
tie originis non oportet multum
gloriari. Ecc. Quid superbis ter
ra & cinis. Item nō oportet mul
tum gloriari ratione superioritatꝭ
illius partis cuius est ista nobili/
tas. est enim ex parte carnis & sā
guinis que ē infima pars homi/
nis. Osee. ix. Glia eorū ab vtero
Y & partu. ¶ Item nec ratione alie
nitatis illius nobilitatis ab eo cu
ius dr esse ait. Boe. iij. de conso.
c. vj. Quam sit inane inquit: & q̄z
inutile nobilitatis nomen: qs nō
videat? Que si ad claritatē refer
tur: aliena est. videt nāqz esse no
Z bilitas quedaz de meritis proue/
niens laus parentum. Qz si ad
claritudinē predicando facit: illi
sunt clari necesse est: qui predicā
tur. Quare splendidū te: si tuam
non habeas: aliena claritudo nō
efficit. Itez Apuleus de deo So/
cratis. In hoībus considerādis:
noli illa. i. aliena estimare. Seqt.
aliena voco que parētes peperie
runt. Et post. Generosus es: pa/
rentes laudas. Ideo Hiero. epi/
A stola. cxxiij. Non est iquit gloria
de nobilitate carnis: Quia nec
vicia nec virtutes parentum im/
ponenda sunt filijs: Nisi supple
fuerint imitatores parentum. Et
Criso. omel. v. dicit. ꝙ nobilitas
vel bonitas cognatorum nō va/
let nisi fuerimus nosipsi boni. Et
Idem omel. ix. dicit. ꝙ bonitas
parentum non prodest: ponens
exemplum de Esau. Idem su/ B
per Io. omel. lxxix. Non valet
habere patrem Iob sine opib9.
¶ Item non est gloriandum de
ea ratiōe modice vel nullius vti
litatis. Ait Crisostomus super
Math. Omel. ix. dicens ꝙ nō
prodest malis bonitas parentuz:
& nihil obest bonis eorum ma/
litia. Et idem super Ioh. Omel. C
xxxij. Cognatio carnalis nō va
let sine spirituali. Itez non est glo
riandu z de ea ratione possibilis
degenerationis ab illa. Nobiles
enim dicti ista nobilitate sepe de
generant ait Valeri. libro. iij. c. v.
ponēs exemplū de multis qui a
splendore parentuz degenerave
runt: dantes se ignavie: sordibus
& nequitie. vnde ait de tali: ꝙ est
monstro similis. Ideo vocat ta
les nobilia portenta imbuta sor/ D
dibus. Similiter vocat ea defor
mes vmbras gurgite turpitudis
Hinc & quidaz sapiens ait. ꝙ nō
viventes fm nobilitatem pentū
sed sub vmbra eoꝝ sunt similes
locis sordidis: sole illuminatis.
¶ Item non est gloriandum de
dicta nobilitate ratiōe iudicij du
riosis: nisi filius imitator sit pris E
vt eniz ait Crisosto. vbi. s. omel.
xxix. vtus parentum nihil valet
sed ex hoc magis iudicium sumi
mus. Et vt ait Iuvenalis loquē

ꝺ tali nobilitate. Omne animi vi
F ciũ tanto conspectius in se Cri
men habet. quanto maior q pec
cat hr. Et alibi. Incipit ipsorum
ↄtra te stare parentũ. Claramqꝫ
fassem preferre pudendis. Pre
dicta ergo nobilitas vana est: in
fructuosa: nociua. nisi illam co
mitetur vera nobilitas quaꝫ fa
cit virtus ait ibi Juuenalis di. q
G virtus nobilem facit. Nobilitas
enim vera est: animuꝫ q̃ morib⁹
ornat. Hec est appetenda: acqre
reda: retinenda. Ille enim gene
rosus est: q ad virtutẽ bene a na
tura est composit⁹: ait Señ. epi
stola. xlv.

¶ Capitulũ secũdũ. De vera no bilitate.

Tem est nobilis qui ẜm
i phie documenta viuit.
Nobilẽ enim facit phia
ait Señ. epl'a. xlviij. di. q Pla
tonem phia fecit nobilẽ nõ inue
nit: verã aũt nobilitatem eẽ facit
generatio spũalis q̃ est ẜm deuꝫ
ait Crisosto. super Math. omel.
xliiij. vera nobilitas sola est volũ
tateꝫ dei facere. Et hic est mõus
nobilitatis. Nec in filijs magna
sapiam⁹: nisi eorꝫ ṽtuteꝫ hẽam⁹
Neqꝫ in patribus nobilib⁹: nisi
H sim⁹ illis siles. Et de hoc Hiero
nymus de coniugio. Sola ingt
apd deũ libertas est non seruire
peccatis. Sũma apd deũ nobili
tas ẽ clarere virtutib⁹. Jtẽ Ber.
ad Eugeniũ. Gen⁹ apostolorum
est non aliũde nobile q̃ moꝝ in
genuitate ⁊ fidei fortitudie. Sũt
igitur monendi nobiles: ne glo
rient inaniter de carnali nobilita
te: sed eoipso diligenti⁹ caueant a
peccatis. Ait Tul. primo de offi.
c. vij. In honoris: ⁊ potentie ac
glorie cupiditatib⁹ magis cauen
dum est: ne qd peccet. Ecõuer
so tamen est de milit͛is: ait Greg.
primo dial. c. xvi. di. Nonnullis I
nobilitas gñris parit ignobilitatẽ
mẽtis. Et isti faciũt quasi clipeũ
ad peccandũ ⁊ deffendendũ se i
peccatis de sua nobilitate. Con
tra quos. i. Pe. ij. Quasi liberi ⁊
nõ quasi velamen habentes ma
litie libertatem.

¶ Capitulũ tertiũ. De istructio ne ignobiliũ.

Contrario monẽdi sunt
e ignobiles: vt studeãt no K
biles esse virtutib⁹: licet
ñ sint nobiles nobilitate sangui
nis: qꝛ humili loco nati mlti cla
ri fuerũt ait Va. li. iij. c. viij. ponẽs L
exemplũ de talib⁹. Sicut de Tu
llo hostilio: quẽ in cunabulis ac
cepit agreste tuguriũ: eiusqꝫ ado
lescentia in pecore pascendo fuit
occupata. validior etas Roma
nũ imperium rexit ⁊ duplicauit.
Senect⁹ in altissimo maioritatis
fastigio fulsit. Et ibi de talibus.
¶ Similiter narrat qualiter hu
milr nati fulserũt nobilitate phie
Socrates inquit nõ solũ homi
num consensu verumetiaꝫ Apo
linis oraculo

M linis oraculo sapientissim⁹ iudica
tus phanarethe m̄re obstitrice:
ꝛ Sophonisco patre marmora/
rio genit⁹: ad clarissimū glorie lu
men accessit: ꝛ si virtus per seip
sam estimaꝛ magister optim⁹ vi
te. Et ibi. Quam matrem Erupi
des: Aut quem patrem. Demo/
stenes habuerit. Ipsoꝝ quoqꝫ
nomen seculo ignotū fuit. Alte/
rius eius matrem cultellos ven/
didisse: omniū pene doctoꝝ lit/
tere loquunꝛ. Sed qd aut illius
tragica: aut huius oratoria vi cla
rius? Nat⁹ ergo de humili gene/
re: clarus tamen pħia ꝛ virtutib⁹
magis cōmendabilis est: nobili
ꝛ alto genere nato: talibus caren
N te. vnde Iuuenalis v bi. s̄. Ma
lo tibi. pr̄ sit Thersites dūmō tu
sis Eacyde silis̄ vulcanaqꝫ arma
capessas q̄ꝫ te Thersite silēz pro
ducat Achiles. Quasi di. Me/
lior est probus natus ex patre hu
mili ꝛ vili: q̄ꝫ nat⁹ ex nobili: ꝛ ta/
men improbus ꝛ vitiosus.

¶ Caplꝫ. iiij. Qđ nō ē gliandūz de p̄eminētia donoꝝ naturaliū.

O Et sicut gloriandū nō est
de nobilitate parentū si
ne nobilitate virtutū: ita
sunt admonendi hoies: ne glien
tur inaniter de excellētia donoꝝ
naturaliū: nisi regant regulis vir
tutum gratuitaꝝ. Imo q̄ꝫto acce
pit quis plura dona naturalia: si
ue a parte anime: q̄lia sunt inge/
niū ꝛ memoria: siue a parte cor/
poris: q̄lia sunt sanitas: pulchritu
do: agilitas ꝛ hmōi: tanto hūilior P
esse debet. Math. xxv. vni dedit
quinqꝫ talenta. vbi Greg. super
euange. omel. ix. Tanto quis dꝫ
esse humilior ex munere: q̄ꝫto se
obligatiorē conspicit in redden/
da rōne. Et. i. cor. iiij. Quid ha/
bes qđ non accepisti? Et si acce
pisti: qd gloriaris quasi non acce
peris. Iō Hiere. ix. Non gloriet
sapiens in sapientia sua: nec for/
tis in fortitudine sua. Cū enim ta
lia coia sint bonis ꝛ malis: nul/
lus debet eis extolli. Sunt enim
bona quedā hereditaria. i. here/
dū dei: ꝛ q̄dam filioꝝ ꝯcubinaꝝ Q
ait Aug. de patientia. Et Greg.
mor. Quedaꝫ sunt dona sine q/
bus ad vitam nō pertingit. Alia
sine quib⁹ peruenit. Et codeꝫ. xi.
Quedam sunt dona q̄ muniūt:
q̄dam que ornāt. De talibus igit
nemo extollat: ne per ea peccata
cumulent. Sūt eniꝫ multi abutē
tes donis dei. Sicut q per indu
striaꝫ naturalē ꝛ prudentiā alios R
impugnant ꝛ seducūt: ac mala si
bi multiplicant. Sapientes enim
sunt vt faciant mala: bene autem
facere nesciunt. Isai. v. Et Luc.
xvi. Filij huius seculi prudentio/
res filijs lucis in generatione sua
sunt. ¶ Similiter sunt abutētes
sua pulchritudine: ꝛ alios allicie
tes ad malum. Sicut homines
pulchri ꝛ impudici: vel mulieres
quaruꝫ pulchritudo alios alicit ꝛ

S itoxicat: cū deberent ex hoc am/plius deū amare ⁊ laudare: pro/uer.xi. Circulus aure⁹ in narib⁹ suis mulier pulchra ⁊ fatua. Sus enim licet haberet circulū in na/ribus aureū illi non pceret: quin supponeret stercorib⁹: ⁊ foderet/
T immūditiā obuiātē. Ita mulier pulchra ⁊ fatua pulchritudinem ōñtat omni scortatori: ⁊ ꝯmiscet oi feditati: cū eam deberet poti⁹ occultare: ne aspicientes illaquea ret. exemplo illi⁹ adolescentis de quo Uale. li. iiij. c. x. dicit: ꝙ ado/lescēs in ethruria regiōe excellē/tis pulchritudis: cū mira spē ꝙ plurium feminaꝝ illustriū oculos sollicitaret: ac per hoc viris ac pa
V rentib⁹ eaꝝ se suspectū esse cerne ret: oris decorē: vulnerib⁹ ꝯfudit Defformitatēq̄ sanctitatis sue fi dem: ꝙ formā irritamētum alie ne libidinis maluit. Et de eodē Ambro. iij. de virginitate ait. Iu uenē veteres fabule ferunt: cum ꝓpter admirabilē oris pulchritu dinē in amorē incenderet femi/nas: stigmatib⁹ exarasse vultum suum: ne qua euz amare posset. Moneat igit predicator diuin⁹ hoies nō gliari depredictis: nec se arroganter efferre: qꝛ nō ex ta lib⁹ sunt hoies estimandi ait Se
X ne. epl̄a. lxxix. vt eniz ait: oia bo/na sua ꝯstant ex ꝓprio. vbi ponit exempla. vitē fertilitas cōmem dat: sapor vinū: velocitas seruuz: ferre sarcinaz equū. ⁊ sic de alijs. Id cuiq̄ rei optimuz esse dz cui nascit qd censet. In homine qui dez optimū est rō. hac animalia antecedit. deos sequit. Ratio er go pfecta: ꝓpriū bonū hominis
est. Cetera sibi cū aialib⁹ comu/nia. valet scilicet hō. ⁊ leones si/ Y
militer valent: formosus est: ⁊ pa uones: velox: ⁊ equi. ⁊ sic de alijs Quid ergo i hoie ꝓpriū: ⁊ rñdz Ratio. hec recta ⁊ ꝯsumata feli/citatez hominis implet. Sed nō ē ratio perfecta sine diuina gratia siue gratuita v̄tute. vñ ait Señ. ibidē. Hec ratio perfecta virtus vocat: eadēq̄ honestū ē. Id ita/
ꝙ vnū bonuz est in homine qd Z
vnū hominis est. Et post. Bon⁹ aūt est homo: si ratio explicata ⁊ recta est. ad nature sue vtilitatem ꝯmendata. Hec dicit virt⁹: hec est honestū ⁊ vnicū hominis bo num. Qui igit gloriat: in dño glo riet. i. cor. xi. Et gloria nr̄a hec ē: testimoniū cōscientie nostre. vñ
⁊ sapientes virgines habuerunt A
oleum in vasis suis: sed fatue ca ruerunt Math. xxv.

¶ Quarta distinctio. de informa tione hominū quo ad differen/tias sustētatiōis. siue possessiōis.

¶ Cap. i. De admōitiōe diuitū.

Debet similiter predi/cator dei alloq homi/nes ⁊ vtiliter admo/nere ſm differentias sue sustentationis vel possessionis: admonēdo diuites

eo mõ quo debẽt admoneri:ꝛ ſi
militer pauperes. Et qꝛ de hoꝛuꝫ
admonitione Gre.ij. paſtoꝛalis
ſatis inſtruit.idͦ dicendũ bꝛeuiter
B de his ad occaſionem dandam.
Sũt enim diuites admonẽdi q̃
ad diuitiaꝝ ꝯgregatióeꝫ:ne iniu
ſte cõgregent.ſ. per rapinas:vſu
ras.vl' doloſas mercaturas:ſiue
per alios modos quibus iniuſte
ꝯgregant: ꝑpter qd̄ dicunt ma⸗
mone iniquitatis. Math.vi.vñ
Hierony.epl'a.xcvij. Dis diues
aut iniquus:aut heres iniqui eſt.
C Iſti etiã ſunt admonẽdi:ne diui
tie ab eis inoꝛdinate appetant vl'
ament. Qui eni volũt diuites fie
ri incidũt in varias temptatiões
ꝛ in laqͦs diaboli.i. thi.vi. Et q
amat diuitias:fructum nõ capit
ex eis. Ecc.v. Sũt ẽt admonẽdi
D ne impie ab eis retineant:paupe
ribus eſurientibꝰ ꝛ ſitientibꝰ non
ꝓuidendo. Ecc.v. Noli anxius
eſſe in diuitijs iniuſtis. Et.i. Jo.
iij. Qui habuerit ſubſtantiã huiꝰ
mundi:ꝛ viderit fr̄eꝫ ſuũ neceſſi
tatem habere:ꝛ clauſerit viſcera
ſua ab eo:quõ charitas dei ma⸗
net in illo? ¶ Iteꝫ ſunt admonẽ
di:ne ꝯfidãt in diuitijs:eo ꝙ ca
duce ſunt ꝛ deffectibiles: nõ va
E lentes ꝓtegere:aut deffendere in
die vltionis:niſi bene erogentur
ꝓuer.xi. Qui confidit in diuitijs
coꝛruet. Et ibidẽ. Nõ ꝓderũt di
uitie in die vltionis. ¶ Iteꝫ ſunt
admonendi:ne ſuperbiant de di
uitijs nec paupes ꝯtẽnãt.i. Thi.
vi. Diuitibꝰ huiꝰ ſeculi ꝑcipe non
ſupbe ſapere: nec ſperare in in⸗
certo diuitiaꝝ. Non enim ꝓpter
diuitias ſunt apd̄ deũ electi. Jac.
ij. Nolite in perſonaꝝ acceptiõe
habere fidẽ. Sequit. Si itroierit
in conſpectu veſtro vir:anulum
aureũ habens ꝛc. ¶ Itẽ ſunt ad F
monẽdi: vt ſciant ſe nõ poſſe ex
hoc mundo diuitias ferre. Job
xxvij. Diues cũ doꝛmierit: nihil
ſecũ affert. vbi Greg.moꝛ.xviij.
Diu cũ rebꝰ noſtris durare non
poſſumꝰ:qꝛ aut nos eas moꝛien
do deſerimꝰ:aut ille nos viuẽtes
quaſi ꝺſerũt pereũdo. Idͦ reſtat
vt diuites admoneant de ꝯmu⸗
tãdo terrenaſ diuitiaſ ꝓ celeſtibꝰ
Ait ibidẽ Gre. Terrena ſeruãdo
amittimꝰ: largiẽdo ſeruamꝰ: pa G
trimoniũ noſtrũ retentuꝫ perdi⸗
mus:manet erogatuꝫ. Seqtur.
Agendũ nobis eſt: vt res abſolu
te perituras:in non pereuntẽ co
gamꝰ tranſire mercedem. Ideo
Luce.xvi. Facite vobis amicos
de mamona iniquitatis. Et.i.thi.
v. Diuitibus huius ſeculi ꝑcipe.
ꝛc. Sequit. Bene agite: diuites
fieri:in bonis operibꝰ:facile tri
buere: theſaurizare bonũ funda
mentũ.ꝛc. Pauperes enim ſunt
latoꝛarij noſtri in celũ.i.efferẽtes
elemoſynas que dant eis quo ad H
fructũ: ait Aug.li.i.ſermonũ ſer
mone.iij. Elemoſyna enim viri
quaſi ſaculus cũ ipſo. Ecc.xxix.

Jō voluit de⁹ vt aliqui essent pau
I peres quibus daret elemosyna:
vt regnū celorū esset venale: ait
ibidē sermone .xxxvi. ¶ Itē sunt
admonendi diuites: vt precaueāt
⁊ precogitent futuras penas que
irrogant diuitib⁹ .i. amatorib⁹ di
uitiarū: ⁊ eis herentibus. Luc. vi.
Ue vobis diuitib⁹ qui habetis
hic consolationē vestrā. Jaco.
iij. Agite nūc diuites plorate vlu
lantes in miserijs vestris. Iuste
igitur debent diuitie congregari:
ordiate amari: pie erogari: ⁊ sal
tem affectu contemni: vt dictū est.
K Sunt enim bone: sed non faciūt
bonū: sed quibus est bene vten
dū. ait Aug. de verbis dñi sermo
ne .xij. Quid prodest plena archa
bonis: inani consciētia? Bona vis
here: ⁊ bon⁹ eē nō vis? Erubesce
re debes de bōis tuis si dom⁹ ple
na bōis: te malū hz dñz. ⁊c. Nō
L eniz est ex his homo estimādus
vel reputandus ait Sen. episto
la .xxix. Cū volueris verā ho
minis estimationē videre et sci
re qualis sit: nudū inspice. ponat
idest deponat patrimonium: po
nat honores ⁊ alia fortune men
dacia: corpus ipsum exuat: ⁊ ani
mū intuere q̄lis q̄tusq; sit: alie
no an suo magnus. ⁊c. Et non so
lum admonendi sunt diuites de
M predictis? sed etiam ad cōsideran
dum diuitiarū vilitates: qr lutum
sunt ⁊ terra. Abach. Ue ei qui
multiplicat non sua. vsq; quo ag

grauat contra se densum lutum?
vnde Apo. Omnia vt stercora
arbitratus est: que retro sunt ob
liuiscēs. Phil. iij. ¶ Itē admo
nendi sunt ad considerandū mo N
lestias: diuitias concomitantes.
Spine. n. sūt suffocantes verbū
Luce. viij. ꝑut exponit Greg. li.
i. super euāge. Omel. xvi. qr mē
tem: cogitationū suarū punctioni
bus lacerant. ¶ Item admonē
di sunt ad considerandū earū fal
latias. ꝑpter quod dicit saluator.
Fallatie diuitiarū. Et vere fallaces
vt ait Grego. dicta Omel: qr diu
nobiscū manere nō possunt: ⁊ qr
mentis inopiā nō deponūt. Sūt O
eniz diuitie vmbra imbecillis: fu
mus qui dissoluit: flos agri. Jō
non est in eis gliandū: ait Criso
sto. sup Jo. Et sap. v. Quid no
bis ꝓfuit superbia nostra: ⁊ diui
tiarū iactura ꝯtulit nobis? ⁊c. Se
quitur. Transierūt hec oīa tanq̄
vmbra. ¶ Itē admonēdi sunt:
vt ꝯsiderent multimoda earum
impedimenta. Ligamenta enim
sunt: muscipula sunt: onera sunt
amantibus eas. Sap. xiiij. Crea P
ture dei facte sunt in tēptationem
aīe hominum: ⁊ in muscipulam
pedibus insipientū. vñ Aug. de
verbis dñi. Omel. xxxiij. Amor
temporaliū viscus est spūaliū pē
narum. Concupisti: hesisti. ⁊c.
Amor enim mūdi adulterat ani
mam. amor fabricatoris castigat:
ait idē omeli. lij. Et qr difficile est

habere diuitias: et non amare: Ideo piculose sunt possessoribus
Q ait Saluator. Mat.xix. Si vis pfect⁹ esse vade vēde omnia.rc. Sequit. Facili⁹ est: camelū per foramen acus transire. rc. hec et multa alia ꝯsiderantes antiq: diuitias ꝯtempserūt tam dñi siue regentes ꝙ studiosi et sapientes: ꝙ sancti ac filiū dei sequētes: vt patebit infra parte.vi. vbi de paupertate religiosorū.ps. Diuitie si affluant nolite cor apponere. De diuite vo nō considerante predicta: nec ꝓuidente sibi de eternis
R tabernaculis dicit in tractatu de.xij.abusiuis. Quart⁹ ingt abusionis gradus est diues sine misericordia: qualis est ille qui supflua non distribuit indigentibus: nec thesauriçat in celis. Ideo dicūtur maledicti auari: Math.xxv.q: qui preteribant eoꝝ tabernacula nō dicebāt: Bñdictio dñi sup vos. Tal' fuit diues epulo luc.xvi.

¶ Capl'ᵐ.ij. De admonitiōe pauperum: et paupertatis vtilitate.

Onsimiliter sunt paupe
c res admonendi de eis ꝙ ad eos spectant. Et cū dicatur paupertas duobus modis scilicet a mera necessitate. et a
S voluntate. Pauper eniz est qui vult esse diues scilicet qui pauper est rebus nō volūtate: ait Augu. li.i. sermonū sermone.xi. Qual'r autem instruēdus sit pauper voluntate dicetur.ī.parte.vj.vbi de volūtaria paupertate religiosoꝝ. ¶ Pauper aūt necessitate est instruendus delonganimi sufferētia pauptatis: vt eaz sustineat ꝗsi medicamentū et purgatoriū suarum imperfectionū ait Gre.sup euange.omel.vltima loquēs de diuitē Epulone et Laçaro paupe T di.q quos moꝝ infirmitas vulnerat: medicina paupertatis curat. Isai.xlviij. Elegi te in camino paupertatis. Sup quo Criso. super Mat.omel.iiij.ait. Paupertas est camin⁹ qui est horribilior igne. Sicut eniz eger non dz V grauari de medicamēto: nec purgandus de purgamento siue purgatorio: sic pauper monēdus est ne de paupertate grauet: sed sustineat sicut medicamētū: exemplo Thobie.iiij.c.dicentis. Pauperem qdem vitam gerimus: sed multa bona habebim⁹ si timuerimus deū. ¶ Item admonēdus est pauper non solum de sufferētia paupertatis: sed de placentia et acceptatione. vt eniz ait Señ. epistola.ij. hōesta res est leta paupertas. Qui enim cū paupertate X bene conuenit: diues est. Non q paꝝ habet sed q plus cupit. pauper est. Ideo Gre. sup Ezech.li.ij.omel.vi. Ille pauper est q eget eo qd nō habet. Naz et qui non habet: habere tamen nō appetit diues est. Et Señ.dicta epistola. Non pauperē puta cui quātulūcūq3 superest. Tali enim satis ē

Est enim quasi diues cũ nõ ha-
beat. puer. xiij. ¶ Itez est admo
nendus pauper de cauẽda vera
paupertate q̃ est in appetitu diuitia
rũ. Ait Grego. vbi. s. paupertas
quippe in mentis inopia est: non
in qualitate possessionis. Nã qui
cũ paupertate conuenit: pauper
y nõ est. Et maxime admonẽdus
est: vt caueat a vera paupertate
que est in peccato. Ibi eiz est ve-
ra paupertas scilicet verarꝫ diui-
tiarum. Apoc. iij. Dicis qꝛ diues
sum. Sequitur. Et nescis qꝛ mi-
ser es ⁊ miserabilis pauper cecus
⁊ nudus scilicet priuatione vera-
rũ diuitiarũ. De qbus Isai. xxx-
iij. Diuitie salutis sapientie ⁊ scien
tie: timor dñi. Ipse est Thesaurꝰ
eius. vt enim ait Hiero. epistola
xcv. Pauperẽ non facit cõmen
dabiliorem paupertas si inter sor
des ⁊ inopiam peccata non caue
at. Job. xxxi. Et absqꝫ opimento
Z pauperẽ. Ibi Grego. mora. xxi.
Minꝰ inops est qui vestem nõ
habet q̃ qui humilitatem. Ideo
odibilis est deo pauper superbꝰ:
Ecc. xxxv. ¶ Itẽ admonẽdus ẽ
de acquirendis diuitijs spirituali
bus vt sit in deo diues: ⁊ impleat
domum cordis thesauro celesti.
A Unde Aug. super Ps. 51. Domꝰ
est inanis: ⁊ cor plenũ vitijs. Se
quitur. Pauperes scilicet boni
querũt vnde cor impleant: diui-
tes vnde archam. Et idez super
Jo. omel. xxv. Felix ille habet au

rũ in archa: iste deũ in cõsciẽtia
Compara vtrũqꝫ. Ille habz qđ
perire potest. ⁊ vñ perit. Iste hz
deum qui perire non potest. ⁊ ibi
habet quo frustrari nõ põt. Pla
num est ergo: ꝙ talis ⁊ est opulẽ-
tior: ⁊ eius opulentia diuturnior.
Deus eniz est opulentia mentiũ:
ait Aug. v. de ci. c. xviij. ⁊ felices
facit: ait ibidem. ¶ Item admo B
nendus est: vt ꝯsideret pericula
diuitũ in alleuiatione sue pauper
tatis: ⁊ modica emolumenta que
habet diues in diuitijs ⁊ innume-
ra tormẽta. Ubi eniz multe opes
mlti sunt q comedũt eas. Quid
ꝓdest possessori: nisi ꝙ cernit di
uitias oculis suis. Sequit. Diui-
tie ꝯseruate in malũ domini sui:
pereunt in afflictione pessima.
¶ Itez admonendus est ad cõ C
sideranda comoda paupertatis:
que sunt. Securitas ab hostibus
exterioribꝰ ⁊ conscientie: a pericu
lis iterioribꝰ. Jocũditas: Socia
bilitas. ⁊ sic de alijs. Unde nar-
rat Aug. v. confessio. ꝙ transiens
per vicũ vidit pauperẽ mẽdicuz
iocantem ⁊ letantem: ⁊ ingemuit
loquens ad socios. Omnibꝰ co-
natibꝰ quibus laboramus nihil
volumꝰ: nisi ad securam letitiaz
peruenire: quo nos mendicꝰ ille
precedit. Sequit. Ille letabatur: D
ego anxius eram. Securus ille:
ego trepidus. ⁊c. Jõ poeta. O in
re tuta facultas. Paupis: angu-
stiqꝫ laris. O munera nundũ in

tellecta deū. Et alius. In precio
preciū nō ē: dat cēsus honores.
Cēsus ⁊ amicos: paup vbiq₃ ia
cet. Et Juuenalis. Cātabit vacu⁹
coram latrone viator. Ideo secū
dus ph'us loquēs ꝺ pauptate ait
F Paupertas est odibile bonū: sa
lutis mater: curaꝝ remissio: sapiē
tie reparatrix: negociū sine dāno
intractabilis substantia: possessio
sine calūnia. incerta fortuna: si
ne sollicitudie felicitas. Ista pau
pertatis comoda ⁊ alia m'lta an
tiqui cōsiderātes: in pauptate vi
xerūt. vt patet in pte. vi. ¶ Itē
admonēdus est: vt ꝯsideret filij
dei pauptatem: qui cū eēt diues
oīū: egen⁹ ꝓ nobis factus est. ij.
G cor. viij. Cōsideret ēt ab eo pau
pertatis ꝯmēdabilitatē: ⁊ promis
sionū pauperum m'titudinem.
Mat. v. Beati paupes spū. ⁊c.
Et Isai. xx. Pauperꝝ suoꝝ mise
rebit̄. ps. Alias pauperꝝ saluas fa
ciā. Et licet sint pauperes necessi
tate: sustineant tñ patienter ⁊ vo
luntarie ⁊ caueāt a peccatis. Im
pleant archā cordis diuitijs spiri
tualib⁹: vt beatificent̄ cū Laza
ro in regno beatitudinis. vñ de
bono paupe narrat Greg. super
euan. li. j. c. xvi. q' fuit qdā Ser
nulus nōie: reb⁹ pauper: meritis
diues paralytic⁹ a p̄meua etate.
Qui ad seruiendū mater cū fra
H tre aderāt. Quicqd aūt ex elemo
syna poterat accipe: totum eorū
manib⁹ pauperibus errogabat.
Sequit̄. Studebat in dolore deo
gratias agere: hymnis dei ⁊ lau
dib⁹ sp vacare. Qui in extremis
posit⁹ pegrinos ⁊ hospites vt sur
gerent ⁊ ꝓs canerēt hortat⁹ est.
Et cū moriēs cū eis psalleret: vo
ces coꝝ ꝯpescuit. dī. Tacete. Nū I
quid nō auditis q̄ste laudes re
sonant in celo? Et sic mortu⁹ est:
⁊ magna fragrantia oēs repleti
sunt vsq₃ post ei⁹ sepulturā. Ecce
ait ibi beatus Greg. q̄liter e vita
exijt qui equanimiter flagella tol
lerauit. ¶ Cōsimil'r legit̄ in vitis
patrū li. i. aū fi. de quodā sene q
voluit videre aīam iusti ⁊ aīam
peccatoris a corpore exuntes. Et
cū veniret ad ciuitatē vbi solita
rius qui credebat̄ sanctus morie
bat̄ accedēs. ad eum vidit tartarū
cū supra eū descendentē: triden
tē gladiū habentē quē posuit in
corpore: ⁊ aīā abstraxit. Qui cū
pcessisset vidit peregrinū in vi
co morientem nō habentē curam
Ad quem accedens vidit descen
dentes Michaelē ⁊ Gabrielem
rogātes aīam vt exiret. Qua nō
exeunte ait Gabriel Michaeli.
Sume eā. qui ait. Iussi sum⁹: vt
sine dolore educam⁹ eā: ⁊ absq₃
vi. Et ecce vt. s̄. videbatur venit
Dauid cū cythara: ⁊ psallentes
de hierusalē. Et vt audiuit psallē
tes egressa est aīa: ⁊ a Michae
le recepta: in celū portatur. Qui
ergo paupes sunt necte patiēter
sustineāt ꝓpter deū: exemplo di

ctoꝝ pauperꝝ vt beatificent in celis. Et de talibus debet ꝑdicator cum pauperibus conferre.
¶ Quinta distictio. ꝺ admõitiõe hoiuꝫ ꝺꝫ differẽtias q̃litatꝫ vite.
¶ Capl'ꝫ.i. De admonitione existentium in peccato.

K Debet simil'r predicatoꝛ admonere hoies diuersimode ꝺm variam vite eoꝛuꝫ qualitateꝫ: vt si sint in peccato: efficaciter suadeat: vt peccata dimittãt: ne sathane seruiãt: ꝛ ne ꝑ viã ꝑditiõis se in infernuꝫ precipitent. Ecc.xxi. Quasi a facie colubꝛi fuge peccatũ. Sequit Dentes leonis: dentes illi⁹ interficiẽtes aĩas hoiuꝫ. Quasi rũphea bis acuta iniq̃tas. Sicut eniꝫ fugeret hõ colubꝛũ intoxicãtem: ꝛ leonẽ deuoꝛantẽ: ꝛ rũpheas trucidãtes: sic debet fugere peccata.
L vñ ꝛ bestias vocat Aug. trãsgressores mãdatoꝝ dei li. de .x. cordis De peccatis aũt ꝛ trẽsgressionibus q̃ sunt in peccatis: ꝛ miserijs ꝯcomitãtib⁹ ꝛ sequentib⁹: in bꝛeuilogo de virtutib⁹. ¶ Quãtuꝫ aũt gẽtiles detestati sunt peccatũ ob solã turpitudinẽ: qꝛ scilicet nihil turpe faciendũ est bono viro si etiaꝫ ex oi parte lateat: nihil iniuste: nihil libidinose: nihil incõueniens est faciendũ phia ꝑsuadet. vñ Tuli. iij. de offi. c. iiij. recitans fabulã quandã introductaꝫ a Platone: de quodã q vocabatur Sigesꝛ quẽ ferũt fabule descẽdisse in magnũ hiatuꝫ: vbi aiaduertit equum eneũ: in cuius latere vidit coꝛp⁹ hois: magnitudis inusitate: viditq̃ anulũ aureum quẽ detraxit. Qui cũ venisset in ꝯsilio pastoꝝ. Erat enim pastoꝛ regius: ꝛ ꝯuertisset palã anuli ad palmaꝫ: anullo videbat: ꝛ ipe vi- M
debat omnia. Idẽ autem rursus videbat cũ in locũ anulum reuocasset. hac igit anuli oppoꝛtunitate: regine stupꝛũ intulit: regeꝫ interemit: ꝛ alios quos voluit. Et sic repente anuli bñficio: rex exoꝛtus est Lidie. hũc anulum ait Tuli. ꝛ si habeat sapiẽs: sibi plus N
peccare nõ licere putet: q̃ꝫ si nõ haberet. Honesta eniꝫ viri boni non occulta querũt. hanc candeꝫ fabulã introducit Ambꝛo. iij. de offi. vbi ait. Quid necesse est fingere istũ equũ: ꝛc. Et qꝛ eo tẽdit: vtrum sapiens si vtat hoc anulo quo possit flagitia celat: velit peccare: cũ hoc pateat ex reb⁹ gestis scilicet q' noluit sic fuit de Dauid: qui inuenit Saul in spelunca: ꝛ noluit occidere. i. Re. c. xxij. Si igitur gentiles sic detestati sunt peccatũ ratione sue turpitudis: q̃liter O
debet fidelis illð detestari. Ideo Señ. ep'a. liij. nũquã fat cũ vitiis litigam⁹: q̃ꝫ persequi sine modo sine fine: Nam illis nec modus nec finis. Que cũ coꝛ tuum laniant ẽt si aliter exhi nequeũt: ipsũ coꝛ cum illis euellendum est. Et

epl'a.ciij. Desidero ꝯ vitia aspere duci: ꝯ ambitionez contumeliose: volo luxuriam obiurgari: libidinem traduci.ꝛc. Considerans ergo fidelis enormitatē trāsgressionis q̄ est in pctō: q2 peccatū ē preuaricatio legis diuine ⁊ celestium: inobedientia mandatorum ait Ambro.li.i.de para. Siue dictum vel factū vel concupitū cōtra legem eternā.ait Aug.contra faustum.xxi. Itē fidelis considerans peccatū esse mortez anime: priuationē vite eterne que deus est.ait Aug.in sermone. Plangis mortuuz: sed plange impiuz. Plangis a quo discessit aīa: ⁊ nō plangis aiam a qua discessit de⁹ Mors eniz spūalis.est aie a dei cognitione auersio.ait Augu.de duabus aiabus. ⁊ mors est cum eam deserit deus. ait idez.xiij.de ci.c.i. Considerans etiam fidelis non soluz per peccatū amissionez dei: ⁊ bonorum spūalium: sed ēt ignominiosum seruicium Sathane p peccatū. Serui eni estis eius cui obedistis. Ro.vi. Considerans etiam horridūz peccati fetorem ⁊ putredinem: q2 tollerabilius canis putridus fetet hominib⁹ q̄ȝ anima peccatrix deo: ait Ansel.in meditationib⁹: has miserias peccati ⁊ multas alias considerans fidelis de quibus in breuiloquio de virtutibus: dz horrere peccata: ⁊ detestari: exēplo Dauid dicentis. Iniquitatē odio habui. Et de vitijs in generali ⁊ eorum nocumentis.ait Hug.ij.de sacramentis. parte.iij.c.i.q2 septē sunt peccata criminalia. Seqtur

Superbia aufert homini deum. i.per appropriationem: Inuidia proximum: Ira seipsuz. Accidia spoliatum flagellat. Auaritia flagellatum eicit. Gula eiectū seducit.sed Luxuria seductum: seruituti subijcit. Et ibidem. Aīa rōnalis: in sanitate sua vas est solidum ⁊ integrum: quaz vicia hoc modo viciant ⁊ corrūpunt. Per superbiam inflatur: per inuidiaz arescit: per iram crepat. per accidiam frangit: per auaritiam dispgitur: per gulā inficit: per luxuriā cōculcat: ⁊ in lutū redigit. Quid autē sit vnumquodqȝ eorum describit.di. Superbia est amor pprie excellentie: Inuidia est odiū felicitatis aliene. Ira est irratiōabilis perturbatio mētis: Accidia est ex cōfusione mentis nata tristitia: siue odium: ⁊ amaritudo a imoderata. Auaritia est imoderatus amor pecunie: vel imoderatus appetitus habendi. Gula est imoderatus appetitus edendi Luxuria est concupiscentia experiende voluptatis: vel concubit⁹ desiderium supra modū: vel contra rationē efferens. Ab his viciis oriunt cia mala: prout ait ibidem. Hi enim sunt duces acierū ⁊ exercituū viciorū. Job.xxxix. Procul odorat bellum: exhorta

tionē ducum: ꝛ vllulatum exerci
tus. Ubi bñ Greg. mor. xxxi. de
his septem vitijs que sunt duces
exercituū viciorum. Et de vicijs
que nascunt̄ ex eis: in supradicto
tractatu.

¶ Caplm secundū. De admoni
tione penitentium.

Predicator ergo dei dis/
suadeat hominib⁹ dicta
vitia: ꝛ suadeat: vt pu//
gnent ꝯtra predictos duces exer
citus: vt eos interficiant cum de/
monibus: sicut fecit Josue. viij.
V Sup quod dicit orige. omel. viij
ꝙ rex Hay significat diabolum:
cuius populus sunt vitia. s. auari/
cia: detractiões ꝛ huiusmodi. In
terficim⁹ aūt demones: non eo/
rum propriam substantiā perimē
tes sed proprium opus eoruz: qđ
est facere homines peccare. Col.
iij. Mortificate membra vr̄a q̄
sunt super terrā: fornicationē: im
munditiā. ꝛc. Et. qꝛ hoc fit per pe
nitentiā: suadeat homies ad illaz
exemplo beati Joānis Baptiste:
qui incepit predicationē a penitē/
tia. Mat. iij. Penitentiaz agite.
ꝛc. Et exemplo Saluatoris: q eo
dem modo predicauit Matth.
X iiij. Pniam agite: ꝛc. Et exēplo
beati Petri act. iij. Penitemini
igit. ꝛ conuertimini: vt deleantur
peccata vestra. Est eniz pnia qua
dicti hostes interficiuntur: Ait
Augu. iiij. de ci. c. v. Penitentia
y ala resuscitat: ꝛ mors ipsa occidit

Sequit. Crucifixio interior ho/
minis pnie dolores intelliguntur
ꝛ continentie quedā salubris cru
ciatio: per quā mors ipietatis pe
rimit. Est aūt penitentia optima
res que defectus reuocat ad pro
fectuz ait Aug. in Hyponosticon
Sine penitentia est admissa de/
flere: et pniteda nō admitter: ait
idem ꝺ ecc. dogma. ¶ De laude
ꝟo pnie: ꝛ q̄te sit efficatie ponit
exempla multa Hiero. i epl'a ad
Occeanum de morte Fabiole lo
quens de mirabili humilitate pe
nitentie: ipsius. Que credens li/
cere: luxuriosissimū viruz dimit Z
tere: alium superinduxit. Mor/
tuo ꝟo superinducto sicut refert
ibi Hiero. in seipsam cōuersa q̄
tempore solent vidue negligen/
tes: iugo suitutis excusso liberi⁹
agere: adire balnea: volitare per
plateas: vultus circūferre mere/
tricios ꝛ festiuos: ipsam saccum
induere: errorez publice fateri. ꝛ
tota vrbe spectāte Romana an̄
diem pasce in basilica quadā stā/
tem in ordine penitentū: epo ꝛ p̄
sbiteris cum omni populo illacri
manti: sparsum crinē: ore liuido
squalidas manus: sordida colla
submittere. Que ingt peccata la
menta hec non abluunt? Petr⁹ A
trinam negationem: trina ꝯfes/
sione deleuit. Aaron sacrilegi/
um ꝛ conflationez ex auro vituli
fraterne conrexere p̄ces. Dauid
sancti ac māsuetissimi viri ho mi

cidium pariter ꝛ adulteriū: septez dierum emendauit fames. Iacebat in terra volutabat in cinere: ꝛ oblitus regie potestatis lumen querebat in tenebris. Illum qȝ tm̄ respiciens quem offenderat: lachrimabili voce dicebat. Tibi soli peccaui ꝛ malum coram te feci. Atqȝ ita factū est. vt qui ruens docuerat: virib᷒ suis quelibet stare non posse ne caderet. doceret per pniam quomodo cadens resurgeret. Quem tam impiū legimus inter reges ꝙ Achab de q̄ scriptura dicit. Non fuit talis: vt Achab. qui venūdatus est vt faceret malū coram dn̄o? Cum tm̄ propter sanguinē Nabobt correptus fuit ab Helia. ꝛ audisset irā dn̄i: occidisti: insuper ꝛ possedisti Ecce ego inducam super te malum. ꝛ demetam posteriora tua. ꝛc. Scidit vestimenta sua: ꝛ operuit cilitio carnē suam: ieiunauitqȝ ꝛ dormiuit in sacco: ꝛ ambulabat demisso capite. Et tūc factus est sermo dn̄i ad Helyam. dicas Nonne vidisti Achab humiliatum coraȝ me? Quia ergo humiliatus est mei cā: nō inducaȝ malum in dieb᷒ eius. O felix penitētia que ad se dei traxit ocl'os: ꝛ furentē sentētiā dn̄i: confesso errore mutauit. Hoc idē ꝛ Manasses in Paralipomenon ꝛ rex Niniue fecisse legit in ꝓphis. Publicanus quoqȝ in euangelio. Ex quibus primus non solum indulgentiam: sed etiā regnum accipere meruit. alius sniam dei reuocauit: tertius pectus suuȝ verberās pugnis: oculos nō leuabat ad celuȝ: ꝛ multo iustior recessit ex humili confessiōe vitiorū: ꝙ phariseus: superba actatione virtutuȝ Dicamus ergo illam hostiā placabilem: ꝛ sacrificium deo acceptum spūm contribulatum. hec omnia Hiero. vbi. s̄. Qualiter aūt est penitendum. ꝛ de partib᷒ penitentie: ꝛ vtilitatibus eius dictū est in breuiloquio de virtutibus: Ubi de penitentia.

¶ Sexta distinctio. De admonitione hominum ꝫm differentias statuum.

¶ Capitulum primū de admonitione coniugum.

Similiter ꝑdicator debet aloqui homines: ꝛ cum eis cōferre ꝫ differentias statuum que sunt ꝯtinentie cōiugalis: vidualis: ṽginalis. Qualiter autē admonendi sunt coniuges dictum est supra parte prima Et de hoc etiā Aug. de bono cōiugali per totum.

¶ Capl'm secundū. De admonitione viduarum.

Qualiter ṽo admonende sūt vidue similiter dictū est supra. i. parte. Quas etiā admōet Apo. i. Thi. v. dicēs Uidua eligatur non minus sexaginta ānorū. que fuerit vnius vi

et vxor. Sequit. Uolo. ꝛc. Antiq
tus quoqꝫ: que vno contente fue
B rant matrimonio: corona pudici
tie honorabant: prout ait Ualeri⁹
li.ij.c.i.vt habitum est.ꝰ.parte.ij.
di.iiij.c.vj. Tales aūt viduas cō
mendat Hiero. contra Jouin.
exemplificans de multis que se
cundo nubere noluerunt. Sicut
de Martia Catonis filia: a qua
lugente virum: cū matrone que
rerent: quē diem haberet vltimū
luctus: rñdit. quē ꝛ vite. Illa eniꝫ
que sic flebat virū mortuū. de se
cundo matrimonio non curabat
¶ Similiter de alia: quā cum ꝓ
pinqu⁹ moneret vt secūdo nube
ret: esseqꝫ sibi etatem integram:
C faciem bonam: nequaqꝫ inquit
hoc faciam. Si eni eque bonum
vel meliorem viruꝫ habuero qꝫ
ante habui: nolo nubere timore
ne perdā. Si malū quid necesse
est: post bonū pessimū sustinere?
¶ Similiter narrat ibi: ꝙ portia
minor: cū laudaret apud eā que
dam que bis maritata fuerat: ait
Felix ꝛ pudica matrona nūqꝫ ni
si semel nubit. ¶ Siliter Mar
cella maior rogata a matre nube
re noluit. ¶ Similiter Ualeria
D amisso Seruio viro suo nobili:
nubere renuit. Et interrogata q̄
re ait sibi. maritū secundum nō
semper viuere: Seruiuꝫ aūt sibi
semper viuere. Et ibi multum de
hoc. Unde subdit. Imitēt nupte
Claudias ꝛ Cornelias.i. mulieres
de progeniebus illis. Et cū Apo. E
mulieribus bigamiam: vel ter
gamiā legerint indulgentē: legāt
anteqꝫ religio nostra fulgeret in
mundo vnicubas semper hūisse
inter matronas decus: ꝛ per illas
muliebri fortune sacra solitū fieri
sacerdotem nullum bigamū nul
lum flamen bimaricū: ab eniensi
bus Herophantios in cunis ca
strari: ꝛ postqꝫ in pontificatū ele
cti: viros desinere esse: adyasica
te sorbitione .s. cuiusdam herbe.
Multum aūt hortat ibi Hiero.
viduas ad seruandā viduitatem
ꝛ ne iterato nubant. ¶ Et de ser
uanda viduitate: ꝛ qualis vidua
debeat eē bōa Hiero. epl'a. xciiij.
F que intitulat de viduitate seruan
da: vbi multū dehortat secūdas
nuptias enumerans multas eaꝝ
molestias. Unde ait. Uolum⁹ sci
re quales debent esse vidue? Le
G gam⁹ euangeliū ſm Lucā. Erat
inquit Anna, pphissa que vixerat
cum viro ānis septē a virginitate
sua. ꝛ hec vidua erat vsqꝫ ad an
nos octuagintaquatuor. Que nō
ðcedebat ð templo ieiunijs ꝛ ob
secrationibus vacās: seruiēs deo
die ac noctе. Recordemur siliter
vidue Sareptane: que sue ꝛ filij
saluti Helie pretulit famem. iij.
Regū. xvij. Legam⁹ Judith vi
duam confectā ieiunijs: ꝛ lugu
bri habitu sordentem: quomodo
lugebat virum Judith. viij. Ubi
df. ꝙ erat Judith vidua ānis tri

bus ꝛ mensibus sex : que in su/periorib⁹ domus sue secretum sibi cubiculū fecerat. vbi cū puellis clausa morabat: habēs super lumbos suos cilicium: ieiunabat oībus diebus vite sue: preter sabbata ꝛ neomenias: ꝛ festa dom⁹ israel. Eratq₃ eleganti nimis aspe/ctu cui vir su⁹ reliquerat diuitias
H multas: ꝛ familiā copiosam. Et hec erat in oībus famosissima q₂ timebat deum valde: nemo erat qui loqueret de ea vllum verbum malum. Jō subdit. c. xv. ꝙp⁹ victoriam de Holoferne Joachim sūmus pontifex cū oīb⁹ presbyteris vēit: vt videret Judith. Que cū exisset ad illū: benedixerunt eā oēs dicētes. Tu glia hierl'm tu leticia israel. tu honorificentia populi nostri : q₂ fecisti viriliter : ꝛ confortatū est cor tuum eo ꝙ castitatē amaueris: Et preter virum tuum. alterū nescieris: Jō man⁹ dñi confortauit te: ꝛ eris benedicta in eternum. Ecce ꝙ ista clausa manebat: abstinentijs ꝛ cilicio delicatū corp⁹ macerabat. Audierat enim ꝙ vxores Dauid clause
I erant vsq₃ in diem mortis sue in viduitate viuentes. ij. Regū. xx. Colloquia enim mundanorū corrumpūt ꝛ permutāt sepe aīos perfectorum. Ideo Hiero. ad eustochium. Nolo habeas consortium matronarum: nolo nobilium accedas domos: nolo te frequēter videri. vt ꝯtemnas qđ esse noluisti. Cur facis iniuriā viro tuo. Ad hoīs coniugē dei sponsa quid ꝑperas? Disce in hac parte sanctam superbiā. Scito: te illis esse meliorem. Et post Rarus tibi sit egressus in publicum: matres te querant in cubiculo tuo. Nunq₃ cā tibi deerit procedendi : si semper K
quando necesse erit fueris profectura. Moderatus cibus ꝛ nunꝙ venter explet⁹. Et post. Sint tibi quotidiana ieiunia : ꝛ refectio satietatē fugiēs. Nil enim ꝓdest biduo triduoq₃ trāsmisso vacuum portare ventrem: si cōpleatur saturitate ieiuniū hec ibi. Item L
ait Hiero. parum castitati credo sine suis appenditijs. Vidualis ēt castitatis tria sūt appēditia. ¶ Primum est nō euagari: Sed vl'in domo propria manere: vel i templo orare. exemplo anne ꝓphisse de qua supra. Euagatio eni in viduis reprehendit. i. Thi. v. c. Si sūt ociose: discunt circuire domos: non solum ociose: sed ꝛ verbose M
curiose loquētes que nō oportet. ¶ Secundum est ciborum asperitas: q₂ prout dr̄ vbi. s̄. vidua q̄ in delitijs viuit viuens mortua ē ¶ Tertiū est vestimentorū vilitas. De beata enim virgine dicit epiphanius ꝙ vestes proprij coloris amabat ꝛ portabat. Viduas N
autē delicate ornatas arguit Hiero. in ep'la ad Eustochium. vbi ait Videas plerasq₃ viduas anteꝙ nuptas : infelicem conscientiam

mentita tm̄ veste protegere: quas
nisi tumor vteri: ⁊ infantum pro/
diderit vagitus : erecta ceruice ⁊
⁊ ludentib⁹ pedibus incedūt. he
aūt lepide ⁊ festiue videri volunt
⁊ quā viderint palentē: miseram
⁊ manicheā vocāt. Quarꝫ vestis
tenuis: quibus exquisit⁹ lectus ⁊
delitiosus: stricte manice brachi
is adherentes: mollis gestus: fra
ctus incessus. hec apud illas tota
viduitas hec ille. Uenio inquit ēt
O Hiero. de viduitate seruanda ad
viduam pauperculā in euāgelio
duo minuta mittentē in gaçophi
latio cuius deuotā oblationē lau
dauit Jesus. di. Uere dico vobis
qꝛ vidua hec paupercula plusq̄
omnes misit: Luce. xxi. Et idem
Hiero. Quid angustiarum nu/
ptie habeant didicisti in ipsis nu
ptijs: ⁊ quasi coturnicum carni/
bus vsqꝫ ad nauseā saturata es.
Sequit. Quid vis tibi rursum in
P gerere quod noxiū ē. Bruta aia
lia ⁊ vage aues in easdē pedicas
⁊ rethia que euaserunt non inci/
dunt: An forte ꝓpter liberos hoc
vis. Sed ridiculū est sperare pꝛo
certo: quod multos videas non
habere. Sequit. Imitare potius
sanctā matrem tuā. cuius ardor
in xp̄m: pallor ex ieiunijs: elemo/
sina in pauperes: obsequiū in ser
uos dei humilitas cordis ⁊ vesti
um: ⁊ in cunctis sermo modera/
tus. Et post. Accipe queso occa/
sionem. ⁊ fac de necessitate virtu
tem. Similiter epl'a. xcv. de hoc
multum inter laudes paule ma/
tris Eustochij. exponens illud. i.
Thi. v. Uolo adolescentulas nu Q
bere: ⁊c. Nullam occasionē da
te aduersario. ⁊c. Cur enim idul
serit scōas nuptias subdit. Iaꝫ q̄/
dam declinauerunt post Satha
nam. Uide inquit qualia sūt scōa
matrimonia que tm̄ lupanarib⁹
preferunt. ait eni ¶ Melius est eni
nubere q̄ vri. Quasi dicat: Ui/
dua que nō pōt vel non vult cō
tinere maritū potius hoiem acci
piat q̄ diabolū. Et interserit ibi
versus Uirgilij. lib. iiij. Eneidos.
Ille meos prim⁹ qui me sibi iun
xit amores: Abstulit: ille habeat
secū seruetqꝫ sepulcro. Et idem
Hiero. de hoc multū epl'a. xcvj.
loquēs de triplici statu. s. cōiugū R
continentiū. ⁊ virginū: ⁊ de eorꝫ
coronis. Ubi narrat de viro q se
peliuit viginti vxores ⁊ de mu/
liere que habuerat vigintiduos
viros. Qui fuerunt matrimo/
nio copulati. ⁊ erat spectatio toti
Rome quis quem efferret ad se
pulturā. Sed vicit maritus: ⁊ to
tius vrbis populo concinente co
ronat⁹: palmam portans: vxoris
multinube feretrum precedebat
Ideo Hiero. alloquēs viduam
cui scribebat. obsecro te inquit: vt
ista testimonia non noueris qui/
bus miseris ⁊ incontinētib⁹ sub S
uenit: sed illa potius lectites qui/
bus pudicitia coronat. Sufficit ti

bi: ꝙ perdideris primũ virgini/
tatis gradum: ⁊ per tertiũ vene/
ris ad secundũ.i.per officiũ con/
iugale ad continentiam vidualez
Et ibi multũ de hoc ⁊ huiusmo/
T di habet. ¶ Qualiter autẽ caue
re debet vidua malam societatẽ
⁊ suspitõez Hiero. epistola.xcvi.
dicit.vbi ait. Quid facit vidua in
ter familie multitudinẽ.inter mi
nistrorum greges? Et sequit. Ca/
ueto omnes suspitiones: ⁊ qcqd
de te probabiliter fingi põt. Ne
autem fingatur ð vita. Non am
bulet iuxta te calamistratus ꝓcu
rator.non hystrio factus in femi
nam: nõ cantoris diaboli vene/
nata dulcedo: nõ iuuenis nitid⁹:
nil artiũ scenicarũ: nil tibi in ob/
V sequiis molle iungat. Habeto tui
sexus solatia. Semper in mani/
bus tuis diuina sit lectio ⁊ tã cre/
bre orationes: vt cogitationũ om
niũ sagitte quibus adolescentia p
cuti solet: huiusmodi clipeo repel
lãtur. Et post. Nesciat vidua bi/
gamie indulgentiã ⁊c. Et Augu.
de continentia viduali. In omni
bus spũalibus delitiis quib⁹ fru/
untur innupte. sancta earuz con
uersatio cauta esse debet: ne forte
cũ mala vita non sit per lasciuiã:
mala sit fama ꝑ negligentiã. No
X bis eni ẽ necessaria bona vita no
stra: sꝫ aliis fama nostra.hec ille.
¶ Qualiter autem vidua debet
esse ornata. Hiero.ep̃la.cxiii.al/
loquens viduam ait. Quid facit

in facie xp̃iane purpurissus ⁊ ce/
rusa quorum alterũ ruborez ge/
narum ⁊ labiorũ mentitur alteꝛ
candorem oris ⁊ colli? Ignis iu/
uenum: fomenta libidinum: im
pudice mentis indicia vt habitũ
est.s̃. Sequit. Quid aliud poli- Y
cemur aliõ ostẽdimus. Lingua
ꝑsonat castitatem: ⁊ totũ corpus
prefert impudicitiã. ¶ Qualiter
aũt ðbet esse sobria.ibidẽ. Quid
inquit necesse est: nos iactare pu
dicitiã: que sine comitibus ⁊ ap/
penditiis suis.s.continentia ⁊ par Z
citate fidem sui facere nõ potest.
Apo. macerat corp⁹ suũ: ⁊ adole
scentula feruente cibis corpore: se
cura est de castitate. Uidua enim
in delitiis viuẽs: mortua ẽ.i.thi.
v.c. Ardentes quippe diaboli sa/
gitte: ieiuniorũ ⁊ vigiliarũ frigore
restringunt. ⁊.i.thi.v. bene ð in/
structione viduaꝝ. Ubi ait Apo.
Uiduas honora que vere vidue
sunt. Si qua aũt vidua filios aut
nepotes habet: discat primũ do/
mum suam regere: mutuã vicez
reddere parentibus. Hoc enim
acceptũ est corã dño. Que aũt ve A
re vidua est. ⁊ desolata speret in
deum. ⁊ instet orationib⁹ ⁊ obse/
crationibus nocte ⁊ die. Nã que
in delitiis est: viuens mortua est.
Uidua eligat non min⁹ sexagin/
ta annoruz.que fuerit vnius viri
vxor: in opibus bonis testimoni
um habens: si filios educauit: si
hospitio suscepit: si scõꝝ pedes la

uit: si tribulationē patientib⁹ sub ministrauit: si oē opus bonū operata est. Edolescentiores viduas
B deuita. Cum eni luxuriate fuerit in xp̄o nubere volūt habētes dānationē: q2 primā fidē irritā fecerunt. Simul aūt 7 ociose discunt circuire domos. Non solū autez ociose: sed v̄bose 7 curiose loq̄ntes. que nō oportet. Et Aug. ep̄la liij. multum de perfectiōe viduarum. vbi ait q̄ magis alijs debet
C orare vidua. Et .iij. cōfessionū loquens de matre sua. Illa inqt vidua casta pia 7 sobria q̄les amas tu deus. 7c. Unde narrat Val. li. iiij. c. iij. de Antonia femina que amorem mariti egregia fide pensauit: forma 7 etate florens: cubiculum socrus pro cōiugio habuit in eodē q3 thoro alteri⁹ adolescētule vigor extinctus est: alteri⁹ viduitatis experientia consenuit.
D Tales viduas benedicit domin⁹ ps Viduā eius bn̄dicens benedicam. Voces eaꝝ exaudit 7 protegit ac lachrymis cō descēdit. Exo. xxij. Vidue 7 pupillo nō nocebis Si leseris eos vociferabunt ad dn̄m. Sequit. Ego audiā voces earum: 7 egrediet furor meus cō tra te: Ecc. xxxv. Nonne lachryme vidue ad maxillā ascendunt 7 exclamatio ei⁹ super deducentes eas: a maxilla quoq3 ascēdūt in celū: 7 dn̄s exauditor non delectabit in illis. ¶ Et nō solum in
E mulierib⁹ exemplū seruande castitatis: 7 viduitatis inuenit: s3 etiā in creaturis irrationabilib⁹ sicut in turture: vt ait Ambro. Exam. omel. v. di. q̄ turtur vbi piugis ppriī fuerit amissione viduata: parē sine vsum thalami 7 nomē habere coniugij: eo q̄ prim⁹ amor fefellit eam: dilecti morte horrescit: q̄ī 7 infidelis ad perpetuitatē fuit: 7 amarus ad gratiā: q plus doloris ex morte q̄3 suauitatis ex amore generauit. Sequit. Iterare cōiunctionē recusat. Illi soli castitatem suā reseruat: illi custodit nomē vxoris. Discite inqt mulieres q̄ta sit viduitatis gratia que etiam in auibus p̄dicatur. Ideo. i. cor. Dico in nuptis 7 viduis: bonum esse illis si sic p̄maneāt: sicut ego. Quod si non contineant: nubāt Melius est enim nubere q̄3 vri. F
Super qd̄ Hiero. ep̄la. xcv. Tolle qd̄ peius est. s. vri. 7 iam per se bonū non erit. s. nubere. Euāgelicus ergo predicator his occasionibus admoneat viduas vt sint tales quales descripserunt sancti prenominati.

¶ Cap'm tertiū. De īformatiōe virginū, 7 defectu virginitatis: 7 de pena violantiū eam.

Virgines sunt admonēde eodē mō quo Apo. monet eas. i. cor. vij. vbi ait. de virginib⁹ p̄ceptū dn̄i nō hēo consilium aūt do 7c. Quia stat⁹ virginitatis est quasi stat⁹ celicalis: nō est sub precepto ob suā arduitatem

duitatē ⁊ difficultatem. Propter
G quod dicit Saluator Mat.xix.
Sunt eunuchi qui se castraue-
runt propter regnū celorū. Et se-
quitur. Qui potest capere capiat
vt enim dicit Aug. de bono vir-
ginali: virginalis integritas ⁊ p
puram continentiam ab oī con-
cubitu immunis: angelica portio
est: et in carne corruptibili inco-
ruptionis perpetue meditatio. Et
ideo non fuit preceptuz de ea: qꝛ
vltra hoies est. Nam ⁊ quodā-
modo imprudētis erat aduersus
nām cogere: alioqꝫ mō dicere:
volo vos esse qđ angeli sunt. vn̄
⁊ virgo: maioris est premij: duz
id contemnit: qđ si fecerit non de
linquet. ⁊ de laude vginitatꝭ Au-
H gu. de bono virginali quasi p to-
tum. ⁊ Ambro. lib. de vginitate.
Quis neget hanc vitam esse de
celo: quam non facile inuenimꝰ
in terris: nisi postqꝫ dn̄s in huiꝰ
corporis membra descēdit? Sz
de Helya: de Joāne baptista: de
Maria sorore Moysi: ⁊ de vir
ginibꝰ quas legimꝰ fuisse in tem-
plo deputatas: ⁊ ceteris: hec oīa
n figura ꝯtingebāt illis: vt eēnt
iudicia futuroꝝ. Figura in paucis
I veritas in pluribꝰ. ¶ Qualis āt
debet esse virgo Apo. describit. i.
cor. vij. Ubi ait. Mulier inupta
⁊ vgo cogitat que dn̄i sunt: vt sit
sancta ⁊ corpore ⁊ spū. Debet igit
K eē virgo sanctitate iteriori ⁊ exte-
riori imaculata. ¶ Dz eē medita

tionibus diuinis vacans ⁊ intēn
ta. ¶ Debet etiam mundanarū M
cogitationuz abdicatiua ⁊ expul-
siua: vt patet in auctoritate apo-
stolica. ¶ Debet eē sedulitate stu
diosa: vt deo placeat habēs oleū
celestis gratie ⁊ interioris leticie
coram deo in vase cordis: vt sit
virgo sapiens obuiās xpo: ⁊ ha-
bens oleuz in lampade Math.
xxv. ¶ Et de instructione virgi-
nis qualis debeat esse bene Hie
ro. ad Eustochiuz epistola. xliiij.
per totum vbi describit eminētez
virginitatis prerogatiuam dicēs L
qꝫ virginitas nō est in precepto:
qꝛ maioris est mercedis: qđ non
cogitur sed offert. Et durissimuz
erat ꝯ naturā coget: angeloꝝqꝫ
vitam ab hominibꝰ extorquere:
⁊ id quodāmō damnare qđ con
ditū est. Et ibidē. vt autē filiꝰ dei
ingressus est mūdum: nouam fa
miliam instituit: vt qui ab ange-
lis honorabat in celis: haberet i
terris angelos. i. virgines. Item
Ambro. de virginitate. Supgre
ditur inquit virginitas conditio
nem nature: per quam homines
angelis assimilantur. Angeli. n. M
sine carne viuunt: virginitas in
carne triumphat. ¶ Item virgo
debet esse frugalitate ⁊ abstinen
tia sobria. vnde Hiero. dicta epi
stola. Si experto creditur: hoc p
muz moneo: vt sponsa xpi vinū
fugiat pro veneno. hec aduersus
adolescentiam prima arma sunt

demonū.Sequit.Vinū ꝛ adole/
N scentia duplex incendium volu/
ptatis. Quid oleū flamme adici
mus?Quid ardenti corpusculo
fomēta igniū ministram⁹. Mo
deratus cib⁹ ꝛ nunꝙ venter ex/
pletus.Sint tibi quottidiana ie/
iunia: ꝛ refectio saturitatem fugi
ens.¶ Itez debet esse virgo hu
militate subiecta ꝛ timida: exem
O plo beate virginis matris dei:in
qua dedicatur sacra virginitas:
ꝓut ait Hierony. dicta epistola.
Ipsa enim de sua humilitate glo
riatur.ꝛ deum laudat subticēdo
de virginitate.Luce.ij.quando
ait.Magnificat anima mea do
minum.ꝛc.Sequitur.Quia re/
spexit humilitatē ancille sue.Hu
militas enim necessaria est ꝟgi/
nitati:ꝛ charitas ē custos:ꝟgini/
tas ꝟo locus:ait Augu.de bono
virginali: Et de humilitate beate
virginis quā debet imitari que
libet virgo. Ber.super missus ē.
¶ Itez debet esse tacita silentio
ꝟtuoso:ꝛ pudore verecunda.ait
Hiero.ad Demetriadem episto
P la.lxvij. Sit sermo virginis pru/
dens:modestus ꝛ rarus:nec taz
eloquentia preciosus ꝙ pudore.
Mirātur omnes te tacente :tuā
verecūdiam.te loquente pruden
tiā.Et ibidem.Nunꝙ detractio
ex virginis ore ꝓcedat. Et post
Sermo ociosus vitādus est. Et
ibi multa bōa de instructiōe vir
ginis:ꝛ similiter in sequenti ep̄la
ad eandem. ¶ Item debet esse
quieta ꝛ honesta societate comi/
tata non vaga discurrens per pla Q
teas ꝛ vicos: exemplo beate vir
ginis matris dei:quam angelus
inuenit in cubiculo ꝛ loco archa
no.Luc.ij.vnde Hierony.dicta
epistola. Rar⁹ sit egressus in pu/
blicum. Nunꝙ cā deerit ꝓce/
dendi:si semper cū necesse fuerit
fueris processura. Et ibi Sint ti/
bi socie quas etas ꝓbauit ꝛ vita:
que quottidie in cordibus suis ca
nant: vbi pascas: vbi cubes in
meridie?¶ Item dz esse sanctis
orationibus ꝛ virtuosis operib⁹ R
occupata. Ait Hiero. dicta ep̄la.
Diuersas orandi horas habere
debemus: vt si forte aliquo tp̄e
detenti fuerimus ipsum nos ad
officium tempus admoneat:ho
ram tertiam:sextaz ꝛc. Et sic mo
net virginem: vt sit intenta ora/
tioni: vel vtili operi. Et idē Hie/
ronymus epistola.xliiij.alloquēs
matrem de institutione filie.
Reddat tibi pensum quottidie
de scripturaruz floribus. Et post
Assuescat ad orationes ꝛ psal/
mos nocte ꝯsurgere: mane hym
nos canere: tertia: sexta: ꝛ nona ī
acie stare quasi bellatricem xp̄i.
Sequit. Discat ꝛ lanam facere:te
nere colū: rotare fusum: stamina
police ducere. Et ō istructiōe vir
ginis morib⁹ ꝛ ꝟtutib⁹ sufficiēter
sancti ꝓdicti in tractatib⁹: ꝛ ope/
ribus: ac ep̄lis suis. ¶ Et licz spe

cialiter instruant virgines deo di-
S catas et cōsecratas: oībus tamen
virginibus que sunt sapientes et
non fatue predicte virtutes sunt
necessarie. Oēs quoqʒ virgines
admonēde sunt: de diligenti sue
virginitatis custodia et ne incau-
te egrediantur cū Dina ad viden-
dū mulieres regionis: ne corrū-
pantur et iniuriā patiant: sicut illa
Geñ. xxxiiij. virginitas eiʒ thesau-
rus inpreciabilis est: ait Hiero.
ad Demetriadē loquēs de virgi-
nitate. Diuitie inquit tue virgini-
tas tua: thesaurus tu⁹ est: thesau-
rus irrecupabilis postq̄ amissus
est. Idem ad Eustochiū epistola
pdicta. Caue queso ne qñ dicat
T de te deus: virgo israel cecidit: et
non est qui resuscitet eam. Euidē-
ter loquor. Cum oīa possit deus
suscitare non pōt virginem post
ruinā. valet quideʒ liberare a pe-
na: sed non coronare corruptam.
Si ergo solliciti sunt ad custodiē-
dū thesaurum recuperabilē mul-
to magis thesaurum irrecupera-
bilem: de quo ē Mat. xiij. Simi-
le est regnum celorum thesauro
abscondito in agro. Super quo
Gre. li. i. sup eu ā. omel. xij. Dep-
dari desiderat: qui thesauruʒ pu-
blice in via portat. virgines ergo
V que ostentant suam pulchritudi-
nem discurrentes vndiqʒ et va-
gantes timere possunt ne depre-
dentur a latrūculis sathanicis et
scortatoribus. De quorum quoli-
bet Iob. per necessitatem est q̄si
fur. Oculus enim adulteri obser-
uat caligines. &c. Sacre aūt vir-
gines sollicite fuerunt de hac cu-
stodia: que malebant potius mo-
ri q̄ virginitatē amittere: et desi-
derabāt deformari in corpore ne
ↄcuperent et perderent thesaurū
v̄ginitatis: sicut narrat Ambro.
ij. de virginitate: d illa sancta vir-
gine que fuit ducta ad lupanar:
et intus erat colūba. foris strepe-
bant ancipitres. Que fleuit et ora-
uit. di. Domine: donasti virgini-
feras et leones domare. potes ho-
minum similiter ferinas mentes
domare. Nunc templū tuum in-
uaditur: ne patiaris incestum sa-
crilegii. vixqʒ precem compleue-
rat: et ecce miles strauit. Qua tre- X
mente: ille ait. Ne timeas soror:
veni: saluare animā tuā: nec qua-
si adulter ingressus sum. Si vis
martyr egrediar. Vestimēta mu-
temus. vestis tua me faciet verū
militem: qr martyrē: mea quoqʒ
vestis te virginem. Sume paliū
quo tegas crines: abscondas ora
Solent eniʒ homines erubesce-
re qui lupanar exeunt. Mutato
igitur habitu: euolauit de laqueo
Et cum alius intrasset credēs in-
uenire puellā: egrediēs ait. Pu-
ella ingressa fuit: modo videt vir
euentūqʒ aliis denunciat. Et mi-
les pro virgie dānatus est. Que
hoc audiens fertur cucurrisse ad
locū supplicij. et certasse de nece. Y

Cūqꝫ ille diceret: ego ſum iuſſus occidi: te aūt abſoluit ſententia: ait virgo. Non ego effugiū mortis elegi: ſed pudoris predā effugere optaui. Si ſanguis expetit fideiuſſorez non deſidero. habeo vnde ſoluam. In me lata eſt ſententia: que pro me lata eſt. Fideiuſſor liber eſt: quando is paratꝰ eſt ſoluere ꝓ quo fideiuſſit. Aut igitur rea ero ſanguinis tui: aut ero martyr mei. Sufficiūt membra morti: quaz non in nature opprobrium declinaui. Non meritum tibi ceſſi ideſt conceſſi: veſtez nō ꝓfeſſionem mutaui. Noli eripere beneficium quod dediſti. Sic qꝫ ambo contenderūt: ⁊ vicerūt. Nec eſt diuiſa corona ſed addita. Laudanda ergo eſt hec virgo ⁊ de ṽginitatis zelo: ⁊ de deſiderio martyrij. ¶ Idem narrat lib. iij. ꝙ Sotheris: cū eſſet ṽgo decora facie: ⁊ eā perſecutor palmis in facie cedi iuberet: illa hoc audiens: leta: vultū obtulit. vt ibi fieret martirij ſacrificiū: vbi fuerat pudoris temptamentū. Gaudebat in diſpendio pulchritudinis: periculum integritatis auferri. ¶ Conſimiliter legitur in vita beate Brigide: ꝙ cuz eam adulltam nobilis quidam in coniugē peteret: ipſa caſtitatꝭ deſiderio flagrans a deo precibus obtinuit: vt aliqua ſibi data corporis deformitate: oium ꝓcoꝝ in ea ceſſaſſet inſtantia. Et tunc oculuſ eius vnus crepuit ⁊ liquefactꝰ eſt. Qḋ videns pater eius velari eaz permiſit: ⁊ eius oculus ſanatus eſt. ¶ Similiter de alijs virginibus ſanctis legitur: ꝙ ſollicite erāt ꝓ cuſtodienda ſua virginitate: vn̄ legitur in libro. qui dꝛ paradiſus de quadam puella: q̄ cū nollet cōſentire dn̄o ſuo grauiter eſt afflicta: reſpōditqꝫ: ꝙ ante minutatim mitti in picē ſuſtineret: qꝫ ꝯſentire. ¶ Ibidez legitur de alia que intra quoddam ſepulcrū ſedit ꝑ decez annos donec mortua fuit. Cuius vultū nemo videre potuit Et hoc inquit ideo: qꝛ cuiuſdam animus in me leſus fuerat: ⁊ ne me videret malui i ſepulchro recludi: qꝫ nocere anime ad ſilitudinem dei facte. ¶ Similiter legitur ibi de virgine apud quā latuit beatus Athanaſius: per ſex annos. Que cū eēt mire pulchritudinis: conſueuit vitare aſpectꝰ hominū: ne ex ſuſpitione: aliqua macula notaretur. Ad quā veniens ſanctus Athanaſius ait. Deus mihi nocte dignatus eſt reuelare: apud nullū: vt apud illā virginem hoſpitarer: me poſſe ſaluari. Illa ṽo ꝓiectis vanis cogitationibꝰ lauit ei pedes ⁊ miniſtrauit. Et tranſacta perſecutiōe ſubito in eccleſia cōſtanter apparuit dixitqꝫ amicis. Apḋ vos n̄ latui vt poſſetis iuraꝛ neſcire vbi eſſez In cella ṽo virgis latui: vbi nulla ſuſpitio poterat eſſe de me.

F ¶ Ibidem legit de virgie Iulia na: q̄ Origenē metuētē seditóes paganoꝝ ⁊ fugientē biēnio suſce pit: ⁊ celauit sibiq₃ ministrauit. ¶ Similiter narrat Hiero. ep'la xlij. de virgine sacra que videri noluit a beato Martino qui vo G lebat videre eam moribus ⁊ ca stitate precellaȝ. Que misit ei En cenium: ac per fenestrā respiciēs ait sancto viro: ora ꝑ me pr: quia nūq̄₃ a viro sum visitata. Grās egit sanctus deo: eamq₃ bn̄dixit. Q̄₃ periculosum aūt sit sacrā vir ginitatem impedire: vel deo sa cratas virgines violare patet ex eo qḋ narrat Hierony. epistola. H xlix. di. qꝑ Pretaxata nobilissi ma femina iubente viro qui pa tru⁹ erat Eustochij virginis ha bituȝ ⁊ cultū ipsius virginis mu tauit: cupiens vincere virginis propositum ⁊ matris eius scilicet Paule desideriū. Volebat eniȝ qꝑ nuberet. Et ecce eadem nocte cernit in somno venire angelū terribili facie minantem penas: ⁊ hec verba frangentem. Tu au sa es. viri tui imperium preferre exemplo. Tu caput virginis dei sacrilegis manibus ausa es attre ctare? Que iam arescent: vt sen tias cruciata quid feceris: ⁊ fini I to vno mense ad inferna duca ris. Si autem in scelere pseuera ueris: ⁊ marito simul orbaberis ⁊ filijs. Que omnia per ordineȝ expleta sunt: ⁊ seraȝ misere pniaȝ velox significauit interitus. Sic xp̄s vlciscitur violatores templi sui: sicut gēmas ⁊ preciosa orna menta deffendit. Hec aūt retuli non qꝑ insultare velim in calami tatibus fidelium: sed vt moneaȝ cū q̄₃to metu ⁊ cautione seruare debeas qḋ domino spopondisti. Hec ibi. Nec miruȝ: si de⁹ offen datur in violatione virginis deo consecrate: q₂ sacra virgo vxor ē regis non militis: q₂ scilicet spon sa xp̄i archa testamenti interius K ⁊ exterius deaurata: ⁊ custos le gis domini: ait Hiero. alloquēs Eustochiū vbi. s̄. di. zelotipus ē deus. non vult videri ab illis fa ciem tuam. Ipse dicit tibi vna ē columba mea: vna pfecta mea. Semper te cubilis tui secreta cu stodiant. Semꝑ sponsus ludat tecū intrinsecus. Orans: ad spō sum loquaris legens: ille tibi lo quatur. vere ergo si quis violaue rit templum dei: disperdet illum deus. i. cor. iij. Et licet predicta in telligantur de sacris virginibus deo dicatis: tamen omnis virgo debet sollicite seruare virginitatē L suam: et si habeat propositum nubendi. vnde ƒm legē diuinam Deutero. xxij. Si quis apprehen dens virgineȝ cōcubuerit cū ea debet eam vxorem ducere. Et si virgo esset ⁊ desponsata: si fuisset corrupta in ciuitate: ⁊ ñ clamassȝ debet lapidari. Sicut enim legit in vita sancti Lundiuini hucus

ꝙ durauit: vt q̄libet virgo in pa/
M ternis edib⁹ spōte deflorata: viua
absq̄ vlla retractatione sepeliri
debuit. Violator vero super eius
sepulchrum suspendi. Et vt dici
tur ibi lex fuit in populo barba/
ro: vt si puella i p̄rnis fornicans
larib⁹ grauida inueniebat̄ d̄ sup/
cilio montis altissimi precipitaba
tur. Corruptor v̄o: capite plecteba
tur Si ergo ethnici: ꝛ diuine le/
gis ignari sic' erāt solliciti ad cu/
stodiēdā virginitatem in filiab⁹
suis: ꝗ̄ta sollicitudine debent fi/
deles xp̄iani zelare pro filiarum
virginitate seruāda? virgines .n.
vestales .i. seruientes dee veste
N ꝰm errorem gentiliuz: si inuenie
bantur corrupte: viue excoriabā
tur: ꝓut legit̄ in prologo hystorie
Romanoꝝ: vbi narratur de vna
que cū genuisset infantes: sc̄d̄ le/
gem viua deffossa est. vn̄ de alia
tali narratur ꝙ cum haberet cer
tam consciam sinceritatis sue: ac
cepto cribro vesta īquit: si sacris
tuis castas semper admoui ma/
nus: effice: vt hoc hauriam in cri
bro e Tiberi aquā: et in edez tuā
perferam. Et sic factū est prout
dicit Vale. li. iiij. c. i. Nec est intel
O ligendū ꝙ hoc fuerit merito sue
virginitatis: vel obsequij: cū rit⁹
ille esset diabolicus: sꝫ fuit ludifi/
catio demonū ad deceptionē ho
minum: sicut determinat Aug.
loquens de facto huius virginis
x. de ci. c. xvi. Potuit eniz demō
permissa sibi potestate: aquaz te/
nere in cribro: vt amplius decipe
ret. Narrat etiā ibi Aug. de alia:
que nauem in qua simulacrum
vehebatur conatibus hominuz P
ꝛ boum immobilē redditaz: zo/
na alligatam: i sue pudicitie testi
monium mouit ꝛ traxit. In om/
nibus aūt predictis p̄dicator dei
moneat virgines esse tales q̄les
descripte sunt: vt de eis dicatur.
Adducent̄ regi virgines post eā
Et habeant oleum idest nitorez
cōscientie in lampade cordis cū
virginibus sapientibus. Et deuo
ta voluntate sint virgines non ti
more coacte. vt eniz ait Ambro.
primo. de virginitate: non est ca/ Q
sta que metu cogitur: nec hone/
sta que mercede cōducitur. Ubi
ait de quadam Pictagorica vir
gine: que cū a tyranno cogeretur
ꝓdere secretum: ne quid in se ad
extorquendā cōfessionez etiā tor
mētis haberet: morsu abscidisse
linguam fertur: ꝛ in tyranni faciē
expuisse. vt qui interrogādi finē
non faciebat: non haberet a quo R
interrogaret. Sed victa est cupi
ditatibus: que tormentis vinci n̄
potuit: forti animo sed tumescen
te vtero. ¶ De fructu autē ꝛ pre/
mio virginitatis Apoc. xiiij. Ne
mo poterat dicere cāticū. ꝛc. Se
quitur. Virgines enim sunt ꝛ se/
quunt̄ agnū quocūq̄ ierit. Sup
qd̄ Augu. de bono virginali ait.
Agnū sequi quocūq̄ ierit est: ip S

sius virginitatem mentis ⁊ cor/
poris imitari. Et ibidez. Gaudia
virginum non sunt eadem cum
non virginibus q̃uis xp̄i. Naz
sunt alijs alia: sz nullis talia. Isa.
lvi. Hec dicit dn̄s de eunuchis
Dabo eis in domo mea ⁊ muris
meis nomen melius a filijs ⁊ fi/
T liabus. vnde Aug. ep̄la. cxxviij.
Beatius est: in carne imitari vi/
tam angeloꝝ q̃z ex carne augere
numeꝝ mortaliū. Hec est vberi
or fecūdiorq̃z felicitas: nō vētre
grauescere sed mēte grandescere
non lacescere pectore: non visce/
ribus terram: sed orōnib⁹ celum
pturire. Et de fructu virginitatis
⁊ cautela in malis cauendis nar
rat Gre. dial. iiij. loquēs de puel/
la noīe Musa. Cui beata virgo
apparuit cum puellis in albis ve
stibus querens ab ea an vellet vi
uere in ei⁹ obsequio. Qua rn̄dēte
ꝙ sic ait ei beata v̄go: vt nihil vl
teri⁹ puerile vel leue ageret: a risu
⁊ iocis abstineret. Et ꝙ ad eā die
V trigesima ventura erat. Que ois
mutata est. ⁊ sicut dixerat ei bea/
ta virgo ita factum est. ⁊ in vlti/
mis posita dixit. Exite: ecce dn̄a
venit. Item narrat ibidez de alia
nomine Tharsilla: que cū venis/
set ad exitum circunstantib⁹ dua
bus eius sororib⁹ circa lectuz cla
mauit. Cedite. Jesus venit. Et d̄
X virginuz perfectione ⁊ glia patet
in vitis sanctarum. s. Catharine
Agnetis: ⁊ Cecilie: aliaꝝ: de qui/
bus eccl̄ia solemnizat.

¶ Septima distictio. De admo
nitione hominum s̄m differen/
tias euentuum vel fortune.

¶ Capl̄z. i. De admonitione exi
stentium in prosperitate.

Imiliter admonendi
sunt homies exn̄tes Y
in ꝓsperitate: ne ex/
tollantur: ⁊ existentes
in aduersitate: ne de/
sperando terreant. Illi ne q: ꝓ/
sperantur ꝓ voluntate: se efferāt
nec in ea presumptuose cōfidāt:
isti ne tolerātes aduersa desipiāt
⁊ mutabilitatez ac labilitatē mū
danoꝝ iugiter cōsiderent. Et de
hoꝝ admonitione Gre. ij. pasto
ralis. c. xvij. vnde puer. i. ꝓsperi
tas stultoꝝ perdet eos Aug. ep̄la
lxxxij. Mūdus piculosior ē blā Z
dus q̃z molestus. Job. v. Vidi
stultum firma radice: ⁊ maledixi
pulchritudini eius. Ubi Grego.
mor. vi. Quasi per amena prata
ad carcerez venit: q per pn̄tis vi
te prospera ad interitum currit.
Et Job. xviij. Precipitabit eum
consilium suum. vbi Gre. mor.
xvi. Prosperitas gressus obli/
gat. vt vir ad bona ꝓdire possint
vnde Aug. epistola. v. Nil infeli
cius felicitate peccantiū: q̄ pena/ A
lis nutritur iniquitas: ⁊ mala vo
luntas velut hostis interior robo/
ratur. Sequit. Si de⁹ pollere p/
mittat iniquos in ꝓsperitate: nūc
indignatur grauius: ⁊ si impuni/

ta dimittat: tunc punit infestius. Ubi introducit illd poete. Luxuriant animi rebus plerumq; secũdis. Et de hoc Sen. multũ de prudentia vbi ait. Nihil infelicius eo: cui non accidit aliqd aduersi q2 male iudicauerunt dij de ipo. Et ponit exempla de illis qui aduersa sustinuerũt. Sicut de Regulo qui q̃nto plus glorie habuerit: tanto virilius aduersa tolerauit. Solatiũ ei3 magis viris fuit dura pro honestis tolerare. Idẽ epla. vij. Munera fortune sunt insidie. Et epla. lxxx. Segetem vbertas nimia sternit: rami onere franguntur: ad maturitatẽ nõ puenit nimia fecũditas: Idẽ illis euenit quos nimia felicitas corrumpit. De hmõi aũt mutabilitate bene Gre. iij. registri ante fi. vbi ait. Dum omnia in hoc mũdo mutabilitatis ordo corrumpit nec eleuari psperis: nec frangi debemus aduersis: vt humiliati discamus quid deliquim9: et exaltati: aduersitatis memoriã: si humilitatis anchoram teneamus. Nihil ei3 stabile in hac vita. S3 hõ vt viator modo p plana: mõ ardua pergit. Nec est ira s3 gra: per quam discimus: vt dei dona tanto seruemus veri9 q̃nto humilius. Artem gubernandi: mare tranquillum non ostendit et obsequens vẽtus. Aliquod aduersu3 occurrat oportet: qd animum pbet. Turpis naufragij rector: cui gubernacula fluctus eripuit: qui fluctuãtia vella deseruit. Ille vo laudãdus qui pdictis restitit etc. Et de hmõi mutabilitate Uale. li. vi. c. vltimo. Ubi narrat d quodam: cui omnes conatus: placido exhibebant intinere: certum cupite rei fatũ apphẽdebat vota nũcupabantur: simul et soluebãtur: velle ac posse in equo positu3 erat. Anulũ quoq; de industria in pfundum piecit: ne ois incomodi expers esset: quem tamen cõtinuo recuperauit: capto pisce qui eum deuorauerat. Sed hũc huius felicitas plenis semper velis prosperũ cursu3 tenuit: Orunthes Darij regis prefectus: in excellentissimo montis vertice cruci affixit: ibiq; putruit. Non igitur multu3 cõfidendũ in diuturna prosperitate: ex quo aduersitas sepe subsequtur. Et ibi narrat de aliis diu psperatis postea aduersa passis. Ideo ibi concludit. Caduca nimirũ et fragilia puerilibus cõsentanea crepũdijs sunt ista q̃ vires atq; opes humane dicuntur. affluunt subito: repente dilabuntur. Nullo in loco: nulla in persona: stabilibus innixa radicibus consistũt. Sed incertissimo flatu fortũe huc atq; illuc acta: quos in sublime extulerũt improuiso recursu destitutos: pfundo cladiu3 miserabiliter imergũt Itaq; nec estimari nec dici debent bona: que inflictor malorũ

amaritudine:desideriū suum du
plicant.¶ Ibi etiam narrat de
Crasso:cui pecunie magnitudo
locupletis nomen dedit:sed eidē
postea inopia turpem dedecoris
appellationem imisit.Si quidez
bona eius a creditoribus:qꝛ soli/
dum pſtare non poterat direpta
sunt:ꝛ amara sugillatione nō ca/
ruit.Cūqꝫ egens ambularet: ab
omnibꝰ contemnebat qui diues
venerabiliter salutabat.¶ Ibi/
H dē narrat de Cassio:qui preture
splendore:triumphi claritate:cō
sulatus decore:maximi pontifi/
cis sacerdotio functus:ita vt dice
retur patronꝰ senatus:postea fuit
carnificis manibus laniatus an/
te tocius fori Romani conspectu
¶ Similiter d Martio:qui in
multis prosperatus:demū pscri
ptus: ꝛ multis aduersitatibus est
afflictꝰ.Iō ibi Uale.Quid huiꝰ
conditione inconstantiꝰ: ꝛ muta
bilius:quem si inter miseros po
sueris miserrimus : si iter felices
felicissimꝰ reperitur?.Et de mul/
tis talibus ibi bene. Non igitur
gloriādū de prosperitate munda
I na: qꝛ vita secura q̄si mare mor/
tuū:ait Sen̄.epl'a.lxx.Et vbi ea/
dem die luserunt nauigia sorben
tur.ait ibi.Et munera fortūe sunt
insidie ꝛ viscata beneficia.ait idē
epl'a.i.Et.xcviij.Nescis qua eta/
te Hecuba seruire cepit.q̄ Cres/
sus qua darij mater? Qui.s.pus
prosperati: postea aduersis affli/
cti.Iō Augu.de verbis dn̄i ser/
mone.xiij. Magne virtutis est
cum felicitate luctari: ꝛ nō ab ea K
vinci. Phil'.iij.In oībus instru
ctus sū . Scio humiliari et abun
dare ꝛ penuriā pati. Super quo
Greg.super Ece,Omel.vij.dic̄.
Magna ars est ꝛ mire scie disci
plina:ac toto cordis nixu discen/
da. Scire sustinet prospera ꝛ ad
uersa.Et ille magnus est:q blan
dientibus rebus secundis non se
ducit.ait Ber.ij.ad Euge.an̄ fi.
Et de hac materia Sen̄.li. de p
uidētia quasi per totū:vbi ait Fu L
gite diuitias: fugite eneruatiuam
felicitatē:qua cū marcescūt.Se/
quit.Cum oia que modū excesse
rint noceāt:periculosissima felici
tatis intemperantia est que in va
nas mentes ymaginationes euo
cat.Et ibi.Illos qs merito dixe/
rit miseros q nimia felicitate tor/
pescunt: quos velut in mari lēto
tranquillitas inhers detinet.Idē
epl'a.xxxvij. Res inquieta felici/
tas ipsa exagitat:,mouet cerebꝛ M
non vno genere alios in aliud ir
ritat. Hos in potentiā. hos in lu
xuriam. Hos inflat: illos mollit
ꝛ totos resoluit.Est enim sicut vi
num.qꝛ.s.turbat.Nulli ergo ma
gnificandi vel beatificandi pro/
pter mundi prosperitatē.ait Ual.
li.vij.c.ij. recitās dictū Solonis
dicentis:neminē dū aduiuit btīn
debere dici:quoadusqꝫ ipsiuz fati
diē ancipiti fortune subiecerimꝰ.

N et ibidem. Interroganti quis nā
esset beatus: Anaxagoras respō
dit. Nemo inquit ex his quos tu
felices esse estimas: sed in nume
ro illo reperies qui a te miseri cre
dūt. Nō erit ille diuitijs aut ho/
noribus abundans: sed aut ruris
exigui. aut nō ambitiose doctrie
fidelis ac pertinax cultor: in seces
su ꝙ̄ in fronte beatior.

¶ Caplm. scdm. De admōitiōe
existentiū in aduersitate.

Ex his pz qualiter sūt ad
e monēdi sustinentes ad/
uersa. s. per oppositū: vt
non grauentur nimis de aduer/
sitate quam patiunt. Aduersitas
O eni plus prodest tolerantibus pa
tienter ꝙ̄ ꝓsperitas sicut probat
eleganter Boe. ij. de conso. c. vl/
timo. vbi ait Plus hominibus
prodesse reor aduersam fortunā
ꝙ̄ prosperā. Illa eni cum vr blā
da mentit: hec semper vera cū
se instabilē monstrat. Illa fallit.
hec instruit. Sequit. Illam vide
as ventosā semp fluētē: sui ignar
ram. hāc sobriam succinctam ꝛ
exercitatione prudentē. Illa de
uios a vero bono facit: ista ad ve
ra bona illico retrahit. Et simi/
liter Sene. lib. de ꝓuidentia di.
P ꝙ aduersitas non est malum qꝺ
noceat. s. bonis: qꝛ nil mali po/
test accidere bono viro. Nō eni
miscent contraria. ꝛ hoc qꝛ nulla
bona sibi auferūt: in multis bo/
nis exercent: a malis. s. voluptati
bus ꝛ lasciuijs retrahunt: gl'iam
ꝛ honorem accrescunt: sicut ꝺ oī
bus exemplificat ibi: vbi ait. Si/
cut amnes hymbres ꝛ fontes nō
mutant saporē maris nec remit/
tunt: ita aduersarū rerū impetus: Q
fortis viri nō mutat animū: sed
manet in statu suo: ꝛ quicqd eue
nit in sui colorē mutat. Est enim
oībus exteris potentior. Sequit.
Oīa aduersa exercitationes pu/
tat. Athletas inquit videmus: q
bus cura est cū fortissimis confli
gare. Marcet eni sine aduersa/
rio virtus ꝛ tunc apparet ꝙ̄ta sit
ꝙ̄tumqꝫ polleat. cū qd possit pa
tientia ondit. Quicqd accidit ho
mini consulit ꝛ in bonum vertit.
Sequit. Patrium aium habet de
us ad viros bonos. illos fortiter
amat: ꝛ vult: ꝙ operibus bonis R
ꝛ doloribus plenis ac dānis exa
gitent: vt verū colligant robur.
Nam matres volūt fouere in si
num filios. Languet inquit p in
hertiā saginata: nec fert vllū ictū
illesa felicitas. Et ibi de hoc p to/
tum. Unde ait. Gaudent magni
viri rebus aduersis nō aliter ꝙ̄ S
fortes milites belli triūpho. Gu
bernatorē in tempestate: in acie
militē intelligas. Calamitas: vir/
tutis occasio est. Illos merito qs
dixerit miseros q nimia felicitate
torpescunt. Ignis aurū probat: ꝛ
miseria fortes viros. Nō ē arbor
solida nec fortis: nisi quā frequēs
ventus incursat: Ipsa eni vexa/ T

tione constringit. ꝛ radices celsi⁹ gignit. Et exēplificat ibi ꝺ magnis viris q multa sustinuerūt aduersa Sicut de Demetrio q ait. Nihil infelicius eo qui nihil aduersi inuenit. Similiter ponit exemplū de Mutio q sustinuit ignez. De Fabritio: q paupertatē. De Ruti lo qui exilium. De Regulo q tormenta. De Socrate q venenum sustinuit. Itē Sen̄ de constātia sapientis ait: ꝙ queādmodū quo
V rundā lapidū inexpugnabilis durities est. Non eni secari adamus vel cedi pōt. sed oīa incurrentia retundit. Et queādmodū scopuli in altū proiecti mare frangunt: nec vlla seuitie vestigia ostentant sic aius sapientis solidus id roboris colligit: vt tam tut⁹ sit ab iniuria ꝙ̄ illa que retuli. Consimilia exempla ponit Criso. sup Mat. Omel. xxiiij. Nullus inquit nocere pōt virtuoso viro sed multū
X proficere. Et ponit exempla. Qui adamantem percutit ipse est q percutit. Qui contra stimulos calcitrat: ipse ē q stimulat. Ligās ignē in vestimēto: flammā non consumit sed vestimentū. Sic qui insidiat virtuosis viris periclitat. Itez Sen̄. iij. de ira. Ut tella aduro resiliūt ꝛ cū dolore cedentis solida feriunt: ita magnanimū aimum nulla iniuria ad sensū sui adducē fragilior eo ꝙ percutit. Et subdit cām. Ut superior pars mūdi ꝛ ordinatior ac sideribus propinqor non impellit in tempestate: ꝛ oī tumultu caret inferiora vero fulminant: eo modo aius semp quietus in statione tranqlla collocat. Jō probat Sen̄. vbi. s̄. de cōstātia sapientis ꝙ sapiens nihil pōt perdere: eoꝙ oīa bona sua in solido hēt content⁹ virtuteq̄ fortuitis non indiget. Jō concludit: ꝙ nō pōt fieri iiuria sapiēti. Quod exemplo confirmat Megetam y
inquit Demetrius ceperat: ꝛ cuz Sciphon ph'us esset interrogat⁹ vtrū aliqd perdiderit: nihil ingt oīa eni mea mecū sūt: ꝛ tn̄ patrimoniū eius in predā cesserat: filios: hostis rapuerat patria i alienā dn̄ationē puenerat ꝛ tn̄ vrbe capta: nō se victū s3 indemnē testatus ē. Habebat. n. secū bona sua: ꝛ dissipata ac direpta non dicebat sua: sed aduenticia ꝛ nutū fortūe sequentia: Et iō nō vt propria dilexerat. Et exēplificat ibi de aliis qui terribilia sustinerūt nec in eis defecerunt s3 amplius profecerunt. ¶ Monēdi ergo sūt aduersa tollerantes: vt patienter sustineāt ꝛ considerent: ꝙ aduersitas vera bona non aufert: a malis ꝛ lasciuijs cohibet. a peccatis purgat ꝛ premia cumulat: maxie cum fidelis patienter sustinet ꝓpter deū. Sicut sacra scriptura testatur per totā: ꝛ sicut patet exem Z
plis patrum. Judith. viij. pr noster Abrahā temptat⁹ est. Seqt Sic Jsaac: sic Jacob: sic Moy/

ses ⁊ oẽs q placuerunt deo: per multas tribulationes transiere fideles Unde Tob.xij. Quia acceptus eras deo: necesse fuit vt tẽptatio probaret te. Job.v. Beat⁹ q corripit a dño. Et.xij. Si impius fuero: vhe mihi est: ⁊ si iustus nõ leuabo caput saturat⁹ afflictione ⁊ mis'ia. Ecc.xxvij. In igne ꝓbat aurũ ⁊ argentũ ⁊c. Uasa figuli probat fornax. Et Hebre.xij. Quez diligit deus castigat. Et de hoc Augu.i.de.ci.c.x. Sicut sub
A vno igne aurum rutilat: palea fumat: sub eadẽ tribula: stipula cõminuit ⁊ frumẽta pregnant: similiter in ꝓlo oleũ a murca separat. itẽ vna eadẽ vis irruens bonos purgat: malos eliquat: dãnat: vastat: ⁊ exterminat. Et de hoc multum Greg.mor.xxvj. Super illud Job.xxxv. Qui dat carmina ĩ nocte. Ubi ait. Nihil iniuste patimur. Carmẽ in nocte est: leticia in tribulatione. Et Aug. ꝯtra faustum.xxij. Nullus hoĩum sic iustitia predit⁹ est cui nõ sit necessaria tẽptatio tribulationis: vel ad
B perficiendã virtutẽ: vel ꝯfirmãdam seu approbãdã. Et idẽ ep'la xlvij. di. ꝙ tribulatio est ad humiliationẽ superbie: ad probationez patiẽtie ad ablationẽ culpe. ¶ Fidelis ergo nõ debet grauari: nec desperare de aduersitate vel tribulatione. Cuz etiam de Saluatore dicat Luc. vltimo. Oportuit pati xp̄m.⁊c. Et cũ ipse dicat electis suis: potestis bibere calicẽ quẽ ego bibiturus sum. per calicẽ enim peruenit ad maiestatẽ ⁊ per amarũ poculũ confessionis: ad gaudium salutis. ait Grego. sup euãgelium li.ij.omel.iiij. Unde electi ab initio passi sũt aduersa. iob iij. Frater fui draconum ⁊c. Ubi mor. Greg. ait. Nullus perfect⁹ est qui inter mala proximorũ pa- C
tiens non est. Et exemplificat de Abel ⁊ Caym: de filijs Noe de filijs Jsaac: de aplis. Et subdit. ꝙ sicut in tritura grana paleis premuntur. ⁊ inter spinas rose redolent: sic iusti premunt a malis: ⁊ tñ crescunt ⁊ redolent. Nõ igit ꝓsperitatibus pollentes btificandi sunt propter hoc: nec aduersa sustinentes: miseri reputandi: etiaz testimonio demonũ: ait Ual.lib. vij.c.i.di. ꝙ cũ rex Giges regno Lidie armis ⁊ diuitijs abundantissimo inflat⁹ animo Apolinem Phitiũ sciscitatũ venisset. i. statuam Apolinis in qua demon rñ- D
sa dabat: an aliq̄s mortaliũ se essz felicior: demon ex abdito sacrorꝫ specu emissa voce Aglaum Sophidiũ sibi pretulit. Js erat Archadũ pauperimus: etate iã senior: terminos agelli sui nunq̃ excesserat: paruli ruris fructib⁹ content⁹ ⁊ seq̄tur. Jnsolenter fulgore fortune sue glorianti respondit: se magis approbare securitate ridẽs tuguriũ: q̃ tristẽ curis ⁊ sollicidinibus aulam: paucasq̃ glebas:

p̄mordis expertes ꝙ̄ pinguissima lidie arua: metu referta: ꝛ vnum aut duo iuga bouū facilis tutele ꝙ̄ exercitꝰ ꝛ eqtatus ꝛ arma voracitatibꝰ onerosa: ꝛ vsus horeoli nulli nimis appetendi. ꝙ̄ thesauros. hominū insidijs ꝛ cupiditatibus expositos. Itaqꝫ Giges: diū astipulatorez vane opinionis deum hēre cocupiuit: vbi naz solida ꝛ sincera esset felicitas vidicit hec ille. Si ergo demon dat testimoniū veritati: ꝙ non in prosperitatibꝰ ꝛ affluentijs est felicitas nec in pauptate ꝛ aduersitate miseria: fideles non illas appetant: nec de his glient inaniter: nec ꝓpter istas grauentur vel desperēt inordinabiliter. Melius eniz est parum cuz timore domini ꝙ̄ thesauri magni ꝛ insatiabiles prouer. xv. c.

E

¶ Octaua distictio. De admonitiōe hoīuz ſm dr̄ias ꝯplexionuz

¶ Caplm̄. primū. De admōitione existentiū in sanitate.

F

Similiter admonendi sunt hoīes ſm differētias complexionum: Et primo admonendi sūt existentes in sanitate: ne ipsa abutant: ꝛ fructuosis operibꝰ exerceant: merita cumulent: ꝛ in celis premia thesaurizent. Et de his Greg. vij. pastoralis. c. xxiij. Ubi ait. Admonendi sunt incolumes: vt salutez corporis exerceant ad salutez mētis: ne si accepte incolūitatis gratiam ad vsum nequitie inclinent dono deteriores fiant: ꝛ ne oportunitatē salutis promerende eua cuent. prouer. v. Ne des alienis honorē tuū ꝛ annos tuos crudeli ne forte impleāt extranei viribꝰ tuis. ꝛc. ps Fortitudinem meam ad te custodiam. Ecc. xi. Letare iuuenis in adolescentia tua: ꝛ in bonis sit cor tuū in diebus iuuentutis tue. Ecc. xxv. Que in iuuentute tua no congregas quomodo inuenies in senectute tua? ¶ Similiter admonendi sunt: ne sanitatē suā destruāt voluptatibus ꝛ lasciuijs gule ꝛ ebrietatibus: ꝛ ne sint homicide sui. Multos eniz morbos multa fercula faciūt: ait Senē. eplā. xic. Et ibidem. Innumerabiles esse morbos non miraberis. Coquos numera: Sed antiquitus non fuit ita: qꝛ medicina paucaꝝ scia fuit herbarū. At post inuente sunt mille conditure quibꝰ auiditas excitaret: ꝛ que desiderantibus alimenta erant: onera sunt plenis. Inde palor: ꝛ neruoruz vino madentiū tremor ꝛ miserabilior ex cruditatibꝰ ꝙ̄ ex fame macies. Inde tormenta oculoꝝ ꝛ auriū ꝛ innumerabiliū febrium genera. Et sic de alijs ꝓut enumerat ibi bñ. Ecc. xxxvij. Propter crapulam. multi perierunt. Qui aūt abstinens est addiciet vitam. Et ibi in multis cibis erit infirmitas.

G

H

¶ Capitulum secundum. De informatione existentium in infirmitate.

e Contrario sunt admonendi infirmi: vt eoipso se filios dei sentiant: quo eos flagello discipline castigat ꝓuer.
I iij. Ne fatigeris: cũ a deo corripe ris. Et.ii. Liuor vulneris absterget mala: ꝓut expõit Greg. istas auctoritates vbi.s. Sunt igit admonendi de patiẽtie longanimitate: de gratiarũ actiõe saluatori in castigatione filiali. vt enim legit in vitis patrum li.iij. pte.vij. de q̊dam fratre q dicebat. Si infirmitas nobis molesta fuerit non con
K tristemur: q: non possumus stare ad orandum ꝛ psallendũ. hec enim oia ad destruenda corporis desideria sũt. Seqtur. Sicut magno ꝛ forti medicamine egritudo.s. corporis curatur: sic egritudine corporis: vitia aie rescinduntur. Et hec est magna virtus qñ in infirmitate tollerantia est: ꝛ gratiaꝝ actiones mittunt ad deum. Si amittimus oculos: non feramus grauiter: excellentie eni instrumentũ amittimus: ꝛ sic de alijs. Et si infirmitas totuz corp⁹ tenet in iteriori hoie charitas crescat. Cui concordat quod legit li.
L iiij. hystorie tripartite de btõ Antonio alloquente Didimũ: q cuz esset paruulus: occulos amiserat cui deus ꝓ corporalib⁹ spũales d̃dit. Regulas enim grãmatice ꝛ rhetorice didicit ꝛ alias scias: nouum ac vetus testm̃ cognouit ꝛ libros edidit. Cui fert antoni⁹ dixisse. Nũ te ꝯturbet amissio oculorum sensibilium. Tales eniz tibi d̃sunt quibus musce ꝛ pulices carere possunt. Sed gaude poti⁹ qm̃ tales hẽs quibus angeli cognoscuntur: ꝛ deus inspicit. Itez Hiero. epla.lxvj. Non doleas si non habes qđ formice: musce ꝛ serpentes habent.s. oculos carnales. sed illum te habere letare de quo Cant.iiij. Vulnerasti me in vno oculoꝝ tuoꝝ. Idem ait epla lxxvj. repetens dcm̃ Antonij ad Didimum. Et sicut fidelis nõ debet grauari: sed patiẽter sustinere amissionẽ occuloꝝũ: sic ꝛ alias infirmitates. Unde ꝛ sancti reputabant: se in infirmitatibus a domi no visitari. Sic legit in vitis pa- M
trum.li.iij.pte.vij. de quodam sene qui frequenter egrotabat. Cõtigit aũt: eum vno anno nõ egrotari. Et affligebat plorãs ꝛ dicẽs Dereliquit me deus: ꝛ nõ visitauit me. q: s. non fuerat infirmus ¶ Similiter sancti volebãt esse semper infirmi ad sui emẽdationem. Unde in vitis patrum pte i. df de fratre q noluit comedere in infirmitate di. ꝙ volebat esse in ipa ifirmitate per tres annos vt ampli⁹ mereret. Infirmi eniz
N gratias agentes deo sunt honorabiles apud deum. Unde in vitis patrum vbi.s. habetur: de ab

bate q dixit tres ordines esse honorabiles in cõspectu dei. Primus qñ homo infirmat: & adducunt ei temptationes: quas cum gratiarũ actione suscipit. Secundus cũ homo oia opera sua mũda facit corã deo nihil habẽs humanũ. Tertius qñ aliqs sedens in subiectione patris spũalis: oibus ppriis renuntiat volũtatib⁹. Et parte .iiij. dixit senex: q si sint tres simul: ex qbus vnus bñ qescat: alius ĩfirmet: & gratias agat: tertius eis mistret cuz sincera volũtate: hi tres simul: velut vnius operis sunt. Egroti ergo sic sustinentes immissam egritudinem: & gratias agentes sũt honorabiles apud deum. Unde legit in vitis patrum parte .vij. vbi .s. q deus misit angelum ad ministrandũ seruo infirmo non bñti q mistraret sibi. Merito igit egri debent patiẽter sustinere infirmitates ob dictas vtilitates. ¶ Sunt etiã admonendi: vt preparent corda sua deo ad inhabitandũ & transeundum cuz eo in regnũ suũ. Luce. xij. Beatus seruus quem cũ venerit dñs &c. Ubi Grego. Uenit dñs cum ad iudicãdũ properat pulsat vo: cum per egritudis molestias: mortem vicinam denuntiat. Cui confestim aperimus: si hunc cum amore suscipim⁹. & sic infirmi corpore sunt admonẽdi: q infirment mente per verã humilitatẽ. De qua ps. Pluiaz voluntariã seggregabis deus .i. celestem grãz. Et infirmitas est. deficiendo in se per humilitatẽ: & desperando de viribus propriis: vt eum amplius deus ↄfirmet. Nã virtus in infirmitate perficitur .i. cor. xij. Seqtur. Libenter igitur gloriabor in infirmitatibus meis s. mentis & corporis: modo dicto vt inhabitet in me virtus xpi. Licet igit aliis variis modis possint hoies admoneri q: tamẽ de illis Gregorius .ij. pastoralis sufficienter tractat, hec ad presens sufficiant.

¶ Quarta pars principalis. De republica ecclesiastica.

¶ Prima distinctio. De clericis in communi.

¶ Caplm primũ. Que sunt mẽbra reipublice ecclesiastice.

PRemissis variis auctoritatibus: narrationibus & exemplis: ex qbus euangelicus pdicator habere põt occasionem instruendi hoies illiteratos & coferendi: cum eis hedificauerit fm diuersitatẽ dignitatuz graduũ: siue statuum: & ministrorum: siue qtum ad conditiones eorũ absolutas & proprias seu distinctas: vt in prima pte: siue qtum ad mutuas colligationes: vt in .ij. siue qtũ ad cõmunes conditiones singulis vt in .iij. in hac iiij. parte: sũmo magistro dirigente colligant auctoritates narratio

nes ⁊ ex q̄bus predicator aposto licus amplius potest habere occasionem informandi hoīes litteratos ⁊ ecclīasticos: ⁊ vtiliter conferendi cum eis. Et q: ex talibus psonis consistit respublica ⁊ ecclesiastica: cuiꝰ caput est sūmus pōtifex, ꝓut ait Hugo. ij. d̄ sacramētis. pte. ij. c. iiij. di. ꝙ spūalis ptās caput habet sūmū pontificē: ipsi sūmo pontifici pñt adaptari que dicta sunt supra pte prima de capite reipublice ciuilis. s. de principe: ⁊ eo excellentius ⁊ perfectius quo ipse sūmus pontifex: caput ē oīuz. Et ea que dicta sunt de oculis: auribus: corde: manibꝰ ac pedibus possunt adaptari membris reipublice ecclesiastice: ⁊ eo similiter sublimius ⁊ perfectius quo ptās eorū est sublimior ⁊ perfectior. vt enim ait Hugo. vbi. s̄. spūalis potestas: terrenā instituere hēt vt sit: ⁊ eam iudicare si bona non sit. Et tāto dignior est q̄ terrena q̄to spūs q̄ corpus ⁊ p̄or est tempore: ⁊ dignitate maior ait ibidem. Sed q̄m perscrutator maiestatis opprimet a gloria. ꝓuer. xxv. tāq̄ inscius ⁊ inexpertꝰ nō presumo describere quales debeant esse sūmus pontifex: ⁊ sūmi prelati post eum. Quales tñ esse debent describit bene Ber. i libris. suis ad Eugeniū. Et lz sit vnū caput ecclie. s. sūmus pontifex. q: tñ qlibet episcopus diocesanus est ad modū capitis in sua diocesi: nūc videndum est qualis debet esse episcopus: ⁊ quales clerici sub eo debeant esse: ex q̄bus respublica ecclīastica cōstituitur: incipiendo. s. ab inferiori: vidēdo primo quales esse debent clerici: deīde quales epī q̄ ex illis eligūt.

¶ Potest igit epūs adaptari capiti. Archidiaconi qui imperāt sub diaconis ⁊ leuitis: ad quorū curā pertinet parochiarum ordinatio: ꝓut ait Hugo de sacris. li. iij. pte iij. c. xvj. vbi de officio archidiaconi. Adaptari possunt auribꝰ ⁊ oculis. Judices cōstituti in republica ecclesiastica. ⁊ oratores possunt adaptari ori. Canonici ꝟo q̄rum ē eligere episcopū ⁊ episcopi consiliarij adaptantur cordi. Officiales ⁊ Decani ecclesiam protegentes adaptant manibus. Sacerdotes ꝟo parochiales: ⁊ psone ecclesiastice in ecclijs residētes pedibus congrue adaptātur. Et his oībus cōgruūt que dicta sunt superius pte prima de mēbris reipublice ciuilis: ⁊ modo pfectiori ⁊ spūaliori. cū ipsi sint spiritualiores ⁊ perfectiores. Sed ibi inceptū est a capite ratione dignitatis. ⁊ q: de nobiliori genere cōsueuit esse princeps q̄ papa: ⁊ ex successione vt sepe debet principatus: iō ibi processum est descendendo a capite ad membra tanq̄ a digniori. hic aūt econuerso.

¶ Caplm secunduz. De clericis in cōmuni: ⁊ quales esse debent de signo

esse debēt ꝛ de signo clericali qd est corona.

Aueant igit clerici ꝛ ad/
c uertant se defferre in ca
pite signum regium: suo
X nomine profiteri diuinū ministe/
rium: ꝛ sua tonsura testificari: se esse contemplatores diuinorum secretorum: ne. s. seruiant peccatꝫ: ꝛ conculcent a Sathana: ꝛ absorbeantur a secularibus negotijs ꝛ causis ne ꝯ eis verificetur illud tren. iiij. Qui nutriebant in croceis amplexati sunt stercora. Tōsure autem ecclíastice vsus a nazareis ortus esse putat: q prius crine seruato: deinde ob vite continentiā caput radebāt: ꝛ capillos i igne sacrificij ponebāt. numeri vj. prout di. Hugo vbi. s. c. ij. Et hoc signo: vitia in corum corde ꝛ opere pullulantia prescindenda dicebantur: ait ibidem. Magna ergo diligentia debent statutū suum clerici custodire modo dicto Multum eni indecens est si corona regia sit corona superbie: vl' si sit corona arrogantie: quā constringet dominus ibidē. vel si sit
y
Z coma vel corona iactantie: cum clerici prohibeantur nutrire comam. i. cor. vij. vir si comā nutriat: ignominia est illi. vel si circūponantur ornamenta lasciuie vl' luxurie: que etiam mulierib' prohibentur. i. Pe. iij. Quarum scilicet mulierum: non sit extrinsec' capillatura aut circundatio auri. ꝛc. In magno honore debēt seruare capita sua: in quib' eminet regale decus: vt dictum est. s.

¶ Capitulū. iij. De septē gradib' clericoꝝ. Et primo de hostiarijs.

Q uꝫ autem. septē sunt
b gradus siue ꝑmotiones
graduū: quibus p spūs
lex potestatem alti' semp ad sacra tractanda ascendit clericus siue ecclíastic': ait Hugo. vbi. s. Primus autem gradus est hostiariorum: quoꝝ officiū est. claues ecclesie deferre: eam claudere: ꝛ aperire horis competentibus sicut templū dei: que intersunt custodire: fideles recipere: excōicatos eicere. hoc officio dignatus est dñs vti: quando vendentes ꝛ ementes de templo eicit Math. xxi. ꝛ Jo. ij. Ipse etiaꝫ de se ait. Jo. x. Ego sum hostiuꝫ. hoc eniꝫ offīm excellens est dignitate: ideo exercendum cum diligentia ꝛ sollicitudine. A

¶ Capitulum quartum. De secundo gradu scilicet lectorum.

S ecūdus gradus est lec/
f torum: qui verbum dei
annūciant. ꝛ ideo debēt
eē scientia ꝑditi: vt intelligāt sensum eoꝝ que legūt: vel accentuū in pronunciatione rōnem agnoscant: distincte legant: ne ꝯfusione pronunciationis: intellectum auditoribus tollant. Considerēt gd sit indicatiue legendum: gd interrogatiue ꝑnunciandum. et B

vox lectoris: auribus ⁊ corde considerari debet non oculis: ne motu vel gestu indisciplinato: spectatores potiꝰ q̄ꝫ lectores seipsos faciant. Cum aūt hi ordinātur: de vita eoꝝ fide ⁊ ingenio episcopꝰ ad populum verbū facit. ⁊ videnC te populo: ab eo codex eis tradit ⁊ dicitur. Accipite: ⁊ estote verbi dei delatores: hi habent potestatem recitandi propheticas ⁊ apostolicas lectiones: vt ait Hugo vbi.s̄.c.vi. loquens de his omnibus. hoc officium est excellēs dignitate. Si enim magne est dignitatis habere potestatem recitandiꝰ victorias regum coraꝫ magnatibus eorum: multo maioris ē dignitatis recitare laudes ⁊ victorias regis eterni. Et si recitato

D res laudum ⁊ victoriarum regis terreni recitant cum diligentia ⁊ sollicitudnie multo magis isti facere debent. hoc officio dignatus est dominꝰ vti quādo in medio seniorum librum Jsaie prophete legit. di. Spūs dn̄i sup me Luce.iiij. Ex quo datur intelligi ait Hugo: ꝙ gratia spirituali clarere debet q verbū dei annūciat.

¶ Capitulum.v. De tertio gradu scilicet exorcistarum.

[t]Ertius gradus est exorcistaꝝ qui habēt speciale imperiū super spūs imūdos: vt eos eiciant de corporibꝰ hi librum accipiūt de manu ep̄i cum ordinant. De quibus.i.cor. xij. Nunqd omnes: donationes habent sanationum? hoc offitio E vti dominus dignatus est qn̄ tetigit manu aures ⁊ linguam surdi ⁊ muti. di. Effeta: qđ ē adaperire: Mat.vij. Similiter hoc officiū exercuit quando d̄ Magdalena septē demonia eiecit. Marci.xiiij. Jstud ergo offm̄ excellit potestate magna. Ideo cauēdū est talibꝰ: ne imundus spūs habitet in cordibus eoꝝ quoꝝ est il F luꝫ expellere de corporibꝰ alioꝝ.

¶ Capitulum.vi. De quarto gradu scilicet acolitorum.

[q]Uartus gradus est acolitoꝝ: qui latine ceroferarij dicūt: q accensos cereos defferunt dū legitur euangelium ⁊ offertur sacrificiuꝫ. Et hoc ideo: non vt tenebras aeris illuminēt: sed vt sicut visibile lumē manibus gestant: ita bonis operibus suis proximis lumen ostendant: ⁊ errantibꝰ in tenebris du G catum prebeant: hoc offm̄ dominus se habere testatus est: quādo ait. Jo.viij. Ego sum lux mūdi. Quiꝰ sequit me non ambulatꝰ in tenebris: ait Hugo vbi.s̄.c.viij.

¶ Capitulum.vij. De quinto gradu scilicet subdiaconorum.

[q]Uintus gradus est subdiaconoruꝫ: quoꝝ offm̄ est: oblatiōes ponere in altari pallas ⁊ substratoria lauare vasa sacra tractare: circa altare mi H nistrare. Quibꝰ dicitur. Jsai.51.

Mūdamini q fertis vasa dñi. hoc officio dignatus est dñs vti: quādo linteo se precinxit: z lauit pedes discipulo⁊. Jo. xiij. Magna ergo dignitas huius officij. Si eniz excellentis dignitatis est pparare linteamina regia: z sub eo stare: lectū parare z sibi in mē
I sa mistrare: multo maior dignitas ē: pallas z substratoria sacra lauare: tractare z preparare sub corpore domini: z ante ipsum in altari ministrare. Jdeo multū necesse est talibus: vt sint mūdi: puri: z sancti. Propterea placuit sāctis patribus: vt qz tales ministeria sacra tractant: legem ɔtinētie obseruent: ait Hugo vbi. s. c. ix.

¶ Capitulum. viij. De sexto gradu scilicet diaconorū

Sextus ordo est diaconorū. Et merito sextus propter senarij numeri perfectionem. hor⁊ officiū est mini-
K strare in omnibus que agunt in sacramētis inferre disponere oblationes in altari cōponere: mensam dñi z vestire: crucem ferre: pdicare: ad orandū populū hortari: z ad flectēda genua z pacē dñi annūciare. h offō dñs vsus ē qñ ppriis māib⁹ sacra ɔfecta discpēsauit z ad orationē discipulos inuitauit. Mat. xxvi. Vigilate z
L orate. hi debēt eē pleni spū septiformi: put legit i figura actu. vij vbi habet: q apostoli elegerunt septez viros boni testimonii plenos spiritu sancto. Et debēt esse ab oib⁹ sordib⁹ mūdi et vītiib⁹ pditi: put dicit. i. thimo. ij. Diacones iqt pudicos nō bilingues nō vinolētos nō turpe lucrū sectātes. Debēt ēt eē cōstātes z firmi. Jō ait domin⁹ ad Moysen q leuite seruirent in tabernaculo a viginti ānis z supra. Quia hec etas robusta est ad onera portandi. vnde z super sinistruz humeruz stola imponitur. Et successores apostolorum docuerunt: vt in matrice ecclesia: septem diacones circa aram assisterent: tanq̄ septem colūbe altaris. Jn quo signatur: q debēt fulgere spiritu septiformi. Jsti sunt septem candelabra aurea Apoc. i. z septē angeli tuba canentes Apoc. vij. his imponitur orariū. i. stola super si- M
nistrum humer⁊: vt sciant: se accepisse iugum domini ad tolerāda sinistra z aduersa. Et accipiūt textuz euangelio⁊ de manu epi: ait Hugo vbi. s. c. x. Eminēs ergo est hoc officium dignitate: iō necessitas habende sanctimonie.

¶ Capitulu3. ix. De septimo gradu scilicet presbytero⁊.

Septim⁹ ordo est presbyterorum: q seniores interpretant. Jsti sunt successores z vicarij septuaginta discipulorum: sicut z episcopi successores apostolo⁊. horum officium est sacramentū corporis dñi in altari cōficere: orationes dice

re:benedicere dona dei. hoc offi
cio domin⁹ vsus est quando post
N cenam: panem ꝛ vinū in corp⁹ ꝛ
sanguinem suū mutauit Mat.
xxvi. hoc ipsuꝫ excellenter offiñ
implēs exhibuit: quando ipse sa
cerdos ꝛ hostia in ara crucis se
obtulit. Horū ꝙ officium est sa-
cramenta dispensare: verbum in
ecclesia facere baptizare: delin-
quentes ad penitentiam vocare:
ꝛ orationū suaꝝ medicatione so
uere: ait Hugo vbi. s. c. xi. Q ex
cellens autē est sacerdotale offi
cium dignitate ꝛ ꝙ excellētes sa
cerdotes esse debeant sanctitate:
patet ex dictis. Quales aūt eē de
O bent: ait Apo. i. thi. di. Cōstitues
per ciuitates presbyteros. Sequi
tur. Si quis sine crimine est. Et
post. Episcopū oꝫ sine crimine
esse: non iracūdum: ꝛ sic de alijs
vbi sub nomie epi: presbyteri in-
telliguntur: ait Hugo vbi. s. Jō
inquit Apo. ad thimoteū tradēs
de ordine episcopi ꝛ diaconi: ꝛ ta
cito de presbyteris reliquit eos in
telligendos sub nomine epoꝝ:
asserens: eos tales esse debere q̄-
les epos. vnde ꝛ qn̄ presbyteri or
dinantur: epus ponens man⁹ su-
per capita eoꝝ inuocat super eos
spiritū scūm: ꝛ manus inungunt
vt cognoscant se accipere gratiā
consecrādi: ꝛ opera misericordie
exercēdi. tē super vtrūq; hume
rum stolā accipiunt: vt intelligāt
se ministros esse dei per arma iu
stitie a dextris ꝛ a sinistris. vt eos P
nec aduersa frangāt: nec ꝓspera
extollant: ait Hugo vbi. s. Et de
his gradibus decretoꝝ di. xxv.
¶ Ex dictis patet quales esse de
beāt clici ꝛ ecclastici: omnes. n.
in quocūq; sint gradu vel ordie
debent esse sanctitate immacula
ti ꝛ puri: ex quo sunt ministri sal-
uatoris ꝛ creatoris. De ipsis eniꝫ
specialiter dicitur. leuiti. xxi. san- Q
cti erunt deo suo. Sequitur. Qui
habuerit maculam: non offerat
pāes deo suo: nec accedat ad mi
nisterium eius si cecus fuerit vel
claudus. Super qd Gre. pasto.
xx. c. xi. Cecus est: qui supne cō-
templationis lumē ignorat: clau
dus: qui viam vite tenere nō va
let. Et sic de alijs: ꝓut ibi expōit
bene. Jō Jsai. 51. Mūdamini
qui fertis vasa domini. ¶ Item
ex dictis patet ꝙ debēt esse orna
ti decore virtutum. Si enim oēs
fideles debent abijcere opera te-
nebraꝝ: ꝛ induere arma lucis:
ꝓut hortat Aposto. ro. xij. mlto R
amplius ministri dei sibi seruien
tes in templo sancto suo. Jn cui⁹
figura in indumentis mundis ꝛ
pulchris ministrabāt in templo
legali. ps. Sacerdotes tui induā
tur iustitiam. Omnes enim fide
les dicunt sacerdotes: qꝛ mēbra
xpi. summi sacerdotis: ait Aug.
xx. de ci. c. xi. multo magis ergo
ministri eius dicunt sacerdotes.
¶ Secunda distinctio. De per-

fectione clericorum q̃les eẽ debẽt
¶ Capitulũ primũ. Qđ debent
esse scientia prediti.

Item ex predictis pa/
tet: q̃ clerici debẽt eẽ
S scientia prediti celesti
ait Hugo vbi.s̃.c.i.
Clericus inquit secre
torum dei non debet esse ignar⁹
q2 dei nuncius est ad populũ. vñ
ꝛ lectores qui sunt in infimo or/
dine debent habere sensum eo/
rum que legunt: vt habitum est
supra: ne dicat᷑ eis. Isai. lv. Spe
culatores eius ceci.

¶ Capl'm. ij. Qđ clici sint mori
bus ornati.

Item debẽt esse morum
grauitate maturi absq͂
leuitate corporali: ex quo
sunt mistri ꝛ laudatores dei p̃s.
In populo graui laudabo te. vñ
T ꝛ Ambro. ij. de offi. de se loquẽs
meministis inquit quendã ami/
cũ cum sedulis videretur se cõ/
mendare officijs. hoc solo tamẽ
a me in clericũ nõ receptũ: q̃ ge
stus eius dedecerent plurimum.
Et ibi de alio. Alterũ aũt cum in
clero reperissez meministis: me
V dicere ei. ne vnq͂ p̃iret: q2 velut
quidam insolens scilicet incessus
v̾bere oculos meos feriret. Nec
fefellit sentẽtia. vterq͂ eniz ab ec/
clesia recessit. Leuitas enim secu
laris: gestus histrionicus: ꝛ vesti
tus curiosus ampli⁹ inhonorant
clericum q̃ honorant. De quibus
Hierony. ad Eustochiũ. epistola
lxxiiij. Sunt aliqui de ordine no
stro homines: qui iđ ad presbyte X
ratũ ꝛ diaconatũ ambiũt: vt mu
lieres licentius videant. Omni/
bus his cura de vestibus: si bene
oleant: si pes laxa pelle non folle
at: crines calamistri vestigio ro/
tant: digiti anulis radiant. Seq̃/
tur. Tales cum videris: sponsos
estimato non clericos. Et de infor
matione clericoꝝ: quales esse de
bent Hiero. sufficienter epistola
xxxiiij. ad Nepotianum: de vita
ꝛ honestate clericoꝝ. vbi instruit
clericos multipliciter dehortan/
do que eis discõuenientia sunt: ꝛ
hortãdo vtilia. Quos specialiter
monet: vt sint frugalitate sobrij.
Ubi ait. Nunq͂ vino redoleas ne Y
audias illđ phi. hoc nõ est oscu/
lum porrigere: sed poculum ꝓpi
nare: loquens de vinolento q̃ si/
bi porrexerat osculum. vinolẽtos
enim sacerdotes damnat Apo.
i. thi. i. ꝛ vetus lex ꝓhibet Leui.
x. Et ibidez Hierony. Conniuia
tibi sunt vitanda secularium. Et
ibi bene de hoc.

¶ Capl'm. iij. Qđ clerici sint ca/
stitate puri.

Item monet eos: vt sint
castitate puri: ꝛ a mulie/
rum consortio segregati.
vnde ait. Hospitiolũ tuum aut
nunq͂ aut raro mulierum pedes
terant. Sequitur. Ne sub eodẽ
tecto mãseris: nec in preterita ca Z

stitate ꝯfidas: qꝛ nec Dauid san/ ctioꝛ: nec Sansone foꝛtioꝛ: nec Salomone potes esse sapientioꝛ Qui tamen lapsi sunt per mulie
A res. Et idem ep̄la.xli.ad Occea/ num de vita clericoꝛuꝫ.prima in quit temptamenta sunt clericoꝝ frequēs feminaꝝ accessus. Isti/ usmodi sexus reprehēsibiles ex/ hibet clicos. Quid tibi cuꝫ femi nis qui cuꝫ domino ad altare fa/ bularis. Et ibidem. feminaꝝ cuꝫ clicis nullo pacto ꝯiūcta permit titur conuersatio. Janua diaboli via iniquitatis: scoꝛpiōis ꝑcussio nociuūq; genus femina cum ꝓ/ ximat. Stipula incendit ignem. Flāmigero igne femina percutit ꝯscientiaꝫ pariter habitantis: exu ritq; fundamenta montiuꝫ. Ego iudico: si cum viris femine habi/ tent: non deerit viscariū diaboli. Ex his aucupatum est ab initio peccatum. Ferreas mētes libido domat. Nūquid abscōdere pōt hō ignem in sinu suo: ⁊ vestimē ta illius non ardeant: prouer.vi. Mihi inquit crede. Non potest toto coꝛde cum dn̄o habitare: q feminarum accessibus copulat. Thamar eniꝫ a f̄re coꝛrupta ē.ij. R.xiij.c. ⁊ Tecla post pauonis tē ptationem Anthiochie cū paulo pergere pariter phibet. hec Hie ro. Miro enim modo antiq pa
B tres fugiebant consoꝛtia mulieꝝ ⁊ cohabitationem. Sicut recitat Grego.lx. Registri di. q̄ beatus

Augu. nec cūm soꝛoꝛe habitare consensit. di. Que cū soꝛoꝛe mea sunt: soꝛoꝛes mee non sunt. Naꝫ diabolus per mulieres tēptat iu/ giter sanctos viros. Job.ij. Dixit ei vxoꝛ sua ⁊c. vbi Grego. moꝛ. ij. Coꝛ mulieris tenuit hostis q̄/ si scalaꝫ: qua ad coꝛ viri ascende re potuisset. hmōi exemplū patet iij. dial̄. c. vii. de Andrea episco/ po fundensi: in cuius domo ha/ bitabat sanctimonialis queꝫ im/ C
pugnauit diabolus multis annis tēptādo de illa. Qui tandē alapā vnam super humeruꝫ mulieris dedit. Qđ fuit reuelatum in con silio demonū coꝛam iudeo. Qui reuelationeꝫ ep̄o indicauit vt pe niteret: sicut patet ibi. Et in vitis patruꝫ li.iij. ꝑte.v. habetur q̄ de/ mones ondērūt mulieres mona cho iuueni de nocte. Quas po/ stea cuꝫ vidisset: q̄siuit: que eēnt ille. Cui ait senex: q̄ erant mona chi de seculo. Et similiter ꝑte se/ cunda. ait senex. eamus in solitu dinem vbi non est mulier. Et ibi dem. oꝛauit Arsenius vt de⁹ dele ret de coꝛde suo memoꝛiam mu lieris que rogabat eum: vt oꝛaret D
pꝛo ea. Et parte secunda de sene qui noluit videre mulieres. Qui requisitus q̄re: rn̄dit. Cogitatio/ nes sunt sicut pictoꝛes inquietā/ tes ex cōmemoꝛatione reruꝫ vi saruꝫ. Et parte quarta. de quodā qui matrem suaꝫ allog noluit ni si oculis clausis. Et de alio q no

luit tangere carnē matris dicēs φ caro mulieris ignis est. Et dialogorū.iiij. ait presbyter moriēs illi que fuerat vxor sua. Recede mulier: igniculus adhuc viget: tolle paleā. Si igitur sancti patres afflicti et extenuati ieiunijs sic fugiebant consortia mulierū. Quāto magis clerici iuuenes bulientes libidinis ardoribus et voluptatibus vt enim ait Hiero. epla.xcviij. Non ethnei ignes non vulcana tellus. nō viscus et olympus tātis ardoribus estuāt: vt iuueniles medulle vino plene et inflāmate. Si
E
eni perfectus edixit: ne q̄s minus qui q̄ginta ānos habēs hospitio matris familias vteret. et si mulieres expelluntur de castris militum: vt habitū est.ī.parte prima: q̄to magis prelatus ecclesiasticus debet esse sollicitus: ne sit suspitiosa cohabitatio clericorū et mulierū. Et de hoc decretorum di.xxxij. interdixit: φ mulieres non debent cohabitare cū clericis. Nec debēt frequētare clerici domos mulierum vel virginum: aut cohabitare di.xxxiiij. Clericus solus. et cōtra cōcubinarios di.xxxiij. et.xxxiiij.

¶ Capitulū.iiij. Q̄d clerici sint ab auaritia liberi.

Item monet btūs Hieronimus in p̄dicta epistola clericos: d̄ auaritia cauenda: et de largitate munifica. vnde epistola. xxxiiij. Obsecro itaq̄: et iterū atq̄ iterum repetēs moneo: ne affectū clericatus: genus antique militie putes: nec lucra seculi in xp̄i militia q̄ras: nec plus habeas q̄ q̄n clericus esse cepisti. Sequit. Procuratores atq̄ dispensatores domorū alienarum: clerici quomodo eē possunt: qui proprias iubent cōtemnere facultates. Amico rape quicq̄: furtū est: ecclesiam fraudare sacrilegium est. Accepisse aliq̄d errogādū pauperibus et esurientibus apertissimi sceleris est: aliq̄d inde subtrahere omniū predonū crudelitatē superat. Et post. Ille est optimus dispensator qui nihil sibi reseruat et de his decretorum di. xliiij. hospitalitatē. de qua dicetur ī. vbi de ep̄o.
F
G

¶ Capl'm.v. Q̄d clerici sint a secularibus negotijs expediti.

Item monet Hiero. in dictis epistolis: φ clerici sint a negotijs secularibus sequestrati: et diuinis ministerijs ac vsibus mācipati. vnde dicta epistola ait. φ clericus est sors domini. i. possessio. vt habitum est. vnde ait ibi. Negociatorem clericum quasi quandā pestem fuge. Sequitur cōuiuia secularia tibi vitanda. Et post. Facile cōtemnitur clericus qui sepe vocatus ad cōuiuium non recusat. Et Gre. de his bene in registro. et decretorum. di. lxxxviij. df. φ clerici no debent super se negocia secularia assumere nec negociato-
H

res esse. Et qr de vita & honestate
clericorū sufficienter tractat Hie
ro. in dictis epistolis: & similiter li
bro. iij. decretaliu3 a principio. &
post. hec in cōi sufficiant de cleri
corum siue ecclesiasticorum condi
tionibus.

¶ Capl3. vi. Quales esse debēt
sacerdotes.

C Onsequenter videndu3
est qualiter admonendi
sunt sacerdotes specialr.
Qui q̄to eminentiores sunt di
gnitate ordinis: tanto esse debēt
eminentiores excellētia virtutis.
Sacerdos enim df a sacrifican
I do: ait Jsido. libro. vij. c. xxij. Et
Greg. in pastorali. c. xvi. Sacer
dotes dicuntur qui vt sacrū du
catu3 prebeant presunt. Et Ber.
ad Eugenium lib. iiij. Sacerdo
tes ceteris honestiores sunt: aut
fabula. vnde & apud gentiles sa
cerdotes siue flāmines i magno
erant honore & vite austeritate.
K Ait Plato in thimeo. li. i. q̄ apō
Athenieñ. predicti sacerdotes se
parati a cetero populo ꝯueniebāt
ne aliqua prophana contagione
eoꝶ castitas fedaretur. Et Señ.
primo de clementia dicit: q̄ a sa
cerdotio repellebantur apud gen
tiles captiue: ꝓstitute: & homici
de. hee aūt non poterāt petere sa
cerdotiū: qr sacerdos debet eē ca
sta cū castis: pura cū puris. Lo
L quitur enim de virginibus mini
strātibus in sacris ipsi dee veste:
vel alteri demonio. vñ ait. Jndi
gnū sacerdotio dicerem q̄ transi
ret ꝑ lupanar. Et de hoc Hiero.
ꝯ Jouinianum. Cremon inquit
stoycus vir eloquentissim⁹ de vi
ta sacerdotum antiquorum nar
rās ait: q̄ omnib⁹ ꝑpositis nego
tijs semꝑ in templo fuerūt: & re
rum naturas cāsq3 ac syderū ra
tiones cōtemplati sunt. Nunq̄3 M
se mulieribus miscuerūt. Nūq̄3
cognatos propinquos ac liberos
viderūt ex eo tempore quo cepe
runt diuino cultui deseruire. Car
nibus & vino se semper abstinue
runt propter tenuitatem sensus &
vertiginē capitis quam ex paruo
cibo patiebantur maxime ꝓpter
appetitus libidinis qui ex cibis
nascuntur. Pane raro vescebā N
tur ne onerarent stomachū. Et
si quando comederent: tonsū hi
sopum pariter sumebant in cibū
vt escam grauiorē: illi⁹ calore de
coquerent. Oleum tantū in ole
ribus nouerunt. verum & ipsum
parum propter nauseā & aspitatē
gustus leniendam. Quid loquar
inquit de volatilibus: cū oua quo
q3 & lac ꝑ carnib⁹ vitarēt: Quoꝶ
alterum: carnes liquidas: alterū
sanguinem: colore mutato eē di
cebant. Cubile eoꝶ de folijs pal
marum quas balas vocant ꝯte
xtum erat scabello: accliue: & ex
vna parte obliquu3. ꝓ puluillo
lapidem capiti supponebant: bi
dui triduiq3 inediam sustinentes

humores capitis qui nascunt ex
otio ex mãsione vniꝰ loci nimia
victus maceratione siccabant.h
O ibi.Sequitur Euripides:in Cre
ta Iouis.pphas non solum car/
nibus: sed etiam coctis cibis ab
stinuisse fert.Ibidẽ recitat Hie
ro.vba Iosephi.li.ij.⁊.xviij.De
phariseis:seductis:⁊ ethceis:quo
rum nouissimos multis efferre
preconijs.ꝙ scilicet vxoribus ⁊
vino semper abstinuerũt:⁊ quot
tidianũ vterunt ieiuniuz in nãz.
Ibidem etiaz narrat:ꝙ Cautes
⁊ Asclepides aiunt: etate q̃ Pi/
P gmalion regnabat in oriente esũ
carniũ non fuisse.Et ibidem Eu
bolus narrat:apud persas tria
magorum genera fuisse.quorum
primos qui erãt doctissimi ⁊ elo
quentissimi:excepta farina ⁊ ole
re:nihil sumere.Et ibidẽ:ꝙ apd
Melcusinam volucribus ⁊ pisci
bus ⁊ quibusdaz pomis abstine
re:solemne scilicet fuit.Ibidem
similiter dicitur:ꝙ Berdesanes
apud indos gimnosophistas di
uidit quorũ vnuz dicit Bragma
nos:alterum Samoneos:qui tã
te continentie sunt:vt vel pomis
arborum:vel punico cortice: vel
farine alantur cibo.Et cũ rex ad
eos venerit adorare eos solitꝰ sit
Q pacẽq sue.puintie in eoruz preci
bus arbitrari.Si ergo flamines
gẽtiles siue sacerdotes in suis su
perstitiosis cultibus ⁊ ritibꝰ Sa
thane seruientes:se a lasciuijs ab
stinent ⁊ secularibꝰ negocijs sub
trahũt castimonijs carnis sema
cerant:vt quietius possint in suis
ritibus ministrare: quales eẽ de
bẽt sacerdotes dei altissimi vt di
gne sibi seruiãt:quibus ꝯmissus
est populus redẽptꝰ sanguine suo
⁊ qui sunt mediatores inter deuz
⁊ populum: quibus promissus
est summus honor in regno dei
si bene seruiant.Duplici eniz ho
nore digni sunt qui bene psunt
psbyteri.i.thi.v.c. Preterea fla R
mines gentiles: ⁊ si essent praue
vite anteq̃ essent flamies: postea
tamen consueuerunt vitam suaz
corrigere fm modũ eorum:.put
ait Vale.li.v.c.ix.di.ꝙ Valerius
flacus luxu perditaz vitã inchoa
uit.Ceteꝝ a Licino pontifice fla
men factus: quo facilius a vitijs
recederet: ad curã sacroꝝ ⁊ ceri/
moniarum ꝯuerso animo:vsus
duce frugalitatis religione: q̃tuz
prius fuit exemplũ luxurie:tantũ
postea modestie ⁊ sanctitatis spe
cimen fuit.vnde Hierony.epla.
xcvi.ait.ꝙ sacerdotes gentiles S
erãt vnius vxoris viri.Et virgi
nes veste ⁊ Appolinis: in perpe
tua sacerdotij virginitate marce
bant. Sed heu hodie ꝯtrariũ ẽ
i multis:qui pfectiorijs vice sunt
anteq̃ sint sacerdotes ⁊ episcopi
q̃ postea.

¶ Capl'm septimum.Qd sacer/
dotes sint sollicitti circa curam si/
bi commissam.

Uales aūt eē debē ecclesiastici siue clici respectu ecclie sufficiēter dic̄ Ber.
T sup Cant. Omel.lxxviij.loquēs de talibus.q.s. boni sunt vigiles q dormientibus nobis ipsi vigilant quasi rationē pro aiabus nostris reddituri: Boni custodes: q vigilantes aio: atqz in orationibus pernoctantes: hostium insidias sagaciter explorant. Anticipant consilia malignantiū: deprehendūt laqueos: elidūt tendicula rhetiacula dissipāt: machinamēta frustrant. Hi sunt fratrum amatores: et populi xpiani: q multum orant pro populo et vniuersa san
V cta ciuitate. Seqtur. Ciuitas: est sancta eccl'ia propter populi collectionem. Spōsa ꝓpter dilectionem. Ouis propter mansuetudinem. Et post. Ciuitas est: vigilate ad concordiam. Sponsa ē: studete ornatui. Ouis est: intendite pastui. Sequit custodia: vt sit sufficiens: trifaria erit.s.a vi tyrānorum: a fraude hereticorū: a temptationibus demonioꝝ. Ornat9 sponse sit in bonis operibus: moribus: et oratiōibus. pastus in scripturis. Sz distictio ē: vt mādata ipōnātur duris: olera dispensationum infirmis: consilioꝝ solida et fortia que in intimis sapientie ꝓponunt: sanis et perfectis. Debēt ergo esse sacerdotes et eccliastici vigiles: custodes: milites pugiles
X Jsa.lxiij: Super muros tuos hierusalem constitui custodes: tota die et nocte non tacebunt. Itez debent sicut sponsam diligere ecclesiam: ornare sacris admonitionibus: et secundare gignendo filios dei. Jsa.lxij. Gaudebit sponsus super sponsam. Item debent eam pascere pascuis celestibus: sicut boni pastores: Ezec.xxxviij. Suscitabo pastorē meū q pascat eas. Et ibidē: de nō pascētibus vhe pastorib9 q pascebāt semetipsos. Jo.x. Bon9 pastor aiaz suā dat ꝓ ouib9 suis. Sz ecōtra ē de Y
mltis: q nō se tales exibēt eccl'ie sibi cōmisse. De quib9 Ber. sup Cañ.omel. lxxv. Pauci sūt ad modū q non q̄rant que sua sunt Ex oibus caris eius. Diligūt munera: nec possunt pariter diligere xpm: q manus dederunt mamone. Sed vnde hāc illis exuberare estimatis rerum affluentiam: vestium splendorē: mensaꝝ luxuriam congeriē vasoruz argenteorum et aureorū: nisi de bonis spōse? Jnde est: q ista pauper inops et nuda relinqtur: facie miseranda: inculta hispida: exanimis.ꝓ Z
pter hec: non est hoc tempore ornare sponsam sed spoliare: nō custodire sed perdere non defendere: sed exponere: nō instituere sz prostituere: non pascere sed mactare et deuorare: dicente domino Vhe illis qui deuorāt plebez meam sicut escam panis. ¶ Multis alijs modis se habent ecclia

stici ad ecclãm sponsam suaꝫ: si
A ue superiores prelati: siue inferio
res: qbus est aiarum cura com-
missa. Sunt eni sicut agricultores:
edificatores siue architecto-
res. i. cor. iij. Dei agricultura estis
dei edificatio estis seqr. Ut sapiẽs
architect' fũdam͞tũ posui. ¶ Itẽ
B ecclesiastici habent se ad ecclesiã
sicut milites eius: ꝛ sicut vineaꝝ
plãtatores. i. cor. ix. Quis militat
vnꝗ̃ suis stipendijs? Quis plan
tat vineam: ꝛ de fructu eius non
edit? Et sic multis alijs modis se
hñt prout infra dicet. Predica-
tor ergo diuinus: de his conferat
cum clericis ꝛ ecclesiasticis: ꝛ vt q
libet viuat ẜm status sui dignita-
teꝫ: hortet quẽlibꝫ: vt exerceat su
am debitam operationem ẜꝫ gra
dum sui ministerij: ne de eis ve-
rificet illud qđ ait Ber. ad Euge
C nium li. iij. Quid sibi vult: ꝙ cle
rici aligd esse: ꝛ aligd videri vo-
lunt? Iniquũ est minusꝗ̃ sinceꝝ
Nempe hitu milites: questu cle
ricos. actu neutrũ exhibẽt. Naꝫ
neꝗ̃ pugnant vt milites: neꝗ̃
vt clerici euangelizant. Cuius er
go sunt ordinis? Cum enim vtri
usꝗ̃ esse cupiunt vtrũꝗ̃ deserui-
unt: vtrũꝗ̃ confundũt. Et vnus-
qſꝗ̃ igr i ordie suo resurgat. In
q̃ isti. An nõ q sine ordie pecca-
uerunt sine ordine peribunt. ꝛc.

¶ Tertia distinctio. De informa
tione episcoporum.

T qꝛ ex clericis eligũt
episcopi: prout dicit
c Hiero. epistola. xliij.
ingens ꝙ Alexãdrie D
a Marco euangeli-
sta vſꝗ̃ ad heraclam ꝛ Dionisiũ
episcopos a pꝛ̃sbyteris semp vnũ
esse electum: ꝛ in excellẽtiori gra-
du collocatũ: epm̃ nominabant.
Quẽadmodũ si exercit' Impe-
ratorem faciat: aut diaconi eligãt
de se quem industriuꝫ nouerit: ꝛ
archidiaconũ vocent. Quid eniꝫ
excepta ordinatiõe episcopus ꝗ̃
presbyter facit? Seqtur. Presby
ter ꝛ epũs. aliud etatis: aliud di-
gnitatis est nomẽ. Et de hoc Hu E
go vbi. ẜ. c. xij. Sacri canones dif
finiunt: neminẽ in epm̃ eligẽduꝫ
nisi prius in sacris ordinibus reli
giose fuerit cõuersatus. ¶ Pri-
mo ergo sunt omnes ecclesiastici
admonendi de ambitione digni
tatis ꝛ plationis cauenda. ¶ Se
cundo de electione canonice ac
legiptime facienda. ¶ Tertio de
dignitate ecclesiastica ac prelatio
ne humiliter ꝛ cum timore susci-
pienda. ¶ Quarto de ipsa digni
tate iuste ꝛ prouide gubernanda.
ꝛ de virtutibus ꝛ officijs ipsoruꝫ
regentium.

¶ Caplm̃ primũ. Qđ auctoritas
ecclesiastica non est ambienda.

Relatio eniꝫ siue digni-
p tas potestatis non est in
ordinate ambienda: nec cupidi-
tate appetenda: nec presumptuo-

se assumenda: vt.s. in parte ha
bitum est parte prima ꝓpter mul
tas causas: vt dictũ est ibi. Et ma
xime prelatio ecclia∫tica: non est
F ambitiose appetenda: tũ qꝛ minꝰ
est homini debita ꝙ̃ prelatio ter
rena. Jlla eni vt sepius debet ho
mini iure legiptime successionis.
Non sic aũt de prelatione ecclia
stica: prout dr Hebr.v. Nemo
sumat sibi honorem: sed q vocat
a deo tanꝙ̃ Aaron. Jdeo dr ec
clesiastico viro: ꝙ est sacerdos sꝫ
ordinem Melchisadech: de cu
ius successione non legit. ¶ Iteꝫ
non est ambitiose appetenda: qa
G nimiũ periculosa: ne aie cõmis
se pereant: ⁊ multũ laboriosa re
cte ministrantibus.i. Thi.v. Si
quis episcopatum desiderat: bo
num opus desiderat. Super qd
Hiero.epl'a.xliij. Opus inqt nõ
dignitatem: laborẽ non delitias:
opus per quod humilitate decre
scat: non fastigio intumescat. Sꝫ
qꝛ rarum est ⁊ difficile sic appete
re opus ⁊ laborem: sine honore
⁊ alijs: Jdeo periculosum est val
de: in prelationibus ecclesiasticis
H appetere opus ⁊ laborẽ sine alijs
¶ Item appetens: sibi prelatio
nem conferri: eo ipo non est ve
rus episcopus aut ꝓlatus. ait Au
gu.ix de ci.c.xix. exponens illud
ad Thimo. Qui episcopatũ desi
derat. Scopos intentio. Scopin
I latine diceret supintẽdere possu
mus: vt intelligat: se non esse epꝫ
qui preesse dilexerit non prodesse
Ille aũt prodesse potest: q pecca
tum exterminare ⁊ mores corri
gere valet: scit ⁊ vult. Jdeo Ecc.
x. Noli qrere fieri iudex nisi va
leas virtute irrumpe iniquitates.
¶ Item non est appetenda inor
dinate prelatio maxime ecclesiasti
ca ratione eq̃litatis nature homi
num: propter quam non dꝫ quis
appetere dominari vel preesse al
teri. Job.xxxj. Nunqd nõ in vte
ro fecit me q ⁊ illum. Jbi Greg.
mor.xxxiij.añ fi. Sancti viri cuꝫ
presunt non in se potestatẽ ordi
nis: sed equalitatem conditionis
attendunt. nec preesse gaudẽt ho
minibus sed prodesse. Sciũt eni
K ꝙ antiq patres non tã reges ho
minũ ꝙ̃ pastores pecorum fuis
se memorant. Gen.ix. Terror ve
ster ac tremor sit super cuncta aia
lia terre. Nõ dicit sup homines.
Sequit. Contra naturam super
bire: Est ab equali velle timeri.
¶ Item non est appetenda pre
latio propter potestatis lubricita
tem: ⁊ precipitij timorem. Unde
Sen: epl'a.lxxxviij. Relique am
bitum timenda res est: vana: vẽ
tosa nullũ habens terminum. Et
seqtur. Non in prerupto illic tũ
L stabis sed in lubrico. Et pᵒ. Que
conqꝫ videtur eminere in rebus
humanis ꝙ̃uis pusilla sint in cõ
paratione humillimorum ꝑ diffi
ciles tamen ⁊ arduos tramites
adeunt confragrosa in fastigia di

gnitatū via. hec ille. Sic ergo dif ficile ē in via ardua ⁊ lubrica am bulare: qn̄ homo cadat ⁊ aut ti tubet: sic difficile est viuere in di gnitate maxime ambienti eā qn cadat. Ut enim ait Gre. vbi. s. se pe transitoria ptās animum p ab rupta elationis rapit. Et qꝛ eo qs extollit quo se super alios videt: illum oportet quod supra se ē sē per aspicere: vt p considerationē veri dominij decrescat tumor fal

M se dominationis. Difficile enī ē: in arduo ambulare ⁊ non cade re: nisi homo solidet timoris dn̄i pōdere. Jō Grego. vbi. s. Ma nu humillime consideratiōis de primendus est tumor elationis Job. xxx. Eleuasti me valde. scio ꝙ morti trades me. Ubi Grego. mor. xx. ante fi. Ad hoc solū fugi tiue felicitatis aura subleuat: vt repente deteriꝰ in infimis sternat Jdeo Dauit humiliatus ait. Ne qꝫ ambulaui in magnis neqꝫ in mirabilibꝰ sup me. Diabolus eni

N ruit: qꝛ elegit potius ꝑesse ꝙ̄ sub eē: ait Aug. xiiij de ci. c. xi. ¶ Jtē non est appetenda ambitiose pre lato propter deiectionem depri mentis seruitutis ⁊ propter varie tatem multimode sollicitudinis Job. xxxviij. Ecce Gigantes ge munt sub aquis. Ubi mor. vl. an̄ mediū ait Gre. Quāto qs hic al tius erigit: tanto curis grauiorib⁹ onerat: eisqꝫ ipsis populis mente ⁊ cogitatiōe supponit qbus sup ponit dignitate. Sequit. Homo in sublime eleuat⁹: tantos super se sustinet: q̄tos suppositos re git. Jdeo Gigantes. i. prelati ge munt sub aquis. i. populis: ait ibi dem. Et post. Jpsa occupatio se cularium dignitatū: tanto facilio ribus vitijs premit: q̄to maiori bus curis grauat. Human⁹ gp pe aius videre ⁊ deuitare pecca ta vtinam valeat vel qetus. Un̄ ⁊ vir sanct⁹ vidit. desideratas re

O rum celsitudines absqꝫ peccatis ministrari non posse. vt enim ait Ansel. de similitudinibus. c. xv. Sic est de ambitiosis: sic̄ de pue ris venantibus papiliones. Qui dum illos sequuntur cadunt in foueas.

¶ Capl'm 'sc'ds quō sancti pře recusauerunt dignitates.

O B dictas igitur causas ⁊ multas alias: de quibus supra parte prima vir ec

P clesiasticus non debet esse ambi tiosus ad habendam prelationeꝫ ecclesiasticam exemplo sanctoruꝫ patrum: sicut beati Ambrosij. de quo legit in vita sua ꝙ cum esset electus diuino oraculo: voce so nante Ambrosium ep̄um: ⁊ om nes in eum consensissent: egres sus ab ecclia tribunal conscēdit: ⁊ contra suam consuetudinē tor menta personis adhiberi iussit: Nihilomin⁹ populus clamabat. Peccatum tuū super nos. Jpse vo reuertens domum: ph̄ mpr̄s

fiteri voluit: et mulieres publicas
publice ingredi fecit: vt illis visis
populi intentio reuocaretur. Et cuz
nec sic populus acquiesceret: noctis
silentio fugam iniit. Et cum Tici
nuz se pergere crederet: mane in
uentus ad portam ciuitatis: nihil
ominus fugam petiit: sed prodi/
tus est ab hesitio. ¶ Similiter le
Q gitur de beato Gregorio: quod cum
electus fuisset ab omnibus in pō
tificem: et fugeret ad saltus ne cō
firmaretur: iditio colūne fulgide su
per se descendentis inuentus est:
prout dicitur in vita eius. ¶ Similiter
legitur de beato Marco: quod policē
sibi abscidit: vt indignus sacerdo
tio haberetur. ¶ In li. quoque qui dicitur
paradisus legitur de sancto Anto/
nio: quod cum fuisset in episcopum postu
latus et ad benedictionem duce/
retur: videns se aliter nō posse eua
dere: ferro sinistram aurē radici
tus coraz omnibus secuit dicēs. Sal
tem vel nunc probatur nō posse quod
cupitis adimpleri: quia nullus au/
R re precisus non debet ordinari. Cui
dorotheus episcopus. A iudeis lex ista ser
uatur. Ego autem si dederis mi/
hi naribus truncatum aliquē sed
moribus probum: non dubito ipsum
facere episcopum. Me aūt vim inferre
temptarent iratus ait. Si me vl
terius cogitis: et linguaz propter
quā mihi molesti estis abscindā
et tunc dimiserunt eum ¶ Con
similiter legitur li. iii. Hystorie tri/
partite quod mortuo episcopo apud Se

ropolim: hylarionē monachum
elegerunt ciues. Et cum ille cre/
bro refugeret Theophilus suade
bat ei: ne sacerdotium refutaret.
Tunc ille promisit dicens. Cras
quod domino placuerit implebi
tur. Altera vero die venientes ad S
cellam eius cogebant eum. Qui
bus ille ait. Prius oremus. Quod
cuz Theophil⁹ laudasset: et simul
orarent: hylarion terminuz vite
cum oratione illa suscepit. ¶ Si er
go sancti prefati: diuinis carisma
tibus pleni: virtutibus et morib⁹
prediti vita eximii: et zelo diuini
amoris et animarum salutis serui
di: sic refutauerūt prelationes ec
clesiasticas: ob multitudinem pe
riculorum sui et aliorum: qua te/
meritate per fas et nephas nos eas
assequi nitimur? Ideo Greg. i.
pastoralis. c. ix. ait. Qui virtutib⁹
pollens est: ad regimen coactus
veniat: virtutib⁹ vacuus: nec coa
ctus accedat. Et de hoc Ber. bn̄ T
in epistola ad Senonen̄ Archie
piscopum. Multi inquam non tan/
ta audatia et alachritate currerēt
ad honores: si inesse scirent one/
ra: si grauari metuerēt: nec cum
tāto periculo quarūlibet dignita
tum infulas affectarent. Sequitur.
Scolares: pueri: et impubes: at/
que adolescentuli: ob sanguinis di
gnitatem promouentur ad ecclesia
sticas dignitates: et de sub ferula
trāsferunt ad principandum pre
sbyteris. Letiores dicerem: quod vir V

gas euaserint: q̄z qp meruerit pn cipatum. Sed vhe terre: cuiꝰ rex puer est. ecc. x. O infrunita ambi tio ⁊ insatiabilis appetitus auari
X tie: in q̄rendo. s. ascendere de gra du in gradum vsq; ad papatum vel in agregando ecclias simul crudelis ambitio ⁊ incredibilis. Sed vhe qui coniungitis domū ad domū ⁊c. Et ibi m̄lta de hoc.

Caplm tertium. De incōmo dis ambitionis.

Item. Ber. ad Eugeniū li. iij. O ambitio: ambiē tiū crux: quomodo om nes torques omnibus places? Nil acerbius cruciat: nil molesti us inquietat: nisi tamen apud mi seros mortales celebrius negoti is eius. An non limina apostolo rum plus iam terit ambitio q̄z de uotio? An nō vocibus eius: no strū tota die resultat palatium. An nō questibus eius: tota legū canonūq; disciplina insudat? An nō spolijs eius omnis italica in hiat inexplicabili auiditate rapa citas? Huic cōcordat Sen̄ epla xlviij. Cupidtia inquit omnis in grata: ⁊ nemo eorum q in repu blica versant quos vincat s; a q bus vincat aspicit. Et illis non tā iocundum est multos post se vi dere q̄z aliquem grauare. An se habet hoc vitium omnis ambi
Z tio seu omnis cupiditas: q̄z icipit semper a fine. s. q̄z appetit qd̄ ma ius est. Et ponit exemplū bonū epla. lxxv. Uidistis inq̄t canem: missa a domino suo frusta panis aut carnis aperto ore captantem Quicqd accepit: ptinus integrū deuorat: ⁊ semper ad spem vētu ri inhiat. Idē euēit nobis. Quic quid enim expectantibus proicit fortuna: id sine vlla voluptate ac mittimus: statim ad rapinam al terius attoniti ⁊ erecti. Hoc autē non euenit sapienti: q̄z plenus est hec ille. vere ergo ambitio insta bilis est ⁊ iexplebilis. Ideo recte ait Ber. Crux ambientium ex q̄ plura assequit: plura ābit. ⁊ Sen̄. A
ij. de benefi. c. xix. Nunq̄z inquit improbe spei qd̄ dat satis ē: ⁊ ma iora cupimus quo maiora vene runt. multoq; concitatior est aua ritia in magnarum opum conge stu collocata. Ut flāme acrior vis est quo est maiori incendio ema nat. Eque ambitio non patit quic q̄z in ea mensura bonoꝝ qescere que quondam eius fuit impudēs votum. Nemo agit de tribunatu gratias: sed querit: qp non est p̄ turam vsq; perductus. Neq; hec grata est: si desit cōsulatus. Nec hoc qdem facit si minꝰ est qd̄ vl tra se cupiditas porrigit: ⁊ faculta B
tem suam nō intelligit: q̄z nō vn de venit respicit: sed quo tendit. hec ille. Ex quo igitur gētiles sic despiciebāt honores: ⁊ refutabāt prout ait Ual. li. iiij. de Fabio ma ximo: qui pene tantū in recusan dis honoribus gessit q̄ntum ege

C rat in merendis:fideles ⁊ maxie sapientes debent se ab ambitiōe huiusmodi cohibere. Et eo ipso non sunt assumendi: sed repellē di:quo deprehendunt esse ambi tiosi:prout ait Grego.ix.registri. Et de hoc Poli.li.vij.multum. Ubi ait. Dum ambitio inualescit calcata eqtate est procedendum in iustitia. Sequit. Est videre ꝙ plurimos aucupes in peccatum honorum pcipites: adherere po tentibus: se reipublice iniurijs i miscere temptantes viam: qua se possint a latere vel aduerso i al tum tollere. Et hoc vel ratiōe ex

D pensarum: vel ratiōe nobilitatis. vel ratione obsequiorum vel mu nerum: vł ratione hypochritaliū simulationū: vel fictarū dissimu lationū: allegādo se indignos ad officia dignitatum. Ut eniz ait ibi cum quidam ambitiosus mona chus ad abbatiaz quam preeme rat vocare ⁊ ille modestiaz simu lans: vt auidius peteret onus re fugeret: ⁊ confiteret: se palā tante rei indignuz: Plane ait pꝛiceps

E indignus es: qꝛ eam clam: mihi data pecunia emisti: summamqꝫ expressit. Sed per me non stat: quo minus pactio ipleat. Liber me haberi iustum est. ⁊ tu domū radeas: vt qui dignus est: desti tute presuletur ⁊ preficiat ecclie. ❡ Sed aliter accidit nūc ꝺ mul tis qui preficiūt mōis dictis. Ibi dem narrat: ꝙ vacante ecclesia Nolana campanie: ad Cancella rium regis accesserunt tres viri. s. abbas: archidiaconus. ⁊ preposi tus regni causā agens fratris sui clerici. singuli offerentes pecuni am ꝓ dicto episcopatu. Emptio autem ⁊ venditio: vndiqꝫ facta ē

F De solutione implenda cautū est diesqꝫ prefixus electionis sollē niter celebrāde. Cumqꝫ ad diez archiepiscopi ⁊ episcopi cōuenis sent. prefatus cancellarius com petitorum causas exposuit: ⁊ qc quid cū quolibet dictorum egissꝫ dicens se exinde de episcoporum snia processurum. Damnatis er go competitoribus symoniacis: pauper monachus: ⁊ tocius rei ignarus canonice est electus ap probatus ⁊ introductus. Illi vo tres coacti sunt soluere id in quo se obligauerant vsqꝫ ad nouissi mum quadrantem. ❡ Utinam

G ita agat cum procerib⁹ nostris q omnes sedes olefaciunt attenti⁹ ⁊ curiosi⁹ ꝙ odorat vis aut saga citas canum: vt formellas lepoꝝ aut ferarum latebras deprehēdāt vt ait ibidem. Apparet ergo stul ticia talium maxime carentiuz sa pientia virtute ⁊ industria guber nandi: q ambiūt esse gubernato res nauis que est ecclesia in hoc mari magno: irruentibus tot vē tis temptationum: ⁊ conquassan tibus tot fluctibus tribulationuz:

H ne submergantur in diluuio pec catorum: qa maledictum ⁊ mē

datium ⁊

F datum: ꝛ homicidium: furtuꝫ ꝛ adulterium inundauerūt. Osee. iiij. vnde Tulius. i. de offi. c. xxv. ait. ſm Platonem similiter eos facere qui inter ſe contendunt: vt potius rempublicaꝫ adminiſtrēt ac ſi naute certarēt q̄s eoꝝ potiſſime gubernaret. Ceſſꝫ ergo oīs ambitio ab eccleſiaſticis.

¶ Capl'm. iiij. Q̄ṏ electio rite eſt facienda.

Non enim ſunt aſſumendi ad eccleſiaſticā ꝓlationē: ob iprobaꝫ ambitionē: ſꝫ ſūt eligēdi canonica electiōe: vt habitum eſt. ṡ. a Hier. dicēte: ꝙ electio rite ē faciēda: nō ob aliquā cōmoditatē tēporalē eligētiū: vel emolumenti ſpeꝫ: nec ob humanā itercessionē ſuaſionē: aut comiationē: nec ob ioꝛdinatam ad perſonā eligibilē affectionem: aut carnaleꝫ cognationem: ſed ſunt eligendi ob diuini honoꝛis cumulationeꝫ: ob eccleſie comoditatem: ob profect⁹ ꝛ vtilitatis aiaꝝ ſpem: ꝛ ob virtutum ac moꝝ ipſius eligendi perfectionem. De qua electione: decretoꝛum di. xxiij. Qui eṗs oꝛdinatus. De ſolēnitate ṽo electiōis di. lxij. Eṗus duꝫ fuerit. Et q2 ibi mltum de electionibus: ideo breuiter hic. Ab anno autem quinquagenario cuſtodes vaſoꝛum erant de tribu leui. Numeri. viij. Super quod Gregoꝛius moꝛa. xxiij. dicit: ꝙ ꝑ vaſa fideles ſignificantur quoꝛum curam ſuſcipere nō pꝛeſumant: niſi q bella tēptationum ſubegerint. vnde ait dominus ad Moyſen. leui. viij. Congrega omneꝫ cetum ad hoſtiū tabernaculi i electiōe Aaron ꝛ filioꝛum eius: vt ſciant omnes ꝙ qui pꝛeſtantioꝛ eſt ex omni populo: doctioꝛ: ſanctioꝛ: ꝛ virtutib⁹ eminentioꝛ: ille eligatur ad ſacerdotium. Ait autem ibi Origeñ. in glo. Ideo qui alijs modis eligunt q̄ȝ pꝛedictis timeant dei iudiciū: ꝛ ſibi imputari damna ꝛ ꝑditionem aiaꝝ ꝛ ruinam eccleſie que deſtituitur in inſtitutiōe mali pꝛelati. vnde narrat Gregoꝛi⁹ dial'. iiij. c. ix. de Paſcaſio qui reſpondit: ꝙ loco penali deputatus fuerat nulla alia cauſa: niſi ꝙ in partem Laurentij ꝯ Simacum ſenſit in eligendo euꝫ ad oꝛdineꝫ pontificatus. vt enim ait Grego. pꝛio regiſtri: Neceſſe eſt vt omnes culpas ꝛ negligētias ſibi imputet qui miniſteriū virtutis infirmo cōmiſit. Et loquitur de miniſterio pꝛelationis. Et q2 eligentes quodāmodo cōmittūt miniſterium electo: ſi ille ſit deffectuoſus ꝛ negligēs: culpe ꝛ negligentie illis imputande: niſi qṏ eēt ab ſurdū: ille ſe modis aliquib⁹ ingeſſiſſꝫ pꝛece: aut pꝛecio: vel ſuaſionib⁹ impoꝛtunis: cū ſm Apo. nemo ſumat ſibi honoꝛē ſed qui vocatur a deo.

¶ Capl'm. v. Qua intentiōe de-

det electus consentire: et de nomine episcopi.

Lectus ad prelationem ecclesiasticā rite mō supradicto consentiat: non ex presumptuosa cupiditate non dominandi libidine: non ex cordis inani iocunditate: sed intētione obediendi voluntati diuine: et appetibilitate ministrandi deo: et desiderio acquirendi lucrum animarum: et affectu proficiendi in ecclesia dei. Et hoc cum humilitate: timore: ac tremore: ait Aug. ix. de ci. c. xix. Non est in hac vita inquit in actione amādus honor sed opus quod per eundē honorem fit vel potestatem si recta atqz vtilis sit. i. vt valeat ad vtilitatē subditorum: q̄ scdm deū est. vt. n. ait Apo. Qui epatuz desiderat. bonū opus desiderat. Seqt. Epatus nom̄ ē opis n̄ honoris: vt habitū est. s. et Grego. i. pastoral. c. viij. dicit: qp qui preesse concupiscunt: ad vsuz sue libidinis instrumentum aplici sermonis accipiunt. quo ait. Qui episcopatuz. etc. Quia Aposto. laudans desiderium: in pauorez reddit qd laudauit: cū ait. Oportet episcopum irreprehensibilē esse: vnius vxoris virū: sobriū: prudentem: pudicuz ornatum: hospitalem: doctorem nō vinolentū: non percussorem sed modestū: non litigiosum: nō cupiduz: sed domui sue bene prepositum: filios habentem subditos cum omni castitate. et sic de alijs virtutibus quas enumerat ibi bene. Sequitur. Illo tempore hoc dicitur quo quisqs plebibus preerat: pars ad numerum ducebatur. Tunc eniz fuit laudabile epatum querere: quando p hunc modum: quenquā dubiuz non erat ad supplicium perueniре. Cuz humilitate igitur et pauore suscipienduz est onus prelationis: ait Augu. de ci. vbi. s. di. Locus superior sine quo populus regi non potest: et si ita teneat et administretur vt decet: tamen indecenter appetitur. Quāobrē otiū sanctum querit charitas virtutis et negocium sanctū suscipit necessitas charitatis. Quā sarcinā et si nullus imponit: precipiēde atqz intuende vacandū est veritati. Si aūt iponit: sustinenda est pp charitatis necessitatez. Sed nec sic: veritatis dilectio deserēda est: vt subtrahatur illa suauitas: et opprimat ista necessitas. hec ille. Et de hoc Greg. vij. registri dicit: qp sicut locus regiminis desiderātibus est negādus: ita fugiētibus offerēdus ne quis sumat sibi honorē etc. Et li. ix. Sicut q inuitatus renuit: q̄situs refugit: sacris est altaribus admouendus: sic q vltro ambit. vel importune se ingerit est procul dubio repellendus. Nam qui sic nititur ad altiora cōscendere: qd aliud agit: nisi vt crescēdo decrescat: et ascēdēdo exterius: ad profū

da descendat? Sequitur. Eligen
S dus videat qd imitetur: discat
qd doceat: informet quod teneat
Nam casum appetit: q ad sūma
fastigia postpositis gradibus per
abrupta querit ascensū. Qui er-
go suscipit onus: ob dei honorē
& proximoꝝ vtilitatē suscipiat: si ad
hoc idoneus ē & vtilis: vt pascat
gregē dei pascuis diuinaꝝ pdica
tionū: put ait Greg. vii. registri.
Si is qui valet inquit: dei oues
renuit pascere: ondit se pastorē
sūmū minime diligere. Si enim
vnigenit⁹ patris: p explenda vti
litate cōi: de secreto pris: ad pu-
blicū nostrū descendit: qd nos
dicturi sum⁹: si secretum nostrū
T pponamus vtilitati proximorum?
Nā sicut toto desiderio debem⁹
occupationem fugere: ita si desit
q predicet: occupationis onus li-
benti necesse est humero subire.
vt patet exemplis duoꝝ pphetarū
Ait enī Isaias. vi. ecce ego mit-
te me. Ait Hiere. i. c. nescio loq
Quod. n. vn⁹ hūiliter acceptauit
alius laudabiliter expauit. vnus
V enim voluit proximis pdesse per
vitam actiuam: alius vō: amori
conditoris inherere p contem-
platiuā. Sup qd silr qsi idē prio
pastoralis. c. vij. Nullus igitur se
extollat ex tali electione: sed ma-
gis se humiliet ait. Ber. ad Ar-
chiepiscopum Senoñ. Noli in-
quit altum sapere. In alto enim
posito: non altū sape difficile est:

& oīo inusitatū. Sed q̄to inusita X
tius: tanto gloriosius. Sequitur
Nō ergo felices q: pestis: sed si
non pdestis vos infelices putate
Debet enim cogitare prelatus et
opa que assūpsit & pericula quib⁹
se imiscuit: dāna aiaruꝫ p quib⁹
se obligauit: & occupationuꝫ fasti
gia que incurrit. ait Aug. epistola
lxvi. peto: vt cogites: nihil in hac
vita hoc tpe esse felicius faciliꝰ
leti⁹ & oībus acceptabilius episco
pi aut presbyteri aut diaconi offi
ciosi tamen psunctorie aut adu-
latorie res agitur: nihil apud deū Y
miserius tristi⁹ & damnabili⁹. Et
post. Nihil difficili⁹ piculosius &
laboriosi⁹ taliū officio. Sed apud
deum nihil beatius: si eo modo
militatur q̄ impator noster iubet
scilicet iesus xpus. Et post: de se
loquens ait. Quid existimem si
secūdus locus tabernaculoꝝ tra
deretur illi q remū tenere nō no
uerat? Si ergo sic humiliter de
se loquitur Augu. preditus omni
sapientia & virtutum eminentia:
q̄to magis debet qs cū timore &
humilitate onus prelationis assu Z
mere? Jō beatus Gre. cōsiderās
pericula plationis assumpte plā
xit multum de assumptione sua
ad tale onus: sicut ait ipse primo
Registri. Cor meum inquit dere
liqt me. Nolite me vocare Noe
mi: filios enim pdidi. i. opera cō
templationis ppter terrenas cu
ras. prius eram super altitudies

A terre:sed post causarum fluctib⁹ ⁊ tempestatib⁹ depressus. Et ponit exemplum. Simia: leo vocari pót: sed fieri nunq̃ pót. Qua si dicat vocari possum papa vel summus pontifex: sed nó fieri talis qualis esse debet papa. ẜz meum iudiciũ. Mira ergo humilitas sanctoꝝ antiquoꝛuz: vel in fugiendis talibus prelationibus vl' in acceptandis cũ timoꝛe: tremore: ⁊ humilitate: charitate cogente. ⁊ plangenda est temeritas modernoꝛũ in ambiendis talib⁹ prelatióib⁹: vl' temerarie suscipiẽdis.

¶ Caplm. vi. Qualis debet esse episcopus post consecrationem.

q Ualis autem debet esse episcopus postq̃ est electus ⁊ consecratus determinat Aposto. i. Thi. ij. vbi ait. B Opoꝛtet epm irrepꝛehensibilem esse sobriuz prudentem. ⁊c. vt. s. Quas virtutes explicat Hiero. epistola. xliiij. quasi per totuz. vñ ait ibi super illud ad thimoteuz. Si quis sine crimine ⁊c. vno sermone omnes virtutes cõpꝛehẽdit. De quibus virtutib⁹ ibi sufficienter. Qualis etiam debet esse episcopus habetur decretoꝝ di. C xxv. Núc ꝑ singulos: ⁊ di. lxxxi. ẟ oꝛdinãdis. ⁊. lxxxvi. Si qs ẟo. Iugiter ergo cogitare debet eps interꝑtationẽ nominis sui. Scopos enim intentio interpꝛetatur ⁊ scopin superintendere. Inde dictum vocabulum: ꝙ ille qui preficitur superintẽdat ẜm Aug. lx. de ci. Et est nomẽ operis nõ honoris: vt dictũ est. Et vt ait Ber. ad Eugenium: epi nomẽ nõ dominum sonat sed seruitiũ. Ideo debet iugiter intendere tam sibi q̃ gregi cõmisso. Act. xiij. Attẽdite vobis ⁊ vniuerso gregi in q̃ posuit vos deus regere ecclesiaz. Et. i. Pe. vlti. Non dominãtes in clero. Et de nomine epi Ber. D ad Senoñ. dicit: ꝙ ẜm ethimologiam: pontifex dicitur seipsum faciens pontem inter deũ ⁊ pplz. pertingit enim pons ille vsq3 ad deum ea fiducia: qua non suã sed illius querit gloꝛiaz: ⁊ vsq3 ad ꝓximũ ea pietate qua non solũ sibi ꝓdesse desiderat sed ꝓximo. Sequit. Offert deo bon⁹ mediatoꝛ pꝛeces populoꝛũ: repoꝛtans illis a deo benedictionẽ ⁊ gliaz. Supplicat maiestati ꝓ excessib⁹ delinquentiuz: vindicat in peccantes ꝓ iniuria: nec populi requirit datum sed lucrum nec dei vsurpat gliam: sed querit gr̃az. Memoꝛ ergo esse deb3 eps iugiter sui nominis: vt viuat viuaciter: ⁊ operetur virtualiter ea que nomen exꝑimit: ne dicatur ei Apoca. iij. c. Nomen habes ꝙ viuas ⁊ moꝛtuus es. Similiter debet esse memoꝛ sue excellentie ⁊ dignitatis. vt sit omnib⁹ in exẽplũ: ait Hierony. epl'a. cxiij. loquens ad epm E In te omniũ oculi diriguntur. Domus tue cõuersatio quasi in spe-

cula constituta: est magistra pu/
blice discipline. Quicqd feceris:
id faciẽdũ sibi omnes putãt. Ca/
ue: ne ↄmittas: q̄ aut q reprehẽ/
dere velint: digne lacerasse vide
antur: aut qui imitari: cogant de
linquere. Et ibi loquens de q̃dã
ait. Subuenire pauperibus: visi
tare languentes: ꝓuocare hosp
F cio: lenire blanditijs: gaudere cũ
gaudẽtibus: cecoꝝ baculus: esu/
rientium cibus: spes miseroꝝ:
solatiũ lugentiũ fuit. In singlis
virtutibus eminebat: quasi cete
ras non haberet. Sic enim eps
memorans sue dignitatis eminẽ
tiam ꝓuocabatur ad vite ꝛ virtu
tum excellentiam.

¶ Capl'm. vij. Qd episcopus ca
ueat ab omnibus vitijs: ꝛ specia
liter a gula.

Et licet oẽs virtutes quas
G enumerat Apo. i. Thi. ij.
epo sint necessarie: tamẽ
spãlr cauere dz vitia q̃ sunt maio
ris ifamie: q̃lia sunt carnalia vi/
tia. s. luxuria: gula: auaritia ꝛc. ꝛ
studere ad hñdũ ỽtutes opposi/
tas. vñ ait ibi Apo. Non oportet
epm esse vinolẽtũ. Super quod
H ait Hiero. illud exponens episto
la. lxxxiij. vinolentia scurrarum
est. i. cõmessatorũ. venter enim
mero estuãs cito despumat in li/
bidinem. In vino eniz est luxu/
ria: in luxuria est voluptas. in vo
luptate impudicitia. Qui eni z lu
xuriatur: viuens mortuus est: q

adũ inebriatur ꝛ mortuus ꝛ sepul
tus. Noe ad vnius hore ebrieta I
tem femora nudauit: q̃ per sexcẽ
tos annos sobrietate contexerat.
Gen. ix. Loth p temulentiam
nesciens libidini miscuit incestũ
ꝛ quem Sodoma nõ vicerat vi
na vicerunt. Gen. xviij. Sacer/
dotibus enim legalib' ꝓhibituz
fuit vinũ. leuit. x. in figura exter/
minande temulentie: ꝛ sobrieta/
tis habende in sacerdotib' euan
gelicis. Q̃to enim dignitas excel
lentior: persona honorabilior: cõ K
uersatio celestior: ꝛ operatio spiri
tualior: tanto magis est cauenda
vinolentia ꝛ ebrietas: que ꝛ digni
tatem vilificat: personã dehone/
stat: ↄuersationẽ infamat: ꝛ ope/
rationem debitaz impendit. Iõ
ait Saluator discipulis. Cauete
ne grauent corda vestra crapula
ꝛ ebrietate. ¶ Item cauenda est
prelatis lasciuia corporis ꝛ temu
lentia: ne ad coꝝ exemplũ subdi
ti ad vinolentiaz relaxentur. Ait
Gre. mora. i. Cum maiores vo/ L
luptati deseruiũt: nimiꝝ minori/
bus lasciuie frena laxantur. Job
xxx. Si quando ridebã ad eos: ñ
credebant vbi mora. ait Grego.
Duz nos quasi licenter letos aspi
tiunt. s. subditi ipsi ad illicita re/
soluuntur. Et ibidem prelatus ẽt M
arridẽs timeri debet: ꝛ irat' ama
ri: vt cum nec nimia leticia vilez
reddat: nec immoderata seueri/
tas odiosum. Ad alioꝝ ergo co/

hībitionem cauere debet prelat⁹
a voluptatis lasciuia: ⁊ indebita
leticia. vnde ⁊ sancti amplius se
macerauerūt ⁊ cohibuerūt post
q̄ȝ erant episcopi q̄ȝ ante. Sicut
legitur in vitis patrū lib. ij. parte
x. de abbate vatica: q postq̄ȝ fa-
ctus est ep̄s multum coarctabat
aīam suam in duritia ꝯtinētie. A
quo cū discipulus quereret: qua
re sic se non cruciauerat existens
N in heremo: respōdit. Fili ibi erat
solitudo: quies: ⁊ paupt̄as. Pro
pterea volebā gubernare corpu
sculū meuȝ: ne infirmarer ⁊ que
rerem qđ nō haberē: Nūc auteȝ
q̄ȝ hic seculum est: ⁊ occasiones
sunt plurime excedēdi: ⁊ si infir
mitatem incurro: sunt qui succur
rant: nō pdam ꝓpositum mona
chi. Iste sanctus austerior fuit si
bi post assumptā dignitatē q̄ȝ aū
Sed multi faciūt econuerso: qui
magis sibi austeri sunt aū digni
tatem adeptaȝ q̄ȝ post. Tūc eniȝ
magis indulgēt delitijs q̄ȝ ante ⁊
forte si dur⁹ viuere vellent: non
O habent gratiā ad hoc vt pri⁹. Si
cut legitur in vitis patrū li. ij. pte
xv. de abbate Ophyn: qui cū eēt
monach⁹: nimis dure tractabat
vitam suam. Sed cū fact⁹ ep̄us
vellet ipsa duritia vti in ciuitate
quam in heremo habuerat: non
preualuit: Ideo prostrauit se in
ꝯspectu dn̄i di. putasne dn̄e: pp
ep̄atum discessit a me gratia tua
⁊ reuelatum est sibi: q̄ non. Sed
q̄ȝ tunc solicitudo erat: ⁊ cum nō
eēt hō: deus susceptor tuus erat.
Nunc aūt in seculo es: ⁊ vbi ho
mines auxiliāt tui. ⁊ ita ū habes
tantam grām ad austera toleran
da: sicut ante. Sobrietas igit̄ ful
geat in ep̄is veraciter: vt iugiter P
intendere possint diuinis contē-
plationibus: ⁊ officia sua sine im
pedimento dispensare subiectis.
¶ Caplm. viij. Qđ ep̄us caueat
ab omni luxuria.

Teȝ castitas purior: sin
i cerior: euidentior ⁊ vir-
tuosior debet esse in ep̄o
q̄ȝ in alio: cū vita sua sit speculuȝ
alijs vt dictū est. Idō ait Apo. q̄ Q
oportet eū esse vnius vxoris vir
Sup qđ Hiero. dicta epl̄a. dicit:
q̄ nullo mō bigami vel cōcubi-
narij: cathenis inserti debēt subi
re ministeriū. vñ ⁊ sacerdos le-
galis vxorē virginē debuit acci-
pere ū viduā leui. xxi. ne honorē
pollueret sacerdotij. Quāto. n. di
gnitas eminētior tāto castitas ne
cessarior. Et q̄ȝ dignitas ep̄oꝝ sub
limior: idō sūme puritas castitatis
est eis necessaria. Idō canones in
terdicūt mulieres hitare cū clicis R
paucis exceptis ꝓut habitū ē. s. a
Grego. ix. Registri. vbi ait. per-
uenit ad nos: quosdā ep̄oruȝ sub
pretextu solatij in vna domo cuȝ
mulieribus cōuersari. Sed ne p
hoc subsanatorib⁹ iusta obtrecta-
tionis detur occasio: aut p facileȝ
inimicus māūm detractionis assu

S mat: hec compescas: ne cohabitare patiaris: exceptis his quas sacra canonuz censura permittit scilicet matre: amita ꝛ germana. Melius tñ faciũt: si ẽt a taliũ cohabitatione oĩo cõtineãt. Et recitat ibi: qꝺ dictum est. s̃. de beato Aug. q non consensit: secũ habitare sororẽ. Que cũ sorore inquit sunt: sorores mee nõ sunt. Seqꝛ Docti viri cautela: dz nobis esse magna instructio. Nã incaute ꝑsumptionis est: qꝺ fortis pauet: T minus validũ non timere. Et sapienter illicita superat qui didicit non vti cõcessis. Exemplum de Andrea epo: quem tẽptauit diabolus de sanctimoniali secuz cohabitante. de quo. iij. dial. c. vij. Nulla eniz debet ẽẽ familiaritas epozuz ad mulieres. vnde legit ibi de Joãne papa: q postq̃ eq̃tauerat quẽdaz equũ sibi acomodatũ a quodã nobili: post eiꝰ cessionẽ: mulierem vxorẽ illiꝰ nobilis ferre recusauit. veneranda ergo pontificis castitas: cui se detulit bestia irratiõalis. Sacerdotes enim gentiles esse non poterant nisi essent vniꝰ vxoris viri. Et virgines dee veste ꝛ Appollinis in perpetua ỽginitate marcebãt: vt ait Hiero. epla. xxvi. ꝛ hoc idez epistola. lxxxiiij. ꝛ. lxxxviij. vbi ꝺ clericoꝝ castitate.

V

X

¶ Capitulũ nonum. Qꝺ episcopus caueat ab omni auaritia.

Similiter in episcopo debet esse munifica largitas in elemosynaꝝ errogatione: ꝛ hospitalitatꝭ sectatione vñ Apo. Oportet epm ẽẽ hospitalẽ beniuolum. ꝛc. Sũme autez cauẽda est auaritie cupiditas episcopis ait Hierony. epla. xxiiij. Gliã episcopi est inqꝛ pauperuz operibus ꝓuidere. Ignominia sacerdotis est ꝑprijs studere diuitijs. Et hoc iõ: q: reruz est dispensator non dñs. Ait ibidẽ. Ille optimus dispensator est qui nihil sibi reseruat. Et ibidẽ. Timidus dispensator es. Dimitte largitorem vt sua ipse distribuat. Ideo epus debet ẽẽ munificus ꝛ pius in elemosynarum largitione: sibi ẽt aliquantulũ subtrahendo: ꝛ põposas expẽsas deuitãdo: vt ampliores elemosynas facere possit. exemplo sancti Exuperij episcopi: de quo ait Hiero. epla. lxxij. di. q ipse: vidue sareptane imitator esuriẽs pascit alios: ꝛ ore pallente ieiunijs: fame torquetur aliena: omnemq3 substantiã: xpi pauperibus errogando. Qui talis est: in celo thesaurizat: exẽplo Paulini Nolensis epi. de quo Aug. i. de ciui. c. x. dicit: q qñ Nolam barbari vastauerũt: ꝛ ipse ab eis teneretur in corde dñm ꝓcabat. di. Dñe nõ excrucier pp aurum ꝛ argentum: vbi enim sunt oĩa mea tu scis. Ibi. n. oĩa sua habebat: vbi eũ thesaurizare monue

Y

Z

A

rat qui mundo mala ventura p̄/
dixerat. errogauerat enim paupe
rib⁹ sua: ⁊ in celo thesaurizauerat
omnia enim expenderat in erro
gatione elemosynaꝝ . liberatiōe
captiuoꝝ: ⁊ seipꝫ dedit ꝓ filio vi
due liberando: ꝓut narrat Gre.
iij. dial. c. i. ¶ Multū est enim deo
B acceptandus ep̄s elemosynarius
vñ ⁊ ꝓpter pietatē in elemosyna
largienda placuit m̄ltū deo bea/
tus Greg. sic legitur. in vita sua.
Qui tāte fuit hospitalitatis: vt pe
regrinos ad mensaꝫ quottidie in
uitaret. Et cū quadam die mini/
straret aquam pauperi: ille dispa
ruit: ⁊ nocte xp̄us apparuit ei. di.
Ceteris diebus me in membris
meis: hac nocte in meip̄o suscepi
sti. ¶ Similiter legitur ibi: ꝙ cū
esset mōachus: ⁊ in penetralib⁹
C monasterij a matre leguminib⁹
pasceret: apparuit vnus naufra/
gus pauper qui petijt ab eo aliqd
Cui cōpatiens dedit numisma.
Qui eadem die redijt petens vt
prius. Et tunc precepit vestiario
dari sex numismata. Et cum co
gnouisset non esse numismata in
vestibulo. nec aliquid aliđ: discū
argenteū in quo mittebant sibi a
matre legumina dari p̄cepit: ne
tristis abiret. Cū autē postea eēt
factus papa: ⁊ quottidie ante mē
sam eius comederēt duodecim
pauperes peregrini: quadā die vi
dit tresdeciꝫ: quoꝝ vn⁹ narrabat
statuꝫ suū : nūc iuuenis nunc ve
tulus apparens. A quo cū beat⁹
Gre. quereret: qđ esset nomē su/ D
um respondit. Cur queris nomē
meū qđ est mirabile? Et adiūxit
Ego sum naufragus ille: cui dedi
sti numismata ⁊ scutellam. Et il
la die destinauit de⁹: te futuꝝ pre
sulem romane ecclesie ⁊ vicariū
beati Petri: qui distribuit cuili/
bet prout opus erat. Sum enim
angelus dei: ⁊ custos tu⁹ vt quā/
cunqꝫ reꝫ postules impetrare va
leas. Quo audito ait beat⁹ Gre.
Si sic deus ꝓpter paruum mu/
nusculuꝫ mee paupertatis fecit:
q̄ta restituet: si in preceptis eius
ꝑmanens: plurima studuero de
pluribus errogare? Et ibi legitur
de magnis elemosynis suis: ⁊ de E
tribus millibus ancillaꝝ xp̄i taꝫ
pro lectis q̄ pro quottidianis ex
pēsis ab eo refectis. Episcopi igit
attendere debēt: ꝙ sunt successo
res apostoloꝝ qui distribuebāt
cuilibet prout opus erat de his q̄
ponebantur añ pedes eoꝝ: actu.
viij. ⁊ ꝙ sunt rerum pauperū dis
pēsatores ⁊ patres pauperꝝ spūa/
les: ⁊ debitores: vt de reb⁹ eoꝝ
illis elemosynas largiantur: ait
Ber. in epistola ad Abbatē Gu
lielmū. di. ꝙ in gentilib⁹ gentilis
arguebat. Dicite inquit pōtifices F
in sacco quid facit aurū: qđ scilꝫ
est ad cōeꝫ vtilitatem: vel paupe
rum necessitateꝫ releuandā. Au/
rum inutiliter est in sacco cuꝫ eo
pauperū necessitas non releuat.

Nec solum debent elemosynas
facere pauperibus hostiatim mē
dicantibus sed alijs subditis ꝛ pa
rochianis penuriam patientib⁹:
ꝛ illam cooperiētibus pro pudo
re vel verecundia quibus piūm
G est subuenire. Unde legitur in vi
tis patrum libro .ij. parte .xiij. de
quodā episcopo qui accepit gra
tiam vt singulis petentibus ele-
mosynā daret. Et cū venissꝫ ad
eū mulier quedam vestita vete-
rib⁹: apiēs manū voluit dare m̄l'
H tū: ꝛ clausa ē man⁹: ꝛ leuauit pa-
rū. ꝛ vēit alia mulier bene īduta:
Qui vidēs vestes eius misit ma
num volens dare parum: q̄ aper
ta est: ꝛ leuauit multum. Quod
admirans inquisiuit de illis mu-
lieribus ꝛ inuenit ꝙ illa que bo-
nis vestibus vtebat: de honestis
mulieribus erat: ꝛ ad paupertatē
deuenerat: sed pro opinione na-
talium suorū induebat se bonis
vestibus. Alia v̊o: causa questus
vestierat res vetustas. Uñ ꝛ fre-
quenter magis piū est subuenire
nobilibus pauperibus vel hone
stis suam paupertatē pro verecū
dia dissimulantibus ꝛ cooperien
I tibus: q̄ꝫ mendicantib⁹ hostiatī
ꝛ effronter petentibus: Et de exē
plis errogandi elemosynas pau
peribus legit in vita Johannis
elemosinarij per totū. Ubi narra
tur de illo: q ad dñm ait. Uidea-
mus dñe: qs prius defficiet: vel
tu in dando mihi vt errogem vl'
ego dando pauperibus que das
mihi. Unde ꝛ m̄ias sibi despon-
sauerat: vt dr̄ ibidem.

¶ Caplm̄. decimū. Qd̄ ep̄us sit
hospitalis in domo sua.

T non solum dꝫ esse ep̄s
e elemosynarius errogan
do elemsynas paupibus
mēdicantibus sed debet esse ho-
spitalis. oib⁹ supuenientib⁹ fm̄ ꝙ
p̄cepit Apo. ad thi. oꝫ ep̄ꝫ eē ho-
spitalē Sup qd̄ Hiero. dicta epi K
stola di. ꝙ hoc p̄cepto Abraaꝫ ꝛ
Loth angelos hospitio suscepe
runt. qr. s. hospitalitatē dilexerūt
Geñ. xviij. Uñ Hebr. xiij. Per
hāc qdā angelos susceperūt. Ho
spitalitas. n. est i oibus ɔmendā-
da. Naꝫ sacra res est mensa hos
pitalis ait Señ. iiij. de bñfi. c. xix. L
Nec hospiti suo dꝫ aliqs esse in-
gratus prout ait ibi: de milite hos
piti ingrato: ꝛ iō vitupato. Et idē
Tul. ij. de offi. c. ij. Recte laudā
da est hospitalitas. Est eni vt mi
hi vr̄ valde decorū patrie: donū
hominum illustriū. Et hoc etiaꝫ
apud gentiles prout ait ibi. di. Sy
monem Athenis hospitalē fuisse
ꝛ instituisse: ac vilicis imperasse:
vt oia preberentur his qui in vil
lam suam diuertissent. Loquitur M
ibi de illis q vocabant Laciades
¶ Similiter de hoc Ambr. iij. d
offi: vbi ponit exemplū de Leui
ta iudic. xix. Tā ergo in sacra scri
ptura q̄ꝫ in libris gentilium hos-
pitalitas semper laudat. i. pe. iiij.
Hospitales inuiceꝫ sine murmu
ratione. Unde Hugo. Hospes

N vf:hostium petens: quasi hostio
pedem inferat. Antiquitus enim
qui recipiebat: & qui recipiebatur
venientes ad hostium ponebant
pedem in eo: & affirmabāt quod
vnus alium non deciperet. Et sic
vterq; ponens pedē: amicitie pa
ctum firmabant. Unde & facilis:
O benignus: aptus: & qui aduentū
amicorum non subterfugeret: s;
cis ad hostium libenter se expo-
nit vf hospitalis. Unde & hospi-
tes non solum sunt inuitandi: sed
etiam ad hospitiū trahendi: exē
plo Abrae & loth vt dictum est: &
exemplo discipulorū: qui coege
runt xp̄m dicentes. Mane no-
biscum quoniā aduesperascit &c.
Super quod Greg. li. ij. Omel.
iij. dicit. q' non solum sunt hospi-
tes inuitandi sed etiā trahendi.
P Unde narrat. Joannes Cassia-
nus lib. ix. collocationū de quo-
dā: q si p q̄nq; dies ad eius cellā
nullus fratrum aduenisset: refe-
ctionem differebat. Et tūc sabba
to vel dominico ad ecclesiam p
cedebat: vt si quem peregrinū re
perisset: ad cellā redduceret: non
tam illius necessitatis obtentu q̄
sue humanitatis gratia. Unde &
irrationabilia debent hoies solli
citare ad hospitalitatem. Ait eni
Q Ambr. exam. Omeli. v. Discant
hoies hospitalitatē iura fuare: &
ex auibus cognoscant quid reli-
gionis sit hospitib' defferendū: q̄
obsequia deputanda. quibus cor

nices obsequia sua negare nō so-
lent. Ait enim ibi d ciconijs. q' si
mul ferunt: vno agmine proficis
cuntur: si qua pergendū putant
Quas cornices deducunt ac diri
gunt: & velut quibusdam turmis
stipantib' prosequunt: & q̄si hos-
pitio respiciunt. Ideo ait ibi Am
bro. Nos his ianuas claudimus
quibus aues alas suas conferunt
q; adiuuamenta ciconijs aduer-
sus inimicas aues cornices con-
ferre dicunt: & per interualla tem
porum residere in eisdē locis ci
conie cum cornicibus reperiunt
Sic ergo discamus: hospiciū da
re peregrinis exemplo auium p-
dictarum. & etiam exemplo ho-
minum infidelium. Ut enim ait
Policratus li. viij. c. xiij. infide- R
les consueuerūt aduersus hostes
etiam cum proprio periculo pa-
trocinari hospitibus quos infra
quatriduum hospitio suscepisset.
Notā eni criminis contrahebat
quisquis an̄ quintā diem hospiti
peregrino humanitatis patroci-
nium denegabat. Ob equitatem
enim hospitibus exhibendā: hos
pes antiquitus dicebat quē nunc
dicimus peregrinum. Cui q̄sq;
fuerit inhumanus: de iure antiq̄
iniquus est vt ait ibi: Uñ de hos
pitalitate sacerdotis ydolorum le
git li. vij. ecclesiastice hystorie. c.
xxiiij. q' cū Grego. eps vrgente
temporis procelle angustia in al-
pibus: in phanum Apolinis di-

uertisset a sacerdote l3 prophano
officiosissime exceptus est. Post
cuius discessuz accessit sacerdos
S ex more poscere consulta τ respó
sa.s.ab ydolo. Sed nihil inde re
sponsi veniebat. Iterum τ iteruz
sacerdos victimas repetit: τ nihil
ominus semꝑ silentium ꝑmane
bat. Cūqꝫ sacerdos stupore estua
ret in somnis demoniū apparēs
se nihil posse fatetur. Percūctā
tiqꝫ cām ait. aduentu Greg. epi
se esse expulsum. Et cum perqui-
reret sacerdos: ꝙ remedij daret:
ait: non aliter licere sibi ingredi
locum illū: nisi Greg. permisisset
Quibus auditis sacerdos secut⁹
est beatum Greg. τ ad eum per
ueniens: rem ex ordine pādit: hu
R manitatis sue atqꝫ hospitalitatis
gratiam āmonuit querellam nu
minis expōit: ademptā facultatē
questus sui deplorat: ac reddi si
bi oīa in pristinum statum depo
scit. Scribit beatus Greg. eplāz
T in hec verba Grego. Apollini. ꝑ
mitto tibi redire ad locum tuum
τ agere que consueuisti. Quam
epistolam cum posuisset iuxta si-
mulacrum affuit⁹ demon respon
sa poscenti. Quod ille admirans
τ dicens penes se: ꝙ Grego. erat
maior illo: clausis ianuis phani
adijt Greg. τ prostrauit se ad pe-
des eius: rogans: vt illi se deo of
ferat: cuius virtute Greg. diīs gē
tium imperabat. Qui cum insta
ret: cathecuminus factus est ab
eo: τ postea liberatus: τ in tantū
vite merito ac fidei virtute profe
cit: vt ipse in episcopatu btō Gre
go. successor extiterit. Laudanda
igitur hospitalitas sacerdotis in- V
fidelis: venerādaqꝫ sanctitas pō
tificis mirāda quoqꝫ pietas Sal
uatoris: dictum sacerdotē iustifi-
cantis: τ cōmendanda hospita-
li gratitudinis vrbanitas prefati
episcopi erga humanitatem hos-
pitantis. Fuerunt eniꝫ antiq mul
tum grati hospitib⁹ suis: τ hospi
tatorum ingratitudo fuit multuz
reprehēsibilis apud eos. ait Sen
iiij. de bñfi. c. xxviij. Ubi ait de q X
dam milite naufrago: q cuz esset
in possessionez cuiusda appulsus
receptus ē ab illo triginta dieb⁹.
Recedens vº ait. Referam de te
gratiam: si contingat me videre
imperatorē. Cumqꝫ venisset ad
Philippuz regem macedonuz
petijt sibi dari predia illius a quo
fuerat hospitat⁹. Quod ille fecit
Alius vº expulsus: non sicut ru-
sticus iniuriam tacitus tulit: sed Y
regi omnia intimauit. Qui man
dauit: vt omnia priori domio re-
stituerent: τ militi improbissimo
τ hospiti ingratissimo stigmata i
scriberent hoiez ingratū testātia.
¶ Similiter narrat Vale. li. v. c.
i. de quodam: ꝙ cuz esset ab alio
humanissime hospitatus: hospi-
tem ad pugnam prouocauit. Il-
le vº cum esset viribus corporis
τ animi virtute superior: monet

Z ingratum voluit,magis q̃ vince
re.Tuum inquit sit crimen: hos/
pitem occidere voluisse. Meuz
autem non erit.vt hospes sit occi
sus.Cum ergo hospitalitas sit in
omnibus commendanda. mul/
to magis in episcopis & ecclesia/
sticis q sunt rerũ dispensatores vt
dictum est.Unde & beatus Gre/
go.electõ ez cuiusdã q̃si auari df
A reprobasse: eo q audierat eũ ad
charitatẽ domus sue exercendaz
neminẽ inuitasse: prout ait Po/
licrat⁹ vbi.s.Omnes enim sunt
recipiendi:ne boni excludant:ait
Augu.epla.lxxvij.& Criso.super
Mat.Omel.lx.Ideo de vidua
df.i.Thi.v.Si hospicio recepit.
& de hospitalitate in vitis patruz
parte.i.per totum.vbi mira nar/
rantur de hospitalitate sanctoruz
patrum antiquorum:& supra pte
prima vbi de principis hospita/
litate.in hospite autem summe
B cõmendanda est illaritas.Unde
fm fabulam Jupiter ampli⁹ ac/
ceptauit hospitium pauperis euz
illariter suscipientis fm illud poe
te:Super omnia vultus accesse/
re boni:nec inhers pauperis vo
luntas.Hec enim illaritas ẽ deo
accepta. qr illarem datorẽ diligit
deus.i.cor.vij.c.

¶ Capl'm.xi. Qd mensa episco
pi refulgeat honestate sancta.

T qr nulla hospitalitas ẽ
accepta : nisi fuerit gra/
ta vrbanitas in hospituz
susceptione debita liberalitas in
necessariorum subministratione
& modesta illaritas in vultus &
gestuum conuersatione:ideo epi
scopus & vir ecclesiasticus debet C
esse cum hospitibus in mensa:re
ligiosa illaritate iocundus:libera
litate munificus: & celesti colatio
ne affabilis:alimentis celicis pa/
scendo aias : sicut corporalibus
corpora pascit: Exẽplo beati Au
gustini d q̃ legit i vita sua:q hos
pitalitatem semper exhibuit:& in
ipsa mensa lectionem magis q̃
epulationem vel potationez di/
lexit. Nulla verba mala sustine/
bat:nullas detractiões. Unde in
mensa sua scripti erant hi versus
Quisqs amat dictis absentũ ro/
dere vitam. Hanc mensã indi/ D
gnam nouerit esse sibi. Omnez
conuiuam a superfluis & noxijs
fabulis abstinere docebat. Et ne
quis facili iuratione in periuriuz
incidisset & in ecclesia pdicauit.
& in suis instituit ne qs iuraret ad
mẽsaz. Et q lapsus eẽt in vnũ de
statutis pdebat potionẽ. Erat eni
numerus poculorũ suis prefixus
¶ Consimiliter narrat Hieroni
mus de bono epo q apposita q̃/
cq libabat in mensa:vt superstitio
nez fugeret:& continẽtiã seruaret
Sermo eius:& omne conuiuiuz E
de scripturis erat:aut libenter au
dire:aut verecunde respondere:
praua vo acriter cõfutare: di.pu
t are contra se:magisqz docere q̃

vincere ⁊c. Hec sunt fercula cele
stia: hec pocula sacra que debent
ministrari: ⁊ propinari in mensa
episcopali. Hec sunt ornata ma/
F gis ornantia mēsam q̄ vasa au
rea vel argentea. q̄ vtinam multi
epi in mensis suis haberent exē
plo beati Aug. de quo legit i vita
sua: q coclearijs tm̄ argēteis vtēs
vasa cetera quibus mēse cibi in
ferebant testea ⁊ marmorea fue/
runt: non tam necessitatis inopia
q̄ proposito voluntatis. qr. s. vi/
uebat in voluntaria paupertate.
Unde ⁊ plebi dicebat: se malle ex
collectiōib⁹ plebis viuere q̄ pos
sessionū curā vel gubnationē pa
ti. Et cū ecclie pecunia deficeret.
G hoc populo nuntiabat: non se ha
bere qd pauperibus erogaret.
¶ Econtra est de multis. qui cu
mulant vasa aurea ⁊ argentea in
mensis ⁊ parū cogitant de paupe
ribus q forte non habent vasa li
gnea. De quibus bene Ber. super
Cant. omel. lxxv. Unde hanc il/
lis exuberare estimas rerum afflu
H entiā. vestium splendorem: ⁊ con
geriem vasorum aureorum ⁊ argē
teorum nisi de bonis sponse? Non
autem sic fuit de illo rege de quo
egit: q noluit vti nisi vasis ficti/
libus. Unde versus. Fictilibus ce
nasse ferūt Agathoclea regē. Et
q albato sepe onerasse luto. Et q̄
renti cām respondit. Rex cū sim
Lidie figulo satis genitore. For/
tunam reuerenter habe qcunq̄
repēte. Diues ab exili progredie
re domo.

¶ Capitulum duodecimū. Qd epi
scopi cōuiuio desit voluptas ⁊ ad
sit modestia.

P Ontifex ergo debet cum
hospitibus cōuiuari ad
modum phorum ⁊ san/
ctorum: non ad modū populari
um ⁊ ciuilium. est eni triplex con
uiuium. s. plebeium siue vulgare in
quo regnat voluptas ⁊ vanitas. I
Isa. v. Cythara ⁊ lira ⁊c. in con/
uiuijs vestris: ⁊ post dn̄m non re
spiciatis ⁊ est conuiuium mode/
stum ⁊ ciuile: in quo regnat socia
litas ⁊ honestas. d quo Poli. li.
viii. c. ix. Ciuiliter cōuiuare ē illa
ri vultu: larga manu: diligenti of
ficio ametiare conuiuium: ⁊ qd
in vsum suppetit: habita conside
ratione loci ⁊ temporis singulis
dispensare: non ex tristitia aut ex
necessitate. In quo conuiuio dif/
ficile est abstinere a peccato saltē
leui seu veniali. Et est conuiuium
phicum. De quo ibidem. Conui
uia phica sūt oia castigata ⁊ in su K
is regulis limitata. Socratem nō
reuocant: ne positiuam iustitiam
exequat: nec Platonē a natura/
li inqsitione Thimeum non pro
hibet causas rerum omniū aperi
re: nec aliquis a quocūq virtut
officio retardat. In tali conuiuio
apud phos regnabat veritas:
apud sanctos regnat ⁊ veritas ⁊
charitas. Unde ⁊ Saluator ait

discipulis. Nõ grauenť corda ve
stra crapula ⁊ ebrietate.,qn.s. vi/
res possint libere operibus suis i
tendere absq; impedimento. Il
li sancti epulabanť in azimis sin/
ceritatis ⁊ veritatis:⁊ modo cum
deo epulantur in delitijs eternis.
L Secura.n.mens q̃si iuge ꝯuiuiũ
ꝓuer.v. Comedunt.n.d panib⁹
quos sapientia proponit in mẽsa
⁊ bibunt de vino qd miscuit.pro/
uer.ix. religiosa maturitate gau/
dentes ad imitationẽ illius ppli.
Judith vltimo. Populus erat io
cũdus s3 faciẽ sanctoꝝ.¶ Qua/
liter autem conuiuia antiqui ordi
nabãt narrat Val.li.v.c.i.di. Cõ
uiuium sollẽne maiores institue/
runt: cui ꝑter cognatos ⁊ affines
M nemo interponebatur: vt si qua
inter necessarias personas que/
rela esset orta: apud sacra mense
iter hilaritatẽ aioꝝ: fautorib⁹ cõ/
cordie adhibitis tolleretur. Sene/
ctuti iuuentus ita cumlatum ⁊ cir
cunspectum honorem reddebat
tanq̃ si maiores natu: adolescen
tium cões essent patres. Eo mo/
do circa iuuenes senectus. cũ ali
quem ex pluribus cõiunctis: aut
propinquum aut amicum ad cu
riam deducebãt: affixi valuis ex
pectabant: donec reducendi ⁊ of
N ficio fungerenť: q̃q̃ voluntaria
statione ⁊ corpora ⁊ aios ad pu/
blica officia impune sustinẽda ro
borant: progressusq; breues inui
cem virtutũ suarũ: verecũda la/
boris meditatiõe ipsi inuitati ad
mensam diligenter querebãt.qui
nam illi ꝯuiuio interfuturi essent O
ne senioris aduentum discubitu
precurrerent: sublataq; mensa po
ris consurgebant. Cene quoq; tẽ
pore q̃3 parco ⁊ modesto sermo
ne solliciti sunt vti maiores natu
in ꝯuiuijs: ad tybias egregia suo/
rum opera carmine cõprehensa
pangebant: quo ad ea imitanda
iuuenũ virtutẽ alacriorem redde
rent. hec Val. Curialis ergo vr/
banitas antiquorum in conuiuijs
statuendis ⁊ rationabilis ordina
bilitas: ⁊ vtilis cõmoditas. Nec
mirum: q: phia est tocius ciuilita
tis ⁊ omniu3 agendoꝝ magistra
Unde ⁊ ipsa sapiẽtia patris docu P
it instituere conuiuiũ qñ ait Lu/
ce.xiiij. Cum inuitatus fueris ad
nuptias recũbe in nouissimo lo/
co.⁊c. Et omnes ad conuiuiũ in
uitauit. Luc.xviij. Homo quidã
fecit cenã magnã. ⁊ honestos vo
luit eẽ ꝯuiuas Math.xxij. Quo
modo huc intrasti non habẽs ve
stem nuptialẽ. ¶ Episcopi ergo
imitenť sũmum pontificem Je/
sum xp̃m in instituendo cõuiuia
⁊ in inuitando ad ea: ⁊ legi faciãt
egregia facta scõꝝ patrum in mẽ Q
sis suis que describunť in scriptu
ris sacris: excludendo cantica va
nitatis. carmina secľaritatis: ⁊ hi/
strionica spectacula curiositatis:
vt sic sint dformia eoꝝ cõuiuia a
vulgarib⁹ ⁊ plebeis. De alijs vͦ

virtutibus quas ait Apo. esse ne/cessarias episcopo supersedeo ad presens: cum de illis Hieronym⁹ sufficienter determinet epl'a: xliij. ⁊. xliiij. ⁊ de quibus in glosa prime. Thi. ij.

¶ Quarta distinctio. De officijs ecclesiasticorum.

¶ Capl'm primū de dispēsatione sacramentoꝝ quā habent episcopi ⁊ curati.

Habito quales esse debent ecclesiastici communiter videndū est d officijs eorū ⁊ specialiter de tribus que sunt: sacramenta diuina dispensare. Precepta dei denūtiare. pias ⁊ iuges orationes coram deo pro populo presentare. In quorū figura ait ter dn̄s Petro pasce pasce pasce. Jo. vltimo. Eorum enim est sacramenta dispēsare cum sint spōsi ecclie: vt generēt filios dei ⁊ ecclesie. Unde Grego li. vltimo Registri i fi. Censemus eos qui apostolorum figurā tenent predicare: baptizare: cōmunionem dare penitentes suscipe: peccata soluere Math. vltimo. Euntes in mundum vniuersum predicate euangeliū docētes omnes gētes ⁊ baptiçantes eos ⁊c. Joānis. xx. Quorum remiseritis peccata remittuntur eis. ⁊c.

¶ Capitulum secundum. De veritate predicabilium: ⁊ obligatione ad predicandum.

Item ipsorū est dei documenta denuntiare: ⁊ ea populo predicare. Job. xxxj. Si aduersum me terra clamat: ⁊ cū ipsa sulci eius deflent. Si comodi fructus absq; pecunia. ⁊c. Ubi Greg. mor. xxij. in fi. multum. Ubi ait. Qd terram clamare: est contra regentis iniustitiam subditos dolere. Et fructus absq; pecunia comedit: qui comoda ecclesiastica T
ad vsum corporis accipit: sed exhortationis ministerium populo non impendit. Sequit. Quid ad hec nos pastores dicim⁹: q officium quidem precōis suscipimus: sed ecclesiastica alimenta muti comedimus? Exigimus qd nostro debet corpori: sed non īpendimus quod subditorū debet cordi Eze. iij. Audies verbum ex ore meo: ⁊ annūciabis eis. Ibi Greg. li. i. Omel. xi. Prepositi⁹ sine culpa non est: quando vba vite nō audiens ex sua culpa morit subiectus. Nunc ipse occidit. qz eum V
morti tacendo tradidit. Ubi enī subiectus ex culpa sua morit: ibi his qui preest quia tacuit re⁹ mortis inuenit. Tot occidimus quot ad mortem ire tepidi tacentes vidimus Luc. x. Dignus est enim operari⁹ mercede sua. Ubi Gre. li. i. omel. xviij. Pensemus qūte dānationis sit sine labore mercedem laboris suscipere. Et. Hier. X
epl'a. xliij. dicit: q doctrina a sacerdotibus expectatur: ⁊ veteris

precepta sunt legis: ⁊ ad Thimo
teum plenius legit opz episcopuz
⁊c. amplectentem eum q̄ ẜm do-
ctrinam est fidelem sermonem:
vt potens sit exhortari sana do-
ctrina. ⁊c. Ideo Osee. iiij. Quia:
repulisti sciam: repellam te ne sa-
cerdotio fungaris mihi. Sic eni
sensibiliter patet: milicie stipẽdia
recipere a non militãtibus: mer-
cedẽ pastorum suscipere a nõ cu
stodientibus gregem conducto-
rem mercedẽ accipere a nõ labo
rantibus in vinea: iniustũ ẽ ⁊ im
pium. Sic ⁊ iniustitia magna est
accipere a populo precia pecca-
Y toꝝ: ⁊ non habere curaz debitaz
de ipso nec soluere debita officia.
Ideo ait Apo. Quis vn̄ꝗ̄ mili-
tat stipendijs suis? Aut quis plan
tat vineã: ⁊ de fructu illi⁹ nõ edit.
Quasi dicat. Illis debẽtur stipẽ-
dia ecclesie qui militant pro ea: ⁊
eam plantant: ⁊ pascunt. Vñ ait
ibi. Si seminauimus vobis spũa
Z lia: non est magnuz si vestra me
tamus carnalia. Et de hoc Gre.
vbi. s̄. multũ ⁊ mor. xxij. Et super
euangeliuz. dicta Omel'. ⁊ super
Eze. vbi. s̄.

¶ Capl'm tertiũ. De sanctitate vi
te predicantium ⁊ virtuositate.

T vt p̄dicatio sit fructuo
e sa: oportet ꝙ sit sanctitas
⁊ perfectibilitas a pte pre
dicantis: q: peccatori dixit deus:
quare tu enarras iustitias meas
⁊ assumis testamentũ meum per
os tuum? predicatores enim sũt
organa veritatis ⁊ aliquando ser- A
mo subtrahit culpa predicantis:
aliquando pro culpa auditorum:
ait Greg. mor. xxx. in fi. Tũc eni
est sermo viuax ⁊ efficax: cum est
predicantis pura sanctitas: ⁊ vir
tuosa pfectibilitas: Sicut de bea
to Stephano Act. vij. dr̄. ꝙ non
poterant resistere sapie ⁊ spũi qui
loquebat. ¶ Et de hoc narratur
li. x. Hystorie ecclesiastice: ꝙ cum
sancti patres conuenissent ad cõ
cilium Nicenum: ⁊ ibi essent phi
⁊ dialectici: quorum vnus nonsli-
ctuz cũ episcopo in dialetica mo-
uebat in tantuz ꝙ fiebat ingens
spectaculum conuenientibus ad
audiendũ: non poterat concludi B
phus aut astringi. Tanta enim
dicendi arte obiecta. omnib⁹ oc-
currebat. ꝙ vbi maxie putabatur
astrict⁹: velut anguis lubrica la-
beret. Quod videns qdaz ex cõ
fessoribus vir simplex ⁊ nihil ali-
ud sciens nisi Iesum xp̄m: ⁊ hũc
crucifixum poposcit: se cum pho
sermocinari. Quod audientes il
q̄ nouerant eius simplicitatẽ: no-
lebant pati: ne risui efficeret san-
cta simplicitas. Sed ille perstitit
mouens sermonẽ ⁊ dicẽs. In no
mine Iesu xp̄i: phe audi me: ⁊ q̄
vera sunt. Deus vnus est q̄ fe-
cit omnia: ⁊ creauit virtute verbi
sui. Hoc verbum est sapientia:
quem nos dicimus caro factũ. Et C
filius natus p passionez ⁊ mortẽ

nos a morte

nos a morte liberauit: et resurre-
ctione sua vitã nobis eternã pro
misit. Quem omniũ iudicem ex
pectamus. Credis ita phe. At il-
le velut si nunq̃ vllũ sermonem
ꝯdicendi didicisset: ita stupefact⁹
virtute verborũ: ac mutus: hoc
solũ ad omnia potuit respõdere.
Ita sibi videri: nec aliud posse ma
gis esse verũ. Cui senex. Si hec
D ita credis: surge sequere me: et xpi
fidei signaculũ suscipe. Et cõuer
sus phus ait ad omnes. O viri
eruditi: dũ verbis mecum res ge
sta est: verba verbis opposui: et
que dicebantur: dicendi arte sub
uerti. vbi vero virtus pro verbis
processit ex ore dicentis: nec veri
tati resistere: nec hõ aduersari po
tuit deo. Et ideo si quis vestrũ po
tuit in his que dicta sunt sentire
que sentio credat xpo et sequatur
hunc senem in quo locut⁹ est de-
us. Et ita phus: xpian⁹ factus tã-
dem gratulatus est: se esse victum
E ¶ Consimiliter legit libro. ij. hy
storie tripartite. c. viij. vbi dicitur
q cum disputationis delectatiõe
traheretur negociũ fidei vnus e
confessoribus laycis obuiauit di
cens. Audite. Xps et apostoli nõ
nobis artem dyalecticam tradide
runt sed doctrinam euangelicã:
fide pura et bonis operib⁹ obser-
uandam. Quo dictũ omnes appro
F bauerũt: et dyaletici cessauerunt.
¶ Ibidem legitur. q vnius ma
gnificẽtia sermonis illuderet sa-
cerdotibus quidã senex simplex
hoc non ferens accessit proferre
sermonẽ. vnde fuit formido ma-
gna maturioribus. In noie dñi
inquit o phe audi dogmata virtu
tis vnus ẽ creator omniũ: et ver-
bum eius quo creauit omnia: quẽ
filiũ nominamus: cũ hoc credi-
mus. Noli inuestigare studiũ. et
si credis hoc: respõde. At ille stu
pefactus: credo inquit: et mutat⁹
est ineffabili virtute. ¶ Ibidem
legitur: q cum Constantinus im-
perator venisset Bisantium et phi
vellent disputare cũ Alexandro
Constantinopolitano episcopo de
dogmate veritatis. Et cũ eẽt vn⁹
ex omnibus electus omniũ con
sensu: et alij silentes deberent in-
tendere: ait illi sanctus epus. In
nomie iesu xpi impero tibi ne lo
quaris. Sicq; factum est. vt enim
eius audiuit sermonem obligato
ore conticuit. An non igitur hoc G
maius miraculum: an vt lapis:
violentia verbi diuideret: quod
aiunt Iulianũ fecisse Chaldeum.
vt dicit ibi. ¶ Predicator ergo
si vult vt verbũ eius sit efficax:
hauriat fluenta gratiarum a deo: q-
bus se impleat: et amore diuino
ferueat: ipsũq; verbi auctorẽ ex-
oret: vt verbo suo virtutẽ tribuat
ad corda auditorum penetranda.
Hominis enim est preparare ani
mum: dei autem gubernare lin-
guam: puer. xvi. Vere enim dñs
dabit verbum euangelizantibus

virtute multa: illis scilicet q sunt
vere euãgeliçãtes. ¶ Hanc gra
tiam habuerũt sancti quidam a
H summo magistro: qui verba pro
ferebat ƀm auditorũ qualitatem
vnde Haymo. sup primã ad cho
rinthios. In vita inquit sancti Ce
sarij legitur: ꝙ spũs sanctus ser-
monem eius disponebat vt oĩuz
conscientias verbis pcuteret: q̃si
si auditores sibi eas mãifestassẽt
¶ Ibidem narrat: ꝙ quidã ado
lescens hõ scelestus: beato Au-
gustino ꝑdicante intrauit: statiqꝫ
ipso non attendente: sermo eius
I versus est ꝯ vitia illius. Qd ille
considerans a deo sibi reuelatuz
esse de se credit: ꝛ emẽdatus est.
¶ Similiter idẽ narrat de se. vi.
confessionũ: ꝙ ipso docente ali⁹
intrauit: ꝛ ille non cogitãs: de lu
do cui ille erat intentus cũ irrisio
ne mordaci locutus est. Qd ille
in se rapuit: nec ꝑpter aliud q̃ꝫ ꝑ
pter se hoc dixisse credidit: ꝛ qd
alius acciperet ad succurrendũ:
ad se ardentius diligẽter ipse ac-
cepit scilicet exiuit de illa fouea:
K vt apte tibi scilicz deus: ait Aug.
tribueretur eius correctio. p me
quidem illam scilicet necessitatẽ
operatus es. loquitur ad deũ ꝛc.
¶ Consimiliter legitur de eo in
vita sua: ꝙ eo docẽte: sermo eius
ꝓcessit infra errorẽ manicheorũ
Et cuz sederet ad mensam dixit
L socijs: se admirasse de hoc. Et cũ
illi idẽ dicerent: credo inquit: do
minũ aliquẽ curasse ab errore: in
cuius manu nos ꝛ sermones no
stri sumus. Et post biduũ: venit
ad eum quidam flens ꝛ cõfitẽs
se fuisse manicheuz: quousqꝫ au
diuit eũ loqui in ecclia. Quia ca
tholicus est: ꝛ postea presbyter.
Pro quo ipse gratias egit deo.
¶ Humiliter igitur ꝛ feruenter
oret predicator: vt deus sermo-
nes eius dirigat pro vtilitate au-
ditorum. Nec sibi tribuat in ali-
quo: si sint conuersi ad deuz oc- M
casione sermonis sui: qz ipse de⁹
ꝯuertit populũ suum ad se p sim
plices sicut per sapientes. Stulta
enim mundi elegit deus vt confũ
dat sapientes. i. cor. ¶ Unde legi
tur libro. x. ecclesiastice historie: ꝙ
gens hyberorũ que sub axe põ
to iacet per vnam captiuã mulie
rem conuersa est. Fuit enim apd
eos vt dicitur ibi quedam capti
ua fidelis: ducẽs vitam sobriam
ꝛ pudicaz. iugiter orans. Cumqꝫ
quereretur ab ea: quid hoc vellet
respondit simplr: se xp̄m verum
deũ hoc ritu colere. Erat aũt ibi
mos: ꝙ cuz paruulus egrotaret:
circũferebatur a matre p singu-
las domos querendo remedia. N
Et sic semel venit vna cum filio
egroto ad domũ vbi captiua hec
erat: ꝛ q̃siuit ab ea si sciret aliqd
remediuz. Que respondit: nihil
aliud se scire remedij. Sed xp̄m
quez colebat affirmauit posse da
re salutez. Cũqꝫ ciliciũ suum par

tulo superposuisset: ⁊ orõnem fu/ disset ad deũ: sanuȝ reddit infan/ tem matri. Cuius facti fama dis/ currit per omnes vsqȝ ad aures regine. Que cum grauamine eẽt afflicta rogauit captiuaȝ duci ad se. At illa non abijt: ne presume/ ret amplius ꝙ̃ sexus pmittere vi deret. Ipsa ỽo regina fecit se de/ ferri ad eius cellulam: ⁊ sanata ẽ eo modo quo puer predict᷒. Cui predicauit: xp̃m auctoreȝ esse sue incolumitatis ⁊ vite: qui dat om nibus vitam. Que regina narra uit omnia regi: qui iussit: illi mu/ nera defferri ꝓ salute coniugis. Cui regina. Nihil hoꝝ dignatur accipere. Aurum despicit: argen tum respuit: ⁊ ieiunio q̃si quodã cibo pascitur. hoc solũ muneris ei dabimus: si xp̃m deum suum colamus. Qd̃ rex distulit donec quadam die iuit ad venandum Et cũ tenebre essent densissime: ⁊ cõmilitones eẽnt quasi errãtes ⁊ ipse solus circundatus densissi ma obscuritate: ait. Si vere de᷒ est xp̃s: quem vxori mee captiua predicauit: ⁊ liberet me de his te nebris: eũ vt deũ colam. Que vt mente deuouit: dies reddita est: ⁊ incolumis rediens totũ factum regine narrauit. vocata quoqȝ ca ptiua: docuit eos modũ supplicã di xp̃o: ecclesiam fabricari monuit formãqȝ descripsit: ⁊ omnes cre diderunt dño iesu xp̃o. Cũqȝ co lumne deberent in ecclesia collo cari: nec vna leuari posset: capti/ ua in oratione pernoctauit: ⁊ ma ne cum rex veniret: vidit colũnã super basem suam librate suspen sam: ⁊ cũctis videntibus sup ba/ sem deposita est. Cũ aũt omnes credidissent: ⁊ ecclesia cõstructa esset: legatio missa est ad Constã tinũ imperatorem: vt mitteret sa cerdotes ad implendũ mun᷒ dei ceptum. Qd̃ ⁊ ille fecit cum gau dio ⁊ honore. ¶ Magnifica er go potentia dei: ⁊ mirifica miseri cordia eius q per vnaȝ captiuam fidelem totum regnuȝ conuertit ad fidem: vt sibi soli honor attri/ bueretur. Sanctitas ergo ⁊ vite perfectibilitas plus efficiunt in ꝑ dicatore: vt vtiliter ꝑdicet ꝙ̃ scie lumiositas. Jõ Jsa. xl. Sup mõ/ tem excelsum ascende tu qui euã geliças syon. i. super eminentiam vite prout exponit Grego. super Ezech. vbi. s̃.

¶ Capitulũ. iiij. Qd̃ predicatio sit ꝫm auditorum exigentiam or dinata.

Item debet esse predica tionis distincta ordina/ bilitas pro auditorũ qua litate ⁊ capacitate: ait Greg. vbi. s̃. di. ꝙ predicator pensare debet qd ⁊ quibus loquatur. De quib᷒ bene loquatur: ponens exempla de medico: qui debet considera/ re quomodo sit vuln᷒ ferienduȝ qd̃ medicamẽtum apponenduȝ. Et similiter de agricola: qui pri᷒

considerat terre q̄litatem q̄ se
men iaciat. Prouide ergo predi
cator ꝯsiderare debet auditorum
capacitatem ⁊ qualitatem: vt ſꝫ
hoc sermonē proferat: exemplo
saluatoris qui ait discipulis. Jo.
xvi. Multa habeo vobis dicere
que non potestis portare modo.
S Job.xxvi. Qui ligat aquas in nu
bibus. Ubi Gre.mor.xvij. vt sci
licet non inundatione sciētie sed
moderata distillatione foueātur
auditores. Nam per nubes pre
dicatores: ⁊ per aquas sciētia pre
dicationis innuitur: vt ibi exponit
Et Job.xix. Sup illos stillabat
eloquium meū. Ubi Gre.mora.
xx. In hoc videtur indita sapien
T tia magistrorum. Debet enim subti
liter qui docet ꝓspicere: ne plus
studeat predicare q̄ capiatur ab
auditore. Et Job.xxxviij. Quis
dedit gallo intelligentiam? Ubi
mora.xxx. Gallo intelligentia tri
buitur: cū doctori veritatis discre
tionis virtus vt nouerit quibus:
quid: ⁊ qn̄ proferat diuinitus mi
nistratur. Non eniꝫ vna eademq̄
est ꝯctis exhortatio: q: nec ꝯctos
par morum qualitas astringit. Se
pe enim alios inficiunt que alijs
prosunt. Et ponit exempla plerū
V q̄ herbe que hec animalia refi
ciunt: alia occidunt. Et lenis sibi
lus equos mitigat: ⁊ catulos insti
gat. Medicamētuꝫ qđ hūc mor
bum minuit: alteri vires iungit.
Et panis qui vitam fortium ro
borat: paruulorū necat. ¶ Pro
qualitate ergo auditoruꝫ: formā
dus ē sermo doctorum: vt ⁊ sua sin
gulis congruat: ⁊ tamen a cōis
edificationis arte nequaq̄ rece
dat. Ibidē ēt ait: q̄ intente men X
tes auditorum sunt quasi tensio
nes cordarum strate in cythara: q̄s
tangit artifex plectro: vt reddant
ꝯsonam melodiam: licet nō oēs
vno pulsu feriantur. ¶ Consilr
debet facere predicator in menti
bus auditorum cū plectro ratio
nis: q: aliter admonendi sunt vi
ri: aliter femine: ⁊ sic de alijs: vt
ait ibi: ⁊ secūdo pasto. per totum
¶ Semp tamen predicator pro
uidere debet: q̄ sit predicationis y
veritas: vt nec adulatione: nec
amore: quest⁹ cupiditate: aut pu
silanimitate obmittat quin predi
cet omnibus ṽitatem: exemplo
Michee.i. Re. vltimo. Qui cū
hortaretur loqui placentia rn̄dit.
Uiuit dn̄s: q: quecūq̄ mihi dixe
rit hec loquar. Propha eniꝫ do
cens mendatiuꝫ: ipse cauda est:
operiens scilicet turpitudineꝫ au
ditorum: sicut cauda turpitudinē
animaliū. Isa.ix. Tali predicatio Z
ne indigent maxie potentes mū
di. Ait Sen̄.vi. de benefi.c.xxi.
Mōstrabo tibi: cuius rei iopia
laborant fastigia: qđ omnia pos
sidentib⁹ desit. s. qui veruꝫ dicat
eis. Sequit. Adulādi certamē ē:
⁊ vnū amicorum oium officiū: vna
intētio: q̄ quis blandissime fallat

Ignorauerunt scilicet potẽtes vi
A res suas: dum se taꝫ magnos cre
dunt ꝙ audiunt. Et ponit exem/
plum de Xerse duce exercituum:
cui omnes sui promittebãt adu/
lãdo victoriam. Solus aũt Da/
maꝫathus dixit sibi veꝝ.s. confu
sionem suam: vt habitum est.s.
Cui postea gratias egit: quia so/
lus sibi veruꝫ dixisset: ꝓmisitqꝫ
vt peteret ab eo quid vellet. Qui
petijt vt curru vectus: capite re/
ctam tyaram gerẽs maximã ciui
tatem sardis intraret. Miserabi
lis ergo gens in qua nõ nisi vnꝰ
B inuentus est qui diceret verũ re/
gi: ait ibi. Predicator ergo dicit
deus. pro anima tua nõ confun/
daris dicere verum. Ecc.x. Qđ
constanter fecerunt prophe: apli
⁊ sacerdotes: vt patet considerã/
ti sacre scripture seriem. Jõ.i. thi
iiij. Argue. obsecra: increpa. ⁊c.

¶ Capitulum. v. Qđ predicatio
debet esse virtuosis exemplis cõ
firmata.

I Tem ad predicationem
cõfirmandam debet eẽ
in predicante opeꝝ per/
fectibilitas: ⁊ exemploꝝ virtuo/
sitas. Qui enim fecerit ⁊ docue/
rit: magnus vocabitur in regno
celoꝝ Math.v. Et hec est lex p
C dicatorũ vt impleant que docẽt:
ait Grego. mora. xix. in pncipio.
Job. xxviij. Quãdo põebat plu
uijs legem. Ibi Gre. loquẽdi au
ctoritas pditur: quãdo vox ope/
re nõ iuuat. Job. xxxix. Nũqd
nosti tempus ptus hibicũ in pe
tris. vbi mor. xxx. dicit Grego. ꝙ
oportet vt pdicatores sint fortes
in preceptis: cõpatiẽtes infirmis
terribiles in minis: in exortatio/
nibus blandi. ⁊ sic de alijs q̃ enu
merat. Et. ij. pasto. c. xliiij. dic̃ ꝙ
pdicator debet plus actibꝰ ꝙ vo
cibus resonare. Idem sup Can.
omel. lxx. validior ex vox operis D
ꝙ oris. vt enim ait phus. ethico.
iiij. Actiones sunt credibiliores
scilicet sermonibꝰ in pactõibus ⁊
actionibus. Et cũ dissonant inte/
rimũt verbũ: vt dicitur ibideꝫ in
textu ⁊ cõmẽto. Et Sen. epistola.
cx. Sunt qdã q in signũ simula
te perfectionis vitia quibus ipsi
laborant: in alijs mordent: lace/
rant: ⁊ reprehendũt. ac si ipsi illa
vitia non haberent. Cõtra quos
Hiero. epistola. xc. ad Rusticuꝫ
monachũ de institutione vite ait
Nulli detrahas: nec in eo te san/
ctuꝫ putes: si alios laceras. Accu
samꝰ sepe que facimꝰ: ⁊ cõ nosip/
sos diserti in nostra vitia inuehi/
mus muti de eloquentibus iu/
dicantes. Ideo Apo. Ro. ij. In
quo alium iudicas: teipsum con/
dẽnas. eadem enim agis que iu/
dicas. Sequit. Qui pdicas non
furandũ furaris: q dicis non me
chandũ: mecharis. ⁊c. vt eniꝫ di E
cit Sen. epistola. lxx. Turba sa/
pientũ plus ex moribꝰ ꝙ ex ver/
bis Socratis traxit. qa plus ho/

mines oculis q̄ auribus credūt. Et Sen̄.epistola.cx. Sic ista di/scam⁹: vt que fuerunt verba sint opera. vbi ponit exemplū bonuz di. q i tēpestate gubernator nau/fragabūdus nō ꝓdest. Quid in/quit adiuuare potest rector naui gij attonitus ꝛ vomitans. Non ē loquendū sed gubernanduz. Di/
G cunt enim hec dicit Plato. hec zeno: ꝛ ingens agmen phoꝝ. Fa ciant que dixerint: ꝛ sua eē mon/strabunt. Ideo filius dei cepit fa cere ꝛ docere: actu. ꝑīo. erat eniz potēs opere ꝛ sermōe. Luc. vlti.

¶ Capitulū.vi. Qd̄ oratio pro populo debet esse assidua.

D Ebēt similiter viri eccle/siastici pascere dei popu/lum fructibus orationū ſm Ber. vbi.s̄. Eorum enim est orare deum pro populo: ipsum si bi placando ꝛ cōmendando. ex/emplo Moysi qui ait. Exo. xxxi.
H Aut dele me de libro vite in quo me scripsisti: aut dimitte eis hāc noxiā. Joel.ij. Inter vestibuluz ꝛ altare plorabāt sacerdotes. ꝛc. Ideo enim recipiūt a populo de cimas ꝛ oblationes ad sustētatio
I nem: vt in quiete ꝛ tranquillitate orent ꝑ populo aduocātes ad de um pro eo. ꝓpterea debent scire leges ꝛ consuetudines celici cō/cistorij: ꝛ ante supremū iudicem efficaciter perorare. Sicut enim oratoris ꝓpriuz est. distincte aper te ꝛ ornate dicere: ꝓut ait Tuli⁹ primo de offi. sic est ecclesiastico rum ante deū spūaliter perorare Et de hoc Grego. primo pasto. c.xix. multum. vbi ait. Sit rector singulis compassione proxim⁹: ꝛ ꝑ ꝯctis contemplatione suspen sus. Sed q2 non sic faciunt mul/ K
ti conqueritur dn̄s. Ezech. xiij. Non ascendistis ex aduerso: nec opposuistis vos muꝝ pro domo domini. Qualiter autez orandū est horis canonicis dictum est in alio tractatu scilicet in dyathario vtinam autem tales essent sacer dotes euangelici orando quales erant legales: De qb⁹ narrat He gippus libro primo: q cū Pō/peius intrasset hierusalem ꝛ tem plū inuasisset: stupebat virorum
animositates: ꝛ nūq̄ remissa offi L
cia sacerdotū in medio belli fu/rore tanq̄ si ꝓfunda pax esset: ni hil deerat solennitati sacrificioꝝ sed victime altaribus imponebā tur. Intrauerant vrbē Romani: ꝛ tamen nullū intermissuz ē offi/cij genus: tanta erat cura ministe rij. Sacerdotes enim vsq̄ ad vl timū in suo numie perseuerabāt ꝛ infulati inter ip̄as hostias neca
bantur. Ecōtra est de multis ho/ M
die qui preponūt officia spiritua/lia volentes comedere cū Hely crudaz carnē sacrificij. i. Re. iiij.

¶ Capitulum septimum. Qua es esse debēt quibus comittitur animarum cura.

¶ Qꝛ predicta officia exercere: non est puerorũ ydiotarũ: nec inexpertorum prouidere debẽt prelati maiores .s. episcopi: ne talibus con ferant ecclias qui non sunt habiles ad talia officia.. Sed in partẽ sollicitudinis assumant viros sapientes ꝛ industrios: sicut precipitur Exo.xviij.c. Prouide tibi viros de omni plebe potentes ꝛ timentes deũ.ꝛc. Et Deuꝰ.i.idez Debent enim saltem imitari pharaonem: q noluit committere pecorum curaz nisi viris industrijs gen̄.xlvij. Si nosti esse in illis viros industrios: cõstitue magr̄os pecorum meorũ. Sz heu hodie puerulis effeminatis ydiotis: ꝛ legem dei ignorantibus: aie sanguine saluatoris redẽpte custodiende ꝯmittuntur. agminibus luporum vndiqꝫ irruentibꝰ. Qd preuidens deus dicit Isai.iiij. Dabo pueros principes eoꝝ.ꝛc. Ideo Ber. ad Eugeniũ lib.iiij. ante fi. Satis epi ad manũ habent quibus aĩs tradãt: Sed cui comittant facultates suas nõ inueniũt Sequitur. Patientius ferimus iacturam xp̄i q̄ʒ nostrã. Quottidianas expensas quottidiano reciprocamus scrutinio: ꝛ cõtinua dñici gregis detrimẽta nescimꝰ. De escaruz precio: ꝛ numero panũ cũ instrumẽtis quottidiana est ratio cũ presbyteris rara celebratur collatio de peccatis. Cadit asina ꝛ est qui subleuet. Cadit aia ꝛ non est qui requirat. Exemplũ de epo: qui noluit comittere pira custodienda puero: cui comisit ecclesiam? Cogitare enim debz episcopꝰ. q ipse est sicut agricultor ꝛ edificator: ꝛ sic̃ architector i.cor.iij. Dei agricultura estis: dei edificatio estis. Sequitur. vt sapiens architectus fundamentũ posui. grandes enim lapides ꝛ quadratos dz ponere in fundamento: exemplo Salomonis.iij.Re. xv. scilicet viros virtuosos: ꝛ tribulationũ pressuris politos. Pastores eniz ecclie: ꝛ ecclesiastici sũt superedificati supra fundamẽtuz apostolorum ꝛ prophetaꝝ. eph. ij. ¶ Item debet statuere columnas fortes: ꝛ erectas ad sustentãdum ecclesiam: quales sunt pastores ecclie ꝛ prelati gal.ij. in fi. hi columne erant. Pro quibꝰ ponere stipulas ꝛ festucas. i. pueros ꝛ leues personas insania est. Exẽpluz de bono episcopo qui rñdit pncipi petenti p leui persona: vt eum statueret in ecclia dicens: q si ipse peteret ab eo vt poneret festucam p colũna in castro suo: eũ non exaudiret. Cum ergo ecclesia sit castrum dei: non debet festuca vel calamꝰ fragilis p columna poni: cũ in ifinitũ sit magis plangenda ruina ecclesie q̄ʒ castri materialis. Et qui tales collocantur: eccliaz destruunt. Isa. xlix. venerunt structores tui de-

struentes.¶ Item episcopꝰ est si
cut doctor ⁊ magister: q2 superin
tendens vt dictum est. Et vt pre
T cipuus doctor ecclie que est scola
summi magistri: q ait Jo.iij. vnꝰ
est magister vester. Sed ars ar-
tium est magister animaruz. ait
Gre. primo pasto. c.i. Magnuz
ergo vituperiuz est epo ⁊ pericu
lum statuere ad regimen anima
rum eos qui artem ignorant. Si
enim ignominia est magistro ar
tium scolam comittere ignoranti
artes ⁊ pncipia: ⁊ artis instrumẽ
ta: multo magis ex parte ista. vñ
Gre. vbi. s̄. Ab impitis magiste
riũ qua temeritate suscipitur: cuz
sit ars artium regimen animaꝝ
¶ Consimiliter cũ epos sit preci-
V puus medicus: comittere talibꝰ
offĩm medicandi periculosuz est.
vnde subdit ibi: ꝙ cogitationuz
vulnera: occultiora sunt visceruz
vulneribus: ⁊ tamen qui spiritua
lia precepta nunq̃ nouerunt: se
medicos profiteri non metuunt
cum eõ: q viz pigmentorum ne-
sciũt: medici corporis videri eru
bescũt. Merito ergo sunt rei ani
marum qui aiaruz curam talibꝰ
comittunt. ⁊ qui eas in curam su
scipiũt. Jõ Jsa.iij. esto princeps
noster. Qui rñdit. Non sum me
dicus. ⁊c. ¶ Similiter epus est
dux aciei iesu xpi ad pugnandũ
X ꝯ hostes. Cuius est eligere viros
expertos ad pugnandũ q possint
aciem deffendere. vnde cant.iij.
in fine. En lectuluz Salomonis
quinquaginta fortes ambiũt: ex
fortibꝰ israel: omnes ad bella do
cissimi. Magna ergo fraus est
assumere pueros ignarros artis
militandi: ⁊ eis dare stipẽdia que
debentur militibus defendẽtibꝰ
aciem xpi. Ait apo. i. cor. v. ꝓuo
cans ecclesiasticos viros. Quis
vnq̃ militat stipendijs suis. Cõ
similiter potest dici quo ad om-
nia officia que sunt eccliasticoꝝ
quale est officiũ pastorale: ꝓcura
torum: gubernatorum. Non ne
in tempestatibus esset insanꝰ qui
nauis gubernacula ꝯmitteret in
fantulo ignoranti cunabulũ suũ Y
regere: maxime fluctibus ⁊ tem
pestatibus surgentibꝰ: vẽtis irru
entibus: ꝑtes nauis dissoluẽtibꝰ:
tenebris inuoluẽtibꝰ: ⁊ bestijs ra
pientibꝰ? Cuz ergo sic, sit de naui
ecclie in tempestatibus huiꝰ mũ
di: eius gubernaculũ non est nisi
industrio cõmittendũ. Qui etiaz
q̃tũcũq3 sit industrius: dz time-
re ⁊ iugiter vigilare: ⁊ artificialr
gubernare. vñ Grego. li.i. Regi
stri. vetustã nauem cõfractã indi
gnus infirmusq3 suscepi. vndiq3 Z
fluctus intrat. Ideo mihi in peri
culo manum orationis porrigas
Si ergo tantꝰ gubernator timuit
in regimine sue nauis: qualiter ti
mere debet q ignorat manũ ad
gubernandum ponere. cum ipse
dicat registri. ix. nauis guberna-
tor cũ aduersari sibi ventũ cõsi-

A derat fluctus quosdã directo cla uo exuperat: ⁊ quosdam quos se superare non posse preuidet infle xo cursu prudenter declinat. Sic inquit sanctitas vestra: quedã cõ pescendo: quedã tolerando miti get. Cum igitur talis magister et doctor nauigij timeat de periculo nauis ecclesie: stult⁹ ẽ quilibz alius: cui cõmissa est ecclesie gu bernatio: qui non timet. Et sic fa tuus est qui indignis cõmittit gu bernaculum: vt dictum est ꝑus.

¶ Quita distictio. Quales eẽ debent iudices ecclia stici.

¶ Caplm primũ. Qualia debẽt esse eorum iudicia.

Quales autem esse debent iudices in republica ecclia stica: q sũt ad modum oculorũ ⁊ aurium: patere põt ex dictis superius de iudicib⁹ secularibus parte .i. ¶ Similiter quales esse debent aduocati siue oratores patet ibidem. Si eni iudices seculares cũ diligentia debent iustitiã exercere: vt habitum est ibi: multo magis iudices eccle B siastici sine litigijs iurgiorum: ⁊ si ne falacijs deceptionũ: sua debẽt iudicia exercere. Talia eni repro banda sunt in viris spiritualibus sit. Ber. ad Euge. li. i. post principiũ. Queso te inquit: q̃le ẽ illd de mane vsqz ad vesperã litigare vel litigãtes audire? ⁊ vtinã suffi ceret diei malicia sua. Non eniz libere sũt noctes. vix relinquit ne C cessitati nature. qd corpusculi pau satiõi sufficiat. ⁊ rursus ad iurgia surgitur. Dies diei eructat lites: ⁊ nox nocti indicat maliciam. Sequit. Tota die perstrepunt in palatio leges: sed iustiniani non dei Et tñ lex dñi imaculata ꝯuertẽs aĩas. Hec autem non tam leges quã lites sunt: ⁊ cauillationes sub uertentes iudicium. Tu pastor ⁊ episcopus animarũ: qua mente obsecro sustines: coram te semper silere illam. s. dei legem: gar rulare istas? Ideo clamandũ cũ D pph̃a. Narrauerũt mihi iniq fa bulationes sed nõ vt lex tua. In his quoqz iudicijs iniuste appel lationes nocent: Quas reprehẽ dit Ber. ad Eugeniũ li. iij. di. In qua est oĩs appellatio ad quã iusti cie inopia non coegit: Et ibi mul tum contra appellationes iniu stas Ubi ponit exempla: ꝙ qui busdam vxores ducentib⁹ appel latuz est ab aliquibus sine causa cuz grauamine: solo frustratorie dilationis intuitu: Similiter po E nit exemplum de quodam qui in iuste apellauit in electione epi ad impediendum Tales igit appel lationes cum sint iustitie impe dimenta: multũ sunt reprehensi biles prout ibi exequit sufficiẽter. ¶ Similiter quales esse debent consiliarij episcopi pz ex dictis su perius parte prima. Ubi de consi liarijs principũ. Si igit principũ

consiliarij debent esse sapientes & prouidi: a muneribus imunes
F & puri: multo magis cōsiliarij epi scoporum. Et de his sufficienter. Ber. ad Euge. li. iiij. Querēdi in quit tibi sunt q sint compositi ad mores: probati ad sanctimoniā parati ad obediētiā. Sequit Nō qui marsupia exhauriant: sed qui corda reficiant: & crimina corrigant. Sicut enim consiliarij pro prie siue legati debent esse tales: quales ibi describit: sic & consilia rij epi suo modo: Et ponit ibi exē pla de legatis bonis q renuerūt ensenia in officijs suis. Sicut de Martino: qui cum fuisset legat⁹
G in Datia. tam pauper rediit: q̄ pe ne expensis & equis deficientib⁹ vix venit florentiā: cui ibi episco pus dedit equum. Quē cum idē eps ad curiā sequeret: & peteret ab eo auxiliū: respōdit. Decepisti me? Nesciebam eni: tibi negocium iminere. Tolle equum tuum i stabulo est. Et eadē hora reddi dit illi. ¶ Ibidem ponit exēpluz de Gnāfredo: q legationē in par tibus equitanie sūptibus proprijs strenue administrauit. Cui cum piscis vnus. i. sturgio eēt a quodā
H p̄sbytero p̄sentatus: a te inquit nō accipio. nisi p̄ciuz dedero: dedit q̄ illi quinq̄ solidos inuito & ve recondo Et cum eidem dn̄a opi di offerret duas pulchras parapsides ligneas: eas laudauit: sed non acquieuit accipere. Quanto minus argenteas recepisset? Hi fuerunt imitatores Abrae: q noluit aliqd accipere a filio subtegminis vsq̄ ad corrigiam calli ge. Gen̄. xiiij. Et Samuel qui ait I
i. R. xij. Si de manu cuiusdam munus accepi. &c. Ad imitationē igit istorū debet omnis consilia rius episcoporum: man⁹ excutet ab omni munere.

¶ Capitulum secundum. Qualis debet esse episcopi familia: & domus.

Tales autē debet eē domus & familia epi. Ber. eodē li. sufficiēter descri bit: vbi ait. Domum epi decet sā K
ctitudo: decet modestia: decet ho nesta harū custos disciplina. Et sequitur. Discant ate ipi tui. Co matos pueros: & comptos adole scentes secū non habere. Inter mitratos discurrere calamistratos non decet: Et ad hec obseruā da & opposita cauēda debet eps esse sollicitus. Unde ait ibi Ber. Sunt que te ignorare nolo: mo res quorūcūq̄ & studia: nō opor tet q̄ scias domus tue vitia vlti mus: qd̄ q̄plurimis nouim⁹ cō tigisse. Alia alius dispēset: Tu di sciplina puide. Hanc nemini tra das. Si insolentior sermo corā L
te sonuerit. vel habitus apparuerit: sit manus tua super huiusmo di. Tu vlciscere iniuriā tuā. Im punitas enim ausum parit ausus excessum. Ad talia enim scienda

ꝛ corrigenda debet esse prelatus
sollicitus. De temporalibus autẽ
cõmitat alijs: vt plus possit vaca
M re diuinis. Unde ait ibi. ¶ Memẽ
to: Saluatorẽ Judã Jconomuꝫ
habuisse. Quid episcopo turpius
ꝙ̃ intendere supellectili ꝛ sbãtio/
le sue: scrutari de singulis: morde
ri de superstitionibus: moueri ad
quecunqꝫ ꝑdita vl' neglecta? Egy
ptius ille? omnibꝰ Joseph tradi/
tis ignorabat quid haberet in do
mo sua. Erubescat igitur xpianꝰ
fratri suo xpiano non credẽs: ex
quo homo sine fide: tantam fidẽ
N habuit in seruo alienigena. Et ni
si tales colaterales episcopus ha
beat. non est plane sanus: ait ibi.
Ber. Ne dixeris te sanum dolẽ/
tem latera. i. ne dicas te bonum:
malis innitentẽ. Jdͦ Apo. connu
merans virtutes epõ necessarias
ait. Sue domui bene prepositũ
filios suos subiectos in oĩ castita
te. ꝛc. i. Thi. ij.

¶ Caplm. tertiũ. Quid signifi/
cent epi indumenta.

h Hec eporum virtutes si/
gnificant pontificalia in
dumenta: ait Hug. ij. de
sacramentis. parte. iiij. c. xviij. di.
O ꝙ episcopi vtunt sandalis q̃ sunt
calciamẽta predicatorꝫ que habẽt
subtus solaꝫ integram: ne pes ter
ram tangat: ꝛ desuper constant
ex corio perforato: qꝛ gressus ꝑ/
dicatoris: subtus debent esse mu
niti: ne terrenis polluant: sꝫ supe
rius aperti ad celestia contemplã P
da. Induũtur caligis bissinis vel
lineis vsqꝫ ad genua: quibꝰ signi
ficat: ꝙ rectos gressus facere de/
bent pedibus suis: ꝛ genua debi/
lia roborant: ꝛ sic ad predican/
dum euangelium festinare. Ba/
culo vtunt: qui habet subtus acu
men vt rebelles per increpationẽ
pungant. ꝛ desuper est recuruus:
vt mites per consolationẽ trahãt
Anulo vtunt: qd ẽ fidei sacramẽ
tuꝫ. quo. s. sponsa xpi ecclia subar
ratur. ¶ Mitra quoqꝫ siue tyara i
capite regimen quinqꝫ sensuũ m Q
significat. Ibideꝫ ait Hugo ante
ꝙ sacerdotalia vestimẽta tã in le/
ge veteri ꝙ̃ in noua designãt eo
rum virtutes quas habere debẽt
Unde in tunica linea significatur
castitas interior: in zona siue i cin
gulo: castitas exterior siue i exte/
riori hoie: i tunica iacinctina cõ/
uersatio celica: i superhumerali la
borꝫ patiẽtia: i rõnali discretiõis
sapia i cydari intẽtio recta: i femo
ralibus que tegũt verenda nutri
mentũ castitatis. Hec eni erãt ve
stimenta sacerdotis in lege vete/
ri. Exodi. xviij. ꝛ Leui. xxviij. Et
de his vestimentis plixe Hiero. R
epl'a. lxxxv. De indumẽtis aũt sa/
cerdotalibus noue legis ait Hu
go. vbi. s. ꝙ per tunicã mũdicia:
per zonam continentia: per stolã
sapientia: per casulaꝫ castitas de
signat. Studeant igitur epi ꝛ pre S
sbyteri habere virtutes q̃s eoruꝫ

indumenta significant.

¶ Capitulum quartum. Qd pastor debet assistere gregi assidua cura.

T autem possint officia sua perficere: et perfecta administrare: debent circa gregē suū assidue vigilare: iuxta illud. Isai.xxi. Sup speculaȝ dñi ego sum stans iugiter. Nec discurrāt per curias seculares aut negociatorias tēporales: sȝ cohabitent fidelibus sibi cōmissis: ne dicat cuilibet tali illud zach.xi. o pastor: et ydolum: derelinquēs gregem. pastor nomine: ydolum re absqȝ custodia vel debito opere. Unde Gregorius. super Eze.li.i. Omel.v. Ubi qui animarum custodes sunt: et pascēdi gregis onera susceperunt: pmutare loca minime pmittuntur. Unde narrat Beda in gestis angelorum li.i.c.vi. De Laurentio episcopo q succcessit beato Augu. misso a beato Grego. in angliam ad conuertēdum gentem Anglorum: qȝ cuȝ ob prauos mores regis et iniustitiam proponeret relinquere Britaniaȝ: iussit in eccl'ia apostolorū lectum sibi nocte parari. Ubi cuȝ post multas preces et lacrymas, p statu ecclesie ad deum fusas: mēbra dedisset ad quiescēdūȝ: apparuit ei pricepts apostolorūȝ. Quē diu flagellis acrioribus afficiēs siscitādo apostolica districtiōe: cur gregem quem sibi cōmiserat relinqueret: et cur oues xp̄i in medio luporum positas fugiens ipse dimitteret. an mei inquit oblitus es exēplū: q pro paruulis xp̄i q̄s mihi in sue dilectionis indicium cōmendauerat: vincula carcere postremo etiā mortez crucis ab infidelibus inimicis xp̄i ipse cuȝ xp̄o coronandus ptuli? Qui beati Petri admonitionibus et flagellis correpti: mane venit ad regem: et reiecto vestimento: q̄ntis esset verberibus laceratus ondit Rex autem inquirens qs tantas sibi plagas inflixisset et audiēs: qȝ sue salutis causa: tanta ab ap'lo ē perpessus: timuit: et anathematitico cultu ydolatrie: ac ꝯiugio nō legiptimo derelictis: fidem suscepit et baptiçatus est. Ex quo patet q̄ rep̄hēsibiles sint: q sine causa legiptima ecclesias derelinquunt cum predictus episcopus pro psecutione et regis infidelitate ecclesiam relinquens. tāta ppessus est. In his autem omnibus caueat ep̄s qui est ad modū capitis: et speculatoris: ne sit negligens a p̄dictis officijs. Ut enim dicit in tractatu de.xij. abusiuis: decimus abusionis gradus est ep̄s negligens q.s. gradus sui honorez inter homines reqrit: et ministerij dignitatem coram deo non custodit. Episcopus enim grece: speculator interpretat. Cui dr̄ Eze. iij. Speculatorem dedi te. Decet eniȝ ep̄m: oium super quos i spe

cula positus est peccata attende/re & corrigere: ac scelerum opera rios exterminare. Predicator er go diuinus alloquens ecclesiasti/cos hortet eos ad exercenda de/bita officia: statui suo vel gra/dui debita: & vt quilibet viuat si/cut decet statum suũ: q̃tuz ad ea que enumerata sunt.

¶ Quinta pars principalis. De informatione scolasticorũ Pri/ma dicitur. De informatione di/scipulorum.

¶ Capitulum primũ. De digni/tate sapientie.

P Rehabitis auctoritati bus narratiõib⁹ & exẽ plis q̃bus possunt vi ri ecclesiastici informa ri: & ex quibus predi/cator habere potest occasionem vtiliter conferendi cum eis: & ex/ortandi eos efficaciter: nunc col ligantur consimilia q̃bus ꝯstrui possint viri scolastici siue ph̃i: & ex q̃bus predicator potest conferre cum eisdem ex his que sunt pro/pria illis. Et vt magis stimulẽtur ad desideriũ sapientie: ꝑmittẽda est eius dignitas & sublimitas ƀz estimationẽ vere iudicãtis. Pre posui inquit eam regnis & sedib⁹ Sap. vij. Seq̃tur. Infinitus eni thesaurus est hoibus &c. Et pro/uer. iij. Melior est acq̃sitio eius negociatõe auri & argẽti. Sequit Preciosior est cunctis opibus. B

¶ Et de sapiẽtie eminẽtia apud gẽtiles: ait Poli. li. iiij. c. vi. di. ꝙ cũ gẽtiles nil sine nutu numinũ credant faciendũ: vnũ tñ quasi deum deorum: & oium principiũ extollunt. s. sapiam q: oibus pre/est. Unde & veteres philosophi ymaginem sapie pre foribus om nium templorum pingi fecerunt & hec verba scribi debere sanxe/runt. Usus me genuit: peperit me moria Sophiam me vocant gre ci: vos sapientiam. Et ego odi ho mines stultos: ignauia opera: & sophisticas scientias. s. in quib⁹ nulla est vtilitas. ¶ Ad appetitio nem igitur sapientie & amorẽ: ac sedulam acq̃sitionem sunt om/nes scolastici admonendi: vt qui libet eorum dicat illud sapie. vij. Optaui & datus est mihi sensus: inuocaui & venit in me spiritus sa pientie. Et sapie. viij. Hanc ama ui & exq̃siui a iuuentute mea. Uñ & hic amor: ph̃ia dr: & eius ama tor ph̃s. Philos. n. grece: amor latine: Sophia sapientia. Inde ph̃ia. i. amor sapie. Unde & ph̃ia est ars artiũ: disciplina disciplina rum: que vni cõis est deorũ: & q̃ est henoranda antilogo prout ait q̃dam sapiens: & idẽ pap. in par te. di. ꝙ ph̃ia tradit in artibus li/beralibus: de quibus prosequitur Hugo vbi. s. bene prosequẽs q̃ sũt propria cuiuslibet artis. Et si militer Alpharabius li. de diuisio ne ph̃ie vbi ait: ꝙ ph̃ia est diuina rum humanarumq; rerum co/ C D

gnitio cum studio bene viuendi. E Sapia vo est sciētia sempiterno rum. Et de his et de diuisione phi losophie: et de illis que spectāt ad vitam phicam dictum est in tra ctatu de vita phorum.s. in com pendiloquio. ¶ Ad presens aūt de instructione scolasticorum pro cedendū est.s. qualiter scolares debent discere: et qualiter doctores debent eos docere. Et

¶ Primo quales esse debēt sco lares quantū ad corporis dis positionem.

¶ Secundo. quales esse debent quantum ad mentis industriā siue perspicuitatem.

¶ Tertio qualiter instruēdi quo ad documenti rectitudinem.

¶ Quarto: in qbus informādi: et in qbus nō quantum ad eorū qbus vtuntur qualitatem.

¶ Quinto: quales esse debent quo ad vite qualitatē et honestatē.

¶ Sexto: quales esse debēt: quo ad studij sedulitatem.

¶ Septimo: de his que spectant ad doctores.

¶ Capitulum secundū. Quod sco laris debet esse membris et corpo re bene dispositus.

In primis ergo: ob artiū liberalium siue phie no bilitatē et honorificentiā: et ob professorum eius reuerenti am ab alijs exhibendam: discen F tes illas debent esse corporis dis positione venusti: vt ait Boe. de disciplina scolarium in principio di. quod videndum est ne infantis septennis. cum ducit ad instruen dum: membrorum indecens sit dispositio: et partium integralium Et ponit exemplū. Legitur inqt Thimei filium lepra incomben tem: castratum: loripedem: gibo tumentem: doctrine mancipatū plebeiam extitisse obiectionē: so ciorum ridiculosam demonstra tionem. Cauendū ergo: ne tales ponantur ad phias discēdas: ne contemnatur phia ob talium de formitatem: et ne minus acceptet licet tales in ea profecerint: vt enī ait Ethnicus. Gratior ē pulchro veniens e corpore virtus. Idem Seň. recitat epla. lx. Et sic minus accepta est sapia vel virtus veni ens e corpore defformi Ibidem ait Boe. quod temporis intempe ries. hiemis vel estatis nocet pue ris adiscentibus. Et ponit exem plum de quodā indisposito: et de formi adducto ad discendum: q postea attenuatus elephantie mor bis occubuit. instigante canicu la. s. illo signo regnāte: ardore fer uente. ¶ Ibidem etiam ait. quod ci bariorū debet esse mediocris fa cultas: potius tenuis parcitas: et vestium penuria. Pueri ergo de bent esse bn̄ dispositi corpore: et integri: et sustentamentis debitis regulati qui volūt. discere: vt sint scolastici: et debito tempore debēt incipere. Et de his sunt admonē

di tam ipsi q̄ habentes curā eo
rum. Omni enī negocio tps ē ꝛ
oportunitas. Ecc.viij.c.

¶ Capl'm tertiū. Qualis dꝫ esse
scolaris quo ad mētis idustriam

Secundo sunt explorādi
pueri quales sint quo ad
mentis industriam ꝛ per
spicacitatem: an.s. habeant indu
striam discretionis naturalis: ꝛ in
genij viuacitatē: sicut narrat Au
K lus gelius li.v. acticarum noctiū
G c.iij. loquēs d̄ pithagora pho q̄ cū
cēt adolescēs ꝛ cā vict⁹ ferret ho
lera ꝛ de hedera candices ligni
plurios: funiculo breui circūliga
tos portaret semel obuiauit illi
Democritus Et videns eum in
cedentem expedite: ꝛ iuncturam
ligni posituramq̄ considerans:
ꝛ aceruū illum simil'r breui vin
culo comprehensum: ꝛ ratiōe q̄
dam geometrica librari: interro
H L gauit: quis se iuoluit. At ille. ego.
Cui Democritus. solue totum: ꝛ
modo cōsimili liga. Sicq̄ factū
est. ꝛ ait Democritus. Cum inge
niū benefaciēdi habeas: nūc ma
iora melioraq̄ mecū facer̄ potes
si me sequi volueris. Qd ille anu
it: ꝛ duxit eū secuꝫ: sumptus mini
strauit: ꝛ phiam docuit: ꝛ hic po
M stea in sciētijs phus fuit: sed acer
rimus sophistaruꝫ. Ut prouidus
I igitur explorator ingenium predi
cti adolescentis deprehendit. Et
ad maiora discenda hortatus est
Sed cauendū est ne pueri viua
cis ingenij ꝛ acuti: nimietate cibi
vel potius fiant hebetiores. Pro
pterea sunt frugal'r nutriendi. ait
Boe. vbi.s̄. ꝛ Aulus gelius ple
nius li.iiij. acti. noc. añ fi. vbi ait.
Pueros impuberes compertuꝫ
ē si plurimo cibo nimioq̄ vino N
vtanł hebetiores fieri: atq̄ hinc
elici tarditatem improceraq̄ fieri
corpora eorum: minusq̄ adole
scere. Qd narrat varro in hysto
ria de liberis educandis. Cauen
dum est ergo: ne voracitate he
betes reddanł. E de hoc.s̄. parte
i. vbi de instructione pueroruꝫ.

¶ Capitulum quartum. Quali
ter pueri sunt in pricipio istruēdi.

Deinde sunt pueri instru
endi artificialiter: ꝛ ordi
nabiliter pro eoꝝ capaci
tate: vt ait Boe. vbi.s̄. di. q̄ i pri
mis. figurarum.i. litterarum ele
menta.i. litteras representantiuꝫ
imprimenda est dilectio: coniun
gendarūq̄ artificiosa coniunctio O
Sunt eni pueri instruendi: ꝛ at
trahendi: vt diligant litteras q̄s
adiscunt: vt recte pronuncient: ꝛ
artificialiter cōiungant. Quia ni
si sic in principio informenł: vix
possunt postea bene iformari. Et
grauius est ac difficilius puerum
male instructum instruere ad re
ctam reformationem: q̄ aliuꝫ in
nullo instructum. Uñ refert Qui
tilianus li. de institutionibus ora
torijs de Thimeo: q arte tybiaꝝ
excellebat: q̄ duplas mercedes P

exigebat: ⁊ accipiebat ab his qui male fuerãt preinstructi. q̃ si omnino rudes accederẽt. Et hoc merito. Error enim duplicem exigit laborem: cũ ⁊ delenda sint puerse institutionis semina: ⁊ bene fidelius inserenda. Satis enim facilius est inducere bonam informationẽ: q̃ extirpare malã ⁊ inducere bonã: maxime cũ prima instituta ⁊ documẽta tenaciter inhereant pueris bona vł mala: ait Hiero. ep̃la. viij. Ipsa litterarũ studia: teneris melius inseruntur ingenijs: ideq̃ penitus inherere solet sensibus: quod prius sederit in mente: Magna ergo diligentia sunt pueri instruendi: ne tempus pueritie negligenter ãmittãt ait. Boe. vbi. s̃. dicẽs. q̃ diligẽtia op̃is. cuiuslibet obtuscitas p̃mollit. ⁊ s̃nie ac dicta doctorũ sũt memorie celule cõmendanda. vt ibi exemplificat: ne contingat quod Lotario contigit. Qui cum triginta annis fuisset in gimnasijs philosophorũ: ⁊ aduenisset dies vt preesset mediocribus. s. pueris q̃si eorũ magister: asserebat: se dubitare: cuius vxor fuit Eneas.

¶ Similiter requisitus a quodã primã litteram. s. magistri qualiter in versu vertere posset: r̃ndit absurdũ esse: tanti nominis primam breuiari: sed acuto accentu p̃nunciri. Ecce ait ibi Boe. q̃tũ tẽpus dure ceruicis obtusitas p̃didit ⁊ impensas siue expensas.

¶ Caueant igit̃ pueri: ne sic amittant tempus ⁊ expensas: negligẽter adiscendo: ⁊ caueant eorũ doctores ne eos decipiant. Hec enĩ sunt peccata: Ait Aug. primo cõfessionũ enumerans peccata sua in pueritia. Peccabamus inquit minus scribendo ⁊ legendo: aut cogitando q̃ exigeret̃ a nobis. Sequit̃. Quia delectabat ludere. Et post. Peccabamus faciendo contra preceptũ parentũ ⁊ magistrorũ meorum: Et enumerat ibi de multis talibus. de quibus admonendi sunt pueri vt precaueãt

¶ Consimiliter adhibenda ẽ solers diligentia: vt pueri instruantur recte ⁊ artificialiter. Et primo in grãmatica ⁊ grãmaticalibus que diuidit̃ in litteram. sillabã: dictionẽ ⁊ orationẽ: ait Hugo. Didasculus parte. ij. di. q̃ debet scire vocem articulatam. lr̃am: sillabam: pedes: accent⁹: ⁊ sic de alijs: prout ibi determinat. Nisi enĩ fuerit instructus in primis in talibus: vix postea põt instrui. Hoc tñ necesse est scire: vt homo sciat legere distincte ⁊ articulate ꝺ͡z regulas grãmaticales. vt p̃z exẽplis Boetij. vbi. s̃.

¶ Cap̃m. quintũ. In q̃bus doctrinis sunt pueri informandi.

Deinde cauendũ est: ne pueri nimis imbuantur doctrinis fabulosis poetarum: ⁊ illaqueantur illarum delectationibus. vt enim ait Valerius li. iij.

X us libro.iij.c.vi.Lacedemonij li
bros archilogie e ciuitate sua ex
portari iusserũt:eo ꝙ eoꝝ paruz
verecũdam ꝛ pudicam lectõem
arbitrabantur. Noluerunt enim
ea puerorum suoꝝ animos im-
bui ne plus moribus nocerẽt ꝙ̃
ingenijs prodessent. Itaqꝫ maxi
mum poetã:aut ꝓxime maximũ
eo ꝙ domũ sibi inuisaz maledictis
carmine lacerauerat exilio mul-
ctauerunt. vt enim tactuz est.s.
mentes pueroꝝ tenaciter retinẽt
doctrinas quibus primo imbu-
untur. Ideo expedit:ꝙ vtilibus
ꝛ veris doctrinis primitus imbu
antur. vnde ꝛ mos fuit apud he
breos:ait Orige. super cãti. in ꝑn
Y cipio:omnes scripturas a docto
ribus ꝛ sapientibus tradi pueris
simul:ꝛ ad vltimũ reseruari ista
scilicet principiũ genesis:ꝑncipi
um Ezechielis:ꝛ finis:ꝛ cantica
canticorum:qꝛ hec ardua sunt:ꝛ
posset in eis minus intelligẽs ob
errare. Ideo ait Augu. de se.iij.
ꝯfessionũ. hoc nomẽ scilicet xp̃i
ẜm misericordiam tuã deus in
ipso adhuc lacte matris teneruz
Z cor meũ pie bibebat:ꝛ alacri aio
retinebat. Et li.vi. Nomẽ inquit
xp̃i mihi infanti inditum est ve-
racibus ergo doctrinis ꝛ vtilib⁹
non fictis ꝛ fabulosis est vtilius
ꝛ securius pueros imbuere. Sũt
enim primo instituendi in grã-
V matica:deinde i logica:ait Boe.
vbi.s. Completo inquit nõ inde
bite huius gimnasij scilicet grã- A
matice rudimento:ad maioris ẽ
inquisitionis scientiaz legiptime
procedendũ:scientiam inꝙ̃ quã
solam veri falsiqꝫ indagatõe no
uimus.ꝛc. Unde Hugo vbi.s.
dicit:ꝙ ex omnibus scientijs se-
ptem speciales decreuerunt anti
qui in studijs ad opus erudiẽdo
rum. In quibus tantam esse vti
litatem pre ceteris perspexerunt:
vt quisquis principia harũ disci-
plinarum firmiter percepisset ad
aliaꝝ noticiam postea inquirẽdã B
magis exercendo ꝙ̃ audiẽdo ꝑ-
ueniret. Sunt eniz quasi quedaz
optima instrumenta ꝛ rudimẽta
quib⁹ via paratur animo ad ple-
nam phie noticiam. Hinc triuiũ
ꝛ quatriuiũ nomẽ accepit:eo ꝙ
his quasi quibusdam vijs viuax
animus ad secreta phie introeat
hãc aũt logicã rõnalẽ prio Pla
to grecis instituit: quam postea
Aristoteles eius discipulus am-
pliauit:perfecit:ꝛ in artem rede
git. Marc⁹ vo Terẽtius Uarro
plus dialeticaz de greco in latinũ
trãstulit:ait Hugo ibi. De modo
autem adiscendi artem dialeticã
Boe. vbi.s. dicit:ꝙ in ꝑmis ter-
minoꝝ intrinseca cognitio:eorũ
qꝫ in ꝓpositionẽ nõ latens copu
latio:ꝓpositionũ quoqꝫ non in-
digna anexio sunt optanda:Ter
minoꝝ vo determiationes quas
syncathegreutica appellam⁹ me-
moriter mẽti sunt imprimẽde:que

sophistice deseruiunt fantasie. Et ponit ibi exemplum de quodam prudente in alijs scientijs qui ab alijs in die magisterij ei⁹ seu disputationis cautelis sophisticis est confusus. Oportet ergo: talia memoriter scire: ꝛ cōsequenter adiscere ꝛ audire libros. ꝑut ibi determinat: Et sic in omni arte vir scolasticus ordinabiliter ꝛ artificialiter scilicet ex proprijs illi arti diligenter debei adiscere ꝛ studere: vt ait Hugo vbi. s̄.

D

Capitulum sextum. Que sunt necessaria studentibus.

E

Tria vͦo sunt necessaria studentibus. Natura: exercituū: disciplina. In natura consideratur: vt facile audita percipiant: ꝛ percepta firmiter retineant. In exercitio: vt labore ꝛ sedulitate naturaliū sensuū ea excolant. In disciplina: vt laudabiliter quis viuens mores cū scia componat. De quibus omnibus Hugo ibi prosequit elegāter. Et debet studere in omni arte querendo que sunt propria. vñ ait ibi duo esse genera scripturarū. primum scilicet eaꝝ que artes ꝓprie appellantur. Secundū que sunt appenditia artiū. Et vtraqꝫ oportet scire: licet artes sine appendi-

F

tijs perfectuꝫ possint facere lectorem: ꝑut ait ibi: superaddens: ꝙ duo sunt discernenda. Primum qualr de arte oportet agere. Secundū qualiter oportet rationes alius artis reb⁹ alijs accomodare. vt verbi gratia. De grāmatica agit qui regulas ꝛ ꝓcepta ad hāc artem pertinentia tractat. Grāmatice agit qui regulariter loquitur vel scribit. Et sic de artib⁹ alijs Et vtiliter instituit ibi scolares q̄liter adiscere debent.

Capitulū. vij. Qualis debet esse discipulus ꝛ a quib⁹ cauere.

Quales aūt esse debēt scolastici: ꝛ a quibus cauere docet Boe. elegāter vbi s̄. Discipuli inquit subiectio in tri-

G

bus consistere debet. In attentione: beniuolentia: docibilitate. vt scilicet sit docilis ingenio: attent⁹ exercitio: beniuolus animo. Intentus inqꝫ ad audiēdū: docilis ad intelligendū: beniuolus ad retinendū. Et subdit. Non sit scolaris discolus. Dicitur autem discolus quasi a scola diuisus. Scola enim grece dicitur vacatio latine. vñ discolus quasi a vacatione diuisus. Discolus est q discurrit per vicos: tabernas: ꝛ plateas

H

per meretricum cellulas: ꝑ publica spectacula: per pompas ꝛ choreas: per cōmessationes ꝛ publicas cenas. ꝛ h⁹ vagis oculis. effrena lingua: petulāti animo: vultu incomposito: oib⁹ his scola postposita. vnde ꝛ subdit: se multos tales vidisse. A quibus aūt cauere debent subdit di. ibidez: ꝙ a luxurie fetore studeat discipul⁹ alienari. Quaꝫ distinguit. iij. di. vnā

I

esse in ornatu: aliam in coytu: ter
tiam gulositati astitricez. Ab his
scolasticus volēs in phia pficere
debet summe cauere: prout pseq
tur ibi: subdens: q meretrix no/
naria est: inferni ianua: via iniq/
tatis. scorpionis percussio: visca/
rium scelerum: pute⁹ interit⁹. Di
cebatur aūt nonaria: q: ante ho/
ram nonā antiquitus nō licebat
ad talez accedere. vnde et de hoc
K Augu. ꝯ Julianū dicit recitans
verba Tulij: q motus volupta/
tis idest luxurie ē maxime inimi
cissimus phie. Congrue eniz cuz
cognitōe phie: magna voluptas
corporis eē nō pōt: ait ibi Boe.
di. q oportet scolasticū cauere ab
ebrietatibus et cōmessationibus
q2 vinū iquit moderate sumptū
intellectui acumen cōferre vide
tur. Jnmoderate vō sumptū: ra
tionem pturbat: intellectum he/
betat: memoriam eneruat: obli/
uionem immittit: errorem insun
dit: ignominiā inducit. vbi enim
L ebrietas ibi furor dominatur: vbi
furor: ibi nulla sapientia: sed pre
grauatur desipientia. Obliuio au
tē comes est ebrietatis: ait Ma
crobius lib. primo. Et hilaris est
isania: ait Seū. epistola. vi. et vo
luntaria insania: ait idez epistola.
lxxij. Jdeo summe cauenda sco
lastico. ¶ Simil'r luxuria que ē
in ornatu meretricio cauēda, put
M exequit. Boe. vbi. s. ponēs exē/
plū de quodam qui talib⁹ ornati
bus vacabat: et sua cōsumebat:
Qui postea inops et pauper fact⁹
est. Que aūt sunt expedientia vi
ro scolastico: vt pficiat in sciētia
bū ait Hugo vbi. s. di. q sapiēs
quidam cū de modo discendi in
terrogaret. s. que eēnt necessaria: N
rūdit mens humilis: studiū que
rendi: vita quieta: scrutiniū taci/
tū: pauptas: terra aliena. Hec re
serare solent multis obscura legē
do. Et de quolibet horū bene p
sequitur. di. q pncipiū discipline
est humilitas. Cui⁹ precipue tria
documenta ad lectorem ptinent
¶ Primū vt nullā scripturā: vi
lez teneat. ¶ Scd'z: vt a nemine O
discere erubescat. ¶ Tertium vt
cum scientiam adeptus fuerit ce
teros non cōtemnat. De quibus
ibi prosequitur bene. ¶ Simil'r
studiū est necessariū exēplo phi/
losophoz. De q̊ studio patet ibi.
¶ Similiter quies tam interior
vt mens per illicita desideria nō
discurrat: q̄z exterior: vt ocium et
opportunitas studio suppetat.
¶ Similiter scrutinium tacituz
qd significat diligentiam medita
tionis: sicut studium instantiam
operis. ¶ Meditatio vō est co
gitatio frequēs cū ꝯsilio: que cau P
sam: originē: modum: et vtilitatē
vniuscuiusq3 rei prudenter inue
stigat. vn̄ ibi pulchre ait Hugo
q lecticam phie quattuor portāt
scilicet philos. et chopos. i. amor
et labor: phylemina: et agmina. i:

cura ꝛ vigilia. Opus inquit per/agunt labor ꝛ amor. Consiliũ pariunt cura ꝛ vigilia. In labore est vt agas: in amore vt ꝑficias: in cura vt ꝓuideas: in vigilia vt attẽdas. Cathedra phie est sedes sapiẽtie que his suprapositis gestari dicit. vñ ꝛ pulchre iuuenes eã
Q a fronte ꝓpter robur tenere dicũtur scilicet amor. ꝛ labor: qꝛ foris opus peragũt. A posteriori puelle describuntur idest cura ꝛ vigilia: que intus in secreto ꝯsiliũ pariunt. ¶ Similiter paupertas. i. nõ sectari superflua spectat ad disciplinam: necnon ꝛ exiliũ: quia phantibus totus mundus exiliũ ẽ. ait ibi Hugo. Et de eisdẽ Po/
R li. li. iij. c. xiij. dicit: ꝙ hec claues discendi sunt quas senex Carnocẽsis paucis expressit. Ubi superaddit: ꝙ vna clauis est amor docentium. ꝓut ait Quintilian⁹ lib. de institutione oratoris: Scolastici igitur caueãt a predictis vitijs ꝛ habeant dictas claues ad aperienda archana sapientie: ꝛ studeant humiliter ꝛ diligenter.

¶ Capitulũ. viij. Quale debꝫ eẽ studium boni discipuli.

S C Onsequenter admonẽdi sunt scolares: vt sollicite studeant ad sapiẽtiã apprehendendam: est enim studium vehemẽs applicatio animi cum magna voluntate ad aliqd agendum: ait Tuli⁹ prime Rhetorice li. i. Ideo Ecc. vi. Quasi is qui arat ꝛ seminat accede ad illã vt enim ait Hug. vbi. s. Pictagoras: in studijs suis hanc ꝯsuetudinem seruasse legitur: vt vsqꝫ ad septennium ꝭm numerꝝ septẽ liberaliũ artium: nullus discipulorum suorꝝ de his que ab eo dicebant rationes poscere audeꝛt sed fidem daret verbis magistri quousqꝫ oĩa audisset. Sicqꝫ iam per seipsum rationem eorꝝ inuenire posset. Has septem artes tãto studio qdam didicisse dicunt: vt plene in memoria omnes tenerent: ꝛ statiꝫ singula earꝝ parata haberent scilicet regulas ꝛ rationes que in illis artibus ꝯtinẽtur Et hinc accidit: tot eo tempore fuisse sapiẽtes: vt ipsi plura scriberent ꝙ̃ nos legere possemus. T
Sed vt ait ibi Hugo: nostri scolares aut nolũt: aut nesciunt: modum congruum in discendo: iõ multos studẽtes inuenim⁹: paucos sapientes. Monendi ergo sunt scolares: vt studeãt affectualiter siue feruenter: continue siue perseueranter: artificialiter ꝛ recte siue ordiabilr scilicet ob amorem vere sapientie: ꝓut hortatur sapiens, puer. i. Si quesieris eaꝫ quasi pecuniaꝫ: ꝛ sicut thesauros effoderis: tũc scientiam dei inuenies. Et hoc exemplo antiquorũ phorũ: de quibus Hugo vbi. s. dicit ꝙ soli se philosophie dedicabant: ꝛ vt eo cõtemplationi liberius vacarent. quo min⁹ ꝙ̃ virtu/ V X

tem impedire solent cupiditatib⁹
animū subiecissent: ab eis se om
nino subtrahebant. Parmeni-
Y des iquit philosophus annis qn
decīz in rupe egiptiaca cōsedisse
legitur. Et prothotheus ob imo
dicam meditandi curā: in mōte
Cauaso vulturi exposit⁹ memo
ratur. Et Themistocles: cum ex
pletis centum annis se mori cer
neret: dixisse fertur: se dolere: q
tūc egrederetur e vita quādo sa-
pere cepisset. Simil'r Plato oc
tuagesimo anno scribens mor-
tuus est. Et Socrates nonagin-
ta annos in docēdi scribēdiq₃ la
Z bore ⁊ dolore compleuit. Et hec
sumit Hugo a Hieronimo ep͞la
xxxiij. vt ipse ait ibi: alii calcabant
honores: alij phicīebāt diuitias
alij acceptis iniurijs gaudebant
alij penam spreuerunt: alij contu
bernia hominū deserentes: vlti
mos secessus ⁊ secreta heremi pe
netrantes: soli se philosophie de-
dicauerunt: vt eo contemplatiōi
vacarēt liberius: quo nullis que
virtutis iter impedire solent cupi
ditatibus animū subiecissent. vñ
narrat Hiero. vbi. s. ⁊ similiter
A ep͞la. cxxvi. de philosopho: qui
multarum possessionum precium
proiecit in pelagus. Abite inquit
in profundum male cupiditates:
ego vos mergam: ne ipse mer-
gar a vobis. philosophus inquit
Hiero. glie aial popularis auri
vile mancipium: totā simul sar
cinam deposuit. Qd non faciunt
multi scolastici xp̄o credētes: sed
potius aggregant ⁊ cumulant cu
piditates: que vt sepe submergūt
eos. ¶ Mira ergo studiositas an-
tiquorum. Nā vt ait Hiero. ep͞la
lxv. quosdā mūdi ph̄os legim⁹
vt totam cogitationem ad mentē
cogerent puritatem: sibi oculos B
eruisse. Et de miro eorum studio
Vale. li. viij. c. vij. dicit: q Char
naydes laboriosus ⁊ diuturnus
sapientie miles. Siquidē nongē
tis expletis annis idem illi vi-
uendi ac phandi finis fuit: ita se
mirificum in doctrine operibus
addixerat: vt cū cibi capiendi cā
recubuisset: cogitationibus inhe
rens: manum ad mensam porri-
gere obliuisceret. Sequitur. Ani
mo ergo tantūmodo vita frue-
batur: corpe vo quasi alieno: cir
cūdatus erat. Ibidē etiā narrat
de multis alijs. de quibus in tra
ctatu de vita philosophoꝝ. scilic₃
in compendiloquio. ¶ De miro
autē studio Euclidis narrat Au C
lus gelius li. vij. c. iiij. di. q cum
Athenieñ. decreto cauissent: vt q
megharis ciuis eēt: si intulisse pe
dem Athenis p̄scius esset: ea res
sibi capitalis esset. Tunc Eucli-
des: vt audiret Socratē sub no-
cte anteq₃ aduesparsceret: tunica
longa muliebri indutus: ⁊ palio
versicolore amictus: caput vela-
t⁹: de domo sua megharis: Athe
nas ad Socratem ꝯmeabat: vt

vel noctis aliquo tempore consi
liorum sermonũq3 eius ꝑticipes
fieret: rursusq3 sub luce: milia pas
suum paulo amplius viginti: ea-
D dem veste illuc tect⁹ redibat. At
nũc ait Aulus gelius: videte phi
losophos vltro currere vt doce-
ant ad fores iuuenũ diuitũ: eosq3
sedere ac opiri ꝓpe ad meridiem:
donec discipuli vomitu omne vi
nuz edormiant. Scolastici ergo
stimulati exemplis philosophoꝝ
sint quieti a tumultibus cupidita
tum: ꝛ negociationũ: ꝛ studeant
vere phie: vt apprehendant legẽ
dei ꝛ acquiescant ꝯsilio sapientis
E Ecc.xxxiiij. Sapientiã scribe tpe
vacuitatis: ꝛ qui minoratur actu
apprehendet illam. ꝛc. Beat⁹ in-
quit sapientia q vigilat ad fores
meos quottidie: ꝛ obseruat ad po
stes hostij mei. prouer. viij. Qui
eniz sic vigilat sedulo studio: gra
tia dei sapientiam assequet. vnde
sequitur ibi. Qui me inuenerit in-
ueniet vitam. ꝛc.

¶ Capitulum nonũ. Quales eẽ debent discipuli: quo ad vite honestatez.

Ex dictis patet: quales eẽ
e debent scolastici quo ad
vite honestatem. Debẽt
enim esse a vitijs prenominatis
F immaculati: ꝛ virtuosis morib⁹
maturi. vnde ꝛ philosophi antiq
instruebant discipulos q̃ ad mo-
res. Ait Hierony. epla. xxxiiij. q̢
hypocrates adiurabat discipulos
anteq̃ eos doceret: ꝛ in ṽbis iu-
is iurare ꝯpellebat: sacramẽtoq3
extorquebat: silentij sermonẽ: in-
cessus mansuetudinez: moresq3.
Quãto magis nos: ꝓut ibi ꝯclu-
dit: vniuersam eniz philosophiã
reuocauit Socrates ad mores
ꝯponẽdos: ait Sen. epla. lxxvij.
ꝛ Augu. viij. de ci. c. iij. di. q̢ So
G crates primũ ad cõponẽdos mo
res atq3 corrigendos: vniuersaz
philosophiam flexisse memorat.
Idem ait Tuli. li. v. tuscu. q. post
principiũ. Magna ergo ignomi
nia est scolastico iugiter audicti
precepta ꝛ regulas philosophie:
nisi fuerit morib⁹ maturior ꝛ ho
nestior: q̃ layc⁹ qui nihil tale au
diuit. ¶ Sunt ẽt alia ꝓficua sco-
lasticis q̃ Boe. enumerat vbi. s.
H sicut ꝯstantie stabilitudo. Quia
vt ait ibi. Constantia parit: incõ-
stantia parta dissoluit. prima col
ligit: secũda collecta dispergit. Et
ibi exemplificat de quodam: qui
primo voluit esse litterat⁹ siue sco
lasticus: deinde fastidit⁹ fuit mer
cator: postea tedio affectus se ad
militiam transtulit: deinde terri-
tus iterato studijs ibiabat. Et sic
in neutro ꝓfecit. ¶ Item vtile ẽ
scolasticis vt sit complexionum
suarum discreta ꝯsideratio. Alr
I enim laborare debent malãconi
ci: aliter colerici: ꝓut exemplifi-
cat ibi bene. ¶ Itẽ debet esse in
eis magistroꝝ dilectio ꝛ venera-
tio: ac illis credulitas sine suppo

fitio: & cũ eis mãsio siue cohabi-
tatio. Mulierum et vetulaꝝ aut
lotricũ rara aut nulla accesio: ser
uoꝝ bilinguiũ: & detrahentiũ
K exclusio: bonorum sociorum & fi
deliũ adhesio: sũptuũ sufficiens
ꝓuisio. De quib⁹ omnib⁹ ꝓsequi
tur ꝑlixe. Boe. ibidem introdu-
G cens exempla de predictis: Pre
dicator ergo diuinus cõferẽs cũ
scolasticis de predictis: hortetur
eos ad ea que sunt vtilia dehor-
tando ꝯ̃ria.

¶ Secũda distinctio. De infor-
matione doctoꝝ.

¶ Caplm.i. Quales ascendere
debent gradũ magistralem.

Deinde sunt admonẽ-
di doctores de his q̃
spectant ad eoꝝ offiñ
¶ Et primo vt sit ad
H tale offiñ honorabilis
L accessio. ¶ Deinde vt sit vite &
moꝝ perfectio. ¶ Tertio vt sit
doctrine vitaq; rectitudo. ¶ De
primo sciendũ: q nõ debet gra-
dum magistralẽ ascendere: nisi
sit preditus scientijs & clarus vir
tutibus: ait Boe. vbi. s. di. q cum
ad magistrat⁹ excellentiam bone
indolis iuuenis ascendere velit:
considerandũ est: vt sciat que ad
I tanti nominis pertinẽt reuerẽtiaꝫ
vt queq; scita vel quesita exꝑme
re noscat: & ne scriptoꝝ confiden
tie totaliter se committat: vt libroꝝ
copiam acquirat: & eos cũ opus
fuerit ꝯsulat: nec tamen omnino
credat scilicet sufficere: q̃ miserri
mum est ingenij semper iuentis
vti. & nũq̃ inueniendis. Et ibi ꝓ
sequitur de modo quo solebant M
antiqui magistrari siue incipere
in facultatib⁹ Athenis vel Rome
enumerans que cauenda sunt ta
libus necnõ & q̃ necessaria. Ma
ior enim est ignominia imperito
& ydiote: ad gradũ magistralem
ascendere. q̃ in statu discipuli re
mãere: nec dicatur ei. ro. ij. Qui
alium doces: teipsum non doces.
Ideo eccle. xvi. Anteq̃ loquaris
scilicet docendo: disce: audiendo
Jaco. iij. Nolite plures fieri ma
gistri. Cum aũt factus est magi
ster & doctor: oportet vt moꝝ ho N
nestate polleat: ait Boe. ibi. Sit
inquit in sermone verax: in iudi
tio iustus: in consilio ꝓuidus: in
cõmisso fidelis & constãs in vul
tu: pius in affectu: virtutibus insi
gnis: bonitate laudabilis. Seqr.
Nulla siquidem res magis ẽ pe
riculosa discipulo: q̃ cõtumelio
sa vita magistri. Et ponit exẽplũ O
Infusa eniꝫ sepe ꝯfundi videm⁹
ex fetido vase. vas enim fetidum
corrũpit aq̃s. Cõsimiliter doctrĩa
vilescit ex ignominiosa vita doc
toris. Qui ergo vult ꝓdesse audi
toribus suis: ṽtuose viuat: vt eos
informet. Et de hoc bene Sene.
epistola. vij. dicit: q plus homies
oculis q̃ auribus credũt. Lon
gum enim iter per precepta: effi P
cax & breue per exempla. zenonẽ

enim Cleantes nõ expressisset si
tantũ eũ audisset. obseruauit illũ
vt ex forma viueret. Seqr. Tur
ba sapientum plus ex morib⁹ q̃
ex verbis Socratis traxit. Igno
miniosa enim vita doctoris facit
eũ ꝯtemptibilẽ apud discipulos:
⁊ ex consequenti doctrinã ei⁹. Ut
enim ait Tulius li. ij. Tusc. q. Si
cũ vita pugnet o͂ro: turpissimuꝫ
est scilicet philosopho. Sicut si
grãmaticũ ꝓfessus barbare loq̃
tur. Aut absurde canat: q vult se
habere musicum. Sic ⁊ philoso
phus in vite rõne peccans: turpi
Q or: eo ꝙ in officio cuius vult esse
magister labitur: artẽq; vite pro
fessus delinquit in vita. Et sicut
illius cuius vita despicitur restat
vt eius predicatio contẽnat, put
ait Grego. super euange. libro. ij.
omel. vi. sic ex parte ista: cum do
centis vita despicitur: eius doctri
na cõtemnitur. Jõ summe labo
rare debet: vt habeat vitam ho-
nestam qui vult prodesse audito
ribus. Multũ enim obest disci-
pulis discola vita magistri. vnde
R Hiero. ep̃la. lxxxix. Magister p
be etatis ⁊ vite eruditiõisq; eligẽ
dus ẽ. Nec puto erubescit doct⁹
vir illud facere in ꝓpiqua vel no
bili virgine: qđ fecit Aristoteles
in Philippi filio: vt ipsa librorũ
varietate: initia monstraret litte-
rarum. Non sunt cõtemnenda
quasi parua: sine quibus consta
re magna nõ possunt. Sequitur.

Grecoꝝ narrat historia: Alexã-
drũ potẽtissimũ regem: morib⁹ ⁊
incessu Leonidis pedagogi sui S
non potuisse carere vitijs: quib⁹
adhuc paruulus fuerat infectus.
Procliuis enim est maloꝝ emu
latio: ⁊ quoꝝ v̄tutes asseq nescis
vitia imitaris. Periculosa igitur
discipulis peruersa vita doctoris
Prouideatq; doctor: vt recte et
artificialiter doceat quemlibet ꝫ
capacitatẽ suam: ⁊ ꝫm cuiuslibet
artis exigentiam, put habitum ẽ
s̄. v ñ Boeti⁹ vbi. s̄. Doctor tene T
tur esse erudit⁹. Pri⁹ enim opor-
tet vt discat q̃ doceat. Debet esse
mansuetus: put oportunum est.
Debet esse rigidus: vt lites dissol
uat. oblatrantes remordeat: oblo
quentes reprimat: ꝯtērulentes.
castiget. Debet esse diligens. Nã
sicut in vnoquoq; ope mater cõ
stãtia inuenit: ita vniuerse doctri
ne nouerca ẽ negligentia. Et de-
bet esse nõ arrogans: put de om V
nibus ꝓsequit bene. Boe. vbi. s̄.
Magna ergo ars ẽ sic recte do-
cere quẽlibet ꝫm suam ꝯditionẽ
⁊ capacitatẽ: ⁊ in qualibet arte ex
ꝓprijs loco ⁊ tempore. vt eni ait
Grego. mora. vi. in fi. In oẽ qđ
dicitur: necesse est vt causa tp̄us
⁊ persona pensent. Si verba sen
tentie veritas roborat. Si hoc:
tp̄us congruum postulat. Si ve X
ritati sententie: ⁊ cõgruitati tem-
poris: persone qualitas non repu
gnat. Moneat ergo predicator

doctores de predictis.

¶ Capitulum .ij. Quales libros habere debent studentes.

Colastici vero tam doctores quam adiscentes admonendi sunt de artificioso studio in libris. Ait Sen. epistola .ij. Distrahit animum librorum multitudo: ita quod cum legere non possis quantum habueris: satis est habere quantum legas. Sed modo inquis hunc librum euoluere volo: modo illum. Fastidientis est stomaci: multa degustare. Que vero varia et diuersa sunt: inquinant non alunt. Probatos itaque semper lege. Et si quando ad alios diuertere libuerit: ad priores redi. Monet ergo: vt sit diligens inspectio: et inspectorum impressa rememoratio. vnde idem epistola .xlvi. Non refert quam multos sed quam bonos habeas libros. Lectio certa prodest: varia delectat. Multitudo librorum onerat non instruit. Et satius est: paucis auctoribus te tradere quam errare per multos. Nam decem milia librorum Alexandrie asserunt. etc. Cum ergo innumerabiles sint libri non potest homo peruenire ad omnium inspectionem. Stude igitur in autenticis et vtilibus. Non enim est finis faciendi libros: Eccle. xij.

¶ Capitulum .iij. Quod cauende sunt noxie scientie.

Ed cum alie sint scientie noxie: alie vtiles: scolastici admonendi sunt: ne vtantur noxijs: sed studeant in fructuosis et vtilibus. Ait Aug. ij. de doctrina christiana. ante finem. vnde mihi studiosis et ingeniosis adolescentibus debere percipi: vt nullas doctrinas que preter ecclesiam christi exercentur: tanquam ad beatam vitam capescendam sequi cohibeant: sed eas sobrie diligenterque diiudicent. Sequitur. Alienent studium a superfluis hominum institutis. etc. Est enim sapientia desursum descendens: et est terrena: animalis dyabolica. Jac. iij. Illam celestem debent appetere et exquirere. Ac omnes scientias ad eam dirigere: et cauere ab animali dyabolica et terrena. B

¶ Capitulum quartum. Qua intentione debet homo studere.

Tem sunt admonendi: vt recta intentione sciam acquirant. et recto modo ea vtantur: non se ex scientia eleuando sed potius humiliando. Scientia enim inflat. i. cor. xiiij. Et in multa scientia: multa indignatio. primo. Et de hoc bene. Ber. super Can. Omel. xxxv. Est inquit in se omnis scientia bona: que tamen veritati subnexa sit. Sequitur. Non probatur Apo. quando ait. non plus sapere quam oportet sapere: sed sapere ad sobrietatem. Ro. xij. Non probatur inquam multa scientem: sed sciendi modum nescientem. Quis ergo videtur modus sciendi: nisi vt scias quo ordine: quo studio: quo fine queque nosce oporteat? Quo ordi- C

ne: vt id prius qd maturius ad sa
D lutem. Quo studio: vt id ardenti
us qd vehementius ad amorem
Quo fine: vt non ad inanez glo
riam vel curiositatem: sed ad sui
& proximi vtilitatem & edificatio
nem. Sunt eni qui scire volūt eo
fine tm̄ vt sciant. Et hec: turpis
curiositas. Et sunt qui scire volūt
vt videātur scire. & turpis est va/
nitas. De quib⁹ Satyrus. Scire
tuū nihil aliud est: nisi te scire hoc
E sciat alter. Et sunt q scire volunt
vt sciam vendant pro pecunijs &
honoribus. & turpis est questus.
Et sunt qui scire volunt: vt edifi
cent: & edificent: & est prudentia.
Et hi duo modi vltimi nō inueni
unt in abusione scie. Aug. vo om
nes audiant q: scienti bonū face
cere & non facienti: peccatum est
ei. Jac. iiij. & Luce. xij. Seruus
sciens voluntatē dn̄i sui & non fa
ciens: plagis vapulabit multis.
Et ponit Ber. exemplum bonuz
Cibus idigestus & q nō h3 bonā
F decoctionez: malos generat hu/
mores: & corpus corrūpit. Ita sci
entia multa idigesta: stomaco aie
g est memoria si nō sit igne cha/
ritatis decocta per actus aie i me
moriam trāffusa: magis corrum
pit vitam hois q̄3 nutriat: vt talis
dicat. Hiere. iiij. Uentrem meuz
doleo. Scolasticus ergo q̄diu ē
discipulus acgrat sciam studiose:
qn̄ est doctor doceat artificiose: &
semper vtat scientia recto fine &

intentione.

Capitulū quintum. Qualiter est studenduz specialiter in sacra scriptura.

Et qa sacra scriptura est
ois scientie cōtentiua: p
ut ait Augusti. ij. de doc.
G xpiana i fine. Quidqd hō extra
didicerit: si noxiuz est ibi damna
bitur. i. in scia scripturarum: si vti
le est: ibi inuenitur. Et idem epla
iij. dicit: q nulle lre comparātur
duobus dn̄i preceptis in quibus H
omnis ars est. Ibi eni est phia:
q: cause naturarum omniū i deo
Ibi ethica: q: non aliunde bona
vita format nisi deum diligendo.
Ibi logica: q: lumen aie: non ni
si deus. Ibi salus reipublice: qa
ciuitas non custodit nisi vinculo
fidei. Ideo omnes admonendi
sunt ad studium sacre scripture.
Ait ipsa sapia inuitans ad hoc p
uer. viij. Audite me: quoniam de I
rebus magnis locutura sū. & ape
rientur labia vestra: vt recta pre/
dicent. veritate meditabit guttur
meū. &c. Et sicut ipsa excellentior
est oi alia scia vel phia: sic studēs
in ea: debet esse perfectior studēti
bus in alijs scientijs: & eius stu/
diositas ordinabilior. Qualr
autem sit studendum in ea: docet
Hugo. bn̄ didascolis. pte. v. vbi
ait. q scriptura diuina triplicē ha
bet modū intelligendi. s. quo ad K
historiam que est quasi alphabe
tum. Quo ad allegoriam: & q̄ ad

tropologiā. ¶ Quarto etiam stu
dendum sit in sacra scriptura s̄m
hos modos ꝓsequit ibi bñ. Vñ
studens in ea non confidat d̄ acu
mine igenij: nec de sbtilitate scru
tinij: nec de sedulitate studij: sed
bonitate dei: ac pietate oratio
nis siue oraculi ꝛ humilitate cor
dis intimi. Ait enim filius dei ad
patrem Math. xi. Abscondisti
hec a sapientibus ꝛ prudentibus
L ꝛ manifestasti ea paruulis. Et ps
Intellectum dat paruulis. Et sa
pientie. vij. Optaui: ꝛ datus ē mi
hi sensus: Inuocaui: ꝛ venit in
me spūs sapie. Unde narratur i
collationibus Cassiani de abba
te Theodoro: ꝛ idē Cassiodorus
de institutione scripturarum: q
cū explanationē obscure questio
nis inquireret septem diebꝰ ꝛ no
ctibus: in oratiōe infatigabilis ꝑ
stitit. donec solutionem eius do
mino reuelante cogitauit: Ideo
ait Cassianus: Monachum cu
pientem ad scripturarum noti
ciam pertingere: nequaq̄ debet
M labores suos erga comētariorum
libros expendere: sed omnem in
dustriam mentis ꝛ intentiōe cor
dis erga emēdationē vitiorū car
nalium detinere. Quibus expul
sis cordis oculi: sublato velamie
passionū: scripturarum sacramēta
contemplant. Et ponit exemplum
de oculis corporalibꝰ ꝛ lumine vi
sibili: quod intuent oculi natura
liter: ablatis vitijs oculorum. Cū
vera ergo humilitate: cū cordis
sanctitate: orationis puritate: ꝛ N
operis eqtate auditor scripture sa
cre in ea studeat. Ecc. i. Fili con
cupisse sapiam: ꝛ serua iustitiam
ꝛ deus prebebit eam tibi. Et stu
deat ordinate ꝛ artificialiter prio
in facilioribꝰ. s. in historia scriptu
re perficiēda. Et quia res in scri
ptura sunt significatiue: deinde
studeat in difficilioribus intelligē
tijs: vt pertingat ad profundiores
ꝛ altiores. Ut enim ait Hugo. vbi
.s. instruendus est studens. s. in O
scriptura sacra. quod caueт debe
at: deinde informandus: qualiter
que sunt agenda perficiat. Nam
duo ingt pares ingenio equales
studio lectioni intendunt: sed nō
equaliter perficiunt: qr vnus dis
cretiꝰ ꝛ prudētiꝰ laborat. ¶ Sūt
enim tria que nocēt studijs legē
tium. s. negligentia: qñ ea que
sunt discenda pretermittunt. Im
prudētia: qñ ordo congruꝰ ꝛ mo
dus in discendo nō seruat. Et for
tuna: quādo paupertate vel infir
mitate aut doctorum priuatione
quis a ꝓposito retardatur. Et sic
studeat vt operet ait ibidē. Nec P
sic eū lectio teneat: vt a bono ope
vacare compellat. Xp̄iano enim
pho lectio: exhortatio debet eē
non occupatio. Et bona deside
ria debet pascere nō necare. Ubi
narrat de quodam probabilis vi
te: q multū flagrabat amore scri Q
pturarum. Et desiderio sapie fer

nens:inspectis imprudenter sim
plicioribus scripturis cepit:profū
da ⁊ obscura rimari:⁊ enigmati/
bus scripturarum enodandis:ac
mysticis sacramentorum intelle/
ctibus insistere. Sed mens hu/
mana non sustinens tantuꝫ pon
dus:non solum ab vtilibus: sed
R ⁊ necessarijs artibus cepit cessare
versoq; vento in contrarium:ex
scripturis occasionem erroris ha
buit:qbus vti non nouit mode/
ramine discretionis. Sed misera
tione diuina tandem per reuela/
tionem est monit⁹: qualiter am/
plius earū scripturaruꝫ studio in
cumberet: si sanctorū patrum vi
tam:⁊ martyrum triumphos fre
quentare consuesceret. Sicq; in
breui:ad statum pristinum est re
ductus. Ideo puer.xv. Sicut q
mel multum comedit non est si/
bi bonum. sic q scrutator est ma
S iestatis opprimet a glia. ¶ Per
gradus ergo ascendat: qui sūt le
ctio siue doctrina.meditatio:ope
ratio:oratio:contemplatio: Le/
ctio enim intelligentiā dat:medi
tatio cosilium pstat:oro petit:con
templatio inuenit: prout dicit ibi
Hugo.prosequens de his bene.
Audiēs ergo scripturas ⁊ studēs
in eis: ope ipleat que audit. Sic
fecit Pamphrutius abbas:d q
legitur li.xiij. hystorie tripartite.
q cū esset sine litteris: accessit ad
T quendam vt doceret. Qui cum
audisset primum versum illi⁹ ps:
dixi:custodiā vias meas ⁊c. Se/
cundum versuꝫ nō est passus au
dire dicens. Si potero hoc iple/
re:hic versus mihi sufficit trimo
do. Cumq; doctor postea culpa/
ret eū: q per septeꝫ mēses ad eū
nō venisset:rn̄dit: versuꝫ illū ad/
huc ope n̄ ipleui postea vo regsi
t⁹ an ꝟsū illū didicisset ⁊ ope cō/
pleisset: quadraginta inquit ānis V
vix illud implere valui. Id exem
plum ergo istius:vir scolastic⁹ in
sacra scriptura studens: ope im/
pleat que audit: vt ex ope augeat
sapientia. Pie enim agentibus
dedit sapientiam. Ecc.xlij. Et si/
cut studentes in alijs scientijs ca
uere debent a peruersa intentiōe
sic in sacra scriptura studēs. ⁊ eo
magis:quo ipsa perfectior. Quis
sunt nonnulli qui diuine scriptu/
re scientiam appetunt:vel vt diui
tias agregent:vel honores opti/
neant:vel famā acqrant. Quoꝝ
intentio q̄tum peruersa tantū est
miseranda. Sunt ⁊ alij:quos au X
dire verba dei delectat: ⁊ opera
non quia salutifera: sed q: mira/
bilia: ⁊ diuina pconia in fabulas
conuertunt. Et sunt q sacraꝫ scri
pturam legunt: vt sint parati om
ni poscenti reddere rationem de
fide:vt inimicos veritatis destru
ant:minus eruditos istruant: viā
veritatis perfectius agnoscant:se
creta dei altius intelligant: arcti⁹ Y
ament:quorū deuotio laudanda
primi sunt miserandi:secūdi in/

uandi: tertij laudandi: ait Hug. vbi.s. Predicator ergo diuinus alloques scolasticos: dz exploraf in qbus sciētijs studeāt z laborēt z prout expedire viderit: cuz eis conferat de predictis.

¶ Sexta pars principalis, De instructione religiosorum.

¶ Prima distinctio. De religionis prima institutione.

Numeratis modis q bus potest predicator diuinus conferre cuz viris scolasticis: nunc Saluatore illuminā te: z docente: videndū est de modis alloquēdi viros monasticos siue religiosos: z cum eis conferendi qntum ad ea que sunt eis ppria siue appropriata. Et quia de vita religiosorum z virtutibus d terminatur a beato Grego. libro dial. z in vitis patrum: z collationibus eorum: z in libro q dicitur paradisus: ideo hic breuiter dicet de cōibus z generalib⁹: vt det sal tem occasio sapientibus.

¶ Primo igitur videndum de sacre religionis primaria institutione.

¶ Secūdo de vite religiose eminentia z dignitate.

¶ Tertio de virtutuz perfectiōe in quibus principaliter dicitur religio consistere. s. paupertatis: castitatis: z obedientie.

¶ Quarto: de quarundaz aliaz virtutum necessitate: ad perfectam obseruantiam sacre religionis.

¶ Quinto de sacre religiōis cō moditate z vtilitate i hac vita.

¶ Sexto: de premij bonoruz religiosorum magnitudine.

¶ Septimo de male viuentiuz in sacra religione peruersitate

¶ Octauo: de pene eorū vel tormenti grauitate.

¶ Caplm primuz. Quid sit religio: z vnde dicatur.

E primo notandū: q cū religio vera: sit qua deus vnus collitur: z pregatissima pietate cognoscit: vt ait Augu. de vera religione post principium. Siue religio non aliud nisi cultus diuinus: vt ait idē. x. de ci. c. 1. Est eni religio q se aīa vni d o vnde se se peccato subreperat reconciliatione ligat vt idem ait de quātitate anime. Unde religio appellat: q ea religem⁹ vni deo animas nostras ad cultum diuinuz vinculo seruiendi: vñ religio dicta phibet a reeligēdo deū. Amiseramus eni euz negligentes: ait Pap. Cum inqz religio sit talis: tamen hic fit mentio de religiōe prout est supererrogatio deuotioris cultus diuini in adimpletione cōsiliozuz euāgelicoz. Cui potest cōuenire diffinitio Tulij rhetorica prima. li. ij. vbi ait. Religio est que superioris cuiusdā nature quam diuinam vocant curā cerimoniāqz affert. Et eidem conue

nit quod ait Aug. de vera religio ne Religio est studiū sapie. Hec eni est vera sapia: adimplere cō silia euangelica.

¶ Capl'm secundū. De institutio ne ꝛ ortu religionis.

Religiosorum conuentuz primus Samuel instituit iugiter psallentiū do mino. vt ait magister in historijs super illud. i. Reg. x. Obuiuz ha

C buit gregem ꝓphetarum descēdē tium de excelso: ꝛ ante eos psal lentium. ꝛc. Et dicebant prophe tare. i. laudare deū iugiter: ait ibi magister: Et religiosorum perso nam gesserunt ꝓphe: ait Hiero. epl'a. xlij. Filij inquit ꝓphetarum quos mōachos i veteri legim⁹ te stamento: edificauerunt sibi ca sulas prope fluēta iordanis ꝛ vr bibus derelictis: polēta ꝛ herbis

D agrestibus in heremo victitabāt Unde ꝛ Johannes Baptista: in heremo vixit: cui vestis aspera: zona pellicea: mel siluestre. om nia virtuti ꝛ continentie prepara ta. Deinde dei filius: q cum esset diues omniuz: factus ꝓpter nos egenus: sacram religionem ve raciter instituit: ꝛ augmentauit

E quando pauperes elegit: diuites in fide: vt eum relictis omnibus sequerēt. Mat. v. Uenite p⁹ me De quo ꝛ ipsi gloriāt. Mat. xix. Ecce nos reliquimus oīa. hoc eni est apostolici fastigij: ait Hie ro. epl'a lxxviij. Et hoc fecit eos apostolos: ait Criso. super Mat. Omel'. xlvj. Antiqua igitur insti tutio sacre religionis ordinata ꝛ autentica est.

¶ Secunda distinctio. De reli gionis eminentia.

¶ Capitulu; primum. Qūo pa tres antiqui modum hunc viuē di preelegerunt.

F Ex predictis patet emi nentia ꝛ dignitas reli gionis: siue vite reli giose: quam xp̄s pre elegit: discipulis tribu it. ꝛ alijs predicauit. Math. xix. Si vis perfectus esse: vade ꝛ vē de oīa que habes: ꝛ da pauperi bus. ꝛc. Unde talem vitam duxe runt Apostoli post ascensionem domini Saluatoris. quando nul lus dicebat aliquid esse suum sed erant illis oia cōia. Act. iiij. Si

G militer talē vita habuisse creden tes in Alexandria sub Marco euangelista narrat Philo vir do ctus li. i. historie ecclasiastice. c. xvi. Ubi mira dicit ꝺ vita eoꝝ. Pri mo inquit omnes renūtiabāt cū ctis facultatibus: ꝛ extra vrbem egressi: i hortulis vl' exiguis agel lis degebāt: refugientes i paris ꝓ positi: ꝛ vite dissimilis contuber nia: sciētes: hec esse ipediūta: ar duū volentibus iter virtutis ince dere. Et sequitur ibi: multa enu merās que in nostris inquit exer

H centur monasterijs. Continentiā velut primum fundamentuz in

aīa collocans: ꝛ ita deinde reliq̄s super hanc peragūt edificare virtutes. Cibuꝫ potūq; nullus eoꝝ capit ante solis occasuꝫ: tpe vide licet lucis cū prophetie studijs: curam vo corporis cuꝫ nocte sociantes: nonnulli post triduuꝫ in cōione veniunt cibi. Quos vo edatior studiorum fames perurget: alij quarta die vel sexta: necessarium corpori indulgent cibum
F
I Et sequit ibi. q apud eos consecrate virgines: indignū ducebāt libidini mancipare vas ad capiēdam sapientiam preparatuꝫ. Seorsum viri: ꝛ seorsum femine cōgregant. Uinum nemo gustu cōtingit: sed nec quanlibet carnem tm̄ autem panis ꝛ aque poculuꝫ cuꝫ sale vel ysopo cibꝰ. Et ibi alia multa narrat. Et de hoc cassianꝰ ij. collationū. di. q in primordijs fidei probatissimi monachi a bea
G
K to Marco: q post Alexandrine vrbis pontifex fuit: normam susceperunt viuendi. Non illa magnifica: vt in actibus ante retinebant: verum etiā multo subulliora cumulauerunt. Idez habetur libro primo historie tripartite ante finem.

¶ Capitulū secundū. De religionis eminentia.

m Erito ergo eminens est ꝛ excellens vita religiosa prout ait Ber. in sermōe de natali loquens de paupertate filij dei. Nascituris inquit dei fi-
H
lius elegit quod molestius fuit carni: qꝛ natus in paupere domo ꝛ sic de alijs. Sed non tale iudicium mūdi: aut ergo iste falax: aut
L
mundus. Sed diuinam impossibile est falli sapientiam. Melius ergo ꝛ vtilius ꝛ potius qd ipse elegit: ita vt quisqs aliqd doceat vl' suadeat ab eo tāq̄ a seductore sit cauenduꝫ. vnde vt ostenderet filius dei volūtarie paupertatis p̄ciositatē elegit eam: ꝑut ait ideꝫ Ber. i sermone d vigilia natiuitatis. Quid inq̄ paupertate ditius
M Quid preciosius: qua regnū celorum emit gratia acgritur. Et in alio sermone ait: q in celis bonorum omnium affluentia suppetebat: sed paupertas non inueniebat in eis. Porro in terra habundabat ꝛ superhabundabat: ꝛ nesciebat homo precium eius. Hanc ergo dei filius ꝯcupiscēs descendit: vt eam eligeret sibi: ꝛ nobis: sua estimatione faceret p̄ciosam. Mira ergo fatuitas detrahentium paupertati voluntarie ꝓpter xp̄m assumpte: quā sic ipse elegit ꝛ preciosam oñdit. Cū
N omnia relinquere propter xp̄um sit melius: q̄ monasteria extruere: vel pauperes sustentare: vt ait Hiero. epistola. cxv. loquens ad Nepotianū. Extruis inquit monasteria multus a te per insulas Dalmatie pauperuꝫ numerus sustentatur. Sed melius faceres: si ꝛ ipse sanctus inter sanctos viue

res. Sequit. Apl̃i gl̃iantur: ꝙ oĩa
dimiserunt: ⁊ secuti sunt saluatorẽ
Et certe preter rhetia ⁊ nauez ni-
O bil eos legimus dimisisse: ⁊ tamẽ
testimonio futuri iudicis coronã
tur: ꝙ se offerentes: totum dimi
serant qḋ habebant: Plane er-
go h̃ ait: meli⁹ eẽ relinquere om-
nia ꝑpter deũ: ꝙ̃ expendere res
P possessas in vsus pauperum siue
in extructionẽ monasterioꝝ. Nõ
enim soluz retribuit deus paupe
ri voluntario propter deum ꝙ̃-
titatem eorum que reliquit: sz eo
rum que cõcupiscere potuit. Vñ
Greg. super euan. li. i. Omel. v.
Multum dimisit q sibi nihil re
tinuit. Sequitur. Tanta a sequen
tibus sunt dimissa: quanta a non
sequentibus concupisci potuerũt
Multum ergo dimisit: q cuz re
possessa oi concupiscentie renun
ciauit. Sed innumerabilia regna
Q possunt concupisci. Qui ergo ꝑ
pter deum sua dimisit: ⁊ nihil cõ
cupiscit: iudicandus est: multa re
gna propter deum dimisisse. Jõ
merito retribuenduz est sibi re-
gnuz celorũ. Mat. v. Beati pau
peres spũ: qm̃ ipsorum est regnũ
celorum. Et ideo ad vitã religio-
sam hortat Hiero. in multis lo-
cis. Sicut ep̃la. xxxiiii. vbi ait. Li
cet paruulus ex collo pẽdeat ne-
R pos: licz sparso crine: ⁊ scisis ve-
stibus: vbera quibus te nutriuit
mater ostendat: lz in limine pa-
ter iaceat: per calcatũ perge pa-
trem: ⁊ siccis oculis ad vexillum
crucis euola. Solum pietatis ge
nus in hac re esse crudelem. Se
quit. Gladiuz tenet hostis: vt me
perimat: ⁊ ego de matris lachry-
mis cogitabo? Propter patrẽ z
xp̄i militiã deseram: cui etiam se
pulturam: xp̄i causa non debeo?
Mat. viij. Item Hiero. epistola
lix. aduersus vigilantiũ. Quod as
seris: melius eos facere q vtũtur
rebus suis: ⁊ paulatim fruct⁹ pos
sessionum diuidunt: ꝙ̃ eos q pos
sessionibus venũdatis simul om
nia largiũt: tibi nõ a me sz a dño
Respondet. Mat. xix. Si vis ꝑ
fectus esse: vade vende oĩa que
habes: ⁊ da pauperibus. Ad cuz
loquit q vult esse perfectus: q cuz
apostolis patrem: ⁊ nauez: ⁊ rhe
te dimittit. Sed ings. Si omnes
se recluserint: ⁊ in solitudine fue-
rint: qs celebrabit ecclias? Quis
hoĩes seculares lucrifaciet? Cui
Hiero. Si omnes fuerint tecuz
fatui: quis erit sapiẽs? Et super-
addit. Rara est virtus: nec a plu
ribus appetit: ⁊ vtinaz essent om
nes q pauci sunt. Multi eni sũt
vocati: pauci ꝟo electi. Insinuat
ergo: ꝙ hoc est virtus. s. vendere
oĩa ⁊ sequi xp̄m: respectu ei⁹ qḋ
est celebrare missas. ⁊c.

¶ Cap̃m tertium. De distin-
ctione religiosorum antiquorum

m Erito ergo vita religiosa
appetẽda que est vita di
uina ⁊ apostolica: vt i ea
seruiat

seruiat deo in tranquillitate: quam appetiere santi antiqui in egypto: et deinde per totum mundū. De quib⁹ et eoꝝ vita Hiero. ad Eustochiū epla. lxxxviii. vbi ait: ꝙ tria genera mōachoꝝ in egypto fuerūt scilicet Cenobitaꝝ q cōiter viuebant Anachoritarū: q
V soli in desertis degebant. Et aliorum. quoꝝ genus dicitur remith lingua eoꝝ: qui bini vel trini simul habitabant. De primis: et de vita eorum ait ibidem: ꝙ nullus in cibo strepitus: nemo ibi loqui
X tur: viuitur pane: leguminibus: et oleribus que solo sale condiūtur. vinū tm̄ accipiūt. Et alia ibi de eorū vita: qualia ait Philo superius. vnde ibi Hiero. Tales Philo: tales Josephus in secū de captiuitatis hystoria refert. vite vo Anachoritarū auctor fuit Paulus: illustrator Antonius: pnceps Joānes Baptista vt ait ibi. Digna est igitur et excellēs vi
Y ta religiosa. ¶ De cui⁹ excellētia ostensum fuit Anselmo cū esset quasi in extasi: prout dicit libro de similitudinibus in fi. Ait enim ad eū angelus. vis videre: quis est verus monachus? Et ille volo. Et duxit eū: quasi in ꝯspectu magni claustri et speciosi. et ait Circūspice. Et aspexit: et erant parietes obducti auro et argento purissimo: herba i medio viret: et ipsa argentea mollis et redolens: et vltra humanam opinionem delicata. Cunc ibi perpetuo habitare eligeret: ductor eius sibi spopondit: si vellet: se veram ꝯsurū penitentiam posse ibi habitare. Et tunc euigilauit. Quam visionem sibi deus ostendit: vt est pie credendū ad sui solatiū: et aliorum. exemplū. Admonendi sunt ergo religiosi: vt cōsiderantes religionis sue dignitatem: digne et honorifice viuant in ea.

¶ Capitulū. iiij. De tribus in quibus religio cosistit.

C Onsistit autem vita religiosa principaliter in tribus. In voluntaria paupertate. In sincera castitate. In obedientie subiectione. In quorū figura dictū est Abrae Gen. xij. Egredere de terra tua: et de cognatione tua: et de domo pris tui. In his enim trib⁹ consistit vite religiose pfectio. s. In amoris ab infimis eleuatione. In cordis et interiorum reformatione: ac libidinū cohibitione. In deo et summis adhesione. ait Aug. epistola lxxxiij. Et summū est ipsa vitas: infirma natura: nec beatum nec miserum esse potest quod media inclinatione ad īfimū: misera cōuersione ad summum btē viuit. Qui ergo in xpm credit: nō diligit infimū: nō superbit in medio atq summo iherere: et ita fit idoneus. In his igitur tribus est religionis perfectio: vt dictum est: Paupertas vo volūtaria ppter

ſm assumpta fundamentũ est. vnde ⁊ saluator loquens de beatitudinib⁹: ⁊ eaꝝ meritis: ꝓmisit: beati paupes spiritu ⁊c. Mat. v. innuẽs p hoc: ꝙ pauptas est fundamentũ virtutũ et beatitudinũ.

¶ Capitulũ qntũ ꝺ pauptate ad quã se obligãt religiosi.

Ad hanc paupertatez ob/
A ligant se religiosi ſm exi
gentiam sui status. vl' ad
nil habendũ ꝓpriũ nec in cõi:
nec in speciali: sicut obligant se il
B li qui sunt huius mee professiõis
scilicet beati. Francisci. vel ad nil
habendũ saltez proprium in spe/
ciali: sicut obligant se illi qui pñt
habere in cõi: licet nullus possit
habere ꝓpriuz. Omnes ergo ne
sint preuaricatores voti: ⁊ sue pro
fessionis: ⁊ sic rei dãnationis: cuz
summa diligentia ⁊ sollicitudine
studeant seruare paupertatẽ quã
professi sunt: exemplo sanctoruz
patrum scilicet beati Benedicti
C beati Francisci. ⁊ aliozuz. Et hoc
merito. vt eniz legitur in vitis pa
truz li. ij. parte. vi. Thesaurus mo
nachi est voluntaria paupertas.
Sicut enim habẽs thesaurũ sol
licite custodit: ne vel omnino au
feratur vel diminuatur: aut mo/
do aliquo violetur: sic religiosus
professor paupertatis: ex voto: ꝑ
exigentia sui status debet seruare
sollicite paupertatẽ. vnde narrat
Gre. iij. dial. de abbate Isaac: ꝙ
D offerentibus possessiones dice/
bat. Monachus q possessionez
in terra querit: monachus nõ ẽ.
Sic quippe metuebat sue paup/
tatis securitatem perdere: quõ di
uites auari solent perituras diui
tias custodire. Hic enim erat ve
rus amator paupertatis. De bea
to quoqz Francisco qualiter fuit
sancte paupertatis amator obser
uator: ⁊ cultor: facta sua: mundo
manifestant. ⁊ in vita sua in par/
te legit. Consimilr ꝺ sanctis anti E
quis: vt patet in vitis patruz v bi
ſ. Sicut de quodaz q euangeliũ
vendidit in pauperum nutrimẽ/
to di. Ipsum verbũ vendidi qꝺ
iubet omnia vendi ⁊ dari paupe
ribus. Nec solũ pauptatis exem
pla emicuerũt in sanctis sed etiã
in principibus gentilibus: vt ait
Vale. lib. iiij. c. iij. loquens de Fa
britio: qui refutauit aurum ⁊ ar/
gentũ sibi missum: ⁊ alia ꝓciosa:
de quo dicitur ibi: ꝙ continentie
sue bñficio sine pecunia ꝓdiues F
erat: sine vsu familie habẽde co/
mitatus: q: locupletem eũ facie/
bat non multa possidere: sed mo
dica desiderare. Et ibi de multis
talibus principibus qui diuitias
refutabant: ⁊ quasi dedignaban
tur: eas habere. vnde Señ. libro G
de prouidentia dicit: ꝙ Democri
tus diuitias ꝓiecit: onus illas bo
ne mentis estimans. Ideo sequi
tur. Contemne diuitias. Nemo
taz pauper ꝙ̃ natus est. Et de eo
dem ait libro de beata vita: ꝙ eo

die quo interdixit sibi aliud ha/bere: interdixit sibi et aliud petere. Quasi dicat. quod nec aliquid voluit habere: nec aliquid petere. ¶ Con similiter exempla mira pauperta tis fulserunt in phis prout narrat Hiero. contra Iouinianum. de Dioge/ne qui habitabat in dolio et in por tis ciuitatum: et manu concaua bi bebat: nec voluit habere aliud po culum. Et de hoc in tractatu de vir

H tutibus. et de eodem est Val. vbi s. dicit quod Alexander continentiam Diogenis vincere non potuit. Ad quem cum in sole sedentem acces/sisset: hortareturque: vt si qua sibi prestari vellet indicaret: respondit. De ceteris interim a sole mihi ve lim non obstes. Quasi dicat. Ni hil aliud volo: nisi quod non stes in/ter me et solem. hic enim effecit: vt nihil sibi eripi posset. Ait Se neca de tranquillitate animi de quo dam: quod cum amisisset omnia sua

I ait. Iubet me fortuna expeditius phari. Si ergo predicti ignarri le gis diuine et fidei: absque spe regni eterni: et similiter ignarri diuie di gnationis quam voluit esse pauper propter hoies: vt ostenderet eminentiam pau/pertatis et preciositatem vt dictum est. s. sic paupes fuerunt: non mirum si fide les ob regnum celorum: et perfectam filij dei imitationem: velint esse diui tiarum contemptores: et pauper tatis sanctissime sectatores.

¶ Capitulum. vi. Qualis debet esse paupertas.

f Cum quia pauperem non facit commendabiliorem paupe/rtas: si inter sordes pecca

K non cauet: prout ait Hiero. episto la. xcv. videndum est: qualis debet esse paupertas religiosorum. Et no tandum quod debet esse recto fine si/ne intuitu preelecta et assumpta scilicet propter deum: et vt liberius et ex/peditius possit homo deo vacare: et agilius luctari cum hostibus: cum qui bus nudi luctari debemus: ait Gre gorius super euan. lib. ij. omel. xij. Propterea ait Petrus Mat. xix. Ecce nos reliquimus omnia. etc. vbi ait Hieroni. quod [illegible]crates phus et alij diuitias contempserunt sed non secuti sunt saluatorem si cut apostoli. Ideo Aug. super ps. sexagesimum nonum. Ideo inquit

L pauper xpus omnia temporalia contempsit: vt tu sis tantum species eius. ¶ Item debet esse pauper/tas affectu amata. Religiosus. n. debet amare paupertatem sicut spon sam suam: ait Criso. super Mat. omel. vltima. Paupertas est si/milis pulchre puelle: cuius oculus purus preclarus: mansuetus: tranql/lus: delectabilis: ad omnes respiciens neminem odio habens. Ad modum

M ergo sponsi debet religiosus dili gere sponsam suam paupertatem: exemplo beati Francisci: qui eam de sponsauit. vnde ps. Elegi abiectus esse in domo dei mei. ¶ Item de bet esse ilaritate iocunda: et reputa tione pacata. Ait Greg. sup Eze.

li.ij.omel.vi. Ille vere pauper ē: qui eo eget qđ habet. Naȝ ꝛ qui non habet ꝛ habere non appetit diues est. Pauptas quippe est inopia mentis non in quātitate possessionis. Nam qui cum paupertate bene cōuenit pauper nō est ꝓuer.xiij. Melior est pauper ꝛ sufficiens sibi. ꝛc. Et Sen. epla ij. honesta res est leta paupertas. Et de hoc supra parte.ij. vbi de paupertate. ¶ Item debet eē status cōgrua ꝛ moderata. Sūt.n. eniȝ aliq qui erant in seculo pauperes: ꝛ religioneȝ intrantes: volūt hr̄e maiores diuitias ꝛ opulētias in omnibus: q̄ꝫ prius. Ideo dicitur in tractatu de.xij. Abusionibus in septima abusione: q̄ est habitus preciosus in religiōe: ꝙ qui veteres pannos ꝛ viles consueuerūt hēre i seclo ꝛ i religiōe nouos ꝛ p̄ciosos hēre ꝯtendūt. Et hec ē magna abusio: ꝓut ibi exequitur. In quorū persona ait Hiero. epla.xxxiiij. Nat⁹ in paupere domo ꝛ tugurio rusticāo: q vix milio ꝛ cibario pane rugiēteȝ ventrem satiare poteram: nūc similā ꝛ mella fastidio: noui genera pisciū: caleo saporib⁹ auiuȝ. ꝛc. ¶ Iteȝ debet eē maceratiua voluntaria enim paupertas: martyrium est: ait Ber. in sermone de oib⁹ sanctis. di. Quid sibi vult: ꝙ eadem promissio pauperibus ꝛ martirib⁹ fit. scilicet regni celoruȝ Math.v. nisi ꝙ gen⁹ martyrij est paupertas voluntaria? Sequitur Qđ martyrij genus grauius: q̄ꝫ iter epulas esurire: inter multas vestes ꝛ pretiosas algere paupertate p̄mi inter diuitias q̄s affert mundus: ostētaȝ diabol⁹. noster desiderat appetitus. vtriꝗ ergo regnū celoꝝ ꝓmittitur: sed pauptate emitur: in perpessione sancti martyrij absqꝫ dilatiōe percipitur. verus igitur paup voluntaria paupertate sic sit pauper: ꝙ sustineat famē: sitim inediam ꝛ inopiam: exemplo saluatoris q ieiunauit ꝛ esuriuit. Math.iiij. ꝛ exemplo discipuloꝝ qui ceperūt euellere spicas Mat.xij. ꝛ beati Pauli: qui in fame: ꝛ siti: frigore ꝛ nuditate seruiuit deo.ij.cor. xi. ꝛ p̄s. Ego aūt mendicus sum ꝛ pauper. Sed eꝫ est de multis: de quibus Hiero. vbi.s̄. dicit: ꝙ sunt quidā pauperes: q tali modo volūt esse pauperes: vt nihil eis deficiat. ¶ Item debet esse scientia ꝛ discretōe regulata. Ait Apo. phil.iiij. In omnibus instiutus sum. Scio saturari ꝛ esurire: abūdare ꝛ penuriaȝ pati. Super qđ Gre. super Eze. omel.vij. dicit. Ars magna hec scilicet scire saturari ꝛ esurire: abundare ꝛ penuriaȝ pati. Et mire discipline sciētia: que nobis toto cordis nixu discenda est. Sequit. Quē penuria sua non frangit: a gratiarū actione non retrahit: in rerum tēporaliuȝ desideria non accendit:

ille scit penuriam pati. ¶ Itē de
bet eē humilitate ordinata. Ait
saluator Mat.v. Beati paupes
spū.rc. Quia scilicet sic sunt hu-
miles. Ait Aug. de sermone dñi
in monte li.i. Humilitas enī est
custos paupertatis. ait Gregori⁹
dial.i.xxij.c. Quia sine hūilitate
paupertas parū prodest: eo q̄ do
minus pauperem superbū odit.
V Ecc.xv. Iō summe cauēda pau
peribus arrogantia. vt enim ait
Hiero. epistola.cx. plus est aīuz
deposuisse q̄z cultum: difficili⁹ ar
rogantia q̄z auro carem⁹: aut gē
R mis. His enim abiectis interdū
gloriosi tumemus sordibus: ⁊ vē
dibilez paupertatez populari au-
re offrrimus. Iō Isai.lxvi. Ad
quem respiciam nisi ad pauper-
culum ⁊ contritum spiritu ⁊ tre-
mentem sermones meos? Reli
giosi ergo studeāt. vt sint paupe-
S res modis dictis. Tales eīz pau-
X peres: sunt deo amabiles. Iaco.
primo. Nōne pauperes elegit de⁹
in hoc mundo.rc. Tales exaltat
in iudicio: q: erunt cū eo iudices
Iob.xxxvj. Iudiciuz pauperib⁹
tribuit. De quibus bene Grego.
mora.xxvi. Et caueāt ne sint trās
gressores sui voti ⁊ possessionis:
possessiōe alicuius rei. ne scilicet
sint damnādi. vñ narrat Hiero.
T epistola.lxxxiiij. de quodam reli
gioso proprietario. Quidam in-
quit de fratribus parcior: magis
q̄z auarior centum solidos quos
lina texendo acquisierat moriēs
reliqt. Interest inter monachos Y
consiliū. Habitabant enim ibi
circiter qnq₃ milia diuersis cellu
lis: quid facto opus esset. Et alij
pauperibus distribuendos eē di
cebant: alij dandos ecclesie nō-
nulli vō parentibus remittēdos.
Macharius vō Pachomi⁹ et
Isidorus quos patres vocant:
sancto in eis loquente spū infodi
endos decreuerunt cū eodem di
cendo: pecunia tua tecuz sit in p
ditione. sicut dictū est Symoni
act.viij. Et merito: q: tales men-
tiuntur spūi sancto: ⁊ sunt fures ⁊
latrones aliena vsurpādo: ⁊ per-
iurij: ac voti trāsgressores. Ideo
ait Petrus Ananie act.v. Cur
tēptauit sathanas cor tuū menti
ri scilicet spiritui sancto: ⁊ frauda
re de precio agri.rc. ¶ Simili-
ter de alio religioso q habuit tres
aureos absconditos narrat Gre Z
go.iiij. dial. ante fi. q̄ ipse beatus
Gre. phibuit ne fratres ad eum
in morte accederent: neq₃ cū fra
tribus sepeliretur: ⁊ q̄ illos aure
os super eum proicerent dicēdo
pecunia tua tecum sit in perditio
ne. Diuinus igitur p̄dicator sua-
deat religiosis: vt sint pauperes
dictis modis ⁊ dissuadeat ɔria.

¶ Tertia distinctio. De castitate
ad quam obligant se religiosi.

¶ Caplm.i.. Quid sit castitas.

S Icut autem religiosi de
bent esse pauperes spiri

A tu in abdicatione tempoꝛaliũ: vt dictum est: sic debẽt esse casti libidinũ interioꝛum ⁊ exterioꝛuꝫ cohibitione. vouent enim oĩmo dam ⁊ pfectam castitateꝫ. Qual' auteꝫ debet esse castitas patet. s. pte. ij. vbi de mulieꝝ pudicitia: ⁊ parte. iiij. vbi de clicoꝝ castitate. Si enim mulieres debẽt esse pudice: ⁊ si viri ecclĩastici debent eẽ perfecte casti: multo magis religiosi qui se consecrauerunt perpetuo: deo suo. Ipsi eniꝫ sunt eunuci reclusi in templo dei ad euꝫ laudandũ. Isai. lvi. hec dicit dñs eunuchis. Dabo vobis in domo mea: ⁊ in muris meis nomẽ me

B lius a filijs ⁊ filiabus. Ad litteraꝫ eniꝫ inclusi sunt in muris monasterioꝛum: q se castrauerũt ꝓpter regnum celoꝛuꝫ Math. xix. Est autem castitas cohibitio vel conseruatio amoꝛum ⁊ appetituum ab inoꝛdinata amatione ⁊ appetitione: ait Comẽtatoꝛ sup illud angelice hierarchie. c. iij. Castis intellectus oculis. vel castitas est summus amoꝛ omnino depuratus incoꝛruptionis ⁊ integritatis

C ait Idem. c. vij. Ille enim castus est qui deum attendit: ⁊ ad ipsuꝫ solum se tenet: ait Aug. de beata vita. Itẽ castitas est animi amoꝛ oꝛdinatus non subdens maioꝛa minoꝛibus: ait Aug. libro de mẽdatio. his omnibus modis debꝫ religiosus castus esse. Cui cõpetit illud. i. thi. v. Teipsum castum custodi: vt scilicet sit omniũ libidinũ exteriorum ad quinqꝫ sensus pertinentium cohibitio: ⁊ castigatio: necnon ⁊ omnium libidinum interioꝛum siue in cogitatione vel meditatione: siue in affectione vel appetitiõe. Tales significantur per quinqꝫ virgines prudentes. Math. xxv. ⁊ cuilibet eo

D rum ꝯpetit illud Job. xxxi. Pepigi fedus cum oculis meis: vt non cogitarem quideꝫ de virgine. vbi Grego. moꝛal'. xxi. ait. vt munda sit manus in operatione a lasciuia voluptatis: depꝛimẽdi sunt oculi quasi quidaꝫ raptores ad culpam. Et ibi bene de cohibitione sensuum interioꝛum ⁊ exteriorum.

¶ Capitulꝫ. ij. Que sunt necessaria ad custodiam castitatis.

Vt auteꝫ possit seruari castitas illesa ⁊ pfecta debet esse alimentoꝛum superfluoꝛum ⁊ nociuoꝛum subtra

E ctio: ⁊ carnis maceratio: qꝛ sine comitibus suis scilicet temperãtia ⁊ ieiunio castitas cito lacessit ait Criso. super ps. quinquagesimum. Et de hoc bene Hierony. epl'a. xcvi. dl. Apo. macerat coꝛpus suũ: ⁊ aie subicit iperio. i. coꝛ. ix. Castigo coꝛpꝰ meũ ⁊c. ⁊ adolescẽtia seruẽte cibis coꝛpoꝛe de castitate secura est? Et sequit'. Alia

F peccata extrĩseca sunt. s. auaritia ⁊ alia: sola libido insita est: grandis. n. ꝟtus ẽꝑ nata sis in carne

non carnaliter viuere: tecum pugnare quottidie: & inclusũ hostẽ Argi: vt fabule ferunt centũ oculis obseruari. Et superaddit illõ quod ait Comicus. Sine cerere & bacofriget Ven⁹. Et p⁹ Quicquid seminarium voluptatis est. venenũ puta. parcus cibus & vẽter semper esuriens triduanis ieiunijs prefertur. Nihil sic inflãmat corpus: & titillat membra genitalia sicut indigestus cibus: victusq; conuulsus. Ideo Aposto. eph.iiij. Nolite inquit inebriari vino in quo est luxuria. Debẽt.n. esse religiosi sic mortificati: vt q̃si non sentiant saltem cum delectatione predictos fedos motus. Sicut fuit de Xenocrate philosopho prout ait Vale.li.iiij.c.iij.di. ꝙ non sensit mulierez que iuxta eum accubuit: & spopõderat: eũ allicere. Et alijs deridentibus: ꝙ non poterat flectere animũ illi⁹: rñdit: pactuz victorie non de statua sed de homie fuisse. Posuerat enim pignus ꝯ alios: ꝙ eum flecteret. Quez q: i sensibilis fuit ad talia quasi non sentiens vl'ap petens vocauit statuaz. Religiosis eniz competit illud. Ro.viij. Non enim estis in carne sed in spũ. ¶ Itẽ vt sint pfecte casti debet esse omnis occasionis exclusio. Sicut est mulierum familiaritas: frequens collocutio: incautus aspectus: prolixus cõsensus & hmõi. Iõ cauere debent a cohabitatione cum mulierib⁹ vt dictum est de ecclesiasticis parte. iiij. vnde legitur in vitis patrum li.ij. parte.iiij. ꝙ mulier sancta dixit ad monachuz q declinauerat a via quãdo moniales. Si esses inquit perfectus monachus: nõ ita respexisses nos: vt cognosceres: nos eẽ mulieres. Et parte.ij. dicit de abbate Arsenio: ꝙ rñdit mulieri petẽti vt haberet memoriam eius in oratione. Rogo inquit deũ: vt auferat memoriã tuã de corde meo. Et parte.iiij. de sãcta muliere in monasterio egrotante. que non sustinuit: vt eã frater suus videret. ne propter eam veniret in memoriam seminarũ Sed mandauit ei. Vade frater: ora pro me: q: cum dei gratia vi debo te in regno dei. & pte.xiiij. de quodam qui noluit alloq matrez nisi oculis clausis. Summe eniz sancti patres deuitarũt consortia & colloquia mulierum. cuz tamen essent abstinẽtia multimodi exhausti: penitentijs & ieiunijs ac laboribus macerati: orationibus & contemplationibus supra se eleuati. Unde Augu.li. de cura ꝓ mortuis agenda narrat de Joanne nobili monacho q habuit spũm ꝓphie: ꝙ cũ eum impatiẽter videre cuperet: quedam religiosa mulier: & per virũ suuz instaret: & ille nollet quoniam illud nũq̃ feminis permiserat: ait tandem marito ei⁹. Dic vxori vide

bis me nocte ꝓxima sed l som-
nis. Sicqꝫ factū est. Monuitqꝫ
eam qcqd fidelem coniugatam
moneri oportet. Que euigilās de
scripsit cū viro suo. Ideo dicebat
abbas discipulo. Eam⁹ illuc vbi
nō ē mulier: put dꝫ in ꝑma pte
N in vitis patrum. Nouerat eniꝫ ꝙ
demones iugiter laborant ad tē-
ptandum religiosos: vt assequā-
tur de eis victoriaꝫ. sicut legit in
vitis patrum vbi. s. pte. v. de fi-
lio sacerdotis ydolorū: q vidit sa
than ⁊ militiā ei⁹ sibi assistenteꝫ.
Qui cū a quolibet ingreſt quid
fecisset: ⁊ vn⁹ diceret: suscitaui bel
la per dies triginta: ⁊ sponsum in
nuptijs occidi feci: iubet: eū dya-
bolus ꝟberari: ⁊ ali⁹ diceret: sub
mersi naues in mari per viginti
dies fecit eū etiaꝫ flagellari. Sur
rexit alius qui dixit se fuisse in he
remo quadraginta annis ⁊ mo-
nachū impugnasse: quem vix no
cte illa fecerat fornicari. Qd au-
diens ꝑnceps ille: surgēs oscula-
O tus est eū: ⁊ coronam suaꝫ capiti
illi⁹ iponens iuxta se sedere fecit.
dicens: magnā rem fecisti. Hec
iuuenis ille videns: ait intra se.
Magnus est ordo monachorū
Et egressus fact⁹ est monachus.
¶ Caueant ergo religiosi a ꝯsor
tijs muliez: vt sint vere casti. Ad
qd necesse est: vt sit ois carnalis
amoris abdicatio. Vt. n. ait Hie-
P ro. dicta epistola: carnalis amor:
spūs amore supatur: desiderium

desiderio restrigit. Eleuatio ergo
ad deū ⁊ ad celestia necessaria ē:
qꝛ ex degustatiōe diuie dulcedi-
nis ꝭfrigescit amor carnalis. Su
stato eni spū desipit ois caro. Et
eꝫ. Cū eniꝫ delectatio carnis ab-
sciditur: mox alia delectatio inue
nitur. ait Gre. moral. xxx. Casti-
tas est pulchritudo anime siue fi
lie regis ab int⁹: ait Aug. ꝫ Fau
stuꝫ. Iō Sap. vij. O ꝙ pulchra
ē casta generatio. ⁊c. Qualis au
tem debet esse castitas: dictuꝫ est
s. pte. iiij. vbi de castitate ecclesia
sticorum.

¶ Quarta distinctio. De obedie
tia ad quam se obligant religiosi.

¶ Capłm. i. Quid sit obediētia.

Q Et nō solū religiosi vo
uēt ꝑdicta: sed ēt obe
e diētiaꝫ: q̄ ē volūtaꝫ ꝓ
ꝑe sbiectio: ait Dama.
li. iij. c. iiij. Et. i. Reg.
xv. Melior est obedientia ꝙ vi
ctima. vbi Gre. mor. vlt. Iō me
lior: qꝛ ꝑ victimas aliena caro ꝑ
obediētiā ꝟo volūtas ꝓpria ma-
ctatur. Et ibi multa de obediētia
Cui⁹ eminentiam ondit fili⁹ dei:
q non venit facere volūtatē suaꝫ
sed patris. Io. vi. Itē ondit eam
in adimplēdo ipsi⁹ ꝑfectionē ⁊ ꝑ-
seuerantiā: qn fact⁹ est obediens
vsqꝫ ad morteꝫ crucis: Phil. ij.
vn̄ Ber. ad Senon. Xp̄us dedit R
vitam ne perderet obedientiam.
¶ Capitulum. ij. Qualis dꝫ esse
obedientia: ⁊ de eius gradibus.

q Ualis aũt dz eẽ obedien
tia describit Ber.suffici
enter ĩ ſmone ꝺ obediẽ
tia:q̃ icipit.Egredere ꝺ terra tua
Gen.xij.Tolle filiũ tuũ pmisit
n.obediẽtiã Abrae ĩ exemplum.
¶ Primꝰ ãt obediẽtie gradꝰ ẽ:li
S bẽter obedire:donec mactata vo
lũtate:voluntatẽ diligãt platorũ.
¶ Scdus ẽ simplr obedire sine
qõnibꝰ ꝛ murmurationibꝰ:ac ex
cusationibꝰ.ps.In auditu auris
obediuit mihi.¶ Tertiꝰ ẽ hilari
ter obedire.Ilarẽ.n.datorẽ dili
git deꝰ.Serenitas.n.in vultu:ꝛ
dulcedo ĩ sermõe multũ roborãt
obediẽtiã iuxta illud poete.Sup
oia vultus accessere boni.Exem
plum de dauid saltante añ archã
ij.Reg.vj.¶ Quartus gradus
est velociter obedire.Uiam ingt
ps mandatorũ tuorũ cucurri fi
delis eni obediens:moraʒ nescit
fugit crastinũ:ignorat tarditateʒ:
precipienteʒ preuenit:oculos pa
rat visui:aures auditui:linguam
voci:pedes itineri: ꝛ totũ se colli
git:vt imperantis impleat volun
tatẽ.Exemplũ de zacheo cui ait
dñs Luc.xix.zachee festia descẽ
de ꝛc.¶ Quintus gradus est vi
riliter adimplere.ps.Uiriliť agi
te:ꝛ confortetur coꝛ vestrũ.Et si
tribulatio intonat:si persecutio in
sultat:si peccatores laqueum po
nunt:si maligni spũs iter impedi
unt:dicat.s.obediens:paratus sũ
ꝛ nõ sũ turbatus.¶ Sextus gra
dus est:humiliter obedire.Cum
esses ingt paruulus in oculis tu
is:caput factus es.ꝛc.i.Reg.xv.
¶ Septimus est:perseueranter
obedire.Qui eni perseuerauerit
vsq in finẽ:hic saluꝰ erit.Mat.
x.Et hoc in aduersis:cũ.s.obedi
entia est grauis ad audiendũ:gra
uioꝛ ad implendũ:grauissima ad
tenendum.¶ Eidem Ber.i ser T
mone de aduentu.Obedientia ẽ
quincupartita.¶ Prima est:cũ
rectum est opus: qꝛ non est obe
diendum contra deuʒ.¶ Secũ
da:cum est opus voluntarium:
qꝛ que ẽ ex necessitate nõ ẽ bona
¶ Tertia est: cum opus est pu
rum:vt.s.sit intẽtio pura.Si eni
oculus simplex sit:totum coꝛpus
lucidũ erit.Mat.vi.¶ Quarta
cum est opus discretuʒ: ne quid
nimis.¶ Quinta:cum est opus
firmum.i.perseuerans:Ut anteʒ
perseuerantiã habeat murus obe
dientie debet habere propugna V
cula patientie.¶ Itẽ Ber.in me
ditationibus.Bonus obediens
dat suum velle ꝛ nolle:dicens cũ
psal.Paratum coꝛ meũ deꝰ.ꝛc.
¶ Capĩm tertiũ.Qualia esse de
bent opera obedientie.

e X dictis pʒ obediẽ expiẽ
tia qꝛ in ea mactať volun
tas propria propter deuʒ
ait Greg.vbi.s.Melioꝛ eni est
qui dñatur aio suo expugnatore
vrbiũ.puer.xvj.Super qð Gre
go.pastoralis.ij.c.xi.Quia.s.i pri

mo aīus a se superat:in alio: que
sūt extra subiugant. Et ex hoc pa
X ter obedientie difficultas. Nihil
enim est angustius homini q̄ꝫ.p
prias frāgere volūtates: ait Gre.
mor.xxxij.z.i.pe.ij. Castigantes
aīas nostras in obediā charitat.
¶ Item ex hoc patet hoīs p obe
dientiā triumphalis victoriositas
q̄a per obedientiā vincit homo
seipsum: z voluntatē suā liberam
captiuat. z alterius subicit volūta
ti. Uir eniꝫ obediens loquetur vi
ctorias. puer. xxi. Merito ergo
obedientia est laudāda. Ipsa eni
est virtus: mater z quodāmodo
Y custos virtutū: ait Aug. xviij. de
ci.c.xxij Et de hoc in vitiis pſuꝫ
li.ii.pte.xviij.vbi dr: q̄ obedien
tia est salus omnium fideliū: ge
nitrix omniuꝫ virtutū: celos ape
riens: homines a terra eleuās co
habitatrix angelorū: cibus om
nium sanctorum.

¶ Capłm quartū. De exemplis obedientie in antiquis.

Talis autē fuit obedien
tia antiquorum: ibidem
narrant exempla sicut d̄
quodam qui rigauit lignum ari
Z dum per tres annos ad imperiū
abbatis: quod pertulit fructū: qui
dictus est fruct⁹ obediētie. ¶ Et
de alio q̄ dimisit vnā partem lr̄e
.s.o non scriptā: cum vocaret ab
abbate. Et de illo qui fluuium p
iecit in fluuium. z de aliis multis
Et ibi multum de obedientia. Et

parte.xv.de illo qui dimisit cultel
lum in pisce inscisso vocatus ab
abbate. ¶ Similr̄ narrat Seue
rus in suo dial.de mira obedien
tia antiquorū. Sicut de obedien
tia illius cui precepit abbas riga
re virgam aridam: q̄ per duo mi
liaria propriis humeris aquam
portauit: donec anno tertio flor
it. Et de alio q̄ promisit omnem
obedientiam abbati: promittens
igneꝫ etiā se nō recusare si abbas
preciperet. Cui cum abbas iube
ret intrare clibanum non distulit
z flāma sibi cessit sicut pueris he
breis. precipua eniꝫ fuit apd̄ eos
virt⁹ obedientie vt dr̄ ibi. ¶ Si
militer Johannes cassianus lib.
i.collationū exemplificat de obe
diētia antiquorū. Sicut de illo q̄
rigauit lignū aridū portās aquaꝫ
per duo miliaria. A quo cū senex
quereret: si miserit radices rn̄dit
se nescire. Et euulsit senex lignuꝫ
quod ille rigauerat per annuꝫ z
proiecit. ¶ Similiter de alio qui
ad imperium abbatis p̄iecit len
ticulā olei per fenestrā q̄ sola i he
remo erat: non considerans pre
cepti ineptitudinem. ¶ Similr̄
de alio qui ad imperium senis sa
xum euoluere omni nixu conten
debat. q̄d turbe multe hoīuꝫ mo
uere nō potuissent. ¶ Similiter
de fratre nobili: cui dixit senex: vt
decem sportas deferret humeris
per plateas ad vendenduꝫ. Et vt
diutius in hoc officio teneret. nō

simul vni sed singillatim venderet. Quod ille deuote impleuit. ¶ Similiter de discipulo bti Benedicti qui cucurrit super aquaz nec sciuit esse aquã. Quod beat⁹ Benedictus non suis meritis: sꝫ obedientie discipuli: mauri.s. deputauit: ꝑut legit.ij.dial.c.vij. Ex dictis patet. ꝙ talis erat obedientia antiquorum: qualem describit Ber.s.voluntaria: prõpta: ꝛ sic de

A alijs. Unde ꝛ seniores loquebant sepe distorta fratribus: vt probarent an essent in oĩbus obediẽtes Sicut fecit quidam dicens fratri vt comederet feria sexta mane: ꝑut legit in vitis patrũ parte.iiij.ꝛ super oĩa cauebant antiqui a propria volũtate: ꝑut dr in vitis patrũ vbi.s. Dixit senex: ꝙ non curant multũ demones qñ nostras facimus volũtates: qꝛ ꝑpter voluntates proprias: ipsi demones facti sunt. Nam propria volũtas

B est murus eneus inter deuꝫ ꝛ hominẽ: quã si homo reliquerit poterit dicere: in deo modo trãsgrediar murum: vt dicit ibi. Jõ ali⁹ frater ait Mea tristitia est: si propriam fecero voluntatẽ: ꝑut dicitur in vitis patrum parte.xiij. Et non solum religiosi antiqui erãt obediẽtes suis superioribus: sed etiam milites gentiles principibus suis: vt patet.s. parte prima vbi de disciplina militari. Et Ualе.li.ij.narrat q̃liter milites erant obedientes principibus: ꝛ in disciplina suscipienda pro arbitrio eorum: ꝛ instando in acie ꝑ eoꝝ dispositione. Unde ait de quodã q edixit ꝙ si qs fugiẽs castra petisset: pro hoste interficeret. Qua seueritate compressi milites: hostes vicerunt. Et ibi de ꝯsilibus. C

¶ Capl'm quintuꝫ. De imperfecte obedientibus.

Contrario est de multis etiam religiosis: qui malũt hẽre supiores q eoꝝ faciant voluntates q̃ ecõtrario. Sicut legit in vitis patrum parte.iiij.de abbate respondente cuidam q ad eũ venit dicẽs: vellem habere abbatem iuxta volũtateꝫ meã ꝛ mori cum eo. Cui abbas. Tu queris abbatem non vt tu sequaris eius voluntatẽ: sꝫ vt ipse sequatur tuam. Quod ille audiens D ait. Ignosce mihi pater quia gloriabar estimans: me bene dicere cum nihil tenerem. Hi auteꝫ sũt similes illi ceco cui dominus ait. Quid vis vt faciaꝫ tibi. Math. viij. Super qd Ber.in sermone dicit. ꝙ tales sunt multi a quibus magis oportet: vt superior q̃rat. qd volunt qd fiat eis q̃ ecõuerso. Nec aliqui decipiantur in hac parte estimantes: leuia esse q̃ dicuntur a superioribus nec eis necessario obediendum. Audiant Bernardum li.de preceptis ꝛ dispensatiõe. In regula.s. beati Benedicti dr. Obedientia que maioribus debet deo exhibet. Quã

obrem: qegd vice dei ꝑcipit ho-
E mo: quod non sit certuz deo dis-
plicere. secus non est accipiendũ
q̃ si deus preciperet. Quid eniz
interest vtrum deus per se aut p
ministros suos siue homines si-
ue angelos: suum nobis benepla
citum innotescat. Nec dicat: q lo
quit: de his que tradit scriptura
vel ratio manifesta: qꝛ de his nõ
est preceptor expectandus: vel ꝓ
hibitor auscultãdus: sed qđ ita la
tere vel obscurum esse cognoscit
quod indubiuz venire possit vtꝝ
deus sit: an aliter ferre velit. hec
ibi. In talibus ergo obediẽdũ est
que precipiunt a superiore. pro-
pter quod cauenda est inobediẽ
tia i talibus. Sunt eni tres gra-
F dus ait Ansel. de similitudinibus
c. xxiiij. dicit. Obediẽtia ⁊ inobe-
diẽtia que sunt contraria: ⁊ licen
tia que est quasi media: que qui
dem multos decipit. ait ibidẽ po
nens exemplum de ancillis que
sunt sub domina sua: ⁊ de latrõa
inter eas que procurat exire fin-
gendo causas mltiplices: ⁊ nisi po
terit obtinere licentiaz legiptimã
intermittit opus: pretendit q sit
infirma: contristatur: occulte de-
trahit: ⁊ sic de alijs.

¶ Capl'm sextum. De periculis inobedientie.

G **B** inobedientia cauẽdũ
est religioso sicut a dam
natione: qꝛ contra crea-
torem superbire est eius manda
ta transcendere. Ait Greg. mor.
xxiij. Et qui subesse fastidit imita
tur diabolum ait idem. mor. xix.
Adã enim qꝛ voluit vti consilio
suo: lapsus est per eũ qui ante ce-
ciderat per superbiam: q sibi ca-
licez superbie ꝓpinauit. ait Aug.
sup Jo. Omel. xxv. Quomodo
autem propria volũtas est quasi
quedam adultera diabolo coniũ
cta: ex qua nascunt vitia. ⁊ qño ẽ
similis herbe venenose: que co-
medẽtes efficit leprosos: ait An-
se. de similitudinibus post princi
pium. Que qdem inobedientia
grauiter puniebat etiam a princi
pibus antiquis etiã in militibus
ait Aug. de ci. c. xviij. De quodaz
loquens q filium occidit: qꝛ pu-
gnauerat contra eius imperium
licet vicisset. Et consimile. i. de ci.
c. xxij. Idem ehgypp'. li. iij. Pre
dicator igit alloquens religiosos:
hortetur ad dictas virtutes: ꝯ hor
tando contraria.

¶ Quinta distinctio. De septem necessarijs religiosis vt perfecte viuant.

¶ Capl'm primũ. De elõgatiõe a mundanis tumultibus.

ET licet sint multe alie
virtutes: religiosis ne
cessarie vt sint perfecti
tñ ad presens cũ bre-
uitatis dicendũ est de
septem spẽaliter eis necessarijs: vz
PRimũ est a negotiationi
bus secularibus ⁊ tumul
tibus mundanis elonga

tio: ⁊ quieta in claustro habitatio nisi quatenus cogit iusta necessitas: vel vrget pia charitas: prout hortaẜ Hiero. epla.lxxij. Quid inquit desideramus vrbium frequentiã.q de singularitate censemur? Mihi enim opiduꝫ carcer est solitudo paradisus. Ideꝫ epla xxxiij.o herem⁹. familiarius deo
K gaudens. Quid agis frater in seculo q maior es mundo? ⁊c. Idē epla.xxxv. Conuiuia tibi vitāda sunt secularium: maxime qui honoribus tumēt. Ideꝫ epla.lxxxiij. Monachū se esse: non loquendo ⁊ discurrendo: sed tacēdo ⁊ sedendo qs nouerit. Seqẜ. Legat dicentē. Sedebit solitarius ⁊ tacebit.tre.iij. Et de hoc multa Hiero.i dictis epistolis. Et i tractatu 8.xij.abusiuis dr: ꝙ qnta abusio est monachus curialis.i. frequētās curias. Et sexta abusio ē monach⁹ causidicus. Et ibi bene de
L hoc: ⁊ de periculis religiosoruꝫ p mundum vagantium.

¶ Caplm secundū. De sui omnimoda abnegatione.

Secunduꝫ eis necessariū est omnimoda suiipsoꝝ abnegatio ⁊ plenaria in viros alios transformatio: adim
M plendo illud saluatoris. Math. xv. Qui vult post me venire abneget semetipsū. ⁊c. Ubi Grego. super euan. Omel.xxij.li.ij. Tūc nosmetipsos abnegam⁹ cū mutamus qd per vetustatem fuim⁹ ⁊ ad hoc nitimur quo per nouitatem vocamur. Sequiẜ. Nisi a se metipso quis deficiat: ad euꝫ qui supra se est nō appropiquat. Ubi ponit exemplū de plantis oleruꝫ que transplantāẜ vt proficiāt: era dicanturq vt crescant. Et de seminibus que in terra figunẜ: vt vberius surgant. Idem super Eze.li.
i. Omel.x. Semetipsuꝫ abnegat qui mutat⁹ in meliora: incipit eē quod non erat: ⁊ desinit eē quod erat. Ro.v. Si qua in xp̄o noua creatura. ⁊c. Nec solum debet eē religiosus mutatus q̄tuꝫ ad reatū culpe eo mō quo loquiẜ Grego. dicta Omel.di. ꝙ si luxuriosus conuersus est ad continentiā se mutauit: qꝛ hec mutatio necessaria ē omni penitēti. Uerte inqt impios ⁊ non erunt. prouer.xvij. O
sed debet esse mutatus q̄tuꝫ ad concupiscētie appetitū ⁊ motum ꝓut est possibile in hac corruptibili vita: vt possit dicere cuꝫ aplo viuo autem iam nō ego. Gal.ij. Sic enim debet esse mutatus: vt superbia: ira: impatientia: ⁊ vitia alia: ⁊ omnium vitiorum concupiscentie sint in eo quasi extincte: vt ad motus huiusmodi vitiorum sit oio imobilis: nō solū exēplis sanctoruꝫ: q se sic abnegauerunt: ⁊ in viros alios oino mutauerunt: sed etiam exemplo ph̄oꝝ vt pꝫ.s̄.de ph̄o: quē scorpiū: statuā vocauit. Et de Diogene: de q̄ legitur in collationibus patrum: ꝙ

cum quidam intuēs eum diceret
oculi corruptoris: ⁊ in eū discipu
li eius irruere vellent: ait. Quie/
P scite o sodales. Et enim sū talis
sed cōtineo me. ⁊ de Demoste. in
Poli. li. xviij. c. vij. dr̄ ꝙ preliat⁹
est cum rerū natura: ⁊ victor abi
it: malignitatē ei⁹ pertinacissimo
animi robore superando. Ita ꝙ
alterū demostenem nā: alterum
industria emxa est. Et nisi mutet
se religiosus: nō erit sibi plēa pax
in seipso: nec erit perfectus. Vñ
Señ epl'a. xxix. Animū mutare
debes: nō solum: ait poeta aliter
sequent te quocunqꝫ ieris vitia.
Ideo Socrates cuidā querenti:
quare sibi non ꝓdessent peregri/
Q natiōes respōdit. Quid miraris
non prodesse tibi peregrinatiōes
cum te totū circūferas: te enim ꝓ
mit eadem cā que expulit. Quid
eni terrarū nouitas prodesse po/
test? Ideo fuga te nō iuuat: tecuꝫ
enim portas onus animi deponē
dum. Non autem tibi vllus pla/
cebit locus. Vadis huc ⁊ illuc vt
pondus excutias qđ iactatiōe fit
incomodius. Et ponit exemplū
bonū. In naui onera imota mi/
nus vrgent: inequaliter conuolu
R ta partem in qua decūbunt imer
gunt. Sequit Egros cunctis ⁊c.
Studium ergo religiosi dꝫ eē ad
se mutandū modo dicto: ⁊ ad vi
tia extirpāda. Quod multi nō fa
ciūt ait Gre. dicta omel. Vidim⁹
inquit quosdā hītuꝫ mutasse: ita
vt religiosam vestem sumerēt: sꝫ
ante acta vitia non calcarēt: Ire
stimulis feraliter agitari: militie do
lore in proximi lesione feruescere
de ostensis bonis superbire: mū
di lucra inhianter querere: de so/
lo exteriori habitu fiduciam san/
ctitatis habere.

¶ Caplm̄ tertiū. De cultura cor
dis: ⁊ interiori exercitatione.

Tez debet esse in religio S
sis spūalis cultura cordis
quasi agri vel horti exer
citando: qa ⁊ hostis supersemiat
ziçania suggestionū: ⁊ ab int⁹ pul
lulant seminaria vitiorum ⁊ qua
si scaturiçant ebullientes libidīes
cōcupiscentiarū. Idō nisi cor ex/
colatur quasi hortus spūalis sur/
gunt peccata: ⁊ opprimunt bona
que fiūt. ꝓuer. xxviij. Per agrū
hois pigri transiui. ⁊c. Ecce totuꝫ
repleuerant vrtice. i. ardores libi/
dinum. ⁊ spine. i. punctiones cu/
pidinū ⁊ maceria dissipata. s. cu/
stodia disciplinarū. Ad modum
ergo industrij agricole debet re/
ligiosus animam suam excolle/
re: vitia extirpando: ⁊ virtutes in
serendo. Ideo dr̄ ibi. Diligenter T
exerce agrum tuum. Et hoc non
solum exemplo sanctorum pr̄uꝫ
sꝫ etiā phorum. vnde Apuleus li
bro de deo Socratis. Nihil eque
miror. ꝙ cuꝫ omnes cupiāt opti V
me viuere: ⁊ sciant non alia re vi
ui' ꝙ animo: nec fieri posse: qn
vt optime viuas: animus colen/

dus sit: tamē hoies animum suū non colūt. Et ponit exempla. Si quis velit acute cernere. oculi cu randi sunt quibus cernit. Si qs ptinaciter currere vult: pedes cu rādi sunt. Si pugnare velis: bra chia vegetanda sunt: ꝛ sic de alijs membris. Cur ergo hoies aiam suam .i. rationem. non excolant:
X que ratio viuēdi omnibus neces saria est? Ubi prosequitur: ꝙ non sit animus bonus nec per bona exteriora: nec per bona corporis sed bonis artibus doctus ꝛ opti me eruditꝰ: ꝛ quātūlibet homo sa piens ꝛ bene consultus. hec inqt omnia: meus socrates habuit: ꝛ idō cetera habere contempsit. Lo quit aūt vt pᵒus. Si eni cura est homini de agro excolendo: siue de equo mundādo: multo magis debet esse de animo Unde Au lus gelius. li. ij. Si qs agruz suū passus fuerit sordescere: eūqꝫ in diligenter curauerit. nec arauerit nec purgauerit. siue qui arborem aut vineā habuerit derelictui: idē non sine pena ferret. Item si qs equū habet macilentum aut in nitidū: impolitie notatur .i. incur
V rit. hec ibi. Multo magis q ani mum dimittit incultum debet no tari incuria. Religiosus ergo cor suum excolat vt sit arbor faciens fructus bonos Mat. vij. Ut eni dicit Aug. de verbis dn̄i sermōe xij. Quid ꝓdest plena archa bo nis: ꝛ inanis sit ꝯscia? Bona vis habere, ꝛ tu bonus esse non vis? Erubescere debes de bonis tuis si domus plena bonis te malum habet dn̄m. ꝛ concludit ꝙ bona exteriora si possent clamare con tra dominū suum: interpellarent ante deuz. Ecce dn̄e tot bona de
disti huic: ꝛ ipse malus est. Ideo Z
Abacuch. ij. Lapis de piete cla mabit. ꝛc. Ideo ibi Augu. Quid ei prodest qd̄ habet: q euz q om nia dedit nō habet? Quid ꝓdest stulto habere diuitias: cum sapiē tiā emere non possit? Ecc. v. Stu dium ergo continuum religioso sit: cor suum excolere modo deō ad cor sepe redeundo: ꝛ illud in spiciendo.

¶ Capl'm quartuz. De scrutinio interiori.

Quartum qd̄ est necessa rium religioso: est suip sius per internum scru
tiniuz subtilis discussio: ꝛ vera co A
gnitio. Uitia enim se simulāt sepe virtutes ait Greg. mor. xxxij. po nens exempla: ꝙ dissoluta remis sio: quasi māsuetudo ꝛ pietas ha betur: effusio: mīa creditur: ma lorum pertinatia: constantia dici tur: timor incompetens: humili tas putatur: vocis superbia: vera li bertas estimatur: ꝛ pigritia. qn̄qꝫ quasi quietis continentia attendit ꝛ ingetudo: vigilantia nominat ꝛ sic de alijs prout ibi enumerat. Ideo religiosus dꝫ ad cor suum redire: ꝛ reuocare meditationes

affectiones: actiones: et oẽs circũ
stantias quasi ad aiuz. Job. xxx-
B iiij. Non est in potestate homi-
nis vt veniat ad iudicium. Ubi
Grego. mor. xv. qualiter se debz
homo iudicare interius et scruta
ri vbi ait. q ibi conscia accusat: rõ
iudicat. timor ligat: dolor excru-
ciat. Et quasi idem: dicit Aug. de
pnia. Constituto inquit in corde
iudicio adsit accusatrix cogitatio
testis conscia: carnifex timor. In
de quidam sanguis anime ꝯfiten
tis per lacrymas profluit. Jõ de
sanctis animalibus dr: q corpus
eorum plenum erat oculis. pro-
pter dictum scrutinium: prout ex
ponit Greg. super Eze. li. i. omel.
vij. et. xxxij. Ubi exponit q domi
nus ait sanato. Uade in domuz
tuã. Et de hoc sufficienter Hug.
C de claustro aie. Sicut inquit con
uentus vt errata corrigat: statuta
hora capitulum confluit: sic men
tis rõ cogitationes omnes ad se-
creta animi et cordis reuocat: vt i
corrigibiles eijciat: corrigat inge
tas: negligentes emendet. Et in
hoc caplo: abbatis locũ possidet
ratio. Jsa. xlvi. Preuaricatores
redite ad cor et. xliij. reduc ad me
moriam: vt iudicemur simul. Et
i. cor. xi. Si nosmetipsos diiudi-
caremus: nõ iudicaremur. Et p
uer. xij. Cogitationes iustorũ et c.
Econtra est de multis q nolũt se
iudicare modo dicto vl scrutari.
Jsai. lix. Non est iudiciuz in gres
sibus. Et ad hoc iudicium discu-
tiẽdũ debet homo redire ad cor-
vt dictum est. Ecc. xxxvi. precur-
re prius in domũ tuam: et illic ad
uocare: illic lude. Eze. lx. labia eo
rum reflexa interius per circuitũ D
Loquit de labijs mensaruz. Ubi
li. ij. omel. ix. Bene qualiter qsqz
debet redire ad cor: et reflecter la
bium: recogitando dicta sua et fa
cta. Qđ dz facere religiosus non
solum exemplo sctõrum sed etiã
phorum. Ut enim ait Señ. iij. de
ira. Animus quottidie ad ratio-
nem reddendam euocandus est
Faciebat hoc Sixtius: vt ꝯsuma
ta die: cum se ad nocturnam ge-
tem recepisset. interrogabat aiuz
suum. Quod hodie malũ tuũ sa
nasti? Cui vitio obstitisti? Qua p-
te moderatior es? desinet ira: vel
moderatior erit: cum scies te qt-
tidie ad iudiciũ veniendũ. Hac
vo discussionem impedit occupa
tio et euagatio ad exteriora: Ait
Greg. super Eze. li. i. Omel. xi. di
cẽs: q sicut cõcussa aqua: ymagi
nem inspicientis non reddit. sed
solum cum est quieta: sic anima
non deprehendit se nisi cum est
quieta.

¶ Caplm quitũ. De vera sui co
gnatione.

Onsequenter debet eẽ i
religiosis proprie cogita
tionis studiosa inquisitio
et sui ipsorum luculenta discussio E
Recognitio enim inuenitur per
precedẽte

precedentem et subtilem discussionem.ij.cor.vl.Ipsi vos probate an cognoscatis vos metipsos.etc.hec enim cognitio videtur esse quasi prima post dei cognitionem in homine. Ideo orabat Augu.in principio soliloquiorum. Nouerim te domine: nouerim me.De qua cognitione Ber. super Cant.omel.xxxvi.Volo proinde animam prio omnium scire seipsam Quod postulat ratio ordinis: quoniam quod nos sumus primum nobis est. Et ratio vtilitatis:quia talis scientia non inflat:sed humiliat: et est quedam preparatio ad edificandum.Hec enim est philosophia religiosi:seipsum cognoscere.vt enim dicit Ysac de diffinitionibus: philosophia est cognitio sui ipsius ab homine. vnde et apud gentiles in fronte templi fuit scriptum ex sententia Delphici oraculi idest Apolinis.Fertur hec vox consulenti quo itinere ad beatitudinem perueniret. Si te inquit agnoueris: ait Macrobius li.i.hoc enim est oraculum Apolinis:quod descendisse de celo credit Notisclotos.i.scire te ipsum.ait Poli.li.iij.c.ij.Cui concordat Iuuenalis dicens.De celo descendit notisclotos.Ad hanc ergo cognitionem de seipso habendam studere debet religiosus:quia talis scientia non inflat.vt dictum est a Ber. vbi ait.Superbiam tibi parit ignorantia tui:cum meliorem quam sis decepta: et deceptrix tua te cogitatio esse mentitur.Et Aug.iiij.de ci.c.i.Scientiam celestium et terrestrium rerum magis estimare solet genus humanum in qua profecto meliores sunt:qui huic scientie preponunt nosse seipsos. Laudabilior est animus:cui nota est sua infirmitas:quam qui ea non respecta:vias syderum scrutatur:eas etiam cogniturus.Stulte ergo agunt laborantes ad habendam cognitionem rerum exteriorum omnisso studio:acquirendi sciam cognitionis suiipsorum:quam nullus habere potest:nisi ad se redeat.Vt.n.dicit Greg. mor.xxxi.cognoscere se non potest anima que tota apud se non est: et nisi etiam diuine luci appropinquet.Et moral.xxviij.Lucem debet aspicere qui vult de tenebris iudicare. Ideo Abraam loquens cum domino cognouit fragilitatem suam Gen.xviij.loquar inquit ad dominum meum:cum sim puluis et cinis.

¶ Capitulum.vi.De vera humilitate quid sit: et qualis esse debet.

Ex hac cognitione oritur vera humiliatio que est necessaria religiosis: ait Ber.vbi.s.Et Gre.mora.xxiij. vera scientia afficit non extollit: et quos repleuerit non superbientes sed lamentantes facit. Qui enim addit sciam addit et dolorem. Ecc. primo.vnde humilitas est virtus: qua verissima sui cognitione sibi ipsi quilibet vilescit: ait Ber.de gradibus humilitatis. Siue: humilitas est contemptus excellentie: ait ibidem. Bona enim via humilitas:qua veritas inquirit:chs

ritas acquiritur: sapientie genera
tiones participant. ait ibidē post.
Et ibi sufficienter de humilitate
qual' esse debet: ꝛ q̄ necessaria ē
I De qua Ansel. de silitudinibus.
c.xcvij. Ubi pōit. vij. gradus hu
militatis. Quoꝝ prim⁹ est cogni
tio sui. Secūdus doloꝛ de culpis
perpetratis: Terti⁹ peccatoꝛuȝ ꝛ
defectuum confessio. Quart⁹ vo
luntaria ꝑsuasio. s. ꝙ sit peccatoꝛ
Quintus confessio: ꝙ sit cōtem
ptibilis. Sextus patiētia in susti
nendo iniuriam. Septim⁹ amoꝛ
quo se amet humiliari ꝛ ꝯtemni
Illa eniȝ que hos habet gradus
est vera humilitas. vnde Greg.
pꝛio dial. c.xv. de humilitate Cō
stantij ait: ꝙ quidam audiens fa
mam eius cū venisset videre eū:
aspiciens eius cōtēptibilē ꝑsonā
ait. Ego grandem hominēȝ cre
didi: iste nihil habȝ de hoīe. Qđ
K audiens ille gratias egit ei dicēs.
Tu solus es: q aptos in me ocu
los habuisti. Q̄te ergo humilitat̄
fuit: ait Greg: ꝙ despicientem se
amplius amauit? Qualis. n. q̄ſqȝ
apud se lateat: contumelia illata
ꝓbat. Naȝ vt superbi honoꝛib⁹
sic ꝛ humiles sui despectione gra
tulantur. Multi v̄o estimant se
habere veram humilitatem qui
non habēt nisi vmbꝛā: ait Hie
ro. ep'la. xxvij. vñ dicit. pꝛecipue
fictam humilitatem fugiens eaȝ
sectare que vera est quā xp̄s do
cuit. Seqtur. Multi ꝓ tutis hu
ius vmbꝛam: veritatem pauci se
ctantur. Et post. Auferantur oīa L
figmenta verboꝝ: cessent simula
ti gestus: virū humilem patiētia
oñdit iiuria ꝛc. Uera hūilitas est
estimare se nihil eē ait Aug. sup
Io. omel'. i. ꝛ idē đ vera inocētia
hūilitas vera est: i nullo murmu
rare: in nullo ingratum esse vel
querulū: sed in omnibus dei iu
dicijs grās agere. Item Augu.
ep'la. xxxiij. bñ. di. ꝙ non est alia
via ad capescendam ꝛ obtinēdaȝ
veritatem q̄ humilitas. Et quo
tiens iterrogares: dicerē: ꝙ hec
est via scilicet humilitas. Nō ꝙ
non sint alia pꝛecepta: sed nisi hu M
militas oīa que bene facim⁹ ꝛ ꝓ
cesserit: ꝛ comitata fuerit: ꝛ cōse
cuta ꝛ ꝓposita quā intueamur: ꝛ
apposita cui inhereamus: ꝛ inter
posita qua repꝛimamur: iam no
bis de aliquo bono facto gaudē
tibus: totum extoꝛquet de manu
superbia. Sequit. Sicut rhetoꝛ
nobilissimus interrogatus quid
pꝛimū seruari debet in eloquētie
ꝓceptis respondisse dr: ꝓnūcia
tionem. Et secūdo cum quereret
respondit idem: ꝛ cū tertio: idem
respondisse fertur. Sic quotiens N
iterrogares me de ꝓceptis xp̄ia
ne religionis: nō aliud rñdere li
bet nisi humilitateȝ ꝛc. De mira
quoqȝ humilitate sanctoꝛum pa
trum legitur in vitis eorūdeȝ pa
trum lib. ij. c.xv. per totū. Sicut
de quodaȝ: a quo cū quereretur

quomodo hanc humilitatē acq/
O sierat: vt cū emergeret tribula/
tio in monasterio non loquebat:
respōdit. Quā itraui: dixi animo
meo. Tu et asinus vnum estote.
Sicut ergo ille vapulatur et non
loquitur: iniuriā passus nō mur/
murat: sic et tu fac. Ps. Ut iumen
tum factus sum apud te. ¶ Et ibi
de alio: qui expulsus d domo exi
bat: reuocatus veniebat: et requi
situs quid cogitaret: respondit se
similem esse cani qui sic facit. Et
ibi de consimilibus operibus pa
trum. vnde et fugiebant loca vbi
honorabant ad loca ignota. Si/
P cut narrat Cassian⁹. iiij. collatio/
num de abbate Paphnutio: q
cū esset presbyter in magno ceno
bio i egypto: q honorabilis erat
ibi: videns se humilitatem exer
cere nō posse fugijt assumpta ve
ste seculari ad cenobiū qd sciuit
districtius. Ubi cū difficultate re
ceptus: excoluit hortū: et hume
ris suis ad pastinandū sterc⁹ por
tabat. Et post ibi cognitus flens
discessit dicens: q inuidia dyabo
li: tali fuisset humilitate frustrat⁹
Et iterum fugijt ad ptes palesti/
ne vbi nec nomē ei⁹ fuerat audi/
tum. ¶ Cōsimile legitur de bea
to Machario libro qui dicit pa
radisus: q fugit et iuit ad pacho/
miū vt eū reciperet inter mona
Q chos. Cui cum diceretur: q nō
posset senex sustinere labores eo
rum: respondit. Si me inferiorē
videris expelle. Et cū essent ibi
quadringenti monachi: et ali⁹ ie/
iunaret biduano ieiunio. ali⁹ alio
modo: ipse stabat in vno angulo
vsq ad finē quadragesime: nō
panem vel aquam gustans: non
genua flectens nō iacens: sed tā
tū folia cruda: dominica die su/
mēs cū ad necessitatem vite ibat
statim remeabat non os aperiēs
nec alicui loquens: sed corde iu/
giter orans: illud operis qd tene
bat in manibus efficiēs. Alijs vo
de eo conquerentibus abbati pa
chomio: orauit abbas: vt de⁹ re/
uelaret sibi quis esset. Qui com/
perto: q Macharius esset: duxit
eū ad oratorium: et ait. Gratias
ago tibi. q colaphos infantibus
matris dedisti: ne magnum aliq
in conuersatione sua putarēt: Mi/
rifica igitur humilitas sanctorū R
patrū: sed mirificentior sine cō
paratiōe filij dei humilitas: qua
seipsum humiliauit vsq ad mor
tem ad quam docendam descen
dit de celis: ait Augu. super Jo.
omel. xxij. di. vt omniū morbo
cās curaret: descendit filius dei: et
humilis factus est. Sequit. Pu
det te imitari humilem hominē:
saltem imitare humilem deum.
Et omel. ij. Xpus crucifixus est:
vt humilitatem doceret. Religio
si igitur sint boni discipuli in sco
la humilitatis: magistrū: de hu
militate legentem: et ad eam hor
tantem audiant humiliter: intelli

gant veraciter: retineāt memori-
ter: impleant ꝛ pficiāt efficaciter
Math. xi. Discite a me qꝛ mitis
sum ꝛ humilis corde. Et de hoc
Gre. mor. xxxiiij. q̄ʒta humilitas
vtus est: pp quā solam veraciter
edocendā: q sine estimatiōe ma
gnus est: vsqꝫ ad passionē puulus
factus est. Idē dicit. v. registri.
¶ Capitulū. v. De orōnis deuotiōe
Ec ista sufficiūt religio-
n so: nisi sit orōnis seruor
ꝛ deuotio vacādo deo et
diuinis. Qualis aūt eē debꝫ orās
scilicet a vitijs imaculatus: ꝛ deo
T acceptus. Respexit inquit deus ad
Abel ꝛ ad munera eius Geñ. iij.
Prius. n. respexit ad Abel: postea
ad munera: qꝛ ex dātis corde: id
qd dat acceptat: ait Gre. moral.
xxij. Et idem in tractatu de pnia.
Similr ibi: qualis dꝫ eē orō: ꝛ de
fructu orōnis. Ad pñs aūt notā
dū: ꝙ religiosus dꝫ esse deuotus
in orōne cōi siue canonica ꝛ etiā
priuata: peccata sua recogitando
ꝛ plangēdo: qꝛ veraciter orare ē:
amaros gemitus in ꝯpūctione nō
vba ꝯposita resonare: ait Greg.
V moral. xxxiij. ¶ Itē dꝫ eē deuotus
in orōne iuste ꝛ caste petendo: ꝛ
se supra se eleuando. treñ. iij. Se
debit solitarius ꝛ tacebit. ꝛc. Et de
vtroqꝫ. Dama. libro. iij. c. xxviij.
Orō est ascēsus intellectus in deuꝫ
ꝛ decentiū petitio. ¶ Itē dꝫ esse
deuotus in orōne: cor ab alijs auer
X tendo: ꝛ ad deū cōuertēdo. Orō

enim est mētis deuotio. i. conuer
sio in deū p piū ꝛ humilē affectū
fide: spe: ꝛ charitate subnixa: ait
Hugo de studio orandi: vbi ele-
ganter ondit modū orandi p to-
tū. ¶ Est autē triplex oratio. Ca-
sta: qua petimus veniā de peccatis. y
Castior siue magis casta: qñ do-
na sponsi petunt. Castissima: qñ
sponsus petit: vt pōt haberi a co
mentatore. iij. c. de diuinis nomi
nibus. Et de hoc Aug. epla. xlvij. Z
ad pbaꝫ p totū. Queris inquit: q̄
lis debet eē qui orat: ꝛ qd orādū
ꝛ quō. Sequit. ora beataꝫ vitam
quam oēs appetūt. Quid. n. aliō
oportet orare: nisi qō omnes cu-
piunt: vnā petij a dño. ꝛc. Qualr
aūt orādū sit: subdit. Hoc nego
tium plus gemitibus q̄ʒ sermoni-
bus agitur: plus fletu q̄ʒ affatu.
Et ibidem. Absit absit ab orōne
multa locutio: sed nō desit mlta
pcatio. ꝛ feruens pseueret inten-
tio. Et post. Mltū aūt pcari ē: euꝫ
quē pcamur diuturna ꝛ pia cor-
dis excitatiōe pulsare. Job. xxxi.
Quis mihi tribuat adiutoriū vt
desideriū meuꝫ oēs tribuat: vbi
Gre. mora. xxi: vera postulatio ē A
nō in oris vocibus: sꝫ in cordis co
gitationibus valētiores voces apō
dei aures nō faciūt vba: sꝫ desi-
deria. Iō dr Moysi Exo. xiiij.
Quid clamas ad me. ꝛc. Et de
Anna. i. Re. i. dr: ꝙ vox eius non
audiebat. Iō ē Mat. Intra
i cubiculū tuū. ꝛc. De necessitate

aũt orōis & ꝯtinuatōe ait Saluator Luc.xviij. Oportet semꝑ orare & nō deficere. Et.i.thes.v. Sine intermissiōe orate. Et ps.
B Semper laus ei⁹ i ore meo. Ubi noīe orōnis intelligunt bōa opa ſm glosas ibi. vñ Augu. de pfectione iustitie dicit ꝙ oro est ois rō sancti desiderij. Cōtinue ergo orandū ē dictis mōis: siue actualiter orando. prout oratio dicitur oris ratio ſm Cassio. super psal.lxij. siue mentaliter desiderādo ps. Desideriuz pauperꝫ exaudiuit dñs: siue bñ opando glosa suꝑ dictū ṽbū Luc. Nō desinit orare q ñ desinit bñfacere. Et.i. cor.vij. Grās agētes semp.p vobis. Sup qð Haymo dic: ꝙ pp assiduitatē quā p singulos dies &
C noctes referebat. hoc ait. Quia i scripturis patrū legim⁹: ꝙ Apo. vsqꝫ ad qntā diei horā labori manuū isistebat: & ab illa hora vsqꝫ ad decimā pdicationi opam dabat: & postea.pcurabat pauperꝫ & pegrinorꝫ hospitalitatē: & sui corporis necessitatē: p noctē ṽo orationi istabat. pp assiduitatē ergo pdictorꝫ ait: se semꝑ grās agere: put dictū ē. Et de iugis orōnis necessitate ait Criso. sup Mat.
D omel.xxij. ꝙ sic est de orōne sic de respiratiōe. vt.n. semꝑ indigemus respiratiōe: sic & orōne. Et si nō haurim⁹ a deo. s. bona: nr̃a est incusatio. Est aũt oro silis cathene: vł funi pendenti de petra ait Dio. de di.no.c.iij. Sicut.n. hō ascēdit p talē funē superi⁹: sic ad deū ascēdit p orōnē vt dictuz est. Jō sancti pr̃es iugiter orabāt vigilādo in orōnib⁹ ſm pceptuz Saluatoris Math.xxvi.& i.pe.
iiij. Vigilate in orōnib⁹. & hoc in spū & ṽitate. Jo.viij. vñ & saluator pnoctauit in orōne Math. xviij. & Luc.v. Siue ꝯ mala imminētia. Siue ad bona poscēda. sicut fec̄ Moyses stās supra ṽticē collis sub cui⁹ mān lapis fuit supposit⁹ ne lassaret. Exo.xvij. Sup qð Criso. in ſmōe de orōne bñ. E
vñ legit in vitis patrū pte vlti. ꝙ cū Julian⁹ apostata mitteret demonē quēdā: vt sibi rñsuz de oriente portaret transiēs supra vbi erat publi⁹ mōach⁹ orās: nō potuit vltra ire: sꝫ stetit imobil': illo cōtinuāte orōnē p decē dies: reuersusqꝫ ē iperfecto negocio ad Julianū. Cui cū diceret: se ipedi tū fuisse a publio orāte. irat⁹ Julian⁹ cominat⁹ ē publio mortem sed ipe in breui iterēpt⁹ ē. Timeāt ergo religiosi q orōni isistere nolūt: ne ab hoste trahant. Sicut legit de discipulo beati Benedicti: quē ethiops de oratorio extrahebat. ij. dial'. F G

¶ Cap'm.viij. De septē ꝯditiōibus q̄ orōnem faciūt efficacem.

V T aũt oro cōsequat effectū: septē sūt necessaria. Debet.n. eē in corde orātis ṽtus charitaꝫ. ¶ Item debꝫ

H ee irrephēsibilitas.ɔſcie ſiue cor/dis.i.cor.iij.Si cor nrm nō rephendit nos:fiduciā habem⁹ quia qcqd petierimus accipiem⁹.ꝛ.i.thi.ij.volo:viros orare in oi loco leuātes.puras man⁹. ¶ Item dz eſſe irredibilitas ad peccata q̄ plāgunt in ofone. Gre.moral.x. Cū male geſta defleueris:neq̄ q̄ rurſuz facias quod in pctbus ſtep plāgas. ¶ Itē dz eē recōciliatio offenſi fris Mat.v. Cum offero mun⁹ tuū ad altare:ꝛ recordat⁹ fueris ꝙ ff tu⁹ ꝛc. ¶ Itē debz eſſe ordinabilitas petitiōis petēdo vnū qd̄ ē neceſſariū. Jo.
I vi.Si qd petieritis prēz in noie meo dabit vobis.i. Si petieritis illō qd̄ eſt vez.ſ.bonum:Ait ibi Aug.omel.iij.pmū inqt q̄rite regnū dei Mat.vi. ¶ Itē dz eē pfectibilitas opis.Job.xxviij.Ne q̄z rephendit me cor meū in oi vita mea.vbi Grego.mor.xxvi. Si illud quod precipit deus facimus:ꝛ quod petim⁹:apud deuz obtinebim⁹.Hec enim ɔgruūt: vt ꝛ ofone operatio:ꝛ operatiōe oratio fulciat.tren̄.iij. Leuemus corda cū manibus. Corda cum
K manibus leuat.qui oratiōnē ſuaz opere roborat. ¶ Itē oportet vt ſit indefeſſa pſeuerantia oratiōis Luce.xi.Si perſeuerauerit pulſans.ꝛc.Sequitur.ꝙ ꝓpter improbitatem eius ſurget:ꝛ dabit ei his enim concurrentib⁹:erit oratio efficax ad deū. Predicta.n.

ſeptem.ſ.mundialium elongatio Sui abdicatio.perfecta mutatio ꝛ ſic de alijs:ſunt ſeptem gradus quibus religioſus aſcēdit ad culmen perfectionis. Eze.xlij. erat ſeptem graduum aſcenſus eius. L
Hec ſunt ſeptem columne ſuſtentantes ipſam religionez quas edificat ſapientia in domo ſua prouerbior.ix.

¶ Sexta diſtinctio. De vite religioſe vtilitate.

¶ Caplm.i. De premij religioſorum magnitudine.

Ex predictis patet religionis comoditas:ſiue vtilitas viuentib⁹ in ea perfecte. Tuz qz maior ibi ſecuritas.tū qz maior apd̄ deū perfectibilitas Tum qz recōciliationis ad deuz maior facilitas. De quib⁹ Anſel. de ſilitudinibus.c.lxxvij.dicit:ꝙ diabolus impugnat fideles:ꝛ ad modum ville eſt xpianus:caſtrū v̄o monachus:diuigio in caſtro angelorum:conuerſatio.In villa ſunt domus inualide:in caſtro ſecuritas:diuigionē q ſemel aſcē/ M
dit non licet redire. Maior ergo ſecuritas in caſtro religiōis q̄ i villa inferiori.Ibidem etiam exemplificat : ꝙ ſimilitudo ē inter deum ꝛ regem quendam:cui q dam ſeruiunt:ſed nolunt ꝓmittere:ſe ei eſſe fideles: ne maior ſeq̄tur vindicta ſi peccauerint: Alij v̄o ſeruiunt ꝛ promittunt ſeruire

fideliter. et si peccauerint: parati sunt sustinere maiorem penam. quales sunt religiosi. Ibidem ponit aliud exemplum de duobus habentibus possessiões: quorum vnus nihil vult habere propriū in sua possessione: alius vero vult: quia non tantū diligit dominū suum: quin velit habere proprium. et si dicat primo dominus: quanto familiarior eras tanto minus debuisti peccare: et plus puniri: respondebit verū est quandiu non penitui. Sed me modo in penitētia trado: ideo maior debet mihi misericordia fieri. Quod dominus cōcedet. Similiter ponit exemplum de duobus habentibus duas arbores: quorum vnus dat arborem cum toto fructu dño suo: alter vero colligit sibi de fructu arboris quantum vult et quantū vult dat dño. primus debet magis dño esse acceptus. et ibi alia bona exempla de hoc. Ex quibus patet eminētia status religiosorum respectu secularium. Caueāt tamen religiosi: ne abutantur statu suo: et ne sint impenitentes si peccauerint: quia tunc magis merito punirentur: vt patebit infra. ex dictis etiam patet premij bonorum religiosorum supereminentia. Sicut legitur in vitis patrum parte xviij. de sancto patre: qui vidit quatuor ordines in celo scilicet infirmantiū et gratias agentium: hospitalitatem sectantiū et ministrantium. in solitudine conuersantium nec homines videntium: et eorum qui ad obedientiam patribus spiritualibus se subiciunt. Quorum ordo vtebatur torque aurea et corona. Quod videns ait illi qui sibi hec ostēdebat. Quomodo ordo ille maiorem gloriam habet quam alij? Respondit: quod quia alij secundum proprias voluntatem fecerant opera sua: ille aūt ordo posuit voluntatē suā ad deum: et ad iussionem patris spiritualis: ideo maiorem habet gloriam. Tales enim pauperes voluntarij: et abdicantes voluntatē propriam propter deum erunt iudices cum filio dei. Job. xxv. Iudiciū pauperibus tribuet. vbi Grego. mora. xvi. loquēs de quatuor ordinibus in iudicio dicit: quod alij iudicantur et pereunt: alij non iudicantur et pereunt: alij iudicantur et regnant: alij vero non iudicantur et regnant. De quibus Mat. xix. Vos qui secuti estis me sedebitis etc. Sequitur cā. Relinquētes enim omnia plus prompta deuotione executi sunt. quam iuberi gñalr audierunt. Ideo Math. eodē. c. dicit dominus. vade vende omnia que habes: et da pauperibus: et habebis thesauros in celo. etc.

¶ Capitulum. ij. De peruersitate: et pena eorum qui male viuunt in religione.

Et sicut merito amplius est glorificandus bonus religiosus: quia magis perfectus: ita religiosus praue viuēs

⁊ peruersus: magis est puniẽdus q̃nto eniz gradus altior: tanto casus grauior: ait Ber. ad Eugeni. Que enim inquit maior peruersitas q̃ post perfectionis noticiã
Q pmissionẽ ⁊ obligationẽ: post sacri habitus volũtariaz susceptionem: post exemplorꝫ virtuosorũ patrũ precedentium mltimodaz perfectionem: post mundi ⁊ mũdialium dimissionem post mansiuam in collegio sanctorꝫ ⁊ loco sancto habitationẽ: redire ad peccata sicut canis ad vomituz ⁊ ad ea que seculi sunt: cuz dominus dicat Luc. ix. Nemo mittẽs manum ad aratrum. ⁊c. vnde vxor
R Loth aspiciẽs retro: versa est in statuam salis Geñ. xix. Et qui tales sunt: hypocrite pessimi sunt similes sepulchris dealbatis pleni omni spurcitia. Math. xxiij. Et sicut falsi denarij iter bonos: qui deprehensi falsi: in ignẽ mittunt. ait Ansel. de simil. c. xxv. Similitudo est inter denariuz ⁊ monachum. Sicut enim denarius debet esse ex puro ere: recto pondere: ⁊ legiptima moneta: sic in
S monacho debet esse puritas obedientie quo ad primuz: stabilitas boni ꝑpositi quo ad secundum: ⁊ habit' monachalis quo ad terciũ. Et sicut falsus denari' deprehendit esse falsus quãdo in ignẽ mittitur: sic ⁊ religiosus cognoscitur falsus in igne laboris ⁊ tribulationis. Magna ergo peruersitas: sub habitu religionis seculariter viuere: post tot oportunitates ꝑdictas bene viuendi: ⁊ magna cõfusio postea dominari cũ secularibus vel amplius illis. vnde legitur in vitis patrum parte.
T iij. de quodaz: qui cum vellet cõuerti: ⁊ mater ꝓhiberet dicebat: Uolo saluare animam meaz: nec matri acquieuit: ⁊ factus est monachus sub negligentia vitaz expendens. Contigit auteꝫ: q mater mortua: ipse infirmatus ẽ. Et factus in extasi ducitur ad iudicium. vbi vidit matrem cuz his q iudicabãtur. Cui mr. Quid filij ⁊ tu in hũc locũ venisti: vbi sunt sermones tui quib' dicebas: saluar volo aiaz meã: Quod ille audiens confusus est: nec habens quid responderet matri: ipso dolore: stupidus fact' est. Juxta ꝟo dei dispotionem reuixit ⁊ sanus
V factus penituit plorans ⁊ dicens Si improperium matris sustinere non potui: quomodo xpi ⁊ angelorum ꝯ me in iudicio potero sustinere: Et permansit in penitẽtia. Ex his patet magnitudo penarum ⁊ tormentoruz peruersorum religiosorum: ⁊ confusiões in iudicio eorum: qui cũ solo habitu ⁊ nomie glorianr: thesaurizantes iram dei. Job. xxiiij. Dedit ei deus locum penitentie: ⁊ ipse abutitur eo in superbiã. Apoc. iij. Dedit ei tempus penitẽtie. ⁊c.

¶ Capitulum tertiũ. De myste

rnali significatõe habit⁹religiõis.

q Uilibet ergo religiosus consideret status sui cõditionem et habitus qualitatem. et studeat viuere sm eorum exigētiā: Ait Ansel. de similitudinibus vbi .s. q nihil exteri⁹ hitu3 pfessione vel cõsuetudine habere debet monachus. qd non conueniat interius habere. Et exemplificāt: q viles vestes et nigre significāt: q reputet se vilem peccatorē. Qd sunt a capite vsq3 ad pedes significatq a pncipio vsq3 ad finē d3 eē religio vera. Qd sunt in modum crucis: significat memoriam passionis xpi. Corona et capillorum tonsura: significat: eos esse reges et sacerdotes.

X

¶ Et de mysterio habit⁹ monachalis Cassianus multum dicit primo coll. vbi ait: q monachu3 vt militem xpi precinctum oportet incedere. Qd fuit figuratum in Helya et Joanne baptista. vilitas vo vestis significat paupertatem. Et in vitis patru3 parte .x. dicitur de mysterio habitus monachalis: vbi dicitur: cuculla3 eē signum innocentie. hec est phia et sapientia religiosi scilicet studere: vt sit vere religiosus: et sit talis interius coram summo iudice qualis apparet exterius in professiõe. ait Hugo i didasc. Simplicitas monachi est eius philosophia. Sequitur. vilitas habit⁹ et simplicitas vultus: innocentia vite: et sanctitas quersationis debet docere homines. predicator ergo euangelicus alloquens religiosos de predictis conferat cum eis hortando vt viuant perfectibiliter sm exigentiam pfessionis et status: vt sublimentur cu3 xpo iudice diiudicātes: et qria dehortando: ne damnentur cum multitudine hypocritarum apostatātiu3. Quibus dicit dñs Math. xxiij. Uhe vobis hypocrite etc.

y

¶ Septia pars. De exhortatiõe hominū vt sint parati ad mortē.

¶ Prima distinctio. De ppatione ad mortem.

¶ Capitulū primum. de vite huius labilitate.

p Rehabitis variis modis instructionum ex quib⁹ predicator euāgelicus habere potest occasionem conferēdi vtiliter cum omnibus hominibus sm status eorum et ministeriorum gradus: et hoc sm etatum varietates: vt visu3 est: nūc vltimo qr omnes tēdūt ad mortem: maiores et minores: senes et iuuenes: diuites et paupes: inspiciendum est qualiter predicator omnes admoneat d his que spectant ad morte3. Et qr vita mortalis est prolixitas mortis: prout ait Greg. super euange. libro .ij. omel. xvij. ideo primo admonēdi sunt homines: ne confidāt de vite huius durabilitate q est erū

Z nosa mortis prolixitas. Ista enim vita est mors viuentium: vita morientium: ait Aug. iiij. confessio. est pũctalis breuitate et q̃si vola tilitrãsit⁹ velocitate et in trãseũdo iugiter deficiens sine iterpolatione. est erumnosa calamitate: cito terminabilis õfectibilitate: incerta termiabilitate: et irredibilis iterratione ante generalem resurrectionem. Et de his tota scriptura generaliter clamat. Sicut Job. xiiij. Breues dies hominis sunt. vbi bene Grego. moral. xij. Et ibidem homo natus de muliere
A breui viuens tempore. vbi similiter bene Greg. mor. xi. Job. vij. Dies mei velocius transierũt q̃ a texente tela succidit. vbi bñ idẽ Grego. mora. viij. Job. xvi. Breues anni transeunt et semitam p quam non reuertar ambulo. vbi etiam idẽ Grego. moral. xiij. bene Job. xxxij. Nescio q̃diu subsistam: et si post modicum tollat me factor me⁹. vbi bene Greg. moral. xxiij. Et Augu. de verbis domini sermone. xvi. Breuis est vita: et ipsa breuitas semper incerta. Et sermõe. xvij. Quid est diu viuere: nisi diu torqueri? Et sermone. xl. Diu viuere quid est nisi ad finem currere? Sequitur. Uita ista similis ẽ morti. Et Señ. ep̃la lxxx. Uita breuis: et quasi facula: et quasi mors. Idem epistola. 50 Et de vite breuitate ac conditionibus predictis idem Señ. de breuitate vite per totum. vbi introducit õ sus Uirgilij. O prima queq̃ dies miseris mortalibus cui. Prima fugit. etc. ¶ Monẽdi sunt ergo homines ne cõfidant in vite huius variabilis durabilitate. ventus. n. est vita mea. Job. vij. B
Quo nihil mutabilius. vbi bene Grego. mor. viij. Et sunt admonendi existẽtes in peccato: ne differant conuerti ad dominũ Ecc. v. Ne tardes conuerti ad dominum. Item Augu. vbi. s. sermone. xvi. Quid differs in crastinũ dicens: longa vita erit? Ipsa longa bona sit: et sic melior erit: q̃ si lõga: bona non sit. Si võ breuis sit: bñ factũ est: vt bona sit. Quare vis habere longũ malum. etc.

¶ Capitulum secundum. De exortatione hominum ad merita cumulanda in hac breui vita.

Similiter sunt admonendi qui boni sunt: vt in tã breui vita cumulent merita plurima: sicut monet Eccle. ix. Quodcũq̃ potest manus tua instanter operare. Et. xi. Mane semina semen tuum. Et hoc merito: q2 iminet nox: in qua nemo poterit operari. Exemplo scilicet laborantiũ in messe: qui die deffi- C
ciente: et nocte iminẽte: omni nisu colligũt manipulos: et in aceruos redigunt. Sic debet fidelis in hac vita deffectibili aggregare cumulos meritorum. ps. venientes autem venient cum exultatione. etc. Dum inquit Apo. tempus habemus operemur bonum gal.

D vlti. Ez. est de multis: qui predictorum obliuiscentes: ad curam voluptatum: mundi cupiditatez: vel transitorium honorem semp aspiciunt. Quibus competit exemplu quod ponit Barlaam de fugiente vnicorne: & cadentez in baratrum: vbi arbusculaz apprehendet: in cui radice vidit duos mures album & nigrum quasi eam effodientes. In fundo videt draconem horribilez: se deuorare volentez. De pariete vo videt exire quattuor capita aspidu quasi eu inuadentiu. Et eleuans oculos videt exiguum mellis de ramis arbuscule fluere: & omnium oblitus tradit se ad capiendu mellis dulcedinez: Et adaptat ibi: q sic E est de peccatorib. Quos vnicornis sequens est mors. Baratru mund: Arbuscula mensura humane vite. Que consumitur mure albo & nigro idest die & nocte. Quatuor aspides: quatuor sunt elementa: quorum si vnu precurrit deordinatur compago corporis & dissoluitur. Draco expectas diabolus est. Stilla mellis: delectatio carnalis: quaz quidem acquirunt peccatores toto nixu omnibus alijs oblitis. Quibus dicit ps. vt quid diligitis vanitate. &c. Dehortandi sunt ergo homines a tali inordinata & vana inquisitione: & hortandi ad dictoru memoriam: & recogitationez.

¶ Capitulum tertium. De mortis ineuitabilitate.

F Unde admonendi sunt homines de mortis ineuitabilitate. Quis enim est homo qui non videbit morte ait ps. Omnes enim morimur: & quasi aqua dilabimur sup terram. i. Reg. xiiij. Mors enim fuit pena inflicta Ade & posteris eius quam nullus ab eo propagatus euadere potest. Gen. ij. Quacu q die comederis ex eo: morte morieris. Ecc. xviij. Omne opus corruptibile: i fine deficit. Et ibi. Generatio alia finit: alia nascit. Eccle. primo. Generatio preterit & generatio aduenit. Nullus ergo confidat de etatis iuuentute: G de virtutis robore: de corporis sanitate: de mundi prosperitate: qa nulli parcit mors: & eque moriuntur iuuenes vt senes. & sic de alijs apoc. xx. Uidi mortuos magnos & pusillos stantes in conspectu throni. Omnes enim eque vocat mors: & no est vt effugiamus ictus ei. vndiq in nos tela iaciunt: & omnes reseruamur ad mortem: ait Sen. ij. de naturalibus. q. c. vlti. Unde & ponit exemplu in libello ad Martiam: q sumus similes ascendentibus mur obsessu multo hoste. Super quos descendunt sagitte: tela & saxa: a quibus vulneramur: vel cadim: per qd significant varia genera quibus homines percutiuntur. Mors enim est tributum quod omnes

optet soluere: ait Sen̄.v.d' bn̄fi. c.vltio di. q mors nature lex est. H mors tributuz officiūq3 mortaliū. Jō apd gētiles dicebatur pluto.i. deus inferni vel mortis habere tigrim. qr capit omnes in tribus etatibus scilicet pueritia: iuuentu te: & senectute: ait Hugo. & de h legitur in quodam antiquo scri pto: q cū filius vnicus cuiusdā nobilis religionem intrasset: v e nissetq3 pater: vt eum extraheret cum non possent eum illi religio si retinere petijt iuuenis vt poss3 loqui cum patre. Quo concesso ait patri: q si auferret vnam ma lam consuetudinem que erat in I terra sua: rediret ad seculū. Anuit pater: q libenter faceret petens: vt eaz exprimeret. Cui fili⁹ dixit: q in terra sua erat cōsuetudo: q iuuenes moriebātur sicut senes. Et si eam auferret rediret. Licet enim esset iuuenis timebat mor tem. Quod audiens pater: & vi dens eū constantez in proposito ait. Nolo q ad seculum redeas: sed hic deo seruias. Cōuersusq3 cū filio seruierūt ambo fideliter deo. Ex quo ergo non est fugere mortez: non restat nisi vt homo viuat in xp̄o qui ē vita: & euadat mortem spiritualem peccati & tor menti eterni. Beat⁹ enim qui nō K ledet a morte secunda. Apoc.iij. Apprehēdēdo eni3 vitam: euadi tur mors vera. Mortui ei3 estis & vita vestra abscondita est cum xp̄o in gloria: col.iij.

¶ Capl'3.iiij. De mortis iugi me moria & meditatione.

Einde admonendi sunt hoies ad mortis ingem & continuā meditationē vt a peccatis retrahant: & corde humilient: vt ad bene operandū stimulentur: & vt vita imortalis appetatur. Ecc.vij. Memorare nouissima tua: & in eternū nō pec L cabis. Job.x. Nunqd non pauci tas dieru3 meorū finietur breui? Vbi Grego.mor.ix. Cum culpa aium temptat: necesse est vt bre uitatem delectationis aspiciat: ne ad viuacem mortem & iniquita tem se rapiat. Eccle.xi. Si annis multis vixerit homo. &c. Sequit Meminisse debet tenebrosi tē poris. Ideo alpharabius.li. de di M uisione phie dicit: q ꝑm Plato nem phia est rediuz: cura & studi um & sollicitudo mortis. per solli citudinem mortis volens intelli gere mortificationem desiderio rum & carnaliū voluptatu3. His enim mortificatis applicat anim⁹ ad curam virtutis. hec ibi Cui cō cordat Tul. li.i.tus.q. lequens de Socrate tota inquit phorū vita est ꝯmemoratio mortis: vt ait So crates. Et de hoc Sen̄.epla.xx N vij.di. Meditare mortem. Qui eni hoc dicit meditari libertatē iu bet. Vnde in vita Johannis ele mosinarij legit: q sic fuit antiq⁹

de imperatore: q postq̄ esset co
ronatus: astantibus exercitibus:
veniebant monumentorū edifi/
catores cum marmoribus diuer
si coloris querentes ab eo: de q̄li
metallo iuberet: suū sibi fieri mo
numentū. Insinuantes ei: q tā
q̄ corruptibilis et transitori⁹ de/
beret anime sue curam habere:
et regnū pie disponere. Propter
quod dictus Johānes sibi mo/
numentū fieri volens: bonā imi
tationem alijs patriarchis ondit
Ad hanc consideratione sūt oēs
hoies admonēdi: vt nullus intu
mescat d dignitate temporali: ne
q confidat in prosperitate mun/
diali: sed mortis memoriam ha/
beat ante oculos cordis speculū
in quo considerare debet suā fra/
gilitatem: et in morte: bonorū om
O nium ablationē: et mortis calami
tatem. etc. His enim considera/
tionibus retrahitur homo a pec
catorum libidine: et dignitatū am
bitione. Job. xxxi. Quasi tumen
tes fluctus timui deū semp. Ubi
Greg. mor. xxi. in fine dicit: q in
eūte tempestate: et fluctib⁹ tumē
tibus: nulla nauigantibus ē tem/
poralium cura: nulla carnalis de
lectatio ad mentem reducit: con
cte res in desideriū veniūt amo
re viuendi. Homo igitur timēs
deū debito timore: precogitet iu
giter finem suum: et qsicut nud⁹
egressus est de vtero matris: sic
reuertet. Job. i. Et ad mortē sic

considerandam hortantur om/
nes morituri. Ecc. xxxviij. Me/
mento nouissimorum etc. Sequi
tur. Memor esto iudicij mei: sic
eni erit et tuum: mihi heri tibi ho P
die. Et q carnales voluptates et
mundane delectationes impedi
unt hoiem ne precogitet mortē
Ideo Ecc. vij. dr. Melius ē ire
ad domum luctus q̄ ad domum
conuiuij. In illa enim finis vni/
uersorum .i. vitiorum admonet
Sic enim mortem considerans:
alios non despicit: nec se arrogā/
ter super alios effert. ait Sen. iij.
de naturalibus. q. in fi. vi. Quid
clienti tuo irasceris: Sustine pau
lulū. Ecce venit mors: que vos Q
pares faciet. Idem epistola. xcv.
Mors omnes necat: et oēs pari/
ter morimur. Quia vt tactum est
sicut nudi mundū ingredimur:
sic nudi egressuri sumus. Ecc. v.
Sicut nudus egressus sum de
vtero. etc.

¶ Capl'm quintū. De pparatio/
nis ad mortem indilatione.

Et quia ifructuosa ē mor
tis pmeditatio: nisi adsit
etiam debita vite ppara/
tio. Ideo oēs admonēdi sūt: vt sint
parati ad mortē. maxime ex quo
mors venit ex iprouiso: put hor
tat Saluator Mat. xxiiij. Vigi R
late q nescitis qua hora dñs ve/
niet. Et. i. Thes. iiij. Dies dñi tan
q̄ fur. etc. Sequit. Nos q diei su/
mus: sobrij sim⁹. Apo. iij. Si nō

vigilaueris: veniā tāq̄ fur: ꝛ ho/
ra qua nescis veniā. Debet ergo
quilibet esse paratus oī hora ac si
tūc deberet mori. Ideo enim de
us latere voluit nos finem nr̄m
vt dum incerti sumus qn̄ morie
mur: semper ad mortem parati
inueniri debeamus: ait Grego.
mor.xij. super illud Job: numer⁹
annorū tyrānidis ei⁹ incert⁹. De
bem⁹ aūt esse parati: sicut mini/
stri assistētes regi. Luc.xij. Sint
S lumbi vestri precincti. ꝛc. Et vos
siles hoibus expectantib⁹ dn̄m
suum: desiderio visionis dine: et
glie eterne. Seq̄t. Beati serui q̄s
cum venerit dn̄s eius. ꝛc. Sicut
eniꝫ serui illi describunt accincti:
cohibitione: libidinū: ꝛ restrictio
ne ꝛ lucernas tenere. i. fulgorem
bonorū operū: expectantes dn̄m
ꝛc. Sic oēs fideles debent eē. Et
de hoc bn̄ ibi Grego. li. i. Omel.
T xxi. ¶ Item debem⁹ esse parati
ad modū metentiū ꝛ colligentiū
in messe: vt paremus nobis con
uiuia eterna. prouer. vj. Uade ad
formicaꝫ o piger. Sequit cōgre
gat enim in messe qđ comedat.
Usqꝫ quo piger dormis? Sic er/
go hoies in messe mane surgunt
ꝯtinue colligūt: ꝛ an̄ noctē nō di/
mittūt. Sic debꝫ glibꝫ fidelis col
ligere manipulos meritorū. Qui
enim colligit in messe: filius sapi
ens est. ꝛ q stertit estate: fili⁹ con/
fusionis. puer. x. Jō ps. Uenien
tes aūt venient. ꝛc. ¶ Itē debem⁹

parati esse ad modū pugnātium V
ꝛ certantiū in stadio. Qr enim in
ꝯtinua pugna sum⁹ cū multꝭ ho/
stibus. iō vt boni bellatores sem
per vigiles ꝛ parati esse debem⁹
eph.vi. Nō est nobis colluctatio
aduersus carnē ꝛ sanguinē: sꝫ ad
uersus principes ꝛ ptātes. Luce.
xviij. Quis rex itur⁹ ad bellū cō
tra aliū regē nō pri⁹. ꝛc. ¶ Item
debem⁹ esse parati ad modū ho
minū debentiū reddere rōnem
dn̄o suo de bn̄ficijs perceptis: de
debitis seruitijs ommissis: de pec
catis cōmissis: de tpoꝝ ꝛ aliaruꝫ
rerū abusiōib⁹: ꝛ de lucris spūa
libus neglectis. Tales eni multū X
solliciti sūt: ne si deficiāt puniātur
Luc.xvi. Redde rōneꝫ vilicatio
nis tue: Et Math.xxv. Dn̄e qn
qꝫ talenta. ¶ Itē debem⁹ iugiter
nos parare ad modū edificātiuꝫ
in ppria hereditate: ꝛ thesauricā
tiū. Math.v. Theusaurizate vo
bis thesauros in celo. Luce.xv.
Facite vobis amicos de mamōa
inigtatꝭ. ꝛc. Un̄ narrat Barlaam
ponēs exēplū de ciuitate cui mos Y
erat: vnū oī anno assumere pro
pricipe: ꝛ in fine anni eū nudum
exulari. Ueniēs autē sapiēs qdaꝫ
p pncipe: ꝛ legē audiēs: trāsmisit
oia sua ad exiliū. Ad qđ veniens
in fine āni inuenit sufficiētiā. Ci/
uitas ē mūdus: in fine nudans ꝛ
expoliās exeūtē. Exiliū: celū. a q̄
exulati sum⁹: ad qđ debem⁹ bo/
na nostra mittere: merita ꝛ pmis

Z thesaurizando. Itē debem⁹ para re nos ad modū itinerantiū ꝛ eū tiū ad festū regiū: ꝛ festinare: ne porta claudat. Math.xxv.ō qn ꝙ virginib⁹ prudentib⁹: ꝛ qnqꝫ fatuis: quaꝝ prime intrauerunt: alie vo nō quia clausa est ianua. ¶ Itē debemus nos parare ad modū spōsarū: iugiter studētiuꝫ placere spōsis suis. Apo.xix. Uenerūt nuptie agni: ꝛ vxor ei⁹ preparauit se. Quia igit in morte qlibet occurit dn̄o suo: semper dꝫ eē

A parat⁹: eoqꝫ ignoret horā. Luce. xij. Idō ꝛ vos estote parati: q̄ qua hora: ꝛc. Amos.viij. Preparat i occursū dei tui isrl'. Et eo studiosius dꝫ se qlibet parare: q̄ in morte nō est iuenire indutias ad ampliorē pparationē: nec pōt hō ꝓlongare vitā. Job.xvi. Cōstituisti termios ei⁹: q̄ pteriri nō poterūt. s. vltra diuinā ordinationē ait ibi Greg.mor. Non eni est in hois ditione ꝓhibere spūm. nec hꝫ ptātē i die mortis. Ecc.viij. Et de hoc Grego.sup euan. Omel.

B xij. narrās de quodaꝫ nobili noie Crisorio q fuit plen⁹ vitijs. Qui ad extrema veniēs: aptis oculis vidit teterrimos ꝛ nigerrimos spiritus circa se iminari sibi ꝛ inueꝫ ꝙ eū raperēt ad inferna. Qui cepit tremere: palescere: ꝛ sudare: ac magnis vocib⁹ idutias petere ꝛ dicere filio suo mōacho: tu me suscipe in fide tua. ꝛ i illis clamoribus ꝛ algoribus, de habitaculo carnis euulsus est. De q̄ nimiruꝫ constat ait Greg. ꝙ non propter se vidit hoc: sꝫ pp nos: vt ei⁹ visio nobis ꝓsit: q̄s adhuc dina patis

C longanimiter expectat. Et iō sub dit. Nos ergo sollicite cogitem⁹ ne nobis inuacuuꝫ tēpora transeant: ꝛ tūc queram⁹ ad bn̄ agēdum viuere: cū iā ꝯpellimur corpore exire. Id ergo tps qō fugere tūc nō licet dꝫ modo cogitari dū licet. ꝛ illa hora nr̄i exit⁹ semp intuēda. Ecc.xiiij. Quodcūqꝫ pt manus tua. ꝛc.

¶ Caplm sextum. De errore illorū q sibi mortē intulerūt.

E qm̄ error fuit gētiliuꝫ q̄ mors est optāda oib⁹ ꝛ q̄ virtutis est siue constantie ꝛ magnitudis: ꝙ hō inferat sibi mortē. Quē errorē tangit Aug.i.de.ci.c.xxij. narrās de discipulo Platonis: quē ferūt lecto

D li. Platonis: vbi de aīe imortalitate disputauit: se precipitē de muro dedisse: atqꝫ ita ex hac vita migrasse ad eā quā credidit meliorē Et ibideꝫ de Catone q se necauit coqꝫ fuit iuiduus glie Cesaris: ꝓut ait Cesar de eo: sicut dicit Augu. ibi. De q̄ Sen. epl'a.xxv. Ultima illa nocte: Platonis librū legit. s. cato. posito ad caput gladio Duo hic i reb⁹ extremis pspererat: alterū: vt vellet mori: alteruꝫ: vt posset. Seqt. ꝙ stricto gladio ait ad fortunā. Nihil inqt egisti: ꝛ ipressit mortiferū corpori vuln⁹

postea dilatauit. ut dr̄ ibi. Ubi
E ēt refert de alio: q cū vidisset na
uē teneri ab hostib⁹: ferro se trās/
uerberauit. Et cū q̄rerek vbi esset
īperator: bn̄ ingt se hēt. z ibi ō cō
silib⁹. Et de dcō Catone ait Se
ne. ep̄la. lxxxviij. di. q q̄ die repul
sus est de p̄fectura lusit: z q̄ no/
cte pitur⁹ erat legit: eodē loco ha
F buit ex p̄fectura z e vita excidere
Oia eni que acciderāt: ferenda
sibi psuasit. Fuerūt aūt duo Cato
nes ābo v̄tutis amatores. maior
s. Cēsorin⁹ auūcul⁹ minoris. ph̄oꝝ
pitissim⁹. Minor nepos ei⁹ rigi
dus victus z vticēsis: qa vtice se
pemit. Narrat etiā ibi Sen̄ ō m̄l
tis gentilib⁹ q se necauerūt. Sic
de Lucretia. put ait. Augus. vbi
s. c. xx. Ubi bn̄ iprobat hūc erro
rē. di. q nūq̄ diuit⁹ p̄ceptū per/
missūue repit: vt vel ipsi⁹ adipi
scēde imortalitat ai: vel vlli⁹ carē
G di cauēdiq mali nobisipsis necē
īferam⁹. Nā z phibitos nos: in/
telligēdum est Exodi. xx. vbi lex
ait. Nō occides. s. nec te nec aliū
ait ibi Aug. Et de hoc Josephus
contionās ad iudeos bn̄: put ait
Hegipp⁹. li. iij. Solebāt eni iudei
aliqui inclusi a Romanis se neca
re. Ad q̄s Josepp⁹: Nature vin
culo aia cōiuncta est corpi. Quis
H ergo ai e z corpis deo placitū ɔtu
berniū irrūpe vel dissonare aude
at? Segk. Dei possessio sum⁹ deo
seruitiū debem⁹: q̄si k'ul expecte/
mus iperia: q̄si iūcti rek'uem⁹ vi
cula: q̄si fideles bn̄ depositū cu/
stodiam⁹. Nō recusem⁹ vite hu
ius mun⁹: nō refugiam⁹ donū ce
leste. Si hois dicta reijcias: ɔtu
meliosus es. Quāto magis k'uas
debemus qd a deo accepimus?
Exēplū de Abraā: Job: z Dauid
q ait. Educ de custodia aiaꝫ meā
Segk ibi. Nāc lex valida ē: vel
le viuere: nec sibi mortē assiscek.
Et p⁹. Depositū dei ē aia in corpe I
Et si hois depositū violare: pena
infamie ē: q̄to magis depositū
dei. ¶ Nō igit ē ex magnanimi
tate: q hō inferat mortē sibi: sz ex
pura fatuitate: z errōea credulita
te: ait Aug. vbi. s. Et ex iteriori cō
scie horrok z āgore ait ph̄s. Ethi.
ix. di. q pp malitiā aliq fugiūt vi
uere: z iterimūt se. Querūt enim
mali cū qb⁹ ɔmorek: z fugiūt. Re
cordāt eni m̄ltoꝝ z difficiliū. Se
quit. Nihil amabile hn̄tes patiūt K
i seipsis nec gaudēt: z iō ē: q se iti
mūt. Uel hoc facit hō ex hostis
sugestiōe: z seductiōe: ait Aug.
ij. de sacramentis. parte. xvi. c. ij.
Ubi di. de quodaꝫ peregrino eun
te ad sanctuꝫ Jacobum: z dimis/
so a sotijs. Cui obuians quidam
venerabilis habitu: iter alia sua
sit sibi. q nihil magis expedit vi
ro iusto: q̄ festinanter exire ō vi
ta: z si via alia non dek: manu p/
pria morteꝫ lacessat. Et sic ille ar
repto ferro iugulauit se. Queꝫ in L
uentum socij reducunt ad vicuꝫ
vnde exierant: z hospitem accu/

sant. Qui sciens inocentiã suã pe
L tijt a deo tota deuotione auxiliuz
Et surrexit q mortuus fuerat: et
narrauit rẽ gestã: et se ab eo q faci
n' sibi suggesserat asseruit ad tor
menta deductuz: sibiq3 sanctum
Jacobum occurrisse: et erreptuz
ad tronũ iudicis perductum: vt
vite redderetur obtinuisse. Absit
I igitur a fidelibus dictus error: vt
scienter et ex industria ingerant si
bi mortem.

¶ Scda distinctio: De mortis
multiplicitate et terrore.

¶ Capl'm primum. De mortis
distinctione.

Ex dictis p3: q nõ om
nibus optãda ẽ mors
imo timenda malis:
eo q mors peccatoꝝ
pessima. ait ps. Et cũ
K q̃druplex sit mors: put ait Aug.
ad Horosiuz. s. Mors corporis
que ẽ sepatio aie a corpe. Mors
M anime: que est sepatio dei ab aia
per peccatum. De quib' Math.
iiij. Dimitte mortuos sepelir mor
tuos suos. Mors anime. s. pene
eius solius ante iudicium: qualis
fuit pena diuitis epulonis Luce.
xvi. Et mors corporis et aie post
iudicium in inferno: qñ dicet dã
natis: Ite maledicti etc. Math.
xxv. Omnes has mortes d3 pec
L cator timere.

¶ Capitulum secundum. Q̃ð
mors prima. s. corporis est timẽ
da malis.

Rimam mortẽ. s. corpis
debet timere peccator ob
ablationem oium dele
ctabilium: ob eternitatem omniũ
incediarũ: ob multitudinem pena
rum: et desperationem remedio
rum et suffragiorum post hanc vi
tam. Job. xxvi. Diues cum dor N
mierit nihil. etc. Unde bene Gre
go. de hoc. mor. xxviij. exemplifi
cans de diuite epulõe in inferno
sepulto: et de stulto, pponẽte: hor
rea dilatare: cui dr: stulte. hac no
cte repetent aiam tuaz a te. Luc.
xij. Ideo. sapie. v. Quid nobis p
fuit supbia nostra. etc. Et ad pene
aggrauationem: predicta eueni
unt impio tempore quo non esti
mat. Job. xxxiiij. Subito morief
et nocte media. etc. Ubi Gregori'
mor. xxv. di. Subitum est quod
ante non cogitaf. Ideo dicuntur
mori subito: qr non precogitant.
Uere enim mors peccatoruz pes
sima: ideo timenda. Ecc. xliiij. O
mors q̃3 amara est memoria tua
homini iniusto. Unde et ad ma
iorem pene aggrauationem: qui
busdam impijs anteq̃3 exeant e
vita ostendit deus penam infer
nalem. Unde narrat Beda de ge
stis Anglorum de quodam in
solente: quẽ infirmantez monuit O
rex Keredus vt ɔfiteref. Qui re
spondit: q tunc nõ faceret: ne so
dalei ex hoc sibi postea insultarẽt
sed cum surgeret d infirmitate fa
ceret: Infirmitate quoq3 aggra

ante iterum monuit eū rex. Qui ait: q nulla esset sibi vtilitas con fiteri: Eo q duo iuuenes pul// chri intrauerāt: quorum vn⁹ por tabat librum pulcrū: vbi scripta erant omnia bona que fecerat lz pauca. Postea inqt itrauit exer/ citus malignorum spūum: quo maior ꝑtulit librum horrende vi sionis: enormis magnitudinis ⁊ pōderis importabilis. vbi scripta sunt scelera mea teterrimis litte/ ris. Qui dixerunt ad illos albos iuuenes. Quid vos hic statis: iste noster est. ⁊ illi: verum est inqui/ unt. Ducite eum in cumulū dam nationis. Duo igitur percusse// runt me: vnus in caput: alius in pedes. Et cum se pertingerint. s. ictus moriar: ⁊ portatus a demo nib⁹ pertrahar ad inferna. Et sic factum est. Non autē propter se hoc vidit: cui nihil ꝓfuit ait Be da: sed ꝑ illis q differunt penitē ¶ Ibidem legit de quodam fa/ bro monaco viuente negligēter in monasterio: sed sustinebat ꝑ/ pter operum necessitatem. Ser/ uiebat enī ebrietati: ⁊ aliis vitiis magisq nocte residere i officina sua inuentus est: q̄ ad psallendū ire. Qui infirmatus: ⁊ ad extre/ ma deductus vocans fratres ait videre se inferos apertos: ⁊ Sa/ than demersum in profundū cū Caypha ⁊ ceteris qui xp̄m occi/ derunt: sibiq locū iuxta eos pa/ ratum. Cumq ad pniam horta

ret: ait desperans: q sibi loc⁹ nō erat: vitā mutandi: ex quo vide/ ret iudicium suum esse completū Et sine viatico mortuus: ex mo/ nasteriū est sepultus. Hoc vidit: vt desperatus de salute: miserabi lius periret. Sicut ⁊ beatus Ste phan⁹ vidit celos apertos: vt io/ cundius ascenderet Act. vij. Ho mini ergo ipso timenda est mors ꝓma: ⁊ multo magis alie mortes Mors enī corporis: nō est nisi vmbra mortis: ait Greg. mor. xi. sup illud Job. xiij. Producit in lucem vmbrā mortis. ⁊ est vt sō/ nus ait idē. mor. xij. sup illō Job. xiiij. Nec ꝯsurget de somno suo. Mors aūt aie. s. per peccatū ma gis est timēda q̄ corpis Mors enim anime est. cum eam deserit deus: sicut mors corporis: cū il/ lud deserit aia. ait Aug. xiiij. d ci. c. i. Quāto igitur deus est melior aia: tanto peius est: ab eo deseri: q̄ ab anima. Jō sancti sustinue runt mortem corporis: vt vitarēt peccatū. Unde Susanna Dan. xiij. ait Melius mihi est absq opere incidere in manus vestras q̄ peccare in ꝯspectu dn̄i.

¶ Cap̄. tertiū. Qualiter mors scda timēda est bonis ⁊ malis.

Qualiter autem timende sunt alie mortes siue. s. pe ne eterne solius anime: siue aie ⁊ corporis: quarum vtra q dr mors secunda: pz ex verbis Aug. xxi. d ci. c. iij. Ubi ait. mors

prima animã nolẽtem pellit.secũda animaȝ volentẽ in corpore tenet. Ideo sempiterna mors: quã do nec viuere poterit anima: deũ non habendo: nec carere dolori bus corporis moriendo. Ideȝ li. xix. in fi. Mors secunda dr: qua nec anima viuere dicenda est: q̃ a vita deo alienata erit: nec corp⁹ q: eternis doloribus subiacebit: ac per hoc durior: q: morte finiri non poterit. Quã dure aũt ⁊ dire sunt mortes iste: pȝ ex tormentorum multitudine: eternitate: continuitate irremediabilitate: ⁊ ex
S perpetua demonũ societate: ⁊ sub eis reclusione. Ideo apoc. xx. dicitur q̄ diabol⁹ missus ẽ i stagnũ ignis ⁊ sulphuris: vbi bestia ⁊ pseudo prophe cruciabunt die ac nocte in secula. ⁊ super omnia erunt dire pene ex separatione a dei visione ⁊ sanctorum societate: ait Crisost. super Math. Omel. xxxiij.
T Multi gehennam abhorrent: ego autem casũ illius glie multo amariores gehẽne pena aio. Sequitur. Deceȝ milia qs ponat gehennas: nihil tale dicet: quale ẽ a beata glia excidere. a xp̄o audire q: non noui vos: incusari: q̄ esurientem vidimus nec cibauim⁹ Certe decem milia melius est sustinere fulmina: q̃ facieȝ illã mãsuetissimã videre a nobis auersã ⁊ tranquillũ illius oculum nõ ferentẽ videre nos. Ideo signãter
V dr Math. xxv. Ite maledicti in ignem. In hoc enim quod dicit ite notat a visiõe di separatio. In hoc qd ait: in igneȝ eternũ: pena ruȝ inflictarũ magnitudo ⁊ multitudo. Apoc. xx. Infern⁹ ⁊ mors missi sunt in stagnũ ignis: h̄ est mors scda. Predicator ergo di uin⁹ hortet eos q̃s allogt: ad dictas mortes timendũ: ⁊ ad vite correctionẽ: vt eas euadant. Qui eni vicerit. s. voluptates: cupiditates: ⁊ ambitiões: non ledet a morte secunda. Apoc. ij.

¶ Caplm. quartũ. De morte sanctorum ⁊ eius preciositate.

Uamuis auteȝ mors sanctorũ sit preciosa in ꝯspectu dei ⁊ merito appetenda ob diuine visionis felicitatem post hanc vitam: prout ait Apo. phil. i. desiderium habẽs dissolui
X ⁊ esse cum xp̄o: tamen vir iustus conformet se voluntati diuine de viuendo vel moriendo. Uñ seqt ibi. Permanere in carne: necessariũ ꝑpter vos: Sicut habetur de beato Martio. Et licet vir iust⁹ spet cũ xp̄o regnare p⁹ mortẽ vir eni iust⁹ spat in morte sua. ꝓuer. xviij. Uñ dicebat ꝓph̄a ille optãs. Numeri. xxiij. Moriat anima mea morte iustoruȝ. Tũc enim liberat de exilio: ⁊ intrat hereditatẽ. ps. Cum dederit dilect̃ suis somnũ: ecce hereditas domi ni. Et tũc nascit ortu glioso. Pro
Y pter quod dies mortis sanctoruȝ dicuntur natalitia. Iob. xi. Cũ te

consumptum putaueris: orieris vt lucifer: Unde Sen epla.xviij.
Y loquens de virtuoso: di. q mors eius eterni natalis est dies.
¶ Caplm quintu De terrore electoru in morte: et de hostis antiq infestatione.

Amen morte iminente: timere debet: et se studio suis iust' pparare. Job. Hec operat de' trib' vicib' Ubi Greg.mor.xviij.di. q cum de oibus iusti diuina iudicia pertimescant: tunc tamen vehementer hec metuut: cum ad soluedu carnis debitum venientes: districto se iudicio propinquare cernut
Z Et fit tanto timoratior: qto retributio eterna vicinior. Un et Saluator solutioni carnis appropinquans et membrorum suoru speciem seruans: fact' in agonia: prolixius orare cepit: non pro se. sed mentis nostre certamen expressit morte appropinquante. Sequit. Considerandu: q nec hoc qdez sine aliquo reatu est: quod laudabiliter gessimus: si remota pietate iudicemur. Jo ps. No intres in iudicium cum seruo tuo dne. Et.i.cor.iiij. Nihil mihi consci' sux. Jac.i. In multis offendim' oes. Et.i.Jo.i. Si dixerimus: qa peccatu non habemus: nosipsos seducimus. Quid facient tabule: si tremut colune? Aut quomodo virgulta imobilia stabunt: si pauoris hoc turbie celi quatiuntur? Job.xxvi. Colune celi cotremiscunt et pauet ad nutu eius. ¶ Et merito quis tunc timere debet: A
tum propter peccatorum multitudinem et ignorantia iustificationis de illis vt tactum est .s. tum ppter bonox factorum impuritatem. Jsai.xliiij. Omnes iustitie nostre quasi pann' menstruate. Job.ix. Si lotus fuero quasi aqs niuium. Sequit. Tantuz sordib' intinges me. Mala eniz nostra pura mala sunt: sed bona nostra non sunt pura bona: Ait Greg. mor. vl.in fi. Job.xxxviij. In q habitat lux. vbi Greg.mor.xxix. Ue laudabili vite hoium. si remota pietate iudicemur: quia vnde ante oculos iudicis placere se suspicatur: obruitur. prouerbiorux.xxvj. Quis homo poterit intelligere viam suam. Ecc.ix. Ne scit ho an amore vel odio dign' sit.xc. ¶ Itez debet quis timere ob iudicis inflexibilis equitatem zelus eni et furor viri non parcet in die vindicte. prouer.vi. ¶ Ite dz tunc timere propter hostiu in- B
sidiantium fraudulentia: qa sicut cruenta bestia astitit bto Martino: vt euz temptaret: vel terreret tunc enim homo securus dz esse Unde legit in vita beati Ber. q cum infirmaret: et extremuz trahere spm videret: affuit Sathan iprobis accusationibus eum pulsans. Qui vbi omnia persecut' est: et viro dei pro parte sua respo

dendum fuit:nihil territus respõdit. Fateor:non sum dignus:nec proprijs meritis possum regnuz celorum obtinere. Ceterũ. Dupli
C ci iure illud obtinens dñs meus. s. hr̃ditario iure patris:⁊ iure passionis: mihi alter℞ horum donabit. Ex cuius dono illud mihi vi dicans iure: non confundor. Et in hoc confusus hostis abscessit:⁊ vir dei in se reuersus:quieuit. Ipse eniz hostis calcaneo semper insidiatur.i.fini hoium. Geñ.iij.

¶ Capitulum sextuz De sanctorum qualitate: ⁊ meditatione in morte.

Quantumcũq₃ autez sancti:morte iminente timere debeant:confidere tñ bbẽt ⁊ sperare in deo: ⁊ iugiter cogitare de statu in quo sunt. E si q̃ obmiserunt de his que agere de
D buerunt:⁊ ꝙ ituri sunt ad tribunal eterni iudicis.corã eo de omnibus responsuri. Ideo de beato Aug. legit in vita sua: ꝙ ante proximum diẽ obitus sui:libros omnes a se dictatos ⁊ editos recensuit: ⁊ quecũq₃ in eis recognouit aliter q̃₃ habet eccliastica regula a se fuisse dicta vel scripta cũ ad huc vsum eccliasticum min⁹ sciret:correcta sunt abeo: ⁊ librum vnũ retractationũ fecit. ¶ Et ibidem legit:ꝙ iussit:psalmos dauiticos q de pnia inscribũt põi ad
E parietem:quos ⁊ legebat:⁊ legẽdo iugiter flebat. Et ne intentio sua ab aliquo impediret:ante se me decem dies q̃₃ e corpore exiret postulauit:ne quis ad eum ingrederet:nisi tñ horis quib⁹ medici intrabant:vel cũ sibi refectio inferret. Qđ factum est. Si ergo tantus sanctus sic fuit studiosus ad corrigenda que corrigi debuerunt. ⁊ sic in oratione assidu⁹: ⁊ tã sollicitus:ne eius intentio a diuina contemplatione impediretur: q̃to magis glibet alius debet eẽ in huiusmodi studiosus? Horaz
F enim mortis: valde sanctissimi fuerunt. Unde in vitis patrum li.ij. parte.iij.ait.abbas Helyas. Tref res timeo. Una ẽ:qñ aia egressura est ꝺ corpore. Alia quando occursurus sum deo: Tertia:quando contra me ꝓferenda est snĩa Sequit ibi.ꝙ Theophilus epũs moriturus ait. Beatus es abbas Arsent: q₂ semper hanc horam ante oculos habuisti. Et parte.xi. dr ꝙ abbas Aghaton quãdo fuit moriturus tribus diebus mansit imobilis aptos tenẽs oculos: Ad quẽ fr̃es: Abba vbi es? Qui rñdit. In cõspectu diuini iudicij assisto. Cui fratres? Et tu pater times? Et ille. Laboraui semp q̃ potui virtute in custodiendis mãdatis dei. Sz homo suz:⁊ nescio si placuerunt opa mea corã deo q₂ aliter sunt iudicia hominũ aliter dei. Nec presumo: nisi cũ venero ad deum. Cũq₃ vellent amplius interrogare ait. Nolite mul

tum loqui qꝛ occupatus sū. Quo dicto: mortuus est in gaudio. Iō
G segr ibi. Memor esto semp exitus tui: ꝛ ne obliuiscaris eterni iudicij: ꝛ ñ erit delictum in aia tua.

¶ Caplm septimū. De angeloꝝ aduentu ad sanctos morientes: ꝛ de reuelatione glorie.

Uncti ergo ꝛ timēt mortem vt dictum est: ꝛ tamen morte appropinquāte gaudēt ob spē diuine visionis: ꝛ liberatiōis ab ergastulo exilij. ꝛ peregrinationis: ꝛ a fastidio huius vite mortalis exēplo apostoli Phil. i. vt dictum est: ꝛ exē
H plo Joannis euangeliste. qui desiderauit ire ad conuiuium eternum cū fratribus suis: et exemplo aliorum sanctoruz. Ideo ps. Educ de custodia. animam meā Unde sanctis morientibꝰ fiebāt reuelationes de sua gloria ad coꝝ confortationē. Sicut ait Grego. iiij. dialo. de paupere paralitico qui pauperibus errogabat qcqd de elemosyna habere poterat. Et in doloribus gratias agens laudibus dei vacabat. Qui moriēs ait astantibꝫ. Nū auditis q̄nte laudes resonant in celo? qui mor-
I tuus est: ꝛ mira fragrantia repleti sunt omnes vsq; post eiꝰ sepulturam. Similiter Gregori. super euā. li. i. Omel. xv. di. de scis mulieribus. Sicut de Romula: ad quaz in morte venerūt duo chori quasi viri psallentes: ꝛ quasi femine respondentes et de Cassia
K que ait in exitu. Recedite: xpus venit. Sicut eni damnatis qbusdam ad cumulum pene oñse sūt damnationes sue: vt dictum est supra: sic sanctis: ad augmentuz glorie reuelanr eterne remunerationes sicut predictis.

¶ Capitulum octauum. De vtilitate habēdi viros sanctos i morte astantes.

V T āt tyrānica hostis seuitia arceat: ꝛ hō ofoni hꝰ adiuuet: expedit morienti hr̄e circa se fideles ꝛ sāctos ait Greg. super euan. li. i. Omel. ix. de quodam moribus peruerso
L in quodam monasterio. Cui cuz in extremis fratres astarēt: clamauit. Ecce draconi datus suz ad deuorandum. Cui cum fratres dicerent: signum crucis imprime tibi: respōdit volo me signare sꝫ non possum: qa a dracone brachia mea comprimunt: ꝛ iam caput absorbuit. Et cum hoc dixisset pallens ꝛ tremens: fratres ceperunt orationi vehementer insistere: ꝛ oppressum a demone precibus adiuuare. At ille subito ait
M Deo gratias. Ecce eniꝫ ad orationes vestras fugit draco q me ceperat. ꝛ mox seruiturum se deo: ꝛ verum monachuz esse deuouit. Ac diuina dispositione: prolixa eiꝰ vitia plixior egritudo purgauit. Patet ergo orationum efficacia in fugando demones: necnō

K ⁊ visitas sanctorum viror͂ assi/stium circa morientes. Ideo vnus/quisq͂ procuret: eos habere in morte.

¶ Tertia distinctio. De qualitate eoꝝ que morientibus prosunt.

¶ Capl'm primū. Quantū p̄sūt pompe exequiarū vel loca sepulturarum.

Ex predictis patet aliq̄liter quomodo se debet homo preparare ad mortem in tota vita sua: ⁊ specialiter q̄liter se debet preparare iminente

N morte: ⁊ se habere in ipsa morte quia ea que sequunt᷑ mortē: qualia sunt curatio funeris: conditio

L sepulture: pompe exequiarū magis sunt viuorum solatia q̄ defunctorum subsidia. si enim aliquid prodest impio sepultura. pomposa ⁊ preciosa: oberit pio vilis aut nulla: ait Aug. de cura agenda p mortuis post principiū. Ubi narrat de corporibus sanctoruꝫ martirum ignibus crematis: ⁊ cineri

O bus proiectis in Rhodanuꝫ fluuium: ne qualitercunq͂ coꝝ memoria relinqueret᷑. Quod diuinitus est p̄missū: vt discerent xp̄iani in confitendo xp̄m: dum hāc vitaꝫ contemnerēt: multo fortius sepulturaꝫ. Unde legit᷑ in vitis patrum li.ij. parte.xix. de impio honorifice sepulto: ⁊ de iusto solitario a feris comesto. Et cuidā de hoc admiranti dixit angelus: q̄ q̄ impius habuit paruum bonū opus in seculo recepit in sepultura mercedem: ⁊ q̄ alius modicū habuit culpe: recepit hic penā in ferarum comestione. Et ibi d̄ matre cuiusdaꝫ virginis impia ⁊ ho

P norifice sepulta: ⁊ de patre iusto viliter sepulto: p̄pter eandē cām.

¶ An autē mortuis prosit in ecclesijs sepeliri: Aug. ibidem querit ⁊ determinat: q̄ si desint supplicationes que fiunt pro mortuis recta fide ac pietate: puto: q̄ nil proderunt spiritibus eorum quoruꝫ in locis sanctis exanimata corpora ponerent᷑. Ideo cū fidelis mulier de qua loq̄tur ibi de

Q siderauit: in basilica matris corp⁹ filij tumulari. siq̄dē credidit illi⁹ animam meritis matris adiuuari: hoc quod ita credidit: supplicatio quedam fuit: ⁊ hoc profuit si quid profuit. Et q̄ ad idem sepulchrum recurrat animo: ⁊ filium precibus magis magisq̄ commendet. Adiuuat defuncti sp̄m non mortui corporis locus: sed ex loci memoria viuus matris affect⁹. Item Aug. i. d̄ ci. c. xiiij. idem in patre: vbi ait: q̄ exequiarū pompe ⁊ hmōi sunt magis solatia viuorum q̄ subsidia defunctorum. Non tamen vt ait ibi contēnenda ⁊ abicienda sunt corpora defūctorum maxime iustorum: quibus tanq̄ organis ad opera bona vsus est spiritus sanctus. Ūd aūt

R antiquorum iustoruꝫ funera of/

ficiosa pietate curata sunt: ⁊ exe/
ge celebrate: ac sepultura proui/
sa: vt de Abraã ⁊ eius vxore: de
Jacob ⁊ Joseph: ⁊ de Tobia qui
cõmendatur propter sepulturã:
⁊ etiã corpus dñi legitur hono/
rifice sepultũ. ⁊ sic de alijs. Hec
auctoritate ait Augu. non hoc
admonent: ꝙ iusserint vllis ca/
daueribus fieri. sed talia pietatis
officia placent deo ad fidẽ resur
rectionis astruendã. ⁊c. Hec Au
gu. et Greg. iiij. dial. bñ de sepul/
tis in ecclesia. Sicut de sanctimo
S niali q̃ carnis habuit ↄtinentiam
sed lingue procacitatem ⁊ turpi/
loquium: Que cum esset sepulta
in ecclesia: visum est nocte custo
di ecclesie: ꝙ corpus illius añ al/
tare per medium seccabat: ⁊ pars
superior igne cremabat: altera re
manente intacta. Cuius combu
stionis signum in crastino appa/
ruit in marmore. Ex quo patẽ: ꝙ
his quibus peccata non fuerunt
dimissa: ad vitandum iudiciũ lo
ca sacra iuuare non possunt. Ibi
dem etiam narrat de diuite in ec
clesia sepulto dato precio. Et no/
cte apparuit Faustinus martyr i
cuius ecclia corpus humatũ erat
T custodi ecclie dicens. Dic episco/
po: vt proijciat hinc carnes has fe
tentes quas posuit. Quod nisi fece/
rit: die trigesima morietur. Quã vi/
sionẽ timuit ille nuntiare episcopo
licet esset rursũ admonitus. Die
ṽo trigesima eps rediens ad le/
ctum incolumis inopinata mor/
te defunctus est.

¶ Cap. ij. De modica cura quã habebant antiqui de sepulturis.

d E talibus ṽo non mul/
tum curabant sancti. Si
cut legit in vitis patrum
li. ij. parte. xv. De abbate Arsenio
cui dixerunt discipuli. Quid pa/
ter faciemus: qr nescimus mortu
um sepelire? Quibus senex Ne/
scietis mittere funẽ in pede meo V
⁊ trahere me in montem? Et cũ
esset spiritum traditurus videtes
eum flentem dicũt. ⁊ tu pater ti/
mes mortem? Et ille In veritate
timeo ⁊ timor q hac hora mihi
est fuit semper in me ex quo fact⁹
sũ monachus. Et sic in pace ge
uit. Qualiter etiã phi parũ cura/
runt de sepulturis ait Señ. de trã X
quillitate animi. c. xviij. di. ꝙ cum
tyrãnus minaret mortem ⁊ inse/
pulturam Theodoro pho respõ/
dit. O te ineptũ: si putes mea in/
teresse an super terrã: vel sub ter
ra putrescam. Et de hoc eodem
Señ. de remedijs fortuitorũ. In
sepult⁹ iacebis. s. dicet aliqs. Cui
ille facilis iactura sepulcri. Si ni
hil sentio: nihil ad me pertinet in
sepulti corporis pena.

¶ Capl'm. iij. De varietate ↄsuetudinum apud gentiles de corporibus mortuorũ.

d E varijs ṽo ↄsuetudini
bus gentiliũ circa mor/
tuos recitat Hierony. I

Iouinianū di. q quidam scilicet Massagete cognatos & propinquos deuorant dicentes: honestius & rectius eē: vt a se potius q̄ a vermibus comedātur. Alij vo canibus exponunt eos. quos ad hoc nutriunt. Alij suspendunt in patibulis quos diligunt. Idē narrat Tuli⁹ primo tuscu. q. v bi ait: de Diogene qui se iussit proici inhumatum feris: & volucribus asserens: q nonsentienti: ferarū laniatus nil oberit. Similiter de Anaxagora: a quo cū quereretur an corpus suum duci vellet in patriam: rn̄dit: nihil sua interesse tā tundem vndiq via ad inferos. Qualitercūq autem de gentib⁹ fuerit: fideles & si exhibeant pia officia in sepultura & tumulatiōe fideliū: & licet sit piuм: q eis exhibeatur: & q velint honorifice sepeliri: tamen de supradictis. i. de preparatione ad mortē: & de recta cogitatione & affectione in morte dē eē cura vt dictū ē: summe vigilādo: vt sit recta fides: firma spes: & perfecta charitas cū vera pnia & alijs que dicta sunt.

¶ Caplm. iiij. De necessitate restitutionū & confectiōe testōrum.

Diuites autem prouideāt q perfecte faciant testamentum de omnib⁹ satisfaciendo & restituendo si q̄ sint iniuste ablata. Nec confidant in posteris. Unde narrat Beda de gestis Anglorū libro. iij. de Turseo viro nobili qui exutus a corpore ductus est ab angelo in altū & dictum est sibi: vt inferius aspiceret. Et aspiciens vidit vallē tenebrosam quattuor ignibus succensā. Cui quererēt que esset vallis: & qui ignes responsum est: q vallis est mund⁹: & q̄ttuor ignes quattuor peccata que mūdū cō sumūt. Quorum primus ē ignis mendatij: q homines non implent que in baptismo pmiserunt Secundus cupiditatis: q mundi diuitias amori celestiū antepo nunt. Tertius discordie & dissensiones. Quartus impietatis: cū inferiores spoliantur. Qui ignes adunati: illi appropinquauerūt. Et vidit demones in ignib⁹ volantes: & bella instruere ꝯ sctōs. vnusquisq eorum iactauit tunicā super eū. Qui recognouit: q vestimentū mortui hominis acceperat. Quam cū angelus in ignē pciceret: ait demon. Sicut bona peccatoris recipitis: sic de penis eius participes esse debetis. Cui angelus. Non propter auaritiā sed propter animam saluandam eam accepi. Et ait angelus illi. Quod incendisti: hoc arsit in te. Anima vo reuersa ad corpus: signū incendij visibile pertulit in humero & maxilla. Si ergo tantam pertulit penam iste pro tunica quam modo predicto acceperat: quid fiet de illis qui aliena rapiunt nec restituunt. Cū hoc ēt

prouideant pro se fideles execu-
tores deum timentes: et eorũ ani
mas diligentes; ne cõtingat illis
quod accidit militi. de quo legit
in vita Caroli magni. Qui cum
laborans in extremis precepisset
cuidaz consanguineo suo: vt equuz
suum venderet: et precium pro ani
ma sua daret: ille equo vendito
pro centum solidis: eos in volu-
E ptatibus suis expendit. Cui post
triginta dies mortuus apparens
ait. Quia iniuste elemosynam re
tinuisti: scias me fuisse in tartaris
triginta diebus: te quoq; in loco:
de quo ego egressus suz scias eẽ
ponendum: et me in paradisum
intrusuz. At ille euigilãs tremuit
clamorq; demonuz quasi leonũ
et luporuz factus est magnus in
aere. et viuus raptus est. Post duo-
decim autem dies inuentum est
corpus eius in fastigio cuiusdam
silicis distante ab vrbe quattuor
dietis. Intelligantur autem sane
verba predicta: nõ q sit ab infer
no egressio in paradisum: sed for
te locum penalem vocat inferna
lez. iuxta qd dicimus in simbolo de
xpo. Descẽdit ad iferna idest ad
sinũ Abrae q erat pars inferni.

¶ Capitulum quintum. Quot
modis iuuantur aie defunctoruz

M Oneantur etiaz morituri: vt in testamentis suis
dimittant de bonis suis
illis qui possunt eis prodesse post
mortẽ: quales sunt pauperes xpi

Quattuor eni modis anime de-
functorum soluũtur: vt hẽtur. Cãt. x.
q. ij. c. Aut oblatiõibus sacerdotuz. F
aut precibus carorum. Aut elemosynis
Aut ieiunio cognatorum. Ma-
xime autẽ iuuantur sacre hostie
oblatione: ait Grego. iiij. dial. di.
q post mortem solet iuuare ani-
mas sacre hostie oblatio. vbi nar
rat de multis qui fuerunt adiuti
sacra oblatione. Sicut de quodã
qui in captiuitate religatus pro quo
sui certis diebus sacrificiuz offer
rebant: quibus diebus eius vin-
cula soluebantur. Qui post lon-
gum tempus reuersus cognouit
q illis diebus pro se sacrificium
offerretur. Cõsimile narrat Be-
da de gestis anglorum libro. iiij.
de quodam capto et religato: qui
habebat quendam germanum
abbatem: qui celebrabat pro eo
estimans ipsum mortuum. Qui
nullis vinculis religari poterat ho
ra tertia. Et querentibus ab eo cau
sam: respondebat: q tunc frater
suus pro eo celebrabat. Qui po
stea rediens narrauit fratri: q ta
li hora: eius vincula soluebantur
Si ergo sacra oblatio tantaz ha-
bet efficaciam in viuis: credẽdũ
est: q magnam habeat in libera
tione animarũ a purgatorio pro
quibus offertur: et ex intentione
offerentiũ prout ibi exẽplificat btũs
Gre. narrãs de multis liberatis vi-
uorum suffragijs post mortem.
¶ Capitulum sextum de status

defunctorum varietate et quibus prosunt vivorum suffragia.

F Ut autem sciatur: qui possunt iuvari: vivorum suffragiis post mortem: et qui non: notandum: quod ut ait Augu. enchiridion. c. lxxxviij. et de cura agenda pro mortuis: est quidam modus vivendi non tam bonus: ut

G ista non requirat: nec tam malus: ut non sibi prosint post mortem: et est tam bonus: ut ista non requirat: et est iterum tam malus: ut nec his valeat adiuvari post mortem. Damnatus ergo non iuvatur suffragiis vivorum, in purgatorio existentes iuvantur: cum christo autem regnantes: predictis non indigent. hec Augu. Et a loco primo nulla liberatio expectanda: quia damnati cruciabuntur die ac nocte in secula seculorum in stagnum ignis et sulphuris. Apoc. ij. Quorum ignis non extinguetur: nec vermis morietur. Isai. vlti. Quibus dicet dominus: Ite maledicti in ignem eternum. Mat. xxv.

H A secundo loco: possibilis est liberatio et animarum purgatio. I. cor. iij. Sic tamen scilicet salvabitur quasi per ignem. Et de hoc loco pervenitur ad pausationem animarum: ait Gregori. iiij. dial. c. xxxv. Et post in tertio loco scilicet in regno celorum erit eterna beatitudo: quando. s. quilibet electus intrabit in gaudium domini sui Tunc enim gaudentes intrabimus in gaudium. non gaudium in nos tri: prout ait Ansel. in li. prosologion in fine. Quantum autem erit glorie conditoris assistere: presentem dei vultum cernere: prout ait Grego. super euan. lib. ij. Omel. xxij. Ibi enim erunt beati in festo et gaudio eterno. ait Augu. super Jo. Omel. xxviij. Dies festi mei: ait filius dei gaudium: sine fine eternitas: sine labe sinceritas: sine nube serenitas. Et de hoc Aug. vl. de ci. in fine. Quanta erit felicitas ubi nullum erit malum: nullum deerit bonum. Sequitur. Perfecte vacabimus: perfecte videbimus: quia ipse est deus: qui est finis etatum et dierum: et ipse est finis omnium desideriorum. Qui sine fine videbitur: sine fatigatione laudabitur. Hoc munus: hic affectus hic actus proculdubio erit omnibus sicut vita eterna comis: Ut ait ibi Aug. Beati enim qui habitant in domo tua: in seculum seculi laudabunt te: ait ps. Et in hoc finis premisse collectionis.

¶ Auctoris huius operis ad predicatores supplicatio.

Si qui ergo minores predicatores: premissa dignentur respicere: et inde occasionem conferendi sumere: cum variis hominibus utiliter: que dicta sunt ruditer: corrigant charitative: que obmissa sunt negligenter: suppleant perfecte: que sunt superflua evidenter diminuant provide: et in-

dulgeant predictorum collectori pensando eius affectuz in colligẽdo predicta puerilia ad dandam occasionem predicatoribus. ⁊ recogitent: ꝙ ad mensam tabernaculi non solum ponebant phiale sed etiaz ciati. Exodi.xxv. Quia non solum in doctrina sacri eloquij sunt exhibenda magna ⁊ archana que debeãt: sed etiam parua que quasi per gustum noticiã prestent: ait Grego.mor.ij. Exẽplo etiam phorum qui primo rudia tradiderunt. Sic ergo inspiciens processum huius collectionis: subtiliora: doctiora: ⁊ vtiliora Saluatoris nostri gratia studeant adinuenire.

Finis Cõmuniloquij Joannis Galensis.

¶ Incipit prologus in compendiloquiū de vitis illustriū philosophorū: ꝛ de dictis moralibus eorundē: ac exemplis imitabilib⁹ editum a fratre Joanne valeñ. ordinis fratrum minorum.

Cum eniꝫ debeamus apes imitari: q̄ flores ad mel faciendum ydoneos carpunt ꝛ deinde quicqd attulerint deponūt: ac per fauos digerūt: vt ait Señ. epistola lxxxviij. ſꝫ illud Virgilij libro. i. Eney. Liquentia mella. Stipant ꝛ dulci distendunt nectare cellas Sic ait Señ. ibi. quecunq̄ ex diuersa lectione ꝯgessimus: separare debem⁹. i. distinguere. Melius .n. distincta seruātur prout ait ibidē. Ad imitationem igitur apis predictos flores colligentis: collecta sunt dicta philosophorum gentilium illustrium notabilia: ꝛ predicabilia: ꝛ exempla imitabilia: que sunt quasi quidaꝫ flores: dimittēdo ꝛ precauēdo noxios errores in hac collectione. vnde non incōgrue potest dici compendiloquium de vita ꝛ dictis illustrium philosophorum. Et vt melius sequētia elucescant premittitur eorum distinctio [illegible]a enim philosophi erant illu[illegible]ati per philosophiam: ideo

¶ Prima: pars est de philosophia in generali.
Secūda: de hoc nomine phus: ꝛ de professione philosophica in comuni.
Tertia: de successiōe philosophorum illustrium ꝛ principalium: ac vita eoꝝ.
Quarta: de vita quorūdam aliorum philosophorum minus famosoꝝ: ac dictis eorum.
Quinta: de multiplicibus perfectionibus philosophicis.
Sexta: de tribus sectis ꝑncipalibus philosophorum.
Septima: de septem artibus scilicet triuialibus: ꝛ quadriuialib⁹ in generali.
Octaua: de poetis ꝛ apologoruꝫ inuentoribus.
Nona: de abutentibus ipsa philosophia.
Decima: de locis in quibus studia phie specialiter floruerunt.

¶ Prime partis sunt decem capitula.

¶ Primuꝫ capitulum: quid est phia diffinitiue siue descriptiue.
Secundū: de sua diuisiōe in partes principales.
Tertiuꝫ: de simbolica descriptione in specie mulieris.
Quartum: de eius eminentia ꝛ dignitate.
Quintū: de ei⁹ effectu ꝛ opatiōe.
Sextū: de mltimoda ei⁹ vtilitate
Septimū: de debita ei⁹ acq̄sitiōe
Octauū: de philosophandi fine.

ptis: ꝛ libꝛis.
Septimuȝ: de etate qua moꝛtuꝰ est: ꝛ de pꝛole: ꝛ discipulis.
Octauum: de igenio eiꝰ ꝛ studio
Nonum: de eius eminētia: qua sibi nomen phi appꝛopꝛiatur.
Decimuȝ: de eius industria: ꝛ oꝛdine in docendo discipulos.
Undecimum: qualiter fuit studio sus ad agnoscenduȝ naturas animalium.
Duodecimū. de subtilitate: ꝛ bꝛeuitate libꝛoꝛum suoꝛum: ꝛ quare sic eos edidit.
Decimumtertium: de auiditate habendi libꝛos alienos.
Decimumquartū: de absconsiōe libꝛoꝛum suoꝛum in moꝛte.
Decimūquitū ꝺ cupiditate glie.
Decimumsextuȝ: de enigmatibꝰ suis in moꝛalibus dictis.
Decimūseptimum: qualiter pꝛemuniuit Alexandrū a puella veneno nutrita.
Decimūoctauū: de sollicitudine sua pꝛo republica.
Decimumnonum: de discretiōe eius in iudicando: ꝛ eligendo sibi successoꝛem.
Uigesimum de moꝛte eius.
Uigesimumpꝛimum: de alijs discipulis Platonis: ꝛ de apuleo: ꝛ eius sententijs.
Uigesimūsecundū: de Xenocrate: ꝛ virtutibus ac dictis eius.
Uigesimumtertiū: de phedrone.
Uigesimūquartū: de Goꝛgia.
Uigesimumquintū: ꝺ Teophꝛasto: ꝛ eius dictis.

¶ Sexte distinctionis q̄ ē de vita pictagoꝛe: ꝛ eiꝰ dictis.
¶ Pꝛimum capl̄m: de oꝛigine sua: ꝛ ꝙ fuit auctoꝛ Italicoꝛum philosophoꝛum.
Secundum: de peregrinatione sua ꝑ pbia querenda.
Tertiū: de auctēte eius ꝛ honoꝛe.
Quartum: de honestate vite sue cum discipulis: ꝛ ꝙ erant eis omnia cōmunia: ꝛ de eius industria in docendo.
Quintum: de ȥelo eius: ꝛ sollicitudine in emendando alios.
Sextum: de eiꝰ industria in pacificando alios.
Septimum: qualiter musicam adinuenit.
Octauum: de egregijs eius dogmatibus: ꝛ dictis moꝛalibus.
Nonum de pꝛofectu discipuloꝝ sub eo.
Decimum de errore suo.
Undecimum. de contemptu deoꝛum ab eo.
Duodecimum: de moꝛte eius: ꝛ honoꝛe post moꝛtem.

¶ Quarte partis que est ꝺ vita alioꝛum phoꝛum.
¶ Pꝛimum capl̄m. de Carnayde pho: ꝛ eius studiositate: ꝛ animositate ad disputandum.
Secundū: de demostene: ꝛ eius operibus virtuosis: studiositate ꝛ ac patientia.
Tertium de Isocrate.
Quartum de democrito.

¶ Primum capitulum: de illa-
rum vtilitate: ⁊ q̃tum conferunt
ad philoſophiã que ordinat ad
mores.
Secũdũ de coaptatione ſeptem li
beralium artiũ ad ſeptẽ planetas.
Tertium de grãmatica ſpecialr̃:
qualiter ordinari poteſt ad virtu
tem: vel ad eius opera.
Quartum de logica qualiter põt
adaptari.
Quintum de rhetorica.
Sextum de Geometria: ⁊ eius
adaptatione.
Septimũ de Aſtronomia.
Octauum de Ariſmetrica.
Nonum de Muſica ⁊ eius ad-
aptatione.
Decimum qualiter philoſophi ex
ſcientijs ſpeculatiuiſ eliciebant ea
que valebant ad morum ordina
tionem.

¶ Octaue partis q̃ eſt de phi
ſicis ſiue poetis.

¶ Primum capitulum: de illis
in comuni.
Secũdũ de Virgilio: ⁊ eius ope
ribus mirabilibus.
Tertium de arte poetica: ⁊ poetis
in generali.
Quartum de quibuſdam famo
ſis poetis: ⁊ eorum epigrãmatibus.
Quintum de inuentoribus apo
logorum ad expreſſionem veri-
tatis: ⁊ de quibuſdã apologis.
Sextum qualiter tales Apologi
dici ⁊ narrari abſq; mendacio
poſſunt.

¶ Nona pars eſt de octo mo
dis abutẽdi ph̃ia. Quorum.

¶ Primus eſt errore opinionũ
Secũdus: fallaci ſeductione ho
minum.
Tertius arrogãtia ⁊ tumore phi-
loſophantium.
Quartus turpitudie vite ⁊ operum.
Quintus deordinatione virtutũ
vmbraticarum cõcomitantium.
Sextus vanitate curioſitatum.
Septimus cumulatione librorũ
in eis confidentium.
Octauus pompoſitate verborũ
ſine operibus.

¶ Decime partis que ẽ de lo-
cis in quibus floruerũt ſtudia
philoſophorum.

¶ Primũ capitulũ de felicitate
illorum temporum.
Secundũ de Athenis ⁊ eius no
mine ac nobilitate.
Tertium de conſuetudine ciuita
tis in repellendo impatientes et
proteruosa ſtudio.
Quartum de arrogantia ph̃orũ
illius ciuitatis: ⁊ legũ conditiõe.
Quintum: qualiter floruerunt ſtu
dia Rome.
Sextũ de tranſlatione ſtudij vſ-
q; pariſius: ⁊ quo tempore: ⁊ a
quibus tranſlatum eſt.
Septimum de nominatione illius
ciuitatis.
Octauum de eius ydoneitate ad
opus ſtudentium.
Nonum de vaticinio Merlini
de tranſlatiõe ſtudij vſq; oxoñ.

Et in hoc finis huius collectio/nis. de qua sit laus Xpo.

Incipit prologus.

Cum ex vita gentilium: et opib⁹ virtuosis eorū: merito redargui possit imperfectio fideliū minus perfecte viuentium: atte stāte Isaya. xxiij. Erubesce sydō ait mare. Sup quod Gre. mor. primo post pricipiū. In sydone inquit figuratur stabilitas sub lege positorum: in mari vita gentiliū. Erubesce ergo sydon ait ma re: q: ex vita gentilium arguitur vita sub lege positorum: atq; ex actione secularium confunditur actio religiosorum: duz illi pmit tendo nō seruant que in preceptis audiunt: et isti viuendo etiam ea custodiūt in quib⁹ nequaq; mādatis legalibus astringūtur. hec ibi. Gentes enim que legez non habent: sed ea que legis sunt faciunt: ipsi sibi sunt lex. ro. ij. Ideo opere preciuz duxi: in hac collectiōe: dicta notabilia philosophorum: et exempla virtuosa imitabilia recolligere: lz sim phie ignarus: a perfectione phica alienus: sermone imperitus: ad iuniorum tamen stimulationez: et incitationem: ad eorum informationem: et ad vtilis erubescentie ducētis

A

ad gliam inductionez in minus habētibus volentibus predictos phos imitari: et ad elationis cordis arrogantie repressionem: ac humilitatis in viris perfectis exhortationem: vt qui huius magna et ardua operentur propter deum: non inde extollantur: cum audiunt et legūt: gētiles exercere opera perfecta: prout possunt esse perfecta sine fide operante per dilectionez: et multa sustinere pp̄ter honestatem: vel gloriam humanam. Sic enim quasi arguit Augu. v. de ci. c. xviij. postq; enim narrauit magnifica que contempserunt: mirifica que gesserunt: et terrifica que sustinuerunt romani principes pro republica custodienda et pmouenda: quasi ꝯcludit. Proinde: per illud imperiū tam latum tanq; diuturnū: tantorum virorum virtutibus preclarum et gloriosum: et illoꝝ intētioni merces quam querebāt est reddita: et nobis proposita necessario: cōmonitionis exempla: vt si virtutes quaꝝ iste vtcūq; sunt similes quas illi pro ciuitatis terrene gloria tenuerunt: nos p dei gloriosissima ciuitate non tenuerimus: pudore pungamur: et si tenuerimus: superbe non extollamur. Hec Aug. cū scilicet mira et magna illi fecerunt: sicut exemplificat ibi: et hoc pro gloria terrena. Item Crisosto. super Mat. omel. xvij. ante fi. Excogitate in

B

C quit grecorū philosophos: & tūc scietis q̄nto suppliciosimus digni q leges diuinas transgredimur: quando ille quidem pro destruē da deformitate humana: decem milia fecerunt scilicet bona opa: vos aūt neq̄ idem studiū tribu i tis pro celestibus. Hec ibi. Non ex temeraria presumptione: nec ex vana curiositate: nec ex ambi tiosa ostentatione: dicta & exēpla philosophorum sunt hic collecta sed ex causis dictis: & ad edifica tionis spiritualis occasionē: om mittendo noxios errores: inanes questiones: & inutiles philosophi cas opiniones. vt ei dicit Señ. epistola. cx. non est quod mireris ex eadē materia suis queq̄ studi is apta colligere. In eodē prato bos herbā querit. canis leporē ciconia lacertam. Sic in Cicero D nis libro hinc deprehendit phīlo logus: hinc grammaticus: hinc philosophus. Alius enim ab alio curam suam transfert. quasi di. Quilibet dep̄hendit qd arti sue cōuenit. Sic igitur ommissis cu riositatibus phicis: que sunt edifi catoria & proficua ad morū cor rectionem: saluatoris gratia illu strante & dirigente hec colligētur E Uniuersam enim philosophiā Socrates ad corrigendos com ponendosq̄ mores flexisse me moratur. ait Aug. viij. de ci. c. iij. Sic & sancti fecerunt in libris su is autenticis. Interseruerūt enim egregia philosophorum dicta: et eximia exempla inter sacras suas sententias. Sicut Aug. in libris de ciuitate: & alijs libris. Et Hie ro. ꝯ Iouinianū & in epistolis su is. vnde ipse Hiero. epistola. lx. dicit q̄ Dauid extorsit de manu hostis Golie gladiū: & caput ei' ꝓprio mucrone trūcauit. i. Re. F xvij. In figura scilicet q̄ philoso phi: dictis proprijs conuincūtur. Unde ait ibi Hiero. q̄ phīa figu ratur per mulierem captiuā: cu ius caput supcilia: pili: & vngues amputanda: & sic ducenda in cō iugem. De qua Deut. xxij. Jō ibi Hiero. Quid igitur mirū: si ego sapientiam secularem propter ve nustatem eloquij: & mēbroꝝ pul chritudinē: de ancilla & captiua israelitem facere cupio: & q̄cquid in ea mortuū est: ydolatrie: volu ptatis: erroris: ac libidinum vel prescindo vel rado & mixtus pu rissimo corpori: immaculatos ex ea genero filios domino deo sab baoth: laborq̄ meus in familiā xpi crescit: Hec ibi. vbi enume rat multos de sacris doctoribus qui vsi sunt philosophia seculari ad ecclesie vtilitatē. Et siquis obi ciat: q̄ idem sanctus Hiero. du ctus ad tribunal Xpi: & ibi verbe ratus adiurauit: se nūq̄ lecturū libros infidelium: ꝓut ipse ait ad Eustochi. epistola. lxxiiij. posset dici: salua meliori sentētia opinā do non asserendo: q̄ sacra scri

plura fuit interpretanda eodem
spiritu quo condita: sicut ipse in
sinuat epistola. xxxv. Ipsuz ergo
deus impleuit spū suo: vt eēt scri
G pture sacre verus interpretator:
et fidelis expositor: et vt eaz inter
pretaretur debito sermone: sacre
scripture congruente. vt igit non
F confideret in sapientia humana
vel seculari eloquentia: sed total'r
inniteretur spiritui sancto. et vt ip
sa scriptura sacra exprimeretur:
et exponeretur nō eloquentia cu
riosa: sed sermone cōi et simplici:
qz vt ait Grego. in plogo morali
um: per sacra eloquia ab eoz tra
ctatoribus: infructuose loquacita
tis leuitas studiose compescitur:
dum in templo dei nemus plan
tari phibetur. Deut. Jō dispē
satiue premunuit eundem deus?
et cohibuit: ne studio phie secu
laris superflue vacaret. Sicut
et ignarros scientie secularis et illi
teratos elegit ad apostolicam di
gnitatem: et euangelice predica
tionis dispensationez: vt quicqd
magnum esset et facerent: ipse in
H eis esset et faceret. ait Augu. xiiij.
de ci. c. xlviij. quin tamen verita
tes contente in libris gentilium
quas deus eis ex summa sua bo
nitate reuelauit. Deus enim reue
lauit eis. Ro. i. possint assumi ad
illuminationē animaz: et expssio
rem testificationem: ac confirma
tionem veritatum contentaz in
scriptura sacra: sicut eis deseruiē

tes et ad morum correctionē. nul
lum est inconueniens. Naz et fi
lij israel abstulerunt aurum et ar
gentum de egypto. Exo. xi. in fi
gura: qp sacerdotes possunt assu
mere liberales disciplinas vsui ve
ritatis aptas: et quedam morum
precepta cōtinētes: sicut ait Aug.
ij. de doctrina xpiana ante fi. et si I
cut exemplificat Hierony. dicta
epistola: et lxviij. de multis docto
ribus sic facientib9. vnde Julia.
apostata volens subuertere ec
clesiaz dei interdixit filijs galileo
rum: cultum saluatoris: poetarū
rhetorum: et philosophorum le
gem disciplinas. Proprijs inqt
pugnis fm puerbium verbera
mur. Ex nostris armati conscri
ptionibus: cō nos bella suscipiūt:
put dicitur. ij. historie tripartite.
Ob vtilitatem enim talium disci
plinarum in recte vtentibus: eas
voluit prohibere. Exemplo ergo
sacrorum doctorum: quedā mo
rum precepta: et quedam veridi
ca dicta: ac edificatoria exempla
illustrium philosophorum ipsa
veritate que omnem hominem
illuminat illustrante: ex ipsius ad
iutorio: ad eius honorem: et sue
veritatis attestationem. ac edifi
cationis animarum occasionez.
hic colligātur et scribantur. Et qz
dicti philosophi per ipsam phi
losophiam: deo eis reuelante fue
runt illustrati: et nobilitati: phi
losophia eiz accepit ñ Platonē

nobilem sed fecit: ait Señ. epl'a. xlv. ideo primo ꝓsequendum de philosophia: secundo de vita: dictis ⁊ exemplis philosophorum. Et habet iste tractatus decē partes: ⁊ prima pars continet decez capitula.

¶ Incipit pars prima que est ꝺ philosophia in comuni.

¶ Capitulum primum. Quid ē philosophia ꝭm rem ⁊ nominis interpretationem.

Circa primuz: notādū ꝙ diuersimode describitur philosophia. Est enim philosophia amor sapientie: ait Augu. iiij. de ci. c. i. Et idem dicit Boe. in arismetrica: Et idē Aug. ij. ꝯ Achademicos vł philosophia est cognitio entiū ꝭm ꝙ entia sunt. vel diuinarum humanarumqꝫ rerum cognitio ait Damasc. in logica sua. c. xlix. Huic vltime diffinitioni addit Gundisalmus libro de ortu sanctorum cū studio scilicet bene viuendi. Item philosophia est studium corrigende mentis: vel appetitio recte rationis: vel studiuz virtutis ait Señ. epl'a. xxix. vbi multū de hoc vel philosophia ē assimilatio deo ꝭm ꝙ possibile ē ait Damasen⁹ vbi. s. vel phia est ꝭm Platonē i phedrone: tediū ⁊ cura: studiuz ⁊ sollicitudo mortis. i. mortificationis carnalium desideriorum: ait Alpharabius de diuisione philosophie: ⁊ Gūdisalmus vbi. s. vel philosophia est: sui ipsius ad homie cognitio vel assimilatio operibus gloriosi ⁊ subtilis perceptio veritatis. ait Alpharabius. vel philosophia est honestas vite: studium bene K

viuendi: ꝛ meditatio mortis: ait Rabanus de naturis rerum.li. xiiij.c.iiij. vbi ponit alias diffinitiones. Et de quibusdam harū diffinitionum Papias. vel philosophia est amor pulchritudis ait Augu. ꝯ Achademicos li.ij. vel philosophia est disciplina rerū que vere sunt: suāq3 immortalem substantiam sortiuntur ſ3 Pictagoram: ait Hugo libro didascol. vel philosophia est oium rerum humanarum atq3 diuinarum rationes plene inuestigans. ¶ Scdm autem nominis interpretationē: philosophia ē amor sapientie: ait Augu. viij. de ci.c.i. vbi ait. Ipsū nomē philosophie si latine interpretemur: amorē sapientie profitemur. Et fuit inuentū a Pictagora: ait ibi.c.ij. Nā cum antea sapientes appellarent qui modo quodā laudabilis vite alijs prestare videbantur: iste interrogatus quid profiteret: philosophiam se esse respondit idest studiosum vel amatorem sapientie: quoniam sapientem profiteri arrogantissimū videbat. hec ibi. Idem.iij. confessionum dicit: ꝙ philosophia nomen est grecum: ꝛ dicitur amor sapientie. Idē libro de ordine. phus ē amator veritatis: nisi mentiatur nomē. Sophiā enim idest sapientiā amās: philosophus est. ait comentator. ethi.i. Idem dicit Tulius tuscu. q.li.v. post principium. Et idem Hug.i. didascol. vbi bene ꝺ hoc Consimilibus modis diffinitur philosophia siue describit a multis. Sed he ad ꝑlens descriptiones sufficiant.

¶ Capitulum secūdum. De diuisione philosophie: ꝛ quibus modis dicitur.

Et quoniam predicte descriptiones sunt philosophie diuersimode accepte: ideo videndū est de diuisione philosophie ꝛ supposita eius diuisione multiplici: data ab Alpharabio. lib. de diuisione philosophie: ꝛ supposita diuisione data a philosopho: in naturalē: mathematicam: ꝛ methafisicā. vl. siue philosophie: siue in speculatiuam ꝛ operatiuam libro.i. solum hic de diuisione eius, put diuidit a sacris doctoribus agetur. Ait enim Aug.iiij. de ci.c.iiij. ꝙ philosophiam Plato distribuit in tres partes scilicet moralem: que in actione versatur: naturalem: que contemplationi deputata ē: ꝛ rationalem: que verbum distinguit a filio. Idem Aug. epistola. xxxiiij. ad Dioscorum. Idē Hugo super Eccle. in principio: vbi ait. ꝙ apud gētiles philosophos primo ethica: secūdo philosophica: tertio theorica: que est eadem cum methaphisica. Specialiꝰ tñ ꝓsequitur Hugo super angelicā hierarchiā in principio: vbi ait: ꝙ philosophia apud gentiles in

tres partes secatur scilicet logicā
que vim modūq3 ratiocinationū
veri ac falsi iudicium assumpsit:
N Ethicam: que modum viuendi
rectum: ⁊ discipline formam sm
virtutū instituta disponit: ⁊ theo
ricaz: que sola verum in oi quod
est ⁊ non est scrutari elegit. Et hu
ius sunt ptes tres scilicet mathe/
matica: que speculatur visibiles
rerum visibilium formas: philo/
sophica: que scrutat inuisibiles re𝔷
visibiliū causas: ⁊ theologia: quā
vocat methaphisicam: que con/
templatur inuisibiles substātias
⁊ inuisibilium substantiarum in
uisibiles naturas. Predicte igit
diffinitiones conueniunt philoso
phie: aliter ⁊ alr accepte. ¶ Un/
O de ad euidentiam dicto𝔷 ⁊ dicē/
dorum: notandū q phia dicit q̄/
drupliciter. vel prout dicitur no/
bilissima scientia nobilissimaru3
rerum. ⁊ sic appropriatur scientie
nobili apud philosophos que dr
prima philosophia. Ipsa eni3 est
nobilior q3 alie scientie. Et deb3
dici philosophia proprie: Sicut
ostendit philosophus. iij. matha
phisice. vnde philosophia est ars
artium: ⁊ disciplina disciplinarū
ait Alpharabius vbi. s. vel dicit
philosophia comuniter: prout se
extēdit ad logicas de quib⁹ supra
Et sic vtimur cōmuniter nomie
philosophie. Uel dr philosophia
simplex modus viuēdi ⁊ rudis
contentus necessarijs ad susten/
tationem: ait Sen. loquens de ta
li philosophia bene epla. xciiij. di
cēs. q philosophia est q bene vi
uimus. Sequitur hanc philoso/
phiā iudico non excogitasse ma/
chinationes tectorum super te/
cta surgentium: nec viuaria pisci
um: nec clauem nec seram. ⁊ qc
quid aliud est auaritie signu3. Et
sic de omnibus curiositatibus vi
te humane. prout prosequitur ibi P
Unde ait. Felix illud seculum qd
ante architectos ⁊ architectores
fuit. Ista enim nata sunt. nascen
te luxuria. Seqt. Omnia ista. s.
edificiorum curiositates: ciboru3
delitiositates: ⁊ vestium luxurio/
sitates. hominum sagacitas non
sapientia adinuenit. prout ibi pro
sequit plixe. Uel philosophia dr
studium virtutis: vel studiū cor
rigende mentis: vel amor sapien
tie vere; put dictum est. s. Et s3
hanc acceptionem loquunt phi/
losophi de philosophia que mo/
res corrigit: vita3 ordinat ⁊ regit.
affectus internos cohibet ⁊ do/
mat. Sen. epla. xcij. vbi multum
de studijs liberalibus ⁊ partibus
philosophie. ait Liberalia semp
studia dicta sunt: qr. s. homine li/
bero digna sunt. vnum enim stu
dium vere liberale est. quod libe
rum facit. i. sapientie sublimē: for
tem magnanimum. Seqt. Qua
re liberalibus studijs filios eru/
dimus: nisi quia virtutē dare pos
sunt: ⁊ quia animum ad accipiē

dam virtutem preparant: Et post Quattuor esse artium genera pos sidonius ait. Sunt enim vulgares Q et sordide. Sunt ludicre. Sunt pue riles. et sunt liberales. vulgares sunt que manu opificum constant et ad instruendam vitam occupa te sunt. Ludicre sunt que ad vo luptatem oculorum et aurium ten dunt. Pueriles sunt etiam aliquid habentes simile liberalibus. Has artes quas greci nostri liberales vocant. scilicet triuiales: et quadriuiales vt exemplificat ibi. Solo autem liberales sunt. imo vt verius di cam libere quibus cure virtus est. Ex his patet quod philosophi loquuntur de philosophia que est studium vir tutis. vt dictum est. Unde ipsa est ars artium: disciplina disciplina rum ait Alpharabius vbi. s. Et R est vnicum munus deorum. et disci plina disciplinarum secundum philosophos: ait Policratus. li. viij. c. v. Qualiter autem artes. scilicet triuiales et quadriuiales quas pueriles vocat Sen. valent ad hanc philosophiam licet non partes eius proprie mani festat Sene. dicta epistola. di. quod multa adiuuant nos: nec tamen sunt partes nostre. Sicut cibus adiutorium est corporis: nec tamen est pars corporis. Sic enim geo metria necessaria est philosophie: sicut faber necessarius geometrie: quia scilicet sibi preparat instrumen ta quibus vtitur in arte sua. Et sicut iste non est pars geometrie: sic nec illa philosophie. scilicet vltimo modo dicte. Et sic de aliis talibus artibus. preparant eis aliqua quibus phi losophia vtitur: prout exemplifi cat ibi. Similiter epistola sequenti scilicet. xciij. vbi loquitur de phi losophia et eius partibus dicit: quod philosophie tres sunt partes scilicet moralis que componit animum naturalis que rerum naturas scru tatur: et rationalis que verborum proprietates exigit in structuram: et argumentationes: ne pro veris subrepant falsa. De quarum sub diuisionibus prosequitur ibi bene. vnde ait. Nec philosophia sine virtute: nec sine philosophia est virtus. philosophia enim est stu dium virtutis. Coherent enim in S ter se philosophia et virtus. Non est ergo dicta philosophia contempla tionis gratia: sed vt boni fiamus ait Sapiens ethi. ij.

¶ Capitulum. iij. De simbolica descriptione philosophie que de scribitur sub mulieris typo.

Consequenter prosequendum c est de simbolica philosophie de scriptione. Sub typo. n. et similitudine mulieris describitur a philosophis: sicut et sapientia per mulierem figuratur prouerbi. vij. Dic sapientie: soror mea es: et pru dentiam voca amicam tuam. Unde Boe. primo de conso. c. i. descri T bit philosophiam sub specie mu lieris dicens: quod sibi visa est mulier: reuerendi admodum vultus: ocu lis ardentibus: et sic de aliis orna

mẽtis ⁊ decẽtijs. Que descriptio qꝛ egregia ⁊ vtilis est: eius expositiões subscribantur. Sub specie mulieris ait antiquus expositoꝛ siue comẽtatoꝛ philosophia designatur: qꝛ emollit animoꝝ feritatem: vel qꝛ lacte nutrit minus ydoneos: vł qꝛ assidere scit egris Hec enim sunt opera sapientis mulieris. Hec visa est supꝛa verticem: qꝛ de deo tractat: vel quia in capite sedes eius. Reuerendi vultus: qꝛ facit philosophos reuerẽdos. Oculis ardentibꝰ. Oculi philosophie sunt rõ q̄ ꝑcipit res coꝛpoꝛales: ⁊ intellectus quo percipit incoꝛpoꝛalia. Qui dicuntur ardere feruoꝛe inuestigandi ⁊ intelligendi. vltra cõem hominuȝ valentiam perspicacibus: qꝛ vltra sensum comunẽ ⁊ ymaginatiuā: ⁊ expꝛessiuam: ⁊ estimatiuam penetrant intelligibilia. Coloꝛe viuido atq̃ inexhausti vigoꝛis: quia eloquẽtia venuste oꝛnata: ⁊ sine oı oꝛnaturhetoꝛico: ⁊ qꝛ nemo attingit secreta philosophie. gn aliquid restet inuestigandum. Cui plena: vt non crederetur nostre etatis: quia scilicet vigoꝛe valida ⁊ maturitate plena. Stature ambigue discretionis. ⁊c. qꝛ aliquādo agit de regimine: ⁊ pꝛeceptis moꝛum: vt in ethica: aliquando de archanis celestium: vt theologia siue methaphisica. Nūc vͦo pulsare celuȝ ⁊c. qꝛ vsq̃ ad cognitionem creatoꝛis tendit. Hominum intuituȝ frustrabatur: qꝛ ad eam attingendam perfecte: deficit humanus intellectus. vestes tenuissimis filis idest rectis sententijs. Subtili artificio. i. mõ composito ⁊ oꝛdinato in pꝛocedendo Indissolubili modo. cui nõ pōt ꝯdici. vel per vestes: artes triuiales ⁊ q̄driuiales signanł. Quas suis manibus texuerat. i. suo artificio cõposuerat. veluti fumosas ymagines: rõne obscuritatis. Caligo quedam neglecte vetustatis obduxerat: negligẽtia. i. ⁊ ignoꝛātia veterum. In extremo margine. . In supꝛemo vͦo. theorica ⁊ pratica ⁊ inter litteras gradus. s. ascendendi ꝺ scia in sciam Eandem vestem: violentoꝝ scindant manus: qꝛ vnam sciaȝ sine alia perfectam quidaȝ putant. Dextra quidem libellos. sceptrum sinistra gestabat. qꝛ sapientibus debeł regimen: ⁊ studium pꝛincipaliue: ⁊ ideo in dextra libellos. Debet enim ꝓsidens instruere subditos per sapientiā ⁊ rebelles castigare per disciplinam: iõ sceptꝝ in sinistra. Hec vt vidit poeticas musas nostro thoꝛo assistentes: ⁊ senicas meretriculas. i. sciẽtias lucratiuas: cõmota est. s. indignatione. Sedit in extrema parte lecti. i. in intellectu rõnali. Pꝛima eni pars potest dici cognitio sensualis: que disponit ⁊ pꝛeparat Secunda cognitio ymaginatiua Tertia cognitio intellectualis: in

q̄ sedet philosophia vera. Merito ergo philosophia descripta est sub typo mulieris mō dicto. Cō similiter sub typo mulieris descri bit eā Macrobius libro primo Saturnalium in principio di. q ipsa est tanq̄ censoria quedam et verecūda materfamilias: vt di-
X cetur infra. ¶ Cum ergo philosophia sit nobilitate ingenua: q filia dei. Omnis enim sapiētia a domino deo est: et cum sit seueritate incorrupta. nihil enim coinquinatum incurrit in illam: sap. vij. et sit venustate speciosa: q speciosior sole. sap. vij. Et sit veris diuitijs opulenta: Infinitus enim thesaurus est. &c. sap. eodē. c. et sit regni eterni hereditaria: et recte vtentis ea: ad regnum ductiua: ac diuine amicitie impetratiua Sap. viij. Amicos dei et pphetas cōstituit: merito vir scolasticus debet eam sibi dispensare: et amare cum ea habitare: et multiplices filios idest bona opera generare: vt vere dicere possit illō sap. viij. Hanc amaui: et exquisiui a iuuētute mea: et quesiui eam sponsam assumere et amator factus sū for-
Y me illius. ¶ Sed eē: multi malunt: sibi desponsare scenicas meretriculas. i. lucratiuas scientias: De quibus Boe. vbi. s̄. dicit: q signantur per mulierem garulā vagam: quietis impatientem: cū ornatu meretricio iuuenem irretientem et illaqueantem prouer- biorum. vij.

¶ Capitulum quartum. De phie dignitate: preciositate: et honore: apud antiquos.

D Einde videndū de phie dignitate siue ipreciabili pciositate et honore. Ipsa enim vera phia que est amor sapientie: vel studium virtutis: vt dictum est: preciosior est cunctis opibus: prout dr de sapia puer. iij. Ideo gentiles cum nihil sine nutu numinum crederent faciendum vnū tamen quasi deū deorum: et principem omniū excole- Z bant. s. sapientiam. Et hoc iō: q ipsa oībus preest. Unde et phi veteres. sapientie ymaginem presoribus omniū templorū pingi debere censuerunt: ait Poli. l. iiij. c. v. Et de phie preciositate Sen. bene epistola. xciiij. Quis dubitat inquit: qn deorum imortalium munus sit: q viuimus: phie. q bn̄ viuimus. Itaq tanto plus huic nos debere certum est quasi dijs q̄to maius est beneficium beata vita q̄ vita. Et certe deberet: nisi ipsam phiam dij tribuissent. Se-
quit. Huius vnum opus est: de diuinis humanisq vera inuenire. Ab hac nunq̄ recedet religio iustitia: pietas: et omnis alius cōmitatus virtutū cōsertarū inter se q̄rentium. Hec docuit colere diuina humana diligere: penes deos imperiū habere: et inter homines consortiū: qō aliquamdiu inuio- A

latuz mansit anteq̄ societatem auaritia distraxisset. Sequit. De illa ph̄ia loquor. que nullum bonum putat nisi quod honestum est: que nec hominis nec fortune muneribus deleri potest. Cuius hoc preciuz est non precio posse capi. hec ille. Unde et eius nomē
B sacrum et venerabile est. ait Seneca ep̄la. xv. Et ob hoc ph̄i. pro ipsa acgrenda et adipiscenda: omnes mundi epulentias dimiserūt omnes seculares excellentias cōtempserunt: omnes carnales delitias abdicarūt: soli philosophie studio vigilātissime et sedulissime vacauerunt. prout dicetur infra: vbi de studio ph̄orum. Et hāc solam exqsierunt. et de hoc Tulius v. tus. q. post principium ꝓponēs similitudinem: q̄ sicut in mercato celebrato apud gretiam: sic et in vita. Illuc enim veniebant ali qui causa glorie: aliq causa pecunie: aliq vo et rari illa pro nihilo habentes veniebant vt intuerēt
C studiosius naturam rerum. Sic et in vita. Sunt enim quidam q ad vitam veniunt: et in ea laborāt ob nobilitatem corone: alij causa lucri vendendo et emendo: alij vt intueant studiosius rerum nām q possūt appellari studiosi sapie: siue ph̄i. Unde anaxagoras interrogatus cur natus esset: ostenso celo syderibusq̄ monstratis rn̄disse fertur. Ad horum omniuz contemplationez: sicut dicit Calcidius super p̄mū librum Thimei Platonis. ¶ Ideo Alexāder magnus: cum quasi totū orbem sue ditioni subiecisset: malebat tamen excellere in ph̄ia q̄ in temporali potestate. prout scripsit Aristoteli magistro suo: cum audiuit libros a se editos in vul-
D gus deuenisse. sicut ait. Au. geli⁹ li. xx. Nam qua re inquit alia prestare poterimus: si ea que a te accepim⁹: omniū prorsus cōia fiant cum ego quoq̄ doctrina anteire malim q̄ copijs aut opulentijs? Ideo abhoīabile fuit apud ph̄os nobiles: q̄ vita ignobiles et degeneres appellarent ph̄i: vsurpantes sibi sanctissimum nomen: ait Au. gelius. li. iiij. prout patebit in
E fra. Merito ergo ph̄ia est excellens et preciosa: et omni veneratione digna. Sine ipsa enim et eius ducatu: ac regimine: nulla temporalia bona prosunt ꝓuer. xvij. Quid prodest stulto habere diuitias: cū sapientiam emere nō possit? Et de eius excellentia Tulius ij. de offi. c. i. Quid est inquit preter deos optabili⁹ sapientia: qd p̄stantius qd homini meli⁹: qd dignius? Hanc qui expetūt: ph̄i nominant. Nec qcq̄ aliō est ph̄ia: si interpretari velis q̄ studiū sapientie. Et ibi bene de hoc. Merito ergo acgrēda vera ph̄ia merito appetenda.

¶ Cap̄m. quintū. De multiplici effectu et operatione ph̄ie.

Onsequenter prosequē Seqꝲ. Hec qeta ⁊ sui negotij cō H
duz est de phīe effectu ⁊ tempni nō potest: cui ab omnibꝰ
operatione. Qui qdem artibus etiam apud pessimos ho
effectus multiplex est. Ipsa enim nor est. Nunq̄ȝ in tantū conuale
F medeꝲ anime languoribꝰ ⁊ mor scit neqtia: nunq̄ȝ sic contra vir-
bis: remediaꝲ eiꝰ angoribꝰ ⁊ tri- tutes coniurabit: vt non philoso
stitijs: ⁊ tueꝲ eam a periculis. Vn̄ phie nomen sacrum ac venera-
⁊ phīa alloquens Boetiū tristez bile maneat. Et ibi bene de hoc.
vocat se medicamentū vel medi Unde aug. xxij. de ci. c. xxi. Phi
cantem. i. de consol. c. v. Ad co- losophia vel sapientia est donum
gnoscentem ingt medicātis faciē dei in auxilium contra miserias
mentem recepi. Unde ⁊ ipsa sa- huiꝰ vite. et Sen̄. eplā. xvj. Phi
pientia ait ad eum. Si medican losophia est bene viuere: sine q̄
tis operam expectas: vulnꝰ tuuz eger ē animꝰ. Ideo philosophia
oportet detegas: Et de eiꝰ medi- illustrati nulla mala temporalia:
camie Tul. i. tus. q. in fi. loquens nulla pericula: nulla tormēta for
de phīa. Leuatio egritudinū: for midabant: prout patebit. j. in eo-
G midinum: cupiditatū: optimꝰ fru rum gestis. Unde Apuleus li. de
ctus phīe. Et li. i. c. iij. Philoso- deo Socratis in fine. loquens de
phia medeꝲ ais: inanes sollicitu- Ulixe ⁊ eius prudentia ait. Hac I
dines detrahit: a cupiditatibꝰ li- cōmittante horrēda omnia susti-
berat: pellit timores. Item eiꝰ ef- nuit: aduersa queq̄ȝ supauit. qp-
fectus est: vitia extrahere: animū pe ea adiutrice: Ciclopis specꝰ in
colere: ⁊ ipsum preparare ad vir troiuit: sed egressus est. Solis bo
tutes: ⁊ virtutū fructus. Unde ibi ues vidit: sȝ abstinuit: ad inferos
Tul. Cultura animi philosophia demeauit: sed ascendit. Eadez sa
ē. Hec extrahit vitia radicitꝰ ⁊ p̄ pientia cōmitante. Scillam p̄ter
parat ad fructus suscipiendos: at nauigauit: nec areptꝰ est. Caribdi
q̄ȝ vt ita dicaz serit q̇ adulta vber conceptus nec retentus. Cyrses
rimos fructus ferent. Et vt breui poculum bibit: nec mutatus est:
ter dicam: ipa est quasi refugiuz ad Lothofagos accessit nec ꝑmā
cōtra omnia mala. Unde Sen̄. sit: Syrenas audiuit nec accessit.
eplā. xvj. Postq̄ȝ enūerauit ma Non enim aliud in eodem Uli-
la ac pericula timēda: ait. Ad phi xe Homerꝰ docet. nisi q̄ semp
losophiam ergo fugiendum est. comitem esse voluit prudentiam
He littere. s. philosophie non di quam poetico ritu mineruaz nū-
co apud bonos: sed apud medio cupauit: vt dr̄ ibi.
criter malos: insularum loco sūt ¶ Cap. s̄m. sexti. De philosophie

vtilitate. ⁊ regimie vite humane
Ex predictis patet sextum
e principale.s. vtilitas mul
timoda siue nectas phie
Et q2 in potioribus vita magis:
cum sint quasi inumerabiles ei⁹
vtilitates: saltem videndum ē de
eius vtilitate in regimine vite hu
mane. Ipsa enim est studiū sapiē
tie: vt dictū est que qdem sapien
tia est regimen vite humane. ait
K Augu.i.de libero arbi. Qd qdē
regimen est in vitiorum cohibi
tione: in legū iustarum directiōe
in virtutū ordine: in morum cor
rectione: in vite rectitudine. Que
omnia opera vera philosophia:
ait Tul.v.tusc.q. Philosophia
est vite dux: virtutis indagatrix:
inuentrix legum: magistra moꝝ
⁊ discipline. Est etiā vtilis i regimi
ne tocius reipublice tam in regi
mine familie q̄ proprie vite. Ut
eniz dicit Alpharabi⁹ de diuisiōe
philosophie: pratice philosophie
tres sunt partes. Prima est sciē
L tia gubernandi.s.rempublicam:
que dr̄ politica. Secunda est sciē
tia regendi propriaz familiā. Ter
tia gubernatio sui. Et ad has gu
bernationes: est philosophia ne
cessaria. Est eni necessaria ad gu
bernationem reipublice: que nō
gubernatur iuste nisi iustis legi
bus. Sed philosophia est inuen
trix legum: vt dictum est: ⁊ sic di
cit Sen.epistola.xciiij. Philo
sophi tulerunt leges. Postq̄ in
qt subrepentibus vitijs in tyrāni
dem regum conuersa sunt: opus
esse cepit legibus: quas ⁊ ipsi tu
lere sapientes. Sicut Solon qui
Athenas equo iure fundauit in
ter septez veteris eui sapia notos
Et sic d alijs quos ibi enumerat
Ubi ēt ait: qꝛ in illo seculo qd au
reum perhibet penes sapiētes re
gna fuisse possidoni⁹ indicat. Jō
Boe.i.de cō so.c.iiij. dicit: beatas
esse respublicas. si eas vel studio
si sapie regerent. vel earuz recto
res studere sapie contigisset. Si
cut ex ore platonis hanc sentētiā
phia sanciuit: vt ait ibi. Idē dicit
Socrates: prout ait Policrat⁹
li.iiij.c.vij. Unde sapiētia diuina
ait. Per me reges regnant: ⁊ le
gum conditores iusta decernunt
Jō ille nobilis philosophus Te
mistocles: cuz nesciret canere in
fidibus in conuiuio: ⁊ ob hoc ha
beret indoctior: atq3 ab eo quere
ret qd sciret: respondit: se scire ex
republica parua facere magnaz
ꝓut recitat Aug.epistola.xxxviij.
.s.iustas leges ferendo: salubriter
consulendo: iustas disciplinas ap
probando: ⁊ sic de alijs. Ideo an
tiqui principes habebant secum
philosophos. Sicut Alexander
magn⁹ Aristotelē. Nero Sene
cam. Trayan⁹ Plutarcū. Et de
hoc habitū est in tractatu q dicit
Cōmuniloquiū parte prima. vn̄
Alpharabius vbi.s. loquens de
philosophia necessaria ad gube

nationē ait: q̄ ciuilis scia que est
O politica ingrit d̄ specieb⁹ actionū
⁊ consuetudinū voluntariarū: de
habitudinibus: moribus: ⁊ gesti
bus a quibus procedūt iste actio
nes ⁊ consuetudines: ⁊ de finib⁹
propter quos fiūt. Sequit. Descri
bit inter actiones ⁊ cōsuetudines
qbus vera beatitudo acquiritur:
quibus vtendum inter ciues: qui
bus inter gentes: qbus prelatus
apud subditos. ⁊ ecōtrario. s. vtā
tur. Et ibi bene de hoc. Item vt
ait ibidem: familia propria regit
tribus modis. Disciplina a vicijs
cohibendo. Sollicitudine in ne-
cessarijs subueniendo: Doctrina
P eos honestis artibus instruendo
alios qdem liberalibus: alios fa-
brilibus prout quemq̄ decet Ait
Cato. Cū tibi sint nati: nec opes:
tunc artibus illos: Instrue: quo
possint inopem deducere vitam.
Sed nec recte disciplinare: nec
prudenter prouidere: nec vere in
struere potest qs sine vera philo
sophia que ē disciplia disciplinaꝝ
vt dictum est: ideo est necessaria
ad regimen familie prout pꝫ con
sideranti predicta. Ipsa enim est
disciplina virtutuꝫ: ⁊ regit ciuita
tes. ait Au. gelius. Queq̄ in pu-
blicis simul ⁊ p̄uatis excellit ⁊ for
titer administrat. Sapiens eniꝫ
mulier edificat domum suam: in
Q sipiens ergo structaꝫ destruit ma
nibus. prouer. xiiij. ¶ Item phi-
losophia est qua gubernat homo
seipsum ⁊ vitā suā in qua tria sūt
necessaria: ait Alpharabi⁹ vbi. s̄.
. s. fuga vitiorū: exercitium virtu
tum: exempla meliorū. Per pᵃ
mū declinat homo a malo: p se-
cundū operat bonum: per tertiū
ne in aliquo istorum deficiat ad
meliora prouocat. Sed ipsa phi-
losophia est expultrix vitiorū: ge
nitrix virtutū: dux vite: vt habi-
tum est a Tulio. Ideo necessa-
ria est ad regimē vite. Dirigit enī
in tacendo. dirigit in loquendo:
vnde Macrobius primo satur-
nal. in pricipio dicit. q̄ orator nō
aliter q̄ orando probat. phs nō
minus tacendo. q̄ loquendo ꝑ R
tp̄re ꝓbatur. Et post. Nihil tā co
gnatum sapientie ⁊ phie: q̄ locis
⁊ temporibus aptare sermones:
personarum que aderūt estima-
tione notata. Alios eniꝫ relata in
citant exempla virtutuꝫ: alios be
neficiorum: nonnullos modestie
vt qui aliter agebāt: auditis sepe
talibus ad emendationem veni-
rent. Ideo Ecc. xx. Est tacēs nō
habens sensum loquelle: ⁊ est ta-
cens sciens tempus apti tempo- S
ris. ¶ Item philosophia dirigit
⁊ regit hominē in agendo bona:
⁊ sustinendo mala. Ipsa eniꝫ est
lex vite: qꝛ sapientia est ars vite:
ait Sen̄ epl̄a. xcviij. vbi bene de
philosophia ⁊ eius preceptis.

¶ Capl'm septimuꝫ. De phie ac
quisitione: ⁊ debito modo audiē
di ⁊ vtendi.

Onsequēter inspiciendū est: quomodo phia acq/ritur: ꝛ inuenit: q.s. stu/dij sedulitate: ocij quiete vacatōe occupationum exclusione: Sub tili inuestigatione. Reruꝫ prudē ti experimentatione: ꝛ sic de alijs que exiguntur ad eius inuentio/nem. Unde Au. geli⁹. li. xv. di. ꝙ astronomus de gignēda compo nendaqꝫ sapientia opinatus est. T s. eam esse filiam vsus ꝛ memo/rie. Hocqꝫ argumento demon/strat. Nam non libris soluꝫ: nec disciplinis rhetoricis dyaleticisqꝫ opus esse: q sapiens esse rerū hu manarum velit sed oportere euꝫ versari exercerique in rebus quo/minus nocendis periclitandisqꝫ eaqꝫ oia acta ꝛ euēta firmiter me minisse: ꝛ proinde sapere atqꝫ cō sulere: ꝛ ex his que pericula rerū docuerunt non que libri ꝛ magi/stri per quasdaꝫ inanitiones ver/borum ꝛ ymaginum: tāꝙ in mi/mo qui in somno delectauerunt Et hij inqt ei⁹ versus. Usus me genuit. mater peperit memoria. Sophiam me vocant greci: vos sapientiam. Et hec v̄ba scribi de/bere censuerunt cum ymagine sapientie prefor ibus templorum nec non ꝛ versus Pacomij qui sunt isti. Ego odi hoīes stultos: ignauia opera sophisticas scien/tias. s. que tendunt ad curiositatē Et de hoc Poli. li. iiij. c. vij. bene V vsus quo exercitatio: memorie vi uacitas: geta vacatio ad studiuꝫ ꝛ amor sapientie: multum iuuant ad eius inquisitionem ꝛ inuētio/nem. Unde ꝛ apud philosophos quattuor portabant lecticaꝫ phi/logie. ait Hug. didascol. tractatu iij. s. philos ꝛ copos. i. amor ꝛ la/bor: philemina: ꝛ agrimina. i. cu/ra ꝛ vigilia. In amore ē: vt agas in labore: vt perficias: in cura: vt preuideas: in vigilia: vt attēdas: ait ibi. Et ad hoc: necessaria ē qe ta vacatio a tumultibus exterio/rib⁹: ait Señ ep̄la. xcij. Magna ꝛ spaciosa est sapientia: vacuo il/li loco opus est: de diuinis huma nisqꝫ dicendū: ꝛ de multis alijs: vt ibi enumerat. Sequitur. Hec tam multa tam magna: vt libeꝝ possint habere hospicium: super/uacua ex animo tollēda sunt. Nā dabit, se in has angustias virtus Larum spacium res magna de/siderat: expellant omnia totū pe/ctus illi vacet: ꝛc. Et ibi bene de hoc. Et ad hoc hortatur sapiētia diuina. puer. ij. Si quesieris eaꝫ s. sapientiam quasi pecuniā: ꝛ si/cut thesauros effoderis illaꝫ: tūc timorē dei intelliges: ꝛ scientiam dei inuēies. Sap. vi. Quasi his X qui arat ꝛ seminat accede ad illā. Ecc. xxxviij. Sapientiam scribe tempore vacuitatis: ꝛ qui mino ratur actu percipite illaꝫ. Et quia pauci predicta faciunt ob acqui/rendam veram philosophiaꝫ: iō non inueniunt eam. ait Au. geli⁹

li. xvi.

li.xvi. Pauci sunt quib⁹ nō con uenit. quod dr in satyra. Si quā tum operis sumpsisti: vt tuus pi stor faceret bonū panem ei⁹ duo decimam .s. partem redisses phie ipse bonus iam pridem fact⁹ fuis ses. Nunc illum qui norunt vo lunt emere centum milib⁹: te au tem: qui nouit nemo contentus est .s. emere. Quasi dicat. plus fuit ei cura: vt pistor faceret bonū panem: q̃ vt ipse adisceret phi losophiam: Et ex hoc pistor fuit maioris reputatiōis: q̃ ipse. qua les autem debent esse discipuli ꝛ q̃liter discere dicit elegāter Boe. li. de disciplina scolarium: ꝛ habi tum est in parte in tractatu q dici

y tur Cōlloquiū pte. v. Nullus ta men credat attingere vel assequi philosophiam veram: nisi eā de⁹ det ꝛ reuelet: qui archana sapien tie sue reuellat paruulis. Ut eniz ait Tul. iij. tus. q. fm Aristotelem veteres philosophos accusās: q estimassent philosophiaz suis in genijs esse perfectam aut stultissi mos: aut gliosissimos. i. vane glo rie cupidos fieri: sed se videre: q̄ paucis ānis magna accessio facta

Z esset: breui tempore philosophiaz plene absolutaz fore. Ideo: vt di cit ibi: Teophrast⁹ discipulus ei⁹ moriens accusauit naturā q̄ cer uis ꝛ cornicibus vitam diutur nam: quarum id nihil interesset sed hominibus quoruz maxime interfuisset tam exiguam vitam dedisset. Quorum si etas potuis set esse longior futurum fuisset: vt omnibus perfectis artibus: om niq̧ doctrina vita hominum di taretur. Hec ibi. Nullus ergo se estimet assequi philosophiam su is viribus: sed eam acgrat humi liter: feruenter: vigilanter ab eo a quo est omnis sapiētia. Et d̄ hoc infra vbi de studio ph̄orum.

¶ Capl'm octauū. De philoso phandi ordinato fine.

Onsequenter videnduz de debito fine siue de cā finali ph̄andi. Et patet

ex dictis qs ei⁹ finis. s. correctio morum. Naz ꝛ socrates: vniuer sam ph̄iam ad corrigendos mo res dicit flexisse. ait Aug. vbi. s̄. ꝛ A Sen̄. ep'a. lxxiiij. dicit: q̄ Socra tes vniuersam ph̄iam reuocauit ad mores. Et hanc dixit summā ph̄iam: bona a malis distinguer̄ Et Tul. v. tus. q. post principium dicit q̄ Socrates philosophiam euocauit e celo: ꝛ in vrbibus co locauit ꝛ coegit de vita ꝛ morib⁹ rebusq̧ bonis ꝛ malis querere. Finis ergo est correctio morum ad quā tendunt effectus philoso phie: de quibus supra dictum est Finis v̄o mediatus siue vltimus

B assecutio beatitudis fm suam in tentionem Aug. ix. de ci. c. ij. di. q̄ homini nulla ē causa philosophā di nisi vt beatus sit. Quod autez beatum facit ipse est finis boni. Nulla ergo causa philosophan

dinisi finis boni. Quāobrem: q̄
nullum finem boni sectatur: nul
la philosophie secta dicenda est.
Hec ibi. Idem li.xviij.c.xl. Phi
losophi qui non videntur labo//
rasse in studijs suis nisi vt inueni
rent quomodo viuendum eēt ac
comodate ad beatitudinē capes/
scendaz cur dissenserunt inter se/
nisi qr hoies humanis sensibus
τ ratiocinationibus ista quesie//
runt? Ideo Plato et platonici
nobiles philosophi dixerunt: deū
esse rerum auctorem: virtutis il/
lustratorē: beatitudinis largitorē:
ait Aug.viij.de ci.c.v.τ.ix. φ phi
C quicūqꝫ de deo ista senserunt: φ
rerum creatarum effector: τ lu/
men congnoscendarum: τ bene
agendorū: φ ab eo nobis sit pn
cipium nature: τ veritas doctri/
ne τ felicitas vite: siue platonici
nuncupentur siue alij: eos in qꝫ
ceteris anteponimus: eosqꝫ no/
bis propinquiores fatemur: hec
D Augu. vnde loquens de Plato
ne ait ibidem.c.viij. ipsum deter
minasse finem boni: sm virtutē
viuere: τ ei soli euenire posse qui
dei noticiam habeat τ imitatio/
nem: nec esse aliam ob causam
beatū. Ideo non dubitat: hoc eē
philosophari amare deuz: vnde
colligunt: tūc fore beatuz studio
sum sapientie. Id enim est phus
cū deo frui ceperit. Et ibi bñ de
hoc. Ideo: ob beatitudinis siue
melioris vite appetitōez: legit de
illo: qui lecto Platōis libro cui
nomen Teobrosus vbi de imor/ E
talitate anime disputauit: φ se p̄
cipitem de muro dedit: atqꝫ emi
grauit e vita ad eā quam credi/
dit meliorem. Quid autem sit fi
nis boni: siue beneficium bonū
diuersimode sēserūt philosophi.
Alij enim dixerunt: hoc eē a cor
pore: alij ab anima: alij ab vtro/
qꝫ: sicut recitat Augu. viij. de ci.
c.iiij. τ li.xix.c.i. vbi recitat diuer
sas philosophorum sententias.
Et de hoc infra: vbi de diuersis
sectis phoꝝ. vnde de quodā phi
losopho narrat Augu. omel. iij.
τ sermone.lxxiij. a q̄ cū querere
tur: quare phāris: respondit. pp F
vitam beatā: Et querenti. quan/
do habebis illaz: respondit. Cuz
hoc corpꝰ reliquero in terra. Et
ibi de opinionibꝰ philosophorū
circa istam materiam: vt eniz dr
in prohemio libri de vectigalibꝰ
tria vt ait Empedocles extollunt
philosophiam. Nobilis affluē/
tie contemptꝰ: future felicitatis G
appetitus τ mentis illustratio.

¶ Capl'm.ix. de recto vsu philo
sophie vel philosophandi.

C Onsequenter videnduz
est de recto vsu philoso/
phie. Cuiꝰ est rectꝰ vsus
cum ad predictos fines ordinat
scilicet ad morum correctionem
ad btitudinis acqsitionē τ ad effe
ctuū coꝝ. de qbꝰ. s̄ exercitationē
Ipsa enim est ars vite: ait Señ. H
epistola.xcix. Sicut ergo quilibz
vtitur arte sua: quando ad finez

E debitum ordinatur: sic ex parte ista. Sen̄. epistola. xciij. loquens de philosophia: et diuisiõe ac partibus eius. O lucille virorū optime: quo minus legas non te terreo: dūmodo quicquid legeris: ad mores statim referas. illos compesce: marcentia in te excita: soluta constringe: cōtumacia doma cupiditates tuas publicas quantum potes vexa. et sic de alijs. Sic eciam in sacra scriptura: ille est magnus qui facit quod docet Mat. v. sic

I et in philosophia: inter philosophos ille magnus est qui recte intelligit: et qui intelligit: ad finē debitū ordinat. Sen̄. epl'a. Sic ista

F discamus: vt que fuerunt verba sint opera. Nullos omnino peius mereri iudico de oibus quam qui philosophiam velut aliquod artificiū venale didicerunt: qui aliter viuūt quam viuendum esse precipiūt. Sequitur. Nō magis potest quisquam talis prodesse pceptor quam guber-

G nator in tempestate naufragabūdus. Quid me iuuare potest rector nauigij attonitus et vomitans Quanto maiori periculo putas vitam in tempestate iactari quam ratem? Non loquendum est sed gubernandum: omnia que dicunt

K q̄ iactāt turba audiēte aliena sunt Dixit illa Plato: dicit zeno: dicit ingens agmen philosophorum.

H Nunc tot et tanta talium dicta philosophorum: quomodo possint sua esse monstrabo. Faciant que dicunt. hec ibi. Sicut ergo in scriptura sacra non sufficit solum audire sed oportet facere: quia non auditores legis iusti sunt sed factores. ro. ij. Sic in philosophia nō suffic' scire vel dicere: sed oportet facere vt sit verus phus. Facere. n. docet phs n̄ dicere ait Sen̄. epistola.

¶ Capitulū decimū. De abusione philosophie.

L Primo vidēdū: de abusione vel non recto vsu philosophie. Et hoc patet ex dictis. Philosophia enim abutit vel qui solum intendit curiose inuestigare tantum vt sciat nō vt mores componat: aut corrigat: nec vt beatitudinem acquirat. Sene. epistola. xciij. in fine. Ipse scribe: vt dum scribis legis oia ad mores: et ad sedandā rabiem affectuum refferas. Stude: vt non plus aliquid scias: sed vt melius. Similiter ille abutit philosophia: qui philosophatur: vt alios delectet: nō vt morbos curet. Sen̄. epistola. lxxiiij. Illic ar-

M tes: ad ingeniū pertinent: hic aie negocium queritur. Non querit eger medicum loquentem: sed qui sanare potest: de his que faciēda sunt diserat: boni aliquid cōsulat hoc tale est: quale si gubernator sit formosus. Quid aures mihi scalpis? quid oblectas quid agis: vrēdus: secādus: abstinendus sū. Ad h adhibitus es. Curat debes morbum veterem: grauem publicum

Tantum habes negotij: quantuz in pestilētia medicus. Circa verba occupatus es. Sequit. Non est beatus qui scit illa: sed q facit. hec ibi. Abusio igitur philosophie est: non eaz dirigere ⁊ ordinare ad morborum anime sanationē ⁊ morum correctionem vt dictū est. Ipsa enim est studiū virtutis vt prius habitum est. Sicut igit virtutum est abusio non ordinare eas ad finem suum: ꝑut dicit Augu. xiij. de ci. c. viij. ꝙ si virtutes persuadent non amare beatitudinem: non sunt dicende virtutes.
N Sic abuti philosophia est: ñ vti ea ad fines debitos. Quam abusionem reprehendebant nobiles philosophi: prout ait Aug. v. de ci. c. xx. Solent ꝑhilosophi qui finez boni humani in ipa virtute constituunt: ad ingerendum pudorem quibusdā philosophis qui virtutes quidem probant: sz eas voluptaẗ corporalis fine metiuntur: ⁊ illam ꝑpter se putāt appetendam: ⁊ virtutes ꝑpter ipaz tabulam quandaz verbis pingere: vbi voluptas i sella regali cō sedeat: cui v̊tutes famule subijciātur: obseruantes nutum eius: vt faciāt quod ipsa impauerit: vt. s. prudētie iubeat: ꝙ vigilanter inquirat: quomodo dña voluptas regnet ⁊ salua sit. hoc idez impat alijs virtutibꝰ: ita ꝙ virtutes cuz tota sua gloria ⁊ dignitate tanꝗ̄ impiose cuidam ⁊ honeste muliercule. seruiunt voluptati. ⁊c. Nihil hac pictura dicūt ignominiosius ⁊ defformius: ⁊ qđ minꝰ ferre possit bonoruz aspectus. Et verum dicunt ait ibi. Sequit. Non estimo satis debiti decoris esse picturam: si talis figuratur: vbi vir- O
tutes humane glorie seruiāt. Licet eniz ista gloria delicata nō sit inflata tamen est: ⁊ multuz habz inanitatis. Item vt ait ibi: nec illi se ab ista deffenderint feditate: q cū aliena spernant iudicia: velut glorie cōtemptores: sibi sapiētes videntur: ⁊ sibi placent. Naz eorum ⁊ si nulla est: aliquo quodāmodo: humane subditur laudi. Neqꝫ enim ille qui sibi non placet. homo non est hec ibi. Ex his patet ꝙ potest ymaginari triplex pictura. vel cum virtutes seruiunt voluptati. vel cum seruiūt vanaglorie aliene. vel cum seruiunt ꝑprie complacentie ⁊ estimationi apō se glorianti. Ex hoc au- P
tem triplex abusio virtutuz ac ēt triplex abusio philosophie: si diuersis modis deordinet. Et de hoc infra: vbi de philosophis abutentibus philosophia ⁊ degenerantibus a nobilibus philosophis. qui vocabātur plebei apud eos. Et hec breuiter dicta sufficiāt de philosophia in comuni.

¶ Secūda ps. De philosophis in comuni.

¶ Capitulum primum. De hoc noie philosophus ⁊ eius origine.

Primum patet ex dictis supra. Dicit enim philosophus amator sapiētie ſm Aug. vbi ſ. Et ſicut dicit Tuli⁹ lib.v.tuſ.q.poſt principiū nomē ſapiētie vſqз ad tempus Pictagore attribuebatur. Ipſe vo p:io reſpondit: ſe eſſe philoſophū. Et Augu.iij.confeſſionum poſt pncipium dicit: ꝙ philoſophus dicebatur amator ſapientie. Et idē viij.de ci.c.ij. Et qꝛ nulla: vera ē virtus: niſi que eſt charitate informata: vt dictum eſt: nulla vera philoſophia: niſi que fide operante per dilectionez dirigit: nullus verus eſt philoſophus: niſi verus dei amator. vnde ꝛ Plato vult philoſophum eſſe amatorez dei. vt qꝛ ſcilicet philoſophia ad beatam vitam tendit: fruens deo ſit beatus qui deum amauerit: ait Aug. viij. de ci.c.viij. Qđ non dubitat etiam Plato hoc eſſe philoſophari ſcilicз deū amare: vt dictum eſt. ſ.

Capitulum.ij. De philoſophica pfeſſione.

Secūdo ſciendum ꝙ profeſſio philoſophica fuit i mundialiuз contemptu ꝛ dimiſſione: in appetitu ſapiētie ꝛ eius ſedula ſtudioſitate: in conuerſationis ꝛ vite compoſita honeſtate: flectendo philoſophiam ad moruз correctionem. vnde ꝛ Plato dicebat: philoſophos eē ſuſtos: eo ꝙ omnia cōtemnebāt ait Tulius primo de offi.c.viii. ꝛ hoc patebit infra: vbi de hoc.

Item eoꝝ vita erat compoſita ꝛ honeſta taз in dictis ꝙз in factis. vnde Sene. epiſtola. xli. loquens de quodaз philoſopho q ſolebat magno curſu verba conuellere: ꝛ cuius verba plura veniebant ꝙз quibus vna vox ſufficiat. hoc inquit Sen̄. non probo in philoſopho: cuius pronunciatio ſicut ꝛ vita debet eſſe compoſita. Nihil aūt ordinatum eſt qđ pcipitat ꝛ properat. hec ibi. Quibus verbis innuit: ꝙ vita philoſophi debet eſſe modeſta: ꝛ etiaз pronunciatio. Et de hoc ſimiliter infra.

Item erant ſtudioſi ſapientia: ꝛ flectebant philoſophiā ad moꝛum correctionez: ſicut dictum eſt de Socrate. Et licet nō fuerit in eis vera virt⁹: nec recta fides modus tamen viuēdi philoſophicus in ſuo genere fuit nobilis. Vn̄ Poli. li. iij. c. ix. loquēs de philoſophis dicit: ꝙ erat i eis venerabilis ymago virtutis: duз ſine fide ꝛ dilectione: virtutis ſubſtantia eſſe poſſit. Et vtinam inquit inueniatur in nobis qui vel virtutis ymaginez teneat. Quis eniз vmbras virtutuз induit: q̄bus videmus floruiſſe gentiles. Licet eniз ſubtracto eis xp̄o. vere beatitudinis non apprehenderint fructuз? Quis enim Themiſtoclis diligentiā: Frontonis gra

ustatem.continentiam Socratis Fabricij fidem:pudicitiam Scipionis:longanimitatem Ulixis: Catonis parcitatē:Titi pietatem imitatur? Quis non cum admonitione veneratur? Porro dicti philosophi ⁊ consimiles magni ⁊ laudabiles viri: quasi quedam seculorum suorum sydera splenduerūt:illustrantes tempora sua ⁊c. Qui licet tales fuerint: qꝫ tñ dominum iesuꝫ xp̄m nō cognouerunt sed euanuerunt in cogitationibus suis: superbia tumescentes: vera humilitate carētes: humanam gl'iam appetentes: se sapientes estimātes: ⁊ dicētes stulti facti sunt. ro.i. Et deus abscondit ab eis sapientiam quam paruulis reuelauit Math.xi. Et nihilominus quodāmodo fuerūt cōmēdandi propter dictoꝝ operum ingenuitatem: ⁊ fideles philosophi sunt increpandi qui eos non imitantur in consimilibꝰ: licet eorum opera fuerint imperfecta: qꝫ non charitate informata Hiero. epistola vltia. Plus debet xp̄i discipulus xp̄i prestare q̄ꝫ mundi philosophus: glie pp̄ris aure: atqꝫ rumorum venale mācipium: qꝫ scilicet humane glorie seruiebant: eamqꝫ in operibꝰ suis appetebant.

V

¶ Capitulum.iij. De philosophico vestimento.

Consequenter videnduꝫ c est ō habitu philosophi co: ⁊ de signis sue professionis. ⁊ de hoc bene in vita beati Athanasij. vbi de philosophis īter alia dicit: q̄ philosophus honorabat per virgam quam gestabat iꝫma nu in signū cuiusdam religiōis: per nutrimentum come: ⁊ p̄ vestimenti decoreꝫ. vsqꝫ ad hec habebat actum philosophicuꝫ. hec ille. Et Hiero. epistola.cxiiij. dic̄ q̄ apud grecos ille philosophus laudatur: qui omne quo vteret vsqꝫ ad paliū ⁊ ānulū sua manu facta gloriatꝰ est. In quattuoꝛ predictis consistebat philosophicuꝫ indumentum. Cuius ratio assignari pōt: q̄ palio vtebat i signū honoris ⁊ venerationis: virga in signuꝫ religionis siue regiminis Anulo in signum magistralis dignitatis siue doctrinalis. Comaꝫ nutriebat in signum virilis maturitatis siue grauitatis: vñ apud philosophos valde erat reprehēsibile gestare habitū philosophicū absqꝫ vite philosophice honestate: ait Au. gelius li.ij. atti.noctium idest atheniensiū loquēs de quodam turpis vite defferente habitum philosophicum. Ad herodem inquit athicum consularem athenieñ. virum ingenio ameno: grecaqꝫ facūdia celebrē adiit quidā paliatus: ⁊ barba crinitus prope vsqꝫ ad pupam porrecta petens ab eo dari sibi corpore ide aliquod donariū. Tūc ille interrogat: quis nam eēt. At

Ille vultu sonituqꝫ oblurgatorio: se phm dixit. Mirari q̄qꝫ se addidit: cur querenduꝫ putaret qđ videret. Cui ait. video barbam ⁊ paliū: phm nūdum video. Quesso autem te inquit cum bona venia: dicas mihi: quibus nos argumētis estimas vel vt te phꝫ nosceremus. Tunc qui cum herode erant dixerunt: illum esse erraticū hominē: ⁊ nullius rei dignū incolamqꝫ esse reorum sordentium ⁊ ganearū: ⁊ nisi accipiat qđ petit conuitio turpi solitum irrepsisse. Ait Herodes. Dem⁹ huic aliquid eris tanq̄ꝫ homines non tanq̄ꝫ homini. Et iussit: ei dari p̄cium panis triginta dieruꝫ. Tūc ille aspiciens nos ait: ꝙ phm se ostentanti. Missem⁹ iussit dari mille nūmos. Et cū pleriqꝫ dicerent: nebulonem esse ⁊ malū hominem: ⁊ nulla re dignum aiūt tunc illi dixisse. Dolori inquit mihi ē: ꝙ hmói animalia spurca atqꝫ probra nomen vsurpant sanctissimum: vt philosophi appellē
Z tur. Et subdit. Maiores nr̄i athenienses: noia iuuenū formosissimorum harmodij scilicet ⁊ Aristhogonis: qui libertatis recuperande gratia: hyrpium tyrannuꝫ interficere adorsi sunt: vt nunq̄ꝫ seruis liceret talibus nominibus nūcupari. ⁊ decreto publico sanxerunt quoniam nefas ducebāt nomina libertati patrie donata: seruili contagio pollui. Cur ergo inquit patimur: nomen phie illustrissimū in hominib⁹ teterrimis exsordescere? ¶ Simili iquit exemplo ex ꝯtraria parte antiquos romanoꝝ nois patricioꝝ quorūdam: male de republica meritorum: ⁊ ob eam causam capite dānatorum censuisse: ne qui eiusdē gentis patricio nomine nominaretur: vt vocabula diffamata eorum: cū illis emortua viderētur. A
hec ibi. ¶ Ex quibus patet considerantiі reprehensibilitas philosophorū fictorum: ostendentium se phos: ⁊ vita phica nō viuentium. ¶ Itē patet hominū bonorum mirifica largitas: quia dant aliqn̄ etiam indignis: considerātes suam honestatem: non aliorum dignitatem. ¶ Item patet iusta equitas: ⁊ recta ordinabilitas: ꝙ noia nobilia non debent imponi ignominiosis: ⁊ ꝙ malorum nomina debent extingui et deleri. ¶ Item patet: ꝙ ficti phi erant detestandi apud veros philosophos quibus erat graue: ꝙ ingenuum nomē in eis sordescebat: qualiter apud sanctos hoies ⁊ apud sanctitatis auctorē dn̄m iesum detestandi sunt ficti ⁊ falsi xp̄iani: falsi ⁊ ficti religiosi: falsi ⁊ ficti clici: falsi ⁊ ficti doctores q̄ gloriantur in dictis nominib⁹ sine re nominū. i. vite debite veritate. Q̄tū enim in ipsis est: noia illustrissima exsordescere faciunt Quibus iuste potest domin⁹ di- B

cere illud Isai.lij. Nomē meum p vos blaphematur tota die ꝛ illud Apoca.ij. Nomen habes ꝙ viuas: ꝛ mortuus es.

¶ Tertia pars habet distinctiones sex. Distinctio pria. De philosophorum successione in cōi.

¶ Capl'm.i. De duob⁹ phōrum generibus: ꝛ de septem sapientibus: ꝛ eorum successione.

Onsequenter videndū est de tertio principali. s. de successiōe illustrium phōrum: ꝛ de eorum dictis moralibus ꝛ exemplis. ¶ Et primo de ipsa successione in cōi. ¶ Secundo de sibi inuicē succedētib⁹. ¶ De prio scilicet de ipsa successione Augu. bene.viij. de ci.c.ij. di.ꝙ ꝗtuz attinet ad litteras grecas: que lingua: inter ceteras gentium clarior habetur: duo phōrū genera traduntur. vnū italicum ex ea parte italie que condā magna grecia nūcupata est. Alterū ionicū in eis terris vbi nunc grecia nominaꝫ. Sequiꝫ. Jonici vo generis princeps fuit Thales milesius vnus illoꝝ septē q sunt appellati sapiētes. Sed ꝛ illi ex vite genere distinguebātur: ꝛ quibusdam preceptis ad bene viuendū accomodatis: ꝛ hi septem sapientes erāt nomīatissimi: ꝛ illustrissimi temporibus suis. De quibus Augu.vi. de ci.c.xxiiij. vbi ait: ꝙ regnāte apð hebreos Sedechia ꝛ apð Romanos Tarquino prisco: eo scilicet tempore Pictac⁹ mithilen⁹: alius a septem sapientibus fuisse phibetur. Qui neqꝫ vt septez nominarentur Thaleti quem supra cōmemorauim⁹ scilicet libro.viij. vt dictū ē: ꝛ huic pithaco adduntur. Eo tempore scribit Eusebius fuisse q̄ captiu⁹ ppl's in Babilonia tenebaꝫ. hec ibi. Et de eisdez Tuli⁹.v.tusc.q. post principium dicit: ꝙ nomen sapientie apud antiquos fuit pulcherrimū. Itaqꝫ illos septez qui a grecis sophyn.i. sapientes a nostris ꝛ habebantur ꝛ dicebantur Et de his Alexander neqꝫ lib. de naturis rerum dicit: ꝙ septem sapientibus tanqꝫ septē numinibus terrenis sublimata ē ciuitas Atheniensis: quorum responsio tanqꝫ celestibus oraculis tot⁹ orbis certificatus est: ꝛ tanqꝫ septē planetis non erraticis illustratus Et tamen hi licet essent sic reputati sapientissimi erant ēt hūiles suo modo se mutuo honorantes ꝛ reputantes se inuicem sapiētes. ait Uale.lib.iiij.c.i. vbi narrat: ꝙ piscatores vendiderāt iactū suū cū rheti: ꝛ extraxerunt mensam auream delphicam. ex qua orta est controuersia: illis capturā piscium tantum se affirmantib⁹ vēdidisse. alio scilicet emptore asserente se fortunaz emisse scilicz qð euenisset ex fortuna. ꝛ tūc. ppter rei nouitatem consulitur Apollo

D delphicus scilicet quid faciendū Qui adiudicauit:illā dari ei q ce teris sapia pstaret. Que tūc data est Thaleti. At ille misit eaz Biā ti:ille pithaco:et sic inuicem:do nec vltimo fuit data Soloni. Et in hoc euidentissimum humilita tis exemplū in eis qui pheminēt sapia. ¶ De successione vo isto rum philosophoꝝ Aug. viij. de ci. v bi.s. dicit: q iste Thales: vt successores etiā ppagaret: rerum naturaz scrutatus suasqꝫ disputa tiōes litteris mandādis emicuit: maximeqꝫ admirabilis extitit: q
F astrologie numeris cōprehensis deffectus solis et lune etiam pdi cere potuit. Aquaz tamē putauit rerum esse principium. huic suc cessit Anaximander: q mutauit opinionez: et ex suis proprijs pn cipijs quasqꝫ res nasci putauit. Iste quoqꝫ Anaximander: di scipulum successorem reliquit: q rerū cās aeri infinito dedit. Ana xagoras vo: auditor eius fuit: et rerum omniū quas videmꝰ effe ctorem diuinū animum sensit: et ex infinita materia: put ibi prose quitur Augu.

¶ Capl̄z. ij. de Solone philoso pho: et eius legibus et studio.

Solon vo qui fuit alius a septez sapientibus dedit leges Atheniensibꝰ, de cuius legibus Augu. ij. de ci. c. xvi. Et plenius Au. gelius li. xxi. dicens: q Solon Atheniēsibus leges dedit. Et de diuersitate sua G rum legum: et de ipso ac eius le gibus Trogus pompeius li. ij. di cit: q ciuitati scilꝫ atheniēn. tunc nulle leges erant: qꝫ libitus regis pro legibus erat. Eligitur So lon vir iustitie insignis. qui velut nouam ciuitatez legibus pderet qui tanto tēperamento inter ple bem et senatuz egit: cū scilicet qd pro altero ordine tulisset displici turuz alteri videretur ab vtrisqꝫ parem gratiaz traheret. Et Au. gelius v bi.s. de Solone inqꝫ et Homero et Hesiodo cōstat eos etatem egisse eisdem temporibꝰ vel Homerū aliquāto antiqorē. Et sequitur. Solonē accepimus ex illo nobili numero sapientum leges scripsisse atheniensibꝰ. Pi sistratus Athenis tyrannus fuit Solone in exiliū voluntariū p fecto: quod id sibi predicenti cre ditum non est. Iste Solon mira biliter fuit studiosus. de quo Va lerius lib. viij. c. vij. dicit: q supre mo die scilicet ante mortem assi H dentibus amicis: et quadaz de re sermonez conferentibus satis iā pressuz caput erexit. Iterrogatus qꝫ quapropter id fecisset: respon dit. Ut cū id quicquid est de quo disputatis percepero morlar. Et de eo Tuliꝰ lib. de senectute dicit: q Pisistrato tyranno querenti qua spe fretus sibi tam audacter obsisteret: respondit. Senectute Quasi dicat: q paratus erat mo

rī tunc. Et ibidem. Solonis sapi
entis eulogiū est: q se negat vel/
le mortem suam dolere: ꝛ lamē/
tis amicorum carere: vult enim
carum esse suis. Ex dictis pꝫ: ꝙ
studiosus fuit ꝛ sapiens: ꝛ qualr
vsus est sapientia sua ad aliorū
vtilitatem: dando leges ad regi/
men reipublice: ꝛ ꝙ modestus
vtendo legibus inter discordes.
Quem debent imitari sapientes
xpiani in predictis. ℭ De reliqs
sex sapientibus non legunt mlta
notabilia in libris quibus vtūtur
moderni. Et ideo redeūdum ad
successionem philosophorum su
pradictam: de qua Aug. viij. de
ci. c. ij. vbi dicit qd sequitur.

ℭ Capl'm. scdm: De Anaxago/
ra ꝛ eius virtutibus.

Q uod Anaxagoras fuit
auditor Anaximandri:
de q̄ supra. Qui. s. Ana/
xagoras respondit: se natum esse
ad celestium contemplationē: vt
dictum est supra. Et ipse fuit mū/
dialium rerum mirificus contē
ptor. De quo Val. vbi. s. dicit: q
cū ex diuturna peregrinatiōe pa
I triam repetisset: possessionesqꝫ su
as desertas vidisset: non esseꝫ in
qt salu⁹ nisi ista perissent. ℭ Itē
fuit patiens in aduersis: ꝛ sui pro
uidus consolator. De quo Vale.
li. v. in fi. di. q audita morte filij:
nihil inquit nouū: aut inexpecta
tum nuntias. Ego enim illum ex
me. natum sciebam esse mortalē

Idem ait Tul. iij. tusc. q. Itē fuit
contemptor generis mortis. De K
quo Tul. li. i. tusc. q. di. q querē
renti ante mortem an in patriaꝫ
vellet afferri: nihil necesse est in/
quit. tantū vndiqꝫ vie ad inferos
Et in pdictis iste phus similiter
est imitandus.

ℭ Scda distictio. de Diogene.

ℭ Capl'm. primū. De Antistene
magistro Diogenis.

A lter vo auditor sup/
dicti philosophi: ꝛ sic
condiscipulus Ana/
xagore fuit Diogenes
fm Aug. vbi. s. qui di
xit: aerem: rerū esse naturam: de
quibus omnia fierent: ꝛ euꝫ esse
compotem diuine rationis. sine
qua nihil ex eo fieri posset. ait ta/
men Hiero. contra Iouinianuꝫ
q Diogenes fuit discipulus An/
tistenis. Unde ait. Legunt pluri
mi philosophorum. non tantuꝫ
diuitias contempsisse: sed etiā ab
iecisse quasi impedimentum sa/
pientie ꝛ virtutꝫ. Fecit hoc Socra
tes quem omniū philosophoruꝫ L
secte quasi prudentie ꝛ virtutꝫ vni
cum fontem venerant. Antiste/
nes quoqꝫ cum gliose rhetoricaꝫ
docuisset: audissetqꝫ Socratem
dixisse fert ad discipl'os suos. Abi
te: magistrum querite: ego eū iaꝫ
reperi. Statimqꝫ venditis q̄ ha/
bebat: ꝛ publice distributis: nil si
bi plusqꝫ paliolū reseruauit. Hu
ius autem Diogenes ille sectator

fuit potentior rege Alexandro et nature humane victor. Cũ autez Anthistenes: discipulorum nullum recipere vellet: et perseverantem Diogenez removere nõ posset novissime minatus est sibi clava nisi abiret. Cui ille subiecisse caput fertur atqz dixisse. Nullus tam duro baculo erit qui me possit a tuo consortio separare.

¶ Capitulum secundum. De vita Diogenis et eius virtutib⁹. scz volũtaria paupertate: rigore animi: et constantie eius.

Refert Satyrus qui virorum illustrium scribit hystorias: q̄ iste Diogenes pallio duplici vsus sit pp̄ter frigus: peram pro cellario habuit: secũqz portavit: et q̄ clavaz gerebat ad corpusculi fragilitatem qua iam senex membra sustẽtare solitus erat. remorachios vulgo sic appellatus: in presentẽ horam poscens a quolibet et accipiens cibum. Habitavit ãt in portarũ vestibulis et porticibus civitatum vsqz profitens verum: et transeũtium abigens aut notans vitia q̄ mores fedabant. Cumqz se torqueret in dolio: se domum volubilem habere iocabat. se cũ temporibus imutantem. Frigore enim os dolij v̄tebat ad meridiẽ: estate: ad septemtrionem: et vbicunqz sol se iclinaret. Diogẽis simul pretorium divertebat. Quodam v̄o tempore: cum in vsum potandi: calicem ligneuz gereret: vidẽs puerum manu concava bibere: elisit eum in terra dicẽs. Nesciebam: q̄ natura haberet poculuz Nihil vnq̄z de animi rigore remisit. In eodẽ vultus tenore etiã adversis interpolatus p̄stitit. Et vt plene Socraticuz eũ nosces: calcatis turbinibus fortuitorũ: adversus omnem dolorem et miseriam: vniformi duravit p̄posito. Dicebat eniz. Hec semp a philosopho aliena: et impotẽ sui: i quez fortune quippiã licet. Virtutẽ ei⁹ et continentiaz mors quoqz indicat. Nam cũ ad agonum olympicum q magna frequentia celebrat iam senex pergeret: febri in itinere apprehẽsus accubuit i crepidine vie. Volentibus autẽ amicis: eum aut in iumentũ: aut i vehiculum tollere: non acqeuit: sed transiens ad arboris vmbraz ait Abite queso et spectatum pergite hec nox aut me victorem probabit: aut victum. Si febrem vicero: ad agonem veniam: si me vicerit: ad inferna descendam. Ibi qz per noctem eliso gutture: non tam mori se ait: q̄z febrem morte excludere Deceptus opinione vel rorum fortium et exemplo in extreme difficultati sarticulo: ne aliunde inferereẗ: mortẽ vltroneaz credidit appetendaz. Hec ibi. Et idem. Poli. li. v. c. xv. Et de hoc in parte Señ. ep̄la. xliiij. loquens de ipso Diogene dicit: q̄ cũ vidiss

set puerū manu concaua aquaz bibentem: fregit protin⁹ exēptuz e perula calicem cum obiurgatione sui. Quamdiu homo stult⁹ supuacuas sarcinas habui? Qui se complicuit in dolio: ꝛ in eo cubitauit. Ideo concludit: eū esse sapientiorem illis: qui querunt mūdi huius irritamenta ꝛ supflua.

¶ Capitulum tertium. De refutatione muneruz Alexan. ꝛ ꝙ suit eo potentior.

Tem Señ. v. de benefi. c. v. dicit: ꝙ Alexander quasi omnes vicit nationes: a Diogene tamen victus est Eo die super humāe superbie tumens mensuram vidit aliquem cui nec dare qcꝗ posset nec eripere. Et ideo potentior ipso Alexandro omnia possidēte. Plus enim erat: ꝙ hic nollet accipere ꝗ qd posset ille dare. Et Val. li. iiij. c. iij. di. ꝙ Alex. continentiam Diogenis vincere nō potuit. Ad quem in sole sedentem cum accessisset: hortareturqꝫ: vt si q̄ sibi prestari vellet indicaret: vir robuste prestantie ait. Vellem de ceteris. vt a Sole mihi non obstes. Quasi dicat. Non stes inter me ꝛ solem. ꝛ exoruit sententiā Alex. Nam Diogenem gradu suo pellere temptauit. sed celleri⁹ Dariū armis potuit pelleř suo gradu regali. Et de hoc Juuenalis lib. v. satyra. ij. Sensit Alexander testa cum inquit in illa. i. dolio. Magnū. i. Diogenem habitatorē: ꝗto felicior hic q. Nil cuperet: ꝗ q totum pasceret orbez. Ubi ait expositor: ꝙ Alexāder licet totius orbis haberet dominium: illi⁹ vitam sue preposuit. Et de hoc. s. q̄liter petijt ab Alexandro: ne staret inter se ꝛ solem: Tulius. v. tus. q. ante fi. Mirific⁹ ergo contemptor omnium opulentiarū: excellentiarum: ꝛ etiā suiipsi⁹ fuit ipse philosophus. Unde gliabatur ꝙ fuerat ex diuite fact⁹ pauper: laudabatqꝫ magistruz suū q fecerat eum pauperem: prout dr li. i. Saturnal' ante me. ꝙ Diogenes Antistenem magistrū suum solebat veluti vituperando laudare. Ipse: me aiebat mendicū fecit ex diuite: ꝛ pro ampla domo fecit i dolio habitare. Melius autem dicebat ista: ꝗ si diceret: gratus suz illi quia me philosophum ꝛ cōsumate virtutis virum fecit? hec ibi Unde ꝛ gratias agebat magistro suo qui fecerat eum pauperem. ꝛ a iactantia cauebat a predictis verbis.

¶ Capitulum quartum. Qd fuit similis dijs inmortalibus ꝺm Senecam.

D E huius autez perfectione in talib⁹ Señ. in lib. de trāquillitate animi circa mediuz. vbi ait: ꝙ facili⁹ est q̄busdam non acqrere pecuniam ꝗ amittere. Ideo letiores videb quos nunꝗ fortuna respexit ꝗ

quos deseruit. Uidit hoc Diogenes vir ingentis animi et effecit: ne quid sibi erripi posset. Tū inquit paupertatem: inopiam egestatem vocans quod voles ignominiosum nomen securitati impone. Sequit. Si quis de felicitate Diogenis dubitat: potest idē dubitare. et de deorum imortaliū statu: an parum bene degāt: quia illis non predia non orti sint: nec aliq̄ colono rura preciosa: nec grāde in foro fen9. Et post. Hūc tu pauperem putas: an diis imortalib9 similem qui se fortuitis omnibus exuit: hec ille. Ex quib9 cōcludit ipsum Diogenem feliciorem esse Pompeio: Cui numerus erat multorum seruorum. Diogeni vero vnicus erat seruus.

Capitulū quintum. De noluntate reuocandi seruum: et quod sua fortuna melior fuit quam regis persarum.

De ipso quoque Diogene narrat ibidem quod ei9 unicus seruus fugit: nec eū reducere cum monstraret curauit. Turpe inquit est: Manē sine Diogene posse viuere. Diogenem sine Mathen nō posse. Ex quo patet eius animositas: et magnanimitas: Dedignabatur enim querere illum qui nolebat secum viuere. Et de hoc Tuli9 .v. tuscu. q. dicit: quod hic Diogenes disputare solebat: quanto regem persarum vita fortunaque superaret. sibi nihil deesse: illi vero satis nunquam fore se illius voluptates non desiderare quibus satiari nunquam posset. suas autem consequi illū nullo modo posse. Ex hoc patet qualiter abdicauit oēs voluptates exteriores et cupiditates suo modo.

Capitulum sextū de ei9 patientia in sustinendo iniurias.

Non solum autem fuit cōtemptor talium: sed fuit mirabilis cōstantie et patientie: put narrat Sen. in 3o lib. iij. de ira: vbi monet ad patientiā Contumeliam inquit tibi fecit aliquis? Nunquam maiorem quam Diogeni philosopho stoyco. Cui cum de ira disserenti adolescens proteru9 in faciem inspuisset: tunc ille leniter et sapienter. non quidem inquit irascor: sed dubito an irasci oporteat. Et idem. Quāto videbitur melius. s. sustinuisse. Cui cum agenti causam in frontē mediam quātum poterat attracta pingui saliua Lentulus inspuisset: Ille abstersa facie: affirmabo inquit. o Lētule falli eos: qui te negāt os habere. Mira igitur eius patientia in cōtumeliarum perpessione. Item de eius patientia in cōtemptu generis mortis et sepulture. ait Tu li9 .i. tus. q. di. quod Diogenes. s. moriens: iussit se proici inhumatum. Cui cum amici dicerent: quod a feris devoraretur: respōdit. Minime sed baculum quo abigam ponite. Cui dicūt. Quid poteris nō

sentiens.s.tunc?at ille. Quid igit ferarum laniatus mihi non sentienti oberunt? Ex hoc concludēt ꝙ minie obest carentia sepulture

¶ Capl'm septimū: De patientia ⁊ aiositate ei⁹ in captiuitate.

f Uit enim in omnib⁹ cōstans: nulla molestia fractus. Unde. Au. geli⁹ li. ij.c.xvij. Cum Diogenes inquit ex libertate in seruitutem act⁹ vēderet: cum: eum emere quidam vellet: percūctat⁹ quoqȝ esset: qd genus seruitutis sciret: noui inqt
A hoibus liberis imperare: Tūc ille eū emit:⁊ manumisit: filiosqȝ suos ei tradens: accipe inquit liberos meos quibus imperes. patet igitur: ꝙ nulla captiuitate victus est.

¶ Capl'm octanū. De eius patiētia in dolorib⁹ sustinendis.

t Tem in doloribus sustinendis fuit longanimis ⁊ robust⁹. Unde Fulgentius li. Michologiarum. Diogenes inquit Cynnicus cum dolore torqueret: ⁊ vidisset homines in amphiteatrū concurrentes aiebat. O hominū stultitiā: currunt spectare homines feris repugnātes: ⁊ me pretereunt cuȝ naturali dolore certantem. Quasi dicat. Transeunt ad videndum min⁹ mirabilia: non cōsiderantes maius mirabile. quod est in me. Ex dictis patet qualiter fuit longanimi patientia solidus. Ut enim di. Solinus. li. ij. ante. fi. Heraclit⁹ ⁊ Diogenes Cynnic⁹ nihil vnqȝ B de rigore animi remiserunt calcatisqȝ turbinibus fortuitis aduersus omnem dolorem ⁊ misercu/lam. i. miseriam: vniformi durauere proposito. Et Sen. de tranquilitate ai dicit ꝙ fortuna apud Diogenem nihil suū habebat.

¶ Capitulum nonum. De ei⁹ cōtinentia in edomatione interiorū concupiscentiarum. D

i Tē fuit i edomatiōe cōcupiscentiarū ⁊ passionū modestus: ⁊ sui modificatiuus: ac libidinū exteriorū cohibitiu⁹. Unde in collationib⁹ patrum: collatione Thelemōis monachi dr. ꝙ cū Diogenē qdā intuens diceret: Oculi corruptoris puerorum: in quem cū eius discipuli irruere vellent ait: Quiescite o sodales. sum etenim. s. talis: sed C contineo me. Quasi dicat. Pronus sum ad libidines: sed me cohibeo. sicut poterat fieri sine gratia. Et ibidem de eo. dr ꝙ cuidaȝ pro adulterij crimine puniendo ait. Qd gratis vendit siue dat noli morte emere.

¶ Capitulum decimum de seueritate in arguēdo alios nulli adulando. E

l Tem: iste Diogenes fuit ad docendum alios studiosus: cum esset circūquaqȝ profitens verū habitās in porticibus ciuitatum: transeūtiū

notans aut abigēs vitia que mo
B res fedabāt:vt.s̄.habitum ē. Vñ
Señ.de Diogene ⁊ alijs Cynicis
ep̄la.xxxvj.dicit. ꝙ obuios mo/
nuerunt. Et in docendo fuit con
stans ⁊ veridicus suo modo:nul
li parcens vt tactum est: nec pro
cōmodo vel emolumento veri/
tatem dimittens.ait Val.li.iiij.c.
iij.di.ꝙ cum Diogeni olera lauā
ti Aristippus diceret:Si Dionisi
D um.s.tyrānum adulari velles:nō
ista esses.i.comederes:respōdit.
Imo.tu:si ista esses.i.comederes
Dionisium non adulares.s. blan
diendo.Veridicus ergo fuit veri
tatis ⁊ iustitie anūciator:malens
paucis ⁊ vilib⁹ sustentari ꝙ̄ ma/
gnatibus adulari.Vnde ⁊ in deū
herculem verbum ludicrū.i.cō/
tumeliosum protulit: ꝓut ait Ta
lius.c.xii.Et ideo proferens ve/
ritatem: aliquādo deridendo pu
gnabat: prout dicit Tarquilli⁹.c.
xxxvj. Sugillās Diogenis dictū
fuit. Mergenses inquit obsonāt
quasi die crastina morituri: edifi
cāt q̄si semp victuri.Quasi dicat
Parce tonāt: ⁊ supflue edificant
¶ Capl'z.vndecimū. De sua cō
passione malis aliorum.

Ste qñ exhibat in pu/
E blicū flebat:ait Iuuena/
lis li.iiij.satyra prima lo/
quens de Democrito q ridebat
quotiens exiret in publicum: ⁊ d
Diogene qui flebat:ꝙ fuit graui⁹
⁊ mirabili⁹. Iam ne ingt laudas:
ꝙ de sapientibus alter. Ridebat,
quotiens a limine mouerat vnū
Protuleratqȝ pedem: flebat cō
trari⁹ alter.Sequit. Sed facilis
cui⁹ rigidi censura cachini. Mi
randū vnde illis oculis suffecerat
humor. Ait tamen Señ de tran
quilitate animi ante fi. ꝙ Hera/
clytus fuit ille q flebat: qꝛ omnia
que agimus videbantur sibi mi/
serie:Democritus ridebat:qꝛ sibi
videbantur ineptie: vt infra dice/
tur.Sȝ de vtroqȝ potuit esse verū
¶ Capl'm duodecimū.De iniu/
rijs eius dictis. Z

E eodem etiam Dioge/
ne narrantur quedaȝ in
tractatu de dictis philo/
sophorum ꝙ.s. cum Diogeni do
mum suam homo turpissim⁹ ōn
deret omnib⁹ in ea locis auro ni
tentibus: in faciem eiusdem do/
mini spuit.Et iterrogatus quare
hoc fecerit:respondit: qa nihil tā
vile in domo vidisset.¶ Ibideȝ G
dr ꝙ iterrogat⁹ cur tantā barbā
gereret rñdit. si mlier eēt barba
ta q̄si portētū eēt vir āt barbatus
cur accusat assignāri barbā dr iaȝ
seruū. Ibidē recitat dciñ ei⁹: Ad
emēdationē sui ingt glibet nostrū
aut est sibi valde amicus: aut val
de inimicus. Et ibidem dr: ꝙ cū
Diogenes quendam inopem ro
garet:⁊ panem ab eo peteret: id/
qȝ circunstantes mirarent:cōdis
co:inquit ferre repulsam. Et ibi/
dem: ꝙ cum sibi quidam profer

ret aliq̃ maledicta de eo ab amico eius an id inquid amicus dixerit: durum est. De te autem: mihi manifestuz est. Et ibidē: q̄ cū ei nuntiaret amicus: te amice cō cti vituperant: oportet inq̄t Diogenes sapientiam ab insipientibus feriri. Esse enim meliorez se indicat lingua mala illum quem carpit. Et hoc idem recitat in policrato. li. iiij. c. xiiij. de eodez legit vbi. s̄. de dictis philosophorum. q̄ cum q̄dam dyalecticus eum interrogasset. Quod ego inquit sū
I tu non es. quod cū ipse annuisset: subdit ille. Homo autem sū: Id q̄ cum assensisset: conclusit ille. Ergo tu non es homo. Hoc inquit Diogenes falsum est. ꝛ si verum id vis fieri. s. q̄d concludis: a me incipe dicēdo. s. mihi: tu es homo: concludendo te non esse hominem.

¶ Capitulum decimūtertiū. De eius disputatione cū Antipatre d̄ rerum venditione.

Et de probabili disputatione huius Diogenis ꝛ Antipatris discipuli ei⁹ Tulius. iij. de offi. c. xij. ꝛ post: q̄ aliō Diogeni babilonico magno ꝛ graui stoyco: aliō Antipatri ei⁹ discipulo homini acutissimo i rebus emendis ꝛ vendendis videbatur. Antipatri enim omnia patefacienda esse videbat: vt ne q̄d omnino quod venditor nozit: emptor ignoret. Diogeni venditorez quatenus constitutum est in iure ciuili dicere vitia oportere: vel eā optime vendere. Et ibi recitatis vtriusq̄ rationib⁹ probabilibus concludit auctor: q̄ in quibusdaz causis dubijs: ex alia parte deffēdit honestas: ex alia vtilitas: Utilitatez reipublice respiciebat Diogenes: ideo dicebat. q̄ venditor non coegit emere: emptor q̄ placuit emit voluntarie: res vendita exposita fuit ei apte ideo nō oportuit venditorez vitia rei narrare. Econtra dicebat alius: q̄ ea lege natus est homo: vt prosit humane societati: ꝛ vniuscuiusq̄ vtilitas sit cōmunis: ꝛ ecōtrario. Et sic vterq̄ probabiliter ꝑcedebāt in sua consideratione.

¶ Capitulum decimūquartum. De eius honore ex legatione ad Senatum Romanum.

Merito ergo ob insignes suas virtutes ꝛ multimodas: sicut esse possūt virtutes sine gratia diuina fuit apud omnes famosus ꝛ honorat⁹ Ait Tul. iiij. tus. q. Diogenem stoycū ꝛ Carnaydem achademicum: ꝛ Tritolaum peripateticum: sicut supaddit. Au. geli⁹. li. xix. missos fuisse legatos ab Atheniēsib⁹ ad Senatum Romanum. Ex quo p̄z eos fuisse reputatos magnos et honorificos apud omnes. Et hec omnia collecta sunt non ob eius cōmendationem: cū nemo sit commēdandus absq̄ diuina

gratia

gratia peficiente: sed ad excitatio nem fidelium pbantium ad euz imitandum in operibus predicti ait Hiero. contra Iouinianũ in fi. Ubi postq̃ enumerauit gesta Diogenis quasi concludit. Uni⁹ philosophi exemplum: vt formo sulinostri ⁊ rosuli: ⁊ vix summis pedibus adumbrantes vestigia: quorum verba in pugnis sunt: ⁊ silogismi in calabus: qui pauper tate apostolorũ: ⁊ crucis virtutẽ aut contemnunt aut nesciũt: imi tent hui⁹ saltẽ parcitatez. Ex his pz ob quã cãm beat⁹ Hiero. reci tauit predicti philosophi gesta.

M

¶ Tertia distinctio. De Socra te: ⁊ eius vita.

¶ Capitulum primum. Qd qui dam spũs: fuit eius comes.

His phabitis d Diogene redeundũ ẽ ad successio nem philosophorũ vbi dimissum est supra. vt enim ait Augu. viij. de ci. c. ij. Anaxagore qui fuit ɔdiscipulus cũ Diogene successit Archelaus: qui posuit: omnia constare de particulis in ter se similibus: vt ait ibi Augu. Cui⁹ discipulus Socrates fuisse perhibetur qui fuit mirificus in phia ⁊ virtutib⁹ phicis. Ipse. n. fuit princeps phie: ⁊ de celo euo cauit eam: ⁊ in vrbibus colloca uit ſm Tuliũ primo tuscu. q. vt dictum est. s. Unde Poli. li. iiij. c. vi. ⁊ sumit a Plinio: Socra tes: Appolinis oraculo sapienti-

N

simus iudicatus est: ⁊ sine ɔdic tione septez illos qui dicti sunt sa pientes incompabiliter antecessit non in oppinione sapientie sz virtute. Et huic fuit quidam spi ritus comes eũ in multis erudiẽs sicut dicit Apuleus: quem vocat deum Socratis. de quo fecit li brũ qui dicitur de deo Socratis. vbi multa de hoc. vnde Augu. viij. de ci. c. xviij. Apule⁹ platoni cus vnum scripsit librum cui⁹ ti tulum esse voluit: de deo Socra tis: vbi. s. diserit ⁊ expõit ex quo genere numinũ Socrates hũit coniunctum ⁊ amicitia quadam conciliatũ: a quo perhibetur so litus admoneri: vt desisteret ab agendo: quando id quod agere volebat non prospere fuerat euẽ turum. asserit autem apertissime: illum non deum fuisse sed demo nem. de quo multum Calcidius super thimeũ. li. primo. Socra ti inquit a puero demon comes: rerum agendaꝝ preceptor fuisse non vt hortaretur eũ ad actum aliquem: sed vt prohiberet qd fieri non expediret. Et post Socrati vigilanti non deerat propitia di uinitas: que eius moderaret ac tus: vt demõstrat Plato i cachi demo dicens in persona Socra tis. Est ab ineunte etate numen quoddaz mihi comes: idq̃ vox est: q̃ cuz ad animum meũ sen sumq̃ ɔmeat signat ab eo quod agere ꝓposui temꝑandũ. hortat

O

P ergo ad nullum actum. Et post ait Calcidius. Egit imbecillis ho minuz natura presidio melioris prestantiorisqꝫ nature. vox autez illa quam Socrates sentiebat ñ erat talis vt opinor: que aere icto sonaret: sed que ob egregium te stimonium propter ea que intel ligenti anime presentiam solite di uinitatis reuelaret. Siquidē pu ra puris misceri fas sit: atqꝫ vt in somnis audire nobis videmur voces sermonum: ꝛ expressa ver ba. Nec illa vox est: sꝫ vocis offi ciuz imitans significatio. Sic vi gilantis Socratis mens pñtiam diuinitatis significati pspicui notio ne augmentabatur. Hec ibi. Et de hoc Tulius primo de diuina tione ante finē. de Socrate īquit accepimus: ꝙ que ab ipso ī libro Socraticorum sepe dicit diuinū quoddam demon appellat. Cui semper ipse paruit nunqꝫ impel lēti sed reuocanti. Ideo sicut ait ibi: cū ille magnificus phus: sen tentijs impijs esset dānat⁹: eqssi mo animo duxit mori. Neqꝫ .n. tunc domum egredienti: ꝛ ascen denti in locum in quo causaz di xerat: signum sibi vllum quod consueuerat a deo illo quasi ma li alicuis impendentis datum ē. Et per hoc concludit Tulius ibi diuinationē esse. ¶ De parentib⁹

Q ꝛ origine Socratis Ual. li. iij. c. iiij. Socrates inquit non solum hominum consensu: sed Appol linis oraculo sapientissimus iudi catus: Phanarhete mr̄e ꝛ So phonico patre marmoreo genit⁹ ad glorie clarissimum culmē ex cessit. Sequitur. post ab errorib⁹ indoctus abductum animuz su um in cima conditionis humāe ꝛ in secessu pectoris repositos affectus scrutari coegit: si virtus per seipsum estimatur: vite magi gister optimus. hec ibi.

¶ Capitulum. ij. De eius studio sitate ꝛ humilitate in adiscendo.

M Erito ergo fuit sapientia preditus: tum quia a tali numine sue spiritu illu minatus ꝫm phos: tum quia stu diosissimus. Ait enim Tuli. iiij. tuscu. q. Socratem ꝛ Platonez vniuersas terras lustrasse ad inq rendam sapientiam. Et hoc vsqꝫ ad senectutem: ait Uale. li. viij. c. viij. Socratem etate prouectuz fidibus tractandis operam dare cepisse: satius iudicantem huius artis vsum sero ꝙ nūqꝫ operaz percepisse: ꝛ musice rationis vi lissimum elementum aduertere voluit. Et sic dum ad discenduz se semper pauperem credidit: ad docenduz: se fecit locupletissimū Qui licet sapientissimus esset: se nihil scire reputabat, propter qđ fuit illud dictuz cōmune Socra ticum. hoc scio: me nihil scire: vt ait Hiero. epistola. xxxv. ꝛ in pro logo biblie. vnde comentator su per primum Ethicorum So-

crates gloriosa fugiebat: dicebat/ q semper: se nihil scire. Non igi tur mirum si fuit sapiens: q: su/ perne illustrationis luminositas qua ipse fuit illustratus sꝫ dictos auctores: iugis studiositas iter/ na humilitas. vite longeuitas in ducunt sapientiam.

S

¶ Capitulum tertium. De virtu tum suarum multitudine ꝛ ma/ turitate.

Non solū āt polluit sapiē tia: sed virtutibus phicis ꝛ quasi inumeris. vnde historie tripartite li. vij. ꝛ post pn cipium. Socrates apud grecos mirabilis castitate: iustitia aliisqꝫ virtutibus: quem Plato mira/ bilis phs ꝛ trogus non solū tāqꝫ deum habilem honorat: sꝫ vltra hominem pronuntiat: ob scilicet virtutum heroicarum eminētiā quib⁹ homines sunt similes dijs vnde ꝛ ppter vite elegantiam di cebatur habere numen comitās vt dictum est. de virtutibus eius ꝛ matura grauitate. Au. gelius. li. ij. vbi. s. dicit: q stare dicit So crates pertinaci statu perdi⁹ atqꝫ pnox. i. per diem ꝛ noctē. a sum/ mo lucis ortu vsqꝫ ad solem alte rum orientem: immobilis hisdē vestigijs: ore atqꝫ oculis in eūdē locū directis: cogitabundus tāqꝫ quodaꝫ excessu mentis atqꝫ ani mi facto a corpore. Temperantia quoqꝫ tanta fulsisse traditum est. vt fere vite sue tempora: valitudi

T

ne inoffensa vicerit. In illius pe stilentie vastitate q̄ ciuitas Athe niensis est vastata: his parcendi moderandiqꝫ rationibus: ꝛ a vo luptate dicitur caruisse: ꝛ salubri tates corporis retinuisse: vt nequa/ qꝫ fieret: communi omnium clade obnoxius. hec ibi. Ex quibus pꝫ qꝫ grauis fuit maturitate: qꝫ soli/ dus stabilitate: q modest⁹ sobrie tate. vnde Au. geli⁹ li. xx. post pn cipium dicit. q voluptas gustu ꝛ tactu fedissima est sm sapientes ꝛ huiusmodi libidies: coēs sunt hominib⁹ ꝛ bestijs. Homini. n. cum sue ꝛ asino sunt comunes. Ideo dicebat Socrates: mltos propterea velle viuere: vt ederēt ꝛ biberent: se autē bibere: ꝛ ede re vt viueret. Moderata igitur persimonia vsus est in predictis

V

X

¶ Capitulum quartuꝫ. De eius mirabili patientia in multitudie impugnantium.

Patiētia vō mirabili fuit inuictus in omnib⁹ susti nendis ait Señ. epistola lxx. Non inquit q: difficilia sunt multa scilicet non audemus: sed quia nō audemus: difficilia sunt Et si exemplum desideratis: ac/ cipite Socratem Socratē senē per oia aspera iactatum: inuictuꝫ tamen: ꝛ a paupertate: quaꝫ gra/ uiorem sibi onera domestica fa/ ciebant: laboribus quos milita/ res quoqꝫ pertulit: qb⁹ ille domi exercitus siue in vxorem morib⁹

feram: lingua petulantem: siue i libros indociles: ⁊ matri q̄ pr̄i similiores: sic fere semper aut in bello fuit: aut in tyrānide: aut in libertate: bellis ⁊ tyrānide seuio/re viginti septem annis pugnatū est: post finita arma: triginta tyrānis noxe dedita est ciuitas: eqbꝰ plerique inimici eius erant. No/uissima damnatione: est sub grauissimis hominibꝰ impleta obiecta est ⁊ religionum violatio: ⁊ iuuentutis corruptela: quam im/mittere in deos: i patres in rēpu/blicaȝ dictus est. post hec carcer ⁊ venenū. Hec vsque eo Socratꝭ animum nō mouerūt ⁊ nec vultum quideȝ mouerūt. Illā mirabileȝ laudē ⁊ singulareȝ vsque ad extremū seruauit. Nec tristioreȝ quisque nec alacriorem Socratē vidit. Equalis fuit in tanta inequalitate fortūe. hec ibi. ⁊ de his sparsim in alijs multis locis. vñ Seneca ep̄la. xxxv. dicit: ꝙ triginta tyrāni eū circūsteterūt nec ifringere potuerunt animū eiꝰ. Et ep̄la lxxvij. dicit: ꝙ triginta diebus in carcere ⁊ in expectatione mortis exegit: non hoc aio tanq̄ mūtas species tā longuȝ tp̄us reciperet: sȝ vt p̄beret se legibus: vt fruēdū amicis extremuȝ Socratē daret.

¶ Cap̄m. v. De patiētia eiꝰ in sustinendo rixas vxoris ⁊ familie

Licet auteȝ multimodas p̄secutiones ⁊ molestias habuerit: vt dictum est mirabil̄r tamē patiens semper fuit. Iugeȝ enim molestiā passus est ab vxoribus. Sicut recitat Hieronv. ꝯ Iouiñ. di. ꝙ Socrates Xantipeȝ ⁊ Mirthro neptem Aristidis duas habebat vxores: Que cū crebro inter se litigarēt: ⁊ ille eas irridere solitus erat: ꝙ propter se fe/dissimum hoiem simis naribus recalua fronte: pilosis humeris: repandis cruribus disceptarent: nouissime vertunt in eū impetuȝ ⁊ mulctatum fugientemque diu p̄secute sunt. Quodam t̄poe: cū infinita cōuitia ex superiori loco ingerēti Xantipi restitisset: aqua perfusus immūda: nihil aliō re/spondit q̄ terso capite sciebā in/quit: ꝙ ista tonitrua hymber sequeretur. Et de eius patientia in sustinēdo cōuitia vxoris. Au. gelius lib. ij. dicit. ꝙ cū Alcibiades euȝ interrogaret: quare Xantipē vxorem admodū morosam iur/giosam: ⁊ que die noctuque mulie bribus scatebat molestijs do/mi non abigeret: respondit. Cuȝ talem domi patior: insuesco ⁊ ex/erceor: vt ceterorum foris petu/lantiam ⁊ iniuriam facilius ferā virtuose ergo patiēter fuit: q mo/lestijs vtebatur ad exerciciuȝ nō ad impatientie impetum. ¶ Itē filios habebat predicte vxori si/miles: vt dictum est supra. ⁊ ita discolos ⁊ sibi dissimiles ⁊ inobedientes: imo vt ait quidam sapiens in tractatu suo: vxorem ha

buit scortatricē: et filios scortato-
res. Seruum etiam habebat di-
scolum: et sibi molestū: erga quē
etiam patiens fuit: ait Sen. ij. de
ira di. q ira .i. vindicta siue pena
differenda est ad emendationē
A ei' qui debet puniri. Un Socra
tes seruo ait. Cederē te: nisi ira-
scerer. Admonitionē serui in tē-
pus sanius distulit. Illo tempore
se admonuit: cuius erat temperā
C dus affectus. Nō enim ausus fuit
se ire comittere. hec ibi. Multū
ergo fuit patiēs in sustinēdo vio-
lentias familie prope.

¶ Capitulum. vi. De patientia ei' in sustinendo iniurias illatas ab alijs: et de sua modestia.

i Tem patiens fuit in su-
stinēdo iniurias ab alijs
illatas. Ait Sen. primo
de ira. Respiciamus inquit exē-
pla eorū quorum patiam lauda-
mus: vt Socratis: qui comedia
rum publicatos in se spectatos
sales: et in bonā ptē accepit: risit-
qz non minus: qz cū vxore Xan
tipe nqua immūda perfunderet.
Et ibidē li. iij. dicitur: q iniuria-
D rum alia est differenda: alia de-
cidenda: alia edomanda. Circū-
ferenda mltis modis est ira: ple
rūqz in risum iocūqz vertat. So
cratem enim collapho pcussum
nihil dixisse fertur: qz molestum
esse: qr nescirent homines quan
do cum galea prodire deberent.
Multum dnabatur suis passio-
nibus: qui sic se moderabat. Un
sequitur ibi: q in Socrate signū
ire erat: vocē submittere: loqui par
cius. Apparebat tunc ille sibi ob
stare. Deprehendebatur itaqz a
familiaribus et coarguebat: nec
erat exprobratio illi latitantis ire
ingrata. Ideo quando sentiebat:
se habere occasionem irascendi.
cōsistebat et laborabat: vt rōne co
hiberet impetus: ait Tulius. iiij.
tuscu. q. in fine. Qui a natura in- B
quit dicūtur iracundi aut inuidi:
a mala valitudine animi: sanabi
le tn̄ est illud. s. malum: vt dicitur
de Socrate. Cum enim mlta vi
tia in cōuentu collegisset in vnū
zephirus: se naturam ex forma
prospicere fatebatur. derisus ē a
ceteris qui illa in Socrate vitia
nō agnoscebant. ab ipso aūt sub
leuat' est dicens: illa sibi inesse, si
gna sed rōne a se deiecta. Quasi
dicat. Naturalr sibi inerāt passio
nes: sed eas rōne cohibuerat et
domauerat. Jō Vale. lib. ij. dicit.
q inter alia Socratis magna: il
lud preclarum est: q in eodem
vultus tenore etiam aduersis in
terpolantibus perstitit.

¶ Capitulum. vij. Qualiter fuit inuictus a molestijs exteriorib'.

s Icut autem inuict' fuit
a molestijs hominū: vt
dictum est a Sen. sic fu
it inuictus a molestijs pauptatis:
vt habitum est a Sen. Fuit enim F
omnium mundialium cōtemptor

sicut et alij philosophi: et multo amplius ex quo fuit magister et princeps philosophorum: ait Tulius v.tus.q.loquens de contéptu omnium a philosophis habito. Omnes inquit philosophi omnium disciplinarum nisi quos a recta ratione natura vitiosa detorqueret: eodem hoc animo fuerunt: siue esse potuerunt Socrates inquit cum magna sibi vis auri et argenti ferret: quam multa inquit non desidero. Quasi dicat nec ampliora desidero. Omnia enim dimisit Socrates ait Hiero. super Mat.c.xix.lz non debito fine: quia non propter xpm. Et licet sic omnia dimisisset non tamen importune petebat etiam necessaria: ait Sen.vij.de benefici.di.c.xviij. Cum homines loquerentur de rebus emendis: ait Socrates

G audientibus amicis. Emissez pallium: si nummos haberem: neminem poposcit: omnes admonuit. et concludit quia propter acerbos exactores repetere prohibemus: non vt numquam fiat sed vt parce fiat.

¶ Capitulum octauum. De contemptu pomparum secularium.

Item licet indigeret: non tamen importune ingerebat se ad magnates: nec inuitationibus eorum acgescebat: ait Sen.v.de bnfi.c.iiij.di. quia Archelaus rex rogauit Socratem: vt ad se veniret: dixisseque Socrates creditur: se ad illum nolle venire a quo beneficia acciperet cum illi reddere paria non posset. H

Et ibi opponit Sen. qualiter ait Boe. Cum ille daturus eet aurum et argentum: recepturus scilz contemptum vtriusque: quia scilicet esset maius? Item poterat referre grãz quod mai9 eet Item poterat eum docere multa: et docere regnare: quod etiam eet maius bnficium. et rndet: quia hoc dixit vir facet9: et cui9 per figuras sermo procederet: derisor omnium maxime potentum. Maluit enim: illa versute negare quam contumaciter: aut superbe. Item timuit fortasse: ne quid cogeretur accipere quod nollet: timuit ne quid indignum Socrate acciperet. sed dicet aliquis. Negasset si vellet. sed tunc instigasset in se regem insolentem: et omnia sua exterminare valentem. Sequitur. vis scire: quia vere voluerit? Noluit ire I ad voluntariam seruitutem is cuius libertatez ciuitas libera ferre non potuit. hec ibi. ex quib9 patet quia seruit9 est acgescere inuitationib9 magnatum: et eas suscipere.

¶ Capitulum nonum. De vtilitate sue doctrine.

Item fuit benign9 et plus remissor mercium siue pecunie sibi debitarum: ait Sen. primo de bnfi.c.vi.di. Socrati cum multi pro suis facultatibus multa offerrent: ethnic9 pauper auditor: nihil inquit dignum te quod dare possum inuenio: et hoc vno mo pauperem me sentio

H Itaq3 do tibi vnū3 quod habeo
scilicet meipsu3. Hoc munus ro
go qualecūq3 est boni consulas:
cogitesq3 :alios cū tibi multū da
rent plus sibi reliquisse. Cui So
crates. Quid ni tu inquit magnū
mihi munus dederis : nisi forte
K te paruo extimas. Habeo itaq3:
vt te tibi meliorem redda3 q̄3 ac
cipio. hec ibi. Ex quibus patet et
discipuli probitas: q2 se dedit pro
sapientia habenda: cum nō ha/
beret bona fortune prout dicit ibi
Sene. di. ꝙ q2 non poterat dare
bōa: fortune: de suo dedit: preciū
sui sec. Inuēit eni3 quomō So/
cratem sibi daret. Item p3 magi
stri bonitas: qui non desiderauit
pecuniā sed discipuli profectū. ex
predictis patet: ꝙ ex quo fuit vir
I tutibus tam venerandus : sapia
tam preditus : ⁊ moribus: ta3 or
natus: ꝙ aptus fuit ad alios do/
cendos: ⁊ mores alioru3 corrigē
dos: Propter qd auditores eius
profecerunt: ait Sen. epla. vi. di.
plus homines oculis q̄3 aurib9
credunt. Longu3 iter est p prece
pta: breue ⁊ efficax per exempla
Sequitur. Plato ⁊ Aristoteles
L ⁊ omnis turba sapientu3 plus ex
moribus q̄3 ex verbis Socratis
traxerunt.

¶ Capitulum. x. de eius rectitu/
dine in iudicando.

Ideo fuit ydone9 ad do/
cendū : q2 fuit rectus in
sententijs ⁊ iudicijs. sm

enim rei veritatem iudicabat et
sententiabat: ait Tulius loquēs
de eo. v. tus. q. di. Princeps phi
losophie. s. Socrates disserebat:
qualis cuiusq3 affectus eēt: tale3
esse hominem. Qualis aute3 ipe
homo ess3: talem eius eē orōne3 M
Recte enim iudicabat sine per/
sonarum acceptione. v ñ ibi Tu/
lius dicit : ꝙ Socrates in Gor/
gia cū ab eo esset quesitum: Ar/
chelaū perdidisse filium: qui cu3
fortunatissim9 esset: nōne beatu3
putaret. Ait. Scio inquit. Nūq̄d
cū eo locutus sum? Et illi. Num
aliter hoc scire potes: cum sit rex
magnus persaru3? Nullo modo
inquit: cū ignorem q̄3 sit doctus
q̄3 bonus. Ibiq3 cōcludit auctor
bonos esse beatos: improbos eē
miseros. Miser eni Archelaus
scilicet ille potens si iniust9. Nō
ergo iudicabat. nec pferebat ho
mines alijs ob eminentiā bono
rum exterioꝝ: sed ob prestantia3 N
bonorum interiorum. i. sapientie
⁊ virtutis. Ait Tulius. iij. tusc. q.
ꝙ Socrates Alcibiadi qui erat
potens ⁊ diues: cū persuasiss3 ne
qq̄3 Alcibiadem summo loco
natum ⁊ q̄3uis baiulu3: interesse
aute3 vt se Alcibiades affligaret
lacrimansq3 Socrati supplex eēt
vt sibi virtuti traderet: turpitudi
nēq3 depelleret. Quasi dicat. Ni
hil intererat inter ipsu3 ⁊ inferio/
rem vnde essent homines scilic3
tantum interesse: si maiorem vir

mtem haberet contrariumq; de pelleret.

¶ Capitulum vndecimum. De contemptu deoꝝ pro quo passus est mortem.

q Uam aūt rectus fuit iudicādo deos nullo modo adorādos: propter quod nolebat iurare per deos: ait Tertuli⁹.c.xij. Taceo de philosophis Socrate contentus: qui in cōtumeliam deorum quercuz: ꝛ hyrcum: ꝛ canem deierabat. Sz ꝑpterea damnatus est Socrates quia deos destruebat. Et Augu. de vera religione.c.i.ait Socrates audatior ceteris ꝓhibetur: iurando per canem quēlibet: ꝛ lapidem: ꝛ quicquid iuraturo esset in ꝓmptu: ꝛ quasi ad manū occurrisset. Credo: ꝙ intelligebat qualiacūq; opera nature: que administrante diuina prouidentia gignerentur: multo ꝙ̄ hominum ꝛ quorūlibet opificū esse meliora ꝛ ideo diuinis honorib⁹ digniora: ꝙ̄ ea que in templis celebrabantur. hec ibi. vnde pro hac veritate: mortez passus est. Jō prio de consol.c.iij.ait philosophia alloquens Boetium: ꝙ preceptor Platonis.s. Socrates iniuste victoriam mortis me astante scilicz philosophia promeruit: vbi dicit expositor: ꝙ q2 noluit iurare per deos.s. Apolinē ꝛ alios: missus est in carcerē: cōpulsusq; bibere herbam venenataz est. Constās ergo ꝛ rect⁹ in sentētijs suis fuit.

¶ Capitulum duodecimuz. De sapientia eius in consilijs dādis.

j N consilijs autez dādis: ꝛ hominibus docēdis fuit veridicus. De cuius dictis ꝛ consilijs Uale.li.vij.c.i. dicit. Socrates: humane sapientie quasi quoddam terrestre oraculum: nihil vltra petendū a dijs immortalibus arbitrabatur: ꝙ̄ vt bona tribuerent: q2 hij demuz scirent quid vnicuiq; esset vtile: nos autem plerūq; id votis expetere: qđ non impetrasse: meli⁹ foret. Et enumerat ibi illa: sic sūt diuitie: honores: regna: splēdida coniugia que multis nocent. Et ibi Socrates expedita ꝛ compēdiaria via eos ad gloriam peruenire dicebat: qui id agerent: vt q̄les videri vellent: tales eēnt. Jtē Tulius primo de offi.c.xij. Cōpendiaria est via ad gloriam: vt qualis quisq; haberi vellet: talis esset. Jtem Ualeri.vbi.s̄.dicit: ꝙ Socrates consultus a quodam adolescente vtruz vxorē duceret an omnino abstineret: respondit Utrūq; .i. quodcunq; faceret: se acturum pniam. Hinc inquit solitudo ꝛ orbitas.s. si non duceret illinc ꝑpterea sollicitudo.s. si duceret. Et de hoc in comuniloquo: vbi de matrimonio. Et ibi Uale. dicit: ꝙ cuz vxor eius clamaret: eū innocentem perituruz. quod inquit ille innocēti mihi mors sa

tius eē dixisti: Quasi dicat. Me lius est mori innocens ꝙ nocēs Et ibi dicit: ꝙ neminem dū viue ret: beatum debere dici asseruit. Et ibidem. Cum videret quēdā merentem: ducens eum in arcē sit. Oculos circūfer in has ptes ꝛ cogita ꝙ multi luctus fuerunt futuri super his. Amitte. i. dimit te: mortalium incomoda tāꝙ ꝓ pria deflere. Item ibidem. Ex di ctis suis colligitur: non oportere nos que fortuita patimur ꝑcipue ꝛ intolerabilis amaritudinis iu dicare. Idem interrogatus quid ex bonis suis secū ferret: oīa in quit bona mea porto mecū idest virtutes ꝛ sapientiam. Bona eis exteriora non dicebat sua. hec ibi ꝙ sapienter autē respondit que renti: quare sibi peregrinationes ñ ꝓdessent: ait Sene. epła. xxxvi. Quid miraris īquit: nihil tibi pe regrinationes prodesse cū te totū circūferas: premit te eadem causa que expulit. Quid terrarū noui tas iuuat potest? Quid cognitio vrbium ꝛ locorum? In irritū ce dit ista iactatio. Queris: quare te fuga ista non adiuuet. cum fugis onus animi deponendus ē. Nō tibi aliter vllus proderit locus. hec ibi. Itē de sapientiali sua re sponsione. Poli. libro. v. c. vi. di cit Socrates querēti: quomodo quis famam optimā compararet: si gesserit inquit optima: ꝛ locut⁹ fuerit pauca.

S

T

¶ Capłm. decimūtertiū. De egre gijs eius sententijs ꝛ dictis.

De dictis notabilibus ei⁹ ꝛ prouerbijs recitatur in tractatu de speculo. ꝙ ori ente sole consilium: occidente: cō uiuium cogitandū. Age sic alie num: vt tuū non obliuiscaris ne gocium. Velox consilium sequit penitentia. Cum amicis: breues orationes: longas amicicias opꝫ habere. Negat sibi ipsi: q ꝙ diffi cile est petit: principium amicicie est bene loqui. Cōtraria consilio ira ꝛ festinatio: Malum alienū tuū ne feceris gaudium. Exordi um inimicitiarum maledicere. Amicus raro acqritur: cito amit titur. Fallere potest quis famam: conscientiam nunꝙ: Nulli im ponas: quod ipse pati non pote ris. Hoc exhibe quod tibi velis exhiberi. Absentem lauda: pñtē minime. Sepult⁹ apud te sit ser mo quem solus audieris. Si bñ egeris: tibi: persone auctoritatem dabis. Hec fuerunt dicta Socra tis prout dicit compillator illius tractatus. Et de quibusdam ho rum in tractatu de dictis philoso phorum: vbi ꝛ alia recitant. Ait i quit Socrates: patientia est mise riarum portus. Idem: Que con cessit fortūa temperet iustitia: qđ iustitia inuenit temperet mode rantia. Si enim fortune licentiā auxeris: minuis gloriam. Et ibi dī ꝙ cum Socrates hospites sin

V

X

os satis tenui cena suscipere pararet: ⁊ ei⁹ amicus hoc sibi intimaret: respondit. Si boni sunt equanimiter ferent. si mali non est curandum: Ibidem Socrates: cū quidam ex ei⁹ doctrina bene meriti discipuli discerent: rogantes eum vt aliquod preceptum ordinande vite perciperent: iussit eos
y in diuersorium secum ire: vxorez qꝫ in superioribus constitutā vocans: iussit. vt vasa melle ⁊ oleo plena eiceret. Qð statiz fecit. Ad mirantibusqꝫ illis ait. Si hanc i domibus vestris potestatem habueritis: beatam vitam disponetis. Quasi dicat. Cuz in domibus vestris: omnes vobis obedierit vitam quietam: ⁊ sic beatam ducetis. ¶ De oraculo vō Socratꝫ Poli. li. vij. c. xvij. Socraticum fertur oraculum: neminem locupletē fieri vt doceat: nisi se ad docendum pauperem ⁊ egenū credat. Et non solum predictis virtutib⁹ predit⁹ fuit: sed etiam in sui regimine puidus. Naz ⁊ studiosos labores: ⁊ seriosos: hōesto solatio temperabat. Ait Val. li. viij. c. viij. qꝫ Socrates non erubuit
Z cum imposita 'irundine crurib⁹ suis cum paruulis 'filiolis ludēs ⁊ a Xantipe vxore risus. i. derisus est: cum tamen nullā sapiētie partem dī ignorasse: prout dī ibi. c. xij. Interdum enim ociari sapiēti familiari est: nō vt virtutis exertitium euanescat: sed vt magis vigeat: ⁊ quodammodo recreetur vt dicitur ibi. Qualiter autem regebat se vtendo alimētis: ait Tulli⁹. v. tus. q. di. Socratem ferunt cum vsqꝫ in vesperam cōtenti⁹ ambularet: quesitumqꝫ esset ab eo quare id faceret: respondisse: qꝫ melius cenaret: obsonare ambulando famez: Quod creditur fecisse non vt plus cenaret sꝫ sanius. s. post famem. ¶ Qualiter āt A mūdo vtebat quasi non vtens pꝫ ex eius responsione ibidem: vbi dī: qꝫ interrogat⁹ cuiatem se diceret: mūdanum inquit. i. totius mundi incolam ⁊ ciuem: nullaz sibi partem appropriando: sed q̄ si peregrinum se reputando: quales se reputabant philosophi nobiles sicut dī ibi. De imutabili q̄qꝫ constantia eius patet. s. in parte ō qua Val. li. iij. c. vl. di. qꝫ Socrates restitit toti multitudini: ne decem pretores occiderent.

¶ Capl'm decimumquartū. De eius constantia in morte: ⁊ de his que fuerunt circa euz tempe mortis.

Econstantia vō sua i sustinendo mortem tactuz est: De qua Señ. ad helbiam. Socrates inquit eodē vultu quo triginta tyrānos solus aliquando in ordinē redegerat: carcerem intrauit: ignominiam ipsi loco detracturus. Neqꝫ eniz poterat carcer videri in quo Socra B tes erat. ¶ Qualiter autez se hs

buit ante mortẽ narrat Señ. lib. de prouidentia post principium: di. q Socrates potionem illam publice mixtam non aliter q̄ medicamentum imortalitatis obduxit. ⁊ de morte disputauit vsq; ad ipsam. De causa mortis ⁊ modo dicit expositor super Boetiũ de disciplina scolarium. c. viij. super illud. Amicus inquinato gaudet
C successore. Amicus inquit fuit discipulus Socratis: q Socratem accusauit de eo: q fecerat librum de deo: ⁊ non de dijs. Unde ⁊ cõpulsus est aurire herbam venenatam: qua hausta in nomine illius dei: non est mortu⁹: Iterum compulsus haurire in noĩe deoꝝ mortuus est: Ex quo patuit apud eos: illum deuz potentiorem esse dijs. Señ. ep'a. lxx. Calix venenatus Socratem trãstulit e carcere in celum. s. ẜm estimationez eorum: Et de eius constantia in predictis dr̃ in principio Phe-
D dronis vbi inquirit Methoraces a Phedrone de eis que acta sũt circa Socratez die qua bibit farnatum ⁊ mortuus est. Et ille di. q ad eũ ingressi inuenerunt Xãtipem vxorem eius tenentez puerum: que exclamauit ⁊ ait: quedam vt mulieres dicere assolent Et ille aspiciens in Tritonez: abigito inquit illaz. Sicq; fecerunt ⁊ multis interpositis questionibus in fi. intuitus hominem. s. qui ferebat farnatum ait. Tu hoꝝ gnarus dic qđ oportet facere. Nihĩ aliud ait ille: q̄ bibentem deambulare vsq; quo grauedo in cruribus fiat: de hinc recubare. Et porrexit calicez Socrati. Qui respiciens ⁊ valde propiti⁹ nihil tremens neq; varians: neq; corporis: neq; coloris: neq; vult⁹: imo velut consueuerat respiciẽs in hominem qd inquit de hoc poculo Ad auriendũ sufficit: nec ne: Tã- E
tum insit omnino q̄tum estima
mus ad mensuram bibere. Sequit. Dicens ista. ⁊ pariter sustinẽs: ilariter ⁊ facile bibit. hec ille vbi ⁊ multa de dictis ei⁹ ⁊ gestis in morte.

¶ Capl'm decimũquintũ. De sõno eius ante mortem.

D E somno autez suo pri⁹ sua morte. Tul. õ diuinatione. lib. i. c. xi. Est apud Platonem: q cum Socrates esset in custodia publica dixit Tritoni suo familiari se post diez tertiũ moriturum: vidisseq; in somnis pulchritudine eximia feminã que se ex nomine vocans dice- F
ret Homericum quendam huiusmodi versum Tertia tycbile tempestas leta leuabit. Quod vt dictũ ẽ: sic scribit ↄtigisse. hec ibi.

¶ Capitulũ: dcimũsextũ. De ei⁹ honore post mortẽ: ⁊ de punitione accusatorũ eius.

D E honore vo sibi exhibito post mortẽ ait Tertuli⁹. c. xij. q postq̄ So

crates damnatus est qr deos de struebat: cū penitentia snie Athe nienses crimiatores Socratis po stea afflixerunt: et eius ymaginez auream in templo collocauerūt Hec ibi. Et merito fuerunt ducti penitentia: qr vt dicit Cōmenta/
G tor Ethi.v. Socrates accusat' di xit. Socratem Athenienses dā/ nare possūt et occidere: iustificare non possunt. Et idem Cōmenta tor Ethi.i. Socrates in virtute et sapia viuēs. iniusta vindicta mor tem proponens.

¶ Capitulū decimumseptimūz. De eius etate.

q Uantum autem Socrates vixit. Tulius de senectute. c. ij. ait eum cuz pa na vetica qui inscribitur: librum nonagesimoquarto anno scripsis
H se df vixitqz quinquēniuz postea

¶ Capitulum: decimūoctauum De eius responsione querenti de sepultura.

d E responsione quoqz sua de sepultura: narrat Tu li'. i. tus. q. añ fi. Socrates inquit: cuz de imortalitate ani marum disputasset: et temp' mo riendi vrgeret: rogatus a critone queadmodū sepeliri vellet: mul/
I tam inquit vere operam amici// frustra consumpsi. Critoni enim nostro non persuasi. s. adhuc me adulaturum: neqz qcqz me hic relicturū. Uerūtamē Crito si me assequi poteris: aut si cum nact' eris: vt tibi videbis sepelito. Sed me credo nemo vestruz cū hinc excessero cōsequet. hec ille. Qua si dicat. Nihl de me hic reliquaz sed me totum mecum afferam.

¶ Caplm decimūnonū. Quo tēpore natus et mortuus.

q Uo ḋo tempore nat' est Socrates. s. tēpore Xer sis regis df. in hystoria scol. sup librum Judith. quo etiā tempore mortu'. s. in dieb' Asue
K ri df ibidem super Hester. Quā tis ergo virtutib' philosophicis: et operibus imitabilib' floruit di ctus phs pz.

¶ Capitulum. vigesimum. Qt tres sunt vocati Socrates.
M
c Ne ɔtigat error i noie tres fuerunt vocati hoc nomine Socrates. Unus. s. pre/ dictus: de quo premissa: dicta sūt ¶ Secundus Socrates grec' orator. de quo .i. Saturnal. in pn cipio cuius egregium dictū ibi re citat. Cum enim in conuiuio a so dalibus hortaret: vt aligd in me diū ḋ eloquentie sue fonte propo neret. respondit. Que presens lo cus exigit et tempus ego non cal leo: et que ego calleo: nec loco sūt apta nec tempori. Tamen Po/
L li. in prologo dicit simile dictū de ysocrate: quando fuit a se quesitū quare non in forensibus negotiis versaret. ¶ Terti' socrates fu it vnus de tribus compillatorib' hystorie tripartite. Fuit enim cō/

pilata a Solomeno. Theodori/ co. & Socrate hystoricis grecis. Idō dr hystoria tripartita. Que trāslata est sub epiphanio prout dr in prologo primo.

¶ Quarta dist. de vita platōis.

¶ Caplm primū. De eius origi ne: & deis que acciderūt circa eū post eius ortum.

b Abitis his d vita & di ctis Socratis seqtur de vita & dictis Pla tonis cuius magister fuisse Socrates phi/ betur: & inter discipulos eius nō quidem imerito excellentissima gloria claruit que omnio ceteros

M obscuraret. Qui cum esset Athe niēsis: honesto apd suos loco na tus: & ingenio mirabili longe su/ os condiscipulos anteiret: paruz tamē putans perficiēde philoso phie sufficere seipsum ad Socra ticam disciplinam: longe lateqz quantum potuit peregrinatus est quantūqz versus cum alicuius nobilitate scientie percipiende fa ma rapiebat: put dicit Aug. viij. de ci. c. iij. De origie quoqz Pla tonis recitat Hiero. i. contra Io uinianum opinionem antiquorū philosophorum licet erroneam. Spegippus sororis Platonis fi lius & Cleanter in laudem Pla tonis: & Anaxilides lib. ij. philo/ sophie perixionem: matrē Pla/ tonis fantasmate Apollinis opp̄s sam ferunt: & sapientie principez nō aliter q̄z de partu virginis edi tum. Qualiter autem examē apū descendit super os eius cum esset in cunis Tulius. i. de diuinatiōe. c. xvj. At Platoni inquit cum in cunis paruulo dormienti apes in labellis consedissent: responsū est singulari illum suauitate oratio/ nis fore. Ita futura eloquentia p̄ uisa in infante est. Idem ait Val. li. i. c. iiij.

¶ Capitulum secundum De sō nio matris de co: & de eius noie.

b E somnio autez Socra tis nocte antequam fuit Plato ad eum addu/ ctus nec non & de parentib⁹ eius & alijs notabilibus narrat li. q dr funda. Plato inquit Aristidis fi lius a Solone trahentis gen⁹ hy storiatum est. Et q̄ ex quadaz vi sione diuina mater Platonis p̄ gnans facta: peperit Platonem Philosophatus est autem So cratem & sermo est videtur So/ cratē nocte qua tradit⁹ ē ei Pla to Cignum ipsi⁹ genibus super sedentem. Appellabat autez Ari stotiles: sed propter latum aū pe ctus: Plato nominat⁹ est. Alij tamen dicunt propter latum esse in sermonibus.

¶ Caplm tertiū. De eius pegri/ natione pro acqrenda phia: & de eius studiositate.

b E laboriosa sua peregri/ natione: & sedula studio sitate Aug. vbi. s. dicit q̄

In egypto didicit q̄cunqȝ illic habebant: ⁊ docebantur. Et inde in eas Italie partes veniens vbi pictagoreorum fama celebrabatur quicqd Italice philoſophie tunc florebat auditis eminentioribus ⁊ doctioribus facillime comprehendit. Et qa Socratem ſpecialiter diligebat: cum loquenteȝ faciens fere in omnibus ſermonibus ſuis etiā ea que vel ab alijs dedicerat: vel ipſe quanta potuerat diligentia viderat cum illis lepore ⁊ moralibus diſciplinis ibi temperauit. hec ibi. Et de Platone: ⁊ eius virtutibus: facundia origine ⁊ peregrinatione pro ſapientia acquirenda Ual. multuȝ li. viij. c. vij. dicit. ꝙ Plato ꝑceptorem Socratem ſortitus ē hominem doctrine fertiliſſimuȝ. Et ſic de multis que ibi enumerat: ⁊ ſpecialiter de ſua peregrinatione. Et de hoc multum Poli. li. vij. c. v. ⁊ ſumit de tractatu q dr vita Platonis. Ubi dr ꝙ teſte Apuleo Plato prius Ariſtonles dictus eſt: deide a latitudine pectoris: Plato. Et in tantam eminētiā philoſophie: vigore animi: ⁊ ſtudij exertitio olqȝ morum venuſtate ⁊ copia ſubuectus eſt: vt quaſi in throno ſapientie reſidēs precepta quedaȝ auctoritate quadam nixus ſit tam anteceſſoribꝰ q̄ȝ ſucceſſoribus imperare ⁊c. Et ſequit ibi. Aliquorum opinio de eiꝰ cōceptu ⁊ origine. ſ. ꝙ Appollinis figuratio ſe matri eius perixioni miſcuit: vt dictum eſt. Et poſt. Doctores habuit in prima litteratura Dionyſiuȝ: in paleſtra Ariſtonem Argis oriundū: tantoſqȝ progreſſus ſibi exercitatio contulit: vt phitie luctando certamina inuenerit: picture non aſpnatus arteȝ Tragedis quoqȝ ⁊ diuinationibꝰ ſe vtilem finxit: Itaqȝ carminum confidentia elatꝰ ſe creatorem profiteri cupiebat: niſi Socrates humilitateȝ eiꝰ cupidinis ab animo eius expuliſſet ⁊ vere laudis gloriam ei curaſſet ingerere. Et antea quidem Heracliti ſecta fuerat imbutus. verū cum Socrati ſe dediſſet: non ingenio ⁊ doctrina ceteros Socraticos vicit: ſed etiā labore ⁊ elegātia ſapientiaȝ illuſtrauit: eiuſqȝ recta aſſertione ſenſuum verborū plurimum adhibuit dignitatis. Socrate quoqȝ excedente: ſe ad pictagore cōtulit diſciplinā. Quā ⁊ ſi ratione diligenti ⁊ magnifica videbat inſtructam rerum tamē continentiam ⁊ caſtitatem cupiebat imitari. Deinde Theodoruȝ Cremenſem adijt: vt geometriā diſceret. Inde egyptum petijt: vt aſtrologie vacaret. Ibiqȝ a pleriſqȝ credit didiciſſe oracula ꝓphārum. Unde rurſus in Italiam redijt: ⁊ Pictagoreum tarentinuȝ Architaȝ ſecutus eſt: atqȝ ad Indos. Medos: magos animū intendiſſet: niſi cum procedere ve

uissent bella chaletica: que apud magos philosophos admiratiōi fuerāt: In libris suis collegit vni uersa. Docens prim⁹. studia phi losophie non esse contraria: sed i uicē necessaria sibi. eoq₃ muniis auxilijs vniuersa ꝯsistunt. Multi auditorum eius vtriusq₃ sexus in philosophia floruerunt. Patrimonium in hortulo q̄ Achademie iunctus erat duobus ministris ꝛ phateram: qua dijs supplicabat reliquit. Aurum tantum habuit: q̄tū puer in auricula gestauerat in nobilitatis insigne.

¶ Capl'm quartū: De triplici ei⁹ aduentu in Seciliam.

Tres aduentus ei⁹ i Siciliam mali diuersis opinionibus carpunt. s. p:io vt hystoriam nature cerneret in ethna: ꝛ incendiorum intelligeret rationem illuc profect⁹ est. Secūdo petitu Dionisij: vt Syraculanis assisteret: ꝛ vt municipalis ꝓuincie illi⁹ doceret leges. Tertio: vt fugientem Dyonem restitueret patrie sue venia a Dionisio impetrata. Sed in his omnibus adeo diligens fuit: vt a studiis aut officijs philosophie nullo vnq̄₃ tempore suspēderet. hec ibi. Et de sua peregrinatione pro philosophia acquirēda Hiero. epistola. xxxv. ꝛ in prologo biblie. Legimus inquit: quosdam lustrasse prouincias. ꝛc. Ubi ponit exēplū de Pictagora ꝛ Platone. Et de hoc i dicto li. qui dr̄ Suda habet: q₃ ter Plato venit in Siciliam ad tyrānos Dionisios ꝛ venditus est a tyranno. ait Plinius. li. vij. c. xxxvj. tamen de honore sibi exhibito a prefato Dionisio tyranno: dicit: q₃ Platoni sapientie antisti ti Dionisius tyrannus alias seuitie superbieq₃ natus victataz nauem misit obuiam: ipseq₃ quadrigis albis egredientem suscepit: Patet ergo ex dicti̇s q̄tū sapiētiā dilexit: q̄tumq₃ pro ea laborauit ac q̄₃ dignus ipsa sapientia fuit. ꝛ tantū in sapientia profecit: q₃ dicebatur quidaz de⁹ philosophoꝝ ait Tulius ꝺ vita deorum. li. ij. c. xviij. ꝛ Augus. iiij. contra Julianum ante fi. Cicero inquit vocauit Platonem deū philosophorum. Unde de ipso Poli. vbi. s. dicit q₃ non solum Heroū virtutib⁹ prestitit: sed etiaz equiperasse dictus est deorum potestates.

¶ Capitulum quintū. De ei⁹ abstinentia: ꝛ mortificatione carnalium voluptatum.

De suis autem virtutib⁹ varijs patet in diuersis libris. Fuit enim abstinētia moderatus ꝛ ideo non laboribus fractus sed vita longeu⁹: ait Sen. ep'la. lxxj. Plato ipse ad senectutē se diligētia protulit. Erat quidem corp⁹ validū: ꝛ forte: sortitus est. Illi nomen latitudo pe

ctoris fecerat: sed nauigationes atqz pericula multum detraxerāt de viribus. Parsimonia tamen ⁊ rerum que auiditatez euocant modus ⁊ diligens tutella ꝑduxit illum ad senectutem: multis prohibentibus causis. Hec ibi. Et'ō sua moderantia Tul. v. tus. q. Intelliges inquit: q voluptatez maxime sequuntur eos minime seq iocunditatem: q: victus in desiderio non in sacietate est. vñ Thimeum clarum hoīem Athenis: ⁊ principem ciuitatis ferunt: cuz cenasset apud Platonem eoqz conuiuio delectatus esset vidisset Platonem postridie: dixisse vestre quidem cene non solū in presentiarum: sed etiam postera die iocūde sunt hec ibi. Quasi dicat. Ex cenis vestris non grauat homo crapula ⁊ ebrietate: nec mente impedit. ¶ Item fuit mortificatione libidinum: ⁊ concupiscētiarum sibi ⁊ alijs austerus. Ait Hiero. contra Iouinianū. Plato cum esset diues pro tempore ⁊ ꝯditione: ⁊ thoros ei⁹ Diogenes lutulentis pedibus conculcaret: elegit Achademiaz: vt posset vacare philosophie: villam ab vrbe procul non solum desertam: s3 ēt pestilentem: vt cura ⁊ assiduitate morborum: libidinis impet⁹ frāgeretur: Discipuliqz eius nullam aliam sentirent voluptatem: nisi earum reruz quas discerent. Est enim via omnibus preclasa disciplinis: si comes sapientie sobrietas āmouetur. Quam vtiqz tenere non possunt q clamitant omnia siccis duras esse ꝑposita. Vñ ⁊ ipse Plato ait: philosophiā eē meditationē moriendi: ait Macrobius lib. i. c. xxxi. Qui Plato duas mortes hominū nouit: vnā aie: alteram animalis. Sed ⁊ ipsius animalis duas asserit mortes: quaruz vnam natura: alterā virtutes parant. Homo eniz moritur: cum anima corpus relinqt solutum lege nature. Mori etiā dicit: cum anima adhuc in corpore constituta: corporeas illecebras philosophia docente contēpnit: ⁊ cupiditatum dulces insidias: reliquasqz anime exuit passiones. Sequit. Hanc mortē dicit Plato esse philosophis appetendam hec ibi. Ex dicti patet: qualr mortificabat illecebras: ⁊ mortificari suadebat: ⁊ qualiter eius sentētia cum euangelica ⁊ apostolica concordabat.

¶ Caplm sextū. De contemptu mundialium ab eo.

Item fuit cōtemptu omnium mundialiuz perfectus: prout dicuntur philosophi perfecti. Nullus eniz est perfectus simpliciter absqz diuia gratia perficiēte. Ait Hiero. vbi s. Platonici ⁊ Stoici in templorum vicis ⁊ porticibus versabant: vt admōiti angustioris habitaculi sanctitate: nihil aliud ꝙ

de virtutibus

de virtutibus cogitarent. Et constat quod Platonici exemplo et documento magistri sui Platonis hoc faciebãt. Unde in dicto libro qui dicitur Suda dicitur: quod Plato conuersatus est in Achademia docẽs Sed ipse / Plato pauper erat: et solũ in achademia possedit ortũ que pars minima erat successorum Ortus autem prope ante atria: aurea tria numismata reddebat. Totus autem questus posterius mille vel plura parum augmentatus est hic secundum viuorum tempora hominum et successorum philosophorum alijs morientibus: et per testamenta relinquentibus phantibus occasiõe eius: que in phica vita est scole et quietis. hec
C ille. Ex quibus patet: quod habitatio eius erat modica et pestilens: siue tempestuosa: et ab alijs philosophantibus relicta. modiceque ab eo dilecta.

¶ Capitulum. vij. de edomatione passionum interiorum.

Item domatione passionum interiorum: et reddactione earũdem sub lege rationis fuit moderatus: put dicit Señ. de eo. iij. de ira. vbi ait quod maximum remedium ire est dilatio vt primũ eius feruor relã
D guescat: et caligo que mentem premit aut decidat: aut minus densa sit. Quedam enim ex his que precipitem ferebant: hora nec tã tum dies molliet: et apparebit iã iudicium non ira quicquid volet Sequitur. Nihil in fluctu cernitur Nõ potuit ipetrare a seipso Plato. cum seruo irasceretur. sed ponere illum statim tunicam: et prebere scapulis verberibus: insuper sua manu ipse censurus. post intelligens: se irasci: cum sustulerat manum: suspensam detinebat: et stabat: percussuro similis. Interrogatus ab amico qui forte intrauerat quid ageret: exigo inquit penas ab homine iracũdus: velut stupens: gestũ illũ seuituri deffor mẽ seruabit sapiẽti viro: oblitus iam serui: quia alium quem potius castigaret inuenerat. Itaque abstulit sibi in seruum potestatem et ob peccatũ quoddam cõmotionem. Tu inquit spegippe seruulũ istum verberibus obiurga: nam ego irascor: ob hoc nõ cecidi propter quod alius cecidisset. Irascor E tibi plus faciam quam oportet. Libẽtius faciam: non sit ille seruus in eius potestate qui in sua non est. hec ibi. Patet ergo ex dictis qualiter suis dominabatur passionibus et maluit se castigare quam aliũ: et quod alij contempsit castigationis modum: vt iustitiam seruaret.

¶ Capitulum octauum. De sua maturitate et exteriori conuersatõe

Item maturitate conuersationis exterioris et gestus fuit modestus propter quam modestiam prebebat exempla virtuosa discipulis. Unde

Sen̄.ij.de ira dicit: ꝙ p̄ceptores pedagogoſq; placidoſ pueris cō
uenit dari. Omne enim quod te
nerum eſt in eorum ſimilitudinē
F creſcit nutritū. Apud Platonez
inquit puer educatus: cū ad pa
trem relatus vociferantem vide
ret patrem: nūq̄ inquit apō pla
tonez hoc vidi. Non dubito qn
citius imitatus ſit patrē q̄ Pla
tonez ſcilicet ſi eſſet apud eū edu
catus. Ex quo patet ⁊ doctoris
matura honeſtas: ⁊ educationis
apud talem vtilitas.

¶ Capitulum nonum. De eius gratitudine p beneficijs.

Item fuit pro beneficijs
gratus: ⁊ in viūdicatiōe
diſcretus. Unde Sene.
vi. de beneficijs. c. xiij. Plato in
quit cum flumen naui tranſiſſet
nec ab eo qcq̄ portitor exigeret
honori ſuo hoc datum credens:
duxit poſitum illi eſſe apō Pla
G tonez officiū. Deinde paulo poſt:
dum aliū atq; alium gratis eadē
tranſueheret ſedulitate: negauit:
illi iam apud Platonem poſitū
officium. Nam vt tibi inquit ali
quid debeaz pro eo quod preſtas
debes non tantum mihi p̄ſtare:
ſed tanq̄ mihi. Nō potes ob id
quēq̄ appellare quod ſpargis in
populum. Quid ergo? Nihil tibi
debet tanq̄ ab vno: nihil tibi cū
omnibus ſoluam: quod tibi cuz
omnibus debeo. Ex quo patet ⁊
ſua gratitudo pro beneficio cōi
ter exhibito.

¶ Capitulum. x. de veritate eius in docendo: ⁊ ꝙ beatus Augu. Platonicos p̄tulit omnib⁹ alijs philoſophis.

Uaz v̄o veridic⁹ fuit in
doctrina: ſicut poteſt eē
vera doctrina abſq; lu
mine fidei: ⁊ q̄ propitius fuit in
docendo: ⁊ propinquus veritati
ſacre ſcripture: ob quod prefert
eum ⁊ ſequaces eius Aug. alijs
philoſophis: patet ab eodē Aug. H
viij. de ci. c. iiij. poſtq̄ enim mlta
p̄miſit de ipſo Platōe: ait. Nūc
ſatis ſit commemoraſſe: Plato
nem determinaſſe finē boni eſſe
ſm virtutem viuere: ⁊ ei ſoli eue
nire poſſe qui noticiam dei habz
⁊ imitationez nec eſſe ob aliā cāz
btm̄. Jō n̄ dubitat id eē philoſo
phari: amare deum: Ipſum autē
verum ⁊ ſummū bonuz Plato
dicit eſſe deum: vt tactum eſt. ſ.
Et ſubdit. c. xi. recitatis dicl̄ pla
tonis ⁊ platonicorum. Nūc inqt
non imerito me platonicos phi
loſophos elegiſſe: cū quibus agā
in queſtione de qua agitur. Ideo
hos potiſſime elegi quoniam de
vno deo qui fecit celum ⁊ terraz
q̄to melius ſenſerunt: tanto cete
ris glorioſiores ⁊ illuſtriores ha
bentur. Sequitur. Mirantur q
dam cū audiunt vel legunt Pla I
tonem hec de deo ſenſiſſe: q̄ mul
tum congruere veritati nr̄e reli
gionis agnoſcūt.

¶ Capitulū vndecimū d eius tpe ⁊ etate.

Unde nonnulli putāt: eū quando perrexit in egyptum audisse Hieremiā prophetam: vel scripturas propheticas in eadem peregrinatione legisse: quorum opinionē in aliquibus libris meis posui. Sed diligenter supposita temporum ratio que cronica historia continetur Platonem indicat a tem
H pore quo prophetauit hieremias centum fere annos postea natū fuisse. Qui cum octuaginta vnū annos vixisset ab anno mortis eius
K vsq ad tempus quo Ptolomeus rex egypti scripturas propheticas per septuagita viros hebreos interpretandas habendasq curauit: anni reperiūtur sexaginta. Quapropter in ipsa peregrinatione sua Plato nec Hieremiā videre potuit tanto ante defūctū nec prophetias legere: que nūdū erant in grecam linguam trāslate qua ipse pollebat: nisi forte q2 fuit acerrimi studij ⁊ ingenij: sicut egyptias: ita ⁊ istas per interpretem didicerit: non vt scribendo transferret: sicut Ptolome⁹ curauit: sed nec colloquendo quicquid cōtinerēt quātū capere posset adisceret. hec ibi. Et hoc estimat
I propter similitudinem verborū ⁊ concordiam que posuit Plato in principio thimei: quē de cōstitutione mūdi conscripsit: cū verbis illis in principio genesis. In principio creauit deus celū ⁊ terram: prout ibi explanat Aug. L

¶ Capitulum duodecimū. De veritate euangelica cōtenta in libris Platonis.

Septimo autem libro cōfessionum ante finem ait August. legisse se i libris Platonis principium euangelij Joannis. In pricipio erat vbū: ⁊ verbū erat apud deū. ⁊c. Illud tamē non legit: verbum caro factum est: ⁊ habitauit in nobis: vt ait ibi. Sicut tamen dicit Poli. li. viij. vbi. s. nisi in patrū scriptis legeretur: nūq̄ alicui infidelium concessum crederem: vt os in tāte lucis oraculum aperiret: quā oculus mundanus nō sufficit intueri. Et q beatus Joannes euāgelista alti⁹ celo intonuit q̄ mēs M humana pcipere queat: l3 auris vtcūq possit audire: cum philosophi modo euanuerint non tm̄ in cogitationibus s3 in operibus suis.

¶ Capitulum decimumtertium De elegātib⁹ dictis ei⁹: sententijs ⁊ elloquentia.

De veritate dictorum in libris suis patet eis q scrutati sunt illos: quorū aliqua egregia recitauit Augu. viij. de ci. ⁊ in alijs libris suis. ⁊ poli. vbi. s. Scripsit plato libros plurimos: ⁊ politici hominis merita contemplatio minime repressit:

& contemplationis acumen ne-
cessitas non extinxit., In laudez
eius: Origenes: Hierony. Aug.
omnium philosophorum attesta
N tionibus freti sufficiūt. Quedaz
tamen moralia dicta eius & pdi
cabilia subscribantur. vt enim di
cit Tuli. primo d offi. c. vi. precla
re scriptum est a platone. Nō so
lum nobis nati sumus: ortusqz
nostri partez patria vendicat: par
tem amici. Atqz vt placet stoycis
que in terris gignuntur: ad vsus
hominū omnia creari. hoies aūt
hominum causa esse generatos:
vt ipsi inter se alij pdesse possint
hec ibi. Et. c. xv. Qui reipublice
psuturi sunt: duo Platonis pre
O cepta teneant. vnū: vt vtilitatem
sic tueātur ciuium: qdqz agūt ad
eaz refferant obliti comodoꝝ p
priorum. Alterum: vt totum cor
pus reipublice curent: ne dū vnā p
tē tuent: aliam deserant. ¶ Itez
Tuli. de senectute. c. v. Diuine in
quit Plato escam malorum vo
luptatem appellat: qr ea homies
capiuntur: vt pisces. vnde primo
Saturnal. dicit: q Socrates so
litus erat suadere cibos illos po-
tusqz vitandos: q vltra sitim fa-
mēue sedandam producūt appe
tentiaz. ¶ De dicto quoqz Pla
tonis egregio Boe. i. de consol.
P c. iiij. dicit q ſm Platonē: respu
blica: felix esse incipit: si eam vel
studiosi sapientie rexerint: vel eius
rectores: sapientie studere incipi

ant. ¶ De multis vero dictis eius
habetur in libro qui dicitur luda
vbi dicitur. Ait Plato in legibus
quoniaz libera est anima & domi
na passionum. vincere aūt seipm
omnium victoriaruz prima & op
tima. vinci aūt a seipso: & turpissi
mum & pessimū. Scimus enim
quoniam passiones in nobis ve
lut nerui & funis quidem existē-
tes: vt auellant nos: & ad inuicez
attrahant. Contrarij autez existē
tes: in contrarias actiones scilicz
debemus eē. Quasi dicat. Cōtra
riari debemus passionibus relu
ctandis. Ibidē. ait Plato. Bo-
nus quidē deus: & quidem deus Q
causa bonoꝝ: maloꝝ aūt oium
non cā. Idez ait in legibus. Deus
vtiqz principiū & finē omniū ha
bens: derelinquentibus diuinaz
legem adest vltor puniens: obser
uantibus vero: & felicitati futuris hu
milis & ornatus. Idē ait in Phe-
drone. Imperfectus quidem &
imundus in infernū abiens: per
fectus & pregatus hinc transiens
cum deo habitabit. Ibidem dici
tur: q Plato vadens in egyptū
& multa illorum que illic & pphe
tarum & sacerdotum immiscens
suipsius sermonibus quemad-
modum pictor verbaliter depi-
ctis superponens colores neqꝗ
magice agere visus est. Quāpri-
mum aūt ab hominibus inuidiā
passus est in sapientia. Iste idem
plato scripsit decem libros de le-

gibus:in quibus multa sunt pre/clara:ait. Au.gelius li.xxi. Et ibi-
R dem libro.xx.dicit:q plato in ciuitate quam in libris suis condidit:mulieres esse cões censuit:p mia viris fortibus summisq bellatoribus posuit:suasiones puerorum et puellarum indicauit.hec ibi. Mirum tñ q censuit mulieres esse comunes:qui prius ait voluptatem escam esse maloꝝ: et q censuit poetas pellendos a ciuitate:prout dicit Aug.ij.de ci.c.xiij. An forte inquit greco platoni palma danda est? Qui cũ ratiõe formaret qualis esse ciuitas debeat: tãq aduersarios ciuitati poetas censuit vrbe esse pellendos. Idẽ dicit.viij.de ciui.c.ix.
S Qualis uo eloquentia fuerit. Au.gelius lib. ij.dicit. Si inquit de platonis oratione aliquod verbũ demas mutasue.atq id cõmendatissime facis:de eloquentia tantum detraxeris scilicet necesse est. Qualiter autem fuit derisor pompaꝝ superbarũ:dicitur in tractatu de dictis philosophorum: q cũ videret Dionisium tyrannũ septuz custodibus ait. Cur tantũ mali fecisti:vt a tam multis custodiaris?

¶ Capitulum decimumquartũ
De eius auiditate ad habenduz libros alienos.

I Icet autez esset tanta sapiẽtia preditus:de habẽdo tamẽ libros alienos fuit curiosus.ait Au.gelius libro ij. Memorie inquit datum est: platonem tenui admodũ pecũia familiari fuisse:tres autem phi-
T lolocí pictagorici libros decẽ millibus denariorum mercatum. Id enim ei precium quidã scripserũt amicũ eius donasse Dionisiũ Syracusanũ.vñ sequit ibi:q Ambuletus in li.suo Platoni:tenui admodũ pecũia familiari fecisse cõtumeliose appellat: q impẽso ꝑcio librũ pictagorice discipline emisset:ex eoq Cynicuz:aut aliquem dialogũ nobilẽ cõcinnassz
V Et licet esset sic sapiens:minime tñ presumptuosus. vñ Uale.lib. viij.c.xiij.loquens de eo ait. Conditores sacre are de mõ et forma eius sermonẽ conferre conatos ad Euclidem geometrã ire iussit scientie eius cedẽs imo ꝓfessiõi.

¶ Capitulum decimũquintum.
De eius salubri consilio:et documento in morte.

D E salubri uo et doctrinali consilio qd dedit discipulis moritur':ait Isaac in tractatu de elemosynis. Nõ inquit affert:qd ñ afferũt libri. vbi ponit exemplũ de Platone. Cũ eniz ꝓpinquasset obitus eius vocauit discipulos suos:et precepit: vt ostenderent sibi sapientias suas. Qd cũ fecissent:ait. Remanserunt apd nos q̃ nõ narrauistis Extimo q non cognouistis. At illi rogauerũt:vt doceret eos illud. Et ille venite post tres dies

ad me:tñ nō intretis:nisi licētiaꝫ
īpetraueritis. Et sic fecerunt. Cū
qꝫ rediret: ⁊ nuncius diceret sibi
discipuli rogant: vt intrent: ꝯuer
tit faciē suaꝫ ad parietē: nec dedit
ei responsum. Sic secunda vice
Tertia v̊o: cū indignatōe ⁊ facie
tristi significante iraꝫ rñdit. In-
trent. Reuersus nūcius dixit eis
qd̄ fecerat. Illi v̊o ꝯtristati intra
uerunt. Et cuꝫ intrassent: assedit
plato ⁊ respexit eos placido vul
tu: ⁊ blando: ⁊ gauisus est cū eis.
Et interrogauit eos de ꝓpositiōe
eoꝝ. Placuit ergo eis qd̄ appa-
ruit in eo: ⁊ conuersi ad nūcium
increpauerūt eū vituperantes fa
ctuꝫ eius. Et dixit Plato. Quid
habetis ⁊ reprehenditis nūciuꝫ.
Dicūt ei. Quando venit ad nos:
terruit nos nūcians nobis diuer
sum ab eo qd̄ videm⁹ de p̄re no
stro. Et ille. Nō eū reprehendatꝭ
qꝛ non narrauit nisi qd̄ vidit. Et
hoc quideꝫ est qd̄ dixi vobis de
sapientia. Totus enim sermo ab
vno loco egreditur: sed ipsi⁹ for-
me diuersificantur: eiusqꝫ inten
tiones variantur ꝓm diuersitatē
formalē ipsius. Inter sermoneꝫ
enim qui egreditur leuiter ⁊ sub-
tiliter ⁊ suauiter: ⁊ vultu placido
ac ridente: ⁊ inter eū qui egredit̄
cum ira ⁊ tristi vultu differentia
longa existit. ⁊ iō auditus vel au
dire a magistro magis applicat
intentionib⁹ rerum: ⁊ veritatib⁹
q̄ꝫ ꝯsideratio in libris. Liber .n.
non affert reꝫ: nisi cū forma vna
Magister autē affert plures for
mas: ⁊ ex partib⁹ diuersis rñdet.
hec ibi. per hoc enim voluit pla
to imprimere discipulis: ꝙ plus
confert audire docentem q̄ꝫ stu
dere i libris: ⁊ vehemētior fit im
pressio in mentibus audientium
ex visu ⁊ auditu doctoris q̄ꝫ ex stu
dio in libro. Et concordat dicto
beati Hieronimi ad paulinū epi
stola. xxxvi. hꝫ nescio qd latētis
energie viua vox: ⁊ in aures disci
puli: de doctoris ore transfusa for
tius sonat.

¶ Capitulum decimumsextuꝫ. De opinione circa mortem suā.

D e morte v̊o eius: diuer
si diuersimode scripserūt
ꝓut dicit poli. li. vij. vbi
s̄. Sed ꝓbabili⁹ est: vt dr̄ ibi: eū
q innocenter vixerat: ⁊ ph̄ie pre
cepta ꝓ virib⁹ insecut⁹ vitam ri-
sui nō cessisse. Nā qd̄ de eo nō-
nulli tradūt: ꝙ scilicet verecūdia
mor⁹ emisit spūm: eo ꝙ nautarū
ꝓpositam soluere non potuit q̄-
stionē ꝯstat nois errore ꝯpactuꝫ
Quicqd enim de eo: grecoꝝ lo-
quūt̄ fabule: hoc de Homero: ñ
de platone maximus Valeri⁹ re-
fert li. ix. c. xiij. Ex eo enim ħ vul
gatum est: ꝙ fuerunt qui Home
rum equiuocū Platoni dicerēt
propter sapientie excellentiā: ser-
monis elloquentiaꝫ: ⁊ latitudinē
pectoris. Nā viros nobiles cer-
tuꝫ est polonomos extitisse. hec

ibi.De morte aũt Homeri Val. li.ix.c.xiij. Nam vulgaris inquit Homeri mortis cã fert φ in insula qr qõnem a piscatorib⁹ ppo sitam soluere non potuisset: dolore assumpt⁹ est. Questio autem nautarum fuit talis: vt legitur in tractatu quem fecit Gre.nazanzenus de verbo apli: Sapientia

A huius mũdi: stultitia est apd deum Plato inquit ibat spaciatũ in littore maris: celũ aspiciendo quasi eleuatus consideratione. Quem naute residẽtes vidẽtes deriserũt Qui cũ ab eis q̃reret: qd cepissẽt rñderũt. Quotquot cepim⁹ non habem⁹: ⁊ q̃t ñ cepim⁹ habem⁹. Pannos enim expediculabant pediculosq; mactabãt: ⁊ sic eos nõ habebãt: Plato v̊o dirigẽs cogitatũ ad pisces: cogitauit q̃r id posset esse: ⁊ sic tandiu cogitauit: φ nõ comedit nec dormiuit: ⁊ mortu⁹ est: Ex q̃ infert predict⁹ sanct⁹ sapientiã mũdi eẽ stultitiaz apd deũ. hoc non assero: sed audiui a fide digno q fuit in grecia asserẽs tractatũ illũ apd grecos eẽ cõem ⁊ vulgatũ. De morte v̊o Platonis. poli. vbi.s̃. ait. Decessit autez octuaginta annis ⁊ vno ɔpletis in tanta reuerentia hominum: ⁊ integritatis auctoritate vt

B diu dubitatũ sit: dijs an semidijs poti⁹ eẽt aggregandus. Sed cuz etate illa defficiente: merita. virtutum eius tanq̃ incredibilia quodãmõ ad antiq̃tatis fabulas vergerent: ipz inter semideos venerãdũ. Labeo scribit vt qddã maius hoie: min⁹ deo fuisse doceat. hec ibi. Et Augu.ij. de ci.c.xiiij. ait. hunc platonẽ. Labeo inter semideos cõnumerandũ putauit.

¶ Capitulũ decimũseptimũ. De honore sibi exhibito post mortẽ.

Ehoc eodem Señ. epla lxi. dicit. Nã hoc scilicet scis puto platoni diligentie sue beneficio contigisse φ natali suo decessit: ⁊ annũ illũ vnũ atq; octuagesimuz impleuit sine vlla detractione. Jõ magni qui C forte athenis erant immaluerũt defuncto amplioris fuisse sortis q̃ humanitati: qr cõsumasset pfectissimũ numerũ quẽ nouẽ nouies multiplicata ɔponũt. Non dubitantes ppter paucos dies q defficerent ex ista summa sacrificium remittere. hec ille. Et de occasu siue morte tanti luminaris: ait policra. vbi.s̃.c.vi. Sol e celo visus est cecidisse: q̃ dic philosophorum princeps plato reb⁹ excessit humanis: ⁊ q̃si lucernã mũdi extinctã defleuerũt: q ad thronum sapientie: cui ille diu presiderat sua arbitrabant studia perferrenda. Et de eius morte Tul. D de senec.c.ij. dicit: φ vno ⁊ octuagesimo anno scribens plato mortuus est. q̃ nobilis ergo fuit iste philosophus i philosophia. que cum nobilem fecit vt.s̃. habituz est a Señ. ⁊ q̃ multis imitãdus

tan dictis q̄ȝ factis patet conside ranti ex premissis.

¶ Quinta distin. De vita Aristo. telis.

¶ Capitulum primum. De origine eius et parentibus.

Licet Plato nobilis philosoph⁹: multos habuerit discipulos illustres: tñ cū Aristoteles eius discipulus vir excellentis ingenij: sibi in docendi officiū successisset: q̄si matutinum sydus fulsit hoībus: et q̄busdam multiplicis philosophie preceptis: velut varijs sapientie radijs illustrauit orbē: et tāq̄ȝ oculoꝝ detersa caligine: ad intuēdaȝ veritatis spēȝ: mētes hominum reparauit: put dr̄ in poli. v bi. s̄.
E
Sȝ anteq̄ȝ colligant q̄ d̄ eo dicta sunt in diuersis libris: scribat tractat⁹ de vita ei⁹ translat⁹ de greco in latinū vt dr̄: maxie q2 nō habetur a m̄ltis coiter. ¶ Aristoteles gente qdē Macedo: patria vo Astragorican⁹ Strageta autē ē ciuitas Tratie: vicina olyntho: et Mothoni. Fuit aūt filius Nichomachi et festidie ambobus a
F
Machaone Asclepiade descendētib⁹. sicut dessignat epigrama quod fuit d̄ ipso sic di. Festiō fuit mr̄e: Nichomaco genitore: q de scenderunt ab Esculapio isignis Aristoteles. Sed Arminnstus et
G
Armistei. Nichomac⁹ aūt pater Aristotelis: medicus fuit Arimithi regis macedonū prīs Philippi. Ad memoriā aūt ꝓprij prīs Aristote. filiū suū Nichomacū appellauit. cui Nichomaco ethicam scripsit. Itaq̄ȝ habit⁹ q fuit ei circa medicinā et phiam: fuit sibi a patre et ꝓpria generatiōe p⁹ mortē aūt Nichomachi et Festidis parentū: ducit a q̄dam noie Praxeno Achirinū. Cui⁹ famā et nutrimētū habēs: in memoriā H
filiū suū Nichanora educauit: et docuit: ac filiū sibi fecit. Et i morte sua p̄cepit in testō filiam suaȝ nomine pythaydā genitaȝ sibi a pythayda tradi dicto Nichanori in vxorem.

¶ Cap'm. ij. De eius etate q̄ iuit Athenas: et qn̄ adhesit Platōi.

Aristoteles aūt iuuenis adhuc existēs: doctrinā eloquentie docebat: put declarant homerica comenta ab eo scripta. et Iliadis dictamē. qd̄ dedit Alexādro: et dialog⁹ de poetis: et tractat⁹ de poetica et rhetorica. Fact⁹ aūt ānoꝝ decē: et septē et pithia p̄cipiente: ipȝ phari: mittitur Athenas: vbi adherēs Socrati: moratus est cū eo annis tribus. Mortuo aūt Socrate: adhesit Platoni: et morat⁹ est cum eo annis viginti vsq̄ȝ ad finem Platonis: sicut ipse declarat scribens Philippo. Et tantā Platonis dilectionē adept⁹ est: et diligentiā circa studiū phie: q̄ Plato domū Aristotelis: domū lecto I

rlam vocabat. Et frequēter dice
bat. Eam⁹ ad domū lectoris. Et
K ipso absente a lectione clamabat
Intellect⁹ abest: surdū est audito
riū. Vixit aūt post mortem Pla
tonis annis trigintatrib⁹: ptīz q̄/
dē docēs Alexandrū filiū Phi
lippi ptim circuiens cū eo multā
terram: ptim componēs libros:
partim doctrinis iminens. Non
H est autem verum q̄ edificauerit
Liciū ꝯ Platonem. viuum exi
stentem sicut Aristoxenus accu/
sauit: ⁊ Aristides postea ꝯsecut⁹ ē
Adhesit enim Platoni vsq̄ ad
finem eius. Plato autem natus
fuit Ductuno dominante atheni
ensibus ⁊ viuens annis octuagi
ta duobus ſm doctores: vt supra
dictum est: āno octuagesimo pri
mo vitam finiuit sub Theophi
lo. Aristoteles vō natus sub Dios
copho: ⁊ viuens annis sexaginta
L tribus moritur in tempore Phi
lodei. Adhesit autez Aristoteles
Platoni in tempore Naphigeni
Et fuerunt a Teophilo sub q̄ mo
ritur Plato vsq̄ ad Philodeū
anni viginti tres: quibus superui
I xit Aristoteles Platoni. Nō est
enim verum sicut quidam men
tiuntur: q̄ quadraginta ānis mo
ratus sit Aristoteles sub Plato/
t one tempore Odoxij. ristotele
enim sexaginta tribus annis vi/
uente tres anni restant a morte
Platonis: ablatis decē ⁊ septem
quibus studuit in triuio: ⁊ tribus
quibus fuit cū Socrate: ⁊ ablatis
quadraginta quib⁹ fuit cū Pla
tone. sicut ipsi dicunt. In tribus
enim annis non solum fuerat im
possibile tanta componere: sz nec
etiam facile legendo tanta trans/
currere: sicut Philothorus hy/
storiçauit. Nec etiam fuit conue/ M
niens Aristoteli extraneo existen
ti posse id facere contra Platonē
qui erat ciuis ⁊ valde potens: p
pter Sabriam: ⁊ Thymeū prin/
cipantes Atheniensibus: ⁊ gene
re sibi cognatos.

¶ Capitulum tertium. De ei⁹ ho
nore apud principes: ⁊ de eius p
fectu.

Post mortem autē Pla
tonis Spegippus quidā
suscepit scolas suas Fue
rat enim hic filius Sparthonis
sororis Platonis. Aristoteles āt
morebatur in Macedonia do/
cens Alexandrū Philippi filiū
Et in tantū honorat⁹ est a Phi N
lippo ⁊ Olympiade matre alexā
dri q̄ sibi construxerunt cuz eis
statuaz: ⁊ in magna parte fuit cō
sors regni eius: ⁊ multum labora
uit pro rege. Et cum esset magna
pars philosophie ad bn̄faciendū
postea vsus est. benefaciens ⁊ sin
gulis proprie: ⁊ omnibus cōmu
niter. Et q̄ multis quidem pp̄ie
benefecerit: declarant ab eo mis/
se epistole de quibusdam ad regē O
Nō autem cōmuniter benefece
rit multis: demonstrat illud: q̄ ci

uitatē suam Stragicam dirutam
prius a Philippo: induxit Ale/
xandrum reedificare: ⁊ regionē
aliam ipsi tradi. Propter quod
⁊ Stragerini festiuitatē celebrāt
Aristoteli: ipsam Aristoteliā ap/
pellantes: ⁊ mensem in quo festi/
uitas celebrat Stragericū nomi
nant Et etiam Ephesum vrbez
Theoprasti: ⁊ Theophani disci/
puloꝝ eius destruendam libera/
uit a dstructione. Stragerini cor
pus Aristotelis mortui in Calci/
de reduxerunt in Stragerā: ⁊ al/
tare construxerunt in monumen
to: locuz ipm Aristotelicū appel
P lantes: ibiqꝫ ad consilium cōgre
gabantur. In multis autem etiā
Atheniensibus benefecit: put de
clarāt tractat⁹ q sunt ad Philip
pum. Ideo Athenienses in Acro/
poli. illi statuam construxerunt.
vt autem etiam omnibus bene/
faceret: scribit Alexandro librū
de regno: docens euz qualiter oz
regnare ⁊ in tantū mouit animū
Alexandri ad benefaciendū: ꝙ
dicebat. Quia non feci bene ho/
die aliquibus: non regnaui. Qđ
equale est egroto medice morbo
ephimero: propter qđ ea: die ope
rationes sanorum non facit. Iu/
uene autem existente Alexādro
⁊ militante contra persas eundo
cum eo: neqꝫ tunc abstinuit phi/
losophari. Tunc enim composu
Q it hystoriam ducentarum quinq̄/
ginta policiarū: ⁊ associauit eum
vsqꝫ in persiam. Ubi bello facto
rediit in patriam suam. Et Anti/
pater. suscipiens Alexādri regnū
in honorem Aristotelem habuit
non minus ꝙ̄ Alexander.

¶ Capitulum quartum. Quare contradixit Platoni in quibusdam ⁊ quare.

s Pegippo autem nepo/
te Platōis mortuo: ei⁹
discipulos suscipiūt Xe/
nocrates: ⁊ Aristotenes sapientis
simi. ⁊ Aristoteles quidem rege/
bat in Licio: Xenocrates in Acha
demia: vbi ⁊ Plato studuerat.
Non enim sicut Aristosenus ⁊
Aristodes dicunt Platone viuē
te: ⁊ in Achademia docente Ari
stoteles edificauit Licium con/
tra eum. Quod quidam temptāt
dicere propter id quod in pluri/
bus contradicit Platoni. Con/ R
tra quos dicendum: ꝙ non sim/
pliciter contradicit Platoni: sz
non intelligētib⁹ ea que sūt Pla
tonis. Si autem ⁊ Platoni con
tradicit: non est inconueniēs. Et
enim in his que Platonis sunt
sapit. Platonis enim sermo est.
ꝙ magis oportet curare de veri
tate ꝙ̄ de aliquo alio. Et alibi di/
cit. Amicus quidez Socrates sz
magis amica veritas. Et in alio
loco. De Socrate inquit parū est
curandum de veritate vo multū
Hoc igit ⁊ Aristoteles fecit: ⁊ de
struxit verba Platōis ꝙ̄uis cō
sona sibi fecit: nolēs despicere ve

ritatem. Habuit autem multam
dilectionem ad Platonem vt pz
ex eo q aram sibi consecrauit:in
S qua ita conscripsit. Aram Aristo
teles hanc fūdauit Platoni: quē
non est conueniens malis lau//
dare. Forte etiam neq ad ea que
videntur oppugnare Platoni
sed ad eos qui male itelligūt ipa
sicut z genituz esse celum in libro
qui est de celo. Quidam eniz ex
tra intellectum: illud posuerūt z
alia ppria sensibilia. arbitrati sūt
ipsa vt hominez imortalē z equū
Qd enim non vult ipsa oino nō
eē oñdit i methaphicis. di. dupli
cē esse ordinē: hunc in duce exer
citus hunc in exercitu: z alterū eē
causam alterius. Et in libro de in
tellectu dicit: q est fm animum
esse res.

R ¶ Capłm. quintū. De moderan
tia eius in scribendo z loquendo

Altis autem Aristoteles
m moderatus fuit modis.
Unde ait in predicamen
T tis. Non oportet prompte diffini
re: sed quod multociens conside
ratur. Et dubitare de singulis nō
est inutile Et in his que de bono
oportet reminisci hominem exi/
stentem non solum bene fortuna
tum. sed etiam demonstrantem.
Et in ethicis. Nichomacus: ami
cus quidem vir. amica autē veri
V tas. ambobus vo entibus ami/
cis: sanctam prehonorare verita
tem. Et in methauris. Horū qui
dem quedam dubitamus: quedaz
vo attingimus fm aliquem mo
dum. Et in eisdem. Neq semel.
neq bis: sed infinite easdem opi
niones fieri hominibus: q non
multum sapientia superbiamus
in quibus inuehire videmur: Et
talis qdem fm vitam fuit Aristo
teles philosophus.

¶ Capitulum sextum. De ei9 stu
diositate: scriptis: z libris.

Addidit aūt philosophie
a plura que ab ipsa elegit.
Ethice quidem addidit:
felicitatem neq in exterioribus bo
nis constare sic Poli. ait. Ne//
q in anima solum sicut Plato
posuit sed habere quidem formā
in aia: coinquinari aūt z cōtrista
ri solum ipsam ab exterioribus nō
bene se habentibus proprie dictio/
nibus vtens: Et enim: que inqui
nantur interius ipsa pulchritudi
nem habent: occultant autez fm
solam superficiem: z contristata
eandem magnitudinē habēt fm
veritatez. Philosophie addidit X
qntam essentiam. Matheuma/
tior autem exigonū esse cōmuni
visuū. Propter quod in plus ex
cedit visus cuius inspicit magni
tudinem. Et fm hoc nihil coruz
que non simul totum videt: z sic
maiorem fieri axem base que est
ex hoc: z exigonum conū perfice
re. zc. Theologie vo quis nihil
addiderit: nihil tamen de ea di/
minute determinauit. Non enim

ſolum mundana vidit:ſicut qui/
dam putant: ſed ea q̄ ſupra mū/
dū ſunt:ſic ɗclarat.viij.ɗ phico
auditu.di.q̄ p̄ma cā neq̄ per ſe
numero:neq̄ ſm actus: ex hoc
demonſtrans: q̄ diuinum neq̄
corpus eſt:neq̄ paſſibile.Com/
poſuit autem medicinalia ꝓbleu
mata:⁊ phiſica probleumata i oc
tuaginta libris exiſtentia : ⁊ con/
ſpectiua probleumata:⁊ metaphi
V ſica ⁊ ſcriptas ab eo iuſtificatōes
grecarum ciuitatum: cum quibꝰ
Philippus lites grecorū deter
minabat. Scripta autē eſt ab eo
hyſtoria politiarum poſteriꝰ. In
philoſophia autē tranſcendit hu
manam menſuram: nihil dimi/
nute tradens ſeu tractans de ea:
ſed multa addiciens ex ſua ſoler/
tia:totam direxit philoſophiam.
Logice quoq̄ appoſuit diſtiguēſ
res a rebus faciens demonſtrati
uam ſcientiam. Antiq enim:de
monſtrare quidem ſciebant : ſed
demonſtrationem facere ignora
bant:idem patientes coriarijs:po
tentibus quidem,vti calceis:non
potentibꝰ autē rationem aſſigna
re. Inſurgentibus aūt ipſi Athe
nienſibꝰ iuit Calcidam hec dicēs
Concedam Athenienſibus bis
peccare in philoſophia. Et mit/
tens Antipatri: ſcribit Athenien
ſibus cōmorari: periculū.Et di·
Z xit illud Homeri. Puto nanq̄
ſupra picū ſeneſcit:ficus autem ſu
pra ficum:ſucceſſionē accuſatorꝝ
enigmatice loquens.

¶ Caplm ſeptimū. De eiꝰ etate
in qua mortuꝰ eſt:⁊ de eius ꝓle:
⁊ diſcipulis.

v Ixit autē Ariſtoteles an
nis ſexaginta tribꝰ. Nā
quindecim ānos habēs
adheſit Socrati:⁊ cum eo fuit tri
bus annis:Adheſit aūt Plato/
ni viginti annis:poſt mortem quo
q̄ Platonis vixit vigintitribus
annis.Totū aūt tempus vite eiꝰ
numeratum fuerāt anni ſexagin
ta tres. Et mortuꝰ eſt in Calcide
dimittens teſtamentū ſcriptū:qđ
fertur ab Andronico ⁊ Ptholo
meo:cū voluminibus ſuorū tra/
ctatuum. Dimiſit autem filiū Ni
chomacū : ⁊ filiam Pythaydam
proprios diſcipulos Teophraſtū
Phanium: Eudimū: Calidum
Ariſtotenē:⁊ Dyatheocum. Tra
ctatus autē mille numero. Mul
tum aūt potuit cum regibus qui
tempore ſuo fuerunt: Philippo:
Olympiade: Alexādro:⁊ antipa
tre. Potētia vſus eſt organo phi
loſophie. Proprium aūt fuit phi
loſophie Ariſtotelis: nō diſcede
re a manifeſtis. Poſt demōſtra
tiones enim eſſet multorum teſti
monia ferre. Et pdictis concor/
dat quod ait Cōmentator in p̄n
cipio Ethicorum. Titulus inquit
libri morum Ariſtotelis Strage
rici ad nichomacum Stragerice
opidū: vnđ natus Nichomacꝰ:

q vel pater vel amic⁹ hec ille. De ipo vo Aristotele Aug. viij. d ci. c. xi. Aristoteles inquit Platõis discipulus: vir excellentis ingenij

B et eloquio Platonico quidez impar: sed multos facile superans: cum sectam perypatheticam condidisset: deãbulans disputare consueuerat: plurimosqz discipulos preclara fama excellens: viuo adhuc Platone in suã heresim cõgregauit. hec ille. Qualis vo etatis fuit: qñ incepit audire Platonem: ait magister i hystorijs sup hester: q erat tunc decimũocta uum annum agens.

Capłm octauũ. De eius ingenio: et studio.

q Ualis autem ingenij fuit ait Tul. i. de diuinatione c. xi. q fuit vir singulari ingenio: et pene diuino. Et idẽ in prologo. tus. q. dicit. q fuit vir sũmo ingenio: et scientia copiosus.

Qualis autem studij fuit patz ex fructibus ei⁹. s. ex libris ab eo editis: et eorum artificiosa subtilitate. De cuius studio: primo Alexandreydos. Forte Macer palles incõpto crine magister. Nec facies, studio male respondebat. Aptis exierat thalamis: vbi nup corpore toto: Perfecto: logycos

C pugiles armarat elencos. O q̃z difficile: studium non pdere vultu. Liuida nocturnam sapiebant ora lucernam. Seqz maritabat tenui discrimine pellis. Ossibus in vultu: partesqz effusa per oẽs. Articulos manuũ. macies ieiuna premebat. Ex quibus patet. q fuit moderantia temperatus: et maceratione voluptatis sibi auster⁹ Unde Uale. li. vij. c. vij. preceptũ Aristotelis fuit: vt voluptates abeuntes consideremꝰ: quas quidez sic ostendendo innuit: fessas eniz pniecqz plenas animis nostris sbicit: quo minus cupide appetant. D

Capitulum nonum. De eius eminentia. ob quã sibi nomẽ phi est appropriatum.

q Ualis aũt philosophus fuit ait bene Auicena. iij. metha. c. v. q fuit egregius phs et Rabi moyses. li. i. c. iiij. dicit: q fuit princeps philosophoz. Et d eo Poli. v bi. s. dicit. q tractauit omnes philosophie partes. et precepta dedit in singulas. Sed preceteris sic rationalem redegit in ius suum: vt a possessione illi⁹ videret omnes alios excessisse v l exclusisse: Ita vt cõmune nomen omnium philosophorum anthonomatice. i. excellenter sibi proprium esse meruerit. Fuit autem facũdus elloquio sed v berior sensibus: et doctus omnium sententijs obuiare. Sequitur. Fuerunt E q eum incubi demonis filiũ crederent ppter agilitatem corporis perspicaciam ingenij: et glorie appetitum: qua multiplici industria

omnib⁹ precipere consueuerat. Hec ibi. Unde ꝛ quidam sapiēs in suo tractatu ait. ꝙ Aristoteles gloriabatur se habere spiritū familiarem.

¶ Capitulum decimum. De ei⁹ industria: ꝛ ordine in docendo discipulos.

Fuit autem in docēdo industri⁹ ꝛ peritus. Docebat enim discipulos pro eorū capacitate: ꝛ diuersa diuersis tēporibus. ait Au. geli⁹. li. viij. c. x. di. ꝙ cōmentationum quas tradidit Aristoteles due erāt species: vel que ad rhetoricas meditationes facultatem argutiarū ciuiliumq̧ rerum noticiam cōducebāt: siue apoatyca vł agroatyca: in quibus philosophia eminentior subtiliorq̧ agitabat: q̄q̧ etiam ad nature contemplationē disputationes dyaleticas huic discipline exercēde tempus dabat in Licio matutinū: Neq̧ ad eū quemq̧ admittebat: nisi quorū aut ingenium: aut eruditiōis elementa atq̧ in docendo studium laboremq̧ explorasset. Illas v̓o exotericas auditiōes exerciciūq̧ discendi in eodē loco vesperi faciebat: easq̧ vulgo iuuenib⁹ sine delectu prebebat. Utroq̧ tempore ambulans disserebat: omniūq̧ rerum comentarios seorsum diuisit: vt ꝛ dicerent partim exoteria partī agroatica. hec ibi. Et Poli. v bi. s̄. Hic est qui primus studiorum genera in agroticum ꝛ exotericum dr̄ distinxisse. Nā ꝛ familiares ꝛ q̄si domestici admittebant in agrotica. Exoterica v̓o non modo extraneis sed etiā hospitib⁹ ꝛ peregrinis patebant. Artificiose ergo ꝛ ordinate docebat. Quā efficax v̓o fuit in docēdo. dicit. Poli. ibidem. Hic est inquit: cuius disputationibus effectum est. vt Achademia moueretur magis ratione q̄ collisione ventorum. Licet enim pipateticus non Achademic⁹ censeretur eo tamen sollicitāte de singulis maxime ceperunt Platonici qui relicti fuerant fere de oībus disputare.

¶ Capitulū vndecimū. Qualr̄ fuit studiosus ad cognoscendum nās animalium.

Uaꝫ v̓o studiosus ꝛ laboriosus fuerit ad cognoscendum naturas rerū: narrat Plinius li. vij. ꝙ Alexāder magnus inflat⁹ cupidie noscendi naturas animalium. Aristotelis sūmo in omni doctrīa viro aliquot millia hominū: toci⁹ Asie grecieq̧: tracie: parere iussit: Qui venatus aucupia pullatus alebant: quibus varia armenta: aluearia: piscine viuaria in cura erant: ne quid vnq̄ genitum ignoraret ab eo. Quos percunctando quinquaginta fere volumina illa preclara d̓ animalibus condidit.

G ¶ Caplm. duodecimū. De ſubtilitate ⁊ breuitate librorum ſuorū ⁊ quare ſic edidit eos.

q Uam ſubtiliter: ⁊ ꝗ̄ profunde: multa ſub breuitate comprehendendo: libros diuiſerit: patet ex Aulo gelio vbi. ſ. Cū inquit libros ab eo editos ⁊ in vulgo publicatos rex H Alexād̄er cognouiſſet. atq̃ ea tempeſtate armis exercitū omnē ꝓpe Aſiam teneret: regemq̃ darium prelijs ⁊ victorijs vrgeret: in illis tātis negotijs lr̄as ad Ariſtotelem miſit: non eum recte feciſſe ꝙ diſciplinas agroaticas quibus ab eo eruditꝰ foret: libris foras editis inuulgaſſet. Nam qua inquit alia re ꝑſtare poterimꝰ: ſi ea que a te accepimus: omnium rurſus K cōmunia fiant? Ego quippe doctrina anteire malim ꝗ̄ copijs atq̃ opulentijs. Reſcripſit Ariſtoteles. Agroaticos libros quos editos quereris: ꝓuide vt archa abſcōditos: nec editos ſcito: nec nō editos: qz his ſolum cognoſcibiles erant. ſ. qui poterant ex breuibus multa comprehendere. Quō aūt libros ſuos ſub tanta breuita I te ⁊ difficultate ediderit: aliq̄ aſcripſerunt. inani glorie ⁊ inuidie: ꝓut ait Alexander necꝗ̄ li. i. de naturis rerum. Certum eſt inq̄t: ꝙ dictus philoſophus ſic ſcripſit victori peleo. ſ. Alexādro mūdum ſubiuganti. ⁊ impatienter ferenti ꝙ ipſe dyalecticam elaboraſſet ita edi. Ita inquit edidi: ac ſi nō ediſſem. O oſtentatio: ⁊ innanis gloria que ipſum: dyalecticam ſic edere compulit. O inuidia: dum anxietate deciſe breuitatꝭ fere ſingula perſtrinxit: adeo vt vel modi L cum ipſius opus: totum ſibi vendicet lectorem. hec ibi. Poſſet tamen dici: ſic eum libros edidiſſe ad exercitiuz ſtudentiū: ⁊ hoc ex artis exigentia que eſt circa bonū ⁊ difficile: Unde ait Pap. ꝙ qn̄ librū perhiermenias ſcriptitabat calamū in mente tingebat. Omnis eniz locutio accepte rei interpres eſt. Sicq̃ liber ille ſubtiliſſimus.

¶ Capitulum decimumtertium De eiꝰ auiditate in habēdo libros alienos.

l Jcet autem fuerit tantus phūs: ⁊ taz profundus: libros tamen aliorūz nō contēpſit: imo care emit: ait Au. gelius lib. iij. poſt principiū di. ꝙ Ariſtotelē traditū eſt: libros paucolos Speuſippi phī pꝰ illiꝰ mortem emiſſe talentis accitis tribus Ea ſūma numeri noſtri eſt ſextertia duo ⁊ ſeptem millia. De Ariſtotelle d̄o Alexander necꝗ̄ li. de naturis rerum dicit: ꝙ primꝰ: ſillogiſmos diſtinxit: artificioſā me M dij termini inuentionē tradidit: ⁊ theoreumata libri duodecimi Euclidis inuenit: primuſq̃ colores theoricos diſtinxit. Et cuz in omni phīa primatuz teneret: ſolā

tamen medicinā ꝓfessus est. Idē Audiens Xenocratem eleganter perorare: indignans ait. Turpe ē Aristotelem docere: Xenocratez ꝟo pati dicere. Et ibi alia d̄ dictis ⁊ factis eius.

¶ Capitulum decimumquartū. De absconsione librorum suorū in morte.

Quid ꝟo factuz sit de multis libris eius. ait Alexāder neqꝫ vbi.s̄. Aristoteles inquit viaz vniuerse carnis ingressurus: subtilissima scripta sua iussit secum in sepulcro recōdi: ne vtilitati posteritatis sue deseruirent. sed nescio qua vi nature aut artis potentia: ne dicam magice artis ꝓdigio locum sepulchri sui vicinum circumquaqꝫ sibi appropriauit: vt illum etiā his diebus nemo intrare possit. Ferunt nonnulli dictum locum scituruꝫ: ⁊ scripta ibi reposita antichristum putāt inspecturū. Afferent enim vt aiunt nuntij eius secreta Aristotelis conspectui eius q ydolum abhominationis ⁊ desolationis erit. Sed incertis quis adhibere fidem audeat? hec ibi. Et sic recitando nō adherendo predicta dixit.

¶ Caplm decimūquintū. De cupiditate glorie.

Q suz aūt glorie auiduz ⁊ laudis esse. ait Vale. li. viij. c. v. ⁊ recitat Poli. vbi.s̄. Non modo inquit subtilitate qua cunctis celebris est: sed mira auiditate discendi eualuit. Adeo quidē: vt Platoni merito proximus fuisse videat: cum laudis fuisse auidissimum vel ex eo constet: q̄ cum Theodoti discipuli libros artis oratorie: vt eos ederet ꝯtempsisset: moleste ferēs tantuz laudis ⁊ glorie alij cessisse proprio volumine quibus rebus insistēs plant⁹ sibi de his i Theodoti libris dictuz adiecit. Ex quo cōcludit Val. q̄ gloria ne ab his qui contemptum eius introducere conant negligitur. Nam ⁊ voluminibus nomina sua adiciunt vt quod ꝓfessione leuant vsurpatione memorie assequant hec ibi. Qualis autem fuit in scribendo libros ⁊ docēdo alios: patet in suis scriptis. Ut enim dicit Alexander neqꝫ vbi.s̄. Ingenium Aristotelis cōmendare superfluum est: q: solem iuuare facib⁹: supervacuū. Omnem enim partē philosophie rōnalē: ⁊ naturalē moralem edocuit: ⁊ scripto tradidit.

¶ Capitulum decimumsextum De enigmatibus ⁊ moralib⁹ dictis eius.

Enigmata ꝟo Aristotelis r̄citat Hieroni. li. iij. cōtra rufinum. que sunt hec. Staterani ne trāsileas. i. ne pretergrediaris iustitiam. Ignez gladio ne foueas. i. iratum ⁊ tumidum animum verbis maledicis ne lacescas. Coronā minime

carpendā

carpendam.i. leges vrbium con
seruandas. Cor non comedēdū
i.merorē de animo deponenduȝ
Cum ꝑfectus fueris ne redeas:
i.post mortē: vitam istam ne desi
deres. Per viam publicam ne
ambules.i. ne multorū seq̄ris er
rores. Hyrundinē in domo non
suscipiendam.i.garulos ⁊ verbo
sos sub eodem tecto non haben
dos. Oneratis superponendum
onus: deponentibꝰ non cōicādū
idest ad virtutem incedentibꝰ au
genda precepta: Tradendos se
R ocio relinquēdos. hec ibi. Mul
ta quoqȝ alia moralia ⁊ preclara
scripsit ⁊ dixit in libris quos com
posuit ad morꝝ correctionē. Si
cut in libro quem fecit de ebrieta
te sicut dicitur primo Saturnal.
⁊ in illo queȝ edidit de numero
de quo loquit̄ Hiero. ꝯ Iouin̄.
Cuius verba quedā recitat Val.
S li.ij.c.vij.vbi narrat dictum eius
vtile. Aristoteles inquit d̄ semet
ipso in neutram partem loq ho
minē debere predicat: quoniam
se laudare: vani vituparare quoqȝ
stulti est. Q̄ discretus fuit in con
sulendo ibidem Val. Aristoteles
inquit Calistenē ad Alexādruȝ
mittens monuit: vt ei aut nunq̄
aut iocūdissime loqueret̄: quo sci
licet apud regias aures: nil silen
tio tutior: vel sermone acceptior
esset. Ille v̄o dū Alexandrū gau
dentem cerneret: ⁊ ad macedo
nicos mores dū inuitū reuocare
persisteret: spiritu carere iussus
est: seramqȝ neglecti salubris cō
silij penitentiā egit. hec ibi. Q̄ v̄o
doctus fuerit ⁊ discretꝰ in docēdo T
Alexādrum: orbem regere: pateȝ
primo Alexandreydos: vbi reci
tant̄ salubria eius consilia: ⁊ egre
gia documēta. Consultor inquit
procerū seruos contemne bilin
gues. Et neq̄: ne quos humiles
natura iacer̄ ꝓcepit: Exaltes ⁊c.
Necnō ⁊ in ep̄la quam misit ei
cōsilia suasit. vbi ait. O Alexan V
der serua animā tuā nobilissimā
que ꝯmendata est tibi: nō vt de
honestaturo sed vt glorificaturo.
Et sic de alijs que ibi ponit.

¶ Capituluȝ. decimū septimuȝ. Qualiter ꝓmuniuit Alexandrū a puella veneno nutrita.

X his pateꝫ: q̄ fidelis fu
e it suo discipulo quem do
cebat. vnde legit̄ in dicta
epistola: ꝙ fuit puella quedā mis
sa Alexandro a regina indorum
que nutrita fuerat ⁊ imbuta vene
no serpētū. Ita ꝙ natura eiꝰ ver
sa fuit in naturaȝ serpentū. Que
cōfigebat visum in faciem homi
num: ⁊ interficiebat eos solo vi
su. Et nisi Aristoteles ꝓmunisset X
mors Alexādro subsecuta fuisset
in ardore coytus cū illa.

¶ Capitulum decimumoctauū De eius sollicitudie ꝓ republica.

Uam v̄o sollicitꝰ fuit ⁊ pi
q us erga rempublicā: pa
tet i libris suis: siue in po

litica quam edidit ad reipublice gubernationē ꝛ ad singulorū instructionem q̄liter debent viuere. vn̄ de sua sollicitudine Val. li. i.c.vi. Aristoteles inquit supme vite reliquias senilibus ac rugosis membris: in summo litterarum otio vix custodiēs adeo valenter pro salute patrie incubuit. vt eam hostilibus armis. solo equatam in lectulo athenien̄. iacens: macedonum manibus quibus addicta erat eriperet. Itaq3 vrbe strata atq3 euersa. alexandri familiaritate q̄ restituta est Aristotelis notum opus est. Sollicitus igit pro republica in liberatione ei9 ꝛ pi9 fuit cōpatiendo indigentib9. In tractatu enim de dictis phorum legit eū dixisse: ꝙ id solum habz paupertas incōmodi: ꝙ alios iuuare nō pōt. Pius ergo fuit ei9 affectus ad indigentes vt videt.

¶ Caplm. xix. De ei9 discretiōe in iudicādo ꝛ eligēdo successorē

In iudicando aūt fuit, prudens ꝛ discret9: ait Au. gelius lib. xv. c. iiij. di. ꝙ Aristoteles philosophus annos fere iam nactus duos ꝛ sexaginta unū: corpe deffūcto: ac spe vite tenui fuit. Tunc omnis ei9 sectatorum cohors aduenit: obsecrans: vt ipse deligeret: loci sui magisterij successorē: quo post summuz eius diez, puide vt ipso vterētur ad studia doctrinaruz cōplenda extollēdaq3 quibus ab eo imbuti fuissent. erant enim multi boni i eius ludo discipuli: sed precipui duo Teophrast9 ꝛ Monedem9 qui ceteros doctrina ꝛ ingenio p̄stabant. Prim9 ex insula lesbo. Secūd9 ex Rhodo. Ille rn̄dit se facturum qd vellent: cū id sibi foret tempestiuū. post breui tēpore cū p̄ntes eēnt qui hoc petierāt cū biberet vinuz: dixit insalubre eē sibi ꝛ asperz: s3 q̄ri debere. vel Rhodiū: vl Lesbiuz petijt: vtrūq3 se illo dixit: ꝙ se magis iuuisset. Et cuz afferrent Rhodiū petit ꝛ ōgustat. Firmū iqt hercle ꝛ iocūdū petit mox lesbiū. Quo degustato: vtrūq3 inqt opior bonū. Id vbi dixit nemini dubiuz: qn lepide sil ꝛ verecūde sibi successorē: illa vice n̄ vinū delegisset Is erat ex lesbio Teophrast9 suauitate lingue pariter ꝛ vite insignis Itaq3 n̄ diu p9: Aristotele defūcto: ad illum omnes accesserūt. hec ibi. Curiali ergo modo ꝛ discreto sibi successorez elegit. Nec mirū si esset discret9 in hominibus diudicandis: vnū alij p̄ferendo: qui fuit etiam discretus i diiudicando: in eodem homine: quid magis p̄ferendū: ꝛ quid condemnandū. vnde Boe. iij. d consola. dicit: ꝙ sicut ait Aristoteles: si linceis oculis homines vterentur: vt eorum visus queq3 obstantia penetraret: nōne introspectis viscerib9 illd Ascipiadis superficie pulcherrimū corpus:

B turpissimuz videretur. Igitur te pulchrum videri: non tua natura sed oculorū spectantium reddit infirmitas. hec ibi. Quo anté docente: fuit ita discretus narrat in tractatu de speculo: q̄ sciscitante alexandro quo docente profiteretur se scientem: rebus inquit que non nouerunt mētiri. Ibidē recitant alique sententie sue: que sunt hec. Nunq̄ vereciidiores esse debemus q̄ cuz de his agit. Item viri boni est: nescire facere iniuriam. Item iniuria irrogata iniuste: eius est infamia qui facit.

C Item aduersus inimicos inter parietes nostros victoria est q̄renda. Admiranda igitur ꝛ laudanda claritas ꝛ bonitas lucis eterne q̄ ita iradiauit ꝛ illūinauit tot radios veritatꝫ ꝛ lūina p̄ ph̄os tenebrosos tenebris infidelitatis Deus eniz reuelauit illis Ro. i.

¶ Capl̄m. xxi. De ei⁹ morte.

De morte v̄o Aristotelis scribitur in tractatu Gregorii Naçançeni: de quo supra dictum est: q̄ cuz in grecia apud Nigrūpontem sit fluxus maris ꝛ reflexus quasi siml̄ Aristoteles volens inuestigare cām venit videre: ꝛ diu considerans: cum non posset inuenire causam sufficientem: vt sibi videbat: ex

D indignatione alloquens aquam. ait. Quia non possum capere te: capias me. Et se p̄cipitauit ꝛ submersit. Ex quo concludit dictus sanct⁹: q̄ sapientia mundi: stultitia est apud deum. hoc dico non asserendo sed recitando audita a fide digno: qui in grecia conuersatus asseruit predictū tractatum ibi communiter esse vulgatum. Et hoc potuit esse: q̄ licet de⁹ reuelauerit mltas v̄itates philosophis de rebus creatis: tumore tamen superbie euanuerūt in cogitationibus suis. Ro. i. Et hec ad presens sufficiant de Aristotele.

¶ Capitulum vicesimūp̄rimū. De alijs discipulis Platonis: vt de Apuleo ꝛ dict̄ ei⁹ ac sentētijs.

De alijs v̄o discipulis platonis: ꝛ qui sibi successerunt in sua scola: Augu. viij. de ciui. c. xi. Cū post mortez inquit Platōis Spegippus: sororis eius filius ꝛ Xenocrates ei⁹ dilect⁹ discipulus in scola ei⁹ que Achademia vocabat eidem successissent: atq̄ ob hoc ꝛ ipsi: ꝛ eorum successores: achademici appellarent: recentiores tamen philosophi nobilissimi quib⁹ Plato sectandus placuit: voluerūt se dici peripateticos: aut Achademi-

E cos seu Platonicos. Ex quibus valde sunt nobilitati greci Plotin⁹: Iābicus: Porphirius. In vtraq̄ autem lingua scilicet greca ꝛ latina Apuleus Afer extitit nobilis Platonicus. Iste Apuleus cōpilauit librū de deo Socratis. cuius pulchre sunt sententie: in fine maxime v bi dicit. Ni

hēt eque minor: q̄ cū omnes cu
piant: optime viuere: & sciant nō
alia re q̄ aīo viui: nec fieri possit
quin vt optime viuas: anim⁹ sit
colendus: tamen animum suū
nō colant. Et ponit exēpla. Ocu
li curandi sunt: vt acute cernatur
pedes curandi: vt perniciter cur
ratur: brachia vegetanda: vt for
titer pugnetur: & sic de aliis mē
F bris. Ideo animus colendus: vt
bene viuatur. Et ibidem dicit: q̄
artes siue scientie alie possunt si
ne erubescentia ignorari: sicut ra
tio pingendi: psallendi cantandi
quas vir bonus contemnere po
test sine vituperatione. Sed ne
scire bene viuere: null⁹ audet di
cere sine pudore. Itē: q̄ in ho
minibus ꝯtemplandis noli alie
na estimare: sed ipm hominem
considera: vt meum pauperem
Socratem specta. aliena voco q̄
parentes pepererūt: fortuna lar
gita est. Sequit. Generosus es:
G parentes laudas: diues es: non
credo fortūe: valid⁹ es: egritudi
ne fatigaberis: pernix es: in se
nectutem abis: formosus es: ex
pecta & non eris. Et ibi bene de
consimilib⁹. Et de prudētia quā
poetico more Mineruam nun
cupauit: q̄ comitante Ulixes eua
sit pericula. De quib⁹ dictum est
F. De Spegippo discipulo Pla
tonis non leguntur alia comuni
ter: nisi que dicta sunt scilicet q̄
Platoni in scola successit vt di
ctū est. Et sic dicit magister in hi
storia sup hester: castigatiōes ser
ui contumacis sibi Plato com
misit: quando se sensit iratū. Et
q̄ car emit Aristoteles libros ei⁹
vt dictum est. s. si tamen fuit idē
Spegippus.

¶ Capitulum vicesimum secun
dū. De Xenocrate: & ei⁹ virtutib⁹
& dictis.

f Ed de Xenocrate alio di
scipulo Platōis multa p
clara leguntur. Unde de H
eo Tulius libro de natura deoꝝ
c. xi. dicit: q̄ dii poterant eū audi
re. Fuit enī mundi & mundialiū
magnus contemptor: ait Tulius
v. tus. q. c. viij. di. Xenocrates: cū
legati ab Alexandro quinq̄gin
ta talenta attulissent: que erāt tūc
magna pecunia Athenis: addu
xit eos ad cenā in Achademiā.
Quibus apposuit tantum quod
satis erat. Cūq̄ post pridie roga
rent eum: cui numerari vellet. s.
pecuniam. Quid vos inquit he
sterna cenula non intellexistis:
me pecunia non indigere? Quos
cū tristes videret: triginta mnas
accipi fecit: ne aspernari regis li
beralitatem videret. Itē fuit vo
luptatum carnaliū auster⁹ mor
tificator. De cuius ꝯtinentia Ua
leri⁹ libro. iij. c. iij. dicit: q̄ cū mu
lier lasciua siue meretrix promi
sisset se corrumpere illius cōtinē I
tiam: & nocte accessisset ad cellā
eius: nec ille ad eam in aliquo di

uertisset: respondit mulier in crastino petentibus a se pactum: quod non de statua pactum fecerat: sed de homine. Vocauit enim eum statuam propter eius inflexibilem continenciam. Et in vita Gregorij naçançeni legitur de duobus philosophis scilicet Xenocrate et Polomone: quorum vnus discumbendo cum meretrice nullo modo commotus aut contaminatus est. alter cum esset prepotens: humi discumbere solitus erat. ¶ Item fuit modestia tranquillus: non credens de facili alienis verbis. Unde de eo Valerius vbi supra dicit: quod cum quidam discipulus sibi diceret: quod Metellum multa mala dixisse de eo non credidit: et querenti quare non crederet respondit: non esse credibile. vt quem tantopere amaret: ab eo
K inuicem non amaret. At illo iurante: affirmauit nunquam Metellum illa dixisse: nisi ea dici expedire iudicasset. ¶ Item fuit in docendo efficax et virtuosus. Ad eius enim doctrinam polemus adolescens in illecebris nutritus: conuersus est ab illecebris: cum eum audiuit in scolis continentiam et modestiam commendantem: ait Vale. libro. vi. De quo in prohemio Comuniloquij: et Hiero. contra Iouinianum ante finem. Xenocrates inquit philosophus de Triptholomi legibus apud athenienses tria tantum precepta in templo Eulegine residere scribit. honorandos parentes: venerandos deos. Carnibus non vescendis. De isto Xenocrate dicitur in tractatu de dictis philosophorum: quod cum videret: furem duci ad suspendendum: ait. Magni fures puniunt minores. L

¶ Capitulum vicesimumtertium. De Phedrone.

De alio quodam discipulo platonis scilicet Phedrone ait Aulus gelius libro. iij. Phedron helidensis ex cohorte Socratica fuit: Socrati: Platonique familiaris: eiusque nomini librum de immortalitate anime edidit. Fuit autem seruus: forma atque ingenio liberali. Et vt quidam scripserunt: a Lenone domino M eius puer ad merendum coactus: cum Creber Socraticus hortante Socrate: emisse dicitur: habuisseque eum postea in philosophie disciplinis. Is postea philosophus illustris fuit: eiusque sermones elegantes de Socrate leguntur. Unde vult dicere: quod qui prius fuerunt serui postea fiunt clari et philosophi. vnde dicit Helynandus. Mos fuit Platoni: libros suos intitulare nominibus magistrorum: vel eorum quos magistri docuerant: vt maiorem auctoritatem acquirerent. Inde dicti sunt Thimeus quem Cicero transtulit: Phedron: et Gorgias et ceteri.

¶ Capitulum vicesimumquartum. De Gorgia.

N T enim ait Tuli⁹ de senectute.c.iij.Socratis magister Leũtius Gorgias centum et septem compleuit annos.Neq₃ vnq̃ in suo studio atq₃ opere cessauit.A quo cũ quereretur:cur tandiu vellet eẽ in vita:nihil inquit habeo quod accusem senectutem meam.Pulchrũ responsum:et docto homine dignum.Hec ibi.Ex quo patet:q Plato libros suos ĩtitulauit aliquando nomine magistrorũ:aliquando vo nomine discipulorum.

¶ Capitulum vicesimũquintũ. De Teophrasto et eius sentẽtijs.

V T autem tactum est.s.discipulus et successor Aristotelis fuit Teophrast⁹ Qui philosoph⁹ claruit:quia diuinitate vt ait Cicero: sicut recitat magister hystoriarum sup libro Machabeorum:hic fecit librũ de nuptijs:in quo preclare disputat:an vxor sit ducenda sapienti: in quo tractat de molestijs coniugiorum. De quo libro multa recitat Hiero.contra Iouiñ.De quib⁹ parte in cõlloquio.Fecit et alium de amicitia:in quo prefert eam rebus humãis . hic dicit accusasse naturam:q longam vitam dedit bestijs:et non hominib⁹.vt.s.habitum est.Huius sententie recitantur in tractatu de speculo.Expedit inquit probatos amicos probare:non amatos iprobare.Item Grauius aduersarium securitate perdidisti.Item.Amantium ceca sunt iudicia.Et sic de alijs.vlterius non prosequitur Augu.de philosophorum successione:quorum genus fuit Ioniũ.s.in eis terrenis:vbi nũc grecia dicit.De quibus Augu.viij.de ci.c.ij.

¶ Sexta distinctio.De vita Pitagore et eius dictis.

¶ Capitulum primum.Qd ipse fuit auctor Italicorum phorum.

E T ideo redeundum est ad aliud gen⁹ philosophorum.s.Italicum.De quo Augu. ibidem dicit.q italicũ genus auctorem habuit Pictagoram Samiũ:de quo ferũt nomen philosophie exortum.Nam cum antea sapientes appellarent qui modo quodam laudabil' vite prestare videbantur: iste interrogatus: qd profiteretur:philosophum se esse rñdit.i.studiosum vel amatorem sapientie: quoniã sapientem profiteri : arrogantissimum esse videbatur.Idem Tul. v.tus.q.vbi ait. Nomen sapiẽtie vsq₃ ad tempus Pictagore prio enim ipse respondit se esse philosophum.

¶ Capitulum.ij. De eius origie et peregrinatiõe pro philosophia querenda.

D E origine sua et peregrinatione pro sapientia habenda ait poli.lib.vij.c.iiij.di.q fuit natiõe Samius:ne

sociatoris diuitis filius: cui no/
men Mancus erat. Sed paren
te longe ditior fuit: eo q negotia
tio patris tanta nequiuit acquire
re: quanta filius cótemnere maluit
quam habere. Magnis igitur for/
matus incrementis sapientie. egi
ptum primo: mox Babiloniam
ad adiscendum syderum motus
originemq3 mūdi spectandaz p
fectus: summam scientiaz conse
cutus est. Inde regressus Cretā
⁊ Lacedemoniam: ad cognoscē
das Minoys ⁊ Ligurgi incly/
R tas ea tempestate leges conscen
dit. ⁊c. De hoc Aug. epistola. iij.
dicit q pheraquides Assirius cū
disputasset Pictagoram Sami
um: ex disputationis sue nouitate
pmotū: athleta fecit philosophū

¶ Capitulum tertium. De eiꝰ au
ctoritate: ⁊ honore.

De auctoritate vo sua ⁊ fa
mosa opinione ibidē ab
hoc inquit. philosophorum
genus italicum ⁊ nomē philoso
phie exortum est. Tantꝰ autez ex
titit in ea parte philosophie q spe
culatiua vocat: vt sibi quisq3 phi
losophantiuz vix potuerit adeqri
S Tantus in cōtinentia: vt ab om
nium animantium tempasse cre
datur edulio. Tantus in cultu iu
stitie: vt populos illius partis
italie que antiquitus magna gre
cia ⁊ post mortez nominis eiꝰ au
ctoritas rexit. hec ibi. De sua quo
q3 peregrinatione Hiero. in pro
logo biblie scilz epistola. xxxv. ait
Sic Pictagoras memphiticos
vates scilicet adijt. ⁊c. De sua vo
eminentia Tulius. iiij. tuscu. q. in
pricipio. dicit: q homines credi
derunt Numaz regez eē Picta
gosam, ppter eqtatez ⁊ sapientiaz
Eum enim qui excelleret sapien
tia crediderunt Pictagoricū. de
eiꝰ veneratione ⁊ auctoritate Va
leriꝰ li. viij. c. viij. dicit: q Picta
gore veneratio: tanta ab auditori
bus fuit: vt que ab eo acceperant
in disputatiōe ducere nephas pu
tarent. Qui interpellati ad reddē T
dam rationem: Pictagoram di
xisse rn̄debant. Idez poli. vbi. s.

¶ Capitulū. i. De honestate vite
eius cum discipulis: ⁊ q eis erāt
omnia comunia: ⁊ de eius indu
stria in docendo.

De honestate vo vite sue
cuz discipulis: ⁊ qualiter
habuerūt oia cōia: Au.
geliꝰ li. viij. c. vij. Nec pretereun
dum inquit: q omnes simul qui
a Pictagora in cohortem disci
plinarum recepti sunt: quod quis
q3 pecunie habebat: in medium
diuulgabatur: ⁊ tenebat societas V
inseparabilis tanq3 illud antiquuz
consortium: quod iure atq3 vbo
romāo appellabat Cocomichon:
quod est nomen grecum: ⁊ vide
tur sonare idē quod cōcordia vl
vnitas. De sapientiali eius indu
stria in considerando discipulos
anq3 eos acciperet ad discipulatuz

ꝛ de disciplinali iformatōe eorū/dem postq̄ erant recepti dicitur ibidem pictagoras inquit adolescentes qui se ad se audiendū cōtulerant mores nāsq; eoruz con/secturatione quadā de oris ꝛ vultus ingenio: deq; totius corporis filo atq; habitu erat solicit⁹ siscitari. Eum vo qui exploratus ab eo ydoneus fieret: recipi in disciplinam statim iubebat: ꝛ post certū tempus tacere. Non omnes idē sed alius aliud tempus ꝓ estimato captu solertie: is qui tacebat: q̄ dicebantur ab alijs audiebat: neq; percūctari: neq; conmercari: neq; conqueri si non intellexerat que audierat fas erat. Sed non minus quidez tacitus q̄ bieniuz Ait tn̄ Sen̄. epistola. lv. ꝙ apud Pictagoram quinq; annis erat tacendum discipulis. Idez Ambrosius primo de offi. c. iij. dic̄: ꝙ quinq; annis vsuz loquendi illis subtrahebat vel inhibebat. Idez Hiero. sup illud Eccle. iij. Tempus tacendi: ꝛ tempus loquendi Modeste igitur ꝛ humiliter cū discipulis habitabat: ꝛ eos doctrinaliter ꝛ vtilr̄ instruebat.

¶ Capitulum. v. De eius çelo et sollicitudine in emēdando alios.

Qualiter autem studiose laborauerit ad proficiendū alijs in docendo narrat Trogus pompeius libro. xx. ꝛ idem Poli. lib. vij. c. iiij. vbi dicitur: ꝙ sapiētia ꝛ legibus instructus Crothoniorꝫ vrbē applicuit omnino resolutam: ꝛ soli⁹ virtutꝭ opera indigentem. Fortune eniz indignantes oderant arma: que aduersus Locrēses ifeliciter sū/pserūt: mutassentq; vitā luxuria nisi eis Pictagoras phs obstitisset. Laudabat enim vtutem q̄tti die: ꝛ vitia luxurie denudabat: et casus vrbium ꝑditarum enumerabat causas. Matronarꝫ vo se paratā a viris doctrinā: ꝛ puerorum a parentibus frequenter habuit. Docebat nūc has pudicitiā ꝛ obseqa in viros: nūc illos modestiam ꝛ litterarꝫ studiū: ꝛ inter hec velut genitricē vtutuz frugalitatem omnib⁹ ingerebat. Consecutusq; disputationū assiduitate est: vt matrone auratas vestes ceteraq; dignitatis ornamenta q̄si luxurie instrumēta deponerēt eaq; oia delata in Iunonis edē ipsi dee consecrarent: preferētes vera ornamēta matronarꝫ pudicitiā non vestes. Sequit̄: ꝙ cum trecēti ex iuuenib⁹ sodalitij iuris sacro: sepatam a ceteris ciuib⁹ vitam agerēt: q̄si cetū clādestīe cōiurationis hn̄tes aduersus pictagorā: ciuitatē in se conuerterūt. Que eos cū in vnam domū cōuenissent cremare voluerūt. In quo tumultu sexaginta fere perierē: ceteri in exiliuz ꝑfecti sunt. ex q̄ pz vt dr̄ ibi: q̄to hō ꝑstat hominū: cū vni⁹ ꝑsone auctoritas: iā lapsuṁ ad frugē melioris vite

pplm reuocauit hec ibi. pz ergo sua studiositas ad docendū ppl'z: ⁊ ppli edocti: ad eū affectuositas

ℭ Capitulum sextum. De eius industria ad pacificandum alios.

Quam vo peritus ⁊ industrius fuit in sedando ⁊ trāquillādo animos hominum turbatos: narrat Augu. contra Julianuz recitans verba Tulij di. q cuz violenti adolescētes: mulieris pudice fores frāgerent. precepit pictagoras: vt spondeum canerent in sono. s. tibiarū C Quod cum fecissent: ille q sonabat tarditate modorum: ⁊ grauitate cantus: illorum furentē resedisse petulantiam df. Et huic cōcordat quod ait Seneca. iij. d ira Pictagoras inquit perturbationes ai componebat.

ℭ Caplm. septimū. Qualiter ad inuenit musicam.

Qualiter autem ipe musicā adiuēit: narrat Macrobius li. ij. post principium. Cum inquit casu preteriret in publico: fabros ignitum ferrū ictibus maleantes audiuit: atqz i aures eius soni certo sibi ordine respondentes sibi ceciderunt repente in quib⁹ grauitatis acumina resonabant. vt vtrunqz ad audientis sensum statuta dimēsiōe resonans remearet: ⁊ ex his varijs impulsibus sensus sibi conson⁹ nasceret. Fecitqz fabros mutare maleos: qbus mutatis: sonorz D diuersitas ab hominib⁹ recedēs maleos sequebat. Cumqz diuersitatem ponderis: in singulis annotasset: maiores maleos ferire ipauit: ⁊ ex maleis ad fidis euertit examē. Et intestina ouiū: vel bouum neruos cum varijs ponderibus illigatis descēdit: qualis prius in maleis fuisse didicerat. Talisqz cantus euenit: qualem p̄ or obseruantia promiserat: adieta dulcedine quā natura fidū sonora p̄stabat. hic pictagoras Socrati compos deprehēdit numeros quibus soni nascerent. ⁊ his sic proportionatis: vt ibi determinat: ad efficiendam musicā profecit. hec ibi. Unde ⁊ ipse fidibus ⁊ cantu sic vsus est: Ait Tul. iiij. tus. q. di. q pictagorici cum carminibus esse dicūtur: ⁊ precepta quedam tradere ocultius: ⁊ mentes suas a cogitationum intentione cantu fidibusqz ad tranquillitatem traducere. E

ℭ Capitulū octauum. De egregijs documentis eius: ⁊ moralibus dictis.

De documentis suis cōpēdiosius tractat Hiero: contra rufinuz li. iij. vbi ait. De dogmatibus pictagore cuius dogmatibus Jtalia plena: que condam magna grecia: ⁊ de auditoribus eius. s. Archipo ⁊ Liside. qui Archip⁹ grecie Lisides thetis hūere scolas. Qui memoriter precepta tenentes do

ctoris ingenio pro libris vtebāt
F A quibus illud est Fuganda sūt
omnibus modis ⁊ abscindenda
languor: a corpore: imperitia ab
animo: luxuria a ventre: a ciuita-
te seditio: a domo discordia: ⁊ in
cōmune a cunctis rebus intem-
perantia. ¶ Item pictagore sūt
hec precepta. Amicorum eē om-
nia cōia: ⁊ amicū eē alterū duoꝝ
temporū habendam curā mane
⁊ vesperi eorum que acturi sum⁹
post deum veritatem colendam
que sola homines deo facit pxi-
mos. hec ibi. De huius dcō Tu-
lius de senectute ante fi. ⁊ cōcor-
dat cum pictagoreorū preterito
more. Exercede memorie grā:
qd quo die dixerim egerimqꝫ cō
memoro vesperi. Hec sunt exer
citationes: hec curicula ingenij.
G De suo vo egregio dicto Sene.
epla. xcvj. Que precepta bona in
quit si sepe tecum sunt: profutura
plusputa q̄ bona exēpla. Picta
goras ait. Alium animū fieri in-
trantibus templuꝫ: deorumqꝫ si
mulacra e vicino cernentibus: ⁊
aliū tm̄ fores alicui⁹ oraculi ope-
rantibus. Ex his patet: quanta sa
pientia humana preditus fuit: ⁊
qua industria alios docuit.

¶ Caplm nonū. De ꝓfectu di-
scipulorum sub eo.

E ideo merito sub eo ꝓ
fecerunt discipuli ⁊ in sa
piētia: vt dictum est ⁊ in
moribus ⁊ vita phica. in declina
tione tumultuum mundanorum
in appetitione qetis: ⁊ sapiētialiū
studiorum. Ut enim ait Hieroni
mus contra Iouin. Pictagorici H
huius mundi frequentiā declinā
tes in sollitudine ⁊ desertis locis
habitare consueuerunt. ¶ Item
ratione vnanimis cohabitatiōis
⁊ cōmunis compositionis: ⁊ do-
ctrinalis informatiōis mutuo se
amabant pictagorei: in tantuꝫ qꝫ
vnus pro alio paratus erat mori
aīt Tul. i. de offi. c. xi. Damonem
⁊ Phitiam pictagoreos ferūt in
ter se hoc animo fuisse: vt cū eoꝝ
alteri Dionisius tyrann⁹ dieꝫ ne
cis destinasset: ⁊ his qui morti ad
iudicatus erat: paucos sibi dies
cōmemorandorum suorum cau
sa postulasset: vas. i. pignus fa-
ctus est alter eius sistendi. i. loci
eius ponendi: vt si ille non reuer
tisset: moriendum esset sibi. Qui
cum ad diem se recepisset: admi
ratus est eorum fidem tyrannus
petijtqꝫ: vt se in amicitiam tertiū
ascriberent. Et sic pepcit eis. Idē
dicit Ambro. iij. de offi. hui⁹ quo
qꝫ pictagore preceptum fuit nisi
iussu Imperatoris de statiōe nō
descēdere. i. animā e corpore nō
educere: Ait Tulius de senectu-
te. c. iij.

¶ Capitulum decimum. De ei⁹
errore.

I Icet autem fuit predictis
preditus: qꝛ tamen non
gratia dei illuminat⁹ eua

nuit in cogitationibus suis sicut
alij philosophi: ⁊ errauit ponen-
do animas transire de corpore in
H corpus sicut dicit Hiero. contra
Rufinum vbi.s. Iste ingt prim⁹
īuenit animas esse īmortales. De
quo etiam errore Virgilius. vj.
eneydos. Nō mille rata voluer
per amnes Linthum ad fluuiū
deus euocat. ⁊c. Sequitur. Rur
K sus ⁊ incipiunt i corpora velle re
uerti. Et posuit prio: se fuisse Cus
fetum: Secundo Calidez. tertio
Emithianum. quarto Pirrū: ad
extremū pictagoram. Et post cer
tos tempoꝝ circulos: ea que fue
rūt rursus fieri: nihilqꝫ in mūdo
fieri nouum. hec ibi. Et Senē. epi
stola. ⁊c. Pictagoras: omniū in
ter oia cogitationem esse dicebat
⁊ aliorū ꝯmentiū in alias ⁊ alias
formas transeuntiuz nulla si illi
cōmunis anima interijt. Nec ces
sat quidem nisi tēpore exiguo dū
in aliud corpus transfondit.

¶ Capl'm vndecimū De ꝯtēptu deorum ab eo.

De illo vo Tul. iij. de na-
tura deoruz in fi. dicit qꝫ
pictagoras cum in geo-
metria qddam noui inuenisset:
musis bouem imolasse dr. Sed
L id quidē non credo, quoniaz ille
nec Apolini dlphico hostiā imo
lare voluit: ne aram sanguine as-
pergeret. hec ille. Ex dictis pz: qꝫ
ta est bonitas lucis eterne que tot
veritates creatas dicto philoso-
pho reuelauit ⁊ qꝫta dampnositas
non habere gratiam fidei: ⁊ ipsi⁹
lucis reuelantis veram cognitio
nez: quorum priuatione errauit
dictus philosophus: sicut alij qui
euanuerunt in cogitationib⁹ suis

¶ Capitulum duodecimuz. De eius morte ⁊ honore p⁹ mortez.

De morte vo sua ⁊ hono
re Poli. vbi. s. dicit. Cū
ad propulsandam labez
moꝝ viginti annos egisset. Cro
tone: methapontuz migrauit: ibi
qꝫ decessit. Cuius tanta honora- M
tio fuit: vt ex domo eius templuz
facerēt: ipsumqꝫ pro deo colerēt
nacti forte occasionē ex vbis ei⁹
dicētis domū phantis eē sacrariū
sapīe ⁊ verissimuz dei templum.
Traditur etiam persuasisse homi
nibus aias esse imortales: ⁊ post
dissolutionem corporis. vite pre-
sentis premia recepturas. Im-
pie tamen fabulam mille annoꝝ
prim⁹ dicit induxisse. hec ibi. De
tempore vo ei⁹. Au. gelius. li. iij.
dicit. qꝫ pictagoras Samius ve-
nit Italiaz. Tarquini filio regnū N
obtinente circa ducentesimuz se
xagesimum annum post vrbem
conditam.

¶ Quarta pars. De vita alioruz philosophorum.

¶ Capitulum primum. De Carnarde philosopho: ⁊ eius studiositate: ⁊ animositate ad disputādum.

E quoniam Beatus
Aug. non ꝓsequit᷑ de
discipulis predictorū
phorum: eis succe-
dentibus in ordie scri
bantur notabilia de philosophis
qui fuerūt eis contēporanei ⁊ coe
ui. Ut enim habitum est. s̄. Car-
naydes philosophus fuit missus
cum Dyogene ab Atheniensibꝰ
ad senatum Romanum. Et iste
Carnaydes fuit vehementis stu
dij: ait. Uale. li. viij. c. vij. Carnay
des inquit nonaginta expletis an
nis. idem illi viuēdi ⁊ phandi fi-
nis fuit. Ita se mirificū operibꝰ
doctrine addixerat: vt cū cibi ca
piendi cā recubuisset: cogitationi
bus inherens: manum ad mēsā
porrigere obliuisceret᷑. Sed cum
Mellissa quam vxoris loco ha-
bebat temperata studia non iter-
pellandi. sed inedie succurēdi of-
ficio dextera sua necessaria vsibꝰ
aptabat. Alio ergo vita fruebatur
corpore v̄o quasi alieno ⁊ super-
uacuo circundatus erat. ¶ Idē
cū Crispo disputaturꝰ: helleboro
se ante purgauit: ad expurgandū
postmodū ingeniū attentius: ⁊
illud acrius refellendū: quas po
tiones: industria solite laudis cu-
pide appetenda se fecit. hec ibi.
Idem fecisse: contra Zenonem
scripturus narrat. Au. gelius lib.
xviij. Carnaides inquit Achade
micus scripturus aduersus zeno
nis stoici libros: superiora corpo
ris elleboro cādido purgauit: ne
quid ex corruptis i stomacho hu
moribus: ad domicilia vsqꝫ ani
mi redundaret: ⁊ instantiā vigo
remqꝫ mentis labefaceret tanta
cura tātaqꝫ apparatꝰ vi igenio ꝑ
stitit ad refellenda que zenon scri
pserat. Hec ibi. Miro ergo mo-
do studiosus fuit ad scienda sapi
entifica: ⁊ multum animatus ad
defendenda sua: ⁊ conuincenda
aliena.

¶ Capl'z. secundū. De Demoste ne ⁊ eiꝰ operibꝰ virtuosis ⁊ studio sitate: ac patientia.

Tem: predictis fuit coe-
uus Demostenes: prout
ait magister hystoriarū
super Hester. Qui multum fuit
studiosus sicut dicit Uale. li. viij.
c. vij. di. ꝙ Demostenes cum pri
mam litteram dicere non posset
oris sui vitium: tanto studio ex-
pugnauit: vt ea a nullo expressius
proferret᷑. Ibidē. Vocē exilitate
acerbam: exercitatione continua
ad maturum ⁊ gratum sonū au
ribus produxit. Ibidē. Lateris
firmitate defectus: quas corpo-
ris habitus vires negauerat a la
bore mutilatus est. Ibidē. Mul
tos v̄sus vno spiritu complebat
eosqꝫ adūso loco celi gradu scan
dens pronuntiabat. Ibidem va-
dosis littoribus insistens: decla-
mationes: fluctuum fragoribus
obluctantibus edebat: vt ad fre-
mitus concitatarum contionum

patientia durationis actionib⁹ offer
R ret. Ibidem. Fertur ore insertis cal
culis diu ac multū loqui solitus:
quo vacuum promptius ⁊ sollici/
tius esset. Preliat⁹ est cum rerū
natura: ⁊ victor abijt: malignita/
tem ei⁹ pertinacissimo animi ro/
bore superando. Ita q̄ alterum
Demostenē Mater: alterum in
dustria enixa est. Hec ibi. Patz
igitur ex dictis qualiter laborauit
in exercitio studij sui. Qualiter āt
abhominat⁹ est voluptatē carna
lem: patet ex nobili facto ei⁹ ⁊ rñ/
so Laydi mulieri latine. de q̄ Au.
geli⁹ li. x. ⁊ Poli. li. vj. c. xx. Hec
enim Lays Corinthia ob elegā
tiam venustatemq̄ forme deme
S rebat: conuentusq̄ ad eā diuorū
hominū ex omni grecia celebres
erant. Nec admittebat: nisi q̄ da
ret que petebant. Poscebat autē
illa nimium q̄stum. Hinc natuz
est frequens illud prouerbiū apd̄
grecos. Frustra quis Corinthuz
tendit ad Laydez: nisi queat ⁊ ve
lit dare quod petit. Hanc iste De
mostenes clanculo adijt: ⁊ vt co
piam sui faceret: petijt. At Layas
hoc quotū poposcit quod nostra
tis manui denarium facit decies
mille: equaturq̄ medietati talēti
maioris: qd̄ nostratis denarij vi
ginti milia claudit. Tal' petulātia
mulieris atq̄ pecunie magnitu/
dine victus expauidusq̄ demo/
stenes auertitur. Et discedēs: ego
inqt penitere tanti non emo. hec

ibi. Ex quibus patet. q̄stum vo/
luptatem detestabat: ⁊ q̄stū ab eo
lascivia arguebatur ad penitentiā
hortabat. ¶ De sua quoq̄ indu
stria in arguendo eos q̄ peccata
sua defendunt peccantiū multitu
dinem. Au. ge. li. ij. vbi. ait. Quo T
modo tant⁹ philosophus obiur/
gatione adolescentē quendā ar/
guebat: eoq̄ a rhetorib⁹ ⁊ facun
die studio: ad philosophie. s. spe/
culatiue studium transgressus ē.
At ille: id solitū esse dicebat: turpi
tudinē delicti: exemplorum vsu:
⁊ cōsuetudinis venia deprecaba
tur. At tantus ipso genere defen/
sionis instantior: homo inqt stul
te ⁊ nihil: si te a malis exemplis
auctoritates ⁊ rationes philoso/
phie. s. vere non abducunt. Ne/
q̄ illius Demostenis sniā ibi in
mentez venit. Sequit. Hec v̄ba
Demostenis ad euz qui vtcunq̄
peccatū suū alienis peccatis exē/
pluz purgatūq̄ estimabat. Quo
ruz verborū sniā est: q̄ qui se ex/
cusant aliorū peccantiū exemplo
malaq̄ cōsuetudine: inepte ⁊ ra
tionabiliter se excusant. De eodē
narrat li. xiij. di. q̄ legati masoleo
ruz cuz venissent Athenas: ⁊ ad V
uocassēt aduocatos: restitit ei De
mostenes. Ad quem in crastino
venerunt cum pecunia quaz pe/
tijt. Postridie v̄o cū res debent
agi Demostenes lana multa col
lum ceruiceq̄ circūuolutuz legit
prodijsse. ⁊ se dixisse pati reuma

ticā passionē: vt pꝫ ex processu.s.
Xenaxeri ⁊ contra molestos loq
non posse: Tunc vnus e populo
dr exclamasse. Non Xinaxē De/
mostenes patit. sed achitexem.i.
cupiditatē vel simulationem. Et
id postea non celauit sed glorie as
signauit. Nam cum interrogaret
X Aristodemū auctorē fabularum
q̄tū mercedis accepisset: ⁊ ipe rñ
deret: talentū: respondit ille. Ego
plus accepi: vt tacerem. hec ibi.
Cautus ergo fuit ad dissimulan
dū quomodo voluit ⁊ agenduꝫ
De eodē: ⁊ de patientia eius. Au
lus geli⁹. li. xxiiij. Traditū inquit
est: Demostenē vestitu ceteroq̄ꝫ
corpis cultu nitido nimisq̄ꝫ acu/
rato fuisse. Hinc turpib⁹ idignis/
q̄ꝫ in eum verbis aliqueꝫ irruisse
legit: atq̄ꝫ dixisse eū non tempa
tum: quin parum vir ⁊ ore pollu
to diceret: Quod patienter susti/
nuit. Similiter multa in eū dicta
ab horēsio quasi i histriōeꝫ. Si
militer cum Lucius Torquatus
non solum histrionē sed Diony/
siam gesticulariā cum diceret: q̄
s. erat saltatrix: molli voce rñdit.
Dionisie mallē esse q̄ꝫ tui Torqua
te. ⁊ de eodem alia in cōmunilo/
Y quio parte prima: vbi de aduoca
tis ⁊ Poli. vbi.s. dicit. q̄ anteqūꝫ
virtus eloquij eius inotuisset: cul
tus apparitioris dr appetissꝫ nito
rem. At postq̄ꝫ noticiam ⁊ famā
assecutus est: elloquētie toga cō/
tentus est dicens: se velle potius
a se q̄ꝫ a nitore vestium aut cultus
exq̄sito constare gloriam.

C Capitulū tertiū. De Isocrate.

Hic fuit contemporane⁹
h hysocrates: vt legitur in
hystorijs. de quo in pro
logo Policrati dr q̄ cum inter
rogat⁹ esset ab amicis quare nō
in forensibus negotijs versaret: B
respondit. Que locus hic callet
ego nescio: ⁊ que ego calleo loc⁹
hic nescit Tamen vt.s. habitum
est: in lib. saturnalium recitatur
hoc dictum esse a Socrate ora/
tore.

C Capitulum quartum. De De
mocrito.

Is phis: vt dr in histori
h is Democritus fuit con/
temporaneus. De q̄ Va
le. li. viij. c. vij. di. q̄ cū diuitijs cē C
seri posset que tante fuerunt: vt
pater eius exercitui Xerxis epu/
lum ex facili dare potuerit: q̄ ma
gis studijs vacuo animo vacaret
parua admodū sūma retenta: pa
trimoniuꝫ suum fratri donauit ⁊
ignotus vrbi Athenis vixit. s. va
cans studio philosophie.

C Capitulum quintum. De Hy
pocrate.

Is similiter contēpora/
h neus fuisse Hipocras.
de quo Au. geli⁹. lib. xx. D
dicit q̄ multum detestabatur vo
luptatem vnde d̄ coytu venereo
ita estimabat: partem esse quādā
morbi teterrimi quod nostri co/

midalem dixerunt. Qualiter aūt ipse instruebat discipulos narrat Hiero.epl'a.xxxiiij. Hypocrates īquit adiurat discipl'os suos ante q̄ doceat: ⁊ in verbis suis iurar compellit. Extorquet sacramēto B silentij sermonē incessus mansuetudinem: habitū moresq̄ descri bit. Quanto magis inquit nos q bus aiarū cura est. hec ibi.

¶ Capitulū sextuz de Democrito de quo prius: qualiter scilicet fuit mundialium contemptor ⁊ q̄re se excecauit: ⁊ de sua ↄstantia.

E aliquibus phis illorū narrat Au.gelius. multa preclara vnde libro.ij. nte.fi.ait. de Democrito: quem hystorie grece luminibus sponte se priuasse ferunt: q: cogitationes cōmentationesq̄ ai in contēplā C dis nature ratiōib⁹ vegetiores vl' exactiores estimabat: si eas vl' de illecebris oculorum impedimentis liberasset: vel ne malis ciuib⁹ bene esse videret. Ait tamen Tertullius.c.xl. q se ideo excecauit q: mulieres sine concupiscentia aspicere nō poss;: ⁊ doleret: si nō esset potitus in continentiā emēdationē. De eodem narrat multa Sen̄. q fuit magnus temporalium contemptor. Unde epl'a.lxv. D Democritus inqt sicut est sic vi uit: non tāq̄ omnia cōtempserit sed tan q̄ alijs habenda dimisit. Et non solum contempsit sed nil postulare voluit. ait Sen̄.li.de.p uidentia añ fi.di. q Democritus ea die qua interdixit sibi posside re interdixit ⁊ poscere. Quasi dicat. Nihil voluit possidere nec po stulare. Et Sen.vij.de benefi.c. ix. Democrito si res aliquas pos sidendas deoꝝ tradere velit sub certa lege ne liceat donare: affir- E mauerim repudiaturū dicturūq̄ Ego me ad id inextricabile pondus non alligo: ne in fecem rerū hunc expeditū hominem dimitto: quod ad me fers poculorum omniū mala? ⁊c. Ubi postq̄ enumerauit diuitiarū incomoda cō- cludit in psona illius. Ego regnū sapientie noui magnū: securum ego sic omnia habeo: vt omniuz sint. Itaq̄ cum sibi Cesar ducenta sextercia donaret: ridens reie- cit. Sequit. Ingentē rem dici ab illo audiui: cum miraretur Cesaris dementia: q se putasset tanto posse mutari. Si temptare me inquit Cesar cōstituerat: toto illi fui experiendus imperio. Quasi di- cat. Suo toto imperio me mutare non posset. ¶ Itez fuit huma- F ne glorie contemptor. De q̄ Tul. v.tus.q.añ fi.vēi ingt Democrit⁹ Athenas: nec quispiā me agno- uit. O constantem hominem ait Tulius qui gloriabat se affuisse. ¶ Item fuit constantia solid⁹. De quo Tul.ij. tus.q.añ fi. Democritus cum in manus hostis incideret. nullum gen⁹ sup- plicij deprecatus est: nullumq̄ re

cusauit. Unde & vitam mollē: ma
F re mortuā vocauit. Sen. epistola
xcv. Quid stultius est homine:
verba metuente? Eleganter Democritus
solebat dicere: eodem
loco sibi esse voces imperitorū
q̄ ventre redditos crepit⁹. Quid
inquit mea reffert: sursum isti: an
deorsum sonent: Quanta demētia
est: vereri ne infameris ab infamibus?
Iste Democrit⁹ lȝ esset
priuat⁹ oculis exterioribus: seipȝ
tamen regebat honeste. ait Tul.
i. tus. q. ante fi. Cecitas facile ferri
potest: si non desint subsidia valitudinuȝ.
Democritus: luminib⁹
G amissis: alba & tetra cernere non
poterat. At vero bona & mala:
equa: iniqua: hōesta: turpia: ma
gna: parua: & sine varietate colorum
licebat bene viuere: sine no
tione rerū nō licebat:

¶ Capitulum septimū de zenone
qualiter oia contēpsit: & de vite
eius honestate.

Similiter vt ait Au. geli⁹ zenon ph̄us Euticensis
floruit illis temporibus:
qui fuit magnus mundialiū con
temptor de quo Sen. de tranquillitate
animi ante fi. Nunciato in
quit naufragio: zenon noster cuȝ
omnia sua audiret submersa: iu
H bet me ait fortūa expediti⁹ ph̄ari.
¶ Item fuit constās stabilitate.
ait Tul. ij. tus. q. q̄ zenon perpess⁹
est omnia anteq̄ cōscios delēde
tyrānidis indicaret. ¶ Item fuit
moderātia vite hōest⁹. ait. Sen.
epistola. lx. zenonem Cleātes nō
expressisset: si eū tm̄ audisset. Ob
seruauit illum: vt ex formula ei⁹
viueret: vite eius interfuit: secre
ta prospexit. De eius egregio dicto
legit in tractatu de dictis philosophorum:
q̄ viro & vxori ga
rulis ait. Cum duo soli estis: quo
modo capit vos domus vna lo
quaces? & tamē q̄ non fuit gratia
illuminatus: errauit. Posuit eni
voluptatem esse q̄d indifferens
ait Au. gelius vbi. s̄.

¶ Capl'm octauū. De ph̄o stoyco
pugnante cū dolore.

Tem idez Au. geli⁹ recitat
multa preclara de philosopho
Thauro: de quo
I mentio facta est. s̄. Et de hoc idē
li. iiij. cū Delphos alphitia ꝯuen
tumq̄ tocius grecie ph̄s Thau
rus iret: diuertit ad amicuȝ virū
nobilem in stoya disciplina egra
valitudine oppressum. qui dolori
bus cruciatibusq̄ q̄s greci Ra
lon. i. trencadas dicunt: & febre si
mul afflictus erat: gemitus ex eo
compressos erumpere: spūsq̄ &
anhelitus e pectore eius non do
lorem magis impugnātes q̄ȝ pu
gnam aduersus dolorem. Et cuȝ
ipsum ad retinendam patientiā
Thaurus stabilisset: egressus est
cum socijs. Qui ait ad eos Vidistis
non sanum spectaculū sed
cognitu vtile cōgredientes com
pugnantesq̄ philosophum & do
lorem

lorem faciebat vis illa ꝛ natura vim quod suum erat perpetieba tur ꝛ cohibebat. Cohercebat intra se violentias effrenati doloris: nullos eiulatus: nullas comploratones: nullas voces indecoras emittebat. Et ibi cõsequenter de inqsitione discipuli a thauro philosopho de ipso dolore qͥliter est indifferens apud stoycos ꝛ de sufferentia doloris qualiter eum suffert sapiens. Nam dictus philosophus gemitus non emittebat: vt dictum est.

¶ Capitulum nonũ de Thauro philosopho

De isto eodez philosopho narrat idem. Au. geli⁹ libro pmo ꝙ dabat sepe post quottidianas lectiones tps querendi quod quisqz vellet. Et ab eodem quesiuit discipulus an sapiens irasceretur. vnde ibi determinatur: qualiter sapiens exercet opera discipline sine ira. vbi introducit exemplũ de Plutarco iubente verberari famuluz cõtumacez sine ira: ꝛ ire signis. De quo dictum est in communiloquio De eodem philosopho Au. geli⁹ ibi dicit. qualiter iudicauit inter patrem scilicet priuatum ꝛ filiuz presidem. ꝙ scilicet in locis pietatis debet filius preses sedere ante patrem: sed in re domestica ꝛ familiari debet pater prior sedeꝛ vt habitum est in cõlloquio. De eodẽ etiaz ibi Au. gelius dicit: ꝙ

M

N

cum adolescentem a sodalib⁹ cõuictuqz hominũ ceruicosoꝝ abducere vellet: misit ei verba Aristotelis ex libro: iussitqz quottidie lectitare. Qualia autem fuerunt verba: in greco ponuntur nõ in latino: sed supponendum: ꝙ fuerunt talis sententie: ꝙ societates talium sunt detestande.

¶ Capitulum decimum de stoyco philosopho in tempestate: de quo Aug. ix. de ci.

Item Au. gelius narrat de philosopho stoyco de quo Augu. ix. de ci. c. iiij. cuius scilicet erat opinio sicut et stoycoꝝ: ꝙ timor nõ cadit in aio sapientis. Qui tamen palluit in tẽpestate naufragij. Et cum postea argueretur retulit responsuz Aristipi Socratici. Qui cũ re simili argueretur: respondit illuz ꝓ aia nequissimi Nebulonis merito ñ fuisse sollicitum: se autez debuisse timere pro aia Aristippi. Et cum Au. geli⁹ non exagerandi animo sed discendi quereret ab eo: que nã eẽt causa timoris sui: cuz preceptum sit discipline stoycorum ne mortis timeatur aduent⁹: quã constat ni dubium terminum eẽ vite: ille ꝓtulit librũ epytheti stoyci. Cumqz librum tenuisset Au. gelius inuenit stoycis placuisse: nõ esse hominis vt visa que fantasias appellant in animum veniant: aut recedãt: ꝛ cũ venerint ex terribilibus rebus aut contra

O

P

necesse esse asserunt moueri animum etiam sapientis: vt paulisper metu trepidet: tristitia contrahatur: dilatetur leticia: cupiditatibus moueatur. Tanquam his passionibus preuenientibus: rationis et mentis officium non ideo conscientiam mali in mente versari: nec approbari ista: aut eius aliquem indulgeri consensum. Hoc enim volunt esse in potestate: idque interesse inter animum sapientis et stulti censent: quod stultus cōsensu mentis: passionibus cedit: sapiens vero licet eas necessitate patiatur: retinet tamen de rationabiliter appetendis vel fugiendis veram et firmam inconcussam mentis sententiam. Hec ibi. Quod tamen non est intelligendum fieri perfecte absque gratie diuine adiutorio.

Capitulum vndecimum. De Publio et eius egregiis sententiis

Item Au. gelius dicit de Publio et eius sententiis libro. xviij. Que sunt hec. Malum est consilium quod mutari non potest. Beneficium accipit qui dat digno feras: non culpes quod vitare non potes. Cui plus licet quam par est: plus vult quam licet. Comes facundus in via pro vehiculo est. Frugalitas inserta est rumoris boni. heredis fletus sub persona risus est. Furor sepe fit lesa patientia. Improbe Neptunum accusat qui iterum naufragium facit. Ita amicum habeas vt posse fieri inimicum putes. veterem ferendo iniuriam: vites nouam. Nunquam periculum sine periculo vincitur. Nimium altercando amittitur veritas. pars beneficij est: quod petitur: si velle neges. hec ille.

Capitulum duodecimum. De Fauorino et eius documentis in nutrimenta infantium.

Item Au. gelius recitat de Fauorino philosopho li. xiiij. ponens eius documenta preclara. Cui suadenti nobili mulieri vt filium suum ipsa nutriret: cum mater puelle diceret: illi parcendum: sine inquit oro eam integram matrem fieri filij sui. Contra naturam est imperfectum dimidiatumque genus matris peperisse: ac a se abiecisse: aluisse in vtero sanguine quem non vidisset: et lacte non alere quem viderat iam viuentem: iam hominem: iam matris officia implorantem. An putantes: naturam dedisse femine vbera: ornandi causa: et non alendorum liberorum. Idem prodigiose mulieres: fontem illum arescere cum periculo corruptis lactis laborant. vbi ponit exempla. quod si ouium lacte: hedus caprarum alatur: vel econuerso: constat in illo scilicet agno lanam duriorem: in hedo vero capillum gigni teneriorem. Item hyrcani tigrides admouent vbera sua scilicet catulis. Item. Tales mulieres que dant filios suos

alijs nutriendos:illud vinculum coagulumq amoris:q̃ natura pa/rentes cum filijs cõsociat:inter/scindunt:aut certe dilluūt. Ipsi⁹ q̃q infantis affectio animi amo ris consuetudinis in illa sola vn̄ alitur occupatur.hec ibi. Ratio/nabiliter:clemēter: ꝛ vtiliter ista persuasit vt patet ibi.

¶ Capitulum decimumtertiuȝ. De philosopho reddente causaȝ nõ esuriendi vel sitiendi:ꝛ de re citatione consuetudinis Virgilij.

Tem li.xij.recitat eiusdē philosophi sententiā.Cū enim visitasset egrū quē/dam:in quo edendi petitio pristi
T na clanguerat:ait ille philosoph⁹ ꝙ non esset mirum.Quia vt ait inquit hestensistrat⁹ esuritionem faciunt inanes patentesq intesti norum fibre: ꝛ caua intus: ven tris ac stomaci vacua hyantia:q̃ vbi aut cibo complent:aut inani tate diutina ꝫhuntur:Tunc loco vbi cibus capitur:vel stipato vel abducto:voluntas capiendi cibi desiderandiq restringitur.Sci/thas enim.i.illos populos:vt fa mem longius tolerent:fascijs vē trem strictissimis circūligare di/citur:ea ventris confossione esu/riem posse depelli. hec ibi.Et ra tionabiliter videt assignare cau/
V sam famis:vel fastidij.De codeȝ philosopho idem libro.xvi.reci/tans verba Virgilij.Quem soli/tum ferunt dicere:se parere ver/sus more ꝛ ritu vrsino.Nam vt vrsa fetum egerit ineffigiatuȝ in/formēq lambendo id postea qđ ita edidisset conformaret ꝛ fin/geret. Proinde itaq igenij sui par tus recentes rudesq ee:ꝛ imper fectos: sed deiceps tractādo red dere his oīs ꝛ vultus lineamen ta subtili ingenio. Hec ibi. Si/cut ergo Virgilius dicebat:se pri mo parere rudes versus:deinde tractando formabat:sic debet ho mo prouidus opera que primo facit informia ꝛ rudia:postea tra ctando:discutiendo:ꝛ deponēdo deformitatem:ad plenum siue ꝑ fecte formare.

¶ Capitulum decimūquartuȝ. de nobili sapiente dante consiliū Lacedemonijs.

Teȝ Au.gelius libro.xx. post principium narrat de illo nobili sapiente dā te consiliū Lacedemonijs. Po pulus inquit Lacedemoni⁹ cum deliberaret quid sit vtile ꝛ hone/stuȝ:tūc exurgit sententie dande gratia homo quispiam:turpitudi ne vite preterite diffamatissim⁹: sed lingua facūdiaq prestabilis: ꝯsiliumq dabat: oporteréq sic fieri suadebat.acceptum ab om/nibus futurum erat:ex eius sen/tentia populi decretuȝ fiebat.tūc vnus ex ordine principum:qui/bus tanq̃ arbitris ꝛ magistris: X discipline publice.Lacedemonij vtebātur:comato iratoq animo

exilijs: que nam inquit narratio. o Lacedemonij: aut que spes tā/ dez erit: vrbem hanc: ꝛ hanc rē/ publicam saluā inexpugnabilēq3 esse diutiꝰ posse: si huiusmodi an te acte vite hominibꝰ cōsiliarijs vteremur: Qđ si probata hone/ staq3 sniāˀista est: queso non si/ namus: eam dehonestari turpis/ simi auctoris contagio. atq3 vt di xit elegit virum fortitudine ꝛ iu/ stitia pre alijs prestantem: sed in/ opem lingua ꝛ facundia: iussitq3 cum consensu petituq3 omnium eandem illam sententiam diser/ ti viri cuiusmodi posset verbis di cere: vtˀnulla prioris mētione ha bita fieret quod ipse denuo dice/ ret. atq3 ita vt suaserat factum est Sicq3 bōa snia māsit auctor tur pis mutatꝰē. h ibi. Ex qbꝰ p3: ꝙ publicus ꝯsiliarius magnatu3 ꝛ reipublice: siue doctor vel predi/ cator deb3 esse bone vite ꝛ fame.

¶ Capitulum decimumquintū. De Chylone ꝛ eius dictis.

Item Au. gelius li. pmo dicit de Chylone: qualˀr quesisse dicitur an vnq̄3 faciendu3 sit ꝫ ius vel mores ꝓ amico. vbi colligit ex verbis Ci ceronis: ꝙ cu3 emendati sūt mo res amicorū: fitq3 inter eos: om nium rerum consiliorum ꝛ volū tatum sine vlla acceptione comu nitas. Et sequitur. vt ait Cicero ꝫ patriam ꝓ amico arma sumēda non sunt. Sed ait Teophrastus parua vel tenuis turpitudo: vˀl in famia subeunda: si ea re magna vtilitas nimiu3 est amplior ꝛ ho nestatis noster in re nō graui le uis iactura: preponendum quod vtile est amico. Sicut magnum pondus eris: lamina auri parua est preciosius. Hec ibi. Itē Chi/ lon ait: has duas affectiones eē ferocissimas. s. amoris ꝛ odij: at/ q3 infra mediū cohercēdas. hos inquit ames tanq̄3 forte osurus ꝛ hos quidem oderis tanq̄3 po/ stea amaturus. hec ille.

¶ Cap. xvi. De Marco Tulio.

De Marco ꝟo Tulio q̄3 studiosus fuit ꝛ sedulus in laborando: ꝛ q̄3 clarꝰ in multis sententijs: patet i libris suis multis quos edidit quoru3 nomina recitat lib. ij. de diuina/ tione in principio. Coarctati in/ quit sumus ad philosophie stu/ dium in eo libro qui est scriptus hortensius. De quo libro loquit Augusti. iij. confes. di. ꝙ mutauit affectum suu3: ꝓut ait ibi. Ibidē recitat Tulius de quattuor libris Achademicis ꝛ de quinq3 li/ bris tusculanis : ꝛ sex libris sci/ licet annunciādi: ꝛ de libro de se/ nectute: Que ꝛ q̄3ta documenta collegit in libris suis patet inspi/ cientibꝰ eos. vnde ꝛ de ipso Se/ neca epistola. 51. Negat inqt Ci cero : si sibi etas duplicaretur: se habiturum tempus quo legat li/ bros Lyricos: eo mō dialeticos

Et licet esset sic studiosus: fuit tamen sollicitus pro reipublice regimine. vnde narrat de eo libro de amicitia. c. iiij. non minoris sibi cure qualis eēt respublica post mortem suam q̄ tunc scilicet in vita. vnde ꝛ pro republica multa sustinuit. ait Señ. de eo libro de
B breuitate vite p⁹ principiū. Marcus inquit Cicero iactatus inter manifestos inimicos: ꝛ ptim dubios amicos: dum fluctuatur cū republica in quadam epistola ait Quid agam queris? Moror in Tusculano modo semiliber. alia deinceps adiecit: quibus ꝛ priorem etatē complorat: de presenti queritur: de futuro desperat: ſō semiliberū se dicit. Improbat tñ ibi Seneca istud dictuꝫ addiciēs ꝙ sapiens nunq̄ in tam humile
C nomē procidet: nunq̄ semiliber erit: integre semꝑ libertatis ꝛ solidē solut⁹: ꝛ sine virib⁹ altior ceteris. Quid enim supra euꝫ potest esse: qui supra fortunam est? Et ibi bene de hoc. q̄ v̄o fuit caut⁹ in cauendis exprobrationibus hominum: ꝛ dissimulandis sibi impositis ait Au. gelius lib. xiiij. Si obiectum tibi fuerit tempore aliquid quod negari nequeat responsione ioculari elidas: ꝛ rem dignam risu magis q̄ crimie facias. Et ponit exemplum de Cicerone: ꝙ cum obiectum eēt: se accepisse pecuniam a reo: vt domum emeret: negassetq; postea: se domum emere: cū esset dictuꝫ sibi se negare quod pri⁹ voluit: respondit. Ignoratis: prudētis eē proprium: negaturū se emere qđ nolit propter consortes emptōis Et sic ioculari responsione elidit sibi impositum. q̄ v̄o discretus fuit in sententijs suis: q̄ vtilis in
admonitionibus: q̄ rectus in iudicijs: q̄ facūdus in eloquijs patet in libris suis. D

¶ Capitulum decimūseptimuꝫ. De Seneca.

E Seneca v̄o q̄lis fuerit: ꝛ q̄ discret⁹: ꝛ q̄ vtiles doctrinas edidit: patet in egregijs voluminib⁹ ab eo editis. Fuit autem binomius more romanoꝝ. Dicebat enī Seneca Anneus Lucius sicut ipse ait loquēs de se. iiij. de benefi. c. vi. prout dicit Augu. epl̄a. xxxvi. Unde ꝛ ipsuꝫ enumerat Hiero. in libro illustrium viroꝝ inter alios. Fuit quoq; vite honeste: abstinentie magne: conuersationis vrbane: sicut patet in libris
suis: ꝛ vtilibus documētis. ait. n. E epistola. lxxxvij. loquens de se et vita sua. panis inquit siccus: ꝛ sine mensa prandium. post qđ nō lotis manibus dormio minimū. Consuetudinē meaꝫ nosti. Breuissimo somno vtor: ꝛ quasi interuigilo satis est mihi: vigilare desijsse. aliquādo dormisse me sētio: aliquando suspicor. Fremituꝫ patientissime fero: Et sic de alijs

que enumerat ibi. ¶ Similiter
de abstinentia sua epistola.cx. Ip
sum tamen ꝛ doctrine sue modū
increpat Quintilianus: ꝑut di/
F cit Au.geli⁹ li.ix.post principiuꝫ.
de Señ.anneo dico: ꝙ eius ora
tio: vulgaris videtur: ꝛc. Sequi
tur. Eruditio: autē plebeia: ꝛ ver
micula: nihil ex veterum scriptis
habens neqꝫ gratie: neqꝫ digni/
tatis. Et ibi multum de hoc. Et
similiter Policratus lib.viij.c.
xvi. recitat v̉ba Quintiliani. Tra
ctauit inquit fere omniuꝫ studio/
rum materiam. Nam ꝛ orōnes
eius ꝛ poemata: ꝛ dyalogi ferunt
In philosophia parum diligēs:
egregius vitiorum insecutor fuit
Multe in eo clare fuisse senten/
tie: multa etiam morum genera
legenda: sed in eloquio corrupta:
ꝛc. Sed vt ait auctor ibi: an recte
senserit Quintilianus: sapientio/
ris iudicio relinquo. Legunt ei⁹
epistole: ꝛ libri diuersi. Ubiqꝫ fi/
delis custos virtutū: vitiorūqꝫ ho
G stis occurrit Tantus viqꝫ: vt eū
Fronto nepos Plutarci asserat:
vniuersos exterminasse errores:
vt aurea videatur secula r̄fouere
ꝛ deos ab humāo genere exulā/
tes: eius opera reuocatos: hoib⁹
contracta societate miscere. hec
ibi. Licet ergo Quintilianus lit/
terator acumine ꝛ grauitate di/
cendi precederet: iste diligētior:
ꝛ q̄ñtū in rhetorica vincitur: tan
tuꝫ vincit in ethica. vt dicitur ibi

Iste Seneca magister fuit Ne/
ronis: ꝛ ab eo postea occisus: ait
Boe.iij. de consola.c.v. Nero in
quit Senecam familiarem prece
ptoremqꝫ suum: ad eligēde mor H
tis coegit arbitrium. vbi ait expo
sitor: ꝙ Sicconius refert: ꝙ Ne
ro imperator fingebat: se timere
Senecam magistrum suū quasi
in pueritia: ꝛ nactus occasioneꝫ
mandauit ei: vt sibi genus mortꝭ
eligeret: Ille v̉o cibo ꝛ potu se sa
tians: venaꝫ sibi incidi fecit: ꝛ in
balneo: vt dicunt aliq: nimio flu
xu sanguinis interijt. vñ q̄daꝫ ꝓsa
gio habuit nomē Senecā. i. se ne
cans: eo ꝙ sibi elegit mortem.

¶ Capitulum decimumoctauū.
De Boetio.

De Boetio v̉o: q̄ñtus fuit I
in philosophica: ꝛ theo/
logica sapientia: pꝫ in li/
bris suis editis tam in humana
sapientia q̄ꝫ diuina. Fuit aūt tem
poribus Thodorici regis: claruit
qꝫ virtutib⁹: ꝛ cōsul in vrbe fuit
Cūqꝫ Theodoricus vellet exer
cere tyrannidem in vrbe: ac bo/
nos ex senatu neci dare: Boeti⁹
dolos eius effugere gestiēs: mis/
sis clam litteris ad grecos: nite/
batur vrbeꝫ ꝛ senatum ab impijs
manibus eruere: ꝛ eorum deffen
sioni subdere. Sed postea a re/
ge quasi conuict⁹ regie maiestatꝭ
iussus est retrudi in carcere. Fuit
autem ꝯsul eo tp̄e: quo inuaserūt
Gothi Romam: ꝛ abstulerunt

omnem libertatem eoruz. Qui/
bus q2 fauere noluit missus est i
ergastulū: vbi adhibuit sibi phi
K losophiam ꝯsolatricem: ⁊ edidit
librū de ꝯsolatione philosophie:
ne nimio dolore aut tristitia labe
retur in desperationem. Idē aūt
Theodoricus Symacū martyri
zauit: cuiꝰ filiam Boetiꝰ habebat
vxorem. Duo aūt filij eiꝰ: in con
sulatu remāserūt sub regia pote/
state. Boetiꝰ aūt dictus est a Bo
ethos grece idest adiutor: vł auxi
liuz latine: eo ꝙ multoꝝ adiutor
fuit. Seuerinꝰ: dictꝰ a seueritate
iudiciaria. Et hoc fuit propriū no
men eiꝰ vt ferūt. Anniciꝰ dictꝰ: eo
ꝙ de genere annicoꝝ .i. iuitoruz
L Malliꝰ: dictꝰ: eo ꝙ originez du
xit a Mallio Torq̄to: ordinariꝰ
dictꝰ: q2 alios in dignitate ordina
bat. Patriciꝰ dictꝰ: q2 amore pa
trie rempublicam gubernabat:
Excōsul: q2 erat ex cōsulatu: per
acto vicis sue anno. Nobiles .n.
Romani nomina ⁊ ꝓnomina fi
lijs imponebāt: vt in ipsis origo
M agnosceretur. vnde titulꝰ libri sui
est. De cōsolatione philosophie
liber Annitij Mallij Seuerini
Boetij exconsulis ordinarij pa
tricij incipit. ⁊c.

¶ Quinta pars. De perfectioni
bus philosophicis.

¶ Capitulum primum. De per
fectione eorum in vitiorum de/
testatione.

Is enarratis singil/
latiz de exemplis imi
b tabilibꝰ ꝑdictoꝝ phi/
losophorum: ⁊ de dictis
notabilibus eorū: quos
Tul. ⁊ Sen. in libris suis sparsiz
narrant multa preclara de dictis
philosophicis: ad maiorē distin
ctionem ⁊ faciliorem inuentionē
videndū est in quibꝰ consistebat
perfectio eorūdem philosophoꝝ
vmbratica: Nulla eniz vera pfe
ctio sine gratia dei que operatur in
nobis velle ⁊ perficere pro bona
voluntate: Phil. ij. Fuit aūt in
multis eorum perfectio suo mo
do. Et vt distincte ꝓcedat: notā
dum ꝙ fuit in vitioꝝ detestatiōe
ꝓut fieri potest sine gratia fidei
illuminantis ⁊ purgantis. Unde
Au. gellꝰ li. xiiij. vidimꝰ inquit phi
losophū peregrinū nomine viꝝ
grauem atq3 ꝯstantē apd' Athe
nas in quodam tugurio extra vr
bem diuersantem. Cumq3 ad eū
frequenter veniremus: multa au N
diuimꝰ: eū disserere vtiliter ⁊ ho
neste. In quibus illō audiuimꝰ:
virum sapientem non peccatuꝝ
eē dicebat: si peccasse eū dij atq3
homines essent ignoraturi. Non
pene aut infamie metu nō peccā
duz: sed iusti honestiq3 studio ⁊
officio scilicet dicebat. Hec ibi.
Multuz ergo peccatū detestaba
tur vt .n. dicit Tulius. iij. de offi. c.
iiij. Nihil turpe facienduz bono
viro etiaz si ex omni parte lateat.

vbi introducit fabulã ⁊ ponit exemplũ de anulo inuento in equo eneo in hyatu terre: quem si quis portaret nõ posset videri ab aliq̃ licet ipse eum videre: sicut habitum est in conuiuilogo. Nec pp hoc debet qs aliqd turpe agere: vt ait ibi. Ubi pmittit. Satis nobis si tamen in phia aliqd proficimus persuasum esse dz: si oẽs deos hoiesqz celare possem⁹ nihil tamen in nobis auare: nihil iniuste: nihil libidinose: nihil incõtinenter esse faciendum. Et ibi
O bene de hoc. Licet enim vitium nõ possit detestari sufficiẽter abs q̃ gratia: vnde est dei offensiuũ diuine legis puaricatiuũ ymagis deformatiuũ: ⁊ grẽ priuatiuum. tamen põt aliqualiter detestari: vnde est nature lesiuũ ⁊ ei aduersatiuũ. Ait Señ. epl'a. Scelera tuta eẽ non possunt. Sequitur. Quia prima illa ⁊ maxia peccãtiũ pena est: peccasse: nec vllũ scelus: lz illò fortuna exornet muneribus suis: lz tueatur ac vindicet: impunitũ est. quoniã se scelerí inserere. supplicium est. Sed ⁊ hee nihilominus malã mentem pene premunt: timere semper ⁊ expauescere ⁊ securitati diffidere: Sequitur. hic consentiam⁹ epycurro: malo facinore conscientiã flagellari: ⁊ plurimũ illi tormẽtũ
P esse: eo q̃ perpetua eũ sollicitudo vrget ac verberat. Hoc enim ipsum argumentũ est: natura nos a scelere abhorrere: q̃ nõ nullis etiaz inter tuta timor est. Multos fortuna liberat pẽa: metu neminem. Quare: nisi qz infixa nobis rei aduersatio est: quaz natura damnauit: Ideo nunq̃ fides latẽdi fit ẽt latronib⁹: qz coarguit eos cõscientia: ⁊ ipsos sibi ostendit. Propriũ aũt est nocentium trepidare. Et ꝯcordat cũ scriptura sap. xvij. Cum sit timida neqtia: dat testimonium cõdẽnationis. Et cũ beato Aug. primo cõfessionum dicente. Iniquus animus sitne iniquitas est, pena sui.
His ergo considerationib⁹ scilz Q ratione dedecoris ꝯfusibilis: deordinationis irrõnabilis: vilitatis inestimabilis: ⁊ inhonestatis vituperabilis que sunt in peccato: ⁊ multorum alioꝝ nocumentoꝝ detestati sunt philosophi vitia: lz non perfecte nec ordinate. vnde se a vitijs abstinebant ait Tul'. de senectute. c. ij. de Leontio gorgia magistro Socratis: q cõpleuerat annos centum ⁊ septem: nec vnq̃ a studio ac ope cessauerat. Qui requisit⁹ cur taz diu viuere vellet: nihil inqt habeo qd accuset senectutẽ meã. Qd fuit pclaꝝ dictum in homine docto: ait ibi Tul'. Ideo philosophi studebãt esse dissimiles malis: pp qd ⁊ tormenta multa sustinuerunt: sicut R recitat Boetius verba phie ipm alloquentis primo de ꝯsol'. c. iij. vbi. s. introducit philosophiam

ipm inuitasse: et tormenta que su stinuerunt phi sibi recitasse: sicut Socratis venenum: zenonis tormenta: et sic de alijs quos enumerat: quos nihil aliud in cladē detraxit nisi quod moribus philosophie instituti: studijs improborum dissimillimi videbant. Et ibi bene dicit hoc. Si ergo philosophi infideles sic vitia detestabantur: ab eis se custodiebant: dissimiles malis esse studebant: et ob hoc tormenta etiam sustinebant: multo magis phi fideles et diuini: debent esse tales.

R

Q

¶ Capitulum secundum. De perfectione eorum in voluptatum carnalium mortificatione.

Non solum autem fuit perfectio phica in vitiorum detestatione: sed etiam in voluptatum carnalium et concupiscentiarum mortificatione: et exterminatione sicut fieri potest sine gratia vt dictum est. et vt patet ex vita philosophorum descripta vnde dicebat Plato mortem esse necessariam phis: vt supra dictum est. Miro enim modo abhominabātur voluptates carnales: ait Au. gellius. li. i. añ fi. Uoluptas inquit quae nimia est ex gustu aut tactu sicut censuerunt sapientes: fedissima est: eosque maxime qui his belluinis voluptatibus se se dederunt: grauissimi vitij vocabulis greci appellant: nos autē incōtinentes: vel intemperancos dicimus: et insolentes. Iste due voluptates. i. libidines in cibos et venerē prodige sole sunt cōes hominibus et bestijs. Id circo in pecudū ferarum quoque numero habent: qui ex his ferinis voluptatibus pressi sūt. Ceterc tres: proprie hominū vident hec ibi. Et subdit. Uerba super hac re ex libris Aristotelis ascripsi: vt vel auctoritas clari atque incly ti viri a tam infamibus voluptatibus nos terreret. Que verba in greco recitat. Sequit. Quis igit habens aliquid humani pudoris voluptatibus his duabus gaudeat: Et recitat cōsequenter verba hypocratis de coytu venereo: quod estimabat: illam voluptatē eē partem quandam morbi teterrimi: vt recitatum est. s. Necnō et verba Socratis dicentis: se esse. i. comedere et bibere vt viueret non ecōuerso. Miro enim mō philosophi exterminabāt: et morificabant predictas voluptates: Exēplum de Xenocrate vbi. s. quem mulier vocauit statuam. Qualiter autem vtebant temperate et sobrie vite necessarijs: ait Poli. li. viij. c. viij. Ubi distinguit cōuiuia dicens. quod sunt conuiuia plebeia que sunt soluta a legibus philosophie Et sunt ciuilia que quidem non sunt dissoluta: sed liberioris licentie: et opulentie magne: et quae ad cōem leticiam: salua tamē semper modestia qua ad philosophicū rigorem accedunt. Conuiuia

S

R

T

V

sophica sunt omnino castigata ꝛ suis regulis limitata: vt qui ver santur i his possint nulla cibi aut potus ipedicte molestia: suis of ficijs inseruire. Sobria eni: ꝛ ab omni luxuria castigata: non ipe diunt Socratem: ne iustitiā posi tiuam exequat: a naturali inquisi tione Platonē non reuocāt: me moriam rerum gestarum nō ex cludunt: heritio Timeus non ꝓ hibet causas rerum omniū ape rire: nec aliquis a quocunqꝫ vir tutis offō retardat. Hec ibi. Vbi bene de hoc. Patet ergo perfe ctio phica suo modo in predictis vt enim ait Tul. v. tus. q. ante fi. Sapientis propriuꝫ est: nihil qđ peniteri pōt facere: nihil iniuste: sꝫ splendide: cōstanter: grauiter: honesteqꝫ oia.

¶ Caplm tertiū. De eoꝝ pfectio ne in mundialiū ꝛ diuitiaꝝ despe ctu ꝛ dimissiōe.

Tem perfectio phica in mūdi ꝛ mūdialium des pectu ꝛ dimissiōe satis pꝫ ex dictis .s. qualr mundum ꝺspe xerūt: ꝛ oia dimiserunt., sicut De mocritus ꝛ Diogenes de quibus supra. hoc enim fuit quasi cōmu ne philosophis: ait Hiero. episto la xxxv. Crates inquit Theban⁹ homo quondam ditissim⁹: cum ad philosophandum Athenas p geret: magnum auri pondus ab iecit. Nec putauit: se posse simul ꝛ virtutes ꝛ diuitias possidere. Et epistola. cxvj. dicit de phoꝝ q mul tarum possessionū precium proie cit in pellagus: abite inquit in pro fundū male cupiditates ego vos mergo: ne submergar a vobis. Philosopus glie animal: ꝛ po pularis aure vile mancipiū totaꝫ simul sarcinam deposuit. hec ille Philosophi enim non reputa bant: bona temporalia eē sua: iđ nec ea appetebāt: nec ꝺ amissiōe dolebāt. ait Sen. de cōstantia sa pientis. Mogeram Demetrius cepat. Ab hac exiens Stibo phi losophus: interrogatus: an aliqđ perdidisset: nihil inquit. oia mea mecum sunt: ꝛ tamen patrimoni um in predā cesserat: ꝛ filios ho stis rapuerat: Sequit. Habebat enim vera bona secum: in q̄ non est manus iniectio. Que ꝺo dissi pata ꝛ direpta fuerant nō iudica bat sua: sed aduentitia: ꝛ motum fortune sequentia. Jō non vt sua dilexerat. Omnium enim afflue tiuꝫ incerta est possessio: ꝛ lubri ca. hec ibi. Unde ꝛ de paupertate phorum Tul. v. tus. q. post medi um. Quis inquit paupertatē per timescit: An Scithas Anatarsis potuit ꝓ nihilo pecuniaꝫ habere Nostrates phi facere non potue runt. Cuius epła fert his verbis Anatharsis homoni salutē. Cir cūamictum est Syricum tegimē calciamentū: solorum callum: cu bile terra: pulmentū fames: lacte carne caseo vescor. Quare: vt ad

getũ mecꝫ venias.mſiera ãt iſta qb⁹ delectatus es vel ciuib⁹ tuis vel diјs mortalibus dona. Oẽs enim fere phi omniũ diſciplinarꝫ non quos a recta ratione natura vitioſa detorſiſſet: eodeꝫ hoc aio eſſe potuerunt.hec ibi.Et exemplificat de Socrate ꝛ Xenocrate de quibus ſupra.De quolibet tali poteſt dici illud quod dicit Vale.libro.iiij.c.iij.ꝺ fabritio.Locupletum illum faciebat non multa poſſidere:ſed modica deſiderare
C ſit ergo illi ſic cõtempſerunt mũdanas diuitias abſqꝫ ſpe celeſtium diuitiaruꝫ: multo magis phi loſophi fideles ꝛ celici debẽt eas ꝯtẽnere:vt centuplũ accipiant in futuro.

¶ Capitulum quartum.De eorꝫ perfectione in honorũ ꝛ excellentiarũ abdicatione.

Non ſolum aũt fuit eorũ perfectio in deſpectu diuitiarum:ſed etiã in contẽptu excellentiarum: dignitatuꝫ:ꝛ honorum humanorum: vt pꝫ in dictis philoſophis.Sicut in Diogene qui cõtempſit honores oblatos ab Alexandro: ꝛ in Socrate:q glorioſa fugiebat: vt dictum eſt ſupra: ꝛ in aliјs ſupradictꝭ.Vñ ꝛ laudes humanas cõtempſerũt ꝛ ſe a mundanis tumultib⁹ ꝛ fre
D quentiјs ſequeſtrauerũt. ait Mitero. contra Iouinianum aũ fi. ꝙ phi multi reliquerũt frequentias vrbium: ꝛ hortulos ſuburbanos vbi aer irriguus:arborum come ſuſurrus auium:fontis ſpectaculum:riuus imurmurans:ꝛ ſic de aliјs.Sequit.Naꝫ ꝛ Pictagorei huiuſmodi frequentias declinãtes:in ſolitudine ꝛ deſertis habitare conſueuerunt:Planũ eſt ergo ex dictis ꝙ predicta contempſerunt que merito ſunt contemnenda.ſicut Boeti⁹ philoſophia inſtructuſ elegantius oſtendit.ij. de conſol.c.vi.ꝛ.vij.Quid inquit de dignitatum potentia diſeram? Que ſi improbiſſimum quendã ceciderint:non ne eoipſo non ſũt appetende?Vnde ibi bene ꝛ prolixe. Laudes enim humanas ꝓ nihilo reputabant:ꝛ laudari per nitioſius eſtimabãt ꝙ̃ vituperari. E
Vt enim ait Au.gelius li.vi.Turpius dicebat Fauorinus exigue atqꝫ frigide laudari ꝙ̃ inſectanter ꝛ grauiter vituperari. Qui enim maledicit ꝛ vitupat:ꝙ̃to id acerbius facit. tanto pro iniquo ꝛ inimico habetur : ꝛ propterea fideꝫ non capit.Sed qui infecũde laudat deſtitui a cauſa vꝫ: ꝛ amicus quidem creditur ei⁹ quẽ laudat: ꝛ ei creditur.

¶ Capitulum quintum.De eorꝫ perfectione ꝛ paſſionũ internarũ edomatione.

Non ſoluꝫ aũt fuit eorꝫ perfectio in predictis cõcupiſcentias carnis: ꝛ oculorum.ac vite ſuperbiam cohibẽdo: ſicut fieri poteſt abſqꝫ gratia

del: sed fuit eorum perfectio l edo
matione passionum interiorum: et
redactione sub lege rationis, et or
dinatione: semper intelligẽdo vt
dictum est eo modo quo pñt si-
ne gratia cohiberi. vt enim habi
tum est supra animus sapientis
F non cedit passionibus ſm senten
tiam stoycorum: nõ. qꝫ oio aufer
rant: sed qꝫ ordinate moderẽtur.
Et de hoc Au. gelius pulcre nar
rat lib. xx. ante fi. Herodes iquit
archicus consularis lacessitus a
quodam Stoyco tanq̃ minꝰ sa-
pienter: et parū vtiliter dolorẽ fer
ret ex morte pueri quem amabat
dicebat: qꝫ nullus homo qui ſm
naturam sentiret et saperet: affec
tionibus quattuor carere et vaca
re omnio posset: atqꝫ si posset vt
curis careret: non ex re illud me-
lius qm̃ langueret aius et torperet
G Dicebatqꝫ. Sensus isti motusqꝫ
animi cum imoderatiores fiunt:
vitia sunt: et si omnino eos cõuel
lamus: periculuz est necis. Mo
deratas ergo scire et considerare
purgandas dicebat: vsusqꝫ est fa-
bula quadam: qꝫ homo rudis ex
vltima Barbaria colẽdi insolẽs
in terras cultiores venit: emitqꝫ
agrum aptum ad fructus. Cum-
qꝫ videret: vicinum amputare su
pflua ex arboribꝰ: quesiuissetqꝫ:
ad qd sic amputaret: cū alius di-
ceret: qꝫ sic fieret ager purꝰ: et ar-
H bor fecundior: ille accipiens secu
rim: adijt agrum: et omnes arbo
res detruncauit: credens hoc me
lius eẽ. Sic est inquit aperte ista
Apachis. i. passionum sectatores
se debent habere. vt non sint im-
moderate. Dum vo homies cu
piunt: vt omnino non sint: oibus
vehemẽtioris officijs animi am-
putatis: in corpore ignauie et qua
si eneruate vite consenescunt hec
ibi. Cui ꝯcordat Hiero. epistola
lxxxviij. Affectus inquit et pertur
bationes q̃diu in tabernaculo
corporis huius habitamus et fra
gili carne circundamur: modera
te regere possumꝰ. amputare nõ
possumus. Et ibidem. Philoso
phorum snia est: moderatas esse I
virtutes: excedentes autem mo-
dum atqꝫ mensuram inter vitia
reputari. Unde et vnus de septem
sapientibus ait. Ne quid nimis.
Et Señ. bñ epistola. lxxvij. Ubi
querit. Nonne affligitur sapiens
in liberorū aut amicorum amis-
sione? Et respõdet. eodez animo:
filiorum mortez expectat quo su
am. Non magis hanc timet q̃
illam dolet. Uirtutis enim conti-
nentia constat. Omnia eniz ope-
ra eiꝰ cum ipso concordant et cõ
gruunt. Si aius quem excelsum
eẽ oportet: luctui aut desidio, sub
mittit: inhonesta ois trepidatio et
sollicitudo est. Et querit vlterius
Quid ergo? Nõne aliquid simi K
le perturbationis patiet? Non co
lor eius mutabit: vultus agitabit
artus refrigescet: et quicquid ali

ud non ex imperio animi.sed in/
consulto quodã impetu geritur.
Fateor sed máebit sibi ꝑsuasio ea
dem. Nihil eorum malum esse
nec dignum ad quod mens sana
deficiat. Omnia que faciéda sũt.
audacter ⁊ prompte facit. hec ibi
Cui concordat sñia Stoicorum
de differentia inter animũ sapié/
tis ⁊ stulti. De qua Aug.ix.de ci.
c.iiij. Ubi recitat dictam differen
tiã.q.s. animus stulti passionibꝰ
L cedit: sapientis vo ñ. Et Señ. ibi
põit exẽpluȝ bonũ vbi.š. ꝙ quẽ
admodum in corporibus langui
I dis signa precurrunt: segnities q̃
dãin hermis: sine vllo labore las/
situdo: ossitatio: ⁊ terror mẽbra ꝑ
currens. Sic infirmus animus:
multo anteq̃ꝫ opprimatur malis
quatit: presumit illa: ⁊ ante tꝑus
cadit. Non sic animus sapientis
Et de hoc ibi bene.

¶ Caplm sextũ. De eorũ cõuer
satione ⁊ gestus maturitate.

De matura grauitate phi
losophorum in exteriori
gestu: pꝫ ex dicꝭ. Socra
tes enim in eodem rigore vultus
se habuit vt dictum est. Plato/
nem commotum non vidit disci
pulus ab eo nutritus. Homie eiȝ
pacato: ⁊ moderato a perturba/
K M tione dictaruȝ passionũ: ⁊ mode
ratur gestus exterior ⁊ maturat.
Species enim corporis est simu
lacrum mentis: figuraq; ꝓbitatꝭ
Sicut ait Ambroxius.iij. de vir
ginitate loquens de beata vigine
Sicut enim vera philosophia q̃
est expultrix vitiorum: ⁊ magi/
stra morum: vt habitum est sup̃
modificat hominẽȝ interiorem:
sic veneranda maturitate ⁊ gra/
uitate maturat exteriorem. Ut eiȝ
dicit Poli.li.vij.c.xij. Hec phia
ꝑcipit obseruari: vt quisq; in om
nibus fugiat notam: indicens ac
tioni rectitudinem: ne sit reprehẽ
sibilis: sermoni cautellam: ne sit
cõtemptibilis habitui modestiã N
ne sit notabilis. Ubi ⁊ arguit põ/
patice: ⁊ curiose: ac superflue se or/
nantes cultioribus vestimentis: ⁊
ad speculum se ornantes: recitãs
dictum Flauiani. Quid viro cuȝ
speculo: nisi in eo casu: quo illud
Platonem gestasse testis ẽ Fla/
uianus: vt videret in eo q̃tuȝ in
se peregrinatio: studij feruor: acu
men temporis: processus etatis:
de naturali statu mutasset faciei
mũditio: que et bona ⁊ mala fi/
delissime protestatur: hoc idem
egit: vt seruaret ⁊ reuelaret natu/
ram: ne labore ⁊ dieta insueta cor
rumpereret. hec ibi. Ideo meri/
to discipuli ex conuictu ⁊ conuer
satione cum philosophis profece
runt: vt dictum est.š. Ut eniȝ di.
Señ. epła.vj. Plus traxit turba
sapientum ex moribus Socratis
q̃ꝫ ex verbis.

¶ Caplm. septimũ. De eoruȝ se/
dula studiositate.

De sedula vero philosophorū studiositate: et incessabili: ac infatigabili eorum sollicitudine: patet similiter ex dictis. de qua Ualerius libro. viij. c.vij. dicit. ponens exēpla de multis. Sicut de Demostene pictagora: Platone: Democrito: Carnayde: De quibus dictum est. s. Et de Anaxagora: qui studio magno dr flagrasse. Qui cum ex diutina peregrinatione patriam repetisset: possessiōesqz desertas vidisset: non essem inquit ego salus nisi ista perissēt: Quod dixit pre amore studij. Ibidem etiam exēplificat de studio Archimedis. captis enim Syracusis Metellus machinationibus illius philosophi diu ac multum victoriam suam inhibitam senserat: extrema tamen hominis prudētia delectatus edixit: vt capiti illius parceret: tantum glorie in Archimede seruato qūtum in opp̄ssis Syracusis reponens. At his dū oculis et aīo in terram difixis: formas describit: militi: q predandi gratia domum irruperat: strictoqz super caput gladio qs nam eēt q̄renti propter nimiam cupiditatē inuestigandi veri qd querebat: nomen suū indicare non potuit. Sed protracto manibus puluere: noli inquit obsecro istum. s. circulum deturpare. Et demū quasi negligens imperij lictoris: obtruncat⁹: sanguine suo: artis sue liniamenta confudit. Quo accidit: vt propter idem studiū modo vite donaret: modo priuaret. hec ibi. Ibidē exēplificat de Socrate q nonagesimū q̄rtum annū agens librum nobilissimū composuit. Ex quo apparet etiam senescentibus membris: quali studio: vite sue terminum clausit. Et de Cleante: qui octuagesimū nonum agens annum exactissime subtilitatis volumen edidit. Et de eodem. Ipsum enim adolescentem questum extrahentē: eoqz necessario tempore per inopiam sustentantem diurno Crisippi preceptis vacantem: eundem agentem centesimum annum attenta cura auditores suos erudientem Multum ergo fuit feruidus ad audiendum et docendum. Et ibidem exemplificat de Sophocle q postq̄ centesimū annū ageret composuit illam nobilissimam fabulam: qua omnium poetarum preripere gloriam potuit. Similr de Symonide poeta: qui octuagesimo anno et docuisse carmina et in eorum descendisse certamia gloriaī. Et ibidem de Solone: de quo dictum est. s. Patet ergo feruor studij philosophorum: tam in veritatem inquirendo: tam in alios docēdo: q̄ in volumia cōponendo. Unde de eorum studio Hiero. epl'a. xxxiiij. Dicit q Themistocles cum expletis centū septem annis moreret: dixisse fert:

se dolere: ꝙ tunc egrederet̃ ꝺ vi-
ta qñ sapere cepisset. Ibidẽ dicit
ꝙ Plato nonagesimo anno scri
bens mortuus est. Ibidẽ: ꝙ So
crates nonagintanouez anos in
docendi scribendiqꝫ dolore labo
reqꝫ compleuit. Ibidem: ꝙ So
phocles cum propter nimiã sene
ctutem ꝛ rei familiaris negligen
tiam a filijs argueret̃: edidisse se
fabulam quam nuper scripsit re-
citauit iudicibus, ꝛ tantum spe-
ctamen in etate iam fracta dedit
vt seueritatem tribunalium in fa
uorem conuerteret. Ibidẽ ꝙ Ca
to censorinus disertissimus ꝛ se-
V nex grecas literas discere nõ eru
buit nec desperauit. Ibidem: ꝙ
Homer⁹ refert: ꝙ ꝺ lingua Ne
storis iaz vetuli: ꝛ pene decrepiti
dulcior melle oratio fluxit. Et de
quibusdam horum: ꝛ eorum stu
dijs. Tuli⁹. ꝺ senectute. c. scđo.
s. de Socrate: de Sophocle: de
Solone. De quo dicit. Solonez
gloriantez vidimus: q quottidie
aliquid adiscentem dixit se senez
fieri. Vbi. ꝛ Tul. de se. Quid ego
inquit feci: qui grecas litteras se-
nex didici: quibus sic auidus q̃si
diuturnam sitim repellere cupiẽs
De studio Platõis Valc. vbi. s.
dicit: ꝙ altero ꝛ nonagesimo an
no decedẽs: sub capite Sophro-
nismos habuisse fert̃. Sic nec ex
trema quidem eius hora a cogi-
tatiõe studiosa vacua fuit. De stu
dijs quoqꝫ philosophorum Du
go primo didascolis vbi multos X
enumerat. Vbi ꝛ ait: ꝙ dialetica
inuenta est a Parmenide: q ciui
tates ꝛ cetus hominum fugiens:
in rupe consedit: sicqꝫ dyaleticaz
excogitauit: ꝛ rupis Parmeni-
dis dicta ẽ. Et ibi ꝺ studio Pla
tonis ꝛ aliorum philosophorum
ꝛ inuentorum singularum arciũ
bene. ¶ Item studiosi fuerunt
philosophi diligenti cura in suis
tractatibus quos compilabant:
ne quid vitiosum vel diminutuz
aut superfluum inuenireť in suis
opusculis: ꝛ vt diu opuscula dura
rent in sua auctoritate: vñ dictuz
est. s. de Virgilio: ꝙ more vrsi fe
tum suum lambẽtis ꝛ sic quasi ef
figiantis dicta sua ruminabat: re
tractabat: ꝛ formabat ad plenuz Y
ꝛ Val. li ij. c. vij. de Euripede rñ
dẽte Alchipiadi poete: apud quẽ
cum quereret̃ ꝙ triduo nõ vltra
tres versus: maximo labore im-
pẽso predicere potuisset: atqꝫ is se
centum perfacile scripsisse gloria
ret̃. Sed hoc inquit ille interest:
ꝙ tui in triduũ tñmodo: mei ṽo
in omne tempus sufficiunt. Sic
qꝫ factum est. Exemplũ huius i
beato Aug. q ꝛ scripta sua studio
sissime composuit. ꝛ humiliter ac
diligenter ꝙ retractanduz fuerat
retractauit. Et Au. gelius li. xviij.
de Virgilio dicit: ꝙ cum morbo
oppressus: mortez aduentasse vi-
deret: orauit petijtqꝫ a suis amicis
simis: vt eneada que nundum

limasset aboleret. In his aūt inquit que videntur retractari: et corrigi debetur: et in his erat maxime locus vbi loquitur de monte Ethna
Z
¶ Et non solum erant studiosi philosophi in predictis. sed etiam in cognitione suiipsorum: et discussione factorum et dictorum: vt dictū est s. de Pictagoreis. quorum mos erat: vesperi quid quo die dixerint egerintque commemorari: prout dicit Tulius. de senectute. Et de hoc Sen. bene. iij de ira ante fi. di. quod animus quotidie ad rōnem reddendam euocādus est. Faciebat hoc Sixtus: vt consumato die: cū se ad nocturnam quietē recepisset: interrogabat animū suū. Quod hodie malū tuum curasti? Cui vitio obstitisti? Qua parte melior es? desinet ira. et moderatior erit: quam sciet quotidie: sibi ad iudicem eē veniendum. Quid pulchrius hac consuetudine excutiendi totā diē
A
Qualis ille somnus post recognitionē sui. Sequitur. Quā tranquillus: quam altior: quam liber. Et post Utor inquit Sen. hac potestate: et quotidie apud me cām duco: cū sublatum est conspectui lumen conticuit vxor: moris mei conscia: totum diem scrutor: facta dictaque rememoror: nihil mihi abscondo: nihil pertranseo. Quare quicquam ex erroribus meis timeā: cum possim dicere: vide ne id amplius facias: imo tibi ignosco: h ibi. Bonum ergo est studium et salubre:
B
sic dicta et facta discutere. Unde et philosophia est suiipsius ab homine cognitio. ait Isai. de difficillibus. et Alpharabius ibidem.

¶ Caplm. octauū. De sermonū moderatione.

De perfectione philosophorū in sermonū et verborum moderatione satis patet ex dictis. Philosophus enim non minus tacendo quam loquendo probatur. vt dictum est. s. Philosophia enim cōfert philosopho: vt sciat fabulari cū omni homine. ait Aristippus loquens de se: prout dicitur li. de deo Socratis.

¶ Capitulum nonū. De discretione philosophica in conuiuijs humanis: et an philosophi debeant interesse. conuiuijs sine philosophia et de lingue cohibitione.
E

Ualiter autem philosophia docet loqui in sermonibus communibus: considerando tempus loquendi: et personas inter quas loquenduum: et sermones proferendos eleganter inuestigatur primo Saturnal. c. i. Et post Ubi inquiritur: an philosophia debeat interesse conuiuantibus et conuiuijs. Et arguit ibi quod nō: quia ipsa est tanquam censoria quedā: et vt verecunda materfamilias suis penetralibus continetur: ne misceat se libero. s. deo vini siue vino. Cui tumultus familiares sunt: cū etiā ipsa huiusmodi verecundie sit. vt strepitum non modo verborū
F

sed nec

sed nec cogitationũ in sacrarium sue quietis admittat. ¶ Sed in ꝯrariũ arguit ꝯsequenter: ꝙ si sic essꝫ etiã choros aliaꝝ matronaꝝ scꝫ sobrietatis: modestie: ꝛ pietatꝫ a conuiuijs exularet. Item absit inqt a phia q̃ i scolis suis tractat de officijs conuiuialibus: ipsa cõuiuia reformidet: tãq̃ non possit reb⁹ ondere qđ ꝟbis solet docere. his dictis: specificat qualr loqui decet in ꝯuiuio. Preterea inquit eam scio obseruaturã: vt secum estimet pñtium ingenia ꝯuiuaꝝ ꝛ si plures pitos: vl' saltẽ sui amatoris in cõuiuij societate reperit:

E sermonẽ de se patiet agitari. Cuꝫ ꝟo plures ab institutione disciplinę alieni sunt: dissimulationẽ sui sentiet: ꝛ patietur loq̃citatẽ maiori pti amicitiorẽ sonare: ne nobilitas scilꝫ peritoꝝ a plebe tumultuosiore turbet: vbi ponit exẽplũ ꝙ sicut pauce mute littere dispse sunt inter multas vocales: que i societatẽ vocis facile mãsuescũt: ita rariores imperiti gaudentes consortio peritoꝝ: aut cõsonãt sicut possunt: aut taliũ reꝝ capiunt

F auditu. Sequitur. Prima ergo estimatio erit: obseruare ꝯuiuas: deinde vbi locũ sibi patere viderit: non de ipsis, pfunditatis sue secretis inter pocula loquet: nec nodosas ꝛ anxias: sed vtiles faciles ꝙ q̃ones mouebit. Et ibi. Si non erũt mutua cõuiuia. cur ibi sermo nõ ꝯmittit q honest⁹ ꝑbibetũr: maxime cũ nõ minus q̃ dulcedo vini ilarent verba conuiuia. Nihil inqt tam cognatum phie q̃ locis: ꝛ tempoꝛib⁹ aptare sermones: ꝑsonaꝝ que ibi adeunt estimatiõe notata. Alios. n.

G incitant: relata virtutũ exempla: alios beneficioꝝ: nõnullos modestie. vt qui aliter agebant: sepe auditis talibus ad emendationẽ venirent. Si autẽ vitijs irretitos ꝯuiuijs interesse ꝯtigerit: loquẽdi ordo fiet. phia eniꝫ etiam nõ sentientem sic aliqñ repꝛehendit: vt repꝛehensus ilaretur. hec ibi. Iõ dicit ibi ꝙ cõuiuiũ Agathõis q habuerit socraticos ꝛ phedros: nullũ verbũ nisi phicũ habuerit Alchiqui ꝛ Quidonis q: habuerit Serpopam ꝛ poliphenũ cythara sonantes: non habuit talia verba. Qualr aũt loquẽdũ: ꝛ q̃ ꝛ a quibus interroganda: ibi elegãter pꝛosequit. Ibi eniꝫ quis debꝫ interrogare responsioni facilia: ꝛ que scit alium didicisse. Gaudet enim quilibet: cũ, ꝓuocat ad suaꝫ doctrinam. Debet enim interrogari a militib⁹ de factis militaribus ꝛ foꝛtib⁹: a religiosis de cerimonijs suis: a peregrinis đ itinerationib⁹: a senib⁹ de eis q̃ ad illos spectant. Huic enim etati est loq̃citas familiarioꝛ. Et sic de alijs pꝛout ibi pꝛosequit. Cui cõcoꝛdat Poli. li. viij. c. ix. di. ꝙ phia que est vnicũ deoꝝ mun⁹: ꝛ disciplina disciplinaꝝ honoꝛanda est

amtiloqo. Ciuile q̄ꝫ eſt: ⁊ ſacris
K litteris conſentaneū: aut omnino
ſilere in menſa vt audias ad pfe
ctū: aut vnde proficiant alij: vel
ſine culpa letent: doctum ꝓferre
ſermonē. Sūt enim nimis triſtia
⁊ fere ciuilitatis ignarra: vbi cir/
ca voluptatem ſolus vēter imple
tur: aut vbi clamore āſerino: ⁊ in
eptis fabulis cōuiuia ꝑſtrepunt.
hec ille. Sic.n.loq docet phīa: ꝙ
ſermones ꝓcogitat ⁊ examinat
prius in pectore q̄ꝫ ꝓferat ore. ait
Au.gelius li.viij. Qui inqt ſunt
leues faciles ⁊ importuni locuto
res: nullaꝝ rerū pondere innixi:
⁊ verbis humidis ⁊ lixantibꝰ de/
fluunt: eoꝝ orationē bñ eſtimatū
L eſt in ore naſci nō in pectore: lin/
guam aūt non debere liberā eſſe
nec vagam aiunt ſapientes. ſed
inuectam de pectore imo de cor/
de moueri: ⁊ q̄ſi gubernari ha/
benis. Vlixem enim viꝝ ſapien
tem facundia preditū: vocē emit
tere non ex ore: ſed ex pectore.ſ.
ꝙ non tam ad ſenſum habitūq̄ꝫ
vocis: q̄ꝫ ad ſcientiaꝝ penitꝰ con
temptaꝝ altitudinē pertineret ſci
licet aiūt. Petulantieq̄ꝫ v̓boruꝫ
M cohibentē voluīt eē oppoſitū den
tium: ⁊ loquendi temeritas: non
tantum cordis cuſtodia ⁊ vigilia
cohiberetur: ſed ⁊ quibuſdā qua
ſi excubijs ī ore poſitis ſopiatur.
Et ibi bene de multoꝝ inſolentia
īdiſciplinata in loquendo vbi re
citat verba Tulij. q tam furioſuꝫ
q̄ꝫ vel verborū ſonitus in vanis
nulla ſubiecta ſententia vel ſcien
tia. Et idē. Nūq̄ꝫ tacet: quē mor/
bus loquendi tenet. Et Sciodus
ait: linguam non vulgandam ſꝫ
retondendam eſſe: proinde ⁊ eiꝰ
theſaurū eſſe in promerēdo gra/
tiam optimā: ſed modeſta pauca
⁊ modulata ſint. Iteꝫ inde ſum/
ptum eſt. Qui cū loqui non poſ/
ſet ſcilicet ſciendo: tacere non po
tuit. Veteres enim hoīes in v̓ba
blarctiores.i.loq̄ces dixerunt.ſ.
ſapientes. Et ibi bñ. Cui ꝯcordat
ſcriptura ſacra Eccle.xx. Sapiēs
in verbis prodit ſeipſum. Et.xxi.
verba prudentum: ſtatera pōde
rabuntur: in ore fatuoꝝ cor illo/
rum: ⁊ in corde ſapientuꝫ os eo/
ruꝫ. Jō ſapientes faciunt ſe ama
biles: ſtulti odibiles in verbis ſu
is. Ecc.xx. Sapiens in verbis ſe
amabilem facit. Et ibi. Odibilis
eſt qui procax eſt ad loquenduꝫ.

¶ Capl'm.x. de phīca curialitate

e x dictis pꝫ: vrbana phi
loſophorum curialitas.
Nec miꝝ. phīa.n. eſt to
tius vrbanitatis: ⁊ omniū agen/
doꝝ magiſtra. Cuius eſt: eoꝝ q̄
in cōuiuijs ſunt exercēda officia
diſpenſare. ait Poli. vbi.ſ. vnde
⁊ ſapientes: de ꝯuiuijs in qbꝰ cu/
rialitas exigit ordinarūt: ꝓut ait
Au.geliꝰ li.xv. recitans v̓ba Va/
ronis: qui diſeruit de apto nume
ro conuiuaꝝ. Qui ⁊ ait: ꝯuiuarū
numerū incipere oportere a gra/

tiarum numero:⁊ pgredi ad nu
merum musaꝝ idest proficisci a
ribus ⁊ cōsistere in nouē: ne sint
pauciores q̄ȝ tres nec plrues q̄ȝ
nouē. Non.n. conuenit eē mltos
eo ꝙ turba plerūqȝ est turbulēta
Et Rome qdem cōstat ⁊ etiam
Athenis: nunq̄ȝ plures cubant.
Deinde ſm cōuiuiū constat ex
quattuor.ſ. Sibeli.i. pulchri ho
mūculi collecti: si loc⁹ lat⁹: si tps
vernū: si apparatus nō neglect⁹
Sequit. Loq̄ces conuiuas nec
mutos legere oportet: q2 eloquē
tia in foro: ⁊ apd subsellia: silētiū
ꝟo nō in conuiuio. sed in cubicu
lo. Sermones aūt illi⁹ temporis
sunt habendi nō de reb⁹ anxijs:
non tortuosis: sed ex quibus in
genium venusti⁹ fiat: ⁊ ameni⁹
⁊ cū quadā voluptate vtiles. hec
ibi. Urbane ergo ⁊ curialr se in
stituerūt philosophi. vnde mltuȝ
detestabant incurialitatē: vt patet
in illo philosopho: de quo Inno
centi⁹ li. de miseria hois dicit: ꝙ
cū qdam phs in vili habitu non
posset ingredi palatium pncipis
mutuauit habitū pulchꝛū: ⁊ stati
admissus est. Et pcedēs an pnci
pem: cepit osculari paliū suū ve
nerabiliter. Qd cū princeps mi
raret: rn̄dit. Honorantē me ho
noro. Qd.n. virt⁹ non potuit: ve
stis obtinuit. O: vanitas vanita
tum: plus defertur vestib⁹ q̄ȝ vir
tutibus: plus vestimento q̄ȝ ho
nestati. hec ibi. Quia.n. phi vir
tutes pensabāt ⁊ honestatem: idō
curialitate erant vrbani in oib⁹.

¶ Capl'ȝ vndecimū. De eorū p
fectione in virtutibus politicis.

d E perfectione aūt phoꝝ
i ꝟtutib⁹ politicis: mani
festū est ex pdictis. Ipsi
enim magistri fuerūt ꝟtutū ſm
Tuliū: vt dictum est.ſ. Fuerunt
prudentes in reb⁹ distinguendis
Hec est enim philosophia scilicȝ
distinguere bōa a malis: put aīt
Sen̄. epl'a. lxxviij. Itē fuerūt pru
dētes i reb⁹ extimādis ⁊ pēsādis
q2 vt ait sen̄. epl'a. lxix. Nemo eo
rū quos diuitie honoresqȝ in al
tiori fastigio ponūt magnus est.
Quare ergo magn⁹ videt? Cum
basi sua illū metiris: magn⁹ po
milio licet in monte constiterit.
Colosus magnitudinē seruabit:
etiam si steterit in puteo. Hoc la
boramus errore: ꝙ neminē esti
mam⁹ ex equo. Cuȝ ꝟo velis esti
mationē hominis inire: ⁊ scire q̄
lis sit: nudū respice: pōat pmo
niuȝ: honores ⁊ alia fortune mē
datia. Corpus suum exuat: ⁊ ani
mum intuere qualis sit q̄ȝtusqȝ.
Alieno an suo magn⁹. ⁊c. Et ibi
Tunc est bon⁹ hō.ſ. si rō expli
cata ē ⁊ recta: ⁊ ad nature sue vo
luntatem acomodata. hec vocat
virt⁹: hoc honestū ⁊ vnicuȝ bo
nū. hec ibi. Sed solus sapiēs scit
res estimare mō dicto. vnde ait
Sen̄. epl'a. lxxxix. vir. sapiēti no
tum est: quāti res q̄ taxanda sit.

¶ Item ꝙ prudētes fuerunt in consilijs dandis patet ex dictis. Prudentis.n.est bñ ꝯsiliari: et prudēs est cōsiliatiuꝰ ait Sapiēs phs ethi.vi. Et de his in comuniloquio. ¶ Item ꝙ prudentes fuerunt in regendis populis: silr patet ex dictis: Sicut in Themistocle:q rñdit: se scire de republica pua: magnā facere. Et de hoc
V similiter i cōiloquio. ¶ De temperantia vo phoꝝ satis etiam pꝫ ex supradictis. Cum enim ipsa sit: rōnis aduersus libidines: atq̧ alios nō rectos impetꝰ animi forma: ⁊ moderata dñatio. prout dicit Tul. prima rhetorica lib.ij: planū est: qualr eam habuerunt ex vitis eoꝝ ⁊ dictis: prout haberi potest absq̧ gratia gratum faciente. ¶ De iustitia vo eoꝝ que est habitus animi ꝓ cōi vtilitate seruata: suā vnicuiq̧ tribuens dignitatem: ꝓut dicit Tul. prima rethorica vbi.s. satis lucidū est consideranti predicta. ¶ De fortitudine quoq̧ eoruꝫ satis liquet ex dictis. Cum eniꝫ fortitudo sit considerata periculoruꝫ suceptio ⁊ laboruꝫ firma perpessio: prout dicit Tul. vbi.s. satis patet ꝙ vir
X tuose se habuerūt in vtroq̧. Fuerunt enim fortes in agendis. qḋ patet in eoꝝ studijs: ⁊ sustinēdis periculis: de quibꝰ.s. Simılr ꝙ fortes fuerunt in sustinendis cōtumelijs verboꝝ apparet ex antedictis. vnde ⁊ de Aristide narrat Señ. ad Helbiā. Ducebat inqt athenis ad suppliciū Aristides: Cui cū quisq̧ occurreret: deijciebat oculos ⁊ ingemiscebat: ꝙ ſi tanq̄ in hoiem iustū: sed tanq̄ in ipsam iustitiam animaduerteretur. Inuentꝰ est tamē qui in faciez eiꝰ spueret. Poterat ob hoc moleste ferre: ꝙ sciebat neminez id ausuꝫ purioꝝ. Ait ille abstersit faciem: ⁊ subridens comitanti sibi magistratui ait. Admone istū: ne postea tā improbe oscitet. hoc fuit: contumeliam ipsi contumelie facere. hec ibi.

¶ Capitulum duodecimuꝫ. De eorum patientia in exilij relegatione.

Item ꝙ fortes fuerūt in exilijs: ⁊ peregrinationibus ait Tul. v. tul. q. ante fi. In peregrinatione inquit nobilissimi phi etates suas cōsumpserunt: Xenocrates: Cato: Aristoteles: Theophrastus: Canaydes: ⁊ alij innumerabiles: q soluꝫ egressi: nūq̄ domū redierūt. Ad omnem rōnem theatri vox acomodari potest. pr̄ia est vbicūq̧ bene est. vnde Socrates respondit: se esse mundanū.i. totiꝰ mūdi ciuem ⁊ incolam. Et Fabricius animo equissimo Athenis exul: phatus est. Cui tñ illud tps non accidisset: si legibꝰ Epicuri paruisset. Similiter Democritus fugit tyrannum. ⁊ Corinthū fortunas suas mutauit: filios

procreauit. Non enim stulte anteposuit exilij libertatē domestice fuituti. Et ibi bñ ꝺ talib⁹. Defferebant enim secū bona sua scilꝫ virtutes: iō nullū eis exiliuꝫ erat
A graue. vnde Sen̄. ad Helbiam humile tuguriū virtutes recepit Ideo omnibus templis formosius erat: cum illic iustitia conspecta erat: continentia: pietas: prudentia: ꝛ sic de alijs. Nullus angustus locus: q harum virtutuꝫ magnam turbam capit. Nulluꝫ graue exilium in quolibet cū tali comitatu ire. Brut⁹ ait: se Marcellum vidisse Mitilenis exulātem: ꝛ q̄tū natura hominis pateretur beatissime viuentem: nec vnq̄ cupidiorem bonarū artiuꝫ q̄ eo tp̄e: ꝛ adiecit visum sibi: se magis in exiliū ire q̄ sine illo red
B diturus esset: q̄ illū in exiliuꝫ relinqui. Senatusq̄ ꝓ eo rogauit ne exules essent si sine illo essent Patria enim carere nō est malum: qꝛ forti animo omnis loc⁹ patria. Et ibi bene de hoc.

¶ Capitulum. xiii. De coruꝫ patientia in iniuriarum ꝑpessione.

Similiter q̄ fortes fuerunt in sustinendis iniurijs corporuꝫ ꝛ tormētis satis dictum est. vñ Tuli. vbi. s̄. de eorum patientia in tolerantia penarū corporaliū: vt cecitatis ꝛ hmōi: ait: q̄ Diodolus stoycus cecus multos annos vixit. cū in philosophia multo magis q̄ antea versaret. Cui cū libri per noctes ꝛ dies legerentur geometrie munus tuebat verbis precipiēs
discentibus vnde quālibet lineaꝫ scriberent. Ibidē. Asclipiadē ferunt non ignobileꝫ ph̄m r̄ndisse querenti: qd sibi attulissꝫ cecitas vt puero inquit vno esseꝫ comitatior. Ibidē de Democrito ꝓuato luminib⁹. de quo. s̄. Et de consimilibus ibi bene. Et ibi q̄ patiēter sustinebant philosophi mortem Theodorus eim Lisimaco mortem minanti: magnū inquit effecisti: si Catharidis vim asse cut⁹ es. Qđ ait deridēdo de mortē patiēter sustinētib⁹: vt. s̄. dictū est. q̄ ꝓuide vo ꝛ q̄ animose q̄ si semꝑ pati ad agēdū ꝛ sustinendū vtebant virtutib⁹: ait Seneca epistola. lxij. ponēs exempluꝫ de Sixtio: de quo. s̄. Sixtiuꝫ inquit lege virū acrem v̄bis grecis romanis morib⁹ ph̄anteꝫ. Ponet ymago ab eo posita: vt quadrato agmie exercitū vbi hostis ab oī parte suspectus est pugne paratuꝫ inuenire scilicet ducē. Idē
D ingt sapiens facere debet: vt oēs virtutes suas vndiq̄ expandat: vt vbi infesti aliquid oriet: illic parata presidia sint: ꝛ ad nutum regētis sine tumultu respondeāt. Et hoc nob magis necesuꝫ: vt ibi qꝛ illi sepe timuere: sine cā: tutissimūq̄ iter illis fuit qđ sepe suspectissimū erat. Sapiens auteꝫ ad dictum in cursum munit⁹ inten

mus est: ⁊ iteritus ꝯ pericula: ⁊ inter ipsa. Ob virtutū ergo eminentiam: ⁊ vtendi industriam fortes fuerunt in predictis ait Au. geli⁹ li. xv. vtens verbis Pauerij philosophi. Oportet homines inqt esse prompto aīo ad cauenda pe
E ricula ad modum athletaruʒ: vt illi, piectis alte brachijs ꝯsulunt: caput ⁊ os manib⁹ appositis q̄si vallo ꝑmunt: ⁊ membra omnia vel ad tuendos ictus vel faciendos scilicet ordinant. Ita prudētis animus erectus debet esse arduis septus solide: nunq̄ꝫ aciem suam flectens: consilia cogitationes ꝯ fortune verba ꝯtraqꝫ iniq̄rum insidias quasi manus ⁊ brachia pretendens. hec ibi. Et ideʒ libro. xiiij. dicit: q̄ fortitudo est ꝓbata: vt dicūt maiores scientia rerum tolerandarū. ⁊ non tolerandarum non excedens moduʒ ꝑ īmoderatam audatiam: nec deficiens per pene insensibilitatem. vbi exemplificat de quodā: cui⁹ cum vulnera a medicis secaban
F tur: ridere solitus erat. In predictis autem perfectionib⁹ que enumerate sunt: vt patet considerāti hōestas vite: ⁊ veritas dūmodo sint diuina gratia ⁊ recta intentione ordinate consistunt.

¶ Capitulum. xiiij. De variationis vel otij debito vsu.

N On solum aūt fuit perfectio philosophica in ꝑdictis cōtēnendo mundialia. operando virtuosa sustinendo teribilia: ⁊ sic de alijs: sed fuit eorū perfectio ociando virtuosa ociositate: ⁊ vacando vtili vacatiōe. Quia vt ait Uale. libro. viij. ociū qđ industrie ⁊ studio videt contrariuʒ: precipue subuerti dʒ non quo euanescit virtus sꝫ quo recreatur. Alterum enim inherti bus vitandū: alterum strenuis q̄ qꝫ interduʒ appetendū: illis ne ꝓpam vitam eneruem exigant: his: vt tempestiua laboris remissione ad laborandū vegetiores fiant. vbi exemplificat de Scipione ⁊ Lelio, qui actuose vite iter exequebantur: ⁊ tamen animi remissioni comuniter acquiescebāt scilicet virtuose ociando. Unde ⁊ vagas vndas leguntur in littoribus lectitasse quasi ludendo cuʒ talibus. Et de Sceuola q pila lusisse dicitur: ⁊ alee: ⁊ calculis iterdum vacasse: cū bene ⁊ diu iura ciuium: ⁊ deorum cerimonias ordinasset. vt enim in rebus serijs Sceuolam: ita in scenis lusibus hominem agebat. Quem reruʒ natura patienteʒ cōtinui laboris esse non sinit. Et ibi de Socrate cui nulla pars sapientie obscura fuit: qui tamen non erubuit: cuʒ interposita harūdine crurib⁹: cū paruulis filiolis ludens a Xantipe risus est. Sic philosophi vacabant: ⁊ talib⁹ se solatijs recreabāt vt ad opera virtuosa vegetiores essent: vt dictū est. Unde Sene.

de beata vita ante fi. ait Ociũ phi losophoꝛuꝫ: maius fuit ꝙ laboꝛ multoꝛuꝫ. Et exemplificat di. ꝙ tria sunt genera vite. vnum volu ptati vacat: alterũ contemplatiõi
I terciũ actiõi. Et ibi bene de hoc Natura inquit me vtrũqꝫ facere iubet: ⁊ agere: ⁊ ꝯtemplationi va care. Cui concoꝛdat Aug. de ve ra religione. c. v. di. ꝙ duplex est ociũ. s. desidie ⁊ virtutis. Et Hie ro. ꝯ Iouiñ. Sapiens nuſꝙ ſo lus esse potest. habet secũ omnes qui sunt ⁊ fuerunt boni: ⁊ animũ liberũ: ⁊ quocũqꝫ vult transfert: ⁊ quod coꝛpoꝛe non potest: cogi tatione cõplectitur: ⁊ vbi homi num inopia fuerit: loquitur cum
K deo. Et nuſꝙ ſolus erit. Ideo di cit Ambꝛo. iij. de offi. post pꝛinci piuꝫ: vbi ait: ꝙ Scipio nõ sciuit solus esse: cum solus esset. Imo Moyses cum taceret clamabat cum ociosus staret pꝛecabat. Vñ in silentio loquebatur. ⁊ ocio ope rabantr. Exo. ix. Quid clamas ad me. ⁊c. Consimiliter de Sci pione loquitur Tulius. iij. de offi. Qualiter autem debet homo va care in ocio pꝛedicto Señ. episto la. lxxi. dicit. Absconde te in ocio sed ⁊ ipsum ociuꝫ absconde. Se
L quitur. Ocio gloꝛiari inhers am bitio est. Et post. Optimum est: non iactare ocium suum. Iactan di genus est nimis latere: ⁊ aspe ctui hominuꝫ secedere. ⁊ demuꝫ cũ secesserit. Non est agẽdũ hoc vt de te homines loquantur sed vt ipse tecũ loquaris. Quid au tem loquaris: quod homines de alijs libentissime faciũt: de te apõ te mala estima. Id maxie tractes quod in te esse infirmissimuꝫ sen ties. habet quisqꝫ coꝛpoꝛis sui vi tia. Quid aũt in ocio facio? vlcus meũ curo. Et ibi bene de pdicto otio: ⁊ de agendis in tali ocio. qꝛ M
otians sic debet secuꝫ loqui: suas ĩfirmitates meditari: suas passio nes curare. Et qꝛ otium sine lr̃is moꝛs: vt ait Idem epl̃a. lxxxviij. sedule studio vacare debꝫ homo ⁊ intendere.

¶ Sexta pars. De tribus sectis pꝛincipalibus philosophorum.
¶ Capitulum pꝛimum. De illis in cõmuni.

Habitis supꝛadictis de vita philosophoꝝ illu strium. ⁊ exemplis ac dictis eoꝛum in cõi: sequitur de sectis illoꝝ Fuerunt autem famose. s. Secta peripatethicoꝛum: quaꝫ condidit aristoteles vt dictuꝫ est. ait tamẽ Hugo: pari eniꝫ circũ: vel de q̃si erga: vel deãbulantes: qꝛ Aristo teles eoꝛum auctoꝛ deambulans disputare solitus erat: vel qꝛ am bulabant de scola ad scolã dispu N
tantes. De stoycis ait Hugo: ꝙ stoyci grece: latine dicitur poꝛta. Et fuit Athenis: in qua picta erãt gesta sapientum: ⁊ foꝛtium viro rum. In hac sapientes phantur

ideo stoyci dicti. De epicurris ait idem: q̄ fuit quoddam gen⁹ phi losophorū sic dictorum: q2 curā super cutem corporis gerebant. Dicebant enim: voluptatem esse summū bonum: ignorantes aliā voluptatē: ab epi quod est supra hec ille. vt enim ait Poli. li. vij. c. viij. Stoycus vt rerum cōtemptuz doceat: in mortis meditatione versatur: peripatethic⁹, in acquisitione veri: in voluptatibus epicurus. Qui licet ad vnū tendant varias tn̄ sententias: quasi vias beatitudinis auditoribus aperiunt. Hec ibi. De hoc Aug. ep̄la xxxviij. ad Dioscoruz: loquēs de philosophis diuersis: quorū quidaz ponebant in animo summū bonum: ꝛ inter hos qui hoc senserunt stoyci preualuerunt. Qui tamē naturalib⁹ corpora omnia esse arbitrantes: magis a carne q̄ a corpore animuz auertere potuerunt. Inter eos autem q̄ fruendum deo: a quo nos ꝛ oīa facta sunt: atq3 summum bonum nostrū esse dicunt: errauerunt Platonici idēq3 Achademici quod Platonici: docet auditorum successio. Inter eos vo qui in corpore summum bonum cōstituūt epycurri: qui ꝛ carnalium seditiosorum turbas concitant: ꝛ apud indoctam multitudinem: excellētiori auctoritate viguerunt. Et de his sectis Seneca epistola. xci. Aspice inquit q̄ dissimilia hominum studia sūt. Nā modo Stoycum faciunt: virtutem solam probantem: ꝛ voluptatem refutantē modo Epycurū laudantez statū quiete ciuitatis: ꝛ inter conuiuia cantusq3 vitaz exigentis: modo perypatethycū: bonoruz genera inducētez: modo Achademicū omnia incerta dicentez. hec ibi. Ex quibus patent predictoꝝ opiniones. Et de his Aulus gelius libro. iiij. recitans sententias diuersorum. Epicurus inquit voluptatem putauit summum bonuz Aristenes Socraticus summuz malum. Spegippus atq3 vetus Achademia. voluptatem ꝛ dolorem duo mala esse dicunt: ꝛ opposita inter se: bonum autem oē quod vtriusq3 medium foret. zeno autem: voluptatem posuit eē indifferentem.

¶ Capitulum secundum. De peripatethicis.

De Peripatethicis pauca leguntur in libris antiquis: nisi que dicta sunt. Ipsi enim laudabant iraz quasi cotem fortitudinis: quia acuit fortitudinem: ait Tuli⁹. iiij. tus. q. Ex quo patet: q̄ erant animosi ꝛ cordati ad disputandum: Deambulantes eniz disputabant: vt dictū est. Unde Aristoteles princeps ꝛ magister eorum ait: nulluz ingenium magnum esse anteq̄3 habeat aliquid annexuz de furia: pꝫ ut dicit Sen̄. d tranquillitate ani

mi ante fit.

Capitulũ tertiũ. de Stoycis & eorũ opinionib⁹.

Toycorum aũt principes fuerũt Zenon & Crispus vt ait Au. geli⁹ & recitat Aug. ix. de ci. c. iiij. & vt di. Sen. ad Helbiã a zenone incepit rigida & virilis Stoycorũ sapientia. Apud istos dolor dicebatur indifferens: non malũ: & q passiones non cadunt in sapiente: ita q sapientis aius cedat eis. vt habitum est. s. ab Au. gelio. & Aug. & cum dolorib⁹ cõgrediebant: sicut exẽplificatũ est supra de Stoyco pugnante cum dolore. Hi eni ingrebant vnde verba sint dicta. ait Tul. i. de offi. c. viij. Et eor conclusio erat sũmũ bonũ congruere nature: vel cõgruenter viuere nature: ait. idẽ. iij. de offi. c. i. & hi dicebant sapientes eẽ amicos sapientibus: & nihil esse amabilius virtute: ait Tul. i. de nã deorũ anfi. Dicebantq3 oẽs insipiẽtes insanire. Ait idem. iiij. tu. q.

Capitulum quartũ. De Achademicis & eorum opinione: ac reprobatione.

Chademici vo dicti sũt ab Achadẽia vñ Plato oriundus fuit. Qui & eũ locum: studendi vsu. & discipulorum frequentia: moriũq3 suorum celebritate fecit insignem. Et iõ illum pretulit. vt ad incutiendum timorẽ quo vitia reprimerentur & agnita cognitione sui modestia seruaret. Maxime aũt visus est ydoneus: qr ex frequẽti terremo tu sepe collidit. Timor eni3 sicut modestie cognatus est: ita familiaris est sapienti. qr. s. mentẽ cõponit & humiliat: ait Poli. li. vij. c. iij. Hi vitantes precipitiũ falsitatis fere de singulis dubitãt. Quorum iuuat opinionem nõ modo q Heraclytes & Scithio qui ad eos. s. transierũt: sed & alij plures vt subdit ibi. Sed q ineptum est & improbabile fluctuare in singulis: & nullius rei habere certitudinem: & q alienum a fide & scientia: satis sufficienter pbat ibi. Sicut dubitare an contraria sint simul in eodem: cum id nõ sit possibile sm idem. Itẽ vt dr ibi: hõ prestat aialib⁹ eo q viget rõne & intelligentia. Nam in sensib⁹: & eorum operationib⁹ bestie pcellunt. Sicut linx in visu: vultur & canis in odoratu: sus in auditu: symia in gustu. aranea i tactu. Si ergo homo non discernit ratiõe certitudinaliter: nec multũ sapit: vr esse brutalior brutis: sic in sensib⁹ eminẽtib⁹. Itẽ sic notio dr ab eo qd ẽ notũ: sic rõ ab eo qd ẽ ratũ denomiatur grãmatice. Ille vo cui nihil ẽ. ratum certũ nec firmum vr ratione carere. Item vr: q tali nihil afferat phia & studiũ qui semper fluctuat opinionib⁹. & cui lux sapientie certũ aliqd non oñdit: & cui nihil rõ per

suadet: Et de his ibi bene. Et cō tra hos Aug. fecit libros Achade A micos. Licet eni3 multa sint du bitabilia sapienti. & licet dubitare de singulis non sit inutile: ponē do. s. rationes ad vtranqꝫ partez tamen fluctuare in oībus videt esse dissonum rationi & phie vt di ctum est.

Capitulum quintum De epy curo & varijs eius dictis atqꝫ sen tentijs.

e Pycuri vo dicti sūt ab epycuro: De quo Au. ge lius li. xiiij. di. q Epycu rus Atheniensis & zenon Scit thiēsis: philosophi celebres erāt. Iste posuit voluptatē esse sūmuz bonum: put dicit Au. ge. & posu it duo esse bona: corpus sine do lore: & aīum sine perturbatione:
B Sen. epistola. lxix. Ubi ēt subdit. Athilus stoycus dicere solebat. Malo me in castris suis fortūa habeat ꝙ in delitijs. Torqueor: sed fortiter: bene est: Audi epycu rum. Dicet & dulce est. s. & bene ē Taz seuere ergo rei & honeste no men impositu3 ꝙ molli. Fuerūt tn̄ aliq interpretantes opinionez epycuri in melius: dicentes: q n̄ intēdebat de voluptate que est in carnalibus: s3 de voluptate mē tis. Un̄ Poli. vbi. s. c. xv. dicit. Cum sint tres secte phantiū que & ipse scindunt in multas sectas: omnes tn̄ l3 dissimiliter laborāt ad assequendū finē quem statu unt. Siquidem Epycurus & to tus grex sodalium eius vitā bea C tam asserit que tāta semper iocū ditate letat: vt tristicie aut pertur bationis non interueniat vel te nuis motus. Uera quidē diffini tio est & qua nihil pōt esse iocūdi us Ab ea tn̄ plebs que eā sequit defflexit in voluptates reputans se earum vsu beatissimā esse futu ram Mihi autem psuaderi ne quit. hoc aliquē hausisse de fonte socratico. Sed quia facile est: au re vel ore insipientuū dicta optia deprauari: ad compendiū imun ditie redacta sunt: que virtutis d bucere esse instrumentū. Caro q dem optima est non homo cor datus: q amore iocisqꝫ nihil eē iocūdius: nihil suaui⁹ parasitica vita: aut eorū qui epulant quotti die splendide &c. hec ibi. Quali D tercūqꝫ vo fiat: nihil turpi⁹ opi nione ponente voluptatē sūmuz bonū esse: nihilqꝫ magis alienuz a phia: cum illa sit tetrū qd & res turpis s̄m phos: vt dictū est sup̄ Unde ē preceptū vtilissimū Ari stotelis: vt voluptates abeuntes consideremus: quas quidē oñdē do inuit. Fossas eni pniecqꝫ ple nas aīs nostris subicit: quomin⁹ cupide appetant ait Ual. li. viij. & de hoc Sen. de constantia sapiē tis loquens d opinionibus Stoy corum: & epycureorꝫ: Epycurus inquit: quē vos patronū inhertie sumitis: putantes mollia & deli

tiosa precipere ⁊ ad voluptatē du
centia in quē sapientis fortuna in
E teruenit. Sequit. Qđ si Epycur⁹
quoqꝫ qui corpori plurimū idul
sit aduersus incurias insurgit qđ
dam apud nos incredibile vide
ri pōt. Ille ait. iniurias esse tolle
rabiles sapienti: vos. s. Storci di
citis iniurias non esse. hec ibi. Et
epl'a. lxxix. Egregie vr mihi dixis
se Epycurus: q peccare se nescit
corrigi non vult: deprehendas te
oportet anteqꝫ emendes. Epl'a.
lxix. Apud Epycuruz duo bona
F corpus sine dolore: aius sine per
turbatione. hec bona non crescūt
qꝫ plena sunt. Quo enim crescit
quod plenū est Dolore caret cor
pus. Quid ad hanc indolentiaz
accidere pōt? Aius constat sibi ⁊
placidus est. Quid ad hanc tran
quillitatē accidere pōt? Seqt Bo
num absolutū humane nature ē
corporis ⁊ animi pace contētum
esse. Et ibi bene de hoc: Ex qbus
dam itaqꝫ dictis epycuri vr loq de
voluptate. i. perfecta iocunditate
sicut dictū est a Policrato. Uñ
Señ. epl'a. ij. Hodiernū hoc est.
G qđ apud Epycurū nact⁹ sū. Ho
nesta inquit res est leta pauptas.
Illa vo non est paupertas: si leta
non est. Qui cum paupertate be
ne cōuenit diues est. Nō qui pa
ruz habet: sed qui plus cupit pau
per est. Et hoc est bñ dictū ⁊ phi
losophice. Similiter in multis su
is epistolis recitat bene dicta ab

illo. Ex aliis aūt dictis Epycuri vr
loq đ voluptate corporali: ob qđ
eius opinio a phis reprobat. ait
Tul. iij. đ offi. in fi. di. q etiā Ari
stippus ⁊ alij voluptatē bonū po
suerunt: ⁊ Epycurus eius auditor
auctorqꝫ sniē fuit quā reprobat ibi
eo q politice vtutes expugnant
voluptatē. Nā temperantia ē ini
mica voluptatū: ⁊ sic đ aliis: pro
ut ibi bene prosequit. Unde Ual. H
li. iiij. c. iij. di. q legat⁹ quidam ad
Pirrū missus: cū audisset quen
daz Atheniensē suadentē: ne qđ
aliud homines qꝫ causa volupta
tis facere vellent: p monstro: eā
vocem accepit. Sequit. Pyrro
⁊ Samnitibus hāc sapiam dep
catus est. Licet enim Athene do I
ctrina sua glorientur: vir tamen
prudens: Fabritij detestationem
qꝫ Epicuri maluit precepta. Qđ
euent⁹ quoqꝫ indicauit. Nā vrbs
cum voluptati plurimū tribuit:
iperium maximū amisit. hec ibi
⁊ Señ. iiij. de benefi. c. ij. Nobis
pugna est cū Epycureorum deli
cata ⁊ vmbratica turba in cōui
uio suo phantiū: apud quos vir K
tus voluptatū ministra est. Illis
paret: illis seruit: illas. s. se videt.
hec ibi. Ex variis ergo dictis vr
sicut vnus concionator aliqua di
cere phica: Et in laudē virtutꝫ. ali
qua vo quasi ex opinione vulgi:
⁊ in cōmendationē voluptatꝫ: vt
dictū est a Policrato: ⁊ sic pꝫ de
Illustribus phis ⁊ sectis princi

palibus apud eos.
¶ Septia ps ƌ artib⁹ liberalib⁹.
¶ Capitulum primum. De ea// rum vtilitate: ꝛ q̄ꝫtum conferunt ad phiaꝫ q̄ ordinātur ad mores.

c Et qꝛ: que dicta sūt videntur cōuenire morali philosophie tn̄: posset videri alicui: phiā rōnalē ꝛ naturalem non esse .s. necessarias ꝛ vtiles ac preambulas ad philosophiam moralem. Sicut bene pro// sequit Sen̄. epl̄a xcij. Loquēs de liberalibus studijs inquirēdo an faciant virum bonū: ꝛ obiciēs ꝙ grāmatica circa curas sermonuꝫ versat: sed quid horū de quibus
L determinat ad virtutē viam ster/ nit: qd ex his metum demit:, cu/ piditatē eximit: libidinem frenat. ꝛ sic prosequit de geometria: musica: ꝛ astrologia qd conferant. s. ad virtutem. Quare ergo inquit liberalib⁹ studijs filios erudim⁹ Et rn̄det: ꝙ ideo: nō qꝛ virtutem dare possunt: sed qꝛ animum ad capiendam virtutē parāt: quem/ admodū prima illa vt antiqvo/ cabant litteratura: per quā litterarum elementa pueris traduntur non docet liberales artes: sꝫ mox precipientis locum parat. Sic liberales artes non perducūt aiuꝫ
M ad virtutē: sed expediunt. Unde ꝛ ibi distinguit quattuor gn̄a artium. Sunt enim vulgares q̄ manu opificum constant. Ludicre pueriles: ꝛ liberales vt dictuꝫ est Ideo ps phie nālis: alia moralis alia rationalis: ait ibi: Ubi bene de hoc.

¶ Capitulum secundum. De coaptatione septem liberaliuꝫ artiū septem planetis.

d E philosophia rationali ꝛ eius partibus dn̄ Alexāder neq̄ꝫ li. ƌ naturis rerum di. ꝙ sicut mundū illuminant septem planete: sic oēm sci/ entiam septem artes. Lune eni
O terris vicine comparat grāmatica: primos vēdicās limites. Soli qui ƒm quosdam secundum locum tenet comparatur dyaletica Mercurio: q ꝛ deus eloquentie dicebat rhetorica. veneri q̄ ē aspectu gratissima: arismetrica: ob sui venustatem ꝛ subtilitatem in numeris ꝑportionandis. Martē respicit musica: non solū huma
N na ꝛ mundana: sed instrumentalis. qꝛ musicorum instrumentoꝝ sicut tubarū ꝛ huiusmodi cōcentus incitat hoies ad bellum. Joui appropriat geometria q̄ circa magnitudineꝫ imobilē ī mēsuris ƌsat. Saturno q ē supior ī astro/
P nomia q circa magnitudinē mobileꝫ ꝛ cursus astroꝝ ƌsat. h ibi: Ut ergo planete mundū illūināt sic predicte artes.

¶ Capl̄m tertiū. De gāmatica: q̄liter pōt ordinari ad virtuteꝫ: ꝛ ad eius opera.

His tñ artib⁹ ĥt veruͤ vti phs ad morū correctionem. Vñ ait ibidē. Quid pdest vitare vitia in vocibus: ⁊ incurrere in moribus ornate loqui: ⁊ inornate viuere. Nunq̄ nomen dyaletici meret qui falsa pponit: ea.s. diligēdo. Ille ergo bonus est grāmaticus spūaliter ⁊ finaliter: q gesta sua qbus qua si loquit hominib⁹ congrue componit. Grāmatica eni est scientia cōgrue loquendi: ⁊ cauēdi incōgruitatē in loquēdo: ait. Hugo didascol. lib.i. Grāmatica grāma grece: littera latine. Inde grāmatica.i. litteralis scia: sumendo large litteralem: prout continet litteras ⁊ dictiones. Sed non solū lo quitur homo verbis vocalibus: sed gestis corporalibus. ait Aug. viij. confes. ante. fi. Plus inqt alloquebant animū meū frons: gene: oculi: color: modus vocis q̄ verba q̄ sonabant. Ecc. xix. Amictus corporis: risus dentiū. ⁊ incessus hois enuntiant de homie. Ideo Gregori⁹. pastoral. ij. c. xli. Plus debet predicator actibus q̄ vocib⁹ resonare. Ille ergo qui ⁊ sensus suos: actus ⁊ gest⁹ debita congruitate componit: deuitādo ƺrium: ⁊ alloquit hoies ƺgruenter: sine vlla incongruitate: bonus grāmaticus est. Congruum enim idē est quod conueniēs ait Pap. Qui alter facit: ad moduз barbarismi ⁊ aliarum figurarū in gestis suis vitia ostendit. Vñ ⁊ multi plus timent facere barbarismum in sermone: q̄ vitij deordinationez in vite qualitate: ait Augustinus.i. confessionum loquens de hominibus peruersis: qui magis timent facere barbarismos q̄ libidines. Et ibi ait de se loquens. Magis timebam facere barbarismū: q̄ non facientibus inuidere: Ideo dicebat apl's discipulis suis. ij. cor. iij. Epistola christi. estis ministrata a nobis ⁊ scripta non atramento sed spiritu dei

¶ Capl'm quartū. de logica qualiter adaptatur.

Tem ille bonus est dyaleticus qui discernit vez a falso. Dyaletica eniз est ars discernendi veruз a falso. ait Hugo vbi.s. Veritas autem est quadruplex. Cogitationis: Voluntatis. Enuntiationis: Actiōis: ꝑut di. Ansel. de veritate. Qui has igit veritates discernit a contrariis falsitatibus: adherens veritati ⁊ expugnans in se ⁊ in aliis falsitatez: bonus dyaleticus est. Ecc. xxxvi. Ante omnia verbū verax precedat te. Et de eo verificat illud Malachie. ij. Lex veritatis in ore eius. Et didicit ab illo magistro qui docet veritatem. Qui vo veritatem ocultat hypocritali apparentia: sophista est. Falsitas enim est qua putat esse quod nō est: ait Augusti. vij. confes. Et fal

sum est significatio rei non ita se habētis pmo d doctrina xpiana c.vij.hypocrita enim: est sathanicus sophista habens defficiētiam ⁊ ostendens apparentiā. Est enim hypochrita subtilis īgenij. Duo intendit.s.ocultare quod est: ⁊ ostēdere quod non est. Ideo odibilis
T deo: ait Greg: mor.xxvi. Ecc.xxxvij. Qui sophistice loquitur odibilis est. Habet enim fallatias intra dētes ⁊ extra. Decipit eni tā in re ꝙ̄ in sermone.

Caplm quintū. De Rhetorica qualiter adaptatur.

c Cum rhetorica vo sit scientia apte dicendi de cā proposita ad persuasionē: prout dicit Alpharabius. Oratoris enim est: loqui apte: distincte: ornate: ait Tul.i. de offi.c.i. Ille est bonus rhetor qui virtuosis exemplis: ⁊ bonis operibus alloquitur homines: ⁊ persuadet eis
V de veritate credenda. Unde ⁊ sācti dicuntur libri: ait. Grego. mor. xxiiij. post principium. Uiua enim lectio est vita sanctorū. Apoc.xx. Libri aperti sunt. vel bonus rhetor siue orator est: qui in oratiōe alloquitur deum efficaciter: ⁊ flectit ipsum iudicem ad misericordiam. Unde Ethnicus ait: flectitur iratus voce rogante deus. Ideo propheta orans in psal. ad modum
X oratoris aliquā captat beniuolentiam iudicis aliquando: explicat nequitiam aduersantis: aliquando deficientiam sui orantis: vt flectat iudicem ad mīam: ait Hugo de studio orandi.

Caplm sextū. De geometria ⁊ eius adaptatione. A

i Item: cum geometria sit disciplina mēsurādi magnitudinem: ⁊ eius differentias ille est bonus geometra. qui nouit suiipsius mensuram ⁊ se mensurare: ait Sen. epla pdicta: Scis rotunda metiri ⁊c. Sequitur. Si artifex es: metire animū tuum ꝙ̄ magnus sit: ꝙ̄ pusillus sit Scis que recta sit linea. Quid tibi prodest: si quod in vita rectum sit ignores? Et ibi bene de hoc. Unde insipiēs est qui ignorat sui ꝙ̄ntitatem prout dicitur in prologo Almagestri. Jō.ij.cor.iiij. Ipsi in nob nosipsos metiētes. Job.xxxviij. Quis posuit mensuras eius si nosti? Ubi mor.xxiiij. bene de B hoc. Debet enim anima se mensurare ꝙ̄ alta sit: in dei dilectione feruida: ꝙ̄ lata: in charitate proximi beniuola: ꝙ̄ longa: in celestium appetitione deuota: ꝙ̄ profunda: in hūilitate perfecta. Eph. iiij. Ut positis cōprehendere cum omnibus sanctis que sit latitudo ⁊c. C Anime enim mensura est sm mēsuram charitatis. Que enim magnam habet charitatem: magna est: que paruam: parua: que nullam: nulla.i.cor.xiij. Si charitatē non habuero: nihil sum. prout ait Ber. sup Cant. Omel.xxvij.

¶ Capl'z sextū. De Astronomia ⁊ eius adaptatione.

Stronomia v̄o est de lege astrorū. Norma enī lex: ⁊ logos sermo: Ait Hugo in Didascolis. Unde dise rit de conuersione celi: ⁊ regione circulis: ortu: ⁊ occasu syderum: ait idem. Astrologia v̄o considerat de lege astrorum: s̄m. s. natiuitatis ⁊ mortis. et quorumlibet aliorū obseruantiam: ait ibi. Sz cum anima sancta sit celum: ⁊ sol sit intellectus vel iustitia: luna fides ⁊ continentia: stelle virtutes put dicit. Ber. sup cant. Omel. xxvij. Ille bonus est astronom⁹ qui in predictorum consideratione versatur. Unde Aug. iiij. d trinitate in principio. Laudabilior est animus: cui nota est infirmitas sua: quam qui ea nō respecta vias syderum scrutatur etiam cognosciturus eas: aut qui iā cognitas tenet. ⁊c. Et Sen̄. vbi. s̄. Uenio nunc ad illum q celestiū notitia gloriatur: frigida sese Saturni stella receptet. Sequit. Quid prodest. s. equum regere ⁊ cursū eius freno temperare ⁊ affectib⁹ effrenatissimis atrahi? Quid prodest multos vincere luctatiōe vl' cursu ⁊ ab iracundia vinci?

¶ Caplm octauū. De Arismetica: ⁊ adaptatione sua.

Tem cuz Arismetica sit scientia de numeris ⁊ ei⁹ differentijs: Ille bonus est arismetricus: q studet ad diuina taleta accepta numeranda: ⁊ lucra ex eis reportanda: Ad diuina beneficia consideranda: ⁊ debita officia reddenda. Qui recogitat annorū suorū curricula in amaritudine anime. Ecc. xliij. Datum ⁊ acceptum omne describe. Itez qui pensat aduersariorum hostilia agmina: ⁊ ad obuiandum sua modica merita: ⁊ virium suarū infirma. Luc. xiiij. Qui rex itur⁹ cōmittere bellum. ⁊c. Nonne sedens prius computat: si cum decem milibus potest occurrere illi qui cum viginti milibus venit ad se. Hec enim numerare ⁊ pēsare vtilius est q̄z in numeris exteriarum rerum sciendis insudare.

¶ Cap'lz nonū. De musica ⁊ ei⁹ adaptatione.

Tem: cū musica sit peritia modulatiōis sono cātuq3 ꝯsistens: vt ait Alpharabius vbi. s̄. ille: bonus est musicus coram deo. qui in corde suo iubilatiuis cāticis deum laudat: prout dr Eph. v. Loquētes in psal. ⁊ hymnis ⁊ canticis spūalibus. ⁊c. Unde Sen̄: vbi. s̄. Ad musicum pertranseo. Docet me quomodo inter se acute ⁊ graues voces consonēt. Sequit Fac potius quomodo animus meus secum ꝯsonet ne consilia mea discrepēt ⁊c. His modis potest vti phus artibus predictis ad morū correctionem.

¶ Capl'm.x. Qualr phi ex scien tis speculatiuis eliciebant ea q̄ valebant ad morū ordinationē.

v Ude τ modus sapientū est ea que considerant in scientijs speculatiuis or/ dinare ad aliquaz vtilitatem: ait Sen. ep'la.lxi. vbi loqtur de exē/ plari vl'ydea: vbi postea inquirit
F Quid hec mihi subtilitas prode/ rit. Et respondet. Ego mi Lucil/ le soleo facere ex omni natiōe ēt si a philosophia auersa est longis sime: eruere aliquid conor: τ vti/ le aliqd efficere. Unde τ in hoc q̄ Plato posuit ydeas: oia ista q̄ sensib' seruiūt q̄ nos accendūt: τ irritant: negat Plato ex his esse que vera sūt. ymaginaria ista sūt: nihil horum stabile nec solidum est: Et tamen nos ea cupim' tan q̄ aut semper futura aut habitu/ ra. Cōtēnam' itaq3 oia illa: τ mi remur in sublime omnium rerū formas: deumq3 inter illas versā tem τc. Quasi dicat. Predictaȝ idearum positio τ cōsideratio de
G bet inducere in ɔsiderante eter/ norum imutabilium appetitum τ presentiū mutabiliū plenariuȝ contemptū. Unde Aug. epistola iij. di. q̄ in duobus preceptis. s. di liges deum τ proximum omnis ars continet. Ibi est phisica: q̄a cause naturarum in deo creatore sunt. Hic ethica: quoniam vita bona τ honesta nō aliūde forma tur: q̄ cum que diligenda sunt di liguntur. Hic logica: quoniaȝ ve ritas lumenq3 anime rationalis non nisi deus est τc. Omnes igi tur artes etiaȝ speculatiue ad edi/ ficationem: τ vite ordinationem pūt aptari. Unde narrat. Aulus gelius li. xx. de quodam grāma tico: q̄ cuȝ ab eo quereret de hac dictione. s. Contio: ille vultu atro tiori ait Nulla bone salutis spes est cum vos philosophorū illu/ strissimi nihil iam aliud q̄ verba auctoritatesq3 verborū cordi ha beatis. Ego enim iam grāmatic' vite moruq3 disciplinā quero. vti nam omnes muti essemus q̄mi nus iprobitas instrumenti hēret. Cumq3 digressi fuissem' dixit Fa uorinus. Uidet mihi istam intē/ periem non paruis neq3 abiectis ingenijs accidere: τ veritatē ple/ runq3 fortiter dicere sed respectū non habere. Ipsum enim q̄ no/ ster philosophus dixit: si Antiste nes aut Diogenes dixisset dignū memoria visū esset. Hec ille. Si igit phi pagani phiam ordinaue rūt ad moȝ correctionē: quibus supplicijs digni sūt phi xpiani: q̄ sacra scriptura abutunt ad cupi/ ditatem τ ostentationē.

¶ Octaua.ps. de phisicis vl' poetis

¶ Capl'm primū. de illis in cōi.

h Is habitis de sectis principalibus philoso phorum: breuiter per sequenduȝ est de alijs vt enim ait Tul. i. tus. q. Hij qui

q. Hij qui a Platone ⁊ Socra
te ⁊ beata familia dissident: Ple
bei philosophi appellandi sunt.
vnde. Augu. xiiij. de ci. c. xvij. de
quibusdaʒ ait: ꝙ per opacas In
die solitudines quidā nudi philo
K sophi philosophantur: vnde gin
nosophiste nominant. Adhibent
tamen genitalibus tegmina: q/
bus per cetera menbra carēt. Et
q: multimodi fuerunt taliū: phi
losophia potius abutentes ꝙ̄ ve
raʒ sectantes: vt dicitur. j. Ideo
de his supersedendū.

¶ Capitulum secundū. De Vir
gilio: ⁊ eius operibꝰ mirabilibꝰ.

E t q: fuerūt nobiles etiā
philosophi inter poetas:
ideo de quibusdam eoꝝ
sicut de Virgilio qui fuit poetarū
preclarissimus ⁊ optimus: tene/
ris ebibitꝰ annis: ꝑut dicit Aug.
i. de ci. c. iij. aliqua subscribantur
vt enim dicit Papi. poeta grece
latine vates dicit. vn̄ ⁊ eoruʒ scri
pta vaticinia dicebātur: eo ꝙ cū
quadā vesania ibi scribendo cō/
mouentur. Quoruʒ genera erāt
tria: vt ait ibi Papi. Virgilius āt
nomen habuit a vga eo ꝙ ma/
L ter eius somniauit: se peperisse
virgam quandaʒ que vsqꝫ ad ce
luʒ pertingeret. Quod nihil aliud
fuit: nisi quia Virgiliuʒ paritura
erat q loquēdo de altis: celū tan
geret: prout ait Hugo. Hic fuit
⁊ philosophia naturali preditus
⁊ nigromantia in multis ē vsus

vnde ⁊ mira narrat de eo Alexā
der neqꝫ libro de naturis rerum
vbi ait: ꝙ Neapolis cū letali sā/
guisugarum peste vexaretur: li/
berata est: protecta ab eo: yrun/
dine aurea in puteum. Qua ex/
tracta: euolutis annorum multo
ruʒ curiculis ⁊ puteo mundato M
repleuit infinitus hyrundinū ex/
ercitus ciuitatem. Nec sedata est
pestis anteqꝫ sanguisuga aurea
iterato in puteuʒ mitteret. Ibidē
narrat: ꝙ macelluʒ Neapolita/
num: carnes illesas a corruptio
ne diu seruare non poterat. Sed
hanc incomoditatem prudentia
Virgilij excepit recludens car/
nem nescio qua vi herbarū con
ditam: que quingentis annis cla
psis: recentissima ⁊ optimi sapo/
ris suauitate cōmendabilis rep/
ta est. Ibidem ait: ꝙ dictus Va/
tes hortum suum aere immobili
vicem muri obtinente muniuit ⁊
ambiuit: ⁊ pontem aereum con/ N
struxit. Cuius beneficio loca de/
stinata ꝑ arbitrio voluntatis sue
adire consueuit. Ibidem recitat
ꝙ nobile palatium Rome ꝯstru
xit: in q̊ cuiuslibet regionis yma
go lignea campanam manu te/
nebat. Quotiēs vō aliqua regio
maiestati Romani imperij insi/
dias moliri ausa est: in continen
ti proditricis yconia: campanaʒ
pulsabat: ⁊ miles eneus equo in
sidens eneo: in summitate fasti/
gij dicti palatij hastam vibrans:

C

in illam se partem vertebat que
regionem illaz respiciebat. Et tūc
Romana iuuentus expedite mis
sa a senatoribus preparabat se in
hostes imperij: vt non solū frau
des preparatas declinaret: sed ꝛ
in auctores temeritatis aiaduer
O teret. Quesitus autem vates q̄z
diu a dijs conseruanduz eēt illō
nobile edificium. respondere cō
sueuit. Stabit: vsqꝫ dum pariat
virgo. Hoc audiētes: ꝛ applau
dentes dicebant. Igitur: in eter
nū stabit. In natiuitate vo salua
toris fertur dicta domus inclita
subitā fecisse ruinam. hec ibi. idē
narrat Hugo superaddens: ꝙ
illud palatium dicebat Colisēū:
ꝛ ꝙ i medio erat ymago Roma
ne prouincie tenens pomū aure
um in manu: vt domina ꝛ regia
omnium: ꝛ erant hec ibi disposi
ta arte nigromantie: ait idem. q̄z
subtilis aūt fuit in naturis reruz
patet in libris suis: in quibus de
scribit res ꝓprijssime sicut equos
P apes: ꝛ similia: prout ait Sene.
epistola. xcvij. Qualiter scilꝫ de
scribit equū in persona viri. Nec
varios horret strepitus: illius ar
dua ceruix. Argutūqꝫ caput: bre
uis aluꝰ: obesaqꝫ terga. luxuriat
qꝫ thoris animosum pectus an
heli. ꝛc. Et dum aliud agit Virgi
lius noster describit virum fortē:
ait ibi. Ex hoc notandum ꝙ de
scribendo res: loquebatur figu
raliter. Qualiter autem describit
apes notabiliter patet. i. eneydos
vbi ait. Educunt fetus: aut cum
liquentia mella. Stipant: ꝛ dulci
distinguūt nectare cellas. Quas
descriptiones recitat Señ. episto
la. lxxxviij. vbi ait: ꝙ apes debe
mus imitari: que vagantur: ꝛ flo
res ad mel faciendum ydoneos
carpunt. ꝛc. Et sic de multis alijs
rebus quas describit in operibꝰ
suis: que fuerūt tria principaliter
scilicet liber eneydos: in quo de Q
scribit vitam militarem. liber bu
colicorum: in quo describit vitaz
pastoralem. liber georgicoruz in
quo describit vitam cōmunez ꝛ
laboriosam. Unde ꝛ eius epytha
phiuz fuit. Mantua me genuit:
calabri rapuere: tenet nūc. Par
thenope: cecini pascua: rura. du
ces. At ne musa carēs vitijs eney
dos esset. Inuidia celi fata tulere
neqꝫ. Unde ꝛ moriens orauit su
os amicissimos: vt eneyda q̄ nū
duz elimauerat abolerent: ꝛ cor
rigi facerent. vt dictum est. s̄. De
isto etiam Poli. lib. i. c. iiij. dicit:
ꝙ fertur interrogasse Marcel
lum: an auez malet instrui in ca
pturam auiū an muscam forma
ri in exterminationem muscarū
Quā questionez cū retulisset ad
Augustum. eius consilio elegit:
vt fieret musca: que a Neapoli
muscas abigeret: ꝛ ciuitatez a pe
ste insanabili liberaret. Et optio
impleta est. Unde liquet: priuate
voluptati cuiuslibet preferendam

esse multorum vtilitatē. hec ille.

¶ Capitulum tertium. De arte poetica: et poetis in generali.

De arte vero poetica cōiter ait Tul. in prologo tus.q. di. quod pri⁹ fuit apud grecos: deinde apō latinos: et quanto minus honoris erat poetis: minora studia fuerunt. Immo vt dicit Au. gelius li. xiiij. non est honor poetice arti: et ideo numerat inter scenicas meretriculas que assidebāt philosophie primo de cōsola. c. i. vt dicit ibi expositor. Et propterea vt ait Tul. ij. tus. q. recte a Platone dicuntur expelli ex ea ciuitate quam finxit cū mores optimos: et optimum reipublice statum requireret. Quo cum accedunt poete: neruos virtutis elidunt. vt ait ibi. Idem recitat Augu. ij. de ci. c. xiij. Et primo cōfessionum vbi loquitur de poetis Didici inquit in eis multa vtilia. Sequitur legi Iouem tonantem et adulterātē. Fingebat hoc Homerus. humana ad deos trāsferebat. Diuina malē ad nos scilicet transferret. Non accuso verba quasi vasa electa atque preciosa: sed vinum erroris propinabatur ab ebrijs doctoribus: et nisi biberemus cedebamur: nec appellare ad aliquem iudicem sobrium licebat. hec ille. Et iō verba quorundam phica legi: ait Isido. iij. de summo bono. c. xiiij.

¶ Capitulum quartum. De quibusdam famosis poetis: et eorum epygrāmatibus.

De quibusdam autem famosis poetis: ait Aulus gelius lib. ij. vbi recitat epythaphia talium. Epygrāma Neui poete. Immortales mortalesque si foret fas flere. Flent diue camene. Neum poetā: Itaque postquam est orci traditus thesauro aboliti sūt rome loqui ligua lassa: etc. Epigrama Plauti poete. postquam est morte captus Plaut⁹ comedia luget: scena deserta. Dein de risus iocusque. Et numeri innumeri simul omnes collachrymarunt. Epygrāma Paceni. Adolescens et si properas: hoc te saxū rogat: vt aspicias: et quod scriptū est legas. Hic sunt poete Paceni mersita ossa: Hoc volebam: nescius ne esses: vale. Et hec tria ipsimet sibi fecerūt. Primū plenū superbia. Secūdum pudore Tertium moderatiōe. De poetis etiam Papi. dicit. quod poeta grece: latine vates dicitur. Hij autem: sic dicti quasi futura prospiciant. Horum autē quidam satyri dicti: quia pleni omni facūdia: siue a saturitate et copia: ait ibi. Et horum alij Comici. Et hij dupliciter: vel antiqui ioculatores extiterunt: vt Terentius: vel noui qui et satyrici a quibus vitia carpuntur: vt Persius: Iuuenalis Et nudi pingūtur: quia vitia denudant: ait idem. varijs ergo modis poete antiquitus dicebantur

¶ Capitulum quintum de inuētoribus apologorum ad expressionem veritatis: ꝛ de quibusdā apologis.

f Fuerunt autem ꝛ alij: qui ad maiorez expressionē veritatis: apologos finxerunt siue composuerunt: qualis fuit Esopus: de quo Au. geli⁹ li.ij. dicit: ꝙ Esopus ex frigia ille fabricator haud imerito estimatus est sapiens: tū quia vtilia sua monita erant. Non seuere: neqꝫ impiose precepit ꝛ censuit vt philosophis mos erat: sed festiuos

y delectabilesqꝫ comeat⁹ res salubriter atqꝫ perspicaciter in mentes animosqꝫ hominū cum audiendi quadam illecebra induxit. ꝛ exemplificat de aue que nidificauit in segetibus. Que cuz eēnt mature ꝛ paterfamilias quereret auxilium ab alienis: vt meteret segetes: rediens auicula ad pullos dixit: ꝙ nō oporteret eos adhuc timere: ex quo querebat auxiliuz ab alienis. Sed quando paterfamilias dixit suis: ꝙ irent a metēdum: rediēs dixit pullis: ꝙ opor

z teret eos fugere. Et ex hoc dicūt philosophi: vt bonis que sunt in nobisipis innitamur alia autem omnia: que ex̄ nos: ꝛ animū nostruz sunt neqꝫ pro nostris ducamus: neqꝫ in eis confidamus.

¶ Capitulum sextum. Qualiter talesapologi dici ꝛ narrari absqꝫ mendatio possunt.

a N possint autez sine mēdatio induci tales fabule ꝛ proponi ad expressionem veritatis: inquirit ꝛ inuestigat: eleganter Augu. lib. ꝫ mendacium circa mediū: vbi ait. ꝙ apud auctores seculariū litteraꝝ vt apud Oratium mus loquitur muri: ꝛ mustella vulpecule: vt ꝑ narrationem fictam ad id quod agitur verax significatio refferatꝰ

Unde ꝛ esopiales fabulas ad eū finem relatas nullus tam ierudi- C tus fuit quin putaret appellanda mendatia. Sed ꝛ in sacris libris vt in libro iudicū. c. ix. cū ligna sibi regem fecerunt: ꝛ loquunꝰ ad eum ꝛ ad inuicem: totum fingiꝰ vt ad rem que intenditur: ficta quidem narratione: sed veraci figuratiōe veniatur. hec ibi. vbi multum de hoc. Absqꝫ ergo mendatio possunt proponi modo dicto. ꝛ de his Isido. bū primo ethicorum ante fi. Fabulas poete a fando nominarūt. que non sunt res D facte: sed tantum loquendo ficte Que ideo inducte sunt: vt fictoꝝ mutorumqꝫ animalium inter se collogo ymago quedam hominum nosceretur. ꝛ eas poete quadam delectandi causa finxerunt quasdam ad naturas reruz nōnullas ꝟo ad mores hominum interpretati sunt: vt ibi exemplificat. ꝛ Macrobius li. i. post ꝑncipiuz. vbi distinguit: ꝙ sunt fabule voluptaꝭ gratia: ꝛ sūt alie ado-

hortationis gratia.palmas elimi/
nat ſapientia:in alijs argumentū
ex ficto ſequitur:ꝛ per mendatia
ſunt relationis ordo ↄtexitur:vt
eſopi fabule:elegantia. fictiōis il
luſtres.ꝛ ibi bene de hoc.Idem
habetur li.de ortu.ſcientiarum.ꝛ
tales fabulas introducūt ſancti i
libris ſuis.Sicut Ambroſi.iij.de
offi.recitat fabulam de illo q in/
C uenit anulum in equo eneo ſub
terra:quem cū in manu habebat
a nemine videri poterat.quā nar
rat Tul. vnde Ambro. ibi dicit:
ꝙ fabula ꝛ ſi vim veritatis non
habet:rōnem tamen habet vt iu
xta eam poſſit veritas manifeſta
ri.ꝛ de hac fabula in cōmunilo/
quio.Itē ambro.in originali ſup
Luce.c.ix. interſerit aliā fabulā
Ferunt inquit fabule fuiſſe regē
quendam :qui quicquid tāgebat
aurum fiebat:ꝛ ſic ipſa conuiuia
feralia.i.mortalia ſibi fiebāt.Nā
ꝛ ipſa mantilia digitis apprehen
D ſa riguerunt : ꝛ cibus in ora cre/
pitabat ferens non alimenta ſed
vulnera.ꝛ in gutture potus here
bat nec penetrare facilis nec re/
dire.Talia inqt Ambro.ſunt be
neficia ydolorū vt cum videātur
ꝓdeſſe:plus noceāt:Sꝫ eↄ mu/
nera xp̄i ꝛ dōa.Similiter Aug.
introducit fabulam quandā lib.
B ij.ſermonum:ſermone.xvij.Re
ferūt inquit littere ſeculares:quē
dam fuiſſe:vt quotiens viriū ſua
rum amicam ꝛ nutricem terram

impulſu aduerſarij contigiſſet:ē
ſolo ſurgens: magis in aduerſa/
rium preualeret:vt ſic ꝛ occaſio E
proſtrat : occaſio fieret triūphi.
Dabat infirmitas fortitudinem:
lapſus palmam:ruina victoriā.
Cui hec conueniūt niſi xp̄o:qui
ad hoc cecidit:vt glorioſior reſur
geret.Similiter Hiero.introdu
cit fabulā eſopianam de cane te
nente os in ore:ꝛ vidente maiorē
vmbram oſſis in fonte . ꝛ os ꝓp
vmbram dimittente.Qualr aūt
Hierony. elegāter ꝛ ꝓprie indu
cit fabulas huiuſmodi in epiſto/
lis ſuis:ſicut eſt illud epiſtola pri
ma:quid ſibi populus Roman⁹
forte roget cur ? Non ſequar aſt
fugiam que diligit ipſe vel odit. F
Olim qđ vulpes egroto cauta leo
ni.Reſpondit referam: que me
veſtigia terrant.Omnia te aduer
ſum ſpectantia nulla retrorſum.
Belua es multorum capitū.ꝛc.
Quod poteſt adaptari mūdo q
deuorat amatores ſuos.Simi/
liter ꝛ philoſophi ſepe itroducūt
tales fabulas.Sicut Apuleus li.
de deo Socratis introducit fabu
lam eſopianam de coruo carnē
tenente in ore.Cui cum vulpecu
la diceret.ꝙ Cignus melius ipſo
cantabat:volens coruus ꝓbare
ↄtriū aperuit os:ꝛ ſic amiſit car G
nem:ꝛ volens cantare:poti⁹ cro
citauit:ꝛ publicauit ſuam defe/
ctionem.Quod accidit illis q ſe
volunt magnificare ꝛ oſtentare

vltra mensuram virium suaruꝫ. ꝛ Titus liuius li.ij.introducit fabulam Esopi de ꝯspiratione mēbrorum contra stomacum: eo ꝙ omnia consumebat in quibꝰ mēbra laborabant. Cūqꝫ esset adiudicatum a ratione: vt nihil daret stomaco: membra omnia lāguerunt: propter quod oportuit iterato subministrare stomaco necessaria: vt ipse distribueret cōsequenter membris virtualiter. Et adaptat ibi bene ꝯ eos q faciunt conspirationes ꝯ principes vl' plate los: q: ea q̄ princeps bonꝰ accipit a subditis: ad eorum vtilitatē iterato subministrat. ꝛ de hac fabula Policra lib.vi.c.xx. Qualiter aūt tales fabulas ad maiorē virtutis expressionem: ꝛ eoruꝫ de quibus tractauerūt ipsi introduxerunt: sicut Esopus Anianus: Ouidius: ꝛ Horatiꝰ patet in eorꝫ libris: quibꝰ vti possunt sapiētes ad vtilitatem audientium: prout dicit Augu. vbi.s̄.vt enim dicit Policratus lib.vij.c.ix. sicut oīa animantia: homini concessa fuerunt in cibuꝫ: excepto ꝙ non debuit comedere carnem cum sanguine geñ.ix. sic omnes scripture: nisi sint reprobate: legi pñt a sapiente ad vtilitatem. Uix enim inuenitur scriptum in quo vel in verbis vel in sensu non reperiat aliud vnde prudens lector proficere possit. ꝛ sicut cōcessa sūt oīa hōi excepto: ꝙ nō debuit comedere carnem cum sanguine: sic possunt legi etiam scripture gentilium: exclusis erroribus ad vtilitatem legentium ꝛ audientiuꝫ: ꝛ ad morum correctioneꝫ. ꝛ ponit exemplum. Dum innocentiam: frugalitatem: ꝛ mundi contēptū docent Pictagorici: audiant: dū ꝗ̇o: animas quas in celū euexerunt retrudant in corpora bestiarum: reprobentur: ꝛ eorū imitatores. Ideo dictū est pastori: ecclesie act.x. De reptilibꝰ ꝛ immūdis macta ꝛ māduca. errores.n. sunt elidendi ꝛ exterminādi a dictis ꝛ scriptis gentilium: ꝛ veritates incorporande: ꝛ anime rationales: eis cibande. predicte ergo fabule sicut ꝛ alia dicta gentilium legende sunt ad vtilitatem: errores precauendo. vñ ꝛ apes debemus imitari in colligēdo flores: vt dictū est in principio. Ille enim colligunt vtiles dimittēdo noxios.

¶ Nona pars. De octo modis abutendi philosophia.

¶ Capitulum primuꝫ. Primꝰ modus est: errore opinionuꝫ.

Numeratis predictis de recte philosophantibus: consequēter videndum est de illis q abutūtur philosophia ꝛ a veris philosophis reprehenduntur. Contingit autem abuti philosophia multis modis. vel propter falsitatem errorum: siue

opinionum: errando in ipsa phi losophia: et eis que sunt phie: quales fuerunt illi quorum opiniões philosophus reprobat: primo de anima et i alijs libris suis et dictis

¶ Capitulum secundum. Secundus modus: est fallaci hominum inductione.

Item cõtingit abuti philosophia: vertendo eam ad seductionem et fallaciã hominum in credendis et agẽdis Quod prohibet apo. col. ij. videte: ne quis vos decipiat per philosophiam: et inanem falaciam. vbi dicit Aug. iij. confes. Sunt q seducũt per philosophiam: magno: blando: et honesto nomine colorantes et fucantes errores suos. etc.

L

¶ Capitulum tertium. Tertius modus: est arrogantia et tumore philosophantium.

Item cõtingit abuti philosophia arrogãtia: et tumore superbie. Sciẽtia enim inflat. i. cor. viij. vt enim ait Greg. mor. xxiij. ipsa scientie elatio deicit dum extollit. obstaculum enim veritatis est tumor mentis que dum inflat obnubilat. Ebi

M

cantibus enim ingenijs sepe exteriora tantũ attingunt: sed inter ni saporis gustum ignorant hec ibi. Et sic loquitur Apo. de philosophis. ro. ij. cũ dicit. Deus manifestauit illis: et tamen euanuerunt in cogitationibus suis: et obscuratum est insipiens cor eorum Dicentes enim: se esse sapientes stulti facti sunt. vt enim dicit Po li. li. vij. c. i. mundum dimẽsi sunt: naturas varias scrutati sunt. Sequitur. Quasi molle gigantea subuecti intumuerunt: indixeruntque bellum gratie dei: de vigore rationis et libero arbitrio confisi. sed deiecti sunt dum alleuiarentur: et stulti facti sunt: et eo miseriores effecti sunt: quo defectũ suũ minime cognouerunt. Et ibi bene de hoc.

¶ Capitulum quartum. Quartus modus est in vite prauitate et deformitate.

Item contingit abuti philosophia ob vite prauitatem et deformitatẽ. A vera scilicet philosophia: quãdo qs pretendit: se esse philosophum in exteriori ostentatione: et tamẽ viuit turpiter et enormiter interius vt. s. habitum est secundum Au. gelium de illo qui vestimentum philosophi gerebat: sed turpiter viuebat vnde idem Au. gelius. libro. xvij. dicit: quod Epicurus philosophus despiciebat eos qui videbant philosophari fictis verbis. Nam cũ aiaduerteret: hominem pudore amisso importuna industria: corruptis moribus audacẽ confidentẽ lingua ceteraque omnia preter animũ curantem: huiusmodi. s. hominem vitupabat. vnde declinabat verbis suis litteras atque doctrinas N

philosophie: cum in hominē falsum atq; degenerē: tanq; in vas spurcum atq; pollutum influxissent verti: mutari: corrumpi: et vrinaz fieri. aut si quid ē vrina spurcius. Quasi dicat fieri fetidum et sordidum. hec ibi. Multuz ergo tales despiciebat. Et de talib[9] Tulius. ij. tus. q. vbi ait. Quotus enim quisq; philosophorū3 inuenitur: qui moratus ita est animo ac vita constitutus vt ratio postulat: qui disciplinaz suam nō ostētationem scientie sed legem vite putet. Sequitur. Est videre nōnullos pecunie cupidos et glorie multos libidinum seruos vt cuz qualitate vite pugnet oratio. Et hoc turpissimum est. Et pōit exempla. vt enim si grāmaticuz se professus: barbare loquatur: aut qui vult: se musicum haberi: absurde canat: sic turpior fit qui in officio cuius vult esse magister labitur: artemq; vite professus declinat in vita. hec ibi. Reprehensibile ergo fuit apō philosophos profiteri vitaz philosophicam: et non viuere fm eam.

Capitulum quintum. Quintus modus est de ordinatiōe virtutum vmbraticarum concomitantium.

Item contingit abuti philosophia ob abusionem virtutuz concomitantiū eam: quia philosophia est studiū virtutis: vt habitum est. ā. Quādo ergo non ordinatur ad debitum finem qui est etiaz finis boni: magna est abusio: s3 seruit aut voluptati aut hūane laudi et glorie: aut proprie complacētie: aut presumptuose de se estimationi. Sicut nobiles philosophi: ad talium confusionem: et reprehēsionem depinxerunt tabulam: in q̄ virtutes deseruiebant voluptati vel vaneglorie: vel proprie complacentie: vt habitum est. ā. parte prima.

Capitulum sextum. Sextus modus est vanitate curiositatū.

Item: cōtingit abuti philosophia curiositate inuestigandi: et inquirēdi: inutilia. vt enim dicit Augu. de vtilitate credendi: studiosus et curiosus vterq; agitur magna cupiditate noscendi. Curiosus autez requirit ea: que nihil ad se attinent idest ad eius vtilitatem. vnde curiositas est studium perscrutādi ea que scire nulla est vtilitas: ait Anselmus de similitudinib[9] post principium. Ideo. i. thi. ij. Stultas et sine disciplina questiōes deuita. Nobiles eiz philosophi philosophiam direxerunt ad moruz correctionem vt habitum est. ā.

Capitulum septimum. Septimus modus est cumulatione librorum in eis confidendo.

Item: cōtingit abuti philosophia: minus eaz cordi incorporando: nec eas

aut eius precepta memorie reti/
P nendo: sed labores cumulando:
& in eis & aliorum dictis confidē
do. Sen. epl'a. xxxiiij. Turpe ē se
ni: aut prospicienti senectutem: ex
R commentario sapere. hoc zenon di
xit Tu quid? Hoc cleātes. Quid
tu. Sequit. De tuo pfer. & istos
nunq̄ aut semper iterpretes sub/
aliena vmbra latentes: nihil pu/
to habere generosi. nunq̄ ali/
quando ausos facere q̄ diu di/
dicerūt. Et post. Omnibus ve/
ritas non est occupata. Mul/
tum enim ex illa futuris relictū
est. Quasi dicat. Nō debet philo
sophus esse contentus tantum
dictis aliorum: nec in libris confi
dere, quin laboret: ad ampliora
inuenienda. vt enim dicit Boe.
de disciplina scolarium circa me/
diū. miserrimi est ingenij semp
inuentis vti: & nunq̄ inueniēdis
& ponit exempla. De illo scilicet q
omne magistri sui verbum qua/
S ternis exarabat: & sic proferebat.
Nec tamen intelligendum: esse
vituperabile dictis sapientū in/
niti: sed q̄ non confidat qs in ta
libus aut in scriptis: quin sciat p
ferre etiā sine illis. Sen. viij. de
bene. c. i. Solet plus prodesse: si
pauca precepta teneas: sed ea in
promptu tibi sint & vsu: q̄ si mul
ta didiceris: & ea non habes ad
manum. vbi ponit exemplū de
luctatore: de q̄ non refert q̄ mul
ta sciat: sed q̄ victorie satis est.

¶ Capitulum octauū. Octauus modus est pompositate verbo℞ sine operibus.

Item contingit abuti phi
losophia: sectando ver/
ba absq̄ correctione vite
& operis. Sen. epistola. cx. Noui
T mus quosdam qui multis apud
philosophum annis persederūt:
sed nec colorem duxerunt. Se/
quitur. Quidam veniunt, vt au/
diāt nō vt discant. Sicut in thea
trū voluptatis causa ad delectā
dum aures oratione: vel voce:
aut fabulis. & post. Sic ista disca
mus. vt que fuerūt vba sint ope/
ra. Nullos omnino pei⁹ mereri
estimo de omnib⁹: q̄ q phiam
velut aliquod artificium venale
didicerunt: q aliter viuunt q̄ vi
uendū esse precipiunt. Talis pre
ceptor non potest plus prodesse
q̄ gubernator in tempestate nau
fragabundus. Et ibi bene. & epl'a
cviij. Queadmodū oium rerū
sic l'rarū intēperantia laboram⁹.
Non vite sed scole discim⁹. Idē
epistola. xxcv. An vere audieris
an vere dixeris effectum proba
Turpissimum enim est quod no
bis solet obici. verba nos philo/
sophie non opera tractare. Ideo
ethi. iiij. Uerum in actionibus ex
operibus iudicatur: & sermones
consonantes operibus accipiēdi
V vbi comētator dicit: q̄ res faciūt
credibiles sermones non econ/
uerso. & ibi ante dicit: q̄ actiōes

sunt credibiliores sermonibus ī passionibus ꝛ actionib⁹: ꝛ cū dissonāt sermones ꝛ actiones interimunt verbuȝ. cū v̓o ꝯsonāt, puocant audiētes. Si ergo dictis modis contingit abuti phīa hūana: caueāt ꝓfessores phie diuine: ne eis modis ꝯsilibus abutantur.

¶ Decia pars. De locis in quib⁹ floruere studia phie.

¶ Capl'm primū. De illoꝝ tēporum felicitate.

Ltimo videnduȝ est de locis ī qbus floruerunt studia philosophie. Unde Alex. necꝫ li. de naturis reruȝ O felicia antiquoruȝ tempora in quibus ipsi Imperatores mūdū subastantes seipsos philosophie dederunt: vt pȝ. s̄. de Alexandro de Julio Cesare: ꝺ Ptholomeo rege egypti qui fuerūt studiosi sapientie. Et sicut ait ibi: cuiuslibet regni gloria creuit in imensū q̄ꝫdiu artiū ingenuarum in ipso floruerunt studia. Qui hostes: illi⁹ regno restiterunt: vt pȝ de grecia quādo floruerūt Athenis studia de Roma: de gallia: ex quo floruerunt ibi studia. Uictoria eniȝ militie ꝛ gloria philosophie quasi simul concurrerunt. Et merito: qꝛ philosophia docet: iuste ꝛ recte regnare. Per me inquit sapientia reges regnant: prouer. viij. ꝛ de hoc . s̄. parte. i. Et sic dicit Alexander necꝫ Abraā in egypto docuit quadriuium. ꝛ sub tāto doctore multi mathematicis inuigilantes disciplinis: in nobiles euaserunt philosophos. Deinde Plato descendit in egyptum Pictagoras ꝛ alij philosophi vt dictuȝ est. s̄. Deinde cepit grecia nobilitari philosophoruȝ frequētia: ꝛ consecrate sunt Athene dee sapientie.

¶ Capl'm scd̄m. De Athenis ꝛ eius nobilitate ac noīe.

E de hoc Aug. xviij. de ci. c. viij. dic̄. ꝙ minerua tancꝫ dea colebatur regnante Athenis Cycrope: sub q̄ ipsam vel instauratam ferunt vt conditam ciuitateȝ. Nā vt Athene vocarentur: quod certe nomē a Minerua est: hanc causā Uarro indicat prout dicit Augu. ibi: c. ix. recitans fabulosam hystoriā di. ꝙ cum illic repente apparuisset oliue arbor: ꝛ alio loco aq̄ erupisset. misit rex ad Apollinem delphicum ad sciscitandū quod esset faciendum. Ille v̓o respondit: ꝙ oliua Mineruam significaret: aqua v̓o Neptunum: ꝛ esset in ciuium potestate: quo illorum nomine ciuitas vocaret. Tunc conuocata multitudine vtriusqꝫ sex⁹ mos enim erat: ꝙ femine conuocarent ad ferendum suffragium: mares pro Neptuno: femine ꝓ Minerua tulerūt sententias. Et qꝛ vna plus inuenta est femina: Minerua vicit. Tunc neptun⁹

iratus marinis fluctibus estuans
terras Athenienſium depopu-
latus eſt. Spargere enim aquas
latius demonibus non eſt diffici
le. Cuius vt iracundia placaret:
triplici ſupplicio ſunt affecte mu-
lieres.ſ.vt nulla vlteri⁹ ferret ſuf
fragia: Ut nullus naſcentiuʒ: ma
ternum nomen acciperet: ⁊ ne
q̄s eas Athenas vocaret. Ita il
la ciuitas mater ⁊ nutrix liberali
um litterarum: ⁊ tot tantorumq́ʒ
phorum: qua nihil habuit grecia
clarius atq́ʒ nobilius nomen ac-
A cepit ꝑut dicit auctor ille.h Au-
gu. De nobilitate autem hui⁹ ci-
uitatis: ⁊ diſpoſitione Ethic⁹ phi-
loſophus. cuius librum tranſtulit
Hiero. ait circa medium: ſe diſ-
putaſſe cum philoſophis quinq́ʒ
annis.ſ. Athenis: ⁊ ibidem eam
i. greciā paterna viſcera: ⁊ mater
na vbera nūcupauit. Mēnia mu
nita mare floridum. cuncta mel
lis flumina: riuuli ſeminibus con
ſitis ſtipiti herentia: coma: arbu-
ſta ⁊ nemora viatica ornata: ma
la punica: colles eminentes: ⁊ ſic
de alijs q̄ enumerat ibi. Et huic
cōſonat quod dr̄ in vita bti Dio
niſij: Ubi loquitur de ſitu Athe-
narum: ⁊ eaʒ appellat paterna vi
ſcera: ⁊ materna vbera: Miner
ue conſecrata: ⁊ ipſius de nomie
nomen aſſecuta. Hec ciuitas pri
ma cunctarum vrbium leges cō
didit: ⁊ alijs iura tradidit vel mu
tauit. Solon enī cōdit leges Athe
nienſibus: vt habitum eſt ſupra
parte.iij. Et de hac ciuitate ⁊ ei⁹
ſitu in pte Solin⁹.li.iij. ⁊ Pap.
ſimilites ⁊ magiſter hyſtoriaruʒ
ſuper actus apoſtolorum.c.xviij. B
vbi loquitur de aduentu Pauli
Athenas: ⁊ diſputatione cuʒ phi
loſophis. In illa fuit Dioniſi⁹ in
ſulatus toga philoſophica: prout
dicitur in vita eius: ⁊ conuerſus
a Paulo. ¶ De multitudine aūt
liberalium artium que ibi doce-
bantur recitat Boeti⁹ de diſcipli
na ſcolarium poſt medium. Ubi
loquitur de illo qui ſibi oſtēdit lo
ca ſtudiorum. Hic inquit vigent
chaldeoruʒ preſagia.i. diuinatio
nes: hic Ptholomei.ſ. Aſtrono
mi non latens gloria: hic Ariſto
telis ſincera veritas: hic Plato-
nis probata diuinitas. hic zeno-
nis concretio: hic' Pictagore ꝑ-
miſſio. ⁊ ſic de multis q̄s ſic enu
merat. In his Athēis erat Ario
pagus.i. pagus Martis. ex quo
Ariopagite: appellati ſunt curia-
les vrbis eiuſdem. Et de origine C
huius nominis Aug. ḋ ci. vbi.ſ.
c.x. De quo i Cōmuniloquio vel
dicebatur vic⁹ Martis: vbi erat
templum Martis: qa illi vicos
nominabant ad ijs quos colebāt
prout dicitur in hyſtoria ſup act⁹
vbi.ſ.

¶ Capitulum tertium: De con-
ſuetudine ciuitatis in repellendo
impatientes ⁊ proteruos a ſtudio
ciuitatis.

a O portum huius ciuita/
tis sedebat senex ad ob/
surgandum volentes in
trare: vt ibi philosopharent: Et si
videret in eis signa impatientie:
eos repellebat: :si videret contra
ria: admittebat. Et de hoc in vi/
tis patrum ante fi. vbi dicit: q̄ q
D dam philosophus moriens: filiū
suū alteri cōmendauit. Qui pro/
uectus adulterauit vxorem nutri
toris. Cuius scelere cognito: eie/
ctus est: sed penitenti & redeunti
dedit prio i pnia vt eēt cū illis da
nat⁹ q deponebāt metalla in flu/
mia cui redeūti p⁹ tres ānos dixit
Iterū vade p alios tres annos: &
da mercedes: vt iiurias patiaris
Qd & fec: Et tūc misit eū Athe/
nas: vt phiam disceret. Erat aūt
ad portaz ciuitatis philosophus
senex & intrantes contumelijs af
ficiens: iniuriauitq; illum iuuenē
E Qui cuz esset iniuriat⁹: risit. Cui
senex. Quid est hoc. Ego tibi di/
co iiurias: & tu rides? At ille. Nō
vis vt rideam: qui tribus annis
mercedes dedi: vt iniurias pate/
rer: & eas mō grat̄ patior? Pror/
sus ob hoc rideo. Cui senex ait.
Ascende & ingredere ciuitatem
hec ibi: Nobilis ergo fuit illa ciui
tas: & illustres in ea philosophi: &
varia studia: & ordinatus studen
di modus: ac pacificus: ex q̄ nō
admittebantur ad vacandū phi
losophie nisi patiēter iniurias su/
F stinentes. Et merito: qz vt di. Au
gu. in tractatu de patientia. Pa/
tientia est comes sapientie: nō fa
mula concupiscentie: non inimi/
ca innocentie.

¶ Capl'z. iiij. de arrogātia phoꝝ
illi⁹ ciuitatis & de ꝯditione legū.

l Icet aūt eēt tam nobilis
ciuitas: & taz nobilia stu
dia ibi essent. quia tamē
non fuerunt illuminati lumine fi I
dei: euanuerūt multi in cogitatio
nibus suis sicut & alij philosophi
inflati scientia humana & curiosa
ad audienda noua & vana. Athe
nienses enim: ad nihil aliud va/
cabant nisi aut dicere: aut audire
aliqd noui: Act. xvij. c. Et d hac
ciuitate Trogus pompeius li. ij.
multum dicit. Unde ait: q̄ vrbē
minerue consecrauit Amphitria
des & nomē Athenas dedit. Se
quitur. Ciuitati nulle leges: quia
libido regū pro legibus erat. Eli
gitur Solon vir iusticie insignis K
qui velut nouam ciuitatem legi/
bus conderet: vt dictum est sup̄
De his etiaz Ual. li. v. c. iij. Cum
equissima iura: & iniquissima ha/
berēt ingenia: maluerūt: morib⁹
suis q̄ꝫ legib⁹ vti. Et. c. iiij. Fuit di
ctū eis q̄ Athenienses qd sit fctū
sciunt: sed illō facere negligunt.

¶ Capl'm quintū. Qualiter Ro
me floruerunt studia.

D Einde Romanis mun/
dum subastantibus: flo
ruerunt studia Rome & H
in italia. Unde & Italicum gen⁹

phorum: auctorem habuit Pi ctagoram: vt dictum est .s. Et phi losophie vacabant etiam Impe ratores. Julius enim Cesar polu it magna sapia: prout legit li. de vita Cesarum. Et Cato optim⁹ orator: et optimus Imperator ait Solinus li.i. Unde et Rome se natores multi fuerunt magni phi losophi: et ibi floruerunt latini phi losophi: sicunt Tulius Virgilius et sic de aliis. Ibi enim docuit Au gu. rhetoricam prout ipse ait li. v. confes. Sedule inquit agere cepe ram propter quod veneram: vt docerem Rome artem Rheto ricam. etc.

¶ Capitulum sextum. De trans latione studii vsque Parisium: et q̄ tempore: et a qb⁹ trāsllatum sit.

Deinde regnante magno Carolo: cepit florere stu diū parisius vt enim le gitur in tractatu q dr Speculum Aquilinus: de Roma studiū pa risius transtulit: qd fuit illuc trāslatum a Romanis de grecia. Fue runt aut quattuor fundatores hu ius studii. s. Rabanus. Alcuyn⁹: Claudius: et Joannes Scotus: Et vt ibi recitatur: in cronicis metropolis Arelatensis dr: q ca put aureum statue. de qua Dan. ii. Per Carolum magnum ere xit deus in francis. Qui cū regna ret: et studia litterarum deessent: et in oblivione essent: et cultura di uinitatis teperet: contigit: duos Scotos d̄ hybernia monachos cum mercatoribus Britānis ad litus Gallie deuenire in seculari bus et sacris lrīs eruditos. Qui cum nihil venale ostēderent ad turbas conuenientes cā emendi clamare solebant. Si quis ē aui dus sapientie: veniat ad nos: et ac cipiat eam. Nam apud nos ē ve nalis. Et sic sepe factum est. et ali is putātib⁹: illos eē insanos. ve nit hoc ad aures regis: vocatique sunt ad regem. A quibus cū que reret: an haberent sapientiam: res ponderunt: se habere illam. et in nomine domini digne querenti bus: inquiunt eam dare parati su mus. Quo querente: quid p ea peterent: responderunt: se pete re tria. s. loca opportuna: animas ingeniosas: et illa sine quibus vi ta ista trāsiri nō pōt. s. alimenta: et quib⁹ tegamur. Tunc rex gau dio repletus: vtrunque secum reti nuit. Et postea cum iret ad bella: vnum nomine Clementem pari sius residere fecit: nobilesque sibi pueros cōmendauit: et vt erat ne cessarium victualia ministrari p cepit. habitaculis ad habitandū opportunis deputatis. Alterum vo duxit in Italiam. Cui mona sterium sancti Augu. iuxta Tinē sem vrbem delegauit: vt qui adi scere vellent possent agregari ad eum. Hoc audito. s. q rex gratā ter susciperet sapientes et viros re ligiosos: venit Alchuynus cum so

ctis ad eum in omnibus scriptu/ris exercitatus vtpote Bede di. scipulus. Quem rex secum vsq; in finem retinuit nisi cuz ad bella iret: deditq; ei abbatiam beati Martini: vt quādo rex esset absens quiesceret: ⁊ ad se confluentes doceret. Et sic frāci equati sūt Romanis ⁊ Atheniensibus. s. q̄ ad studioꝝ gloriaz in ph'ia ⁊ artibus liberalibus. hec ibi. Et ꝺ his in parte Helynandus in cronicis suis etiam dicit.

¶ Capl'm septimum. De nominatione illius ciuitatis.

D E ciuitate ꝺo parisiensi ⁊ eius studijs Boetius libro de disciplina scolarium post principium. In ciuitate inquit Julij que parisius dicebat multas artes mendicare perspeximus. ⁊c. vbi ait expositor. q' Julius Cesar ampliauit parisi⁹ non fundauit: Erat enim tunc temporis castrum quoddaz Iseos. s. cuiusdam dee. que in ea Isis colebatur: qđ nūc Meldunum dicit situm in medio Secane. ciuitas autem Parisiensis erat sita similiter in medio Secane Iđ dicebatur par Iseos. i. par Isidi. s. illi castro quod Iseos dicebatur: Postea āpliata est: sicut nūc pz

¶ Cap. viii. De ydoneitate illi⁹ ciuitatꝫ: ⁊ loci ad opus studētiū.

Q Uam ꝺo apta erat vacātibus studio: legitur in vita sancti Dionisij: q' parisioꝝ ciuitas vt sedes regia nobilis polebat: q: erat salubris aere: iocunda flumine: fecunda terris: arboribus nemorosa: vineis vberrima: constipata populis: referta cōmertijs. ac varijs commeatibus: vnda fluminis circumfluente hec ibi. Ob loci ergo amenitatem: patrie fertilitatez: regni pacificam tranquillitatem. ⁊ reguz ꝯsuetā pietatē ordinate aprouidit vidit deus q' ibi studia sapientialia florerēt.

¶ Capitulum nonum. De vaticinio Merlini de trāslatione studij vsq; Oxonas. Et i hoc finis huius collationis.

S Icut autem ait Alex. neq̄z vbi. s̄. iuxta vaticiniū Merlini: vigent studia ad vada bouum in anglia tempore suo ad partes hybernie trāsitura. Laudāda ergo: ⁊ omni affectu preconizanda diuina bonitas: que reuelauit gentibus veritates que dicte sunt: ⁊ ꝺdit eis saltem gratiam gratis datam: ⁊ virtutem agēdi que dicta sunt. Hec autem collecta sunt ex dictorum philosophorum vitis: ⁊ dictꝭ moralibus: ac exemplis imitabilib⁹ eorundem: vt philosophātes veraciter in diuina sapientia: imitētur eos in predictis. ⁊ habeant in ꝺitate qđ illi hēbāt in vanitate: ⁊ ne glorient̄ si fecerit talia ob dei amorez ⁊ honorē ad populi ch'ristiani edificationem: animarum

salutem: et glorie eterne assecutionem qualia illi fecerũt ad glorie mundane vanitatem et humanã ostentationem: exteriorem honestatem: vel veritatis de cognitione rerum cui studebant amorem Quasi enim sic arguit Aug. v. de ci. c. xij. loquens de Romanis: q mira egerunt et sustinuerũt. Ueteres inquit Romani: laudis auidi: pecunie liberales erant. ingentem gloriã: diuitias honestas volebant. Hanc ardentissime dilexerunt. Propter hanc etiaz mori non timuerunt Et. c. xviij. enumerans predictos Romanos: recitat eorum facta egregia: et mirabilia: et arguit quasi modo iaz dicto.

¶ Auctoris humilitas

Si quis vo dignet hec collecta ruditer: respicere: memor sit aliquorũ phorũ dicta sua pri' tradidisse ruditer sequẽtes vo philosophi artificialiter ordinate: subtiliter: et ornate tradiderũt: que illi pri' min' artificialr et min' vtiliter. et charitatiue corrigat min' bñ dcã: ordiet cõfuse plata: suppleat q̃ desunt: superaddat que alijs prosint: ad illius honorem: in quo omnes thesauri sapientie sunt et scie q solus illuminat oẽm hoiem venientem in hunc mũdum. Jo. i. et hec ad presens sufficiant de pdictis.

Finis compendiloquij.

¶ Incipiunt capitula Breuilo quij de philosophia siue sapiētia sanctorum ab eodem fratre Jo anne valensi editi.

¶ Huius Breuiloquij quod est de sapientia sanctorum sunt octo capitula.videlicet.

¶ Primum est:quid est sapien tia diffinitiue.

¶ Secundum:de sapientia,put dicitur in malo:⁊ qualis est illa: ⁊ quot modis dicitur.

¶ Tertium qualiter sapientia q̄ consistit in rerum cognitione est dirigenda ⁊ ordinanda.

¶ Quartum:que sit sapientia sā ctorum proprie dicta.

¶ Quintuz quot modis dicitur.

¶ Sextum: Qualis est sapien tia sanctorum.

¶ Septimum: vbi inuenitur sa pientia:⁊ a quibus.

¶ Octauum: De supereminen tia sanctorum sapientum respcū mundanorum in vita ⁊ opibus.

¶ Incipit Breuiloquium. De philosophia siue sapientia scōꝝ.

e Qz vani sint oēs homines in qui bus non est sapi entia dei. Sap. xiij.lz in priori tra ctatulo fuerunt aliqua collecta d̄ vita philosophorum gentiliuz:⁊ eorum dictis atq̄ exemplis:qa tamen non fuit in eis scientia dī vera:nec gratias egerunt ipi sū mo creatori qui reuelauit illis ea que nouerunt:euanuerunt in co gitationibus suis:⁊ dicentes:se esse sapientes:stulti facti sunt ro. i. Stultus enim factus est homo a sapientia sua Hiere.x.ideo ex pediens videtur:aliqua colliger̄ de philosophia siue sapiētia san ctorū:qui veri fuerūt philosophi ⁊ vera philosophia illumiati.phi losophari enim est amare deum etiam ſm Platonem:ait Aug. X
viij.de ci.c.viij. Et quia facti fue runt veri dei amatores:iō ⁊ veri philosophi.vnde in laudez iusti dr̄ sap.x.Dedit illi sapientiaz san ctorum.hec enim est scientia aīe qua anima illuminatur vera illu minatione:de qua,puer.xix.vbi non est scientia anime non ē bo num. Et qz in precedenti tracta tu prosecutio facta est de philoso phia sub nomine philosophie.iō hic de ea prosequetur sub nomie sapientie:,que merito dicitur sciē tia sanctorum.philosophia enim est amor sapientie:⁊ ita sapientia ipsa dicit maiorem perfectionem q̄ philosophia vi nominis. vna tamen sepe pro alia ponitur ⁊ su mitur. Quia ꝟo.sapientia aliquā do sumitur in bono:aliquando i y
malo in scriptura. ¶ Ideo prio videndum est:quid sit sapientia in cōmuni diffinitiue vel descri ptiue:⁊ inq̄ntum dicit id quod est

cognitionis vel noticie. Et quia hec sapientia est recte dirigenda. ¶ Secūdo de sapientia vt sumitur in malo. Nam hec est excludenda ꝛ cauēda. ¶ Tertio de sapientia prout sumitur in bono q̄ est appetenda. ꝛ inquirēda: que est phia sanctorū.

¶ Capitulum primum. Quid sit sapientia.

Sapientia eniȝ dicitur ab eo qd̄ est sapere: ait Augu. xij. de ci. c. ii. Et quia sapere aliquando ꝯtingit in malo: aliquando in bono: ideo sapientia sumitur sic. ꝛ sic. Diffinitur autem vel describitur sapientia in cōmuni: ꝛ inq̄ȝtū est speculatiui intellect⁹ multipliciter. Est. n. sapientia cōprehensio veritatꝪ rerum que vere sunt: ꝛ q̄ sui imutabilitatem sortiuntur: ait Boetius primo Arismetice: ꝛ Gundisalinus libro de anima idem. ¶ Itē sapientia est rerum diuinarum ꝛ humanarum scientia ꝛ cognitio ait Tulius. iiij. tuscula. q. ¶ Uel sapientia est proprie rerum diuinaꝝ agnitio. ait Macrobius li. primo. ¶ Siue veritas scientie rerum sempiternarum ait Gundisalinus de ortu scientiaruȝ. Et concordat cum Augustino q ait xij. de trinitate in fi. ꝙ sapientia ē rerum eternarum intellectualis cognitio: vel sapientia est honorabilissimorum scientia: ethicoꝝ vi. vel sapientia est nosse diuina ꝛ humana: ꝛ eorum causas: ait Sen. epistola. xciij. vel sapientia est: semper idem velle: ꝛ ideȝ nolle: ait idem epistola. lvi. Diffinit auteȝ multis alijs modis diuersis prout non solū illuminat aspectū: sed prout dirigit ꝛ informat affectum: vt patebit infra.

¶ Capitulum secundum. De sapientia prout sumitur in malo.

Et quia sapientia aliquando sumitur in malo: vt dictum est: quia est sapiētia terrena: animalis ꝛ diabolica que non est desursum Jaco. iij. q̄ est declinanda ꝛ cauenda a sanctis: licet in ea glorientur sapientes mundi: de qua bene Grego. moral. x. exponēs illud Job. xij. Deridetur iusti simplicitas. Huius mundi inquit sapientia ē: cor machinationibus regere: sensuȝ verbis velare: que falsa sunt. vera ostendere. hec nimirū prudentia vsu a iuuenibus scitur: hec a pueris precio discitur. hanc q sciunt: ceteros supbiēdo despiciūt: hanc qui nesciunt: subiecti ꝛ timidi in alijs mirantur: quia ab eis: hec eadem duplicitas iniquitatꝪ nomine palliata diligitur: dū mētis peruersitas vrbanitas vocat. Hec sibi obsequētibus precipit: honorū culmina querere: adepta temporalis glie vanitate gaudeᷓ irrogata ab alijs mala multiplicius reddere: cum vires suppetunt: nullis resistentibus crede-

re:cum virtutis possibilitas de// est:quicquid per malitiaz exple/ re non valet. hoc in pacifica bo nitate simulare. Hec ibi. Et hec
B sapientia mũdana:vel est ad ma lignandum siue nocendum alijs qb⁹potest verbo vel facto.Hie. v. Sapiẽtes sunt:vt faciãt mala: bene autem facere nesciunt. Uel est ad voluptandum ⁊ delectan dum in delitijs carnalibus. Et iõ dicitur prudentia carnis ro.viij. prudentia carnis: mors est. Uel est ad querenda lucra ⁊ ꝯmoda mundi:⁊ honorum culmina. Fi lij enim huius seculi:prudentio/ res filijs lucis in generatione sua sunt. Luc.xvi. Et hec omnes: ñ sunt de sursu;:sed deorsũ. ¶ Et
C prima põt dici dyabolica. ¶ Se cunda aialis. ¶ Tertia terrena.

¶ Capitulum tertium. Qualiter sapientia que cõsistit in cognitio/ ne rerum est dirigenda ⁊ ordi/ nanda.

P Rima autez sapientia.s. que consistit in reru; co gnitione:dirigenda est ⁊ ordinanda ad finem debitũ. Nã est ea abuti:tumore superbie in/ flãdo. Scientia eni; inflat.i.cor. viij.sicut cib⁹indigest⁹. Ait enim Ber.sup Cant.omel'.xxxvi. Si/ cut cibus indigest⁹ q non habet decoctionem generat humores malos.⁊ corrũpit corp⁹: Si võ digestus fuerit:nutrit:sic scientia in stomaco memorie ingesta: si

ñ sit charitatis igne decocta: hi
D mores malos generat. Mali.n. humores:sũt mali mores. Et h̃ scientie inflatio deicit dum extol/ lit. Obstaculũ enim veritatis:tu mor mentis:quia dũ inflat obnu bilat:ait Grego.mor.xxiij.super illud Job.xxxiij. Hoc est in quo non es iustificat⁹. ¶ Item con/ tingit:ea abuti.de ipsa presumen do ⁊ estimando habere maiorez sapientia; q̃z quis habeat. Job. xxviij. Non audebũt contempla ri omnes q sibi videant sapiẽtes vbi mora .xxvij.in fi. Grego.ait
E Contemplari sapientiam dei nõ possunt q sapientes sibi videnk: q: tanto ab eius luce longe sunt. q̃to apd se humiles sunt. Et ibi bene de hoc Math.xi. Abscon disti hec a sapientib⁹⁊ prudenti/ bus.⁊c. ¶ Itẽ contingit:ea abu/ ti:ad sciendum inutilia curiosi⁹ laborando:turpiter vendendo: vel inaniter exteri⁹gloriando:ait Ber .sup Canti.vbi.s. Qui ingt apostol⁹ putat aliquid scire:stul/
F tus fiat:vt sit sapiẽs.i.cor.iij. Nõ probat'apostolus multa scientez si modu; sciendi nescierit scilicet vt sciat quo ordine: quo studio: quo fine:queq; nosci o;. Quo or dine:vt id prius quod maturius ad salutem. Quo studio:vt id ar dentius qđ vehementi⁹ad amo rem. Quo fine vt non ad huma nam gloriam:aut curiositatem: aut simile:sed tantum ad edifica

tionem sui et proximi. Sunt eniz
qui scire volūt vt sciant: et turpis
curiositas. Sunt qui scire volūt
vt sciantur: et turpis vanitas. sūt
qui scire volunt: vt scientiam vē/
dant pro pecunia vel honoribus
et turpis quest⁹. Et sunt qui scire
volunt: vt edificent. et hoc ē cha/
ritas. hec Ber. Sic ergo philoso
phi nobiles ordinauerunt phiaz
ad moruz correctionem: et philo
sophati sunt propter finem boni
ꝑm Augu. viij. de ci. vt. s. habitū
est in precedenti tractatu: ita phi
losophi fideles multo magis de/
bent philosophiam diuinam: si/
ue sapientiam celit⁹ dataz ordina
re ad predicta: et ad gloriam dei:
non presumendo de sapientia:
nec extollendo: ne stulti hebeā/
tur apō deum. Dicentes eniz: se
G esse sapientes: stulti facti sunt ro.
i. vt dictū ē. vt. n. dicit Gre. mor.
xviij. sup illō Job. xxx. Filij stul/
torum. etc. Tanto quis ampli⁹ in/
terius stult⁹ fit: q̄to conatur exte
rius sapiēs videri. Peribit. n.
sapientia a sapientibus: et intelle
ctus prudentiū abscondet Isa.
xxix. ¶ Item ex quo philosophi
nobiles nolebant profiteri se esse
sapientes sed philosophos idest
sapientie studiosos: q2 arrogantis
simum erat: se sapientem profite
H ri: vt dictū est in precedenti trac/
tatu d Pictagora: et Socrate q
dicebat se nihil scire: ꝓsumptuo/
sum est aliquibus minus scienti
bus iactare: se sapientes esse. Iō
ꝑm consilium Apostoli. i. cor. iij.
Si quis videt inter vos sapiens
esse: stult⁹ fiat: vt sit sapiens. Vbi
Grego. moral. xxvij. Si veraci/
ter sapientes esse: atq3 ipsam sapi
entiam contemplari appetimus: L
stultos nos humiliter cognosca
mus. Derelinquam⁹ noxiam sa/
pientiam: discam⁹ laudabilem fa
tuitatem. vnde et zacheus cū nō
posset videre iesū pre turba: ascē
dit arborem sicomorū: vt eū vi/
deret. Luc. xix. Sicomor⁹ enim
ficus fatua interpretat: q2 q mun
di stultitiaz humiliter eligunt: sa
pientiam dei subtiliter cōtemplā
tur ait ibi Grego. vbi bū de hoc
Cum magna ergo discretiōe est
hec sapientia dirigēda: et ordinā/
da: recte ea vtendo: et abusionez
omnem precauendo. ¶ Itē est
sapientia ad seducendum errori
bus: ad quam cauendaz monet
Apostol⁹ col. ij. Videte: ne quis
vos seducat per philosophiaz: et
inanem fallatiam: et omnis talis
sapientia est omnino exterminā/
da: q2 non patitur se cum sapien
tia diuia: sicut nec cū stultitia ve/ M
ra prout dicit Gre. mor. xviij. su
per illud Job. xxviij. Abyssus di
cit: non est in me scilicet sapien/
tia. Quia iniqua mens duz se eē
sapientem carnaliter appetit stul
tam ad spiritualia se ostendit. Et
ibi bene de hoc.

¶ Capitulum quartum. Que ē

sapientia sanctorū propꝛie dicta:
Ue do est sapientia phi-
q losophoꝝ fideliū ⁊ recte
viuentiuꝫ:ac ea vtentiū:
explicat bene Grego.moꝛa.x.su
per illō Job.xij. Deridetur iusti
L simplicitas. Justoꝝ inquit sapiē-
tia est:nihil per ostentationē fin-
gere:sensum verbis aperire:ve-
ra vt sunt diligere:falsa deuitare:
bona gratis exhibere: mala libē
tius tolerare:ꝙ facere:nullaꝫ in-
iurie vltionem querere pro veri
tate : contumeliam lucrum pu-
tare. Sed hec iustorum simplici
tas deridetur:qꝛ a mundi sapien
tibꝰ:puritatis virtus fatuitas cre
ditur. Hec ibi. Nihilominus sa-
pientia fideliū describit siue diffi
niuur a sanctis multipliciter. Sa
pientia enim est veritas qua cer-
nitur ⁊ tenetur summum bonuꝫ
ait Aug.ij.de libero arbitrio.vel
sapientia est recta via: ad verita
tem ducens:ait Aug.ij.ꝫ Acha
demicos. vel sapientia est motꝰ
animi quo se ipse librat : vt neqꝫ
excurrat in nimium:neqꝫ ita il-
lud quod plenum est coarctetur
M ait Aug.de beata vita.vel sapien
tia est regimen vite humane.ait
Augu.de li.arbitrio. Et ibidem.
Sapiens est q in regno mentis:
omnis libidinis est subiugatione
pacatus. Et Aug.de vtilitate cre
dendi. Sapiens est :cui inest ꝙ-
ta homini sapientia inesse potest
ipsius hominis deiqꝫ firmissime
percepta cognitio: atqꝫ huic co-
gnitioni vita moꝛesqꝫ congruen
tes. Et ibidem . Sapiens est qui N
ita deo mente coniunctꝰ est:vt ni
hil interponat quod separet. Uel
sapiētia est amoꝛ boni:siue sapoꝛ
boni Aug. de spiritu ⁊ anima.c.
viij. Cui cōcoꝛdans. Bernardꝰ
super Cant. omel.lxxxv.ait. Sa
piētia est amoꝛ veritatis : ⁊ sapoꝛ
boni. Ipsa enim oꝛdinat:delibe
rat:⁊ moderatur. Et omelia.50.
Sapientia est:per quam res sa-
piūt vt sunt:⁊ sapiens est: cui res
sic sapiunt:⁊ res diligit sicut sunt
diligende: Uel sapientia est:insi-
pientiam agnoscere. Que quidē
sapientia est de munere dei : ait
idem omel.xx.

¶ Capitulꝫ quintū. Quot mo-
dis dicitur sapientia.

Licet autem sapientia fi-
delium sic dicatur:⁊ etiā
e alijs modis descriptiue a
sanctis:nihilominus dicitur de-
termiatiue varijs modis. Est.n.
sapientia fideliꝫ veritas fidei in
dubitata. Job.i. Boues arabāt:
⁊ asine pascebantur. Ibi moꝛ.ij. O
Gre.ait. Sapientia nostra fides
est: ꝓpheta attestante: nisi credi
deritis:nō intelligetis. Isaye.vij.
ƀm aliam litteram. ¶ Iteꝫ secū-
do modo dicitur sapientia serui
da charitas:q̄ illuminat:ait Hu
go libꝛo.iij. de archa Noe. Cha
ritas inquit est sapiētia : quia per
eam gustamus deum:⁊ gustādo

cognoscimus. Gustate inquit ꝛ videte. Qui enim diligit: in lumine manet. i. Jo. iij. ¶ Tertio modo dicit sapientia pietas siue cultus dei: ait Augu. xiiij. de ci. in fi. Et idem epistola. xxxiiij. ꝛ de spu͂ ꝛ anima vbi. s͂. Qui quidem cultus appropriatur firmitati spei.
P
¶ Itez sapientia dicit q̄rto modo humilitatis veritas: ait Gre. mora. xxviij. prima stultitia angeli: elatio cordis est. vera ỏo sapie͂tia homis: humilitas sue estimationis: quam si quis magna sapiendo deserit: eoipo vehementer desipit. Job. xxxiiij. Quis est iste inuoluens sententias sermonib⁹ imperitis? Quod exponit Greg. de presumentibus ob suaz sapie͂tiam. ¶ Item sapientia d͛ quinto mō filialis amor. Job. xxviij. Timor domini ipsa est sapientia. ꝛ recedere a malis intelligentia. Eccle. p͂mo. Plenitudo sapie͂tie timere deum. Unde Bernar. super Cant. ome. xxiij. Cognitio n͂ facit sapientem: sed timor q affic͂. ¶ Item sapientia dicitur sexto modo: obseruantie mandatoruz dei perfectibilitas. Deut. iiij. hec est vera sapie͂tia ꝛ intellectus coram populis: vt audientes precepta hec dicāt. En populus sapie͂s
Q
ꝛ intellige͂s: Et sapientie sic dicte competunt descriptiones sapientie date ab Augu. ꝙ sapientia est modus animi: vel regimen vite humane. ꝛc. vbi. s͂. ¶ Itez sapie͂tia dicit septimo modo vt tactuz est sapor boni. Dicitur eniz sapie͂tia a sapore. Recta enim estimatio rerum cum vero sapore: perfecta sapientia est. Et sapiens e͂ cui res sapiunt: vt. s͂. sicut dictum e͂. omnia enim distinguere: sapie͂tia est: ait Sen͂. epistola. liiij. Sapie͂s omnia estimabit: ꝛ vix sapie͂ti notum est q̄nti res quelibet taxanda sit: Spiritualis enim iudicat oia i. cor. ij. q2 super oia est: ait Aug. illud exponens de vera reli. c. vi. Et hac sapientia solum preditus est q est a deo diuina gr͂a illumiatus. Tali enim sapiunt res diuine vt diuine: humane vt humane: ꝛ sic de alijs: q2 res diligit vt diligende sunt. Amor enim boni: sapientia est: vt dictum est. ¶ Itez sapie͂tia dicitur octauo modo: scripture sacre: ꝛ archanorum ei⁹ luculenta cognitio siue intellige͂tia recta. In ipsa eniz co͂tinetur omnis sapientia: Et ad hanc inuitat Salomon in libris suis. Sic͂ puer. i. Sapie͂tia foris predicat. ꝛc. ꝛ consequenter quasi per totum. Sap. vi. Clara est: ꝛ que nu͂q̄ marcescit sapientia. Ecc. primo. omnis sapientia a domino deo e͂. Et sepe post. Hanc sapientiā co͂mendare vel describere supsedeo quia superfluum est. ¶ Item sapientia dicitur nono modo vita excessiua i ꝯspectu hominū mu͂danoruz: ꝛ in adimpletione diuinorum consiliorum: qualis fuit

vita apostolorū: ⁊ eius sequaciū De qua sapientia .i. cor. iij. Si qs videtur inter nos sapiens esse in hoc seculo: stultus fiat: vt sit sapiens. Super qd Gre. mor. xxvij. in fi. Quid in hoc mundo stulti⁹ ꝙ amissa non querere: possessa: rapientibus relaxare. nullam pro acceptis iniuriam redere: imo ⁊ adiunctis alijs patientiam prebere. Sequitur. Per hanc sapiētez stultitiam per contēplationis lumen sapientia dei quasi in transitu videtur .i. cor. ij. Quod stultuz est dei sapientia est hominibus. Hec fuit sapientia ⁊ philosophia antiquorum patrum. De qua loquitur egregie Criso. sup Mat. omel. viij. ante fi. loquens de illis vera inquit philosophia ⁊ celis digna ipa est: que per piscatores est anuntiata. Sequitur. Noctez quidem in sacris hymnis diem vo in orationibus: ⁊ manuū operibus consumunt: aplicū implentes zelum. Et post. Non min⁹ viris: pbantur etiam mulieres. Commune enim eis ⁊ viris est belluz aduersus dyaboluz ⁊ potestates ⁊ mulieres viris magis certe sūt multociens: ⁊ preclara trophea statuerūt. Et exemplificat ibi de beato Antonio: ⁊ operibus eius ⁊ etiam prophetis: nec non ⁊ de alijs sanctis tam in nouo ꝙ in veteri testamento: qui summam phiam demonstrauerunt .i. vite euangelice excessiuā perfectionem. De cōsimili ēt phīlosophia predictorū. Idem omel. xlix. ante fi. Hec est summa ars: sic oia contemnere propter deum ⁊ pauperibus elargiri: qꝛ tali arte ꝯstruuntur ergastula idest edificia: sicue tabernacula celestia. ⁊ ibi multum de hoc. Idem super Mat. omel. prima. Arma militūz xpi non sunt ex chorio ⁊ ferro ꝯstructa sed ex veritate: ⁊ iustitia: fide: ⁊ philosophia. Hac enim philosophia contempserunt sancti patres omnia delectabilia: sustinuerunt omnia terribilia: desiderauerūt sola celestia. Job. i. Scidit vestimenta sua. vbi Gre. mora. ij. ante medium. Nonnulli magne constantie philosophiam putant: si discipline asperitate corrupti: ictus verboruz doloresqꝫ nō sentiant. Nonnulli immoderato dolore commoti i excessu lingue dilabuntur. Sed quisquis veraz philosophiam tenere nititur: necesse est: vt inter vtrūqꝫ gradiať. Non enim est pondus vere virtutis insensibilitas cordis. Rursum virtutis custodiam deserit q dolorem verberum vltra ꝙ necesse est sentit. Mira ergo sapientia ⁊ philosophia sanctorum patrum. ¶ Item sapientia dicit decimo'mō suspensiua. Et de hac philosophia sanctorum bene lib. pri̇o hystorie tripartite. c. xi. Ubi dicitur. vtilissima res ad homies venit scilicet philosophia mona

choruꝫ que dialetice artis ſtudia
deſpexit. Et hec conuerſatõe mi
randa: naturali ſimpliciq; prudē
Z tia docet omnia que nequitiam
perimūt: ⁊ que operantur vtilia.
Non predicat virtutem: ſed ma-
gis exercet: nihilo appendēs hu
manaꝫ gloriam: viriliter reſiſtēs
paſſionibus anime: neq; nature
neceſſitatibꝰ ſe ſubdit: nec corpo
ris infirmitati ſuccumbit: diuine
mentis virtutem habens: ſemꝑ
contemplatur omnium creatorē
Sequitur. Patientiaꝫ ⁊ v̄tutes
alias meditatur: ⁊ q̄tum nature
humane poſſibile eſt: deo vicina
eſt: velut in tranſitu vtens preſē-
tibus. Et poſt. Cum ſit rationa-
lis: omnem motum irrationaleꝫ
fugit: paſſiões anime ⁊ corporis
deuincit. Huius aūt elegantiſſi-
me philoſophie magiſtri fuerūt
A Helyas ⁊ Joannes baptiſta: vt
quidā dicunt. Philo enim picta
goricus refert: ſuis temporibus
vndiq; egregios hebreorum in
quodaꝫ predio circa ſtagnū mo
rion in colle poſituꝫ philoſophā-
tes: habitaculuꝫ eorum ⁊ cibos
⁊ conuerſationem talem inducit
qualem ⁊ nunc apud egyptioruꝫ
monachos eſſe cõſpicimꝰ. Scri
bit enī: eos ꝯctis abrenunciaſſe
permixtionibus ex̄ muros habi
tare in agris: domos eorum eſſe
ſacraria: que nūc monaſteria nū
B cupant: diligēter pſalmis ⁊ hym-
nis plicare diuinitatem: ⁊ an̄ ſo-
lis occaſum non guſtare cibum.
Alios per tres dies ⁊ ampliꝰ ce-
teriſq; diebꝰ: vino ſemper: ⁊ ſan
guinem habentibus abſtinere?
Cibuꝫ eis eſſe panis ⁊ ſalis: ⁊ yſo
pi: ⁊ potū aque. ac multas eis co
habitare ſeniores virgines, ꝓpter
amorem philoſophie. Hec ibi.
Ubi ⁊ multa alia egregia narran
tur: ⁊ ſpecialiter de magno Anto
nio. Que quia exemplaria ſunt
volentibꝰ philoſophari dicta phi
loſophia celica quedam ſubſcri- E
bantur. Ait enim ibi: ꝙ beatus
Antonius puer relictus orpha- C
nus donauit agros conuicaneis
aliāq; ſubſtantiā diſtrahens: pre
cium pauperibus erogauit. Stu
dioſi eſtimans philoſophi: nō ſo
lum ſemetipſuꝫ ſpoliari pecunia:
ſed eā diſpēſare perſpicue: iūctus
viris v̄tutis. v̄tutes zelabat vni-
uerſorum: probans virtuteꝫ: ſua-
uem fieri conſuetudine: lꝫ primo
fuerit difficilis modus: ⁊ tām̄ ſē- F
per incipiens aliquid innouabat
Erat eſca eius ſolus panis ⁊ po-
tus aqua: prandij tempꝰ ſolis oc
caſus. Freq̄nter duos dies ⁊ am D
plius ſine cibo manebat Uigila-
bat vt ita dicam iugi nocte: ⁊ ora
tionibus coniungebat diem. Si
ſomnus incomberet: ſtando pau
lulum dormitabat. Plerūq; pa
uimento iacens: ſolā terrā ſtratū
refectionis habebat. Sequit̄. Fu
it gratus colloquentibus ſecū ſi-
ne vlla triſticia. Et lꝫ qui cum eo

disputarent certatiue. questiones inferrent: sedabat contentionem strepitum temperabat: mores q̃si quadam regula componebat. Ueram beatitudinem in cultura dei: ⁊ legum eius obseruatiõe dicebat. Seipsum discutere, ⁊ secũ ponere rationem eorum que gesserat die noctuq̧ solebat. Erat laboriosus: ⁊ maxime pro solatijs oppressorum. quorum gratia: sepe veniebat ad ciuitates. Plurimi: vi compellente cogebant: eu3
E legationibus fungi apud iudices ⁊ magistratus: quoru3 singuli vel videre eum: nimis egregium desiderabant loquentemq̧ audire: ⁊ precipienti parere erat gloriosũ Qui cum talis esset: studebat tñ ignorari ⁊ latere per heremũ. Si necessitate faciente venisset ad ciuitates: disposito negotio: ad desertum continuo reuertebat. Pisces dicebat per humectam substantiam nutriri: monachis ornatum fore solitariam vitam. Et sicut
F illi: terre tactu tabescunt: sic glia monachorum ad vrbes accedẽdo sedatur. hec ibi. Ubi ⁊ multa egregia dicuntur de ipso ⁊ discipulis eius: sicut de Paulo simplici. ⁊ Theodoro: ⁊ Amone egyptio. Discipulorum eni3 Antonij studium fuit: vitam habere: vt dicit ibi. Similiter: de philosophia virtuosa predictorũ narrat Philo predictus: sicut recitatur ecclesiastice hystorie li.i.c.vij. Philo inquit. d abstinentibus apud egyptũ in libro quem de theorica vita intitulauit viros cultores: ⁊ cultrices feminas appellauit: hac de
G causa: q2 venientiu3 ad seaias tã q̃ rudes ⁊ agrestes excollerent: vel q2 erga dei cultum: pura ⁊ integra conscientia pduraret. Primo enim facultatibus omnibus renuntiabant deinde omnes vite eius sollicitudines abiciebant: ⁊ extra vrbe3 egressi: in hortulis: vel quibusq̧ agellis degebãt. In multis inquit orbis partibus est hoc gen⁹ hominũ: sed in egypto s. maior copia: precipue circa Alexandriam. Regio enim est: phie magis q̃ fructib⁹ opportũa. Sequit. Ab ortu diei vsq̧ ad vesperam omne eis spaciu3 in studiorum exercitijs ducitur: quib⁹ ad
H phiam diuinam per sacras lfas imbuunt. Continentia3 velut fũdamentum quoddam in animo collocant: ⁊ ita demum reliquas super hãc virtutes peragunt edificare. Cibũ potumq̧ nullus eorum capit ante solis occasu3: tempus. s. lucis cum philosophie studijs curam do corporis: eum nocte sociantes. hec ibi. Ubi ⁊ multa alia de predictis. ¶ Similiter li.xi.c.iiij. narrat de sic phantib⁹, s. de Macario ⁊ alijs. ¶ Similiter Johannes Cassian⁹ in collationibus suis narrat de consimilibus. In quarum prima ꝑsequitur de habitu monachalis

li. Jn secunda. de modo canoni
I co nocturnarum horarū in psal
modia. Jn tertia: de modo cano
nico diurnarum orationum. Jn
quarta. de institutis renuntiatio/
num. Jn quib⁹ collationib⁹ ꝛ cō
sequentib⁹ recitat de sapiali phi/
losophia sanctorum patrum. Si
militer in tractatu. x. collationuȝ.
in quarū q̄rta dr: ꝙ maxima ps
intelligentie est scire qd nescias.
Similiter in tractatu. vij. collatio
nuȝ in quaruȝ septima dr. ꝙ ql/
qs hominū artis peritiam asseq
concupiscit: nisi omni cura ꝛ vigi
lia: ei⁹ se discipline studijs man/
cipauerit: ac perfectorum magi/
strorum illius precepta ꝛ institu/
ta seruauerit: frustra in omnibus
K venit. Nouim⁹ inquit ad hec lo/
ca venisse aliquos: cognoscendi
tm̄ gratia monasteria fratrū. nō
vt has regulas ꝛ instituta suscipe
rent. Quibus exprobrari solet: ꝙ
nō sui profectus gratia: sed vitā/
de egestatis estimati sunt prouin
cias comeasse: cum nec ieiunioꝝ
morem: nec psalmorum ordinē:
nec indumentorum habitū per/
mutarent. hec ibi. ¶ Quint autē
sapientie virtuose alphabetum: ꝛ
etiam fundamentuȝ est humili/
tas. Unde in vitis patrum. li. ij. c.
de humilitate: ait abbas Arseni⁹
cuȝ ab eo quereret frater: quomo
do rusticum istum de cogitatio/
nibus interrogas: qui tante eru/
ditionis in latina ꝛ greca lingua
es: Cui ille. Jllas eruditiones ap
prehendi. sed alphabetuȝ huius
nundum discere potui. Uere eni
vbi humilitas ibi sapiētia. ꝓuer.
x. contemplatio domini Jesu ꝛ
speculationis limpitudo. Jn ipso
enim sunt omnes thesauri sapiē/
tie ꝛ scientie abscōditi. Col. ij. Et
ipse ē fons omnis sapientie. Ecc.
i. Fons sapientie verbum dei i ex
celsis. Jpsum ergo contemplari
ꝛ de ipso meditari: ad eū aspirare
ꝛ anhelare est sapientia sanctorū
contemplatiuoꝝ: ꝛ sicut ait Ber.
super Cant. Omel. xliij. sup illd
Fasciculus mirre dilectus meus
Hec mea inquit subtilior interi/
orqȝ philosophia scire Jesuȝ. Et
Omel. ix. Origo fontiuȝ ꝛ flumi
nuȝ mare est: virtutum ꝛ scientia
rum domin⁹ Jesus: deus scien/
tiarum ipse est. Si quis callet in
genio: nitet eloquio: si quis mori
bus placet: inde est. Thesauri eni
sapientie ibi absconditi sūt. Et ibi
bene de hoc. Et Omel. xv. Oleū
effusum nomen tuum. Si scribā
non sapit mihi nisi legero ibi Je/
sum. Si disputem aut conferam
nō sapit mihi: nisi sonuerit ibi Je
sus. Et ibi bene De hac sapientia
ꝛ philosophia gloriabat Apo. i.
cor. ij. Nihil inquit iudicaui me
scire inter vos: nisi xp̄m Jesum
ꝛ hunc crucifixum. Hec autem
sapientia abscondita est ab ocu/
lis viuētiū carnaliter: Job. xxiij.
Ubi inuenitur sapiētia: ꝛ quis est

locus intelligentie? Abscōditus est ab oculis omnium viuentiuȝ Ubi Grego.mor.xviij. Quisqȝ sapientiam q̄ deus est videt. huic vite fundit⁹ moritur: ne ei⁹ amore teneat. Nullus quippe eam videt qui carnaliter viuit. Exodi. xxxiij. Non videbit me homo ⁊ viuet. Et ibi bene de hoc. Magna ergo ⁊ mira sapientia ⁊ philophia sanctorum dictis modis.

¶ Capl'm sextum. Qualis est sapientia sanctorum.

Est enim ipsa sanctoruȝ sapientia origine celestis siue celica. Et est multiformitate varia. Jacobi.iij. Que desursum est sapiētia: quo ad primum pudica pacifica. quo ad secundum. Ipsa enī est que descendit a fonte vite.s. Jesu xp̄i qui est fons vite. ⁊ magister vite ⁊ virtutis: Jmo ipsa vita ⁊ veritas. ego inquit sapientia.s.increata effudi flumina.i.dictarum sapientiaruȝ fluenta. Ecc.xxiiij. Ut enim dicit Cōmentator.s. abba super angelicaȝ Hierar.c.i. Sapientia gentilium ascendit de sensu in ymaginem: de ymagine in rationem: de rōne in intelligentiam: nec vltra progreditur: sed in speculo sistit. Sed ista d̄scendit in seraph mētes: ⁊ deinde ad inferiores deriuatur. Et de hoc Greg.ij. Pastoralis: dictam auctoritatē exponens: dicit q̄ pudica est ista sapientia: q: caste intelligit: pacifica: q: per elationem minime a proximorū societate disiungit: ⁊ sic d̄ alijs. Uel pudica est per spiritum sapientie: pacifica per spiritū intellectus: ⁊ sic de alijs spiritus differentiis: de quibus Jsai.xi. Reddēdo singula singulis: Jn illa eiȝ est spiritus intellectus vnitus ⁊ multiplex. Sap.vij. Jtem hec sapientia est potestate virtuosa. Sapientia enim confortat sapienteȝ super decem principes ciuitatis. Ecc.vij. Et hoc ideo: q: coniungit homineȝ deo: ⁊ firmat in deo Mat.vij. Similabo eū viro sapienti ⁊c. Jtem hec sapientia est excessu eminentissima. effectu saluberrima: ⁊ vtilissima tum in presenti: tū q: concupiscentia sapientie perducit ad regnū. Sap. vi. Job.xxvj. Non apendet argētum in comparatione illius.i.sapientie sanctorum: prout dicit ibi Greg.mor.xviij. Et de hui⁹ cōmendatione ⁊ effectib⁹ Salomō in libris suis quasi per totum. Prouer.iij. Preciosior est cūctis opibus. Sap.vij. Nec compararī illi lapidem preciosū: quoniā omne aurum ⁊c.

¶ Capitulum septimum. Ubi ⁊ a quibus hec sapientia inuenitur

Ubi auteȝ inuenitur hec sapientia: ⁊ a quib⁹ ⁊ q̄liter. Job.xxviij. Nescit homo preciuȝ eius. Sequit. Nō inuenitur in terra suauiter viuentium. Abissus dicit. Nō est i me

ꝛ mare loquit: non est mecum. Quod exponit Greg. mor. xviij. de superbis ꝛ cupidis: a quibus hec sapientia abscondit: Math. xi. Abscondisti hec a sapiētibus: ꝛ prudentibus ꝛc. Inuenit autē ab animabus sanctitate puris ꝛ mundis: ꝛ sic sub deo ordinatis. In animas enim sanctas se trāsfert. Sap. vij. Ecc. ij. Fili concupiscens sapientiam: serua iustitiā ꝛ deus prebebit illam tibi. ¶ Itē inuenitur ab animabus eleuatis a mundi tumultibus ꝛ sollicitudinibus Ecc. xxxviij. Sapientiā scribe tempore vacuitatis: ꝛ qui minorabitur actu sapientiam percipiet qꝛ reuelabitur sapia. ¶ Itē inuenitur ab animabus humilitate virtuosis. Talibus enim reuelat deus sapientiā suam. Ubi enī humilitas: ibi sapientia. puer. xi. ¶ Item inenitur ab animabus deuotione feruidis: ꝛ contemplatione eleuatis. Sap. vij. Optaui ꝛ datꝰ ē mihi sensus: inuocaui ꝛ venit in me spiritꝰ sapientie. Patet ergo huius sapientie inexplicabilis eminentia. Unde ꝛ omnia que dicta sunt in precedēti tractatu ad cōmendationem philosophie humane: per prius ꝛ verius competūt huic vere sapiētie: Ideo hec ad presens de eius cōmēdatione sufficiant.

¶ Capitulum octauum. De supereminentia sanctorum sapientum respectu mundanorū in vita ꝛ operibus.

De eminentia vo sapientum: hac saluifica sapiētia predictorum planum est. Ipsi enim sunt veri philosophi. i. amatores vere sapiētie. Si enim philosophus est cognitor: amator: ꝛ imitator dei sm Platonem: prout ait Aug. viij. de ci. c. iiij. Cum predicti sapientes sint tales in rei veritate: ipsi sunt phi excellentiores incomparabiliter omnibus phis mundanis. De quorum excellētia legitur in vitis patrum. lib. ij. Ubi de patientia sanctorum. vbi dr ꝙ phi venerunt probare monachos: ꝛ vnus monachus bene indutꝰ venit. Cui philosophi. Ueni huc. At ille indignatus iniurijs eos agressus ē transijt autem alius monachus genere rusticus. Cui dicunt. Tu monache male senex veni huc. Qui cursim venit. Et ceperunt illi alapas dare. Ille vo aliaz maxillaz prebuit. At illi adorauerūt eum dicentes: monachus est iste Et interrogauerunt. Quid vos nobis plus facitis? Uos ieiunatis: corpora castigatis. Sic ꝛ nos. At ille. Nos in gratia dei speramus ꝛ mentem nostram custodimus Et illi. Hec nos custodire nō possumus. Euidenter ergo patet supereminentia perfectionis philosophorum fideliū ꝛ diuinorum respectu mūdanorum qꝛ ipsi custodiunt mentem ab interiorib⁹

deordinationibus:necnon ꝛ exte
riorem hominem ab exteriorib⁹
prauitatibus ex vera credulitate
in verum saluatorem ob spem vi
te eterne. Philosophi ꝟo ꝛ si ex
terius continuerunt se ab exterio
ribus imperfectionibus:non ta-
men interius ex fide purificāte:
nec ob spem vite eterne. Et ꝺ ex
cessu istorum verorum phorum
respectu alioꝝ Tertulius dispu-
tans contra aduersarium c.xl. ꝛ
post multum:vbi ait.s.aduersari
us. Eadem phi monent ꝛ profi-
tentur.s.innocentiam: iustitiā:pa
tientiam:sobrietatem:pudicitiaꝫ
sicut.s.xpiani. Sequit. Quo er-
go xpiani excellunt philosophos
Inimice ait Tertulius. philoso-
phi affectant veritatem:ꝛ affectā
do corrumpunt: qꝛ gloriā captant
Xpiani ꝟo ꝛ appetūt ꝛ integre ꝓ
stant : ꝛ saluti sue curāt. Jō ne-
qꝫ de scientia . neqꝫ de disciplina
vt putas equamur . Loquit eniꝫ
ad aduersarium. Et ideꝫ. Nomē
philosophorum demonia nō fu
gat.nec adducunt ad passiōes sa
crificare nolentes sicut christiani
Si de pudicitia prouocemur:si-
militer patet excessus. Quia lego
partem snie Attice in Socratem
corruptorem adolescentū. Sexū
femineum non mutat xpianus.
Noui ꝛ Phicenez meretricem
Diogenis supra recombentis ar
dorem substātem: Audio ꝛ quē-
dam Spegippum de Platonis
scola i adulterio perisse. Christia
nus vxori sue soli masculus nasci
tur. Democritus excecādo se: qꝛ
mulieres sine concupiscentia as-
picere non posset . ꝛ doleretsi nō
esset potitus:incontinentie emen
dationem profitetur. At xpianus
saluis oculis feminas non videt
animo aduersus libidinem cec⁹
est. Si de probitate defendaꝫ: ec-
ce lutulentis pedibus Diogenes
superbos Platonis thoros alia
superbia deculcat. Christian⁹ nec
in pauperem superbit. Si de mo
destia certem: ecce Pictagoras
apud Tyrios: zenon apud prien
nenses tyrānideꝫ affectant: Chri
stianus ꝟo nec ciuilitatem. Si ꝺ
equanimitate congrediar: Ligur
gus Apetarones inoptauit: ꝙ le
ges ei⁹ latrōes emēdassent xpia
nus etiam dānatus gratias agit
Si de fide comparem. Anaxago
ras depositum hospitibus dene-
gauit: Christianus etiam extrane
is fidelis dicit. Si ꝺ simplicitate
consistā: Aristoteles familiarem
suū hermiam turpiter loco exci-
dere fecit. Christianus nec inimi
cum etiam ledit: Idem Aristote
les tam turpiter est Alexādro re
gendo potius adulatus: qꝫ Pla
to auruꝫ Dionisio gratia vendi
catur.hec ibi. Et sic de alijs quos
ibi enumerat: Ex dictis igitur ma
nifestare intendit supereminenti
am fidelium perfecte in christo
credentium respectu phorum gen

filium. Deinde opponit ibi: q di
cet aliquis: etiam ex nostris exci
X dere quosdam: a regula disciplie
.s. ⁊ peccare: ⁊ mala facer. At qd
bene soluit. q tales.s. male faciētes
dsinūt inde heri christiani apud
nos. Philosophi vo etiam cum
talibus factis in nomine ⁊ hono
re sapiētie perseuerant. Quasi di
cat. Christiani peccantes manēt
inhonorati: qdiu tales. Sed di
cti philosophi manentes in suis
maleficijs honorant ⁊ sunt in ho
nore suo. ⁊ ibi bñ c hoc. ¶ Qua
liter autem perfectiones que fue
runt in philosophis vmbratice.
s. vitiorū detestatio: mundi con
temptus ⁊ despectio passionum
interiorum edomatio: ⁊ sic de ali
is que sunt enumetata in pcedē
ti tractatu fuerunt ⁊ sunt in phis
xpianis bz veritatem satis patet
ex dictis. Ipsi enim fuerunt ⁊ sūt
pleni spiritu sancto qui disciplie
effugit fictum sap. i. Et de cōpa
ratione philosophorū mundano
rum respectu diuinorum: ⁊ de ex
cessu istorum respectu illorz: bene
Aug. xviij. de ciui. c. xl. Ubi ait q
Anaxagoras reus factus sit: qa
Y solem dixit lapidem ardentē: ne
gans vtiqz deum: In eadem ci
uitate Epycurus floruit. non cre
dens. solem esse deum: sed nec ēt
Jouem. Ibi Aristipus in volu
ptate corporis sūmum bonū po
nens: Ibi Antistenes vtute ani
mi potius hoiem beatuz fieri as

seuerans: ⁊ similiter d alijs phis
varia opinantibus de quibus lo
quitur ibi. At illa ciuitas: illa res
publica: illi israelite quibus cre
dita sunt eloquia dei: nullo mo
do pseudo philosophos cum ve
ris philis parilitate lumine confu
derunt. Sequitur. Ipsi eis erant
philosophi. i. amatores sapientie:
ipsi sapiētes: ipsi theologi: ipsi do
ctores pbitatis ac pietatis. Qui Z
cunqz fm illos sapuit: ⁊ vixit: nō
fm homines sed fm deum q p
eos locutus est sapuit. Ibi. Si p B
hibitum est sacrilegium. deus p
hibuit. Si dictū est. Honora pa
trem tuum ⁊c. Deus iussit: ⁊ cete
ra huiusmodi. Non eniz hec ora
humana: sed oracula diuina fu
derunt. hec ibi. Ex quibus mani
festa est excellentia philosophorz
diuinorum respectu mundano
rum: ⁊ similiter eminentia sue sa A
pientie: qz diuina phia est respcū
sapientie: illorum autem: huma
na est. Diabolica ergo sapientia ⁊
terrena ⁊ aialis sunt exterminan
de: humana est ordinanda ⁊ di
rigenda: diuina appetenda ⁊ acq
renda: que amicos dei ⁊ philoso
phos constituit: Sapientie. vij.
Et hec ad presens de istis suffici
ant.

¶ Explicit tractatus de sapiētia Sanctorum

¶ Incipit Breuiloquiuz de vir
tutibus antiquorum principum
⁊ philosophorum editū a Fratre

Joanne valensi: ordinis fratrum Minorum. Prologus.

Quoniam misericordia & veritas custodiunt regem prouer. xx. Immo quattuor virtutes Cardinales scilicet Prudentia: Temperantia: Fortitudo: & Iustitia sunt quasi quattuor columne: siue quattuor postes: quibus predictus thronus roboratur: ideo de predictis virtutibus aliquas narrationes exemplares & persuasorie ad vtilitatem presidentium & instructionem in thronis residentium subscribuntur: prout continentur in gestis potentum: siue sapientum: & mundi philosophorum: Nam exempla sanctorum sufficienter patent in gestis eorum: & hystoriis sacrarum scripturarum.

¶ Capitulum primum. De iustitia in possidendo.

Quoniam autem iustitia est virtutum preclarissima: & in ipsa est omis virtus: prout dicit philosophus: Ethi. v. Propter quod dixerunt philosophi ipsam iustitiam habere vultum aureum: vt ait ibi Commentator: ideo prius premittuntur exemplares narrationes de iustitia regum & sapientum: Remota enim iustitia quid sunt regna nisi magna latrocinia? Et latrocinia sunt parua regna. ait Augu. iiij. de ci. c. iiij. Introducens exemplum de Alexandro & Pirrata: de quo exemplo planius & plenius narratur. li. iij. de nugis philosophorum vbi dicitur quod cum Pirrata esset deprehensus: & Alexander interrogaret: propter quod haberet mare infestum: respondit libera contumatia. Propter quod tu orbem terrarum. Sed quia id ego facio vno nauigio: latro vocor: quia tu magna classe facis: diceris imperator. Si solus captus sit Alexander latro erit: Si ad nutum Dionidis: populi famulentur: erit Dionides Imperator. Vocabatur enim Pirrata Dionides. Nam quantum ad causam non differunt: nisi quia deterior est qui rapit improbius: quam qui iustitiam abiectius deserit: quia manifestius impugnat. Leges quas ego fugio: tu persequeris: Ego eas vtcunque veneror: tu contemnis. Me fortune iniquitas & rei familiaris angustia: Te fastus intollerabilis & inexplebilis cupiditas furem facit. Si fortuna mansuesceret: fierem forte melior. At tu quanto fortunacior: nequior eris. Miratus Alexander constantiam hominis eum merito arguentis: experiar inquit: an futurus sis melior. Fortunam mutabo: vt non eius amodo quod deliqueris: sed tuis moribus ascribatur. Eumque fecit: militie ascribi: vt posset exinde salutis legibus militare. Ex quo patet quod iustitia debet esse regum in possi

dendo. Item debet esse in eis patientia in sustinendo iustas increpationes. Item beniuolentia: benefaciendo eis qui iuste arguunt
D

¶ Capitulum secundum. De iustitia in statuendo leges iustas.

Item debet esse iustitia in regnantib⁹: iustas leges statuendo: et vt obseruentur diligens studiu3 iugiter laborando. Unde narrat Trog⁹ Põpeius libro .iij. de Ligurgo: q cũ statuisset mandata et leges: q: dura Lacedemonijs videbant: auctorem earum Apollinem Delphicum finxit: et se simulans proficisci ad oraculum Delphicum: obligauit iuramento ciuitate3: vt nihil in legibus illis mutarẽt añ q ipse reuerteretur. Quo facto: fuit ad Cretam: ibiq perpetuu3 elegit exiliu3: vt dicte leges obseruarentur. Moriẽs v̄o: ossa sua abici in mare pcepit: ne si reportarentur: ciues soluerent iuramẽtum: estimantes se ab illo solutos Et nota: q Delos est insula vbi erat templum Apollinis. et locus diuinationis: prout dicit comentator. eth. i. Unde dicitur Apollo Delphicus. Et q: dicte leges erãt honeste: iõ hic subscribantur.
E

¶ Prima lege populum in obsequium principũ: et principes ad eorum iustitiã informauit.

¶ Secunda lege parsimoniam omnibus suasit estimãs laborem militie assidua frugalitaq consuetudine faciliorem fore.

¶ Tertia lege: emi singula non pecunia sed mertium compẽpensatione iussit.

¶ Quarta lege: auri vsum velut omnium scelerum mater sustulit.

¶ Quinta lege: administrationem reipublice per ordinem diuisit. Regibus potestatẽ bellorum: magistratibus iuditia: et annuas sanctiones: Senatui custodiam legum: populo eligendi et creandi quos velit magistratus permisit.

¶ Sexta lege: omnes fundos inter oẽs equaliter diuisit: vt eq̃ patrimõia neminem alijs potentiorem redderent.

¶ Septima lege: conuiuari omnes publice iussit: ne cuiusq delitie vel luxurie: in occulto essent.

¶ Octaua lege: iuuenib⁹ nõ amplı⁹ vna veste in toto anno vti permisit.
H

¶ Nona lege: pueros puberes nõ in forum sed in agrum deduci iubet: vt primos ãnos nõ in luxu sed in opere agerent.

¶ Decima lege statuit: virgines nubere sine dote.

¶ Undecima lege iussit: vt vxores legerentur non pecunia.

¶ Duodecima lege: maximum honorem non diuitum vel potentum: sed pro gradu etatis senum esse voluit. Nihil autem
I

vlla dictarum legu3 in alios ipse
sanciuit: cuius ipse primus docu
mentum non daret.

¶ Capitulum tertium. De obser
uatione legum.

In antiquis etia3 regib⁹
fuit mira seueritas iusti
tie pro legibus custodiē
dis ait. Ual. libro .iij. di. q3 zeleu
cus: vrbe Lucretium ab eo salu
berrime legib⁹ munita: inter q̄s
erat ius a se statutum: q3 depre
hensus crimine adulterij: vtroq3
oculo priuaretur. At ꝟo: cum ei⁹
filius esset in tali crimine depre
hensus: cū tota ciuitas in hono
rem patris: necessitatē pene ado
lescentulo remitteret: aliquādiu
repugnauit. Ad vltimum: popu
li precibus victus: suo prius: de
H inde filij oculo eruto: visum vidē
di vtriq3 reliquit. Debitu3 suppli
cij modū legi reddidit eqtat3: ad
mirabili tempamēto se inter mise
ricordē patrē: et iustū legis latorē
ptit⁹. ¶ Ibidē narrat ꝺ karūdo.
q3 cum lege cauerat ob seditiosas
conctiones ciuium: q3 si quis cō
ctionem intraret cu3 ferro: inter
ficeretur: et ipse interiecto tempo
re e longinquo rure domu3 repe
tens gladio cinctus: subito in ip
sam conctione3 sicut erat cinct⁹
processit. Et cum esset admonit⁹
I de solutione legum ab eo qui si
bi proxime stabat: ego inquit le
gem resarciam. Et protinus. qd

habebat ferro districto incubuit.
Cum eni3 liceret: culpā vel dissi
mulare vel errore deffendere: pe
na3 tamen rependere maluit: ne
qua fraus iustitie fieret. ¶ Eco
trario ꝟo: multi potentes nō ob
seruant leges quas cogunt subdi
tos obseruare. Ideo ait Ual. lib.
vi. q3 subtiliter Anaparsus leges
non custoditas telis aranearum
comparauit. Nam vt illis infir
miora animalia retineri: valen
tiora transmitti ita his humiles
et pauperes cōstringi: diuites ꝟo K
et potētes ñ alligari aiebat. Pro
pterea voluerunt antiqui: leges
suas esse iustas. Fuit eni3 genera
le edictum apud antiquos: nihil
expedire quod non eēt iustū. vñ
narrat Uale. eodem libro. q3 cu3
Themistocles diceret Athenien
sibus: se scire saluberrimum eis
consiliu3. s. q3 incenderent classē
Lacedemonioꝝ: neq3 consiliu3
publicare voluit: sed petijt vnu3
sapientem cui illud tacite expone
ret. Cui datus ē Aristides. Quo
audiente consilium rediit ad cō L
ctione3 dicens Themistoclis vti
le cōsilium: minime tamen iustū
animo voluere. At vniuersa con
ctio quod equū non est: nec vtile
vel expedire proclamauit. Et sic
edicto ciuiū añlata est prudētie
iustitia: imo nō ē prudentia: s3 po
ti⁹ calliditas: cui iustitia aduersat.
¶ Capitulum quartum. De pro
uidentia circa rempublicam.
E

Deo enim iustitia viguit
a apud illos: q de republi
ca saluanda. eis erat om
nimoda cura: & illius vtilitatem:
vite ppriae preponebant: ait Aug.
l. de ci. c. xv. & Tul. de offi. li. prio
& iij. dicit: q cũ esset Marc⁹ re
gulus ductus captiuus a Cartha
M ginensibus: & missus Romã sub
iuramẽto redeũdi p ɔmutatiõe
captiuorum: ille Romaʒ veniẽs
in senatu: captiuos reddi aut cõ
mutari negauit esse vtile: eo q il
li essent adolescentes & boni du
ces: & ipse senectute confectus. et
cum retineretur a propinquis et
amicis: redire maluit q̃ fidẽ ho
sti datam fallere. Et tamen non
ignorabat: se ad crudelissimũ ho
stem: & ad exquisita supplicia p
ficisci: sed iusiurandum seruãduʒ
oio putauit. ¶ Cõsimile narrat
Augu. xviij. de ci. c. xvii. & Tuli⁹
de senec. de Codro rege Atheni
ensi. Cũ enim instaret bellũ inter
Athenien. & Peloponeñ. acce
perant in responsis: q illi eẽnt fu
turi victores quorum dux occidere
N tur. Hoc audiẽs Codrus: in ha
bitu pauperis trãsiuit ad hostes:
seq obiecit eis: necem per iurgi
um puocãdo. De quo Virgili⁹.
Et iurgia codri. Maluit n. mo
ri: vt vincerẽt sui: q̃ viuere: suis
superatis. Duo enim sunt pcepta
Platonis volentibus prodesse
reipublice: ait. Tul. i. de offi. vnuʒ
vt ciuium vtilitatem sic tueãtur
vt quecunq agunt ad eaʒ referãt
obliti cõmodorum ppriorũ. Alterum:
vt totum corpus reipublice curẽt
ne dum ptem aliquam tuentur:
reliquas deserãt. Et q2 antiq: hec
& similia seruauerunt: ideo rempu
blicam: magnam ex parua fece
runt: ait Cato: cuius verba recitat
Augu. v. de ci. c. xiij. Nolite ingt
estimare: maiores nros armis
rẽpublicã: magnam ex parua fe
cisse. Si ita esset: multo pulcher
rimam nos haberem⁹. Quippe
sociorum atq ciuiũ preterea ar
morum & equoruʒ maior copia
nobis q̃ illis. Sed alia sunt que
illos magnos fecerunt q̃ nobis
nulla sunt. Domi industria: foris
iustũ imperiũ: animus in consu
lendo liber: neq delicto neq li
bidini obnoxius. Pro his nos
habem⁹ luxuriã & auaritiam: pu
blice egestatẽ: priuatiʒ opulentiã
Laudam⁹ diuitias sequimur in
hertiam: inter bonos & malos di
scrimen nullũ: oia virtutũ pmia
ambitio possidet. Sequit. vt era
rium esset opulentũ: tenues res
priuate erant. Corruptis autẽ mo
ribus econuerso Cato ponit: pu
blice egestatem: priuatim opulẽtiã
vnde antiqui cõsules: pauperes
erant in rebus priuatis: ait Aug.
vbi. s. c. xviij. di. q Luci⁹ valeri
us in suo ɔsulatu adeo paup fuit.
vt defũcto nũmis a populo colle
ctis sepltura curaret: ¶ Consile
narrat Vegetius. ij. de re militari

de Athilio Regulo: quod cum prefuisset summis rebus adeo paup fuit: vt coniugem et liberos collocaret in agello qui colebatur ab vno villico. Neque enim volebant: ditiores esse in suis dignitatibus quam ante: ait ibi Aug. De Quintio: quod cum quattuor iugera possideret: et ea manibus suis excoleret: ab aratro eductus est vt dictator fieret: maior vtique honore quam consul victisque hostibus ingentem gloriam consecutus: in eadem paupertate permansit. Cum enim rempublicam haberent opulentissimam: in domibus pauperes erant: ait ibi Aug. di. quod quidam qui fuerat bis consul ex senatu pulsus est: eo quod decem pondera argenti in vasis habere conspectus est. Non enim denari intendebant pro lucra: neque hoc fuit apud eos ingenium: prout rndit Curtius consul cum Samnites magnum sibi pondus auri attulissent. Quibus ille ait. Non aurum habere preclarum sibi videri: sed eis qui aurum habent potius dnari. ¶ Consimile narrat Vegetius li. iiij. de re militari: quod cum legatus Epirotharum Fabritio consuli grande pondus auri offerret: illo non accepto: dixit: se male illos habentibus imperare quam illud habere. Et ob hoc nolebant preffici in dignitatibus nisi possent reipublice pficere: ait Vale. li. vi. de Scipione Cornelio Cui cum hyspania sorte venisset: rndit: se nolle ire adiecta causa: quod recta facere nesciret. ¶ Item neque filios pfici patiebantur nisi possent pficere. vnde narrat helynandus hystoriographus prout ait Poli. lib. iiij. c. xiij. de Helyo pertinace: quod cum ex senatore esset creatus imperator: et obsecrante senatu: vt filium suum Augustum Cesarem vocaret rndit. Sufficere mihi debet: vt ego immeritus regnauerim cum non mererer. Primatus enim non sanguini debetur sed meritis: et inutiliter regnat qui rex nascitur nec meretur. proculdubio gentis affectum exuunt qui paruulos suos importabili molle superiecta extinguunt. Hoc enim est suffocare filios non pmouere. Alendi enim primus sunt: et virtutibus exercendi: et cum in eo profecerint: vt probentur: eos antecedere virtute quos debent honore preire: inuiti ascendant. Et tunc ciuium suorum se nequaquam subtrahant votis. Implebant enim Salomonis preceptum. Eccle. vij. Noli querere fieri iudex: nisi virtute valeas dirumpere iniquitates. Sectantes enim auaritiam non preficiebantur reipublice: ait Val. li. vi. di. quod cum duo consules contenderent in senatu: quis eorum in hyspaniam mitteret: ait Scipio Emilianus omnibus sententiam eius expectantibus. Neuter horum mihi placet: quia alter nihil habet: alteri nihil satis est: eque mala licentie imperij: magnam inopiam iudicans

⁊ auaritiam. ¶ Item eorum iustitia patebat circa rempublicaꝫ in tantum: ꝙ nec sibi parcebāt ꝓ salute reipublice: prout pꝫ in dictis exemplis: neqꝫ eiꝫ pater parcebat filio: ait Uale. li. v. ⁊ Aug. v. de ci. c. xviij. de Bruto: qui filios ꝯprehensos: ⁊ post ad pallū ligatos securi percuti fecit: quia dn̄ationem Tarquinij regis superbi a se expulsam reducere volebāt. Exuit patrem: vt ageret consulē: orbatusqꝫ viuere ꝙ̄ vidicte publice deesse maluit. De q̄ poeta Natosqꝫ pater noua bella mouentes Ad penam pulchra pro libertate vocauit. Uicit amor patrie: laudūqꝫ immensa cupido. ¶ Consimile narrat Aug. vbi. s̄. de Torquato: qui filium: non qꝛ ꝯ̄ patriam: sed etiam pro patria pugnauerat: qꝛ tn̄ ꝯ̄ imperiū ei⁹ licet vicisset occidit: ne plus mali in exēplo contempti imperij: ꝙ̄ gloria eēt hostis occisi. Idē narrat Ualerius vbi. s̄. de Manilio Torq̄to. Cui cū eēt ei⁹ filius accusat⁹ ⁊ ꝯuict⁹: ꝓtulit sn̄iaꝫ di. cuꝫ Silanū filiū meū pecuniā a socijs accepisse ꝓbatū sit eū repu. ⁊ domo mea idignū iudico. Qui sic adiudicat⁹: ꝑtristitia: suspēdio se pemit. ¶ Itē nec fili⁹ debet parcere patri agenti ꝯ̄ rempublicam Ait Tulius. iij. de offi. inquirens an si tradere patriaꝫ conetur pater: silebit ne filius? Et respōdet: ꝙ primo patrē obsecrabit ne hoc faciat: deinde si nihil proficit: accuset: ⁊ ad extremum: si ad perniciem patrie res spectat: saluteꝫ patrie: saluti patris anteponat. Nimirum: qꝛ vt ait ibi. Si duo sapientes sint super vnam tabulā in mari que non posset sit vtrunqꝫ deferre: minus sapiens debet cedere sapientiori: eo ꝙ ille vtilior est reipublice.

¶ Capitulum quintum. De iustitia erga inimicos.

Non solum auteꝫ fuit euidens eoruꝫ iustitia erga suos ⁊ rēpublicā: sꝫ ēt erga hostes ait val. li. vi. d̄ Camillo ꝯsule ꝙ cū Faliscos circūsederet magister ludi: nobilissimos pueros eorum in castra Romanoꝝ perduxit. Quibus iterceptis: nō eēꝫ dubiuꝫ: quin illi se essent traditurí. Camillus ꝟo non solum spreuit perfidiam: sed censuit: vt pueri magistrum vinctum ꝟgis agēdū ad parentes reducerent. Quia iustitia: eorum animi capti ⁊ beneficio magis ꝙ̄ armis vieti: portas romāis apperuerunt. ¶ Ibidem ait: ꝙ Thimocrates pollicitus est: se Pirrum veneno necaturum. Que res: cuꝫ ad senatuꝫ eēt delata: missis legatis Pirruꝫ monuit: vt aduersus insidias huiusmodi cautius se gereret. Pallum enim: bella non veneno sꝫ armis gerere. Nomē quoqꝫ Thimocratis suppressit: vtroqꝫ modo amplexus equitatem: qꝛ neqꝫ hostē malo exenplo tollere: nec eum qui mereri para

C tus fuerat pdere noluit. ¶ Narrat tamen Amelius florus in hystoria Romanorum: quod medicus Pirri nocte ad Fabricium venit promittens: se Pirrũ occisurus veneno: si sibi aliquid pollicceret. Quem Fabritius vinctũ reduci iussit ad domũ suã: Pirroqz dici qd̃ ꝯ eius caput medi-
D cus spopondisset. Qd̃ Pirrus admiratus dixisse fert. Ille ẽ Fabrici⁹: qui difficilius ab honestate q̃ sol a cursu suo auerti pót. ¶ Legit etiã de Alexandro: quod cum fleuisset mortem Darij hostis eius: quẽ sui letaliter vulnerauerant: vt sibi placerent: volens scire q hoc scelus cõmiserant: iurauit se facturꝫ eos notissimos ꝛ sublimes. Et tunc pdiderunt se Bersas ꝛ Arbasões facti huius auctores. Quos statim in vindictam altissima trabe suspẽdit. Et sic sublimes ꝛ notissimi ꝯctis fuerunt. ¶ Si ergo ignarri legis diuine: tales erant in operibus iu-
E stitie amore patrie ꝛ cupidine tẽporalis glorie: quales esse debẽt illuminati fide: ordinati charitate: certi spe glorie pro republica xp̃iana in operib⁹ diuine iustitie. Sed q2 oẽs: que sua sunt q̃runt non que iesu xp̃i Phil. iij. Ideo pauci sunt tales: ꝛ respublica deficit. Cum enim quilibet querit cõmodum pprium ꝛ emolumẽtuꝫ perit respublica: ait Tul. iij. ð offi. quod si vnusq̃sqꝫ rapit ad se como-

F dum aliorum: ꝛ distrahit q̃ pót: emolumenti sui gratia: societas ꝛ cõitas hominum euertitur.

¶ Capitulum sextum. De partibus iustitie.

Remissis exemplis ð iustitia antiquorum in generali: patet iustitia eoꝝ in speciali. s. q̃tum ad partes iustitie. Diuiditur aũt iustitia in securitatem ꝛ liberalitatem: prout dicitur in morali dogmate phoꝝ. Est aũt seueritas virtus debito supplitio cohercens iniuriaꝫ. Et
G de hac: premissa sunt superi⁹ exẽpla. ¶ Liberalitas aũt est virtus beneficioꝝ errogatrix: quaꝫ pro affectu: benignitatem: p effectu: benificentiã dicimus. Et hec virtus: in tribuendo ꝛ retribuendo consistit. ¶ Qual'r aũt hec virt⁹ viguit in magnatib⁹ antiquis: eorum gesta testant. ¶ De liberalitate enim Titi impatoris legitur in gestis romanoꝝ: quod statuerat: ne accedentem ad se postulandi gratia: sine re: vel spe habẽdi dimitteret. Et iterrogat⁹ ab amicis cur plura polliceret q̃ pstare posset: respondit: quod nõ decet quẽq̃ a sermone principis tristẽ abscedere. Idẽ recordat⁹ semel sup cenaꝫ: quod nihil tota die illa dederat: gemens dixit. O amici: diẽ hunc perdidi. ¶ De liberalitate Alexãdri Sen. ij. de bñ. ait. quod cuidã petenti denariũ: dedit vrbeꝫ. Quo dicente: tantum donũ nõ ꝯueni

re sue fortune: rn̄dit Alexander
I Non quero qd te accipe: sed qd
me dare decet. De eodē Seneca
ep̄la.iiij. dicit: ꝙ rn̄dit cuidā dimidiū
omniū rex sibi ꝑmittenti
eo inquit ꝓposito veni in Asiam
non vt acciperē id qđ dedissetis
sed vt haberetis id qđ reliqssem
¶ Ecōtra est de multis: q etiam
cauillatiōes inueniūt: ne petenti
aliquid tribuant. Sicut Antigonus:
de q̄ vbi.s̄. dicit: ꝙ cū cynnicus
peteret ab eo talētū rn̄dit:
plus esse ꝙ̄ Cynnicus petere deberet.
Repulsus ille petit denariū.
Cui rn̄dit Antigon⁹: minus
K esse: ꝙ̄ regem dare deceret. Turpissima
cauillatio ait Sen̄. Inuenit
eni quō neutrū daret: In denario
regem: in talento Cynnicū
respexit. Cū posset denariū Cynnico
⁊ talentū rex dare. ¶ Itē
si diuidatur iustitia speciali⁹ sicut
diuidit eā Macrobi⁹ lib.i. di. Iustitia
est: vnicuiq̄ seruare ꝙ suum
est. De qua veniunt innocentia:
amicitia: ꝯcordia: pietas religio:
L affectus ⁊ humilitas. Patet in
gestis antiquoꝝ quō iustitia ꝑm
ptes has in eis viguit. ¶ De Titi
innocentia legit̄ vbi.s̄. ꝙ nullū
factum quod penitendū esset recoluit
in morte: vno excepto: qđ
tn̄ non ꝓdidit. vn̄ ⁊ in morte cōquestus
est: vitam sibi eripi immerito.
¶ Item narrat Solin⁹ li.
vlt. ꝙ apđ quādā gentē. s. intro
M papanē insulā: in regis electione
nō nobilitas ꝓualet: sed suffragia
vniuersoꝝ. Populus.n. eligit
spectatū morib⁹ ⁊ inueterata clementia:
annis grauē: ⁊ cui nulli
sint liberi: ne regnū fiat hr̄ditariū.
Qui si i aliq̄ ꝓdictoꝝ arguit̄:
morte ml̄ctat̄ sil̄r de amicitia et
ꝯcordia q̄l̄r viguit i antiqs coꝝ
gesta testant̄. ex q̄ toto nixu itēdebant.
ad reipublice vtilitatē vt dictū
est. Concordia aūt nihil ē vtilius
ciuitati. ait Aug. ep̄la.v. Iō
ad ꝯcordiā hn̄dam ⁊ amicitiam N
anhelabāt. vnde narrat Vegeti⁹
li.iiij. vbi.s̄. ꝙ obsidente Hanibale:
Cassilini tantā inopiā sunt
perpessi: vt murē centū denarijs
venisse ꝓditū sit memorie: eiusq̄
vēditorē fame perijsse: emptorē
ṽo vixisse: fidē tn̄ Romānis seruauere.
¶ Sil̄r Val.li.iiij. đ vera
amicitia: ponēs exēplū đ duo
b⁹ amicis Amōe ⁊ phitia. Quoꝝ
vnū cū vellet Dionisi⁹ tyrān⁹ occider̄:
⁊ ille ipetrasset tp̄s ab eo: vt
ꝑdiret domū ad res suas ordinādas
alter se vadē ꝓ reditu illi⁹ dare
non dubitauit. Appropinquāte
aūt die diffinita. neq̄ illo redeunte:
vnusq̄sq̄ temerariū spōsorem
dānabat. Ille ṽo de amici O
constantia: se non metuere ꝓdicabat.
Hora ṽo a tyranno statuta
alter rediit. Mirat⁹ igit̄ tyrannus
eoꝝ animū ⁊ amicitiā: supplicių
remisit: rogās: vt se in tertium
sodalitatis gradū secū reciperēt.
¶ Hec aūt amicitia debet P
esse vera. Cū.n. triplex sit amicitia.
s. ꝑꝑ honestū: ꝑꝑ vtile: ⁊ pro

pter expediēs: ꝓut dr̃ ethi.viij.
Illa: vera ē amicitia q̄ est ꝓpter
honestū.honestū.n.ꝛ virt⁹ facit
amicitias.ait Tul'.i.ď offi. Et vir
tus conciliat amicos ꝛ ꝯseruat:
ait idem.i.de amicitia. De q̄ ami
citia Ecc.vi. Amic⁹ fidelis prote/
ctio fortis. Qui inuenit illū: inue
nit thesaurū. Nam cū amicitia ē
simulata.s.pp vtile vel expediēs
non est stabilis: ait Tulius.vbi.s̄.
Qui enim vtilitatis ꝓprie causa
fingūt amicitias: amabilissimuȝ
amicitie modū tollere videntur.
Vere enim est amic⁹ mēse.ꝛ nō
pmanet in die necessitatis. Ecc.
vi. Vn̄ solebant antiq simulacra
gratiaruȝ effigiari nuda: siue de/
pingi facere ymagines nude: eo
ꝙ soliditas amicitie: ꝛ veritas fi/
dei: sine qua neqꝫ gr̃e nomē sub
sistit: nullo simulationis facto de
bent obumbrari: ait Poli.li.iij.
Talis est amicitia multoꝝ iuxta
illď cōe dictū. Cū fortuna mācet:
vultū seruatis amici. Cū cecidit:
turpi vertitis ora fuge. ¶ Et nō
solū hec in eis vigebāt: sꝫ pietas
ꝛ religio ſm rit⁹ eoꝝ. Pietas.n.
cult⁹ dei dr̃: ait Aug.epl'a.xxxiiij.
Et cū est cult⁹ veri dei: ē vera pie
tas. Cū aūt falsorū deoꝝ ē falsa ꝛ
pnitiosa pietas.p q̄ tn̄ obſuāda
erant diligentes ꝛ studiosi ait va
le.lib.i.di.ꝙ n̄ dubitaue ſt impia
sacris seruiſ ꝛ ita se hūanaꝝ reꝝ
hr̃e regimen estimātia: si diuine
potētie bn̄ ꝯstāterqꝫ fuissēt famu
lata. Vn̄ pari vindicta parētum
ac deoꝝ violatio: expianda erat:
ait ibideȝ. Et mr̃es Romane ac
filie: ꝯiuges ꝛ sorores: ꝛ p⁹ Can/
nensem cladem abstersis lachry
mis p suis interfectis: candidaȝ
induere vestē ꝛ aris thura dare
coacte sūt: ait ibidē. Et i h erāt cō
stātes: ait ibidē li.iij.di.ꝙ Alexā.
sacrificāti astabat vn⁹ tenēs thur
ribulū: i cui⁹ brachiū carbo dila
psus cū ita vreret: vt odor ad na
res sacrificātiū pueniret: tn̄ ꝛ do
lorē silētio pssit ꝛ brachiū imobi/
le tenuit: ne sacrificiū Alexādri
aut cō cusso thurribulo: aut edi/
to gemitu impediret. ¶ Alterius
de affectu eoꝝ ꝛ humilitate etiā
erga inferiores: luculēter exꝑmit
in gestis eoꝝ. Vn̄ Helynandus
in gestis Romanoruȝ narrat de
Trayano.ꝙ cū equū ascendisset
ad bellū ꝓfecturus: vidua q̄daȝ
apprehenso pede eius miserabi
liter lugens iustitiaȝ sibi petijt de
eis qui filiū ei⁹ bonū ꝛ innocen/
tem occiderant.di. Tu Auguste
impas.ꝛ ego tā atrocem iniuriaȝ
patior? Cui impator. Ego tibi sa
tisfaciā cū rediero. Et illa. Quid
si non redieris? Successor inqt
me⁹ tibi satisfaciet. At illa. Quid
tibi ꝓdest si alius bn̄fecerit? Tu
mihi debitor es ſm merita rece/
pturus. Et fraus vtiqꝫ est: nol/
le reddere quod debetur. Suc/
cessor tuus iniuriam pro se patiē
tibus tenebitur: te quoqꝫ non li/

beradit iustitia aliena. Bene enim agitur cum successore tuo: si se liberauerit. His verbis motus imperator descendit de equo: et causam examinans presentialiter: condigna satisfactione viduam consolatus est. Unde et in foro statua Trayani posita est representans quomodo in expeditione positus: viduam liberauit. et in senatu exclamatum fuit. Non alter felicior Augusto: nec melior Trayano. ¶ Et de eo legitur: quod cum filius eius equitans indomitum
X equum ex cuius pedibus filius cuiusdam vidue fuit interfectus: vidue conquerenti: filium suum pro mortuo tradidit. ¶ Cum autem alio modo partes iustitie assignentur a beato Bernardino sermone .iiij. de aduentu vbi ait: quod iustitia est virtus: quod suum est vnicuique tribuens scilicet superiori equali: et inferiori. Superiori enim idest prelato debetur obedientia et reuerentia. equali: siue pari consilium et auxilium: vt consilio erudiatur ignorantia: auxilio iuuetur infirmitas. inferiori debemus custodiam et disciplinam: vt scilicet non regnet in eo peccatum: et vt dignos penitentie fructus faciat. Quibus omnibus debet adiungi iudicium rectum. Que septem possunt figurari per septem columnas quas excidit sapientia in domo quam edificauit prouer. ix.
y prout exponit ibi Ber. Et hec omnia viguerunt in eis scilicet obedientia et reuerentia respectu superiorum Cum enim princeps sit publica potestas in terris: et diuine maiestatis ymago: ait Poli. li. iiij. ei reuerebantur et obediebant: et inobedientes puniebant. vnde Julius Cesar licet gloriose pugnasset: quia tamen spacium quinque annorum quod sibi fuerat permissum ad domandos hostes pertransijt: honor debitus denegatus est sibi: quia vltra terminum moram traxit: prout dicitur in gestis Romanorum. Item vt ait Uale. li. ij. quia Petrilium consulem occidi milites passi sunt: legioni nec era nec stipendia dedit senatus: eo quod pro salute imperatoris: hostium se telis non exposuerant. In opere enim adimplebant illud ro. xiij. Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. ¶ Qualiter autem fuit in eis consilium patet ex dictis. Plus enim laborabant pro republica quam pro salute propria: ait Uegetius li. iiij. Paulus: imperatorem senem moribus dicebat oportere esse: significans. moderatiora sequenda. consilia Ibidem narrat: quod Cesar dicebat id esse consilium aduersus hostem: quod plerisque medicis contra vitia corporum: fame potius quam ferro aliquando superando. ¶ Disciplina et custodia verissime viguit apud eos. vt enim dicit Po li. lib. vi. Romanis adeo profuit disciplina: vt orbem sue subderent ditioni. Alexander enim exiguam manum militarem accepit a patre: sed doctam: qua orbem terra

rum agressus. imensas hostium
copias subdidit. Ut enim ait d eo
Vegetius li.iiij. Quadraginta mi
B litibus discipline assuefactis oēs
vicit. Et ibidem de Tito. a q̄ cuz
quatuordecim milibus grecoruz
sunt centum milia barbarorū su-
perati. Debet eniz princeps disci-
plina milites regere. Ait Val. lib.
ij. ponens exemplum: quomodo
patres puniebant filios militarez
disciplinam non seruantes. Aure
lius enim filium: qr renuit ei9 p-
ceptum: inter pedites fungi coe-
git: ¶ Item pater debet filios co
hercere. Unde Octauianus: cuz
filiis suis sufficere possent ad glo
riam bona hereditaria: tamē in-
structi sunt: ac si sua retinere: vel
aliena acquirere nequaq̄ possēt:
nisi per virtutem. Unde eos ad
gradum militarem: ad cursuz: ⁊
C saltum: ad vsum natandi iacien-
di missilia ⁊ lapides manu vel fū
da exercitari fecit. ⁊ filias sic in la
nificio istituit: vt si eas preter spez
in extremam paupertatem fortu
na proiecisset: vitam per artez su-
stentare possent. Nam nendi: te
xendi: vestes formandi: fingendi
⁊ componendi non tm̄ artē: sed
etiā vsum habebant. ait Poli. li.
vi. Ideo Ecc. vij. Filij tibi sūt eru
di illos. Seqtur. Filie tibi sūt ser-
ua corpus earuz. ¶ Item pater
familias debet familiā disciplina
D regere ⁊ cohercere. vt eniz dicit
Poli. li. viij. Fertur beatus Hiero
nim9 tres a mensa clericos exclu
sisse: qr incompositos eos vidit:
turpe dicens honesto ⁊ graui vi-
ro in eius consortio aliquem in
compositum inuenire. Uere eni
panis: disciplina: ⁊ opus seruo:
Ecc. ¶ Item iudicium verū vi-
guit apud eos. Ait Vale. li. vj. q
cum quidam iudex male iudicas
set: Rex Cambisses pellem eius
e corpore detractam selle iudicia
rie apposuit: ⁊ in ea eius filium iu E
dicaturū sedere fecit. Noua eniz
pena: ne quis postea iudex corrū-
pi posset prouidit. Sic enim pre-
cepit lex diuina. deutero. xvi. Iu
dices ⁊ magistrat9 constitues in
omnibus portis tuis: vt iudicent
populum recto iudicio: nec in al
teram partem declinent.

¶ Secūda pars principalis. De
prudentia.

¶ Capl'm primū. Qd prudētia
debet esse in principibus.

His breuiter premissis
de iustitia ⁊ eius parti
bus: sequitur de pru-
dentia que est necessa
ria princibus. Ut eni
dicit vegetius de re militari: nul-
lus est quem oporteat vel plura:
vel meliora scire q̄ principem:
cuius doctrina debet omnib9 p
desse subiectis. Nemo eni iuue-
nes eligat duces: eoq non con-
stat eos esse prudentes prout d
iiij. topicorum Tria enim fecerūt F
Romanos esse gentiuz victores

f. Scientia: Exercitatio: et Fides. que electi in sacramento reipublice impendebant. ait Poli. li. vi. Tunc enim ait Plato beatum orbem terrarum fore: cum vel sapientes regnare et reges sapere cepissent. ait. Val. li. vij. et Boeti. i. de consol. Unde aureum seculum dicebatur quando penes sapientes regna erant: ait. Sen. epla. xcij. Ut enim ait Poli. li. iiij. Romanos Imperatores aut duces duz eorum respublica viguit non memini extitisse illitteratos. et scio quo
G modo contigit ex quo principibus languit virtus litterarum: Armate militie infirmata est manus: et ipsius principatus quasi precisa radix. Nimirum: cum sine sapientia stare non valeat principatus ait sapientia diuina prouer. viij. Per me reges regnant. Unde et rex Romanorum hortatus est regem Francorum: vt filios liberalibus disciplinis instrui faceret dicens: quod rex illitteratus quasi asinus coronatus prout dicitur in eodem
H libro. Ideo antiqui principes habebant magistros suos. Sicut Traianus Plutarcum: Nero Senecam. Alexander Aristotelem: Nato enim Alexandro: scripsit Philippus pater eius epistolam talem. Philippus Aristoteli salutem dicit. Filium mihi genitum scito. Et quidem diis habeo gratias non tam proinde quia natus est. quam pro eo: quia eum nasci contigit temporibus vite tue. Spero enim fore: vt educatus eruditusque a te dignus existat: et nobis: et rerum ipsarum. s. regni susceptione. Uere enim rex sapiens populi stabilimentum: Sap. vi. Si delectamini in sedibus et sceptris: O reges populi diligite sapientiam. Et ibidem. Diligite lumen sapientie omnes qui preestis populis. Ecc. x. Iudex sapiens iudicabit populum suum: et principatus sensati: stabilis erit. Sequitur. Rex insipiens perdet populum suum: et ciuitates inhabitabuntur per sensum prudentium. Unde et Salomon placuit deo: quia petijt cor docile: vt posset iudicare populum dei. et discernere bonum et malum. iij. Reg. iij. ¶ Ad hanc prudentiam habendam: et eius opera exercenda antiqui reges fuerunt studiosi: sicut Ptholomeus Philadelphus qui Democritum bibliotece prefecit Qui cum quesiuisset ab eo numerum librorum Uiginti millia adesse respondit: Sed paulo post vsque ad quinquaginta millia posse venire. et nuntiauit ei: apud iudeos esse legem: ore ipsius dei editam et digito eius scriptam: pro qua summopere laborandum esse dicebat: vt in grecum conuersa eloquium in archiuis regalibus haberetur: prout legitur in hystoria scolastica. Et ad ipsam interpretandam obtinuit a iudeis septuaginta interpretes: vt dicitur ibi. Unde in

laudem Theodosij Imperato-
ris ait Sozomeus .i.hystori. tri-
partite. Aiunt: te per diem exerci
tari armis: et eo tempore subie-
L ctorum negotia disceptare iudi-
care: simul et agere: modo seorsū
modo publice que sūt agēda cō-
siderare: noctibus vō libris icū-
bere. Fert etiam tibi ad eorū sci
entiam ministrare candelabrum
opere mechanico factum: sponte
fundēs oleum in lucernā: vt nul
lus in laboribus tuis cogatur af-
fligi: et nature vim facias somno
repugnans per doctrinam enim
audio te scire lapidum naturas.
Item princeps non solum debet
esse prudens in humanis dispen
sandis et eorum legibus: sed etiā
in legibus diuinis. ait dñs deut.
xvij. Postq̄ sedit rex in solio re
gni sui scribet deutronomiū legis
M hoc in volumine: accipiens exē-
plar a sacerdotibus leuitice trib⁹
et habebit secū: legetq̄ illud om
nibus diebus vite sue: vt discat ti
mere dominum deū suū: et custo
dire verba et cerimonias que in
lege precepta sunt. Humane eni
leges eaten⁹ valent: quatenus a
diuinis non discrepant: ait Heli
nandus. Alioquin verificat illō
Bernardi ad Eugenium li.i. Si
N mia in tecto: rex fatu⁹ sedens in
solio. Quod si forte illitteratus est
princeps consilijs litteratorū eū
regi necesse est. Unde a sacerdoti
bus iubet accipere exemplar le-
gis.i.a viris catholicis et eccsia-
sticis: sicut exponit Elynandus.

¶ Caplm secundū. De prudētia philosophorum.

D E prudentia autem phi-
losophorum. et studio ad
eam habendā: superua-
cuum est scribere: cum eorū stu-
dia pateāt per sapientie documē-
ta. De quorundā vō studio Ual.
li.viij. scribit. vbi ait: q̄ Carnay-
des laboriosus et diuturn⁹ fuit sa
pientie miles. Siquidem nongē
tis expletis annis: ita se mirifice
doctrine operibus addixerat: vt
cum cibi capiendi causa recum-
beret: cogitationibus inherens:
manus ad mensam porrigere ob O
liuisceretur: idemq̄ illi viuendi et
philosophandi finis fuit. ¶ Ibi
dem narrat: Solonē philosophū
quottidie aliquid adiscentem se-
nescere. Quod supremo die confir-
mauit: in quo assistentib⁹ amicis
et de re quadā sermonem confer
rentibus. caput satis presum ere
xit. Interrogatusq̄ cur id fecerit
rñdit: vt cum id q̄cquid est de q̄
disputatis percepero moriar. De
quo consimiliter dici potest: q̄ idē
sibi viuendi et philosophandi fi-
nis fuit. ¶ Consimiliter ait de So P
crate: q̄ dum ad discendum se se
per pauperem edidit: ad docēdū
se locupletissimū fecit. ¶ Eodē
modo narrat ibi de Archimede
philosopho: q̄ capta sua ciuitate
s. Syracusana: et Marcellus edi

ctum dedisset: ne ille occideretur
& ipse oculis & animo in terram fi-
xis: formas & circulos describe-
ret: superuenienti militi: & sup ca
Q pistrum gladium tenenti: & inqui
renti quis nam esset: propter ni-
miam cupiditatem veri inuesti-
gandi quod querebat in ipsis fi-
guris: nomen suum indicare non
potuit. Sed ptracto puluere ma
nibus: noli inquit obsecro: istum
circulũ disturbare: & quasi negli-
gens lictoris imperium: gladio est
truncatus. Nec mirũ: Si fuit in
eis tam feruens studium pruden
tie: qr eam preciosiorem omnib9
temporalibus estimabãt. Unde
enim dicit Uale. li. vij. Themisto
clem philosophum consuluit vni
ce filie pater vtrũ eam pauperi s3
ornato. s. scia & virtutibus: an lo-
R cupleti parum probato. s. in pre-
dictis colocaret nubẽdo. Cui phi
losophus. malo inquit virum pe
cunia: q̃3 pecuniam: viro indigẽ
tem. Quo dicto monuit: vt gene
rum diuitijs potius q̃3 diuitias ge-
nero preeligeret. Carentem enim
prudentia & virtutib9: scire vti re
bus non estimauit. Prudentia
enim per se est desiderabilis: & ẽt
propter quid qr vtilis ad multa
Ait Cõmẽtator. Ethi. i. Uere eni
beatus vir qui inuenit sapientiam
& qui affluit prudentia. prouerbi.
S iij. Ideo studentes philosophie:
velut inutili rei detrahebant pe-
cunie: & huius gratia eam abicie

bant: Ait Cõmentator vbi. s̃. Ut
eni dr prouer. xvij. Quid pdest
stulto habere diuitias: cum sapiẽ
tiam emere nõ possit: Unde
crates Thebanus quondã diti-
ssimus: cum ad philosophandum
Athenas pergeret: magnum au-
ri pondus abiecit: nec putauit: se
posse simul virtutes & ditias pos
sidere.

¶ Capitulum tertium. De me-
moria. X

Iso qualiter prudẽtia in
v cõmuni viguit in antiqs
videndum est in ei9 parti
bus. Ut enim ait Tul. ij. rhetori.
li. ij. prudentia est rerum. bonarum
malarumqz scientia. Cuius par-
tes sunt tres. s. Memoria: p quã T
repetit ea que fuerunt: Intelligen
tia: per quam animus conspicit.
ea que sunt. Prouidentia: p quã
videt aliquid quod futurũ sit. Et
hec omnes viguerunt in princi-
pibus antiquis: & debent esse in
omnib9. Debet enim esse memo
ria. s. proprie conditionis & diuie
sublimitatis: vt ex potentia non
efferatur animus supra se: neqz
contra deum: sed iugiter meditet
propriam conditionem. Ad quã V
memoriam inducendam & con-
seruandam studebant antiqui p
ut dicit Hugo: & Hiero. in parte
epl'a. cxvij. di. q victoribus rede
untibus Romã post subiugatio-
nem regionum triplex fiebat ho
nor. ¶ Primus: q victori ob-

ttiabat pupulus cū leticia. ¶ Se
cundus: ꝙ omnes captiui seque
bantur currum eius: manibꝰ pꝰ
terga ligatis: ¶ Tertius: ꝙ ipse
victor indutus tunica Iouis se-
debat in curru: Quem trahebāt
quattuor equi albi: ⁊ sic ducebat
vsq; ad capitoliū: iuxta illud Oui
dij Quattuor in niueis aureꝰ ibis
equis. ¶ Ne tamen his honori-
bus obliuisceretur sui: triplicez mo
lestiam oportebat eū ipsa die susti
X nere: ¶ Prima erat: ꝙ poneba
tur cum eo in curru quidam ser-
uilis conditiōis: vt daretur spes cui
libet q̄tumcunq; vilis conditio
nis perueniendi ad honorez hu-
iusmodi: si eiꝰ probitas mereretur
T ¶ Secunda: ꝙ ille seruus eum
colaphizabat: ne nimis supbiret
⁊ dicebat sibi. Noth elocos. i. no
sce teipsum: ⁊ noli superbire d tā
to honore Respice post te: homi
nem te esse memento. ¶ Tertia
ꝙ illa die poterat quilibet dicere
in personam triumphantis quic
quid vellet. s. opprobria impune
ipsi victori. Unde ⁊ Iulio cesari
reuerenti post multas victorias
multe sunt iniurie dicte: nulla vl-
tione sequente.

V ¶ Capitulum quartum. De in-
telligentia.

Insimiliter legitur fuis-
c se intelligentia apud an
tiquos existentes in pote
statibus que debet esse apud om
nes tales. Et hoc. iij. s. Sollicitu-
dinum concomitantium: put ait
Ual. li. vij. de illo rege subtilis iu y
dicij. quem ferunt: ꝙ tradito sibi
diademate prius q̄ capiti impo-
neret: diu considerasse: ⁊ dixisse.
O nobilem magis quam felicez
pannum: quem si quis penitus
agnoscat q̄ multis sollicitudini-
bus: piculis: ⁊ miserijs sit refertꝰ
nec humi quidem iacentem tol-
lere vellet. Uere enim qui preest
ē i sollicitudie Ro. xij. Unde Acha
tes qui dr cura legit fuisse comes
Enee: prout dicit Hugo. ¶ Itē Z
fuit in principibus ⁊ debet esse in
telligentia periculorum circunstā
tium: ⁊ spāliter seductionū adulā
tium. Sunt enim adulatores sy-
rene blandis vocibus seducētes
Isay. xiij. Syrene in delubris vo
luptatis. A quibus sūme cauere
oportet: ⁊ eorum falatias intelli-
gere. Unde Spegyppus philoso
phus nepos Platonis: adulan
ti dixisse legit Adulator: desine: ni
hil proficis: cum te intelligaz: Et
ideo ait Celius Baldus prout le
gitur li. iiij. de nugis philosopho-
rum. Egregie imperator Augu-
ste: maxime elucet prudentia tua
qz isti. s. adulatores mundū te in-
sanum omnino reddiderūt. Qui A
vt tibi applaudant, non mō dijs
sed tibiipsi ⁊ populo iniuriā faci-
unt: Deorum siquidem reueren
tiam minuūt: quos tibi parificāt.
Te arguunt insipientie: dum con
ditionis tue repugnante natura:

parem te esse diis persuadere pre
sumunt. Morā superstitionis in/
currunt populum: cui mortales
pro imortalibus suadent esse co/
lendos. Sane aliquid diuinū in/
ec tibi mōstrabis: si omnes istos
q diuinitati tue fraudulenter ap/
plaudunt rapi feceris ad tormen
ta. Quis enim deorum: ei parcit
B a quo se deceptū intelligit? Quis
non irruat in eū: qui aureos Jo/
uis oculos eruit? hec ibi. Unde, p
ut dicit Uale. lib. vi. Athenienses
Thimogoram inter officium sa/
lutationis. Darium more gentis
adulantem suplicio affecerūt. Si
mile dicit Señ. ep'la. lxi. qualiter
Alexāder subsanauit adulatores
Cum enim sagitta vulneratus in
bello tandem represso sanguine
sicci vulneris anxiū dolorem sen
tiret: et crus equo suspensum pau
latim obstupuisset. coactus desiste
re: omnes inquit iurant: me fili/
C um esse Jouis. sed vulnus hoc me
hominem esse clamat. ¶ Item
in magnatibus debet esse intelli
gentia vanitatis et breuitatis digni
tatum et potestatū. Unde de Alex.
ille egregius versificator ait Quā
friuola gaudia mundi. Quam
rerum fugiens honor: quam nomē
inane. Magnus in exemplo est
cui non suffecerat orbis. Sufficit
excisso deffossa marmore terra.
Quinque pedum fabricata domus
quam nobile corpus. Exigua requie
scit humo. Sicut enim dicit Ua/
lerius li. viij. Cum Alex. audisset
ab anaxarco comite suo ex aucto
ritate sui preceptoris innumerabi/
les esse mundos: heu inquit mi/
hi misero: quia neque vno quidem ad
huc potitus sum. Et tamē postmo
dum eius sepulcrū fuit vix quinque
pedū. Egregie autem ait versifi/
cator. Uir bone quid curas res vi
les: res pituras? Nil profuturas
damno quandoque futuras? Ne/
mo diu mansit in culmine sed ci
to transit. Est breuis atque leuis in
mundo gloria queuis. Ideo pro
ut dicit Quintus Curtius: ait q/
dam Alexandro: Uides ne dū ad
cacumen peruenire contendis: et
ipsis quos apprehendis ramis de
cidas. Uere enim omnipotentatus
breuis vita Ecc. x. Et qui mō nō
intelligunt hanc breuitatem: so/
lertius postea intelligent penaliter
Sap. v. Quid profuit nobis sup/
bia nostra: aut diuitiarum iactan
tia contulit nobis. etc. Transierūt
hec omnia tanquam vmbra. etc.

¶ Caplm quintū. De puidētia.

V Lterius: prouidentia po
luit in antiquis: que de/
bet esse in omnibus regē
tibus. Et hoc de tribus. s. vt sit in
eis prouidentia ordinati regimi/
nis: sine qua deficit omnis pote/
stas: vnde legitur morali dogma/
te philosophorum: quod Xerxes rex
Medorum indixit bellum gre/
cis: et collegit innumerabilem exer
citum. Cui dicebat alius famulā

F tium : grecos belli nuntium non
expectaturos: ſed ad primam ad
uentus famã terga verſuros. Ali
us dicebat timẽdũ eſſe: ne vrbes
deſertas ⁊ vacuas inuenirent. ⁊
non habiturum regem: niſi tan-
tas vireſ exercere poſſit: Alius di
cebat: greciã non vinci: ſed obrui
molle exercit⁹: Aliuſ dicebat: vix
illi naturam rerum ſufficere: an-
guſta eſſe maria claſſibus : militi
bus caſtra: explicandis equeſtri
bus campeſtria: vix celum pate-
re ſagittis. Dumq; in hunc mo-
dũ regem nimia eſtimatione ſui
furentem concitarent: ait Dama
zat⁹. Multitudo iſta que tibi pla
cet: metuenda eſt. Uerum eſt eni
immodica nunq̃ poſſe regi nec
diu durare poteſt qđ regi nõ põt
G Nihil tam magnũ qđ perire nõ
poſſit. Acciderũt autẽ q̃ predixe-
rat Damazatus. Ille enim tã grã
dis exercitus ob defectum proui
dẽtie regiminis deuict⁹ eſt a pau
cis prouide ordinatis. De hoc eo
dem ait Uegetius li. iiij. ꝙ cũ eẽt
vexat⁹ a trecentis lacedemonio
rum: aiebat ſe eſſe deceptum . Et
hoc quidem : q: multos haberet
homies: viros vere diſcipline te-
naces nullos. Nulla ergo mul-
titudo prodeſt ſine prouiden-
tia . ¶ Item fuit in antiquis
principibus prouidentia: in con-
ſideratione mortis . Ut enim le-
gitur in vita Joannis elymoſina
rij antiquitus poſtq̃ imperator
coronabat : ſtatim ingrediebant
ad eum edificatores monumen
torum dicentes eidem: De quali H
metallo iubet imperium tuũ: ti-
bi fieri monumentũ Inſinuãtes
ſ. ei : ꝙ tanq̃ corruptibilis homo
⁊ tranſitorius curam ſuſcepiſſ⁹ ha-
beret : ⁊ pie regnum diſponeret:
Unde ait ſapiẽtia diua Ecc. vii.
Memorare nouiſſima tua: ⁊ in
eternum non peccabis. hec ẽ eni
vera phĩa. ſ. meditatio mortis: ait
Plato in Phedrone: Mortis
enim meditatio eſt quaſi frenum
hominẽ refrenãs: ne effluat ⁊ diſ
curat per latitudines ambitionũ
cupiditatum ⁊ libidinum. Legit
in hyſtoria traſmarina: ꝙ Brag I
mani petierunt ab Alexandro i-
mortalitatem: Cumq; diceret: ſe
non poſſe dare: cum ⁊ ipſe morta
lis eſſet: dixerunt ei: Quare ergo
tot mala faciẽdo diſcurris: Qua
ſi dicat Ab his te đbeſt mors re
uocare. Sic enim narrat Alphõ
ſus in tractatu ſuo de prudentia:
mortuo Alexandro: cum fieret ſi
bi ſepultura aurea: conuenerunt
ibi philoſophi plurimi: Quorum
vnus dixit. Heri Alexander : ex
auro faciebat theſaurum: hodie
econtrario aurum facit de eo the
ſaurum. Alius dixit. Heri nõ ſuf
ficiebat Alexandro totus mũd⁹
hodie ſufficiunt ſibi vlne due vel
tres terre Alius dixit. Heri Ale-
xãder populo imperabat : hodie K
populuſ ſibi imperat. Alius dixit

Heri Alexander multos potuit a morte liberare: hodie mortis laqueos (?) —

Heri Alexander multos potuit a morte liberare: hodie mortis lacula non potuit euitare. Alius dixit. Heri Alexāder ducebat exercitus: hodie ab illis ducit sepulture. Alius dixit. Heri Alexander terram premebat: hodie terra pmitur ipse. Ali9 dixit. Heri Alexandrum gentes timebant: hodie vilem eum deputant. Alius dixit. Heri Alexāder amicos hodie equales habet. Si quis igit ista consideraret dictis modis: se refrenaret. Dicitur enim de impio. Quasi sterquilinium in fine perdet. Job. xx. Ideo Ecc. xxvi. Memento finis. Melius ē enim ire ad domum luctus q̄ ad domum conuiuij. In illa eniz: finis cunctorum admonet: ⁊c. Ecc. vij.

¶ Item fuit in antiquis prouidētia diuine vltionis: ⁊ diuini examinis: Ait Tul. i. tus. q. de Dioninisio tyranno: q cum quidā amicus eius Damacles nomine laudaret copias ei9 ⁊ opes maiestatem dominatus rerum humanarum: magnificentiam edium regiaruz: negaretq3 vnq̄ quemq̄ beatiorem fuisse respōdit. Vis degustare ⁊ experiri fortunam meam: Cūq3 se id velle diceret: collocari eū fecit Dionisius in aureo lecto pulcherrimo: ⁊ mensaz parari opulentaz: pueros ⁊ iuuenes ad ministrandum electos consistere fecit. Cum autez omnes adessent delitie: ⁊ Damacles: sibi videretur fortunatus: iussit tyrānus fulgentem gladium ⁊ elimatum seta equina appensū demitti: vt penderet capiti illius ⁊ ceruicib9 Cumq3 ille: nec pulchros ministros aspiceret: nec manū ad mēsam porrigeret: nec in lectum aureum pre timore qesceret: ne gladius super caput eius caderet: ait tyrānus. Talis est vita mea: quā beatam putas. Ille vō orauit tyrānum: vt abire liceret. Unde satis videt Dionisius dclarasse: nullum beatum esse: cui aliqs timor semper impendeat: Et de hoc eodem Macrobius li. i. vnde ⁊ de Aristotelle legit: q appropinquās morti rogatus a discipulis: vt doceret bonam sententiam: respondit. Humiliatus: hunc mundu3 intraui: anxi9 vixi: turbatus exeo inscius ⁊ ignarus.

¶ Caplm. sextū. De reliquis prudentie partibus.

a D predictas tres prudētie partes possunt reduci partes prudentie quas ponit Macrobius li. i. dicēs: q prudentie insunt. ratio: intellect9 circūspectio: prouidētia docilitas: cautio. ¶ Ratio est aspectus mētis quo bonum malumq3 discernit: virtutes eligit: deum diligit: prout dicit ab Augu. de spiritu ⁊ anima. c. viij. ¶ Intellectus est vis anime quo inuisibilia percipit vt dicitur ibi: ¶ Circunspectio ē contrariorum vitiorum cautella

Cuius officium

Cuius officium est: virtutes sic
seruare: vt in vitia homo non ca
dat: put dr in morali dogmate
philosophorum. Sic enim docet
seruare frugalitatẽ: vt homo nõ
O sit prodigus nec auarus. Sic do
cet seruare fortitudinem: vt hõ
non sit temerarius nec timidus.
Et sic de aliis virtutib⁹. ¶ Pro
uidentia est notio: futurum per/
tractans euentũ. Cuius officiũ
est: ex p̃ntibus futura perpende/
re. aduersus aduenientem cala/
mitatem se consilio premunire:
put dicitur vbi. s. Et hec proui/
dentia maxime q̃ntum ad consi/
lia danda & suscipienda viguit in
antiquis. Ut enim ait Tulius de
senectute nõ viribus: aut veloci
tatib⁹: aut celeritate corporis res
magne gerunt: sed cõsilio: aucto
ritate: & sententia: Dantes ei cõ/
silia: plus agũt aliis. Similes. n.
sunt gubernatori in naui: vnde &
P in bellis parua sunt arma foris: vbi
intus non est consiliũ: ait Tulius
primo de offi. Et phi plus value
runt in bellis: cõsiliis q̃ princeps
armis: ait Tulius ibi. Ut enim dr
puer. xxiiii. Cũ dispositione init
bellum: & erit salus vbi multa cõ
silia. Ideo Alexãder obtinuit vi
ctoriam: q: consilio gubernabat
exercitũ: ait Trogus Pompei⁹
li. xi. q Alexander: cũ ad pericu
losum bellũ exercitũ eligeret: nõ
iuuenes robustos: sed veteranos
q cũ patre patruoq; militauerãt
eligebat: vt non tam milites q̃
magistros militie putares. Ordi Q
nes quoq; nemo nisi sexagenari⁹
duxit. Itaq; nemo fugã i p̄lio s;
victoriam cogitauit: nec alicui in
pedibus quicq̃ spei: sed in lacer
tis fuit. Econtra fuit de exercitu
Darii: ideo ille victor: iste victus
fuit. ¶ Docilitas vero est prudẽtia
erudiẽdi imperitos: vt per eã prius
homo seipsum: postea alios infor/
met: put dicitur in dogmate phi
losophorum. ¶ Cautio est discerne/ R
re a virtutib⁹ vitia: virtutũ speciẽ
pretendentia: put dicitur vbi. s.
Uitia enim sepe simulant se vir/
tutes: ait Sen. epla. cxiii. & Gre.
mora. xxiii. Nonnulla vitia: vir/
tutes se mentiũtur: sicut effusio
siue prodigalitas: videri vult lar
gitas: tenacitas: psimonia: & cru
delitas: iustitia aliquãdo vult vi/
deri. Ad hec vero discernenda: ne
cessaria est cautio. vt enim ait Ci
cero. Nulle sunt occultiores insi S
die q̃ que latent in similitudine
officii Troyanos enim: equus
idcirco fefellit: quia fortitudinem
Minerue mentitus est: ait ibi.
Ex his omnib⁹ prudentiores fue
runt antiqui vt patet per exẽpla
predicta

¶ Tertia pars. De temperantia.

h Is p̄habitis de prudẽtia
sequitur de tempantia. q̃
est necessaria p̄ncipanti/
bus: ait sapientia diuina: prouer.
xxxi. Noli regib⁹. o Lamuel: no T

si regibus dare vinū: q2 nullū secretuz vbi regnat ebrietas: ne forte bibant: ⁊ obliuiscantur inditiorum: ⁊ mutent cās filioꝝ paupis. Ue enim terre: cuius rex puer est. Et cuius principes mane comedunt. Ecc.x. est aūt temperātia nihil penitenduz appetere: in nullo legem moderationis excedere: sub iugo rationis cupiditatem domare. ait Macrobi⁹ li.i.
V Est etiam tempantia: rationis in libidinem atq3 alios non rectos impetus animi firma ⁊ moderata dominantio: Cui⁹ partes sunt tres scilicet. Continentia: Clemētia: Modestia ꝺm Tuliuz.ij. rhetorica li.ij.

¶ Capitulum primum. De continentia.

Continentia aūt large sūpta dicitur q̄druplicter. Naz est vel cohibitio gule: vel cohibitio luxurie. vel cohibitio cupiditatis ⁊ auaritie: vl' cohibitio ambitionis ⁊ superbie qui has supat cōcupiscētias continens est: ⁊ qui superatur ab eis incontinens: ait comētator ethi. primo. ¶ Cōtinentia primo modo scilicet gule viguit in antiquis
X Ait Vegeti⁹ li.iiij. de re militari: vbi loquitur de continentia ⁊ sobrietate principū: de Alexandro q̄ in itinere ambulās cū amicis accepto pāe vesci solit⁹ erat. Idez legitur de Scipione Emiliano: ⁊ Catonem ferūt ꝯtentuz fuisse ex vino quo remiges siue secum remigantes. Et de Hanibale legitur: q̄ ante noctem non quiescebat: ⁊ de nocte surgere solit⁹ erat: ⁊ in crepusculo ad cenam vacabat: ꝑut dr ibi. Ibi etiaz dicit de continentia admirabili exercit⁹ sub Marco Scauro: q̄ cū essz arbor pomifera in pede castroꝝ postera die intactis fructibus est relicta. Ibidē narrat: Masinissam nongentesimum etatis ānū agentem: meridie ante tabernaculum stantem vel ambulantez solitum capere cibos. Ex dictis igitur patet: q̄ non querebāt lauta vel preciosa alimēta: neq3 epulis indulgebant. Unde in gestis Romanoꝝ legitr: q̄ August⁹ Cesar: minimi erat cibi atq3 vulgaris: serariuz panē: ⁊ pisciculos minutos: ⁊ caseū bubalum manu pressum: ⁊ ficus virides appetebat. Vescebatur quocūq3 loco ⁊ tempore stomacus desiderabat. Et non solum predicta continētia viguit in viris sed etiam in feminis. ait Val. lib. primo: q̄ vini v sus Romanis feminis ignot⁹ fuit: ne in aliquod dedecus prolaberent: q2 proxim⁹ a libero patre intempantie gradus: ad incōcessam venerez eē consueuit. ¶ Itē legitur de Alexandro in epistola quam Aristoteli misit: q̄ cū per aquosam terram ⁊ inuiam Pyrrum fugientem cuz exercitu suo sequeretur: laborabat siti ꝑ grādi

exercit⁹. Et zephirus miles aquā inuentam in concauo lapide in aurata galea obtulit Alexandro: ipse sitiens: Sed potius voluit q̄ sibi consulere. Quā3 qdē aquam Alexander palā effudit: ne se bibente: alij magis sitirent. Laudauit tamē: et remunerauit militis beniuolentiam. Que res dēs feč antiquiores. ¶ Cōsimiliter continentia a voluptate luxurie fuit i antiqs. ait Val. li. i. q Cornelius Scipio missus in hyspaniam: eo momēto quo castra intrauit edixit: vt omnia que voluptatis causa erant auferrentur: et remouerentur. Mouerat eni3 eum industri⁹: q voluptas eneruat et effeminat homines. vnde in fabulis legit: q fons salinatis: igredientem in se eneruabat: et viris effeminatis sexum adimebat. Et hoc figmentum fuit in figura voluptatis: que eneruat viuentes in ea et effeminat, put dicitur li. v. de nugis philosophorū. ¶ Narrat etiam Val. li. iiij. de quodā adolescēte nomine Spurina: q cu3 esset excellentis pulchritudinis: et mira spetie plurium feminarū illustriū oculos sollicitaret: et ex hoc: viris eap et parētib⁹ se suspectum esse sentiret: oris decorem vulneribus diffudit: deformitatē q3: sanctitatis sue fidē: q̄ formā aliene libidinis irritamentu3 esse maluit. Idē ait Ambro. iij. d virginitate. vi. Iuuenem veteres fabule ferunt. eū, ppter admirādā oris pulchritudinē in amore3 incēderet feminas: vultū exarasse stigmatib⁹: ne qua eū amare posset. ¶ Et de cōtinentia Alexādri Vegetius lib. ij. dicit: q cum sibi tradita ess3 virgo eximie pulchritudinis: cuidam principi desponsata: summa abstinentia pepercit vt neq3 ea3 aspiceret: sed ad sponsum remisit. Qua re vniuerse gētis et pncipis mentes ad se recōciliauit. ¶ Consimile ait Val. li. iiij. de Scipione: q cū inter obsides q erant apud Cartaginē ab eo captam: capta esset virgo eximie forme: cū intellexisset: eā cuidam nobili desponsatam: vocas parentibus et sponso: eam inuiolatam illis tradidit aurumq3 pro puelle redemptione allatum: in dotem virgini: et munus nuptiale dedit. Qua ɔtinentia et munificentia illop sibi animos applicauit. ¶ De vera quoq3 continentia Xenocratis: ait ibi Val. q apd Athenas nobile scortū spopōdit iuuenibus posse corrumpe temperantiam eius. et nocte veniens iuxta eum accubuit. nec eius cō tinentiam in aliquo labefecit. Et deridētib⁹ adolescentibus: q ei⁹ animū illecebris flectere non valuisset: pactum victorie precium repetentibus: rñdit se nō de statua sed de hoīe pignus posuisse. Vocauit enim philosophum statuam propter eius immobilem

G H I
continentiam. ¶ Hanc eniz cõtinentiaz docuerunt philosophi. vnde legitur li.vi.ð nugis phoꝝ de Pictagora.ꝙ cũ audiſſz Terconam al' Chortonã ciuitatem lasciuijs indulgentem: illuc venit: ⁊ laudabat quottidie virtutez: ac vitia luxurie denudabat. Matronarum doctrinam sepatam a viris: ⁊ pueroꝝ a parentib⁹ frequẽter habebat. Docebat has pudicitiam ⁊ obsequia in viros: illos modestiam ⁊ litterarum studiuz ⁊ velut genitricez virtutum frugalitatẽ omnibus ingerebat. Cõsecutusqꝫ est disputationum assiduitate: vt matrone ornatas vestes ⁊ cetera dignitatis ornamenta quasi luxurie instrumenta deponerent: eaqꝫ delata in Iouis edem: ipsi dee consecrauerũt: pferentes vera ornamenta matronarum.s. pudicitiaz non vestes. Et vt efficatius hortaret: ab omni animantium edulio dicitur abstinuisse. De continentia etiaz caste mulieris legitur lib.iij.de nugis philosophoꝝ: ꝙ cuz viro ei⁹ nomine Duellio exprobratũ eẽt: ꝙ oris vitio fedatus esset scilz ꝙ malũ anhelitum haberet: ⁊ ipse conquererel vxori: ꝙ eũ nõ monuerat: ð hoc querere medicinã respondit illa. Hoc fecissem: nisi crederem: sic omnium viroruz ora olere. Verisimile est: ꝙ os suum: ori viri alterius non applicauerat. ¶ Simili modo continentia a cupiditate auaritie viguit in antiquis. Non enim ambiebant dominari ꝓpter pecuniam: sed ꝓpter gloriaz ⁊ reipublice custodiam. vnde Val'.li.iij. dicit: ꝙ cũ Scipio accusarel de pecunia: senatui respondit. Cum totã potestati vestre subiecerim aphricaz: nihil ex ea quod meũ eẽt preter cognomẽ retuli. Fuit enim dict⁹ Scipio aphricanus: qꝛ Aphricã deuicit. Et addidit. Non me punice.i. Aphricane: neqꝫ fratrem meũ Asiane.i. de Asia gaze auarum reddiderunt: sed vterqꝫ nostrum magis inuidia ꝙ̃ pecunia locupletior est. hoc ait: qꝛ inuidia est respectu maioruz. Job.v. paruulum occidit inuidia. Est ergo sensus. Locupletior iuidia idest virtutibus quibus inuidel. Narrat etiaz ibi Val'. Manchne Curio ⁊ eius cõtinentia: ꝙ fuit norma Romane frugalitatis: ⁊ specimẽ fortitudinis. ad quez cũ legati Sãnitiũ venissent in agresti scãno assidentẽ foco: atqꝫ in catino ligneo cenantez: magnumqꝫ auri pondus attulissent: ac benignis verbis inuitarent: vt auro vti vellet: vultuz risu soluit dicẽs Superuacue ne dicaz inepte auruz attulistis. Ite ⁊ dicite samnitibus Manchnẽ Curiũ male locupletib⁹ imperare: ꝙ̃ eũ fieri locupletem. At istud vt ꝑciosum: ita malo homini excogitatũ munus reffertote: ⁊ mementote: me
M N O

neq; in acie vinci: neq; pecunia
M posse corrũpi. ¶ Idez: cũ Pyr
rum regem exegisset: et vicisset:
nihil omnino ex preda regia atti
git q̃ exercitũ vrbẽq; ditauerat:
et popularis assignationis modũ
non excessit extimans paruz ydo
neum ciuem reipublice: qui eo
qđ reliquis tribueretur content⁹
non est. ¶ Ibidem narrat đ Fa
bricio lucino: cui cum per lega-
tos a sannitib⁹ essent donaria mis
sa: omnia remisit: cõtinentie sue
N beneficio prediues sine pecunia:
sine vsu familie alende comitat⁹
qr eũ locupletem faciebat ñ mul
ta possidere: sed modica deside-
rare. ¶ Ibi etiã narrat đ Quin
to Tuberone. Cui cũ gens etheo
rum vasa argentea magno pon
dere exquisita arte fabricata per
legatos misisset: qui retulerãt: se
vidisse vasa fictilia in mensa ei⁹:
iussit eos abire cum sarcinis suis
monitos: ne continentie q̃si pau-
pertati succurrendum putarent.
¶ Consimiliter narratur de cõ-
tinentia Anathocles regis lib. v.
de nugis philosophorum vbi di
citur: q; auro tanq; fictilibus: et
O fictilibus tanq; auro vtendũ est:
longeq; prestantius est: morib⁹
splendescere q̃ rebus. Ferunt. n.
Anathocletam regem in fictili-
bus vasis cenasse: q̃rentiq; cãm
respondit. Rex ego Sicilie cum
sim: figulo satus genitore. Fortu
nam reuerenter habe: quicunq;

repente: Diues ab exili pgredie-
re domo. Considerans enim hu
milem ortum suum: vasis fictili
bus content⁹ erat. Huius autez
cõtinentie causa fuit in eis: quia
vtilitatẽ reipublice non ppriã in-
tendebant. vt enim dicit Valeri⁹
vbi. s. patrie rem non suaz q̃sq;
gere pcurabat: pauperq; in diui
te imperio: q̃ diues in paupere P
versari malebat. Et ponit exem
pla de ɔsimilibus: qui adeo pau
peres moriebant: q; si habebant
vñ traderent filias suas nuptijs.
Illustrium tamen viroꝝ inopie
a senatu succurrebat: et eorum fi
lias consueuit senatus honorabi
liter nuptijs tradere. Idõ vere ait
Aug. epl'a. v. Qui prudenti⁹ attẽ
dunt: plus dolenduz est: paupta
tem q̃ opulentiam perisse Ro-
manaz. In illa eniz scilz paupta-
te. morum integritas seruabatur
Per hanc' scilicet opulentiã: nõ
muros vrbis: sz hoiuz mẽtes: di-
ra neqtia: oi peior hoste corupit
iuxta illud Iuuenalis. Nullum
crimen abest: facinusq; libidinis
ex quo. Pauptas Romana pe Q
rijt. ¶ Ex dictis patet: qualiter fu
it in eis continentia ambitionis
et superbie. Non enim dñari ap
petebant, ambitiose et arrogãter
sed reipublice proficere: et eã vtili
ter gubernare. Et in laborib⁹ su-
is condescendebant: et in militijs
cum suis laborabant. vñ in lau-
dem Iulij Cesaris dicit: q; nũq;

dixit militibus suis ite: sed venite dicens: q labor cū duce participatus videtur militibus minor. vnde de ipso legitur lib.iij.de nugis philosophorum: q cū veteranus quidā periclitaret coram iudicibus: rogauit Cesarem: vt adesset in publico.s.ad eū adiuuandum.cui cum Cesar daret bonū aduocatum: rñdit ille. O Cesar: te periclitante in bello Asiatico: non vicarium quesiui: sed pro te ipse ego pugnaui: detexitq cicatrices vulnerum que ibi susceperit Erubuit Cesar: venitq in aduocationem. Verebatur enim non tantum supbus: sed ēt ingratus videri. vnde ait ibi. Qui nō laborat: vt militibus carus sit: militē amare nescit. ¶ Consimile narrat Señ.li.iij.de ira.de Antigono rege: q cum qdam nocte audisset quosdā ex milit' oia mala imp̄cātes regi: q eos duxerat in illud iter & locum: accessit ad eos qui maxie laborabant. Qui cum eos adiuuaret: & ignorarēt a quo iuuarent: admonuit eos di. Jam maledixistis Antigono cuius vitio in has miserias incidistis. Nunc bene optate ei: q vos ex hac voragie eduxit. Mira regis humilitas: qui nō dedignat' est condescendere laborantibus & mira patientia: q: non est indignatus sibi maledicentibus.

¶ Qualiter autē dicta q̄druplex cōtinentia viguit in philosophis planum est. His enim mōis cōtinere: est opus phie. Leuatio.n. egritudinum: formidinum: & cupiditatum: est fruct' vltim' phie ait Tul.i.tus.q. vt enim ait ibi li. ij. philosophia est cultura animi Hec extrahit vitia radicit': mundat animos: & preparat: vt fruct' ferant: &c. vnde sicut dicit Papias: Achademia fuit villa freqnti terremotu cōcussa: distans miliario ab Athenis. Hanc phi elegerunt.s. Plato & sui: vt se timore a libidine ɔtinerent: & ab alijs cessantes: studio phie vacarēt. et ide dicti sūt Achademici. ¶ Nā de continentia Diogenis ait Valeri.li.iiij. q ɔtinentiā ei' Alexā. vincere non potuit. ad quem in sole sedentem cum accessisset: hortareturq: vt si q̄ sibi p̄stari vellet indicaret: vir robuste p̄stantie inquit. Vellem de ceteris: vt a sole mihi non obstes.i.non stes inter me & solem. Ex hoc aūt exiuit sententia. Alexander gradu suo Diogenem diuitijs pellere tēptauit: sed celeri' Darium armis.s. pellere potuit gradu suo regali. Jō Sene.v.de bn̄ficijs dicit: q Diogenes multo potentior & locupletior fuit Alexandro omnia possidente. Plus.n.erat qō hic nolebat accipere: q̄ qō posset ille dare. Et ipsa die vict' est Alex. q: vidit hoiem: cui nec dare posset aliquid: nec eripe. ¶ De hui' q̄ q abstinentia diffusius narrat

Hiero. ꝯ Iouiñ. di. ꝙ palio du plici vsus sit ꝓpter frigus: peram pro cellario secum portauit: ꝛ clauam ad corpusculi fragilitatem su stentādam. Habitauit in portaꝝ vestibulis ꝛ porticibus ciuitatum: vsq₃ quaq₃ ꝓfitens vex: ꝛ trāseū tium abigens aut notans vitia q̄ mores fedabāt. Qui cūm dolio habitaret: ꝛ se torqueret: domū volubilem se habere vetabat: ꝛ secum tēpibus immutantē. Frigore os dolij vertebat in meridiē: estate: ad septentrionem: ꝛ vbicunq₃ sol se iclinaret: Diogenis simul pretorium vertebat. ¶ Quodam quoq₃ tēpe: cū in vsu potandi: calicem ligneū portaret: vidēs puerum manu concaua bibere elisit calicem in terra dicens. Nesciebā ꝙ natura haberet poculū. Et sic postea semper cum manibus bibit. Nunq̄ aliqd de animi rigore remisit: in eodem vult⁹ tenore etiam aduersis interpolantibus ꝑstitit: vt plene eum socraticū nosceret: calcatisq₃ turbinib⁹ fortuitorum aduersus omnē dolorem ꝛ miserias vniformi ꝓposito perdurauit. Dicebat. n. semꝑ alienum a philosopho: ꝛ i potestate animi sui esse in quem fortune qppiam licet. ¶ Uirtutem animi ꝛ patientiam ei⁹: mors indicat. Nam cū ad agonem olympicū senex pgeret: febre apprehensus accubuit i crepidine vie: volētibusq₃ amicis eum aut in iamētum: aut in vehiculum tollere: nō acquieuit: sed transiens ad arboris vmbrā ait: Abite queso ꝛ spectatum ꝑgite hec nox: me aut victorem ꝓbabit: aut victum. Si febrem vicero: ad agonem veniā: si me vicerit: ad inferna descendam. Estimandū est: ꝙ inferna vocat statū anime ꝑ sepationem a corpore. ¶ De ꝯtinentia aliorum philosophoꝝ ait Hiero. epl'a. xxv. di. ꝙ Socrates Theban⁹ homo ꝯdam ditissimus: cum ad philosophandū Athenas pgeret: magnum auri pondus abiecit: neq₃ putauit: se posse virtutem simul ꝛ diuitias possidere. Idē epl'a. cxvi. de alio qui ait Abite in ꝓfundum male cupiditates. Ego vos mergam: ne submergar a vobis. Abiecitq₃ pecuniam. ¶ Consimil'r ait Seneca libro de constātia sapientis: ꝙ cum Democritus Magetam cepisset: Stipho philosophus ab eo interrogatus si aliquid perdidisset: nihil iquit: omnia mea mecum sunt. Et tamen patrimoniū ꝛ filios hostes rapuerant: qui inuictum ꝛ indemnē se testatus ē. Habebat enim vera bona: in q̄ non est manus iniectio. Et dissipata ac dirupta: non sua sed aduenticia iudicabat: ideo non vt sua dilexerat: Nec talia: bona esse reputabant philosophi. vt. n. ait Ualerius libro. vij. Anaxagoras prudenter respondit interroganti: si quis esset beatus. Nemo

inquit ex his quos tu felices pu/
tas. sed cum in numero eorū re
peries qui a te miseri creduntur.
Non est ille diuitijs aut honori/
bus habendis: sed aut ruris exi
gui: aut non ambitiose doctrine
fidelis cultor: i secessu magis ꝙ̄
in fronte beatior idest inuisibilr
potius ꝙ̄ visibiliter.

¶ Capitulum secundum. De cle
mentia.

D His habitis de continen/
tia: sequitur pars secūda
temperantie: que est cle/
mentia. Est autem clementia: tē/
perantia animi in potestate vlci/
scendi scilicet lenitas superioris
erga inferiorez: vel inclinatio ani
mi ad lenitatez in pena exigēda
ait Sen̄. ij. de clementia. Et ē ple
nior ꝙ̄ venia ⁊ honestior: qr ve/
nia ē debite pene remissio: vt ait
ibi. Ex his patet ꝙ clementia est
quattuor modis. s. In ꝯpatiēdo
affectualiter alienis malis. In re
mittendo perfectibiliter maluz fa
cientibus. In dando largiter in/
gratis ⁊ indignis. In ꝯdescendē
doqꝫ humiliter suis. Et his mo/
E dis viguit in antiqs. Ut enim ait
Sen̄. li. i. de clementia: quid ma
gis decorū regenti ꝙ̄ clementia
quibuscūqꝫ modis: ⁊ quocunqꝫ
iure positus sit? Et ponit exem/
pluz. Rex apum sine aculeo est:
Noluit enim natura neqꝫ seuuz
esse: neqꝫ vltionez petere: telūqꝫ
detraxit: ⁊ iram eius inhermem
esse voluit: exemplum hoc ma/
gnis regibus ingerēs. Pudeat
enim: ab exiguis animalib⁹ non
trahere mores: ait ibidez. I
¶ De
clementia principum in ꝯpatien
do etiā hostib⁹ ait Ual. ꝙ Mar
cus Marcellus: captis ab eo sy
racusanis: cum esset in arce con
stitutus: ⁊ opulentissime condaz
vrbis tunc afflicte fortunaz ex al
to cerneret: ⁊ casum lugubrē: fle
tum cohibere nō potuit. Narrat
etiam: ꝙ cū Cesar caput Pom
pei capitalis eius inimici aspice/
ret: pias lachrymas ddit. ¶ Eō
similr ēt ait de clemētia in remit/
tendo male facta: ⁊ dando bona K
indignis. Ait enim de clementia
Pompei erga regem Armenie
qui contra Romanos bella ma
gna gesserat: victū in conspectu
suo supplicem iacere diutius nō
est passus: sed benignis verbis re
creatum diadema quod abiece/ L
rat: capiti reponi fecit: ⁊ in pristi/
num fortune habitum restituit.
eque pulchrum iudicans ⁊ vin/
cere reges ⁊ facere. ¶ Similiter
narrat de quodam cōsule Pau
lo nomine: ꝙ cum quendam re
gem captum ad se adduci audi/
ret: occurrit ei: ⁊ volētē ad genua
ꝓcūbere: dextera alleuauit. Naz
⁊ si egregium est hostez deijcere
nō minus laudabile est: infelici
scire misereri. M
¶ Narrat ibidem
de cesare: ꝙ audita morte Cato
nis: dixit: se illius glorie inuidere

patrimonium q̄ eius liberis suis
icolume seruauit. Sic eni instruit
Uirgilius ⁊ recitat Augu. de
I ci. c. xiiij. Tu regem imperio po-
pulos Romane memento. He
tibi artes erunt pacis imponere
mores. Parcere subiectis: ⁊ de-
bellare superbos. Hec est in sum
mis: gloria summa viris. Et ali-
bi Ethic⁹. Est piger ad penas p̄n
ceps: ad premia velox. Quiq̄ do
let: quotiēs cogit esse ferox. ¶ Itē
clementes erant antiqui in dãdo
idignis ⁊ remittēdo'. Un̄ Ual. li.
v. Libalitat̄ inq̄t duo sunt comi
tes: humanitas ⁊ clementia. Se
K natus Romani acta fuerunt hu-
manissima ⁊ clemētissima. Et po
nit exemplum: ꝙ cum legati Car
thaginenses ad captiuos redimē
dos in vrbem venissent: protin⁹
eius nulla accepta pecunia reddi
ti sunt iuuenes numero duo mi-
L milia quingenti quadragita tres
Tantum hostium exercitum di-
missum: tantam pecuniam con-
temptam: tot iniurijs veniam da
tam: ipos legatos obstupuisse ar
bitror. ⁊ dixisse: O munificentiã
gentis Romane: deorum beni-
gnitati equandam. ⁊c. Ait Soli.
li. i. de Cesare: ꝙ quos armis su-
begerat: clementia magis vicit.
¶ Consimiliter clementia prin-
cipum ad inferiores eis cōdescē
dēdo magna fuit in antiquis. Si
M cut legit de Cesare qui ait. Qui
non laborat: vt militibus suis ca
rus sit: militez nescit amare: vt ha
bitum est. Nihil enim reddit p̄n
cipem tam carum militibus sicut
benignitas: Unde legitur de tyrã
no in gestibus romanorum ꝙ cū
argueretur: ꝙ in omnes vltra q̄
Imperatorem decebat' cōmunis
esset. i. condescendendo clemen-
N ter oib⁹: rn̄dit: se talē velle Im-
peratorē eē priuatis q̄lē impatorē
q̄sq̄ priuat⁹ optaret. ¶ De Ale
xandro ait Ual. ꝙ precipuū amo
rem a militib⁹ meruit sua clemē
tia. De quo ait: ꝙ cum in tempe-
state duceret exercitum: militem
confectum senio: ⁊ frigore obstu
pefactum respexit ipse sedens in
sede sublimi ꝓpinqua igni. Sta
timq̄ descendit. ⁊ manibus suis
illum in sua sede imposuit: id salu
O tare sibi futurum dicens: ⁊ quod
apud persas capitale extitisset: so
lum regium occupasse. Quid igi
tur mirum si sub eo duce milita-
re: iocundum ducebant: cui mili
tum incolumitas: ꝓprio fastigio
carior erat? ¶ Legitur etiam de
Alexandro in ep̄la eius ad Ari
stotellem, ꝙ cum deuicisset Pyr-
rum superbissimum ⁊ ditissimum
sibi statim regna restituit. Qui vt
insperato honore dotat⁹ est om-
nes thesauros quos absconderat
sibi ostēdit: eumq̄ ⁊ suos ditauit
ac sibi fidelissimus postea fuit q
fuerat inimicus.

¶ Capitulum tertium: De mo-
destia.

Non solū aūt pdicte partes tēperātie viguerūt in antiqs: sz ēt tertia ps q̄ est modestia est autez modestia scia rerum que aguntur aut dicū tur colloquendarum: ait Tul.li.i.de offi. Et dicitur a modo i quo nec plus nec minus: ait Aug: de beata vita. Ex quo igitur fuerunt virtutibus prediti. planum est: q̄ ꝛ modestia. Unde de Tito dr: q̄ in morte nullum factum recoluit penitentum excepto vno: qđ tn̄ non perdidit: nec cuiq̄ notū fec. Quod euenit: quia omnia modeste egit que agenda erāt. Ad has partes temparantie reducuntur partes quas ponit Macrobius li.i. dicens. Temperantiam sequitur verecundia: Abstinentia: Castitas: Moderatio: Parcitas: Sobrietas: Pudicitia. Quibus pn̄t exēpla suprapositta adaptari.

P

Q

¶ Quarta pars de fortitudine.

Consequenter videndum est de fortitudie qualiter viguit in antiquis: non ea que ē corporalis sed q̄ virtualis ꝛ mentalis. Ait Macrobius li.i. Fortitudinis est: animum supra periculi metuz agere: nihil nisi turpia timeř: aduersa ꝛ ꝓspera fortiter tollerare: Est enim fortitudo: rerum magnarum contē ptio ꝛ laboris cum vtilitatis rōe perpessio. ait Tul.ij. rhetori.li.iij. vel vt ait idem rhetori.i.li.ij. Fortitudo est: considerata periculoꝝ susceptio. Cui⁹ partes sunt: Magnificētia: Fidentia: Pacientia: perseuerantia.

R

¶ Capitulum primum. De magnificentia.

Est autem magnificentia: magnarum ꝛ excelsarum reruz cum animi āpla ꝛ splēdida ꝓpositione agitatio ꝛ administratio: ait Tuli. vbi s̄. Et hec magnificētia vel ē cordis: dedignando subici vilitatib⁹ aut priuari libertatibus. Uel est oris profitendo veritatem in sermonibus vel est operis: magnifice agendo in effectibus. ¶ Prima magnificentia: erant prediti antiqui: ꝛ debet esse preditus cor hois. Est enim proprium hois habere gloriosum spiritum querentem vbi honestissime viuat non vbi tutissime: ait Sen. ep'a cvj. Ideo debet dedignari vilib⁹ maxime peccatis. Unde Sene. epistola. lxviij. Ad maiora natus sum q̄ vt sim corporis mei mancipium. Et idem alibi. Si scirem deos ignoscituros: ꝛ homines ignoraturos: peccare d̄dignarer ¶ Item hec magnificentia dedignaě priuari debita libertate. Ut enim ait Ual. li.vi. Cū perusinorum captū esset a Romanis: aliquibus interfectis: aliquibus captis: tn̄ Italici sanguinis obliuisci non potuerunt. Cum eniz nullum auxilium: nisi in precibus re

V

S

X

T

Y

V ſtaret his q capti erant princeps
eorum interrogatus: quam penã
mererent ipse ⁊ sui: respondit: ꝙ
eam quam mererent illi q se di/
gnos iudicant libertate. At q̃ cuȝ
vlterius quereret: qualem cũ eis
pacem Romani habituri essent
impunitate donata: rñdit constã
ter. Si bonam dederitis pacem
perpetuam habebitis: si malam
non diuturnam. Qua de re factũ
est: vt victis non solum venia: sȝ
⁊ beniuolentiã Romãe ciuitatis
daret. ¶ Item magnificentia fu
it in eis in profitendo verum in
sermonibus. Ut enim ait Ualeri
us vbi. s̄. Cum Gelinus vltime
senectutis accusaret Libonem:
Pompeius magnus exprobãs
X ei etatem: dixit illuȝ ab inferis eẽ
remissum ad accusandum. Qua
si dicat: eum fuisse mortuuȝ p̃se/
nectute: ⁊ post resuscitatum. Rñ
dit constanter. Non mentiris in
quit Pompee. Uenio eniȝ ab in
feris: vbi dum moratus sum. vi/
di multos deflentes ⁊ conquerẽ/
tes: iussu tuo iniuste occisos. For
tissimum enim erat tunc: Pom
peio maledicere: ⁊ tñ ex forti ma
gnificentia expressit sibi constan
tissime veritatem. ¶ Narrat ibi/
dem: ꝙ mulier quedam imerẽs
i. sine causa damnata a Philip/
Y po rege temulento. prouocarẽ in
quit. i. appellarem ad Philippũ
sed ad sobriuȝ. Qua voce excus/
sit rex crapulam: ⁊ causa diligẽ/
ter inspecta: iustiorem coegit sub
ire sñiam. ¶ Ibidem ait: ꝙ om
nibus Syracusanis expetentib⁹
exitum Dyonisij tyranni: propter
nimiam morum acerbitateȝ mu
lier quedaȝ vltime senectutis ora
bat deos: vt incolumis ⁊ super/
stes esset. Quod vt agnouit ille:
indebitam admirans beniuolen
tiam vocat eam: inquirẽs q̃ me
rito suo id faceret. Respondit illa
Cum essem puella ⁊ grauem ha
berem⁹ Tyrãnum: eo carere cu/
piebamus. Quo interfecto: arceȝ
deterior occupauit: cui⁹ domina/
tionem finiri magis orabamus.
Sed ⁊ illo subtracto: tertium te Z
importuniorem omnib⁹ habere
cepimus. Timẽs igit: ne si tu fue
ris absũptus: deterior in locũ tu
um succedat: caput meum ꝓ sa/
lute tua deuoueo. ¶ Ualebant enĩ
antiqui veridici: dicendo verita/
tem mori: q̃ȝ tacita veritate viue
re. Unde. Ual. li. vij. dicit: ꝙ cuȝ
Aristotelles Calistenem audito/
rem suum ad Alexandrum mit/
teret: monuit: vt sibi aut nũq̃ȝ lo
queret aut iocundissime. s. loq̃n/
do sibi placentia. Ut apud regias
aures vel silentio esset tutior: vel
sermõe acceptior. At ille. Ut Ale A
xandrum vidit gaudentem per/
sica salutatione: dimiserat eniȝ ri
tum proprie gentis assumens ri/
tum persarum: eũ obiurgat: ⁊ ad
macedonicos mores: inuitum re
uocare perseuerat: Propter qđ

occidi iussus est. Unde & de Dio
gene dictũ est.s. q erat vsq; q̃q;
profitens verum. De quo Vale.
li.iiij. dicit. q cum sibi olera lauã
ti Aristipus diceret. si Dionisium
adulari velles. ista non ederes:
imo inquit ille: si tu ista ese.i. ede
B re velles Dyonisium non adula
res. Valebat enim oleribus vi
uere & verum dicere: q̃ epulis
regijs saginari: & Regi adulari.
¶ Hec fuit magnificentia prin/
cipum antiquorum: ait Val. lib.
vi. q cum post duo prelia Dari/
us in quibus victus fuerat misis
set ad Alexandrum offerens si/
bi partem regni: & filiam in ma/
trimonium cũ decem centũ mili
C bus talentorũ. & Parmenio pn
ceps militie diceret: si ipse eẽt Ale
xander: se vsurum tali conditiõe
respondit Alexander. Qd meum
ẽ offert mihi: & ego vterer si essem
Parmẽio. Quasi dicat. Cor me
um magnificum est: nec est mi/
hi magnum quod tibi videt mul
tum.

¶ Capitulum secundum. De fi/
dentia.

Simili modo confidẽtia
que est pars secũda for/
titudis viguit apud eos
Est autem confidentia: per quam
magnis & honestis rebus anim⁹
multum in se fidentie collocat: ait
Tul. rhetorica.ij. li.ij. Unde de fi
dentia Alexãdri ait Val. li.iij. q
D cum Alexãder infirmaret: & om
nes medici ad vnam potionem
sniam direxissent: quam potionẽ
debebat sibi Philippus medi/
cus porrigere: Tũc superuenerũt G
lre Parmenionis monentes
Alexandrum: vt caueret insidias
Philippi: Quas cũ legisset Ale
xander: medicamentum hausit:
litterasq; legendas postea Phi
lippo tradidit. Constanti eni fidẽ
tia. prius sumpsit potionẽ: q̃ me
dico diceret suspitionem. Ob ma
gnam enim fidentiam quam ha
buit in amico non de leui credi/
dit de eo malum. ¶ Consimilr
ait de Platone li.iiij. q cum au
disset: Xenocratem discipulum
eius multa improperia de se dixis
se: criminationẽ respuit. Et cũ in
dex instaret querens cãm q̃re non H
crederet: adiecit: non esse credibi
le: vt quem tantopere diligeret: in
uicem ab eo non diligeret. Qui
cum iurare se diceret qd indica/
bat. respondit Plato: nunq̃ Xe
nocratẽ illa dixisse: nisi dici expe
dire vidisset. ¶ Idem narrat li.
iiij. de quodam claudo: cui cũ ex
probratum esset. q in aciem clau
dus descenderat: respondit ille:
sibi propositũ esse pugnare nõ fu I
gere: quod claudus facere nõ po
terat. Ideo non debuit increpari
de eo q claudus in aciẽ descẽdis/
set. ¶ Similiter de alio: cui cũ so
cius diceret. solem obscurari sa/
gittis persarum. s. propter multi/
tudinem earum. rñdit. Bene vat/

ras in vmbra enim melius pre/
liabimur. Hoc enim ex ingēti fi/
ducia locutus est. ❡ Legit ibidē
G de quodam Spartano: q̄ cū oñ
deret hosti muros excelsos: rñ/
dit ille. Si mulibus muros istos
comparastis: recte fecistis: si vo
viris turpiter. Videbat enim sibi
q̄ mulierū non virorū esset mu
rorum tutellā exquirere.

❡ Capitulum tertium. De pati/
entia.

I Equitur videre qualiter
fuerunt prediti patientia
que est tertia pars fortitu
dinis Est autem patientia. hone
statis aut vtilitatis cā: rerum ar/
duarum & difficilium voluntaria
& diuturna perpessio: ait Tul. vbi
s. Loquendo autem vulgariter
H de patiētia dr̄ quadrupliciter. vel
in sustinentia contumeliarum: &
improperiorum in verbis vel in
perpessione longanimi penarū
in corporibus. Vel in remissione
iniuriarum in mala facientibus.
Vel in moderatione disciplinarū
in correctionibus: Fuerunt enim
antiqui prediti patientia prio mo
do dicta. Vel de Alexandro legit
li. iij. de nugis philosophorū: q̄
I cum Antigonus sibi diceret: eta
ti tue iā iā regnare non conuenit
pudetq̄: in corpe regis volupta/
tem luxurie dñari. Quasi dicat.
Indignus es regno ratione eta/
tis: & voluptatis. Quod tñ Alexā
der patientissime tulit. ❡ De pa
tientia q̄q̄ Alexandri erga Pir
ratā habitū ē. s. in pncipio ❡ Eo
dem li. legit de patiētia Julij Ce
saris. Cum enim caluitium gra/
uiter ferret: & capillum defluentē
a ceruice ad frontem conuoca/
ret: milite dicente: facilius est te K
Cesar caluum non esse: q̄ in Ro
mano exercitu: me timide quic/
q̄ egisse: vel acturum eē. Quod
tamen patienter tulit. Cūq̄ d eo
essent famosi libelli: & ioculatoria
carmia publice diuulgata: & hoc
ad improperium eius patiēter su
stulit. Et cum quidā maternam
eius originē despitiens: panificū
eum vocaret: ridendo pertulit.
❡ Ibidem legit de Augusto Ce
sare: q̄ cum quidā sibi diceret. o L
tyrāne: respondit. Si essem non
diceres. ❡ Et ibidem de Scipio
ne Aphricano: q̄ cum qdam eū
parum pugnantē dicerent: & eū
arguerent: respondit. Imperato
rem me peperit mater mea: non
bellatorem d Theodosio: quoq̄
Imperatore legitur ibidem: & in
Codice: q̄ ait. Si quis nomina
nostra crediderit maledicto lacel M
scenda nolumus: eum pena sub/
iugari: quoniam si ex leuitate p/
cessit contemnendū est: si ab in/
fantia: miseratione dignū: si ab
iniuria: remittendum. ❡ Ibidē
legit de Vespasiano: cui cum qui
dam diceret: vulpem citius posse
mutare: q̄ eius animum: vllum
posse mutare: eo q̄ pecunie cupi

dus esset: nec auaritiam minue/ret processus etatis: dixisse fertur Huiusmodi hominib⁹ debem⁹ risum: nobis correctionem: penā criminosis. ¶ De patientia Antigoni ait Sen̄. iij. de ira: q͂ cū audiret: aliquos de se mala estimare ⁊ proloqui: cum inter dicentes ⁊ se audientez esset sola palla: illā leniter cōmouit dicens. Discedite hinc: ne rex audiat vos. ¶ De patientia philosophorū legit lib. de nugis philosophorum: q͂ Aristipus cuidaz maledicenti sibi rn̄dit. Et tu lingue tue sic ego auriū mearum dn̄s sum. Quasi dicat. Sicut tu potes loqui mala ligua tua: Sic ego audire auribus meis. ¶ Ibidem legit: q͂ Antistenes cuidam dicenti sibi: mala dixit ille tibi. i. mala dixit de te. rn̄/pondit. Non curo: q͂ auditus dz esse robustior lingua. ¶ Ibidez legit: q͂ Tytatius maledicenti sibi respondit Tu didicisti maledicere: ego didici teste conscia maledicta contemnere. ¶ Et ibidē de Diogene: q͂ cum amicus nūtiaret ei dicens: cuncti te vituperant: respondit. Oportet sapientiam ab insipientibus feriri: ⁊ meliorem se indicat: lingua mala eū quem carpit. ¶ Ad patientiam hanc habendam studebant ph̄i. Sicut enim legit lib. v. de nugis ph̄orum. Socratem interrogauit Alchipiades quare Xantipez vxorem suam iurgiosam: ⁊ que die noctuq͂ mulieribus scatebat molestijs domi nō abigeret. Cui philosophus. Cum talem domi perpetior: assuesco: ⁊ exerceor: vt ceterorum foris petulantiam ⁊ iniuriam facilius feram. ¶ Similiter patientia secundo modo dicta. s. in penarum perpessione viuit in antiquis. ait Val. lib. vi. de Theodoro Syreneo? q͂ cum Lisimacus rex iussisset: eū cruci affigi: rn̄dit Terribile hoc sit purpuratis tuis. mea aūt nihil interest: an humi an in sublimi putrefiam. ¶ Unde ⁊ supra positū est exemplum de patientia pueri assistentis Alexadro sacrificanti sustinētis longanimiter brachij cōbustionem: prout ait Vale. li. iiij. Ubi similiter ait de patiētia Pōpei q̄ digitum cremanduz prebuit. dum Senatus consilia proderet iuberetur. Quam combustionem: patienter sustinuit. ¶ Ibidem ait de zenone: cuius impositi in eculeo neq͂ supplex vox: neq͂ miserabilis eiulatus: sed fortis exhortatio qua tocius orbis animuz fortunamq͂ mutauit. In tātum enim persuasit: vt tyrannus qui eum puniebat: lapidibus prosterneret. ¶ Ibidem ait de alio zenone: a quo in eculeo existente cum Eltardus tyrānus quereret qui erant premeditantes de nece sua: rn̄dit: velle sibi aliquid dicere in secreto. Laxatoq͂ eculeo: aurē ipsius morsu arripuit: nec ante di

misit q̃ [et] ipse vita: [et] ille: ea parte corporis priuaret: ¶ Et ibidem de Anaxarco: quem cum tyrān⁹ puniri faceret: [et] sibi amputationē lingue cominaret. non erit inquit hec pars corporis mei tue ditionis. Et mox linguam dentib⁹ abscindens. cōmasticatam: in os tyranni eripuit. ¶ Ibidem ait: q͏ Leonides nobilis Spartan⁹ cū trecentis ciuibus pugnauit cōtra Xersem regem pro patria libertate. Quos alacri animo hortatus est dicens: Prandete commilitones mei tanq̃ apud iferos cenaturi. Cui omnes intrepidi paruerunt: Denuntiauit enim eis nihil restare nisi mortem: [et] animauit eos ad omnia patienter tolerāda. ¶ Item patientia tertio mō dicta. que est in iniuriarū remissione erant prediti antiqui. Unde Cicero de laude cesaris ait: q͏ nihil solebat obliuisci nisi iniurias: prout dicit Aug. epistola. v. vbi [et] ait. Dicebat ne hoc tam magnus laudator: aut tam magnus adulator. Si dicebat laudator: talem esse Cesarem nouerat. Si adulator dicebat: talem esse debere pn cipem ostēdebat: qualem illū fallaciter predicabat. Unde [et] hoc est non reddere malū pro malo. s. abstinere a libidie vlciscēdi. Qd̄ est accepta iniuria male ignoscere q̃ persequi: [et] nihil nisi iniurias obliuisci: ait ibidem Augusti. Et non solum obliuiscit̄ sapiens iniuriarum: sed etiā negat: se iniurias recepisse. ait Sen̄. de constantia sapientis: inquirens. Sapiens alapis percussus quid faciet: Et respondet. Quod fecit Cato. Cum os sibi percussum esset. Nam excanduit non iudicauit iniuriam non remisit. s. tn̄: sed factum fuisse sibi negauit: hoc enī visum fuit honestius inter alia. X ¶ De tali etiam patientia Philippi regis. ait Sen̄. iij. de ira. Ad quem cum venissent legati Athenienses. eorum audita legatione benigne ait Philippus. Dicite quid possū qd̄ sit gratum Atheniensibus: respondit Damachares vnus ꝺ legatis. Te inquit suspendere. s. esset gratum eis. Cum q̄ circunstantes indignati: in eū Y vellent irruere: iussit eum rex incolumem dimitti: dicens ceteris legatis. Nunciate Atheniensibus: multo superbiores eē q illa dicunt: q̃ qui impune audiunt. ¶ Item ꝺ Alexandro dr̄ ibi: q͏ cum miles quidam de persis: cui Darius promiserat partem regni cum filia: si occideret Alexādrū cum percussisset eum: capt⁹ a militibus Alexan. confessus est propter quod hoc fecerit. Alexāder autem promissum Darij: [et] militis audaciam considerans: laudatum remisit ad suos indemnē Z ¶ Ibidem legitur de Antigone q͏ cum greci ab eo obsiderentur in castris: illi fiducia loci seden-

A teo: multa loquebantur in opprobrium eius. s. q statura humilis et sic de alijs. Gaudeo ait rex: qa aliqd boni spero: si in castris meis silentium habeo. i. si mei: de me mala non loquuntur. ¶ Ibidem legitur de Pisistrato Athenien. tyranno: De quo cum eius conuiua ebrius multa dixisset de crudelitate eius: nec deessent qui vellent manus in eum inicere: placide df respondisse: non magis se B illi succensum: q si quis obloqns oculis innuisset in se. ¶ Ibidem legitur de Socrate: q dum iret per ciuitatem: colapho percussus nihil amplius dixisse fertur: q q molestum essz: qz nescirent homines quando cum galea: vel sine galea prodire deberent. Ut enim dicit ibi. No expedit audire omnia vel videre. Multe nos iniurie transeunt: e quibus plerasqz non accipit q nescit. Non vis ee C iracudus? Non sis curiosus. Ita alia differenda sunt: alia deridenda: alia demenda: alia domanda Circuscribenda est ira multis modis pleraqz in ludum iocuqz vertatur. Unde i Socrate: ire signuz erat: vocē submittere: parce loq Apparebat enim tunc. illum sibi obstare. ¶ Cosimiliter ait Sen. eodem li. de Diogene. Cui agenti causam cuz Lentulo: cuz ille attracta pingui saliua: sibi in frontē D mediam inspuisset: qtum potuit absterſa facie ait. Affirmabo te omnibus: o lentule: falli eos q te negant os habere. De eodem df sibi: q sibi de ira diſerenti proteruus adoleſcens in eum inſpuit. Quod ipſe leniter et patienter tulit dicens. Non iraſcor: ſed dubito: an iraſci oporteat. ¶ De patientia in predictis ait Ual. li. v. q cum Pirrus audiſſet paruz honoratum ſermonē de ſe fuiſſe habitum in conuiuio Tarentinoꝛuz eos qui interfuerant percunctat⁹ H eſt: an ea dixerint que ad aures eius peruenerant. Rndit vn⁹ eorum. Niſi vinum nobis defuiſſet hec que dicta tibi ſunt: pro his q de te locuturi eramus: ludus et iocus eſſent. Cuius vrbana crapule excuſatio: et ſimplex veritatꝫ cōfeſſio: iram regis in riſum cōuertit. ¶ De Auguſto Ceſare legit li. iij. de nugis philoſophoꝛ: q cu Tiberius conquereret: q multi de ſe male loquerētur reſpōdit: Noli nimis indignari cōtra quēlibet: qui de te mala loquat. Satis cum hoc habemus ne quis nob mala facere poſſit. In omnibus I autem talibus ſuſtinendis: multū iuuat iiuriarū obliuiſci: ait Seneca epl'a. xcvj. Iniuriarū remedium eſt obliuio Cōmuniter vt ait idem de conſtantia ſapiētis: ſapientem nulli⁹ iniurie obnoxium eſſe dico. Non refert q multa in eum conitiant tella: ſed q nulli ſit penetrabilis: quomodo quorundam lapidum eſt natura: inexpugnabilis

expugnabilis fere duritia. Neqz enim secari adamas neqz scindi potest: sed incurrentia vltro retū dit. Et quemadmodum quedaz non possunt igne consumi: sz flā ma circunfusa vigorem conser/ uant: ꝛ scopuli mare frangūt: ita animus sapientis solidus est: et id roboris colligit: vt tātus sit ab iniuria ꝙ̃ ea que retuli a lesiōe.

H ¶ Patientia quoqz quarto mo do dicta: que est in disciplinarūz ꝛ correctionum moderatione vi guit in antiquis. Ait Valeri⁹ lib. iiij. ꝙ Architas Tarentin⁹ cum animaduertisset: rura sua: villici negligentia corrupta esse ꝛ perdi ta: intuens in illum male meritū suscepissem inquit a te suppliciūz nisi tibi essez iratus: Maluit eūz impunitum dimittere: ꝙ̃ pp iraz iusto grauius punire. ¶ Eodem libro legitur: ꝙ cum Plato ad/ uersus delictū serui sui vehemē/ tius exarsisset: veritus ne modū vindicte tenere non posset: Spe sipo amico suo castigationis mo duz mandauit: deforme sibi exi/ I stimans: si animaduersio sua re/ prehensionem mereretur. ¶ De hoc eodem Seneca. iij. de ira di cit: ꝙ cum Plato irasceret ser/ uo: iussissetqz tunicam deponere ꝛ scapulas prebere verberibus: manu sua ipse cesurus: postꝙ̃ se intellexit iratum: manuz suspē saz detinebat sicut sustulerat: ꝛ sta bat percussuro similis. Interro/ gatusqz ab amico qui interuene/ rat quid ageret: respondit. Exigo penas ab homine iracundus sci licet existens. Tu autem seruum istum verberibus obiurga: Naz ego irascor: propter quod nō ce/ do. Irascor inquit: ꝛ plus facerez ꝙ̃ oportet ꝛ libentius. Non sit il le seruus in eius potestate: qui in sua non est: qualis scilicet ego sū Plato oblitus est serui: quia ali um quem potius castigaret inue nit. s. seipz: abstulitqz sibi in suos potestatem. Ideo dicit ibi Sen. Nihil tibi liceat dum irasceris. ꝛ hoc ideo: q: si vis omnia tibi li/ cere: pugna tecum ipse: Si iram vincere non potes: te illa incipit vincere. ¶ Potest tamē sapiēs sine ira disciplinaliter castigare. K Ut enim legit libro. iiij. de nugis philosophorū: de Plutarco ma gistro Trayani imperatoris: ꝙ cū precepisset: famulum verberari ob sua demerita: ꝛ insultaret fa/ mulus sibi dicens: ꝙ non dece/ ret philosophum irasci: ꝛ ꝙ ꝯtra doctrinam suaz faceret qui librū de patientia fecerat: rn̄dit Plu/ tarcus. Nunquid quia vapulas: tibi irasci videor? Nulla i me ire signa vides: nec oculos truces: nec os turbidum. Hec eīz signa sunt ire. Conuersusqz ad euz qui verberabat ait. Dum ego ꝛ iste disputamus: age tu opus tuum ꝛ sine iracūdia mea retunde ser/ uilem contumaciam: ꝛ iniquum

penitere doceas potiusque obiurgare. ¶ Est autem disciplina aliquando moderanda. Ut enim legitur eodem libro: dicebat Trayanus imperator: insanum est: si aliquis habens oculos lipientes malit effodere quam curare. Item dicebat: vngues si acriores fuerit non euelendos: sed resecandos. Item dicebat: quod corde in musicali instrumento debent proportionari: et securius est: quod remittantur quam si nimis tendantur: et rumpantur. Consimili modo dicebat esse faciendum in disciplina qua debet homo curari non opprimi nec extirpari. Sed nihilominus insolentes castigandi sunt disciplina vt habitum est. s.

¶ Capitulum quartum. De perseuerantia.

Equitur de quarta parte fortitudinis scilicet de perseuerantia: que vigebat antiquitus. est autem perseuerantia in ratione bene constituta stabilis et perpetua permansio: ait Tulius prima rethorica. vbi. s. Hac perseuerantia fit homo immobilis: ne aduersitatibus frangatur: nec prosperitatibus extollatur. Item nec cominationibus terreat: nec promissionibus flectatur. Unde in laudem Fabricij dixit Pirrus: vt dictum est. s. Ille est fabritius: qui difficilius ab honestate quam sol a cursu suo auerti potest: vt enim dicitur libro. iiij. de nugis philosophorum Socrates negat sapientem posse offendi: sed aduersus omnem fortunam in robore virtutis sue manere immobilem. Hoc enim est precipuum scilicet erigere animum super minas: et improuisa fortuita ait Seneca de naturalibus questionibus vt enim dicit expositor super Boetium de consolatione: philosophi posuerunt duo dolia esse in limine domus Iouis: de quibus intrantes oportet bibere. Domus Iouis est mundus: duo dolia prosperitas et aduersitas: de quibus gustare oportet omnes mundum intrantes vnde Sen. epi. cvj. vnus est portus huius vite scilicet euentura contemnere. ¶ Qualiter autem differenter animus sapientis et stulti varie afficiuntur in tribulationibus determinat Augustinus. ix. de ci. c. iiij. recitans opinionem zenonis et Crispi: qui fuerunt principes stoycorum. Qui id interesse censuerunt inter animum sapientis et stulti: quod animus stulti passionibus cedit: et accomodat mentis assensum. Sapientis autem animus: licet ipse passiones necessitate patiatur: retinet tamen de his que appetere vel fugere debet veram et stabilem inconcussa mente sententiam. Ubi ponit exemplum de Stoyco philosopho: qui expauit in naui in tempestate. Cui cum obiectum esset: quod timuisset: et ita quod falsa esset positio Stoycorum ponentium non cadere passiones

In sapientem: respondit philoso/
Q phus dicto modo. Et eni ait Se
neca libro de prouidentia: quis ē
vir qui non est erectus ad hone
sta: qui non est laboris iusti ape/
tens: qui non ad officia cum pe/
riculo paratus. Sequitur. Nihil
infelicius ait Democritus eo: cui
nil aduenit vnq̄ aduersi. Nō li
cuit illi: se expiare. Male de illo
dij iudicauerunt. Indignus visus
est a quo vinceret aliquando for
tuna: que ignobilissimum quēq̄
refugit: contumacissimum idest
R fortiter obuiantem quēq̄ & rectū
aduersus quem vim suam incen
dat. Ignem experit in Mutio q
scilicet fuit combustus: pauperta
tem in Fabricio: exilium in Ru/
tilio: tormenta in Regulo: vene
num in Socrate: mortez in Ca/
tone. vnde ait ibi de Socrate: q
potionem illam scilicet veneni:
non aliter q̄ medicamentū im/
mortalitatis obduxit. & de morte
S disputauit: atq̄ ipsam veneni po
tionem letus bibit: hausitq̄. De
ipso & eius morte Ualerius lib.
vij. dicit: q forti animo & constā/
ti vultu: cum potionez veneni ac
cepisset: vxoreq̄ sua inter fletuz
& lamentationez vociferante: eū
innocentem periturum: quid in
quit nocenti mihi mori satius eē
duxisti? Quasi dicat. Males tu:
q nocens morerer: q̄ innocēs?
Ideo concludit Seneca vbi. s.
Miserum esse iudico q nunq̄
fueris miser. Trāsijsti sine aduer
sario vitam. Nemo scit: quid po T
tueris: neq̄ tu quidez ipse. Opus
enim est ad sui noticiam: experi/
mento. Quid quisq̄ possit nō ni
si temptando didicit. Illos quip
pe miseros dicit qui nimia felici
tate torpescūt: quos velut in ma
ri lento tranquillitas inhers deti
net. q̄ fortes ergo & perseueran
tes in fortitudine: & tolerāda mor
te pro veritate & honestate antiq
fuerunt patet ex dictis. ¶ Et nō
solum viri: sed etiam mulieres
fortes fuerunt: ne dedecus aliqd V
paterentur: sicut ait Ambrosius
iij. de virginitate d matre & filia/
bus: que se amplexantes: & quasi
choros ducentes proiecerunt se
in alueum fluuij: ne a predonib⁹
castitatis dedecus paterentur. Et
sicut dicit Augu. primo de ciui. c.
xix. de Lucretia Romane pudi
citie duce: q cum esset oppressa
a filio Tarquinij regis superbissi
mi. induxit suos ad vindictā: de
inde fedi in se cōmissi egra & im
patiens: ferro quod sub veste te
ctum detulerat se peremit. Quis X
autem hoc non sit faciendū. Nō
enim debet se quis interimere. ad
vitandam libidinem alienam: q2
non polluit: si est aliena libido: &
proposito animi permanente: p
quod corpus sanctificari meruit
ipsi corpori non aufert sanctitatē
violentia libidinis aliene: quam
seruat perseuerantia continentie

ait Augustinus vbi.s.c.xvij.Ta
men detestatio dedecoris:amor
honestatis:perseuerantia fortitu
dinis sunt in talibus ↄmendāda
¶ De fortitudine quoqꝫ perseue
rantie antiquorum in sustinentia
mortis filiorum: ait Ualerius li.
vi.dicens: ꝙ Anaxagoras:audi
ta morte filij: respondit. Nihil in
expectatum aut nouum nuntias
Ego enim: ex me natum sciebaz
Z esse mortalem. Sciebat enim: a
rerum natura accipiendi spūs ⁊
reddendi legē: dare atqꝫ vt nemi
nem mori qui non vixerit: ita ne
qꝫ viuere aliquem quidez posse:
qui non sit moriturus. ¶ Ibidē
ait: ꝙ Xenophon audiens mortē
filij maioris natu qui in prelio ce
ciderat: coronam tantuz depone
re ↄtētus fuit. Agebat eni solēne
sacrificium. Deinde percūctatus
quomodo occubuisset: vt audiuit
fortissime pugnantem interijsse:
A capiti coronaz reponens: numi
na quibus sacrificabat testat⁹ est
maiorez se ex virtute filij volupta
tem q̄ꝫ ex morte amaritudinem
sentire. ¶ Item q̄ꝫ fortes fuerūt
in sustinentia ablationis rerum
suaruz patet ex dictis. Unde nar
rat Ualerius lib.vij.de quodam
philosopho qui dictus est Bias
prienen. ꝙ cum hostes patriam
suam prienē inuasissent: ⁊ homi
nes fugerent cum rebus suis in
B terrogatus ille respōdit. Omnia
mea mecum porto. Pectore.n.
ea gestabat: non humeris: neqꝫ
oculis vidēda: sed animo estimā
da: que domicilio mentis inclusa E
neqꝫ mortalium: neqꝫ deoꝝ ma
nib⁹ labefactari possunt: ⁊ vt ma
nentibus presto sunt: ita fugienti
bus non desunt. vn̄ de illo bono
episcopo Nolensi Paulino ait
Augustinus primo de ciui.c.x.
ꝙ quando Nolam ciuitatem su
am barbari vastauerant: ⁊ ipse
teneretur ab eis: sic in corde suo
precabatur dicens: Domine: nō
excrutier propter aurum ⁊ argen
tum. Ubi enim sunt omnia mea
tu nosti. Ibi enim omnia sua ha
bebat: vbi euz condere ⁊ thesau
rizare ille monuerat: qui hec ma
la mundo futura predixerat. In
sustinentia igitur predictoruz cō
sistit vera perseuerantia: que est F
pars vltima fortitudis: vt dictuz
est. ¶ Ad predictas autem pres
fortitudinis reduci possunt ille p
tes fortitudinis: q̄s Macrobius
ponit libro primo dicens. Forti
tudo prestat magnanimitatez: fi
duciam: firmitatem. Quib⁹ pn̄t
adaptari predicta exempla.

¶ Quinta pars de ordinatione virtutum.

His breuiter premissis de virtutibus: premeditandum est: ꝙ si illi antiqui non illuminati fide: neqꝫ ordinati charitate neqꝫ solidati spe: tā virtuosi fuerūt in operibus virtutum: ⁊ tanta su

ſtinuerunt: ⁊ hoc pro cupiditate
E gloꝛie: ⁊ temporali vtilitate: vel vite honeſtate: q̃ta debent facere fideles: qui ſunt prediti virtutibus gratuitis ſcilicet fide: ſpe: ⁊ charitate: ⁊ q̃ta contemnere pro eterna felicitate? Sicut enim dic̃ Aug. quaſi arguens cõiter in p̄dictis. v. de ci. c. xix. qd magnũ ẽ ꝓ illa eterna celeſtiq̧ gloꝛia ꝯcta ſeculi blandimẽta contemnere: ſi ꝓ hac tẽpoꝛali ⁊ terrena Brutus voluit filios ſuos occidere: Et ſic de alijs: prout exẽplificat ibi bene. Sunt eniꝫ predicte virtutes oꝛdinande ad ſuum finem ⁊ opera earuꝫ. vt enim ait Aug. v. de ci. c. xix. In quibuſdaꝫ opa virtutuꝫ oꝛdinantur ad volupta
F tem: in quibuſdam ad gloꝛie vanitatem. Et ideo vt ait ibi: ſolent philoſophi qui fineꝫ humanibo ni in virtutibus conſtituunt: ad ingerendum pudoꝛem philoſophis qui virtutes ꝓbant: ſed eas voluptatis fine metiunt. Illi inq̃ ſolent pingere tabulaꝫ vbi voluptas in ſella regali: quaſi q̃daꝫ delicata regina ſedeat ſibiq̧ virtutes quaſi famule ſubiciantur: obſeruantes eius nutuꝫ vt faciãt que ipſa imperabit. vt prudentia iubeat ⁊ inquirat quomodo voluptas regnet ⁊ ſalua ſit: ⁊ ſic de alijs virtutibus: vt ait ibi. vbi ſequitur. Nihil hac pictura dicunt eſſe ignominioſius ⁊ defoꝛmius ⁊ quod minus bonoꝛuꝫ poſſit ferre fructus. Et verum dicũt. Sed nõ eſtimo ſatis debiti decoꝛis eẽ G
picturam: ſi talis etiam figuretur vbi virtutes: humane gloꝛie ſeruiant. Licet enim iſta mulier delicata non ſit: eſt tamen inflata ⁊ multuꝫ vanitatis habet: ꝓut ait ibidem bene. ¶ Conſimiliter ait Sen̄. in pte. iiij. de benefi. ꝙ nihil magnificum habet virtus: ſi habet quicq̃ venale. apud enim epicurros: virtus ẽ miniſtra vo- H
luptatis. Sic oꝛdinare virtutes eſt eas deoꝛdinare: ⁊ eis abuti: eo ꝙ virtus eſt via ad gloꝛiam: ait Aug. v. de ci. c. xiij. Siue ars bene viuendi. iiij. de ci. c. xxi. Et iõ ait idem li. xix. c. xxv. virtutes ad quodlibet adipiſcendum: ſi retulerit ſcilicet animus niſi ad deuꝫ ipſe virtutes: vitia ſunt potius q̃ virtutes. Nam licet a quibuſdaꝫ tunc vere honeſte putentur eſſe virtutes: cum refferuntur ad ſeipſas: nec propter aliud exponũtur: ⁊ inflate tunc ⁊ ſuperbe ſunt ⁊ ideo non virtutes ſed vitia iudi I
cande ſunt. In hac eniꝫ vita virtus nõ eſt aliud: niſi diligere qᵭ diligendum eſt. ait Augu. epiſtola. xxxiiij. Illud eligere: prudẽtia eſt: nullis autem aduerſis auerti foꝛtitudo: nullis illecebris auerti temperantia: nulla ſuperbia auerti: iuſtitia eſt: ait ibidẽ. Et hi ſunt actus virtutum in via. Sed i patria idipſum eſt virtus ⁊ premiũ virtutis. Ideo ps. Mihi autẽ

adherere deo bonuz est. hec erit ibi plena & sempiterna sapientia eademqz vita veraciter beã. Dicetur ibi prudentia qz perspicacissime adherebit bono qd ñ amittit fortitudo: qz firmissime adherebit bono: vnde non euellatur: temperantia: qz castissime adherebit bono quo non corrũpatur iustitia: qz rectissime adherebit bono cui merito subiciatur. Seqt. hic sunt ṽtutes in actu: ibi in effectu hic in opere: ibi in mercede. hic in officio: ibi in fine: ait ibi Aug. Et consimiliter ait idem de actibus virtutum in via & in patria li. xiiij. de ci. c. ix. & li. xij. sup geñ.
L ad litteram dicens. Ibi virtutes anime non sunt operose. ac laboriose. Neqz enim opere temperãtie: libido refrenatur: aut ope fortitudinis aduersa tolerantur aut opere iustitie iniqua puniuntur: aut opere prudentie mala deuitãtur. Una enim & tota virtus est amare quod videas: & summa felicitas: habere quod amas. ibi. n. beata vita in fonte suo bibit. De quo fonte bibere desiderare debet anima fidelis desiderãdo feruenter fatigabiliter: & perhẽniter Unde propheta. Sicut ds siderat ceruus ad fontes aquaruz: ita desiderat anima mea ad te deus.
M Si enim in discipulo Platonis pagano tantum fuit desideriũ vite future: q lecto libro Platõis de anime immortalitate: se dedit de muro precipitem: atqz sic ex hac vita emigrauit: vt ad vitam quam meliorem credidit cito trãsiret: vt ait Augustinus primo de ci. c. xxxij. quantum desiderium fidelibus respectu vite eterne nobis promisse: Non q debeant se necare exẽplo discipuli male errãtis: sed q eã debẽt desiderare: vt de eis verificetur illud, puer. Desiderium iustorum: omne bonum. Has ergo virtutes doceat nos sapientia dei eterna: qui est ipse filius verus magister. De q̃ sap. vij. Sobrietatem & sapientiã & iustitiam: & virtutez docet: quibus vtilius nihil est in vita hoi/ nibus. Et ad seipsum perducat qui est premium virtutum. Ipse eniz est via: veritas: & vita. Jo. xiiij. via in exemplo: veritas in pmisso: vita in premio: prout ait Hugo illud exponens primo de sacramentis pte. viij. c. x. & Aug. de verbis domini sermone. xvi. Quo vis ire. ego via: quo vis docerí: ego veritas: quo vis permanere: ego vita. Amen.

¶ Finis breuiloquij de virtutibus antiquorum principũ & philosophorum fratris Johannis valensis.

¶ Incipit ordinarium vite reli/
giose:siue alphabetũ a fratre Jo
anne valensi de ordine fratrum
minorum compositum.

Unquid nosti
ordinez celi:⁊
rationem eiꝰ
pones in ter/
ra. Job .xxx/
viij. Sicut an
gelica hierar/
chia:siue celestis spirituum cele
stium sublimatur:illuminat:bea
tificatur ex sua adhesione super/
celesti hierarchie siue diuine: sic
subcelestis hierarchia siue eccle
siastica ordinatur:illustratur : et
A perficitur ex imitatione angelice
hierarchie:⁊ conformitate eius:
prout patet a Dionisio angelice
hierarchie.c.vij.⁊.ix.⁊ quasi per
totum. Et tunc summus creator
ponit rationem celi.i.celestis hie
rarchie in terra idest in ecclesia/
stica hierarchia:siue in religione
sacra: quando dat gratiam eccle/
siasticis viris ⁊ religiosis imitan
di pro sua possibilitate vitam ce/
lestium spirituum. vnde Augu.
super Jo.omel.xix. Triplex ẽ vi
ta.s.pecorum:hominum ⁊ ange
lorum.vita pecoruz terrenis vo
luptatibus estuat: sola terrena q̃/
rit.vita angelorum sola celestia:
vita hominum:media est. Si vi
B uit homo sm carnem:comparat
pecoribus:si sm spiritũ angelis
sociatur. vnde prelati ecclesie di/
cuntur angeli:apoc.i. Septẽ stel
le:angeli sunt septem ecclesiaruz
Angelus enim grece:latine dicit
nuncius. Et sacerdos vel predi/
cator dicitur angelus : ait Greg. C
super euan.libro primo omel.vi.
Malachie primo. Labia sacer
dotis custodiunt scientiã ⁊ ex ore
eius legem requirent. quia ange
lus domini exercituum est. Cuz
igitur in angelis sit iugis ⁊ indef
fessa diuinis laudibus vacatio:
⁊ ministeriorum in locis ad que
mittuntur virtuosa operatio:mi
lia enim milium ministrant deo
Dan.vij. Et omnes sunt admi/
nistratorii spiritus in ministeriuz
missi propter eos qui hereditatẽ
capiunt salutis.hebre.i. Et ob h
electorum ad quos mittunt pur/
gatio:illuminatio:⁊ perfectio: vt
patet a Dionisio.c.vij. Immittit
enim angelus domini in circui/
tu timentiũ eos . Tunc ordo celi
idest inconfusibilis rectitudo vi/ D
te angelice ponitur in terra idest
in religionis stabilitate quãdo re
ligiosi sm suam possibilitatẽ imi
tantur angelos in predictis:⁊ se
dulo studio nituntur ad iugiter
vacanduz diuinis laudibus om
ni hora temporis : ⁊ ad virtuose
exercendum debita opera in om
nibus locis:⁊ ad honeste viuen
dum cum omnibus hominibꝰ.

¶ Hec enim sunt tria vtilia reli
giosis scilicet.

¶ Absq; temporis amissione:

vtilis occupatio in omni tpe.
E ¶ Absq; fraude & fictione: debitorum operum virtuosa exercitatio in omni loco.
¶ Absq; scandali occasione: et cuz boni exempli exhibitiõe honesta conuersatio coraz omni homine. prout monet apostolus .i. cor.xiiij. Omnia honeste & sz ordinem fiant in vobis. Et horum trium contraria sunt eis multuz nociua .i. Dãnosa temporis amissio. Operum debitorum in locis
F ad ea deputatis ommisio: vl deordinatio. Et conuersationis dehonestatio. Ideo ad exhortationem iuuenum religiosorum: vt tria pdicta nociua caueãt: & alia tria adimplere studeant: collecte sunt auctoritates sanctorũ: & aliorum sapientum in hac rudi collatiuncula que potest dici ordinarium siue alphabetum vite religiose: cuius tres sunt particule.
¶ In quarum prima sunt auctoritates ad dissuasionem amissionis temporis: & persuasioné vtilis occupationis in omni hora: que potest dici Dyetariuz. ¶ In secunda: sunt auctoritates ad dehortationem deordinationis: in
G operibus assignatis in locis suis: & ad exhortationem debite exercitationis operum debitorum in eisdem: que potest dici locariuz.
¶ In tertia parte sunt auctoritates collecte pro secularibus quãdo religiosi egrediuntur: & ad perfectionis vite ipsorum egredientium informationé: que potest dici itinerariuz. ¶ Capitula vo cuiuslibet partis patent in principio
I dictarum particularum.

¶ Incipit prima pars que dicit Dyetarium.

Uoniam omni negotio est temp⁹ & oportunitas: prout df Ecc.xiiij. sedula solertia debet vir religiosus: quem posuit deus in paradiso religionis vt operet. studere ne in tempore sibi celitus concesso ad seruiendum deo. & pgregandum thesaurum meritorum & ad mercandum regnum celoruz desidiosa occiositate torpeat: ne inutilibus occupationib⁹ se distrahat: ne a fructuosis laborib⁹ se defraudet: sed vt omni hora
K tẽporis fructuosis studiis intendat eoq; omni negocio: est tempus modo debito assignanduz. Oia enim tempus habent Ecc.iij. Et vt predicta plenius precaueãtur: & vt singulis horis diei religiosus virtuoso studio occupet: aliq auctoritates: & exempla taz sanctoꝝ q̃z phorum: in hac prima particula colligant: que potest Dyetarium nuncupari.
L ¶ Capl'm primuz. De defectiua temporis & varia qualitate.

Circa primum notandũ
c q̄ consideratio prouida
qualitatis temporis mo
I uere vz religiosum: ne suo tempo
re abutatur. ¶ Nam tempus ẽ
istãtanea modicitate breue Job.
xx. Gaudiuz hypochrite ad in-
star puncti. Quia. s. appet ad mo
mentum: ⁊ disparet in perpetuũ
Et sicut stilus in pũcto positus le
uatur: sic hypochrita: dum vi-
te presentis gaudia tangit ãmittit
ait Greg. mor. xv. Religiosus ãt
nõ viuens prout debet: hypocri-
H ta est: quia simulator hypochri-
ta est: qr duo intendit. s. occultare
quod est: ⁊ ostendere quod nõ ẽ
mor. xxvj. Qualia intendit predi
ctus simulator. Unde ⁊ vita: i bre
uitate puncto cõparatur. ait Se-
neca epistola. lxxx. Non eris in-
quit: non fuisti: vtrunqꝫ tempus
alienum in hoc puncto. s. presen
ti coniunctus es. ⁊ de ista tempo
K ris breuitate scriptura protestatur
i multis locis. Job. xiiij. Breues
dies hominis sunt. Ibi mor. xij.
Uelut non esse constat quod cuz
tanta velocitate transcurrit. Job.
vj. Expectate paulisper: ꝯfusi sunt
Ibi mor. vij. Parum est quicqd
finitur. Tempus enim breue est
i. cor. vij. De temporis breuitate
facit Senẽ. librũ de breuitate vite
Ubi hanc breuitatem eleganter
ostendit. ¶ Item hoc punctale
L tempus: est velut trãsitus irretar
dabile. Job. vj. Fratres mei pre-
terierũt me sicut torrẽs inundãs
Ibi. mor. vij. Momenta tempo
ris quo sequunt. s. hominem fugi
unt: ⁊ quo accipiũt amittũt. Job.
vij. Dies mei velociꝰ trãsierũt ⁊c.
Ibi mor. viij. Tempus semp de-
finens indeficienter consumimꝰ
⁊ ad finem nostri itineris etiã ge
scendo peruenimus: ⁊ per cursuz
nostri transitus etiam dormiẽtes
imus. Job. xxiiij. Eleuati sunt ad
modicum ⁊ non subsistunt. Ibi
mor. xvij. Gloria iniquoruz qua
si stabilis estimat. Sz cũ hãc re-
pentinus finis intercipit: breuez
fuisse deprehendit. Et de vtroqꝫ M
horum Senẽ. epistola. 51. Infini
ta est volubilitas tẽporis: punctũ
est qd viuimus. Et epl'a. cij. Res
pice celeritatem rapidissimi tem
poris per quod citissime currimꝰ
Et de hoc idem de breuitate vite
recitans illud Uirgilij. Optima
queqꝫ dies miseris mortalibꝰ eui
Prima fugit: subeunt morbi tri
stisqꝫ senectus. Et labor: ⁊ dire ra
pit inclementia mortis. Ideo nõ
est cessandum a fructuoso labore
in tam breui ⁊ volatili tempore:
ait ibidem ponens exemplũ bo-
num. Cum celeritate temporis: N
vincendi celeritate certanduz est
⁊ velut de torrente rapido nec sẽ
per fruendo cibo hauriendũ. Et
epistola. cviij. Non dixit virgiliꝰ
ire dies sed fugere. Quid igit ces
samus nosipsos concitare: vt ve
locitatez rapidissime rei possimꝰ

equare? Jmo non solum fugit tē
pus sed volat: ait Tuli⁹.iiij.tus.q.
dicit ꝙ etas nostra volat. Et hoc
O sine quiescamus sine laboremus
Unde Greg.i.registri. Uita nr̄a:
nauigationi similis est. Js enim
qui nauigat stet: sedeat: iaceat: sē/
per vadit. qz impulsu nauis duci
tur. Sic ⁊ nos siue vigilantes: si
ue dormientes per momenta tē/
porum quottidie ad finem tendi
mus. ℂ Consimile exemplum
ponit Señ.ep̄la.lxxiij. dicēs: ꝙ
similes sumus nauigantib⁹. Jō
debet homo festinare ad laborā/
dum. ait idem epistola.xxxiij. di.
ꝙ homo debet festinare in hac
breuitate vite: ac si a tergo hostis
instaret. Et vere hostis a tergo in
stat: quia mors. Señ. epistola.51.
Mors sequitur: fugit vita. No/
P strū eni viuere est a vita transire
ait Greg.mor.xi. super illō Job.
Et fugit velut vmbra. Hoc eniꝫ
inquit quod viuimus: nihilo pro
ximuꝫ est: ait Señ: ep̄la.ciij. Uñ
de Ecc.vij. Quid necesse est ho
mini maiora se q̄rere. cū ignoret
qd ꝓducat sibi vita sua numero
dieꝝ pegrinatōis sue ⁊ tpe qō ve
lut vmbra ꝑterit? Et Ecc.xi. Ne
scit ꝙ tp̄s ꝑtereat: ⁊ mors appro
piquet ⁊ religt oia alijs ⁊ moriat.
ℂ Jtem tempus sic breue ⁊ vo
Q latile est irredibilitate irrepara/
bile. Job.xvj. Breues anni tran
sierunt: ⁊ semitam ⁊c. De his tri/
bus simul.s. ꝙ breues anni: tem
poris punctalis modicitas: ꝙ trā
seunt: fugax velocitas: qz non re/
uertitur: impossibilis redibilitas
Greg.mor.xiij. Omne quod trā
sit breue est. Et post. Ad conque
renda premia laboribus iterum
non venimus. Señ.ep̄la.cxxij.
Fluunt dies: ⁊ irreparabilis vita
decurrit. Et ep̄la.cx. Fugit irrepa
rabile tempus. ℂ Jtem tempus
irredibile est viuentium in tem/
pore consumptio: ⁊ ad laborādū
inhabitatio. Homo eni infirm⁹
est ⁊ exigui temporis. Sap.ix. Et
Sap.ij. Exiguum ⁊ cū tedio tē/
pus vite nostre. Si enim in potē
tatib⁹ octuaginta anni: amplius
eorum labor ⁊ dolor. Jdeo añq̄
deficiat homo a tempore consu/
mēte laborare dꝫ. Ecc.xi. Si an
nis multis vixerit homo: memi
nisse dꝫ tenebrosi temporis. Se/
neca episto.cx. Meliora preter
uolāt.s. tempora: deteriora succe/
dunt. Et ponit exemplum. Quē/
admodū amphora primū quod
est sincerissimum effluit: grauissi
mum quoqꝫ turbidūqꝫ subsistit:
sic in etate nostra: quod est opti/
muꝫ: in primo est illud exhauriri
in alijs patimur: Et sequit illud
Uirgilij: supra positum: Optima
queqꝫ dies: ⁊c. Et eadeꝫ ep̄la añ.
Agit nos: agiturqꝫ dies: in scij ra
pimur. Sequitur quod subest: se
gnius ⁊ languidius est: ⁊ propius
fini. Que enim in iuuentute nō
congregasti quomodo inuenies

In senectute.: Ecc.xxv. Ideo di/
cunt dies mali. Gen.xlvij. Dies
annorū peregrinationis mee cē
tum viginti anni: pauci et mali.
T ¶ Item sub tpe sic consumpti/
uo vita nostra est fragilitate defe
ctiua: et ad resistenduz corruptio
ni inualida. Jacobi.iiij. Que est
vita nostra? Vapor ad modicum
parens. Omnis enim caro fenū
Isay.xl. Job.xiiij. Eleuati sūt ad
modicum. Ibi mor.xvij. Bona
exempla de vite fragilitate: qȝ cō
paratur fumo. nebule: spume: q̄
ad modicum apparent et cito dis
parent. Aug. de verbis dñi sermo
V ne primo. Fragiliores sumus va
se vitreo: qr et si casus vitro timea
tur: non tamen senectus: aut fe
bris. Sequitur. Si casus nō acci
dat: tempus ambulat. Vitat ho/
mo que extrinsecus sunt: quod in
tus nascit pellit? Quasi dicat: nō
Et post. Dies decidūt et accedūt:
veniunt dies et eunt: non vt sint
nobiscum: sed vt transeant: et
cum transeunt: minus nos vale
re faciunt. Ideo Aug.iiij.confes.
vita ista est mors viuentium., Et
de ci.c.xiij.di. qȝ non est nisi cur
X sus ad mortē. Unde vita hec: qāsi
facula est: et mors est: ait Seneca
epla.lxxix.et.cxv.dic. qȝ hic diu
viuere est diu mori. Nec est curā
dū qȝ diu viuit: sed qȝ bñ. ¶ Itē
tempus tale quale descriptuz est
est incertum sui terminabilitate.
Job.xxxij. Nescio q̄diu subsi/
stam: et si postmodum. tollat me
factor meus. Ibi.mor.xxiij. Ne
scit q̄diu indicium subsistit hic:
et quando ad dei iudicium tollat
ignorat. Ideo hec vita compara
tur vento: quo nihil instabilius: et y
cuius mutatione nihil incertius.
Job.iij. Memento qr vent⁹ est
vita mea. Et.xxxvij. Ventus trā/
siēs fugabit eos. Ibi.mor.xxvij.
Ventus transiens est vita pñs.
Et Aug. de verbis dñi sermone
lxxix. Breuis est vita nostra: et ip
sa breuitas semper incerta. Seq
tur. Indulgentiam tibi deus per
mittit: diem crastinum quis pro/
mittit? Quid differs in crastinuz.
Vita longa erit. Ipa longa sit bo
na. Quod si longa erit: meli⁹ bo
na erit: Job.xv. Numerus āno
rum eius incertus. Ibi mor.xv.
Cur quasi de certo tollit: cuius vi
ta sub pena incertitudinis tenet?
Hiero.epla.lxxix. Nihil ita deci
pit q̄ cum ignorent hoies spatia
viuendi: longiorem sibi vitaz re/ Z
promittunt. Luc.xij. De diuite q
dicebat: quid faciam? Non hēo
vbi congregem fructus meos.
Sequit. Hac nocte repetent etc.
¶ Item tempus transiens mo/
dis dictis est exclusiuum omnis
tēporis ad merendum. Jurauit
enim angelus: qȝ non erit temp⁹
amplius.s. ad merita colligenda
Apoc.x. Ecc.ix. Quodcūqȝ pōt
manus tua: instanter operare: qr
nec opus. etc. Super quod Gre/

gori⁹.mor.ix.in fi. Tota intentione curandum est: vt cum temp⁹ vacationis accipimus: bene viuendi studio. malorū vltima sup
A plicia fugiamus. ¶ His ergo cōsiderationibus de temporis breuitate. s. q est breuitate punctale velocitate transitus volatile: irre dibilitate irreparabile: et sic de aliis debet religiosus stimulari et moueri: ne cōcesso sibi tempore abutatur. Sed toto nixu: toto affectu studeat: tempus suum bene expēdere: vel deum querēdo in ocio contemplationis. Ysay. v. Querite dominū: dū inueniri pōt: vel proximis benefaciendo. s. doctrine informatione: beneficētie cōsolatione: discipline cohertione. Hec eniz debet homo proximo fm Aug. epl'a. xxxiij. Jō Gal. vi.
B c. Dum tempus habemus operemur bonum. Toto eni tempore discendum est viuere. ait Sene. de breuitate vite. Et Au. epistola xlvij. Neqʒ in tempore vtiliter viuitur: nisi ad comparandum meritum: quo in eternitate viuatur. Ideo studium sanctorum fuit: in toto tempore suo: et singulis horis temporis: virtuosis studijs occupari. Ut de magistro gentium Paulo exemplum ponat. ait eni Haym o super primā. cor. c. i. In scriptis patruz legimus de Pau
C lo: q a prima vsqʒ ad quintā horam labori manuum insistebat. Ab illa vsqʒ ad decimam predicationi vacabat. Post decimaz pauperum peregrinorumqʒ hospitalitatem: et corporis sui necessitatem procurabat. Per noctem vo orationi instabat. Et propter hanc assiduitatem. qua per singulos dies et noctes gratias laudesqʒ domino referebat: ait se sē per gratias agere. i. cor. i. ¶ Cōsimiliter exemplo principum virtuosorum sic est faciendum. Ut enim dicit in laudem Theodosij .i. historie tripartite: solebat per diem exerceri armis et corpore: subiectorumqʒ negotia disceptare: totis vo noctibus libris icumbere. Unde legitur habuisse candelabrū artemechanica factum fū dens sibi oleum in lucernam: vt laborib⁹ nemo affligeret: et vt nature viz faceret: somno repugnās ¶ Similr exēplo philosophoꝝ dʒ homo moueri ad precauēduz temporis āmissionem: qr nullo tēpore vacabant a studio philosophie et virtutum: prout patet i gestis eorum. Unde Sen̄. epistola lxxviij. Sapiens studium putat q viuit. Et de coruz studio indefesso. Val. lib. viij. Ubi narrat de Solone moriente: q semper flagrabat ad studia: quibus se significabat quotidie aliquid adiscentem senescere.

¶ Capl'm secundū de ocij in tēpore periculositate: et qbus mōis tempus āmittitur.

d Escriptis temporu3 qualitatibus: ꝛ quarum consideratione d3 religiosus precauere ne tempus amittat: videndū est quibus modis amittit Et notandū: q principaliter amittitur tribus modis. s.

F ❡ Desidiosa occiositate.
❡ Labor ifructuosa occupatōe
❡ Bonorū operū deordinatiōe
❡ Primo ergo notandū: q est cauenda desidiosa occiositas: eo q multum nociua: testante scriptura. Ecc. xxxviij. Multā malitia3 docuit occiositas. Unde dicit Beatus Franciscus in regula q ocium est anime inimicu3. Et hoc propter multa. Nam occiositas est anime in sua intellectiua tenebratiua. prouer. ix. Qui sectatur ocium. stultissimus est. Et vere stultissimus q2 stulticia est rerū appetendarum: ꝛ vitandarū: nō quelibet: sed vitiosa ignorātia. ait Au. de libero ar. in fi. Unde stultus est ociosus qui non declinat vitanda: Stultior qui non colligit merita nec desiderat appetenda. Stultissimus qui cumulat sibi supplicia. ❡ Item ociositas ē anime quo ad suā potestatiuam eneruatiua: ꝛ in desidiam resolutiua. Ut eni3 di. Val. li. viij. c. viij. Est ocium quo euanescit virtus: ꝛ aliud quo recreat. Alterum est inhertibus vitandum: aliud strenuis appetendum. Illis: ne vitā suā eneruē extinguāt: his: vt tem pestiua laborum remissione: ad laborādū vegetiores fiāt. ❡ Idē li. vij. c. ij. Nimia quies resoluit i desidiam. Nam est ocium desidie: ꝛ ocium cogitationis. ait Augu. de vera reli. c. vij. Unde dn̄s ꝯquerit d̄ ociosis. Ezec. xvi. Hec fuit iniquitas Sodome saturitas panis ꝛ ociū: ꝛc. ❡ Item ociositas est anime quo ad suam affectiuam maculatiua: ꝛ bonor euacuatiua: ꝛ distractiua. Unū Ethnicus. i. Ouidius. Cernis vt ignaui corrumpūt ocia corpus. Et vicium capiunt ni moueātur aque. Et Lucanus. Uariam dant ocia mentem. ❡ Item ociositas ē aīe quo ad sua3 memoratiuam: siue vim consideratiuam: vel ingenium: hebetatiua: q2 est rubigo aīe ait Sen. epistola. cxxiij. di. q ociu3 quasi rubigo ingenij. facultatē siccat. Et Alexander. necꝫ super bibliam. Est ocium desidie: ꝛ ocium vacationis. Sequit. Torpore desidie ingenij nobilitas degenerat: obnubilatur splendor: hebetatur acumen. Et ponit exemplū Ferrum rubiginem ducit. s. p ocium: ꝛ vitis nō putata in lambruscam siluescit. Et Sen. li. de prouidentia. Languent per inhertiā saginata. Et Ber. epistola. lxxxij. ad fratres de monte. Sūma mētis malitia ocium inhers. Sequitur. Ocium est quod vel nullam habet vtilitatem: vel vtilitatis intentionem: Ideo increpando siu

L dñs occiosis. Quid hic statis tota die ociosi? Matth.xx. ¶ Itē ociositas est bonorū acquisitorū consumptiua. ait Hiero. epistola lxxvij. Nihil ocio deteri⁹: quod non solum non acquirit noua: sꝫ etiam parta consumit. Sancte vite ratio processu gaudet ꝛ crescit: cessatione torpet ꝛ deficit. Sequitur. Tam diu non labimur retro q̄diu ad priora contendim⁹. At vbi stare descendimus: nostrꝗꝫ nō progredi: iā reuerti ē. ¶ Itē ociositas est discursuum inutiliūꝫ occasionatiua. ꝛ verborum inutilium multiplicatiua. i. Thi. v. de M viduis adolescētulis. Volūt ocio se discurrere: domos circuire: nō solū ociose sed verbose: ꝛ curiose ¶ Item ociositas est Sathane ad hostium cordis introductiua Hiero. epistola. lxxij. Fac semper aliquid boni operis: vt te dyabolus occupatum inueniat. Et Crisosto sup. Jo. Omel. vij. Per opera impeditur introitus dyaboli. Item Aug. iij. de ci. c. viij. dic. qꝛ q̄to minus hominem occupatū inueniunt: tanto magis ipsi. s. demones occupant. Unde Cassianus. li. col. ante fi. Hec est sententia patrum operantēꝫ monachū vno demone pulsari: occiosum: N innumeris spiritibus deuastari. Math. xij. De septem spiritibus nequioribus. Inueniat eam scopis mundatam: ꝛ vadit ꝛ assumit septem alios spiritus nequiores se. ꝛc. ¶ Is igitur considerationibus ꝛ multis alijs: cauēda ē ociositas. Unde Ber. ij. ad Eugeniū in ocio cauendum est ocium: fugienda proinde ociositas mater nugarum: nouerca virtutum. Et Sen. lib. de clementia. Emollit ocium vires sicut rubigo ferrum Et post. Fax imota torpet: ignem exagitata restituit. Et vt breuiter concludat: ociositas facit: hoiem non viuere debito modo viuēdi. ait Sen. epistola. lviij. Ociosus non sibi viuit: sed quod turpissimum est ventri ꝛ somno. Seqt. Ille non viuit qui nemini viuit. ꝛ qꝛ ociosus non viuit ad suā nec alterius vtilitatem: ideo quasi nō viuit vero modo viuendi. Quia homo ad laborem nascit. Job. v. Qui ergo non laborat labore humano: non viuit vt homo. Ecc. vltimo. Deum time: ꝛ mandata eius obserua: hoc est eni omnis homo. Ubi Augu. xx. de ci. c. iiij. Quicunꝗꝫ enim est hoc: est custos mandatorum dei. quoniam qui hoc non est: nihil est. Et quia ociosus nec deum timet: nec mādata eius obseruat: ideo non viuit vero modo viuendi. ¶ Cauenda igitur occiositas tum rōe considerationis descripti temporis: vt habitum est: tum ratione necessarie p̄parationis ad mortē ꝛ eiusdem mortis subitationis, p ut dicit Saluator Matth. xxiiij. Nescitis qua hora dominus vē

turus est.Señ.epla.xiij.Omnis
dies ordinandus tanq̃ cōsumet
¶ Item cauenda est ratione per
nitiositatis vt dictum est.Jō an
tiqui magnates ꝛ militantes mul
tum cauebant ocium: q: multū
obest:eoq; resoluit in desidiam ꝛ
lasciuiam. Ideo Scipio nolebat
carthaginē emulā Romāi dirui
sed contradicebat Catoni decer
nenti:vt dirueret:timēs infirmis
animis hostem securitatem:,put
dicit Aug.i.de ci.c.xxx.Quod pz
ex euentu:q: illa diruta: Romani
resoluti sunt in desidiā. lasciuiā
ꝛ discordiam ciuilem:prout dicit
ibi:Unde ꝛ de Troya dicit.Uirgi
lius.Inuadunt vrbem somno vi
noq; sepultam. Et Ethnic⁹.Que
ritur Hegip⁹ quare sit fact⁹ adul
ter: In promptu causa ē:desidio
sus erat.Uñ Hanibal dux Car
thaginensium: de nocte surgere
solitus non requiescebat ante no
ctem:crepusculo autē:socios ad
cenam vocabat.ait Poli.li.v.c.
vij.Ut enim ait Aug.epla.v.Lo
quens de Roma recitans verba
Iuuenalis dicit.Seruabat castas
humilis fortuna latinas.Quon
dam nec vicijs contingi parua si
nebat Tecta labor: somniq; bre
ues ꝛ vellere tusco. Uexate dure
q̃ manus ꝛ proximus vrbi.Ha
nibal:ꝛ stantes collina turre ma
riti.Et post. Nunc patimur lon
ge pacis.dāna:seuior armis. Lu
xuria incumbit:victamq; vlcisci
tur vrbem. Nullum crimē abest
facinusq; libidinis ex quo. Pau
pertas romana perijt ꝛc. ¶ Itē
philosophi studentes:sūme caue
bant ociositatem:ꝛ laborioso sa T
pientie studio indulgebant . Ait
Ual.li.vij.c.viij.Ociū idustrie ꝛ
studio maxime contrarium vide
tur.Obnubilat enim intellectiuā
ꝛ quasi rubiginat memoriā ꝛ in
genium: vt dictum est. Ideo ait
sapientia diuina ecc.vi.Quasi is
q arat ꝛ q seminat accede ad illā.
ꝛ.c.vi. Colluctata est anima mea
in illa.Et prouer.ij.Si quesieris
eā quasi pecuniam:sicut thesau
rum effoderis:tunc intelliges ti
morem domini: ꝛ scientiam dei
inuenies.Ut enim dicit Hugo in V
didascol.Apud antiquos q̃tuor
portabāt lecticā philologie.s.phi
los ꝛ nopos.i.amor ꝛ labor ꝛ phi
lemia ꝛ agremia.i.cura ꝛ vigilia
In amore est vt agas: in labore
vt perficias:in cura vt ,uideas:
in vigilia vt attendas: ait ibidē.
¶ Item vulgares homines ꝛ la
borātes : summe cauere debent
ocium: eo q: eneruat virtutem ꝛ
potentiam:vt dictum est. Unde
ꝛ Ade dictum est post peccatum
In sudore vultus tui vesceris pa X
ne tuo.Et prime thesa.iij.Qui ñ
laborat non manducet. Sed ꝛ
laborātibus dicitur in ps.Labo
res manuum tuarū quia mādu
cabis:beatus es.ꝛc.Unde Criso
stom⁹ super Jo.omel.xxvi.puer

ſi facti ſumus ab ocio. Sequitur. Non laborare: nos corrumpere aſſueuit. Et val.li.vij.c.ij.dicit: negotium populo Romano: meliꝰ ꝙ ocium cōmitti. Nouit eniȝ impia mens a cognitione rerum ad virtutem capeſcendā reſolui. Sequitur. Negotium nomine orridum: moles noſtre ciuitatis i ſtatu ſuo continuit. Blande appellationis quies plurimis vitijs reſpſit. Jō Auicene.iiij.phie. Oportet ordiare ciuitatē in tres partes In diſpoſitores: mĩſtros. ꝛ legiſperitos: Et in ꝗlibet hoꝝ ordinetur prelatus aliqs. ꝛ nullus ſit in ciuitate inutilis. Sed ab vnoquoqꝫ ꝓueniat vtilitas. ¶ Jtē rligioſi ꝛ cōtemplatiui ſūme cauere dꝫbent occioſitatē eoꝙ reſoluit i tēpore ꝛ inhertiaȝ Ber. vbi.ſ̄. Jn ocio cauēdū ē ociū. Jō Ambro. iij. de offi.c.i.di.ꝙ Scipio nō minus erat negocioſus cū ſoluſ erat Et Moyſes cū taceret: clamabat: cū ocioſus ſtaret preliabatur Vñ ꝛ in silētio loquebat: ꝛ i ocio operabat. Exo.xiiij.ꝛ.xvi. Jō deuia contēplatiua dr̄ ꝓuer. vltimo Panē ocioſa nō comedit.i.refectionē celice ꝯtemplatiōis: abſqꝫ virtuoſo opere nō guſtauit. Vñ i vitis patrū.li.ij.c.xij.titulo ꝙ orādū eſt ſine intermiſſione: dr̄ non eſſe talē laborē: qualē orare deum Quia ois alius labor hꝫ aliquam quietem: orō ꝺo vſqꝫ ad vltimā exalationē: opus hꝫ magni certaminis. Vñ Caſſianuſ in collatio. vbi.ſ̄. dicit de abbate Paulo: ꝙ cū in orto modico moraret ꝛ haberet ſufficientiā: collectꝭ palmaꝝ folijs: quottidianam penſam a ſe exigebat ad ocium cauendum: ꝛ in fine anni concremabat: ꝓbās ſine opere manuum: nec in loco poſſe perdurare monachū: nec ad perfectionis culmen poſſe cōſcendere. ¶ Cum ergo omni ſtatui hominum: ocium cauenduȝ ſit vt pretactum eſt: caueant eccleſiaſtici ocioſi: ne inueniantur extra debitum ſtatum ꝛ ordineȝ: ꝯ quos Ber.iij. ad Eugenium in fi. Quid ſibi vult: ꝙ clerici aliꝺ eē: ꝛ aliud videri volunt: Nēpe: habitu: milites: queſtu: clericos: actu: neutrum exhibent. Nō.n. pugnant vt milites: non euangelicant vt clerici. Cuius ergo ordinis ſunt? Cum vtriuſqꝫ eſſe cupiunt: vtrunqꝫ deſerunt: vtrūqꝫ cōfundunt: vnuſquiſqꝫ autem i ordine ſuo reſurget.i.cor.xv. Jſti in quo? An non qui ſine ordine peccauerunt: ſine ordine ꝓhibū Sed credo ibi ordinandos: vbi nullus ordo ſed ſempiternꝰ horror inhabitat. Job.x.

¶ Capitulum tertium. De inutilium occupationum infructuoſitate.

c Onſequenter videnduȝ ꝙ non ſolum tempore diuinitus cōceſſo abutūtur: q deſidioſa ocioſitate torpēt ſed etiam:

D sed etiam qui infructuosis occupationibus ꝛ laboribus inutilibus fatigātur. vnde Hierony. epistola. lxxvij. Non sufficit animalis eē ociosum: si quis fuerit a bonis .s. ociosus. Et post occupandū est bonis rebus ingeniū ꝛ sancte cōuersationis vsus altius inserēdus
E ꝛ Augu. epistola. lxxij. aliquid est quod tibi dicere curaui: vt curis exueremur inanibus: ꝛ induceremur vtilibus. Unde occupatio i rebus superuacuis: est vite diminutiua: ait Seneca de breuitate vite. Nihil minus est hoīs occupati q̄ꝫ viuere: ꝛ nullius rei difficilior est scientia scilicet q̄ꝫ viuere. Nam viuere: tota vita discendum est. Et quod mirabilius ē: tota vita discendum est mori. vnū ꝛ maximi viri vsqꝫ ad extremaꝫ etatem egerūt: vt viuere scirent. Sequit. Eius vita lōgissima est: q q̄ꝫtuncūqꝫ potuit totū sibi vacauit. Nihil inde occultum fuit. His vō scilicet occupatis necesse est defuisse: ex quorum vita multum populus tulit. Et ponit exēplum bonum. Non est q quēq̄ꝫ ꝑpter cānos aut rugas putes diu vixisse: sicut non putas multum
F nauigasse: queꝫ tempestas a portu huc illucqꝫ tulit. Non multuꝫ nauigauit: sed multum iactatus est. Sic est de homine occupato Non eni diu vixit: qꝛ scilicet nō sibi vacauit sed diu fuit. vbi enumerat de his qui sibi auferunt vitam dicens. q̄ꝫ vanus dolor: stultitia: auida cupiditas: blanda cōuersatio abstulerunt: q̄ꝫ exiguuꝫ tibi de tua relictum sit intelliges scilicet cū cōsideraueris: ꝛ scies: te immaturum mori. Ex hoc pꝫ fatuitas occupatorum in reb' superuacuis. Ait ibidem homines predia sua occupari a nullo patiūtur: ꝛ propter illa ad arma discurrunt: sed in vitam suam incedere alios sinūt: imo ꝛ possessores inducunt. Nemo inuenitur q pecuniam suam diuidere velit. vitaꝫ
G vnusquisqꝫ q̄ꝫ multis distribuit. astricti sunt in continendo patrimonii. vt aūt ad iacturam temporis ventum est: profugalissimi sunt in eo: cui' min' honesta auaritia est. Et exemplificat de homine centum annorum: cum ad cōputationem sue etatis reuocatur considerans q̄ꝫtum ei lis vxoris seruorū cohabitatio: per orbem discursio: q̄ꝫtū morbi sibi attulerunt. q̄ꝫtū sine vsu iacuit: videbit: pautiores se habere: q̄ꝫ cui in
H erat. Ideo tales multū fallūtur: qꝛ res omni thesauro preciosissima ꝛ incomparabilis scilicet temporis: vilissima estimat. Nemo enim estimat tempus: cuius pene nullū est precium: ait ibi. ꝛ vtūtur eo laxius: q̄ꝫ gratuitis. Ideo tales sunt prodigi de re preciosissima: cuꝫ tamen esset parcissime dispensanda. ait ibi. Non accepimus breuem vitam: sed fecim'

nec inopes ei⁹: sed pdigi sumus
Et ponit exemplū. Sicut ample
opes si ad malū dnm perueniūt
momento dissipant: si vo bono
custodi modice tradite sunt: vsu
crescunt. Ita etas nostra bene di
sponētī multū paret: z vita si vti
I scias: lōga est. Sed aliū tenet in
satiabilis auaritia: aliū in supua-
cuis laborib⁹ sedulitas. Ali⁹ vino
madet: ali⁹ inhertia torpet. z sic d
aliis. Ideo exigua pars vite est
qua viuim⁹: z omne spaciū: non
vita sed tempus est. Et ad litterā
si qs solerter cogitet q̄ntū sibi eri
pit de vita sua: somni prolixitas
comessationum: z potationū su-
perfluarum diuturnitas: inutiliū
occupationū innumerositas: ocio
sitatū desidiositas confabulationū
K inanium vanitas: z internarum
meditationū varietas: luculēter
videbit: q modico tempore viuit
eo modo q̄ debet: qz nō ad suaz
vtilitatem: vel ad agreganda me
rita viuit. Sen. vbi. s. Exiguum
tempus habem⁹: sed multū pdi
mus. Et epla prima. Quedā tē-
pora nobis eripiunt. quedā sub-
ducuntur: quedam effluūt. Tur-
pissima tū iactura que per negli-
gentiaz fit. Sequit. Magna ps
iam preterijt. Quicquid etatis re
tro est mors tenet: dū differt vita
trāscurrit. Et post oia: aliena sunt
L temp⁹ tantuz nostrū est. Sequit
Quanta stultitia mortalium: vt
vsq minima vilissima: z irrepa
bilia sibi iputari patiant. Nemo
enim indicat: se quicq̄ debere q
tps accipit. Et tamē vt ait Sene. O
de breuitate vite: id debet seruari
diligentius quod nesciat quis qn̄
deficiat: sicut tempus. Jō aliorū
iactura tolerabilis: non sic de tē-
pore: qz nemo ānos restituet: ait
ibidem. Et epistola. 50. Si mul
tū superesset etatis: parce dispen
sandū erat: q̄nto min⁹: qz vix suf
ficit necessariis. Nunc aūt q̄ de-
mentia est superuacua discere in
tanta temporis breuitate? Ideo
eph. v. Uidete quō caute ambu-
letis: non quasi insipientes: sed P
vt sapientes redimentes tps. zc.
Magna fatuitas querentiū ma
gnopere rez viliū recuperationē
z non querentiū temporis perdi
ti redemptionem: cū tamen na-
tura dedit nobis tempus nō ad
perdendū: ait Sen. epistola. cix.
Non dedit nobis natura temp⁹
vt aliquid ex eo vacet perdere.
Et vide diligentissime: q̄ multa
pereant. Aliud valitudo abstulit
aliud negotia. vitam nobiscum
somnus diuidit. Et hoc tempore
tam angusto: tāqz rapido z nos
auferente: qd iuuat: maiorē ptē
in vanū mittere? ¶ Ex dictis pa
tet: q occupationes inutiles sunt
religiosis maxime precauende:
q̄ sunt mētis pturbatiue. ait Se-
neca. iij. de ira. Quemadmoduz Q
per frequentia vrbis loca in mul
tos incursandum est: z aliqū ad

Illis retineri: ⁊ luto spargi necesse est: ita ⁊ vago homini: multa impedimenta: ⁊ multe querele incidũt. Jō Luc.x. Martha Martha sollicita es. ⁊c. ¶ Item sunt diuine cognitionis impeditiue. Job.iij. Nonne quieui? ⁊c. Ibi mora.v. Nequaq̃ mens ad superna attollit: si curaꝝ tumultib⁹ occupat. Job.xxxiij. Per somnũ in visione nocturna. Ibi moral.xxiij. Cũ mens ab actionib⁹ sopitur: tunc plenius: mandatoꝝ dei pondus agnoscit. Sequitur. Neq̃ eniz hō diuisus ad vtraq̃ sufficit. Et Grego. super Ezech. li.ij. omel.i. Anima q̃to circa terrena angitur: tanto in his q̄ sunt celestia minus videt: eo ꝙ curis suis ex se ducit: ⁊ sic ad videnda celestia min⁹ valet: qꝛ diuisa. vbi ponit exemplũ bonũ de fluuio: q cũ ad multos riuos diuidit: ab alueo desiccatur. Job.xxxix. Nũquid nosti tp̃s ptus hybicũ. Ibi mor.xxx. Quo extra se spargi per disciplinaz mens non potest: eo supra se intendere p pfectuz pōt. Et ponit exempla bona: in altuz crescere arboꝛ que per ramos diffunditur pꝛohibet. Et cuz riuos fontis obstruimus: fluenta ad superioꝛa surgere puocam⁹. Sic intentioni anime: si exterioꝛ euagatio clauditur: secessus interioꝛ aperitur. ¶ Item sunt cognitionis pꝓpꝛie exclusiue. Job.xxxiiij. Nec ꝗ in hominis potestate est: vt ad deum veniat. Ibi moꝛ.xxv. In his visibilibus coꝛ nostrũ spargitur: ⁊ quid de se intrinsecus agit obliuiscitur. Job.xxxv. Suspice celum: ⁊ intuere. Ibi moꝛ.xxvi. Sparsis foꝛis mentibus: ad seipsas redire difficile est. ¶ Itē sūt cordis vt sepius in culpam impulsiue. Job.xxvi. Ecce gigātes gemūt sub aquis. Ibi moꝛ.xvij. Ipsa occupatio seculariũ dignitatũ facilioꝛibus vitijs tanto premitur q̃to maioꝛibus curis grauat. Humanus enim animus deuitare peccata vtinam valeat vel quietus. Ecc.xi. ne in multis sint actus tui. vnde etiam a bonis occupationibus antiqui magnates abstinuerunt: vt patet de Diocliciano ⁊ maximiano: qui dimisso imperio: vitam pꝛiuatam elegerunt pꝛout legit hystoꝛie tripartite libꝛo.ij.c.iiij. ¶ Item antiqui philosophi ⁊ sapientes: a talibus abstinuerunt vt patet in libꝛis eorum. vnde Socrates: cũ ab eo q̄reret: quare non in forensibus negotijs versaretur rñdit. Que locus hic calet: ego nescio: ⁊ que ego calleo idest sapio: loc⁹ hic nescit. Ego enim contemno q̄ aulici ambiunt: ⁊ que ego ambio illi contemnũt: pꝛout legitur in pꝛologo Policrati. Sed libꝛo saturnalium.c.i. dicitur: ꝙ fuit Socrates grecus oꝛatoꝛ qui consimiliter respondit. Petentibus enim in conuiuio: vt aliquid de fonte elo

quētie proponeret: ait. Quod locus hic & tempus exigūt ego non calleo. Que autez ego calleo: nec loco sunt apta nec tempori: noue
T rant enim philosophi: occupationes impeditiuas esse sapientie et veri studij: ideo se ab illis elongauerunt: & quieti vacauerūt, prout patet in gestis eorum. Vñ scriptura dicit. Tempore vacuitatis scribe sapientiam: & qui minorat actu percipiet illam. Job. xxviij. Sapientia vbi inuenitur? Sequitur. Mare loquit: non est mecū Ibi mor. xxiij. Quid maris nomine nisi secularium mentium inquietudo signatur? Et p⁹. nullus eam scilicet sapientiam plene recipit: nisi qui se abstinere ab oī actionum carnalium fluctuatiōe contendit. ¶ Qualiter autē sancti patres fugerunt ad solitudies & elongauerunt se a mundanis occupationibus patet in vitis patrum: & libro' qui dicitur paradisus: & vij. collationum col. prima
V de fabula Macharij de quodaz tonsore: qui pro ternis denarijs quemlibet detundebat: & sic pua mercede in acquirendo sufficiēter sibi prouidebat: & cuz hoc: cētum denarios marsupio inferre bat scilicet in spatio temporis. audiens autez: q in alia ciuitate q libz dabat solidū vnū ptonsione
X illuc iuit. Ubi cum quolibet die multos denarios lucraret: omnes expendebat: quia forte ibi caristia. Quod ille cogitans: ait intra se: melius esse redire ad ciuitatem vbi ex tenui questu: completa corporis necessitate: exuberātia quottidiana excrescebat: q̄ ymaginarium habere questū solidorū: vbi nihil exupabat. Sic ait Macharius meli⁹ est: tenuē solitudinis fructum tenere: vbi nulle cure q̄ lucra magna affectare: que mundane cōuersationis quottidianis defectibus cō
A sumuntur. q̄ eniz difficile est varijs occupationibus indulgere: & non pati dispendium vel in puritate orationis': vel in tranquillitate contemplationis: vel in veritate locutionis: vel in perfectiōe operationis. bene nouerunt in talib⁹ experti. ¶ Et qz m̄lti decipiuntur in occupationib⁹: estimantes vtiles q̄ sunt nociue: notādū: q est distrahi occupationib⁹: et sic ammittere temp⁹ dupliciter.
B ¶ Interi⁹ scilicet. ¶ Et exteri⁹. ¶ Interi⁹ tripliciter. Quando. s. cor occupat. ¶ Uel vāis memorationib⁹ de preteritis. ¶ Uel fātasticis meditationibus: & auidis affectionib⁹ circa p̄ntia. ¶ Uel fluctuosis tumorib⁹ de futuris. Job. iij. Qui edificant sibi solitudines. Ibi mor. iiij. Mens quasi quendam populū patit: q̄ in solenti cogitationuz tumultu vastat. Et exemplificat de tumultibus cogitationum: quibus varia hominū genera occupant. Unde ō

auaris dicit. Cōsilia multiplicāt: et mentis sinum: cogitationū immēsitatib⁹ lati⁹ expandunt: in q̄rum persona iob. viij. Cogitationes succedūt mihi: et mens mea in diuersa rapit. Ideo Hier. iiij. vsq₃ quo noxie morabunt in te cogitationes: vt enim ait Sene. epistola. lix. Nihil valet silentiuȝ
A religionis: si affectus fremunt. ¶ Contra has occupationes remediū est: cor prout possibile est a talib⁹ absoluere. Ecc. xxx. Congrega cor tuū in sanctitate: et contine. et ipsum cor diligenti scrutinio discutere: et a talib⁹ puluerib⁹ mūdare et scopare procura. ps. Meditatus sum nocte cū corde meo: et exercitabar et scopebā spiritū meū. et idem cor ad deū dirigere: et simplificare. Sap. i. i simplicitate cordis q̄rite illū Job. v. Nonne silui. Ibi mor. v. Silere
B est a terrenoꝝ desiderijs cor restringere. ¶ Ad hmōi occupationū exclusionem fuit sanctorū patrū studiū. ideo se a mūdanis tumultib⁹ elongabant viuentes i solitudinib⁹: et vacantes celestib⁹ prout legit in vitis eoruȝ. Job. v. Qui edificant sibi solitudines ibi mor. Solitudines edificare est: a secreto cordis: terrenorū tumult⁹ expellere: et vna intentione eterne patrie in amorē gētis intime anhelare. Trenoꝝ. iij. Sedebit solitari⁹ et tacebit. Senē. epistola. vij. Auarior redeo: ambitiosior: luxuriosior: crudelior: et inhumanior: q₂ inter homines fui
C et idem. Nil dānosius bōis moribus: q̄ȝ in spectaculis residere: q₂ tūc facili⁹ vitia subrepūt. Sequit Un⁹ mihi p̄ pplo est. Unde his occupari ē temp⁹ ammittere. iō cauendū ab eis. ¶ Item exteri⁹ inutiliter occupari est quadrupliciter scilȝ. ¶ Uel in vana curiositate studioꝝ. ¶ Uel in varia fluxibilitate multiloquioꝝ. ¶ Uel i numerosa diuersitate discursitationū. ¶ Uel in multitudine secularium negotiationū. ¶ Sūt enim aliq vane et curiose studentes scilicet in eis q̄ non conferūt ad salutem. Aug. x. de trini. c. ij. Curiosus est: q non ob aliquam causam notaȝ: sed solo amore rapit incognita cognoscendi. et in h̄
D differt a studioso: q₂ vt ait ideȝ d̄ vtilitate credendi: curiositas est cupiditas cognoscendi ea que nihil ad se attinent: studiosus v̄o ea que ad animum nutriendū liberaliter et ordinabiliter pertinēt intentissime requirit. Unde d̄ sic studentibus ps. Corrupti sunt: et abhominabiles facti sunt in studijs suis. etc. Ber. de gradib⁹ superbie in principio. Primi⁹ superbie gradus ē: curiositas. Sequit. Si videris monachū euagari: caput erectū aures portare suspēsas: etc. curiosuȝ cognoscas. et p⁹.
E Qui seip̄m ignorat: foras mittit: vt hedos pascat. in hedis eniȝ pa

scendis scilicet in motibus ordi/ natis se curiosus occupat. ¶ Ab hac curisiotate nobiles philoso/ phi precauebant. Sicut Socra/ tes qui totam philosophiam ad mores corrigendos componen/ dosq; reflexit: ait Aug. viij. de ci. c. iij. & Plato elegit Achademiã ad studium: q̃ frequenti terremo/ tu concutiebat: vt timore: discipli
F a libidine continerent: ait Pap. vnde Achademia: tristitia popu li iterpretatur. & erat villa distãs vno miliario ab Athenis. Unde & philosophia scdm eundem: put dicit Isaac in distinctionibus est tediũ: cura: & sollicitudo mortis. ¶ Qualiter etiam sancti patres occupationes vani studij excluse runt: & ad cognoscendũ deum: & seipsos studuerunt: & adimplẽda opere que audiebant aure: labo/ rauerunt: patet in vitis pa. No uerant enim scriptum. estote fac tores verbi & non auditores tm̃.
G Jac. primo. & factores legis: iusti sunt apud deum non auditores. Unde de abbate Pambo. ix. histo rie tripartite dicitur: q cum esset sine litteris accessit ad quendam vt doceret. Qui cum audisset ver sum illum: dixi custodiam vias tuas vt non delinquam & lingua mea: non est passus audire secũ dum versum: dicens intra se. Si potero opere hoc implere sufficit mihi hic versus tantum. Quem cum is qui versum sibi tradiderat culparet: cur per sex mẽses ad eũ non redisset: respondit. Quia ver
H sum illum adhuc opere non im pleui. Postea vo: cũ supuixisset plurimis ãnis: requisitus an ver sum illum adhuc impleuisset: respõ
L dit. Quadraginta nouem an/ nis vixi & adhuc vix implere pre ualui. Sed econtra est hodie de studentibus. Unde Sene. episto la. cvi. Quemadmodum omniũ rerum sic litterarum intempãtia laboramus. non enim vite: sed scole discimus. ¶ Item multi oc
M cupantur in varia fluxibilitate multiloquiorum. Job. vi. Ad in crepandum: eloquia concinnitis & in ventum verba profertis. ibi. mor. vij. in ventum verba pferre est: ociosa dicere. Sequit. Qui/ busdam se ruine gradibus desi diosa mens in fouee lapsum im pellit. Nam dum ociosa cauere negligimus: ad noxia puenim⁹. prouer. xvij. Qui demittit aquam caput est iurgiorum. Ibi Greg.
N aquam demittere est linguam in fluxum eloquij relaxare. Et post. Quot enim superuacuis rebus mens a censura silentij dissipat.
K quasi tot riuis extra se ducitur: qz per multiloquium exteri⁹ spar sa: vim intime cõsiderationis p/ dit. Nec redire interi⁹ ad sui co/
O gnitionem sufficit: & sic hostibus se exponit, puer. xxij. Sicut vrbs patens: & absq; murorum ambi tu: vir qui non potest in loquen/

do cohibere spiritum suum. Ibi
Gregori⁹. Qui murum silentii
non habet: patet inimici iaculis
ciuitas ment. Quã tanto sine la-
bore hostis superat: q̃to ipsa cõ
tra se per multiloquium pugnat.
L Idem dicit .ij. pastoral.c.xv. Et
ad cohibitionem huiusmodi oc-
cupationis in multiloquio stude
bant philosophi. Sicut Picta-
goras qui discipulis suis visum lo
quendi per quinquennium inhi
bebat: ait Ambrosius primo de
offi. & Seneca epistola .lv. Unde
Ambrosius. Tacere nosce: q̃ lo
M qui difficilius. Scio enim plures
plus loqui cum tacere nesciãt. et
tamen sapiens qui tacere nouit:
quia vt loquatur multa conside
rat scilicet quid: cur: vbi: quãdo:
dicat: ait ibi. Ubi ponit exempla.
Si non cohercetur ripis suis: ci
to lutum colligit amnis exundãs.
Habet enim habenas suas men
tis sobrietas. Itaque⁹ aduersarii
sermo noster est: vt min⁹ ipe ad-
N uersetur. Quod enim loquimur
excipit inimicus: & quasi gladio
nostro nos vulnerat. ex vbis. n.
tuis cõdemnaberis: & ex verbis
tuis iustificaberis. ¶ Qualiter
autem sancti patres studebãt ad
huiusmodi cohibitionem: patet
in vitis patrum libro .ij. c. de con
tinentia. vbi dicit: q abbas Aga
O thon portauit per trienium lapi-
dem in ore: vt disceret taciturni
tatem. & c. de discretione: ait senex
Si non tenueris linguam tuam
quocunq perrexeris nõ eris pe
regrinus. ¶ Item occupantur
multi inutiliter ammittẽdo tem-
pus innumerosa diuersitate dis-
cursitationum. Hiere. xiiij. c. hec
dicit dominus populo qui dilexit
mouere pedes suos: & ñ quieuit &
domino non placuit. & hoc. quia
mulier vaga idest cõcupiscentia
trahit eos post cõcupiscibilia sua P
prouer. vij. Considero vecordem
iuuenem: qui transit per plateas
Sequitur. Ecce mulier garulam
& vagam: quietis impatiens: nõ va
lens in domo consistere pedib⁹:
nũc foris: nunc in plateis. &c. Un
de signum est in religiosis nolen
tibus quiescere sed per mundum
euagari pro leuibus causis & in
utilibus: q a suis concupiscẽtiis Q
stimulãtur & trahuntur: & q nõ
sunt stabiliti firmiter in amore illi⁹
veri bõi: qd est necessariũ. Nam
abdicatiõe cõcupiscẽtie & appetit⁹
exteriorum erit aĩa quieta. Job.
xxviij. Mare loquitur: nõ ẽ in me
ibi mor. Quid in hac vita
laboriosius q̃ terrenis desideriis
estuare? Et quid quietius q̃ nihil
huius mundi appetere? Math.
xi. Tollite iugum meũ super vos
Sequitur. Et inuenietis requiẽ ani
mabus vestris. Unde & ad quietem
habendam ab huiusmodi discur
sibus principes etiam abstinebãt R
ait Sen. de breuitate vite: q Dio
nisius Augustus: cui dii plura q̃

vlli prestiterant:non desijt quietē precari: ⁊ vacationē a republica
R petere.¶ Phi etiam studiose se a discursibus continebant.Señ. epistola.ij.Bonaz spem de te cō cipio:si non discurris: nec locoꝝ mutationibus inquietaris. Egri animi est ista vagatio. Primuz argumentum composite mentis estimo: posse consistere:⁊ secum morari. Non enim proficit planta que sepe trāffert. Et ep̄la.lxxi. Mutare te loca:⁊ de alio in aliū ire nolo. Primū:q2 tam frequēs mutatio:instabilis animi est. Coalescere ocio non potest:nisi desiit circumspicere ⁊ errare. Ut aiuz possis continere: corporis tibi fugam siste deinde plurima remedia continuata proficiunt.Seq.
S Quotiens processeris:in ipso trāsitu aliqua que renouent cupiditates tuas tibi occurrēt. Et ep̄la cvij. Nihil eque prodest q̄3 quiescere:⁊ minimū est.alijs loq.secū plurimum.Unde ⁊ Señ.elegantez librum fecit de trāquillitate animi.Ubi ait in principio.Ad ociū conuertor. Quēadmodū pecoribus fatigatis velocior domū gressus est: ⁊ inter parietes suos placet vitā cohercere sic ⁊ mihi ire placet ad quietē.In fine q̄q3 eiꝰdem libri ponit exemplu3 aliud. Quemadmodum agros exhaurit nunq̄3 intermissa fecunditas:
T ita animorum impetus: assiduꝰ labor frāgit:⁊ vires recipiūt paulatim resoluti.s.quiete.Unde qui diligūt huiusmodi discursus: vlcerosas habent aīas:ait ibi ponēs exemplū bonuz. Ut vlcera tactu gaudent:⁊ fedam corporis scabiem delectat quicquid exasperat: non aliter dixerim his mentibꝰ in quibus cupiditates velut mala vlcera eruperunt: voluptati eē laborem vexationemq3.¶ Qualiter etiaz sancti patres discursus fugiebant:⁊ tranquille quieti studebant: patet in vitis patruz li.ij. c.de quieta conuersatione. Arsenius enim audiuit vocem dicentez sibi: Arseni fuge: tace.quiesce: Hec sunt radices non peccandi Et ibidem. Imperforabilis manet a sagittis hostis:q amat quietem. Qui autem multitudini miscet:crebra suscipit vulnera. Uñ de abbate Euagrio legitur in vitis patrum.c.de continentia:q̄ i cella viginti annis fuit:nec leuauit sursum oculos.vt tectuz videret. In collationibus quoq3 patrum legit̄ d̄ abbate Appollo:q̄ cum ad eū venisset frater eius deprecans vt exiret ad eleuandum bouem eius qui iacebat sub plaustro:respondit. Cur nō rogas fratrem tuum iuniorem:vt iuuet te? At ille. Quomodo possem: de sepulcro euocare eū:qui ante ānos quindecim obijt? Ait ille. An ignoras:ante viginti annos me mundo defunctū.⁊ nulla posse de huius celle sepulcro que ad vite huius solatia spectēt tibi ꝓferre? Xp̄s enim nec breuissimi momenti in

dutus pro patris indulsit sepultu
ra. Math. viij. que tamen hone
stius fiebat: q̄ȝ ego ab intentione
mortificationis accepte vel mo/
dicum ad bouē extrahendū pa/
tiar relaxari. Unde pȝ: q̄liter fuit
quietus mente ⁊ corpore. Naȝ ⁊
mortem fratris ante annos quin
decim ⁊ prope habitantis igno/
rabat: ⁊ q̄ȝ feruens fuerit conti/
nuando quietem quam ceperat.
¶ Itē multi occupantur amitten
do tempus inutiliter in multitu/
dine secularium negotiorū: inge
rendo se ⁊ implicando in hmōi
absq̄ȝ necessitate ⁊ vtilitate: ⁊ faci
endo domū orōnis. i. aīam suaȝ
domū negotiatiōis. Jo. viij. No
lite facere domū pr̄is mei domū
negociatōis Discurrūt. n. mlti nūc
ad palatia pncipū: nūc ad tēpla
pōtificū: nūc ad fora mercatorū
nūc ad spectacla vanitatū. Qui/
bus dr̄ Ece. xxviij. In multitu/
dine negotiationis tue repleta sūt
interiora tua iniquitate: ⁊ peccasti
A talibus autē negotiationib⁹: ni
si quatenus cogit necessitas: vel
pia vtilitas dbet se religiosus elō
gare: considerans illud quod ait
Mardocheus. Hester. iiij. q̄
non erat licitum indutū sacco: au
lam regis intrare. Unde Hiero.
epistola. xxxij. Si officiū vis exhi
bere presbyteri. si episcopat⁹ te vl
opus vel honor delectant viue
in vrbibus ⁊ castellis: ⁊ aliorum
salutem: fac anime tue lucrū. Si
autem cupis esse quod diceris. s.
monachus. i. solus: quid facis i
vrbibus: que non sunt soloꝝ ha
bitacula sed multorum? Sequit.
Habet vnumquodq̄ȝ propositū
principes suos. Romani duces
imitent Camillos: Fabritios: Re
gulos: Scipiones. Philosophi
proponant sibi Pictagoraȝ: So
cratem: Platonem: Aristotelē:
Poete emulentur Homerum:
Uirgilium: Terrentiū: Hystorici
Salustium Herodotum: Liui/
um. Oratores Lisiam: Graccū
Demostenez: Tuliū. Et vt ad no A
stra veniamus tempora: epi ⁊ p̄
sbyteri habeāt in exēplū aplos ⁊
aplicos viros: quorum honoreȝ
possidentes: habere nitant ⁊ me
ritum. Nos igit habeamus pro/
positi nostri principes: Pauluȝ.
Antonium: Julianum: Hilario
nem: Macharium: ⁊ vt ad au/
ctoritatem scripturarum redeaȝ:
princeps noster est Helyas: no/
ster Helyseus: duces nostri filij
prophetarum: qui in agris ⁊ soli
tudinibus habitabant: ⁊ faciebāt
sibi tabernacula prope fluēta ior
danis. hec ille. Unde hic notan/
dum q̄ ob lucrum animarū cō
ceditur epis ⁊ presbyteris esse in
vrbibus. ¶ Ideȝ epistola. xxxiij.
Interpretare vocabulum mona B
chi. Quod est nomen tuuȝ? So/
lus. Quid facis i turba qui solus
es? Ideo Hugo i tractatu de. xij.
abusionibus dicit. Sexta abusio

est monachus curialis. Ubi ait: Contingere solet: quod monachi curias frequentantes: causas audiant: iudicia perquirant: ad curias securiores recurrant: nec suas tantum sed aliorum causas defendunt Amant decreta consiliorum: non secreta misteriorum. decreta non psalmos ruminant. Sequitur. Laudari appetunt: eoque pro multis loquuntur Sed monachus multum loquens multum displicet. Hoc etiam intelligendum est de omnibus religiosis: nisi quantum cogit necessitas vel pia utilitas. ¶ Qualiter autem sancti patres se ab huiusmodi elongabant patet in vitis patrum. li. ii. c. de quieta conuersatione. Ubi ait Antonius. Sicut pisces in sicco moriunt: ita monachi vagantes extra cellam: vel cum secularibus morantes: a quietis proposito resoluuntur: Et ibidem de tribus monachis fratribus: quorum unus elegit litigantes pacificare: secundus: infirmis ministrare: tercius in solitudine quiescere. Qui conuenientes: narrauerunt duo tribulationes suas ei qui erat in solitudine. Qui ostendit eis aquam turbidam: vbi videre non poterant vultus suos. Sed cum esset limpida facta: inspexerunt et viderunt sicut in speculo. Sic est inquit: qui in medio hominum consistit. Turbida enim mens non videt peccata sua. Sed cum quieuerit maxime in solitudine: tunc de-

C

licta sua conspicit. ¶ Consimile exemplum ponit Grego. sup. Eze. li. ij. Omel. xi. vi. quod aqua concussa ymaginem aspicientis non reddit. Cum autem non mouet: tunc reddit. Sic est de anima. Et de huiusmodi occupationibus superfluis. Ecc. ij. Quid prodest homini de vniuerso labore suo? Cuncti dies eius: laboribus et erumnis pleni sunt: nec per noctem mente quiescit. Nonne hec vanitas? ¶ Unde Anselmus de similitudinibus. Similitudo est inter laborantes et molentes. Quidam enim quicquid molit in saccum reponit. Quidam partem vnam reponit: aliam negligentia in fluuium cadere sinit. Quidam totum vento exponit. Ideo in vespera aliter erit eis: quia quidam totum colliget: quidam nihil: quidam partem. Sic de laborantibus. Flumen est decursus seculi: mane nostra natiuitas: ventus vanagloria: vespera mors: molendinum labor seculi. Sicut enim mola circumcirca ad eundem locum semper reuertitur: sic labor noster animis singulis ad consimile principium reddit. et quidam sic laborantium totam mercedem colligunt. quidam modicum: quidam nihil. Sic se occupantes. in laboribus inutilibus tempus perdunt. Sap. iij. Uana est spes eorum et labor sine fructu. Ideo Ecc. v. Non aufert secum de labore suo. prouer. v. Ne des alienis honorem tuum: et annos

D

F

E

G

H

tuos crudeli. Sequiꝭ. Ne laboreſ tui ſint in domo aliena.

Capitulū quartum. De occupationibus que videntur bone de ordine.

a Lij. enim ſunt qui ſe occupant in bonis loquendo de bonis que dicunꝭ bona: qꝛ de genere bonorū: ⁊ tñ qꝛ illa bona deordinant perdunt tempus ſic laborando: ſaltē quo ad retributionem eternam. Qđ contingit ſeptem modis. Uel propter prauitatem: ⁊ culpā operantis. Geñ. iiij. Caym offerebat de fructibus terre munera domino. Et tamen ſequitur: ꝙ ad munera eius dñs non reſpexit: ſʒ ad munera Abel. Ubi Grego. mor. xxij. Ex dātis corde id qđ daꝭ accipitur. Ideo prius dicit. Reſpexit ad Abel: deinde ad munera. Non enim Abel ex muneribus ſed ex Abel munera placuerunt. Ad Caym ꝟo vel eius munera non reſpexit. qꝛ. ſ. ipſe diſplicuit. Iſay. i. Cū multiplicaueritis orationes veſtras: non exaudiā ⁊c. Sequiꝭ enim cauſa. Man⁹ enim veſtre: ſanguine plene ſūt. Itē occupationes ⁊ labores deordināꝭ: ⁊ a mercede fruſtrantur rōe vanitatis anime mouētis ad operandū. Sicut cum quis operatur bona que ſunt de genere bonorū vanagloria mouente. Mat. vi. Attendite: ne iuſtitiam veſtram faciatis corā hoībus. ⁊c. Alioqn mercedem non habebitis Ipſa enim vanaglia: de bono facit malum. Sicut cū daꝭ elemoſyna ꝓpter vanamgloriam. ait Augu. contra Fauſtum. iiij. Et q ſic operantur tempus perdūt: quia premio fruſtrantur: ſicut Uirgīes fatue. Math. xxv. Item deordinanꝭ occupationes laborū ob arrogantiam ⁊ iactantiam cordiſ ipſius operantis: vt pʒ de phariſeo Luc. xviij. q dicebat. Ieiuno bis i ſabbato. ⁊c. Sed fructu ſuo fruſtraꝭ ob iactātiā cordis. Iob. xxix. Iuſtitia indutus ſum. Ubi bñ Grego. de phariſeo iſto mor. xxix. O quot labores vno percuſſi vitio ceciderunt. Quāta bona vnius culpe gladio ſunt perempta. Unde magnopere oportet ⁊ bona ſpargere: ⁊ nos ab eis caute i cogitatiōe cuſtodire: ne ſi mētem eleuent: bona nō ſint: dū nō auctori ſed elationi militant. Unī. Mach. vi. Eleaçar elephantē feriens q ſub illo occubuit: ſignificat ꝙ arrogantia de culpa quam ſupat eleuaꝭ. ait ibi. Iob. xxij. Ut video: ſpūs ē in hominib⁹. Ibi mor. xxiij. Dicit Gregori⁹ de dicto phariſeo: ꝙ abſq iuſtificatione deſcendit: qꝛ de norū opū ſibi merita tribuens ſe pretulit publicano: Et ibi đ quattuor ſpecieb⁹ iactantie ſiue arrogātie. Quarum prima eſt: dum bonū a ſeipſis habere eſtimant. Secunda dum datum eis deſuper ꝓ ſu

is meritis eſſe credūt. ¶ Tertia
cum ſe iactant habere quod non
habent. ¶ Quarta cum deſpectꝭ
ceteris: ſingulariter videri appe/
tunt: quod non ſunt: De quibus
exemplificat bene. ¶ Item deoꝛ
dinantur ⁊ a mercede fruſtrātur
ex deoꝛdinatione intentionis diri
gentis que qualificat opera: Am
bꝛo.i.de offi. Affectus nomē im/
L ponit opi. Et Aug. epl'a.xxxviii.
Ipſa intentio diuerſificat eadem
opera in diuerſis. Ubi ponit exē/
pla de deo patre q tradidit filium
⁊ de filio qui tradidit ſemetipſuꝫ
⁊ de iuda qui tradidit ipſum dei
filium. Idem epl'a.iiij.contra Ju
lianum. Noueris non officijs ſꝫ
finibus a vitijs diſcernendas eē
virtutes. Unde non ſolū q bona
facit ad ſui oſtentationem: ea per
dit: ſed qui facit ad aliorum con/
temptū ⁊ d̊rogationē. Unde legit
Dial'.i.c.xxxviij. ꝙ malignus ſpi
ritus peregrinum ſe ſimulās cla
mauit per ciuitateꝫ derogās Foꝛ
tunato ep̄o in veſpis dicēs Ecce
quid fecit fertunatus. Peregri/
num de hoſpitio expulit. Quero
vbi regeſcere hēo: ⁊ i ciuitate ei⁹
M non inuenio. Quod quidam au/
diens: inuitauit euꝫ hoſpitio. Cū
qꝫ cōfabularent: puerulū eius in
uaſit: ⁊ animam excuſſit. Et hoc
ideo: qa vt dicit ibi Greg. multa
videntur bona que nō ſunt: quia
bono aīo non fiūt. Unde hūc de
lectatum eſſe non eſtimo gratia
hoſpitalitatis: ſed derogatiōe ep̄i
Sunt enim q bona facere ſtudēt
vt gratiam aliene operatiōis ob
nubilent: ſicut iſte: quem potius
eſtimo oſtentationi intendiſſe q̄ꝫ
operi: vt melioꝛa q̄ꝫ epiſcopus fe
ciſſe videret. ¶ Item deoꝛdinan
tur bone operationes: ⁊ ratione
indebite executionis in operādo
maxime in operibus iuſtitie: Ut
qū quis facit ex crudelitate opus
iuſtitie: quod d̊bet facere ex equi
tate: vt in reoꝛum diudicatione ⁊
punitione deutero.xvi. Quod iu
ſtum eſt: iuſte exequere. Job.xx/
xviij. Cartilago illius quaſi lami
ne ferree. vbi moꝛ. Hoſtis noſter
tanta ſe arte palliat: vt culpas no
ſtras: virtutes fingat: vt inde qs
quaſi expectet p̄mia: Unde di/
gnus eſt eterna ſubire toꝛmenta
Plerunqꝫ enim in vlciſcendis
vitijs crudelitas agitur: ⁊ iuſtitia
putat: atqꝫ imoderata ira. iuſti ꝫe
li meritū credit. Similit effuſio
miſicodia credit. tenacitas: par/
citas: ⁊ ꝑtinatia conſtantia: ⁊ ſic
de alijs: pꝛout ibi enumerat. Uñ
narrat Greg.iiij.dial'.c.xxxv. de
Petro famulo ecclie maioꝛis vi
ſo in toꝛmētis. Et requiſitus cur
ita eſſet: reſpōdit. Hoc iō patioꝛ
qa ſi quid mihi pꝛo fienda vltio
ne videbatur: ad inferendas pla
gas plus ex crudelitatis deſide/
rio: q̄ꝫ obediētie ſeuiebā. Quod
ſic fuiſſe: nemo qui eū nouit igno
rat. ¶ Iteꝫ bone operationes de

ordinatur: ꝛ fructu priuãtur rõne idebiti finis. Sicut cũ aliquis fac bona ob honoꝝ ambitióem ob lucri temporalis cumulationem ob fauoris acquisitionem: vel ob remunerationis hũane intẽtionẽ Multi enim videntur bona facere: propter deum: q tamẽ istis finibus deordinant. Job. ix. Uerebar oĩa opera mea. Ubi Greg. Duo timenda sunt in bonis operibus: desidia: ꝛ fraus: Sequitur Sed sciendum magnopere est: ꝙ desidia per torporem nascitur fraus per priuatam dilectionem. Illam enim minor dei amor exaserat: hanc male mentem possidens proprius amor creat. Fraudem in opera dei perpetrat: quisse inordinate diligens: per hoc qd recte agit ad remunerationis trãsitorie bona festinat. Jsay. xxxiij. Qui excutit manus suas ab omni munere. Ubi Greg. vbi supra Tres sunt munerum acceptióes ad quas ex fraude festinatur. scꝫ munus a corde: quod est captata gratia a cogitatione. Munus ab ore. i. gloria per fauoreꝫ. Munus a manu. s. premium per dationem. A quibus omnibus iustus excutit manus suas. Jdem dicit super Ece. li. i. Omel. iiij. Jõ Luce. xiiij. Cum facis conuiuiuꝫ voca claudos ꝛc. Sequitur. Qui non habent retribuere tibi. ꝛc. ¶ Jtem deordinãtur bona opera ꝛ perduntur: cõmissione culpe sequentis: ꝛ labores deuastantis Sunt enim qui bona agunt: sed post per culpe cõmissionem omnia perdũt. Ecc. viij. Qui in vno peccauerit: multa bona perdet. Jsti similes sunt congregantib' bona sua in horreum: ꝛ postea illud incendunt. Peccatum enim ignis est vsqꝫ ad consũmationeꝫ deuorans. Job. xxxi. Sunt etiaꝫ similes custodienti omnes adit' ciuitatis. Qui tamen per vnum foramen hostes intrare sinit: Ait Greg. mor. ix. ponens exempluꝫ de phariseo. Ece. xxiiij. Si auerterit se iustus a iustitia sua: ꝛ fecerit iniquitateꝫ oẽs iustitie ei' nõ recordabuntur. ¶ Ex dictis patꝫ ꝙ tempus amittunt qui desidiosa ociositate torpẽt: qui infructuosis operibus distrahuntur: ꝛ qui occupationes que de se bone sunt deprauant ꝛ deordinant modis dictis.

¶ Capitulũ quintũ. De tpis ad fructuose laborandũ ydoneitate

Tudendum igitur ẽ: vtiliter occupari in tempe diuinitus cócesso ad fructuose laborandum ꝓpter multas cõditiones. s. ¶ Ob prioris temporis abusiuam consumptionem: ꝛ damnosam ꝑditionem: ꝛ ob iustam equitatem deo seruiendi i'tpe qd restat. s. Pe. iiij. Sufficit ꝑteritũ tempus ad voluptatem gentium consumandã. ꝛ ibi ante. Non in hominum deside

rijs est: sed in volūtate dei: vt qđ reliquum est in carne viuāt deo. ¶ Item vtiliter debet homo occupari in tpe ob temporis pditi fructuosam redemptionem: q̄si geminando ⁊ multiplicando fructuosum laborem: vt tps pditū
V redimat: ⁊ p̄ns nō pdat. Ephe. v. Uidete qūo caute ambuletis: non quasi insipientes: sed vt sapientes redimentes tempus ⁊c. Colos. iiij. In sapiētia ambulate redimētes tempus. ¶ Item sic debet occupari homo ob temporis a deo dati gratuitam cōcessionem: ⁊ ingratitudinis deuitationem. Ut enim supra dictum est:
X tempus est res preciosissima homini a deo ꝯcessa ad d̄licta emēdanda: ⁊ merita cumulāda. Jō abuti eo est periculosissima igratitudo. Ualde eniꝫ piculosum ē: abuti dono regio. Apoc. ij. Dedit illi tempus: vt penitentiam ageret: ⁊ non vult penitere. Sequit. Ecce mittam eum in lectum ⁊c. ¶ Iteꝫ sic debet homo occupari ob tpis ad laborandum ydoneitatem. Ut enim dicit ps. Tps faciendi dn̄e. i. est nunc. i. Corin. vj. Ecce nūc temp⁹ acceptabile. ¶ Iteꝫ debet homo sic occupa
Y ri ob fructus multiplicis futuri premij adeptionem. Nunc eniꝫ est tempus semināđi postea metendi. Que aūt seminauerit homo hec ⁊ metet. Gala. vj. Item nunc est tps aggregandi merita in horrea cordis postea fruendi. Unde comparat tempori messis ⁊ estatis. Prouer. x. Qui cōgregat in messe filius sapiens est: q aūt stertit estate: filius cōfusiōis. Comparat etiā diei. Unde Saluator in persona membroꝝ. Jo. iiij. Me oportet operari: duꝫ dies est. Et. xij. Ambulate dum lucem habetis. ¶ Item est iugiter laborandum ob piam dei miserationem: in hoc tpe offensas remittendo. Nunc enim est tēpus miserendi: postea iudicandi: ps. Cum accepero tps: ego iusticias iudicabo. In hoc enim tpe apparēt mirifice misericordie dei: qa nūc est miserator ⁊ multum misericors: sed post terrifice iusticie dei. Augu. de. x. cordis in principio. Gaudemus ad dei misericordiaꝫ: sed timeamus ad dei iudiciuꝫ. Et post. Modo licet tibi cām tuam componere. Ante vltimum dei iudiciū compone cāꝫ tuam: quia non potes fallere eū per falsos testes: vel fraudulētiū deceptionum cauillationē: vel artes litigiosas. Job. xviiij. Fugite a facie gladij. Ibi mora. in fine vitari terror iudicis nō nisi ante iudicium pōt. Modo non cernit: sed pcibus placat. Cū vo in illo tremēdo examine sederit: ⁊ videri pōt: ⁊ placari non pōt: quia facta prauoꝝ que diu sustinuit tacitus: simul oīa reddet iratus. Job. viiij. Si equitas iudicij

querit: nō audebit ꝓhibere. Jbi
mora. viiij Ille cās examinat: q
eas per alienum testimoniū nō
explorat. Jsa. xlij. Tacui semp
silui: patiens fui. s. in pñti. Sicut
parturiens loq̄r. s. in futuro. Jbi
Greg. vbi supra. Parturiēs: cū
dolore eicit qd diu in abditis cū
pondere portauit. Post ergo si-
lentium: sicut parturiēs loquet̄:
quia qd apud se nunc tacitus to-
lerat in vltione iudicij quasi cuz
dolore manifestat. zelus eniz ⁊ fu-
C ror viri non parcet in die vindi-
cte: neq3 acquiescet cuiusq3 preci-
bus. Prouer. vj. ¶ Item vtili-
ter debet homo occupari in tpe
ob euasionem damnationis de
amisso tpe. Tre. i. vocauit aduer-
sum me tps. Job. xxiiij. Dedit ei
locum penitētie. Jbi mora. xvij.
Qui accepta penitentie tpa con-
uertit in culpam: distinctus i vl-
timis iudex impensa argumēta
misericordie conuertet ad penā.
D Sicut enim non peribit capillus
de capite: sic nec momentuz de
tpe qn de eo deus rōnem inqui-
rat: ait Ber. Jn q̄dā tractatu. Et
sicut de omni vbo ocioso opor-
tet reddere rōnem. Mathe. xij.
Sic de omni momēto tpis ocio-
se expēso. Jdeo Eccle. 50. Ope-
ramini opus vestrum ante tem-
pus. s. iudicij: quia omnia tēpore
suo querent̄. Eccl. xxxviiij. Qui
ergo multū de tpe accipit: ⁊ mul-
tum ex eo perdit: mala faciendo

⁊ a bonis ociādo est puer centuz
annoruz: de quo. Jsai. lxv. puer E
centum annoꝝ morieť: ⁊ pecca-
tor centum annoruz maledicet̄.
Talis enim dicit̄ centum anno-
ruz ob tpis accepti diuturnitatē:
puer vero ob bonorum operum
paucitatem: peccator centū āno-
rum: ob malorum cōmissorum
multiplicitatem. ¶ His igit̄ cō-
siderationibus a parte tpis debz
iugiter religiosus occupari. Et
hoc vel opere virtuoso: vel opere
meritorio. Ut enim dictum ē: du-
plex est ocium. s. desidie: ⁊ vacua-
tionis: quia ocium non est si nō
omnino ratione vacuum est: ait
Ber. lib. de precepto ⁊ dispensa-
tione. Unū Moyses in ocio ope-
rabatur: vt dictum est. ¶ Notā-
dum ergo: q religiosus vacare F
debet ocio virtuoso: vel ad suorū
interioruz scrutinium ⁊ curatio-
nem: vel ad occultam cū corde
suo confabulationez. Sene. epi.
lxxj. Queris quid ocio facio? Ul-
cus meum curo. Et post. Cum
secesseris: non est tibi agendum
quid de te loquant̄ hoies: sed vt
ipse de te loquaris. Quid autem
loquaris? Quod hoies de alijs G
libēter faciunt. De te apud te nul-
la estima. Sequit̄. Jd maxie tra-
cta qd in te infirmum sentis. Et
ponit exēpluz. Sicut quisq3 no-
uit corporis vitia ⁊ remedia sic ⁊
vitia aie: quibus est adhibenda
curatio. Et ibidem. Nihil dāna-

ui nisi me. Et post. Ociū tibi cō/mendo: i quo maiora agis ꝛ pulchriora ꝙ que reliquisti. Eccle. xxxij. Precurre prior in domuz tuam illic aduocare: illic lude. ¶ Item in hoc ocio debet eē veritatis studiosa inquisitio. Aug.
H xviij. de ci. c. viij. In ocio: non debet esse iners vacatio: sȝ aut inquisitio veritatis: aut inuentio Eccle. xxxiij. Tempore vacuatis scribe sapiētiam. ¶ Item i hoc ocio debet esse anime supra se eleuatio: ꝛ limpida dei cōtemplatio Isa. xvij. Quiescam: ꝛ considerabo. ps. Vacate ꝛ videte. Seň. de beata vita. Ociū philosophorum: maius est ꝙ labor: quia tali ocio aīa roborat ꝛ recreatur: vt
I dictum est. s̄. fm illud Lucani. Ocia corpus alunt: animus q̄si pascit illis. s. ocijs ꝟtuosis. Exo. xvj. Maneat vnusquisqȝ apud semetipsum. Nec ad hoc ocium confert solitudo loci: nisi sit quies mentis ꝛ elongatio affectus a tumultibus exterioribus. ait Seň. episto. cvij. Incipio toto animo studere. Non multuȝ ad hoc locus cōfert: nisi se sibi prestet animus: qui secretum in occupationibus medijs si volet habebit.
K Si enim deest spūs nō adiuuat locus: qa si locus saluare posset: Sathan de celo non caderet: ait Grego. sup Eze. li. i. Omel. viij Ideo cauendum est i dicto ocio ne sit iners vacatio: vt dictum est: ꝛ derideat ab hostib⁹. Tre. i. Viderunt eā hostes: ꝛ deriserūt sabbata eius. Ibi mora. v. Hostes sabbata derident cum maligni spūs ipsi vacationis ocia ad illicitas cogitationes pertrahunt. ¶ Sed non solum vacanduȝ ē
L tali ocio: sed aliquando occupandum operi meritorio: ꝛ vicissim qn̄qȝ vacare orationi: qn̄qȝ vtili studio: qn̄qȝ pio negotio: operi meritorio. Hiero. epistola. lxxij. Nūqȝ de manibus eius ꝛ oculis recedat liber: psalteriū discat ad verbum: oratio sine intermissiōe vigil sensus: nec vagis cogitationibus. Sequit. Ama scientiam scripturarum: ꝛ carnis vitia nō amabis. Nec vacet mēs tua varijs occupatiōibus. et post. Fac
M semper aliquid operis: vt te semper diabolus inueniat occupatū Idem episto. lxxvij. exercitādus est spiritualibus cumulis semper animus. Sequit orationis instantia: illuminatio lectionis: sollicitudo: vigiliarum diurnaruȝ ꝛ nocturnarū incitamēta sunt. ¶ Sūmo tn̄ studio debet vacare religiosus orōni ꝛ diuinis laudibus Ad laudandū eniȝ deum sūt homines creati. Deut. xxvj. Quas s. gentes deus creauit in laudem ꝛ gloriam suam. Et oȝ semp orare ꝛ non deficere. Luc. xviij. Si
N ne intermissione orate. i. Thes. vltimo. ps. Benedicam dn̄m in oī tempore. Ut eniȝ dicit Crisosto. sup Math.

super Matth. omel.xxii.in.fi.
continue orandum est. Si enim
de oratione: sicut de respiratione
Sicut enim semper indigemus
respiratiõe ad vite corporalis cõ
seruationẽ: sic & oratione ad spi-
ritualis vite custoditionem. Et si
non haurimus a deo: nostra est
incusatio: horis tamen debitis ñ
extinguendo spiritum deuotiõis
ꝭm illud prime thes. vl. Spiritũ
nolite extinguere. Et profecto: ex
O soluendo deo canonicas orões
in debitis horis: potest religiosus
exercere opera vtilia: administra
re pia negotia: vacare circa salu-
bria studia: ait Augu. epistola.
xlvij. Diu orare cum vacat idest
cum aliarum bonarum actionũ
non impediunt officia: licet i eis
desiderio sit orandum: non ẽ im
probum nec inutile. Sequit. Jõ
ab alijs curis & negotijs cert̃ ho
ris ad orandi negotium mentẽ
reuocamꝰ: verbis orationis nos
admonentes &c. Unde Glo. sup
illud Luc. xviij. Oportet semper
orare: dicit. Semper orat qui bo
P na agit. Nec d̃finit orare: nisi cũ
desinit iustus esse. Semper orat
qui canonicis horis orat. Idem
dicit glo. super illud apostoli. Si-
ne intermissione orate. Et de ho
ris ad orandum deputatis ps.
Septies in die laudem dixi tibi.
Et Hiero. epistola. lxxxviij. Nõ
ea q̃ extra te: sed que intra te sunt
considera preter psalmorum: et
orationis ordinem. Quod quia
hora tertia: sexta: nona vespe: me
dio noctis: & mane semper ẽ ex-
ercendum: statue quot horis sa-
cram scripturam debes adiscere
q̃to tempore legere: non ad la-
borem: sed ad delectationẽ & aie
instructionẽ. Et post. Que sunt
errata reprehende: que facienda
constitue. Si tanta operum va-
rietate fueris occupata: nunq̃ ti
bi longi dies erunt. Loquitur ad Q
Demetriadem virginẽ. Unde
Hester. ix. Quater in die confite
batur & orabat dominum. Nec
est contrarium q tunc orabant
octo horis: & nunc ecclesia septẽ
qr ꝭz q̃sdã matutine & nocturne
laudes pro duabus horis com-
putabãt. vel ꝭm alios missa co-
respondet hore octaue. Interpol
late igitur est orandum: & bñ ope
randum. Augu. epistola supradi
cta dicit: q fratres in egypto ha
buere crebras orationes: sed bre
uissimas: & raptim quodãmodo R
iaculatas: ne illa uigilanter ere-
cta que oranti plurimũ necessa
ria sunt per productiores moras
euanescat: & hebetetur intentio.

¶ Capitulum sextum. De matu
tinali oratiõe: & quare deus hora
illa laudatur

q Qualiter autẽ his horis
orandum est: prolixũ est
negotij explicare. Sz vt S
detur occasio: pauca sunt premit
tenda. Et incipiendũ est ab ora

J

ſione que fit tempore matutinali ſcilicet media nocte: Que tūc cō uenienter inſtituta eſt: vel in me/ moriam percuſſionis p̄mogeni/ torum egypti: ⁊ liberationis filio rū iſrael. Exo. xij. vel in memo/ riam natiuitatis domini que me
T dia nocte fuit: prout oſtenſum eſt beato Bernardo ſicut legitur in vita eius. Dū eniꝫ mediū ſilētiuꝫ tenerent omnia: op̄s ſermo tuꝰ domine a regalibus ſedibꝰ venit ſap̄. xviij. ¶ Uel ad vigilanduꝫ ꝯ inſidias hoſtiuꝫ eo tempore in feſtantium. Mat. xxvi. Uigilate ⁊ orate: ne intretis in temptatio/ nem. ¶ Uel ad excutiendum ſō nolentium torporem iuxta illud. Nam lectulo conſurgemus. ⁊c. ¶ Uel ad ammouēdū laſciuias ↄ̄ſiderioꝝ carnaliū. q. n. ebrij ſūt nocte ebrij ſūt. theſ. v. ¶ Uel ad ſaluatoris imitationeꝫ: qui in ora tione pernoctabat Math. xiiij. ¶ Uel ad diuine vltionis euaſio
V nem. Math. xxv. Media no/ cte clamor factus eſt ⁊c. ¶ Hac igitur hora debet religioſus ſur/ gere ad deum orandum ⁊ laudā dum: ſtrenue ⁊ agiliter audito ſi gno eccleſiaſtico: ſicut ſurgit mi les: audito regis edicto. p̄s. Me dia nocte ſurgebam ad ꝯfitendū tibi. Et illud ſurgamus ergo ſtre nui. ¶ Item citiſſime ⁊ frugali ter Hiero. epiſtola. lxxxiiij. Mo dicus cibus ⁊ nunꝗ̄ venter ex/ pletus. Sequit. Ad orationē. n.

nocte ſurgenti non indigeſtio ru X ctum faciat: ſed inanitas. ¶ Itē letiſſime ⁊ gaudenter: q꞉ citatur ⁊ vocatur ad loquendū cū deo. Sicut enim miles terrenus gau det cum vocat ad loq̄ndum cū rege ſuo: multo magis miles ſpi ritualis ideſt religioſus gaudere debet vocatus ad loquendū reg eterno. Chriſtuꝫ enim alogmuri cum oramꝰ: cū audimꝰ cū diuia oracula legimus: ait Ambro. i. d̄ offi. p̄s. Sumite pſalmū iocun/ dum cum cythara ideſt oratiōis iocunditatem cum carnis morti
Y ficatiōe. Sic aūt ſurgēs religio/ ſus: dꝫ adire tēplū dei vel orato/ rium: quod eſt ad deum orandū vel laudandū deputatū: niſi fue/ rit vel labore fatigatus: vel debi/ litate corporis pregrauatus: vľ oc cupatione vtili prepeditꝰ. p̄s. In eccleſijs bn̄dicite deo. Idē Ado rate dominū in aula ſancta eius. ¶ Multa enim concurrunt ad excitandū deuotioneꝫ orantis in loco ſancto ſcilicet. ¶ Corporis xp̄i in altari p̄ſentia. ¶ Sctōꝝ
Z in quoꝝ honorem dedicata ſunt altaria memoria. ¶ Angeloruꝫ aſſiſtentia: q꞉ ibi ꝯiuncti ſunt prī cipes pſallentibus. p̄s. i. angeli: ait Bernar. in meditationibus. ¶ Fratrum compſallentiuꝫ vni tas ⁊ concordia. Unde Hugo p̄ mo de ſacramentis parte. ix. c. ij. Sacramenta ſunt quedam loca edificate baſilice; ⁊ determinata

tempora certa quibus fidelis po
pulus ꝯgreget: vt vnitas ꝯmen
detur: gratias reddat: ⁊ vota sol
uat. Sen̄. epistola. lxxvi. dicit: ꝙ
Pictagoras ait: alium animum
esse intrantibꝰ templū: ⁊ euicino
ꝯsiderantibꝰ simulacra deorum:
alium aperientibꝰ idest extra ex-
A pectātibꝰ an̄ fores. vnde pie cre-
dendum est: ꝙ deuotiꝰ oratur in
locis sacris: ⁊ qđ petit citiꝰ impe-
tratur. Ecclia enim est domꝰ ora
tionis. Math. xxi. Et domꝰ dei
ac porta celi. gen̄. xxviij. Vn̄ Sa
lomō orauit pro orantibꝰ in tem-
plo: vt deꝰ exaudiret eos. iij. Re
gum. viij. vt exaudias inquit ad
dn̄m orationē quam seruꝰ tuus
B orat in loco isto. ¶ Est aūt oran
dum potius in ecclia ꝑpter sex.
vnde versus. Sex lucror in sȳō:
peregrinor: instruor oro. Parti
cipo sacris: dn̄i de morte recor-
dor. Adiuuor a sanctis: in quoꝝ
laude laboro. Suppositis autē
mysterijs eoꝝ que dicunt in ma
tutinis scilicet psalmoꝝ: lectionū
responsoriorum: ⁊ versiculoꝝ: qꝛ
de his exq̄site determinat i libro
de eccliastico officio: que omnia
sunt ad deuotionis incitationē:
⁊ instructionem in orando: ꝑut
dicit Hugo vbi. s̄. di. ꝙ in locis
sacris deus nunc suppliciter exo
ratur: nunc consonis vocibꝰ de-
C uote collaudat: vt vicissim fide-
lium corda nunc ꝯponant ad re
quiem: nunc excitent ad deuotio
nem. In ipsis quoqꝫ diuinis pre
conijs non eadem semꝑ forma
exhibetur collaudationis. Nunc
psalmodie accēdūt ad deuotionē
Nunc hymni ⁊ cantica ad diui-
nam excitant exultationem: nūc
lectiones recitant ad formā mo-
rum ⁊ honeste vite instructionē.
¶ Laudās ergo deū dictis mo-
dis primo precat deum: vt labia
eius aperiat iplicās ꝙ tpe somni
clausa fuerunt a laude dei. Et qꝛ D
deus operat i nobis velle ⁊ opari
phil. Consequenter implo-
rat diuinū adiutoriū dicēs. Deus
in adiutorium ⁊c. vt scilicet digne
possit eū psallendo placare. orās
autem ⁊ psallens: sollicite cauere
debet a cordis distractiōe: ⁊ cogi
tationū inutiliū vanitate ⁊ varie
tate que immittunt ab hoste: vel
nascunt ex vāo corde: aut stimu
lantur a carne. Hostis eniꝫ orā-
tes impugnat: et fedas cogitatio E
nes immittit. Naꝫ tempore quo
Abraaꝫ sacrificabat: descēdebāt
volucres super cadeuera: quas
Abraam abigebat. gen̄. xv. p q̄s
significant cogitationes vane: q̄
tempore orationis nascuntur in
corde. Hec sunt musce morien-
tes perdentes suauitatē vnguēti.
Eccle. x. ꝑut exponit Gre. mor.
ix. Hec significantur ꝑ turbam:
qua eiecta intrauit iesus Math.
ix. ait ibi Gre. In quibꝰ cogitatio
nibus cor quasi extra effunditur
⁊ diffluit: ait ideꝫ pastoralis. c. xv.

Nil inquit est corde fugati⁹: q̄d
totiens a nobis recedit quotiens
p prauas cogitationes defluit.
F ps. Cor meū dereliquit me. Jō
tempore orationis studendū est
ad cordis collectionem: ⁊ varia-
rum cogitationum exclusionez.
ij. Re. vij. Jnuenit seruus tu⁹ cor
suum: vt oret te. Ad imissionē. n.
cogitationū tpe orōnis: studiose
laborant maligni spūs. Unde le-
gitur in vitis patrū parte prima
de abbate Machario: q̄ eo orā
te demon ad hostiū pulsans: ait.
Surge eam⁹ ad collectā: vbi fra
tres ad vigiliā ꝯgregati: expectāt
te. Jlle vo fallatiā esse diaboli in
telligens: respondit. O mendax
qd tibi cū collecta? At ille. Latet
te adhuc? q̄ nulla sine nobis col
lecta agatur. Ueni videbis opera
nostra. ⁊ ille. Jmpet tibi deus: o
demon. ⁊ abijt deprecans: vt de⁹
G sibi ostenderet hmōi veritatem.
Et cum venisset ad collectā fra-
truz: vidit: p chorū quasi pueros
ethiopes discurrere. Mos eniz
erat ibi: q̄ sedētib⁹ ꝯctis: ab vno
psalm⁹ diceret: alijs audientibus
⁊ aliqn̄ respondentib⁹. Quibus
omnibus demōes illudebāt. v l
digitos in oculos ꝯprimendo: et
tunc dormitabāt: vel in os: ⁊ tūc
oscitabāt. Ante alios in mulierū
spēs vertebantur: vel edificabāt
in cordibus eoꝝ parietes: vel iter
agētes. Quod vidēs sanctū aiti
exurge domine: ⁊ dissipentur in-
micl tui. Post orationez vo ex-
amināde veritatis gratia: vocas
singulis inquisiuit: quas habue-
rant cogitationes: vel de mulieri
bus: vel iter agendi: vel edifican
di. At singuli cōfitebantur tales
fuisse cogitationes: vt ipse vide-
rat. ex quo intelligendū: q̄ vane
cogitationes tēpore orationis illu
sionibus demonū fiunt: ⁊ ab eis
q cor suum seruant: demones re
pelluntur: vt dicit ibi. Jō ps. Jn
matutino interficiebam omnes
peccatores terre. Jbi Grego. sup H
Josue omel. viij. Demōes debe
mus interimere: non coruz sub-
stantiam perimentes: sed q: op⁹
coruz ⁊ studiū est: vt nos pcare
faciant: sine dubio: eorum interi
tus est si nō peccem⁹. ⁊ post. Si
omnes hos hostes d̄struxerim⁹
tunc diem festū dn̄o celebram⁹.
¶ Jtez orans ⁊ psallens: studio
se laborare debet. ad coꝝ q̄ orat
⁊ psallit intelligentiam ⁊ reueren
tiam ait Ber. super Cant. omel.
vij. Credim⁹: angelos astare orā
tibus: ⁊ deo offerre preces, p psal
lentibus. Jō vsurpemus officiū
quoꝝ sortimur ꝯsortiū: ⁊ dicam⁹ I
eis psallite d̄o nostro. ⁊ audiam⁹
eos vicissim respondentes. psalli
te vos sapiēter. vnde ibidē ome.
xviij. psallendū est: vt nihil aliud
cogitet. i. cor. xiiij. Psallam spiri
tu: psallam ⁊ mente. i. intelligen
tia mentis: dicit glo. vt eni dicit
Hiero. epistola. lxxij. Non dulce

K do vocis: sed mentis affect⁹ que-
rendus est. vñ ꝛ cant⁹ psalmoꝝ
in ecclia institutus est ad incitan
dū pium affectum in populo au
diente: ꝛ euitandū tediū in psal-
lente. ait Aug. ix. confes. in princi
pio. Q̄tum fleui in hymnis ꝛ cā-
ticis tuis suaue sonātis ecclie vo-
cibus. Et voces ille influebāt in
auribus meis: ꝛ eliq̄bat veritas
in cor meū: ꝛ ex ea estuabat me
affectus pietas: ꝛ currebāt lachry
me: ꝛ bñ mihi erat cū eis. Seq-
tur. Tūc hymni: ꝛ cantici: ꝛ psal
mi vt canerent: ne populus me-
roris tedio contabesceret institu
tum est: ꝛ ex eo in hodiernum
diem retentum. hec ibi. ¶ Itez
psallens et orans ad plenam p
L nūciatōem: oīuz q̄ psallūt dz sol-
licite laborat: ne sillaba vel lra
ommittatur: ꝛ ad pfectam appre
hensionem omniū que leguntur
tam lectionnū q̄ rñsoriū: ver-
siculoꝝ: ꝛ bñdictionum: siue in-
terpellationū que a deo postulā-
tur. ꝛ hoc reuerentia ꝛ alacritate.
Ber. vbi. s. omel. vij. Psallēdū
est reuerenter. Idem sicut cibus
in ore: psalmus in corde sapit: cū
non negligit anima: illū pterere
quibusdam dentib⁹ intelligentie:
ne forte integrū glutiat: ꝛ nō mā
sum. Et idem plani⁹ omel. xlvij.
Moneo vos pure semp ꝛ stre-
nue diuinis laudibus intendere.
Strenue: vt sicut reuerenter: ita
alacriter dño assistatis: non pigri
non somnolenti: non oscitantes M
non vocibus parcentes: nō ver
ba pscindentes: non integra trā-
silientes: nō fractis ꝛ remissis vo
cibus: muliebre quoddaz balbe
ꝛ de nare sonantes: sed virili vt
dignum est sonitu ꝛ affectu spiri
tus voce depromentes. Si eniz
homo exprimēs aduersarioꝝ
malitiam ꝛ ppriam miseriam: ꝛ
captans regis beniuolentiaz: pe-
tens d aduersarijs victoriā: ꝛ de
malis suis veniam: studet: exqsi
te loqui ante regem: nihil de con N
tingētibus ommittendo: multo
magis orans ꝛ psallens ante re-
gem regum. ꝛc. ps. Quoniā rex
omnis terre deus psallite sapien
ter. vnde versus. Non vox sed
votum: non musica: cordula: sz
cor. Nō clamor sed amor sonat
in aure dei. ¶ Unde legitur lib.
de vniuerso demone cui nomen
Titiuillus: q apparuit. cum co-
phino apud quosdaz psallentes:
colligēs sub specie micaꝝ dictio O
nes ꝛ sillabas omissas ab illis in
psalmodia. vñ versus. Fragmia
verboꝝ Titiuillus colligit hoꝝ
Sicq3 die: mille vicibus se sarci
nat ille. ¶ Et ibidē legitur: q cū
quidam religiosi inordinate ꝛ in
decenter psallerent: vnus ex ma
lignis spiritibus: eorum turpem
ꝛ indecentem psalmodiam irri-
sorie effugauit. ¶ Et libro mira-
culoꝝ beate virginis legit: q cuz
quidā monachus: in vigilia dor-

mitaret: ⁊ ad gloria patri caput ñ
humiliaret: apparuit angelus di
cēs. Flecte caput: qꝛ dicis glia pa
tri. Et dyabolꝰ ex alia parte. Nō
flecte: nisi triplicez ruperis funē
P Hoc vidēs abbas ⁊ audiēs ora
uit dicēs. Ne perdas ouem. funē
deus aufer ⁊ hostem. Cui ange
lus. Libero captiuum: tu corripe
desidiosum. psallite ergo deo no
stro psallite. ⁊c. ¶ Item psallens
⁊ orans debet esse ꝓuidens ⁊ la
borans ad cordis eleuationez in
deum in psalmodia: ⁊ ad dei in
troductionem in cor. ait Grego.
super Ezech. li. i. Vox psalmodie
cum per intentionez cordis agit:
Q per hāc omnipotenti deo ad cor
iter aperitur: vt intente menti vel
ꝓphetie mysteria: vel grāz com
punctionis infundat. ps. Sacri
ficium laudis honorificabit me.
⁊c. Idem. Cantate deo: psalmuz
dicite nomini eius. ¶ Institutio
ꝺo psalmodie ortū habuit a btō
Ygnatio ꝑut legit. iij. hystorie tri
R partite. c. viij. vbi habet: ꝙ ygna
tius Anthiocen. ecclie qrtꝰ eps:
post Petrū: vidit angeloꝝ cho
ruz: qui post antiphonā sancte tri
nitatꝭ dicebāt hymnos. Hic mo
dus Anthiocen. ecclesie ꝓbatus
inde ad cunctas transijt ecclias.
¶ Consequenter fuit institutio
roborata i ecclesia Mediolañ:
in qua excubabat pia plebs para
S ta mori pro episcopo scilicet btō
Ambrosio: ne populus: meroris

tedio contabesceret. ¶ De psal
modia ꝺo qd significet: ⁊ de eiꝰ
vtilitate habet ecclia stice hierar
chie. c. iij. per totum. Et de mōis
psallēdi Aug. in tractatu de psal
modia. ꝙ sit grata deo ⁊ accepta
bilis psalmoꝝ deuotio: dicamus
Et ponit exempla de patriarchis
⁊ prophetis: Sequitur. Cuz tali
bus psallimus ⁊ cōfitemur deo:
quid hac delectatiōe iocundius?
Et sicut boni ꝯuiue delectantur
in ferculoꝝ varietate: ⁊ copiosita
te: ita anime nostre: lectionum ⁊
hymnorum exultatione multipli
ci saginantur. Intermētes fabu
las intento sensu: vigilanti mēte
psallamus: qꝺ psallimus excogi
temus: nec deo displiceamus. Et
post. Totum quasi in conspectu
dei non hominum placendi stu
dio celebrare debemꝰ. Qñ psal
litur: ab omnibus psallatur. Cuz
lectio legitur. facto silentio ab oī
bus equaliter audiatur: vt legēte
lectore nemo perstrepat. ¶ Un
de de beato Francisco legitur: ꝙ
horas canonicas solitus erat nō
minꝰ timorate deo soluere ꝙ de
uote. Grauiter enim: se putabat
offendere: si quando orationi de
ditus: vanis fantasmatibus inte
rius vagaret. Cui ꝯcordat Aug.
vbi. s. dicēs. Non solū spiritu. i.
sono vocis: sed mente psallamꝰ.
Quod psallimꝰ cogitemus: ne ca
pta mēs fabulis vel extraneis co
gitationibus laborē habeat isru

ctuosum. ¶ De vtilitate quoqȝ psalmodie in oratione Aug. ibidem dicit: ꝙ in psalmis nō inuenies nisi quod facit ad vtilitatem: X et edificationem: et eruditionem omnis sexus et etatis. hȝ in psalmis infans qđ lactet: puer quod laudet: adolescēs qđ corrigat: iuuenis quod sequat: senex qđ precetur. Et post. In his suaue medicamentū ꝯtinet: iustitia ingeritur: iniquitas prohibetur: misericordia laudatur: mendatiū damnatur: dolus accusatur. Et ibidē. Psalmus: tristes consolatur: letos temperat: iratos mitigat. pauperes recreat: diuites vt se agnoscant admonet. ¶ Idem dicitur in vita sancte Theodore. vt eniȝ dicit Cassiodorus libro. de institutis scripturarum. Psalterium est quedam celestis spera: et vt ita dixerim quidam pulcherrimus pauo: qui velut oculoꝝ orbibus: et colorum varietate depingitur. paradisus quidam animaꝝ: poma continens innumera: quibus suauiter mens humana saginata pinguescit. Uariis ergo mōis his pomis est reficiēda. Si orat: orate. Si gemit: gemite. Si gaudet gaudete. Si sperat: sperate. Si timet: timete. ¶ Qualiter autē varii psalmi diuersimode ad orationem cōueniūt: ait Hugo de studio orandi: ꝙ in affectibus pietatis est virtus orandi. Sequit. Ex affectu dilectiōis canitur psalmus

Diligam te domine virtus mea. Ex affectu admirationis domine dominus noster. Ex affectu cōgratulationis omnes gentes. Et in his omnibus est laudatio. Ex affectu humilitatis in te dn̄e speraui. Ex affectu doloris. vsqȝ quo domine. Et affectu timoris A
Domine ne in furore tuo. Et in his est mixta querulosa deprecatio. Ex affectu īdignatōis. Quid gloriaris. Ex affectu zeli. Deus vltionū. Ex affectu presumptionis bone: Iudica me deus. Et in his est captatio beniuolentie. Unde et ad modū rethorum effectum ē: captare beniuolentiam: vel a cōmendatione cause: vel ab aduersarii iustificatione: vel a iudicis laudatione: vel a proprie ꝑsone ꝯmendatione: vt patet rethorica prima post pͥncipium: et secunda. Sic facit ꝓpheta in psalmis. vt eniȝ dicit Hugo vbi. s. et Ambrosius libro de mysteriis initiādis. Sicut oratores ī causis pͥmo in- B
cipiunt a laude pͥncipis: vt beniuolū eū reddāt: deinde supplicāt vt libēter audire dignetur tertio depromunt que postulant: quarto sicut inceperant a laude principio: ita in eius laude desinunt: sic et in oratione ad deū. ¶ Prima oratio habet laudeȝ dei: et dicitur oratio. ¶ Secunda est supplicatio: vt audiat. et dicitur obsecratio ¶ Tertia desiderati petitio q̄ dicitur C
postulatio. Quarta gratiaꝝ actio

i.Thi.ij. Obsecro primo omnium
fieri obsecrationes orationes: po
stulationes. gratiarum actiones.
¶ Sed valde dolendum est: ꝙ
hodie cōmuniter in ecclesia defi
cit modus prescriptus psallendi:
qꝛ psalmodia ⁊ cursorie dr: ⁊ co/
rupte: ⁊ psallentes: desidiose: ne/
D gligenter: ⁊ fraudulēter psalmos
dicunt: vt pz consideranti: ⁊ cuz
temporalia omnia fiant cum sol
licitudine: deliberatione: ⁊ diligē/
tia officium ecclíasticum dr sine
reuerentia: diligentia: ⁊ aduerten
tia. Contra quos Hieremi. xlviij.
Maledictus q facit opus domi
ni fraudulēter ⁊ desidiose. Frau/
dulenter propter ommissionem
eorum que dicere debent. Desi//
diose ob indeuotionē quo ad mo
dum dicendi. ¶ Expleta ṽo lau
de matutinali cōmuni dz religio
sus ad cor recurrere in oratione
priuata. Sicut enim consuetudo
est: ꝙ cū celebratur conciliuz vel
capitulum generale primo expe/
diunt negotia cōmunia: deinde
quilibet ad propria expedienda ne
gotia studet: ⁊ explicat presidenti
aliquando supplicando pro indul
gentiarū relaxatione: aliqñ postu
lando veniā de cōmissis aliquā
E do dona petendo ⁊c. sic religio/
sus dz post matutinum ad consci
entiam redire: ⁊ in solitudine cor
diali colloqui deo suo. eius do//
na gratuita recogitando: ⁊ grati/
as agendo: abusiones ꝓprias de

bonis collatis: ⁊ dei mandatorū
transgressiones deplorando: mul
titudinem peccatorum. ⁊ paucita
tem bonorum memorando. ⁊c. H
Et hoc docet Hugo vbi.s. Re/
uocemus ad memoriam bona:
⁊ post: oblitos sui admōuit: auer
sos reuocauit: venientes ad se be
nigne suscepit: penitentibus indul
sit: perseuerantes custodiuit: stan
tes tenuit. lapsos erexit. De his d
bet cogitare dolendo: penitendo
veniam postulando: diuine volū F
tatis beneplacita faciendo: corde
⁊ ore dicendo. Miserere mei de
us. ⁊c. Ut enim dicit Aug. in ori/
ginali. Qui magnam misericor/
diaz deprecatur: miseriā magnā
fatet. Sequitur. Secunduz mul
titudinem miserationū tuarū ⁊c.
Multe enim miserationes tue.
Attendis contempnentes vt cor
rigas. Attendis nescientes vt do
ceas. Attendis cōfitētes vt igno
scas. sic supple ⁊ mihi fac. Nota I
de adultera que sola cū Jesu re/
mansit in tēplo. Jo. viij. vbi Au/
gu. Remansit vulnerata: ⁊ medi
cus. Remansit magna miseria: G
⁊ magna misericordia. Sic debz
homo exclusa turba cogitationū
terrenarum: eiecta turba affectio K
num carnaliū: fugata turba mū/
danorum appetituū: cuz solo Je/
su remanere in templo cordis: ⁊
eum alloqui vt patrem: supplica
re vt iudici: interpellare vt aduo
catū: rogare vt amicū ⁊c. Mat.

lii. Tolle grabatum tuum ⁊ vade
in domū tuā. Quod ē redire ad
ɔsciaʒ: ait Grego. super Eze. li. i.
H omel xij. Job. xxix. Cui dedi sol
litudine locū. Ibi mor. xx. De so
litudine cordis que tunc est: cum
strepitus desideriorum terrenoꝝ
premuntur: cū ebulientes cure re
stringunt: cū motus importuna-
rum cogitationum quasi circun-
uolantes musce manu grauitatis
F abbigunt. Et tunc cū domino in
tra secretum paratur: Ubi per in
terna desideria silēter anima cuʒ
eo loquatur: vt extrahitur ab eo
dem super illud Apoc. viij. Factū
est silentium in celo quasi dimi-
dia hora. i. in anima contempla-
tiua a predictis tumultibus. licet
non plene propter corporis gra-
uitatem abstracta. Sen. epistola
vi. Argumētum translati animi
in melius est: scire vitia que pri⁹
ignorauit. Et epla. xvi. De corpo
I re ad animū redeūdū est Mat.
vi: Clauso hostio ora patrem tu-
um. Aug. de psalmodia vbi sup̄.
Patet tempus cum volum⁹ pri
G uatim orare. Et de modo orandi
bene Aug. epla. xliij. ad probā.
per totum. Ubi ait. Absit ab ora-
K tione multa locutio: sed non dsit
multa precatio: ⁊ feruens perseue
ret intentio. Et post. Plerunqꝫ
hoc negotiuʒ plus gemitibus q̄
sermonibus agitur: plus fletu q̄
affatu. Nimirum qꝛ oratio ē mē-
tis deuotio. i. in deum conuersio
per pium ⁊ humilem affectū: fi-
de: spe: ⁊ charitate subnixa. ait
Hugo de studio orandi. vbi sup̄.
Ipsa quoqꝫ oratio est ascēsus in
tellectus per diuersa tēdentis pe-
titio. ait Dionisius li. iiij. c. xxiiij. ⁊
Greg. mor. xxiij. Ueraciter orare
est: amaros in compunctione
gemit⁹ nō v̄ba ɔposita resonare

¶ Caplm septimū de laude diui
na hora prima.

r Ecreato corpore sobria
quiete cū indiguit: vt po
stea melius homo possit
orare: ⁊ se virtuoso opere exerce-
re iuxta illd Job. vij. Si dormie-
ro dicam quando consurgaʒ: dʒ
religiosus laudes diurnas exol-
uere. s. mane hora prima a creatu L
ris irrationabilib⁹ stimulat⁹. Tūc
enim aues laudant deuʒ ait Am
bro. exam. omel. v. ¶ Et qꝛ diui-
na laus hora ipsa est ɔuenienter
instituta. Tunc eniʒ respexit dn̄s
castra egyptiorum. Exodi. xiiij.
Tunc xp̄s fuit Pilato presenta-
tus. Math. xxvij. Et tunc appa
ruit Magdalene flenti ad mo-
numentū. Jo. xx. Merito insti-
tuta est hora ista ad dinoꝝ bene
ficiorū recognitionē. Ad operuʒ
a laude dei inchoationē. Math.
v. Primum querite regnuʒ dei. M
Et ad primitiarū illoꝝ opeꝝ deo
exsolutionē. Exo. xxiiij. Primiti
as frugū tuarū inferes in domuʒ
dn̄i. Et ad laboris debiti exercita
tionē: qꝛ ab ea hora dʒ homo la-

doꝛare. Sec.xi. Mane ſemina ſe
men tuū.ꝛ Cañ.vi. Mane ſur-
gamus ad vineaſ. Unde ea hoꝛa
exijt paterfamilias cōducere ope
rarios in vineam ſuam. Math.
xviij. Et qꝛ laudantes deū debēt
eſſe puri ꝛ mundi.i. Thi.ij. Uo-
lo viros oꝛare leuātes puras ma
nus. Jō in laude huius hoꝛe in-
terponit. ꝯfeſſio generalis: ad eo
rum abſolutionez que nocturno
N tempoꝛe ſunt contracta.ꝛ de hac
hoꝛa Hiero.epl'a.lxxvij. Poſt-
ꝙ oē tpus dino debes conſecra-
re: nullam pꝛoꝛſus hoꝛā a ſpūali
pꝛofectu vacuā eē ꝯuenit. Cum-
ꝙ tibi i lege dñi die ac nocte me
ditatio ſit: dꝫ aliqs determinatus
numerꝰ eſſe hoꝛarū: quo plenꝰ
deo vaces. Sequit Optimuz er-
go eſt huic oꝛe matutine deputa-
re tempus: ꝛ melioꝛē ac purioꝛez
O diei partē vſqꝫ ad hoꝛā tertiā ani
mā quottidie in celeſti agone cer
taturā velud ſpūale quoddā: pa-
leſtre exercere gimnaſiū. Mo-
dus enim pauperū mendicātiuz
eſt mane ſurgere: ad hoſtiū patris
familias pꝛo elemoſyna clamare
Conſuetū eſt apud multos i ma
ne pꝛimo clamāti elemoſynā dare
Sic dꝫ religioſus q eſt mēdicus
ꝛ pauper ante deū. Ois eni oꝛās
mēdicus: ait Aug.li.ſermonū.ij.
ſmone.ij. Mane ſurgere dꝫ hō
P ad petēda dōa dei: vt eū iueniat.
pꝝ. viij. Qui mane vigilauerit
ad me inuēiet me. pſ. Mañe exau
dies vocē meā.ꝛ mane oꝛo mea
pꝛeueniet te.ꝛ repleti ſumus ma-
ne miſericoꝛdia tua.

¶ Caplꝫ.viij. De iſtitutiōe dine laudis alijs hoꝛis.ſ.iij.vj.ix.

Onſequenter eſt deꝰ lau
C dādus hoꝛa tertia: ſexta
ꝛ nona. Unde Daniel S
tribus tpibus in die flectens ge-
nua adoꝛabat. Dañ.vi. Ibi ma-
giſter hyſtoꝛiarū dicit: ꝙ tūc oꝛa
bant iudei.ſ. hoꝛa.iij. qꝛ tūc datꝰ
eſt eis decalogus. Exodi.xx. Ea
dē hoꝛa oꝛat eccl'ia: qꝛ tūc datꝰ eſt
ſpūs ſcūs Act.i. ¶ In.vj. oꝛabāt Q
qꝛ tc erectꝰ ē ſerpēs eneꝰ. Nume.
xxiij. eadē hoꝛa oꝛat eccl'ia qꝛ tūc
xp̄s ē i ligno ſuſpēſus. Luc.xxiij.
in.ix. oꝛabāt. qꝛ tc petra ðdit aq̄s
i cadēs. Numeri.xx. Eadē hoꝛa
oꝛat eccl'ia: qꝛ tūc de xp̄o lancea-
to ꝛ moꝛtuo fluxerunt ſanguis ꝛ
aqua. Jo.xix. Uñ Act.v. Petrꝰ T
ꝛ Joannes aſcenderūt in tēplum
ad hoꝛā oꝛationis nonā. Ibi ma
giſter hyſtoꝛiarū dicit. Daniel.tri
bus hoꝛis oꝛabat: ꝛ eſt conſuetu-
do firmata ab eccl'ia: ꝙ eiſdē ho
ris oꝛet: tertia.ſ. qꝛ xp̄s flagellatꝰ
eſt: ſexta: qꝛ crucē aſcēdit: nona:
qꝛ ſpm̄ poſuit. In his āt hoꝛis dꝫ R
ꝛligioſꝰ dicerꝫ laudes dinaſ plene
ꝛ itegralr nihil ōmittēdo vt dcm̄
ē. Tūc.n. tā eccliaſticꝰ ꝙ religioſꝰ
obligati ſūt ad exoluēdas laudes
diuinas ſꝫ ecclie ꝯſuetudinē. Ec V
cliaſticꝰ: qꝛ viuit de decimis ꝛ p-
mitijs ꝛ pctā ppl'i comedit. Oſee

k. Religiosus vo:q2 viuit de ele/
mosynis. Debitor eni tenet plene
soluere debitũ creditori. Eccla/
stic' igit sic vult: q decime ⁊ alia
sibi soluant a populo sine aliqua
diminutione sic dz laudes diuinas
p eis exoluere: sine dictionis aut
S sillabe ommissione. Aliter est. sta
tera dolosa: q̃ est abhoiatio apud
deũ. prouer. xj. Et vere tũc mẽda
ces filij hoium in stateris. Simi
liter religiosus vult q elemosyne
sibi pmisse integraliter exoluant
io dz exoluere pro benefactorib'
Q orones ab eccla institutas. aliter
dicetur ei illud. Math. v. Non
exhibis donec reddas nouissimũ
quadrantẽ. exemplũ supra de de/
mone colligẽte ommissa in laudi
bus diuinis. ¶ Sz heu hodie ver
sus psalmorũ sincopant. principi
um ⁊ finis vix dicunt mediũ ver
sus labijs nõ tangit. io potius est
T irrisio q̃ laudatio. exẽplũ supra d
demone irridẽte corruptũ cantũ.
¶ Itẽ psallens ⁊ orãs dicere dz
horas pure: ⁊ sinceriter: nihil im
pertinẽs intermiscẽdo. nec d va
niloquijs exteri' in ore: nec de su
perfluis cogitationibus interi' in
R corde. vt eni dicit Alexã. Papa
Xpianus orõnis tẽpore cuz deo
loquit. ergo non dz loqui cũ hoie
exterius vaniloquia: nec cũ fictis
ymaginibus in corde superflua.
V ¶ Est eniz duplex verbũ: interi
us. s. ⁊ exteri' fm Aug. ix. de tri.
c. iiij. et pz exemplũ sensibile. Si
eni loquens Pape de suis caris
negotijs intermisceret impertinẽ
tia ⁊ vana: alloquendo oẽm sup/
uenientem: potius papã prouoca
ret q̃ placaret. io timeant q ho/
ras canonicas interrũpunt: ⁊ va
niloquia intermiscent' ad impe/
dimentũ deuotionis sue ⁊ aliorũ
vel fingũt in corde varia ymagi
nabilia: ne deũ plus offendãt q̃
placent vnde Ber. in meditationi
bus in persona taliũ dicit. In mo
nasterio sepe cum oro nõ attẽdo
que dico. Ore foris oro: sed men X
tem vagantem: orationis fructu
priuo. Corpore interius: corde sũ
exterius: ideo perdo que dico. Et
post Magna peruersitas ⁊ insa/
nia: quando cũ dño maiestatis lo
qui psumo: ⁊ inconstanti mente
aurẽ in oratione auerto: ⁊ ad ne/
scio quas ineptias cor conuerto.
Seqtur. Loquit mihi de' in psal
mis: ⁊ ego illi: nõ tũ cũ psalmuz
dico attendo cuius sit psalm'. io
magnã deo iniuriam facio: cũ eũ
pcor: vt precẽ meã exaudiat: quã
ego qui eã fundo non audio. De
precor: vt mihi intẽdat: ⁊ ego nec
mihi nec illi intendo: sed qd dete
rius est imũda ⁊ vilia i corde ver
sando fetorẽ horribilẽ aspectui ei'
ingero. ¶ Unde legit de sancto
Seuerino Coloniẽ. epo: q post
mortẽ apparuit suo archidiacho
no: super cuius caput erat nubes Y
ignea: guttas igneas distillans.
Qd ille admirãs querit: cur tãta

essei pena punitus q adorabat vt
sanctus. Qui ait. Qñ dicebã offi
ciũ cũ clericis: supuenientib⁹ famu
lis p negotijs: ɔsueui diuinũ of-
ciũ interrũpere: ideo sic affligor.
Qd cũ ille se nõ credere diceret
proiecit guttã super ei⁹ brachiuz.
Quo clamãte pre angustia: sana
uit eũ sua orone dicens. Modo
vides quãtũ apud deum possuz
¶ Item psallẽs ⁊ orãs dz dicere
horas honorifice ⁊ reuerenter tã
q̃ corã deo ⁊ ãgelis psallens. ps.
In cõspectu angelo psallã tibi.
Z Jdõ erecto corpore: alacri vultu:
patulo sensu ⁊ ore psallat: nõ ap-
podiãdo: nec incuruãdo: ⁊ hmõi
exẽplo beati Francisci: de q̃ in vi-
ta sua. c.x. dr: q lz egritudine la-
boraret nolebat muro vel parieti
herere dũ psalleret: sed orãs sem
per erect⁹ ⁊ sine caputio: nõ giro
A uagis oclis nõ cũ aliqua sincopa
horas canonicas psoluebat. ps.
Stãtes erãt pedes nostri i atrijs
tuis hierlm. Vt. s. clicus dicat il-
lud. iij. Reg. xvij. Viuit dñs i cu-
ius conspectu sto. ⁊ sicut in exte-
riori hoie stat erect⁹ ita in interio
ri. Job. xxxiiij. Si dixerit ad ipsũ
s. cor. Ibi mor. xxiiij. Curuuz est
cor cũ ima appetit: erigit cuz ad
superna eleuat: Cant. ij. Recti di
ligũtte. Rect⁹ ñ ẽ sequẽs dei vo-
luntatẽ ait Aug. super Jo. omel.
xxv. ¶ Item psallẽs ⁊ orans dz
psallere prouide ⁊ sapienter: vt di
ctũ est. s. s. itelligẽdo ⁊ aduerten-
do que canit: qd est psallere sapi B
enter. Unde de beato Francisco
legit: q grauiter se putabat offen
dere: si quo mõ orõni dedit⁹: va
nis fantasmatib⁹ interius vagare
tur: ⁊ de hoc habitũ ẽ. s. ¶ Itez
psallendũ est iubilatiue ⁊ gaudẽ-
ter. ps. Jubilate deo omis terra.
Jubilus eni dr q̊ ineffabile gau-
diũ mente cõcipit: qd nec abscõ
di põt: nec sermonibus aperiri ⁊ C
tñ quibusdã motib⁹ pdit: lz nul
lis pprietatibus exprimat. mor.
xxiiij. Et ps. Beatus populus q
scit iubilationẽ. Jubilate mõtes
laudez deo: per quos mõtes ele-
uate mente signant. ¶ Itẽ psal-
lendũ est tẽperate ⁊ ɔgruenter. s.
horis cõgruis ⁊ ordinatis: nisi cã
legiptima quis sit ĩpedit⁹: vl pia
vtilitate occupatus. ps. septies in
die. ⁊c. Vespere ⁊ mane: ⁊ meri-
die. ⁊c. ¶ Itẽ psallendũ ẽ aperte D
⁊ intelligenter: vt. s. oẽs intelli-
gãt: nõ ore semipleno. Neemie.
viij. Legerũt in libro legis distin
cte ⁊ aperte ad intelligẽdum. Ad
psallendũ igit modis dictis dz q
libet pro posse laborare.

¶ Caplm nonum. De missa audienda.

IN spatio vo itermedio
dz religiosus andire mis
sam diei cũ offõ: qñ ẽ p
pria assignata. Que missa ẽm ca
nones dz hora tertia celebrari q
s. ea hora xps ad passionẽ duct⁹ ẽ
⁊ spũs sanctus super apostolos õ

E scendit:vt habet de conse.di.i.ex cepta nocte natiuitatis dñi. Lz tñ mane celebrare:ne ppl's sua de uotiōe frustret:vt dr ibi. Nec dz religiosus ꝑpter missā peculiarē ommittere qn audiat missā ꝺ die put habet in sūma de casib⁹lib. iij.ti.de sacramentis nō iterādis
F et extra de celebratione missarum Vñ Apparat⁹ in sūma vbi supra Peculiarē.i.spālem de aliq̄ san cto:aut de mortuis:de die ꝟo:in telligo qñ dies ꝓpriā missā habet Argumentū ꝯ eos qb⁹ in dieb⁹ dñicis suffic audire itroitū ꝺ die postq̄ celebrauerit ꝺ beata ꝟgie vel alio sancto. Isti nō audiunt missam de die:qr missa dr offici um cū canone:put dr ibi. ¶ Ce lebratio ꝟo misse est in memori am dñice passiōis. Mat.xxvij. Hoc facite in meā ꝯmemoratio
G nē:put dicit Hugo de sacris:p te.viij.libri.ij.c.xiiij. Vñ inter oia sacra.hoc precipuū esse ꝯstat:qr verum corpus xp̄i et sanguis nō solum ibi figurat sz etiā continet: ait Innocenti⁹ de officio misse. ¶ Et lz in hoc officio tanta sint inuoluta misteria vt nemo ea sufficiat explicare.put dicit idem tñ vir religiosus et celic⁹ audiēs missā dz saltē in generali cogitar
H ¶ Qd igressus sacerdotis in ec clesiam.representat xp̄i ingressuz in mūdū: Quē ingressū etiā in troitus in choro dictus designat. ¶ Kirieleyson ꝟo qd interpre tatur dñe miserere significat po stulationem misericordie ab ipso xp̄o:q venit in munduz. Hiere. xxx. Dñe miserere nostri:te eniz expectauimus. Unde nouies dici tur:ad designādā hūmanā iper fectionē. In numero eniz noue
I nario iperfectio designat:et in de nario.perfectio. Ideo homo qrē decimā deo dat: nonam sibi reti nens:ait Hugo.i.ꝺ sacra.pte.xi. c.viij. ¶ Hymn⁹ angelic⁹ signi ficat angeloꝝ congratulationez
K de aduentu xp̄i in mundū. Luc. ij. ¶ Oratio designat xp̄i suppli cationē ꝑ mūdo ad patrē. Aduo catū enim habemus apud prēz etc. Et Jo.ij. ¶ Epistola signifi cat doctrinā apostolicā. ¶ Gra duale:pfectū iustorū de virtute i virtutem. ¶ Euangeliuz doctri nam saluatoris. ¶ Altare:crucē christi. ¶ Gestus sacerdotis cir ca altare:et ipsa consecratio signi ficat xp̄i immolationez in cruce. ¶ Corporis xp̄i eleuatio:xp̄i ele uationez in cruce. ¶ Oratio do minica q̄ omnes antecellit qua druplicitur ꝺm Innocentium.s.
L auctoritate datoris: breuitate ser monis: sufficientia petitionum: pfunditate mysteriorum impli cat et significat:qꝫ a dei filio sunt petenda a malis liberatio: et bo norū omnium collatio. ¶ Qd aūt dicit et ꝯsequenter bis agnus dei miserere nobis:significat:qꝫ petimus ab eo releuationem cor

poris ꝛ anime. Et ꝙ dicit tertio
dona nobis pacem: significat: ꝙ
M ab eo petimus tranquillitatẽ eter
nitatis. ¶ Quod vltimo dicitur
ite missa ẽ significat dimissionez
populi ad ꝓpria. Quasi dicat ho
stia missa est ad deum ꝓ vobis:
redire potestis ad ꝓpria. De his
aũt misterijs bene Inno. de of-
ficio misse: ꝛ Hugo vbi. s̃. ꝛ lib.
d̃ offõ ecclastico. Ex dict pz: ꝙ
multi nesciũt audire missam: qa
exeũt chorum: vl' dum euãgeliũ
legit: vel oratio dominica dicitur
vel anteꝗ̃ corpus xp̃i eleuetur
N Tunc enim deberent facere peti-
tiones suas ad deum: ex quo di-
gnatus est descẽdere in altari ve
rus deus ꝛ homo. Isti sunt simi
les fugientibus d̃ concistorio in
trante summo pontifice: vl' d̃ pa
latio: intrante rege: qñ deberent
sua negocia p̃ntare. Hoc dico d̃
eis qui non audiũt aliam missaz
vel exeũt sine causa legittima.
¶ Qualis aũt esse debet missaz
celebrans: ꝛ qualiter ante missaz
se debet iudicare patet. i. Cor. xj.
Probet aũt seipsuz homo: ꝛ sic
de pane illo edat ꝛc. Et de pericu
lo indigne celebrantis: ibi. Qui
O manducat ꝛ bibit indigne ꝛc.
prouer. xxiij. Quando sederis vt
comedas cum principe: diligen-
ter attende que posita sunt ãte fa
ciem tuam. Quod exponit Au-
gu. super. Jo. omel. lxxxviij. De
mensa sacratissima altaris domi

ni: vbi corpus ꝛ sanguis xp̃i ap-
ponitur. In qua mensa sedere ẽ
hũiliter accedere: ait ibidẽ. Acce
dens enim debet esse plenus san
ctimonia ꝛ immaculatus. Leuit.
xxvj. Homo qui hũerit maculã
nõ offerat panem deo. ¶ Debet
esse ornatu virtutum decoratus.
ps. Sacerdotes tui induant iu-
sticiam. Unde sacerdotes legales
lauabant se ante ingressuz taber-
naculi. Exodi. xxx. Et induebant
saccis. Exodi. xxviij. ¶ Debet eẽ P
omni ꝯcordia pacificat⁹. Mat.
v. Si offers munus tuum ad al
tare ꝛc. ¶ Debet esse supra se ele-
uatus: quia angelus domini ex-
ercituum est. Malach. ij. Et sic
cum feruida deuotiõe: iubili exal
tatione: ꝛ perfecta dilectione ac- R
cedit. Eccle. viiij. Uade comede
i letitia panem tuuz: ꝛ bibe i gau
dio vinum tuum: ꝛ sic celebrans
amplius in xp̃m immutet ꝛ dei-
ficetur. Augu. viij. Confes. in per
sona xp̃i Cibus sum grandium.
Cresce ꝛ manducabis me. Non S
tu me mutabis in te sicut cibum
carnis tue: sz tu mutaberis i me.
¶ Unde de pena idigne celebrã
tis dicit libro qui dicit paradisus Q
ꝙ cum ad sanctum Machariũ
venisset sacerdos quidam caput
hñs excoriatum ꝛ quasi cõsum-
ptuz vt curaret. Naz sibi de⁹ de-
derat gratiam curationum: non
tamen ab eo visus est vel susce-
ptus. Et cum staret: vt sui mise-

reretur: rn̄dit: ꝙ non erat dign⁹ curari: quia fornicatiōe pollutus sacra mysteria celebrarat. Jō sic cruciabat. Sed si promitteret: ꝙ vt sacerdos nunꝗ̄ mysteria diuina contingerēt: posset deo iuuāte medicinam accipere. Qui cū vocatus esset ac ꝓmisisset: nūꝗ̄ se fungi sacerdotis officio: sed ꝙ inter laycos semper staret: crimine ꝯfesso imposuit sibi manus ꝛ curatus ē. De vtilitate vero missarum legitur dialogorum. iiij. in fine.

¶ Capitulum decimū. Quod religiosus se deb; vtiliter occupat.

His vero spacijs intermedijs inter horas ꝑdictas debet religiosus occupari vel in studio vtili: sacraꝫ lectionem audiendo: vel per se acquirendo: ꝛ inuestigando. Lectiōe enim instruimur: oratione mendamur: ait Jsido. iij. de summo bono. c. viij. ꝛ Augu. super Joā. Omel. prima. Lectio ē sicut oleum in flamma. Si est ibi quod nutriatur nutrit: crescit ꝛ permanet. ꝛ Dama. ad Jo. episto. i. Lectione velut quotidiano cibo alitur ꝛ pinguescit oratio: ꝛc. ꝛ Alternatim audire debet sapientiores ꝛ studiose inuestigare. Jn audiēdo enim imprimitur ipsa veritas intime ꝛ intense ait Hieroni. epistola. xxxv. Et est in prologo biblie. Habet nescio quid latentis energie viua vox: ꝛ in aures discipuli de auctoris ore transfusa fortius sonat. Unde prout dicit Jsac lib. de elementis: cum platonis obitus appropinquasset: ꝛ ad se discipuli cōuenissent: ait ꝙ audire magistros magis applicat intētionibus rerū: ꝗ̄ considerare in libris. Liber enim nō offert rem: sed tantum formas ex vna parte: magister vero offert plures formas ꝛm varios gest⁹ suos: ꝛ ex pluribus partibus respondet. ¶ Similiter in studendo solertius inquirit veritas ꝛ inuenitur. Sene. epi. lxxxvj. Alit lectio ingenium studio fatigatuꝫ non tn̄ sine studio reficit. Nec scribere tm̄: nec legere tantū. Sequitur. Alterum altero temperāduꝫ: vt quicqd lectiōe collectū ē stilus redigat in corpus. Et pōit exemplū: ꝙ alimenta ꝗ̄diu sunt integra innatāt stomaco: ꝛ oneri sunt cum vero mutata sunt: in vires trāseunt. Sic ꝛ que haurimus audiendo vel studēdo: nō patiamur integra esse: sed coquamus: ꝛ in ingenia ibūt. Jn quo studio ꝓuideri debet: ꝙ certa sit lectio: qꝛ vt ait Sene. epsto. xlvj. Lectio certa prodest: varia delectant. ꝛ Ber. ad fratres de mōte. Certis tpib⁹ ꝛ horis: certe est lectioni vacandū. Fortuita. n. ꝛ varia lectio: ꝛ quasi casu reperta nō hedificat: ꝛ leuiter admissa leuiter recedit a mēoria. Sꝫ certꝭ ingenijs inmorandū est ꝛ assuefa

clendus est animus. Sequitur
De quottidiana lectione aliquid
quottidie in ventre memorie de
mittendum est: q fidelius dige-
ratur: & rursum reuocetur & cre-
brius ruminet: qd proposito cõ
ueniat: qd intentiõi proficiat: qd
detineat animũ: ne aliena cogi
V tare libeat. Sepe auriendus est
de lectiõis serie affectus & formã
da oratio Sene. ep'a. ij. Distra-
hit librorũ multitudo: ita q cũ lege
re non possis quantũ habueris, sa-
tis est hre qd legis. Sed inquis.
Modo hũc librum euoluet vo
lo: modo illum. Rñdeo. Fastidi
entis est stomaci: multa degusta
re Que varia sunt & diuersa in-
quietant nõ alunt. Et studiũ iu
uat affectuosa oratõ. ait Ber. vbi
s. q oratio lectionem interrum
pit: nõ tamen interrumpẽdo im
pedit: qr priorem ad intelligen-
Z tiam animũ restituit. Totũ aũt
studiũ religiosi tẽdat ad augmẽ
tum religionis & deuotõis. Ber.
in meditationibus. Nihil aliud
docet me tota scriptura: nisi reli
gionis vnitatẽ seruare. Ego mi
ser & miserabilis citius curro ad
lectionem: q ad orationem. Li
bentius volo legem q missas au
dire. De hoc cassian⁹ lib. v. Col.
de abbate Theodoro dicit: q cũ
explicationem obscure questiõis
inquireret nec attingeret: septem
diebus & noctibus in oratione in
fatigabilis perstitit: donec solutio

nem deo reuelante percepit. Idẽ A
de institutione scripturarũ dicit.
Monachum cupiẽtem ad scri
pture noticiã pertingere nequaquã
debere labores suos erga com-
mentariorum libros ipendere. s.
totaliter: sed oẽm mentis indu-
striã & cordis itẽtionẽ erga emen
dationẽ vitiorũ detinet Quib⁹ ex D
pulsis: cordis ocli q̃si sublato ve
lamine passionum: scripturarũ
sacramenta contemplantur. Et
ponit exemplum de oculis corpo
ralibus: & lumie visibili. Sapiẽ.
vij. Optaui & datus est mihi sen
sus. ¶ Ceteris aũt horis quibus
nõ vacat religiosus orationi vel B
studio ociositatem debet cauere
& bona opera exercere: put dictũ
est supra. Ber. vbi supra. Nunquã
ociosus sit fu⁹ dei: quis ad deũ E
feriatus sit: quippe nomen tam
suspectum & vacuum & molle: re
tam certe tam sancte ponendum
non est.

¶ Capitulũ vndecimũ. Quali
ter accedendũ est ad refectionẽ.

Is aũt peractis accedẽ-
h dum est ad refectionem
corporum corruptibiliũ
vt conseruent & roborent ad ser C
uiendũ deo. Hac enim intentio
ne debet vir sanctus ad corporis
refectionem accedere. Et no. q
in accessu ad mensam debet esse F
dolor & iterna lamẽtatio. ¶ In
progressu sobria fragilitas: & pro-
uida discretio. ¶ In egressu vo

diuina laus

A diuina laus ⁊ gratiarꝫ actio. ¶ De
pmo Job. vj. Anteq̃ȝ cõmedaȝ
suspiro. Et merito. Ob memoriã
amisse imortalitatis per peccatũ
⁊ inflicte mortalitatis ⁊ defectibi
litatis: quã oportet reparare ⁊ re
creare per corporalem refectio-
nem. Nam licet homo in para-
diso comederet si non peccasset:
D prout dicit ab Augu. xiiij. de ci. c.
xxvij. di. ꝙ cibus aderat ne esuri
ret: potus ne sitiret lignum vite:
ne eum senectꝰ dissolueret: nihil
tamen corruptionis in corpore
vllas molestias vllis eius sensi-
bus ingerebat. Non tamen co-
mederet ad deperditiõis restau B
rationeȝ: nec ad miseriarꝫ cumu
lationeȝ sicut modo. Unde libro
qui dicit paradisus legitur de ab
bate: Jsidoro: ꝙ cum cibum su-
meret sepe lachrimabat dicens.
E Erubesco irrationabilem sumere
cibuȝ: qui rationalis a deo factus
in paradiso voluptatis deberem
versari: ⁊ cibo diuino saciari.
¶ Jtem ob cõsideratione igno
miniose vilitatis ipsius exactoris
cui oportet seruire manducãdo:
⁊ ob eius implacabilitatem ⁊ per
ditionem omnium que sibi exol C
uuntur. vt enim dicit Sen. epla.
xxij. Uenter precepta non audit:
ꝙ non possit appellat. Non est
F tam molestus creditor. Et epla.
cxij. loquens de ventre dicit. Jn
quem sic preciosa congerimꝰ tã-
q̃ recepta seruanteȝ: quid ad rẽ

pertinet ꝙ accipiat perditurus
qcqd acceperit? Jdẽ de breuitate
vite. Cum ventre homini est ne
gotium. Nec rõnem patitur: nec
equitate mitigatur: nec vlla pce
flectitur eius esuries. Jdõ merito
cum dolore accedit: vt sibi fuiat.
Et vere beatꝰ est qui sibi ñ seruit
Job. xxix. Clamorẽ exactoris ñ
audit. Quod exponens Grego.
de ventre ait. mor. xxx. Seruitus
exactoris est. necessariorꝫ nature G
postulatio. Clamor vͦo est men-
suram necessitatis transiens ap-
petitum gule. Unde legitur libro
qui dicitur paradisus de abbate
Serapione qui et Sydonius di
citur: eo ꝙ sindone vestiebatur:
ꝙ cum Athenas venisset: nec tri
bus diebus ante comedisset: nec
perã nec pecuniam haberet: q̃rta
die esuriens ⁊ stans iuxta locum
consilij clamauit. Uiri Athenien
ses succurrite. Requisitꝰ qd ha-
beret. respondit. Trium fenerato
rum manus incurri: ⁊ duorꝫ de-
bitum solui. Tertius me retinet:
nec satisfacere possum. Interro- H
gatus: qui essent illi: respondit.
Cupiditas pecunie: desideriũ vo
luptatum: ⁊ voracitas ventris.
Duos video euasisse: tertiũ eua-
dere nequeo: qꝛ mõ me vrget. Et
tunc quidam philosophi creden
tes eũ quedam ficta dicere: soli-
dum vnum offerunt: Queȝ tra-
dens cuidaȝ vendenti panes: ac
cipiensq̃ȝ vnum panem tantum

R

recessit. Et solidum recuperaue/
runt philosophi: dato pcio panis
¶ Idez legitur.iiij.coll.collatōe
iiij.sub alijs verbis: vt habetur:
q senex quidam disputans cum
philosophis sub colore pblema/
tis hoc expressit. Multis inquit
creditoribus me pater meus re/
liquit obnoxiū. Sed ceteris sol/
uens:ab eorum molestia libera/
I tus:vni satisfacere quottidie sol/
uendo non possum. Et querenti/
bus solutionem: rñdit. Multis
fui vitijs constrictus:quib⁹ tanq̄
molestissimis creditorib⁹ omnē
substantiam abitiens satisfeci:at
q ab eis absolutus sum. Castri/
margie vo stimulis carere neq̄o
nec licet eam redigerim:in par/
uum modū:vim quottidiane im
pulsionis euado. Sed necesse ē
perpetuis ꝯuentionib⁹ perurgeri
atq̄ iexplebile iferr vectigal. Cu
ius exactionis quottidiane cum
molesta consideratione merito
cum luctu debet homo ad refec/
tionez accedere. Sic Tobias cū
luctu sumebat panem. ¶ Conse
K quenter debet esse discretio ꝛ so/
bria frugalitas in pcessu:siue v su
ꝛ hoc multipliciter. ¶ Primo
vt sit gule ꝛ omniuz eius specie/
rū abdicatiua exclusio. Iob.xxx.
Clamorem exactoris non audit
Vbi mora.xxx.dicitur:q per exa
ctorem signatur venter:vt dictū
est. Cuius clamor non est audiē
dus:gulam restringendo. ¶ Cu

ius species sunt quinq̄.s. ¶ Vel L
tempus preueniendo: vt Iona/
thas.i.Regū.xiiij. ¶ Vel cibos
lautiores appetendo: vt populus
carnes desiderās in deserto. Nu
meri.xi. ¶ Vel cibos accuratius
preparando: vt filij Heli.i.Reg
ij. ¶ Vel mensuram excedendo.
vt Sodoma. Eze.xvi. Hec fuit
iniqtas Sodome.ꝛc. ¶ Vel ni/
mis ardēter appetendo: vt Esau O
geñ.xxv. vnde vsus. Pre prope
laute nimis ardenter ꝛ studiose.
Sic Ionathas popul⁹ sodoma
q seyrq sacerdos. A quibus oi
bus speciebus oportet frugaliter
precauere. Ecc.xxxi. Super mē/
sam magnam sedisti. Sequitur M
Utere quasi homo frugi his que
tibi apponuntur. ¶ Item pvida
discretio: vt sit alimentorum cor
pus inflammantium debita sub
tractio. Corpus eni est vt fornax
ardens maxime iuuenile. Alimē
ta sicut fomenta inflammantia. P
Ideo cauendū: ne subministren
tur nimis inflāmantia rōne q̄nti
tatis vel qualitat. Hiero. ad Eu/
stochium epistola.xxxiij. Vinuz
ꝛ adolescentia duplex incendiuz
voluptatis. Quid oleū flamme
adicimus: Idē epistola.lxxxviij.
Quicquid inflammare corpus
potest: qd fomentum voluptati N
suggerit fugiendum est amore
castitatis. Et epistola.xciiij. ad fu
riam de viduitate seruanda. Nō Q
Ethne ignes: nō vulcana tellus

non viscus & olympus tantis ar/
doribus estuant: vt iuueniles me
dulle vino plene: & dapibus in/
flammate. ¶ Et q2 vinum & car
nes inflammant: iõ ab eis antiq
abstinebant. Hiero. ij. ꝯ Iouiñ.
Esus carniũ & potus vini: vẽtris/
q3 saturitas: semiaria sunt libidi
nis fm illud Comici. Sine cere
re & baco friget Venus. Vñ nar
O ratibi: Iouis prophetas non so/
lum a carnibus: sed a coctis cibis
abstinuisse: prout fert Euripides
Et de sacerdotibus egypti narrat
q semper abstinuerunt a carni/
bus & vino. Et q Athenieñ. tria
precepta in templo erãt deos ve
nerãdos: honorandos patres: &
carnibus non vtendum. ¶ Itez
necessaria est discretio: vt sit con
cupiscentie insidiantis cauta de/
uitatio. Gregorius vbi. s. volu/
ptas sub necessitate se paliat: vt
eam vix quis etiam perfect⁹ dis/
P cernat. Et. ix. mor. in fi. Discretio
nis moderamie carnis cura ser
uanda est: vt seruiat: & minime
principetur: ne quasi domina ani
mum vincat: sed subacta: mẽtis
dominio quasi ãcilla famuletur.
Et Augu. ix. confessionum: hoc
me docuisti deus: vt quẽadmo/
dũ medicamenta: sic alimenta
sumpturus accedam. Sed dum
ad quietem sacietatis ex indigen
tie molestia transeo: in ipso transi
Q tu insidiatur mihi laqueus con/
cupiscentie. Sequit. Cum salus

sit causa edendi & bibendi: adiũ/
git se tanq̃ pedisequa periculosa
iocunditas: que plerunq3 preire
conatur: vt ei⁹ scil3 cã fiat: qd salu
tis causa facere me dico vl' volo.
Ro. xiij. Curam carnis ne feceri
tis in desiderijs. ¶ Item discre
tio debet esse: vt sit hostis inclusi
triumphalis deuictio. Gregori⁹
mor. xxx. Neq3 ad conflictu3 spi
ritualis agonis cõsurgitur: si nõ
prius in nosipsos hostis positus R
gule scilicet appetitus edomatur
Sequit. In cassum ꝯ exteriores
hostes in campũ bellũ geritur. si
intra ciuitatis menia insidiãs ci
uis habetur. Vnde princeps co
quorum destruxit muros Hieru
salez. iiij. Reg. vl. i. anime ṽtutes:
put dicit Hiero. super illud gal.
v. Qui xpi sunt carnem sua3 cru
cifixerũt. De quo hoste idẽ Hie
ro. epistola. lxxxiij. Hic hostis in
tus inclusus est. Quocũq3 pergi
mus nobiscum portam⁹. Sequi
tur. Moderatus cibus: & nũq̃
vẽter expletus triduanis ieiunijs
prefertur. Et multo meli⁹ ẽ. quot S
tidie q̃ raro satis sumere. ¶ Itẽ
d3 esse prouida discretio in actu
refectiõis: vt sit carnis sub lege
spiritus redactio: & ne sit ex̃ via3
dei vagatio. vt enim dicit Aug.
li. sermonũ: sermone primo. Ca
rnis iumentum est: quod ẽ freno &
fame domandum: q2 de via que
ducit Hierusalẽ. excludere cona
tur Hieronim⁹ epistola. xcv. Ca

ro domāda est: vt sessorem spūm
sanctū moderato atq; cōposito
portet incessu. Cibaria eniz ꝛ vir
T ga: ꝛ onus asino ꝛc. Ecc. xxxiij. ꝛ
i. cor. ix. Castigo corpus meū. ꝛc.
Quod exponit Gre. mor. xxx. de
castigatione per abstinentiam. i.
cor. xi. In fame ꝛ siti. ꝛc. ¶ Itez
debet esse prouida discretio i vsu
alimētoꝝ: ne fiat viriū aggraua
tio: ꝛ operum impeditio: ſ; sit ad
opandū pmptitudo. Hiero. epi
stola. lxxx. Cibus sit olusculū ꝛ si
V milia: raroq; pisciculi: ꝛ ne prece
pta gule longius trahā: sic semp
comedas: vt semp esurias: ꝛ sta
tim post cibuz possis legere: psal
lere: ꝛ orare. Idē pmo. ꝯ Iouiñ.
Ad: sse debet rō: vt tales ꝛ tātas
sumam⁹ escas. quib⁹ nec onerek
corpus nec pregrauetur libertas.
Luc. xi. Ne grauent corda vra
crapula ꝛc. ¶ Item debet esse p
uida discretio in sumptiōe alimē
toꝝ: ne p immoderantia pterita
X oporteat fieri pnialis maceratio
siue disciplinalis castigatio vnde
ꝯria ꝯrijs curent: ait Gre. super
euan. lib. i. omel. xij. ꝛ mor. xxiiij.
in principio: Et vt p abstinentiā
fiat reuersio inpadisum: a quo di
scessimus per gulaz appetendo li
gnum vetitū. Per aliā. n. viā re
uersi sunt in regionē suā. Mat.
ij. vbi Greg. super euange. lib. i.
omel. xi. A regiōe nostra supbiē
do inobediendo: visibilia sequen
Y do: cibū vetitū gustādo discessi
mus. Sed ad eaz necesse est: vt

flendo obediēdo visibilia ꝯtem
nendo: carnis appetit⁹ refrenādo
rdeam⁹. Hiero. epistola. lxxxiiij.
Sollicite puidendū est: vt quos
saturitas de paradiso expulit esu
ries reducat. Mat. v. Beati qui
nunc esuritis quia saturabimini.
¶ Magna ergo ars ꝛ solers in
dustria necessaria est ad vtendū
necessarijs in refectione corpali.
Ideo phil. iiij. Ego didici in qb⁹
sum sufficiens. Sequit. Ubiq;
ꝛ in omnib⁹ instructus suz. Scio
saturari. ꝛc. Ubi Grego. sup Ece.
li. i. omel. vij. Ars magna hec sci
re: de qua gloriatur apls. ¶ Re
citare vo exempla sanctoꝝ patrū
de pdictis ꝛ austeritates vite eoꝝ
nobis modernis maior est cōfu
sio q̄ laudatio. Nam in eis fuit
alimentoꝝ vilitas ꝛ austeritas.
Quidam eniz viuebant herbis
crudis. quidaz modicis fructib⁹.
Quidaz siccis panib⁹ ꝛ aqua: vt
patet in vitis eoꝝ. Hiero. ad Eu
stochium epla. xxiiij. De cibis ꝛ
potibus taceo. cum etiam languē
tes monachi aqua frigida vtant
ꝛ coctū aliquid accepisse: luxuria
sit. Hec ibi. ¶ Item alimentoꝝ
erat eis impreparabilitas siue ru
ditas. eoꝝ enim erat studium: q̄
alimenta saporez amitterēt. Sic
beatus Germanus qui cineres
intermiscebat cibis ne saperent.
ꝛ beatus Franciscus idem facie
bat. Nec salsam aliam querebāt
q̄ famem ꝛ laborem. Uñ Ber.
ad fratres de monte. Panis fur

fureus: ⁊ similiter aqua: olera vl legumina simplicia neq̄q̄ res delectabilis est: sed amore xp̄i ⁊ desiderio interne quietis ventri bñ morigerato gratanter ex his satisfacere posse: valde delectabile est. Sequitur. Facillimū est ⁊ delectabile: adiuncto amoris dei condimento: s̄m naturaz viuere ⁊ ponit exemplum de pauperib⁹ quibus est delectabile sic viuere.
B ¶ Item in eoruz refectione erat tēporis tarditas: q꞉ vix aut raro comedebant ante solis occasuz. Unde Hiero. ad Paulinū ep̄la xxxv. Sit vilis ⁊ vespertin⁹ cibus olera ⁊ legumia: interdūq꞉ pisciculos p̄ summis ducas delitijs. Qui enim xp̄m desiderat: ⁊ illo pane vescit: nō querit magnope q̄ de cibis preciosis stercus ꝯficiat. Quicq̄d post gulam nō sentitur: idez sit tibi quod panis ⁊ legumina. Unde in vitis patruz li. ij. c. de continentia: ait solitarius. Nunq̄ vidit me sol manducan
C tem. ¶ Item erat refectionis eorum raritas. Quidam eni comedebant semel in biduo vl triduo. vñ lib. q dicit paradisus legitur de Pachomio sub quo erāt trecenti monachi: q̄ ali⁹ ieiunabat ieiunio biduano: alius triduano. Macharius ṽo in angulo vno stabat vsq꞉ in finem quadragesime non panem vel aquā gustās: non genua flectens: non in terra iacens: sed tantuz folia cruda dic dominica sumens. ⁊ cuz ibat ad nature necessaria nec os opiens nec alicui loquēs: sed corde orās ⁊ aliquid manibus efficiēs ibat.
D ¶ Item erat in eis alimentoruz insensibilitas. Cibi enim delicati eis non sapiebant: quia sensuz suum ad eorum saporem non conuertebant. vnde sancti patres nesciebant comedere carnes. prout legitur in vitis patrum. c. de continentia. ¶ Item erat in eis refectionis obliuiositas. prout dicitur ibidem de abbate Sysoi: q̄ cuz discipulus diceret ei: surge pater manduca. rñdebat. Nonne ad-
E huc manducauimus? Cui cū discipulus diceret: non: aiebat. Si non manducauimus: manducemus. ⁊ ibi de abbate visitāte aliū Quibus cum apposuisset discipulus panes. manserūt sic vsq꞉ ad diem alium hora sexta loquētes de spiritualibus. ⁊ tūc excitati comederunt. ¶ Itez erat in eis circa opera vtilia occupatio duz comedebant: ne intenderent cibo.
F Unde ibi d̄ abbate priore dicitur q̄ ambulādo comedebat. ⁊ interrogatus quare: ait se sic comedere: vt id non vt opus aliq̄d ageret: ⁊ vt comedēdo delectationē anima non haberet. Idem legit de abbate Hor libro. ix. hystorie tripartite. Qui forte idem fuit: s꞉ binomius. ¶ Contraria ṽo sunt in modernis multis religiosis: q̄rentibus in alimentis delitiosita

tem: accuratam preparabilitatem et sic de aliis. vnde Hieronymus epistola quadam in persona talium dicit. Natus in paupere domo: in tugurio rusticano: qui vix milio et cibario pane rugientem saciare ventrem poteram: modo similam et mella fastidio. Noui genera et nomina piscium: in quo litore collecta sunt. Calleo saporibus auium: discerno prouincias et ciborum raritas: ac nouissime damna ipsa delectant. Et de talibus Bernardus epistola. ij. de disciplina monachorum ad abbatem Cluniacen. Inter prandia quantum fauces dapibus: tantum aures pascuntur rumoribus: quibus totus intentus: modum nescias in edendo. Et ibidem. Fercula ferculis apponuntur: et cum pro solis carnibus: a quibus aliquotiens abstinetur: grandia piscium corpora apponuntur. Et cum prioribus saturatus fueris: si secundos scilicet pisces attigeris: videtur tibi non gustasse pisces. Tanta quippe accuratione et arte coquorum omnia apparantur: quatenus quatuor aut quinque ferculis deuoratis. priora non impediunt nouissima: nec saturitas minuit appetitum. Pallatum quippe dum nouellis seducitur condimentis. paulatim dissuescit ad cognita. Post venter quidem tumescit oneratur: sed varietas tollit fastidium. Et subdit. Quis dicere sufficit quot modis: vt de ceteris taceam: sola oua vexantur. versantur: durantur: liquantur: quantoque vertuntur: subuertuntur: diuiduntur: et nunc quidem frixa nunc assa: nunc farsa: nunc mixtim: nunc singillatim apponuntur. Ut quid hec omnia nisi vt solo fastidio consulatur. Et post. Dum oculi coloribus: palatum saporibus aliciuntur: infelix stomacus: cui nec colores lucent: nec sapores demulcent: dum omnia suscipere cogitur: oppressus magis obruitur quam reficitur: et cum crebris ructibus se repletum indicet: nundum curiositas satiatur. Iam vero de aque potu quid dicam? quando quidem nec vllo etiam pacto ad vinum aqua admittitur? Omnes nimirum ex quo monachi facti sumus: infirmos stomacos habemus: et necessarium apostoli de vtendo vino consilium merito non negligimus: modico tamen quod ipse permisit cur nescio pretermisso. Et vtinam vel vno solo vino contenti essemus. Pudet dicere sed pudeat potius actitare: et si pudet audire non pudeat emendari. videas in vno prandio ter vel quater semiplenum calicem reportari quatinus diuersis vinis magis odoratis quam potatis: non tam haustis quam attractis sagaci approbatione et oculi cognitione: vnum tandem e pluribus quod fortius sit eligat hec Bernar. Idem super Cant. omel. xxxi. super illud. Qui volue

rit animam suam saluam facere
&c. Quid hic vos dicitis obser-
uatores ciborum: neglectores mo
rum? Hypocras & Socrates do
cēt: animas saluas facere in hoc
modo. Christus & discipuli eius
perdere. Quez vos e duobus se
M qui vultis magistrum? Manife
stum se facit qui disputat. hoc ocu
lis: hoc capiti: hoc stomaco no
cet. Et post. Legumina ventosa
sunt: caseus stomacum grauat:
lac capiti nocet: potum aque pe
ctus nō sustinet. &c. Quare hoc
K est? vt totis fluuijs: agris: hortis:
& cellarijs vix inuenire possis qđ
comedas. Puta queso: te mona
chum esse non medicum: nō de
comprehensione iudicandum:
sed de professione. &c. Et quod ti
mendum est: sunt aliqui qui fin
N gūt se debiliores: medicinas eua
cuatiuas querunt: vt liberius &
excusabilius delicatis vtant. De
quibus bene Bernardus dicta
epistola. Aiunt: incolumes con
uentuz solere deserere. & se in do
mo infirmorum qui non sunt in
firmi collocare. Carnium esu:
qui vix egrotis & dbilibus ex re
L gule discretione pro virium repa
ratione conceditur: non quidez
corporis inflammantis ruinā re
ficere pro commodo: sed carnis
O luxuriantis curam facere in desi
derio. Et post. Delicata nimis ē
medicia: prius alligari q̄ vulne
rari: membrum non percussum
plangere: nundum suscepto ictu
manuz apponere: fouere vnguē
to vbi non dolet: emplastrū ad-
hibere vbi lesura non est. ¶ Et
non solum in sanctis claruerunt
exempla predictorum sed etiā in
philosophis. Unde Policratus
lib. viij. c. viij. ait Socrates: mul
tos homines ideo velle viuere:
vt edant & bibant: se autem bibē
re & comedere vt viueret. Unde P
& ferūt: Galienū decime diei ab
stinentiam loco medicine indi-
xisse: vt dicit ibi. Et Seneca glo
riatur: q̄ post mensam suam
non esset necesse lauare manus.
epistola. lxxxv. Jō Hieroni. ad
Helbiam. O miserabiles: quoꝝ
palatum non nisi ad p̄ciosos ci-
bos excitatur. Et ep̄la. xciiij. In-
felices sunt: qui maiorem habēt
famē q̄ ventrem. ¶ Item non
solum in philosophis exemplum
abstinentie viguit. sed etiā in ma
gnatibus. Ait Poli. vbi. s. d Au
gusto Cesare: q̄ minimi erat ci- Q
bi & vulgaris panem secundariū
& pisciculos & ficus appetebat. Et
de Scipione emiliano: qui in iti-
nere accepto pane vesci solitus erat
Jō tales diu viuebant & viribus
vigebant: sicut contrariū facien-
tes: qr miserabiles naturam pau-
cis contentam epulis suffocant.
multos morbos & languores: &
tandem festinatam mortem incur
runt. Sen. ep̄la xci. Antiqui me
dici nesciebant dare cibū sepius

R S T

⁊ vino fulciri venas cadētes. Ne sciebant sanguinem minuere: ⁊ diuturnam egrotationē balneis sudoribusq; laxare. Non enim necesse erat circunspicere multa auxiliorum ⁊ remediorum gratia. cum essent periculorū paucissima Nunc vero q̄ longe processerunt cause valitudinis: inumerabiles esse morbos non miraberis. Coquos numera. Morbos multos multa fercula faciunt. Medicina quondam: paucarum scia fuit herbarum: quibus sistit fluens sanguis vulnera paulatim sanantur Deinde in hanc peruenit tā multiplicem varietatem. Nec mirum tunc illam minus negotij habuisse: firmis adhuc solidisq; corporibus: ⁊ facili cibo nec per artē voluptatēq; corrupto. Qui postq̄ cepit: non ad tollendam sed irritandā famē queri: inuente sunt mille conditure: quibus auiditas extccaret. Inde palor: ⁊ neruorū vino madentium tremor: ⁊ miserabilior ex cruditatibus q̄ ex fame macies. Inde in totā cutē humor admissus: distentusq; vēter dū male assuescit plus capere q̄ poscit: cogitur putrescere sumpta non coquere. Deinde q̄ fedi pestilentesq; sunt ructus q̄tū fastidium sui exalantibus ventrē: in initiis ingesta viscerib⁹ per os redd unt. Quid capitis vertiginez dicam? qd oculoꝝ auriūq; tormenta: cerebri estuātis imutatiōes ⁊ inumerabilia febriū gnā: aliarū ipetu seuientium: aliaꝝ tenui peste repentium: aliarum cū multo horrore. membroꝝq; cassatione venientium? Quid alios referā: inumerabiles morbos? Immunes erant a malis istis antiqui q̄ nūdum se delitijs soluerāt: Sibi imperabant: sibi ministrabant: corpora sua aut opere aut labore durabant. Excipiebat eos cibus: q non nisi esurientibus placere posset Itaq; nihil tunc opus erat ita magna medicorum suppellectili nec tot ferramentis ⁊ pixidibus Poterant enim vicijs simplicibus obstare remedia simplicia. hec ille. ¶ In sumendis vero necessarijs d; religiosus seruare ordinem ⁊ modum: vt non solum corpus intēdat reficere alimētis: sed ⁊ animā spūalibus hortamētis. Ber. ad fratres d̄ monte. Cū manducas nequaq̄ totus manduces: sed corpore refectionē sumente: mens omnino suam non negligat: sed de memoria suauitatis dei vel scripturarum aliquid quo pascat meditando: aut memorando secum ruminet ⁊ digerat. Sequit. Seruandus est modus: ne effundat animum suum comedens super omnē escā: observandum ne ante horam observanda q̄litas. ⁊c. Ideo statutum est a sanctis patribus: q̄ religiosis corpora reficientibus legatur sacra lectio: qua aīe reficiant.

V Z X A Y B

Unde de Origene dr: nunq̃ sum psisse cibum sine lectione: prout t di. Hieronim⁹ epistola .lxxxvij.

¶ In exitu vo vel egressu a refectione: debent laudes deo exolui. ꝛ gratiarum actiones p collatis beneficiis. Unde ꝛ Saluator postq̃ fecit pasca cum discipulis: hymno dicto exiuit in montē oliuarum. Math. xxiiij. Ad cuius imitationem religiosi debent adire ecclesiam que est mons sanctus completa refectione: vt deũ laudent. Edent enim pauperes: ꝛ saturabunt: ꝛ laudabunt dñm. Ut enim ait Hiero. epistola. lxxxiiij. Nec cibi ante sumant: nisi oratione premissa: neq̃ a mensa receditur: nisi creatori gratie referantur.

¶ Capitulum. xij. Qualiter se debet hẽre religiosus p⁹ refectionẽ.

h Is expletis debet religiosus post refectionem cauere a gestus leuitate: a multiloquij varietate a ludi ꝛ spectaculorum vanitate: ne sit illius populi imitator. Exodi. xxxij. Se
A dit populus manducare ꝛ bibere. ꝛc. Illum enim gestũ dz habere post cibum. s. maturiorẽ q̃ ante: vt tollatur omnis excessus suspitio. prout dicit Hugo in sũma sua. ¶ Item cauere debet a torpida occiositate: eo q̃ ea hora
B est homo pronus ad ocium ꝛ desidiam. Ad quam excutiendam debet vacare verbo edificatorio vel vtili studio. Hieronim⁹ ep̃la lxxxviij. Statue tibi q̃t horis sacram scripturam legas: nõ ad laborē. sed ad delectationē. Señ. epistola. xciij. Quo minus legas non te terreo: dũ quicqd legeris ad mores statim referas. Illos compesce: marcentia in te excita solerta constringe: contumaciaꝫ doma: cupiditates vexa. Uel vaces deuote orationi: et fructuose operationi: vel fraterne vel edificatorie collatiõi: exemplo sancto
rum qui talibus vacabāt post re- C
fectionem: vt patet in vitis patrũ per totum, ꝛ nunq̃ sit seruus dei ociosus. ait Ber. vbi. s.

¶ Caplm decimūtertiū. De laude vespertina.

h Is autem completis: soluende sunt laudes vesptine: vt offeratur deo sacrificium vespertinum: in figura q xp̃s in mundi vespera homo factus: mundum redemit. Uñ ꝛ congrue institutum est: q ea hora, quando q̃ psalmi decantētur ad laudem dei in figura quando
q̃ vulnerum. que xp̃s pro mun D
do pertulit. Ideo tunc laudādus in psalmis ꝛ hymnis ꝛ canticis spūalibus. Eph. v. ꝛ Col. iij. Et tũc ꝛ omni hora qñ deus laudatur cor est ab exterioribus colligēdum: moderandum: ꝛ preparandum. exemplo eorũ qui cantant instrumentis musicis. Qui pri⁹ instrumenta ꝛ cordas proportio

nabiliter temperant cum plectro exteriori: vt cordis temperatis & proportionatis: cōcorditer & dulciter ante magnates pulsent. Sic debet religiosus antequam cantet apud deum: in corde suo conceptus &
E affectus moderari: & plectro discretionis proportionari: vt dulciter & concorditer cātēt corā deo. vn in figura sanctorum Apoc. v. singuli habebant cytharas & phialas aureas plenas odoramentorum que sunt orationes sanctorū. Ut per cytharas in quibus corde in ligno tendunt: corpora mortificata: & per fialas que sunt vasa pura: decora: lucida: preciosa sctōrum corda laudibus plena intelligant Ecc. xiiij. Ante orationem prepara animam tuam. ℂ Item hora vespertina quia principalior est post
F matutinalem cauenda sunt multa. s. cordis distractio & euagatio de quibus supra in laude matutinali ℂ Et hoc propter dine maiestatis presentiam. Unde Ber. in meditationibus. Cum ad orādū vel psallendum: eccliam intraueris. fluctuantium cogitationum tumultum extra relinque: curam quam exteriorem oium penitus obliuiscere: vt soli deo vaces. Sequitur. Intende illi qui intendit tibi Aud: loquentem tibi: vt ipse ex-
G audiat te loquentem sibi. ℂ Itē propter angelorum presentiam. Unde sequit ibi. Quoniam preuenerunt principes coniuncti psallentibus prout exponit ibi de angelis & sicut anima est preparanda ante orationem canonicā: & in oratione seruanda quieta: sic & post
K ad defectus proprios dirigenda: & ad deum erigenda: postulando veniam de multimoda negligentia: & innumerosa deficentia que fiunt in laude diuina: sz documētum Saluatoris. Luc. xvij. Cum autem oia benefeceritis: dicite serui inutiles sumus. Melior enim fons orationis: quam principium. H
Eccle. vij. ℂ Ecōtra est de multis qui vix stare possunt in ecclia vsque ad finem horarum. Quibus timendum est: ne ab hoste inde trahantur. Sicut de monacho beati Benedicti. ij. Dial. c. v. vbi dicitur: quod erat vagus nec in oratiōe poterat stare. Quod audiēs beatus Benedictus: accessit ad lo- L
cum & vidit: quod puerulus niger eū trahebat extra: nec permittebat stare in oratione. ℂ Consimiliter timendum est de multis: Ut enim legitur. iiij. col. collatione. iiij. triplex est causa quare nō habetur deuotio in oratione. vel ex negligentia: quia spine & tribulli sunt in I
corde vel ex hostis impugnatione. Uel ad probationem ex diuina dispensatione: vt perseuerantia & cordis desiderium cōprobetur.

ℂ Capitulum decimūquartū. de moderantia cene.

Is completis si tempo-
h ris congruitas & corporis

necessitas exigit: vt sequatur se/
cūda refectio siue cena: que qui/
dem est refectio post prandium
ait Greg. super euā. li.i. omel. iiij.
K Cena est conuiuium in fine diei
ꝛ li.ij. omel. xvi. Post prandiuȝ
restat cena. Cum maiori ergo ti/
more ꝛ dolore ad cenam est acce
dendum ꝙ̄ ad prandiū. Sancti
enim patres ieiunabāt biduanis
ꝛ triduanis ieiunijs: vel saltē in
fine diei semel cibum sumebant:
H vt habitum est supra. Et ꝛ vt di/
cit Hiero. epistola. lxxxiiij. antiq
monachi. s. cenobite cenas i prā
dia mutabant: ne ventrem cibo
duplicato onerarent. ꝛ in epistola
Platonis legit: ꝙ nō placet bis
in die saturatum fieri Ut ait Tul.
v. tus. q. Et ideo nos moderni q
cenas delicatas prolixis prandijs
L superaddimus: timere debemus
ꝛ etiam prouidere: vt sit cene bre
uitas: alimenti modicitas: in su/
mendo sobria frugalitas: ne fiat
ventris oneratio: corporis aggra
uatio: virium ad exercenda debi
la officia impeditio: ꝛ ne sequatur
tempe oratiōis indigestio. ꝛ som
I niorūȝ illusio. Oratius. Cena bre
uis iuuat: prope riuum somnꝰ in
herba. Hier. contra Iouinianū
Comedendū est: ꝛ dormiēdum:
ꝛ digerēdū: ꝛ post inflatis venis
incentiua libidinis sustinenda qꝛ
luxuriosa res vinum. ꝛc. prouer.
M xx. Sequit. Nec tales sumamus
cibos: quos aut difficulter dige/
rere aut comestos magno labo/
re paratos ꝛ perditos doleamus
Olerum: pomorum: ꝛ legumi/
num ꝛ facilior est apparatꝰ: ꝛ ar
te impendium ꝛ medicorum nō
indiget. ꝛ li.x. coll. collatione. iij.
Generalis continentie modus ē
Ut ꝓm capacitatem virium cor/
poris ꝛ etatis tantum cibi sibi qui
libet cōcedat: ꝙ̄tum sustentatio
corpis non ꝙ̄tum desiderium sa
turitatꝭ exposcit. Sequit. Recēs
esce perceptio tam in vespertinis N
ꝙ̄ nocturnis orationibus tenueȝ
leuemqȝ sensum inuenire non si
nit. Ideo sanctis comode. ꝛ vtili
ter hora nona refectionis tempꝰ
indultum est in quo reficiēs mo
nachus non solum in nocturnis
vigilijs leuis ꝛ vacuus verū etiā
in ipsis vespertinis laudibus di/
gesto iam cibo aptissimus inue/
nitur. Ut enim di. Ber. ad abba
tem Cluniacen. Si ad vigilias
indigestum cogis: non cantuȝ ex
torques sed planctum. ¶ Econ/
tra multi faciunt: q cum nō ha/
beant refectionis necessitatē nec O
appetitum: nec in cibo saporē: ni
hilhominus: sumunt cibos: ꝛ ce
nant in corporis nocumentuȝ: ꝛ
officiorum debitoruȝ impedimē
tum potiusꝙ̄ emolumentum. Et
quod turpius est salsamentis: vł
potius gule irritamentis appeti/
tum prouocant: ꝛ famem ꝙ̄ non
habent mendicant. De tali. Se/
neca epła. xxij. Querit non vt vē

trem impleat: sed farsiat. quomo
do post saturitatē quoq; esuriat
quomodo sitiz: in prima potatio
ne sedatam reuocet. Unde Tul.
P v.tus.q. de Dionysio tyranno dic
q cum cenasset: negauit se dele-
ctatum esse in cibo. Respōdit co
quus. Minime mirum: qr con-
dimenta d̄ficiunt. Qui cum que
reret que essent illa. rn̄dit. Labor
sudor: cursus: fames: sitis: Tali-
bus enim lacedemoniorū epule
condiuntur. Uoluptuosi enī que
rentes voluptatem. auferunt eaz
sibi: qr satiati non inueniunt sapo
rem in cibo: sicut esurientes. pro
ut exemplificat ibi d̄ Dario. Qui
fugiēs vulneratꝰ cū bibisset aquā
turbidam: cadaueribus inquina
tam: ait se nunq̄ iocundius bibis
Q se z hoc qr nunq̄ sitiens biberat
vsq; mō. ¶ Similiter d̄ Ptho
lomeo. cui cum pergenti egyptuz
datus esset panis cibarius nihil
fuit visum sibi iocundius eo: qa
esuriebat. ¶ Ab his ergo deordi
nationibus cene cauere debet re
ligiosus cuiꝰ est: nocte in dei lau
dibus vigilare. ¶ Post cenam
ṗo cauendum est ab omnibꝰ que
post prandium cauenda sunt: z il
lis vacandum quibus z tunc: de
quibus dictum est: z multo am-
plius: vt sicut corporalis refectio
est duplicata: sic z aīe sit gemina
ta. Cuiꝰ refectio est in deuota ora
R tione vel sacra lectiōe: ne talia nō
cauenti dicatur illud Job pa
uit sterilem que non parit. s. car-
nem: z vidue non benefecit. i. ani
me eam reficiendo sua refectiōe

¶ Capitulum decimūquintum
de diuina laude in cōpletorio.

Post ista accedere dz reli
giosus ad ecclesiā p sol
uēdis debitis laudibꝰ d̄o V
in completorio: qua hora sūt me
rito laudes deo soluende in me-
moriam agonie saluatoris: z ora S
tionis in ipsa agonia: quando. s.
sudor eius sicut gutte sanguinis
descendit. Luce. xxij. Et in me-
moriam regetionis in sepulchro
Unde m:rito dicit completori-
um quia tunc complete sunt se-
ptem laudes canonice i septima
hora: vt creatori qui omnia con
didit septem diebus: z eidem re
demptori qui oēs reformauit se-
ptem sacramentis: z gratificauit
spiritu septiformi: z ipsi beatifica
tori: q beatificabit post hanc vi-
tam que currit septem diebus: z X
dotabit beatificatos septem dot̄
bus. s. quattuor corporis z tribus
anime: laudes septenarie plena-
rie exoluantur. Nam per septē
vniuersitas designat: ait Greg.
super euan. Omel. xij. Et ēt gra-
tia septiformis. mor. i. ¶ Et i lau T
dando hac hora potius q̄ alijs
debet homo auertere se ab om-
nibus exterioribus: seq; ad lau-
dandū deum q̄uertet. Un̄ icipit
Cōuerte nos deꝰ salutaris no-

fter ⁊c. Ad innuendum q̄ quia
fuit homo distractus per opera
vite actiue i die: Luce.xij. Mar
tha martha sollicita es ⁊c. tūc dz
inuocare dei auxilium ⁊ adiuto-
riuz ad se auertendum ab illis: ⁊
conuertendum ad deum. Et qa
non est speciosa laus in ore pec-
V catoris. Eccle.xv. Antecedit cō
fessio generalis ad cor abluēduz
a cūctis pulueribus in operibus
S diei ꝯctis. Et cantādo diuinas
laudes: tunc cauēda sunt que di
cta sunt in matutinis. ¶ His ve
ro decantatis laudibus vacāduz
est diuinis orationibus: ⁊ celesti
bus meditationibus: ait Hugo
in summa sua. Nox est tempus
silentij ⁊ quietis: dies tempus la
boris ⁊ operis. In noctibus de-
bent homines esse secum: ⁊ aut
fessa corpora somno reficere: aut
orationibus ⁊ sanctis meditatio-
nib⁹ se in silentio exercere. ¶ In
primis ergo redire ad cor suum
religiosus debet tenendo sibi ca
X pitulum mētale. In quo capitu-
lo ratio iusta debet stare loco pre
sidentis: conscientia recta loco ac
cusantis: cogitationes ⁊ affectio
nes ordinate ⁊ regulate loco te-
stium: zelus feruens ⁊ constans
T timor loco executoris exequētis
mandatum iuste rationis decer-
nentis reuz puniri. de quo Aug.
de pnīa. Constituto in corde iu-
ditio: adsit accusatrix cogitatio: te
stis conscientia: carnifex timor.

Inde qdam sanguis aie consitē
tis: per lachrymas estuat. ⁊ Ber.
in meditationibus. Integritatis
tue curiosus explorator: ꝯdigna
discussione vitam tuam examia
Attende diligenter q̄tum profi
cis: q̄tum deficis: qualis sis in
moribus: qualis in affectibus: q̄
similis deo: ⁊ q̄ dissimilis: q̄ p-
pe: q̄ longe: nō locorum inter-
uallis: sed mor affectibus. Stu
de cognoscere te. Sequit. Red Y
de te tibi ⁊ si non semper saltem
interdum. Rege tuos affectus:
corrige excessus: dirige actus. Ni
hil in te remaneat indisciplinatū
Pone omnes transgressiones
tuas añ oculos: ⁊ sic teipsum plā
ge. Idem ad fratres de monte.
Disce vitam tuam ordinare: mo
res componere: te iudicare: accu
sare: condemnare: nec impunitū
dimitte. Sedeat iudicās iusticia
stet rea: ⁊ se accusans cōscientia.
Nemo te plus te diligit: nemo fi
delius iudicabit. Mane p̄terite
noctis fac a teipso examinationē
⁊ venture diei tu tibi indicito ca
nonem. Vespere diei preterite ra Z
tionem exige: ⁊ superuenientis no
ctis fac inditionem: ⁊ sic districto
nunq̄ lasciuie tibi vacabit. Qui
sic facit seipsum diiudicat: ⁊ dei
iudiciuz euadet. i. cor. xj. Si nos
metipsos diiudicaremus ⁊c. Job
xxxiiij. Non ē in hois potestate
vt veniat in iudicium. Ibi mor.
xxv. Est iudicium interius i quo

sancti quicquid contra, se impu/
gnat eneruant. Ibi ante oculos
suos omne qd defleant coacer/
uant: Ibi tot patiuntur supplicia
quot pati timēt. Nec deest i hoc
A iudicio minister qui punit reos.
Nam cō sciētia accusat: ratio iu
dicat: timor ligat: dolor excruciat
Sed qa multi hoc negligunt cō
queritur dominus. Isay. lviij.
Non est iudiciū in gressibus eo
rum. Job vbi supra. Nunquid q
non amat iudicium sanari pōt.
In hoc iuditio manifestatur di
uine bonitatis miseratio in colla
tiōe bonorum donorum: ⁊ bene
ficiorum: ⁊ hois peccatoris abu
sio de eisdem: ⁊ ex hoc eiusdem
humiliatio: ⁊ iudicij futuri formi
datio ⁊ euasio. Idō in hoc iudicio
diuina honoratio. Honor enim
regis iudicium diligit. Uere iudi
ciū determinat causas: prouer.
xxvj. Et quia ibi relucet dei boni
tas: bona homini cōferrendo: ⁊
hominis prauitas: eis abutendo
ideo prouer. xxij. Cogitationes iu
storum iudicia. Sene. iij. de ira
in fine. Quottidie ad rōnem re
B dolendam vocandus est anim⁹
hoc faciebat Sextius: vt cōsuma
to die cum ad nocturnam quietē
se recepisset. aium interrogaret.
Quod hodie malum tuum sana
sti? Cui vitio obstitisti? Qua ex
parte melior es? Definet ira ⁊ mo
deratior erit. s. aius: q sciet quot/
tidie ad iudicem esse veniendū

Sequit. Utor hac potestate quot
tidie. Apud me cām iudico: to/
tum diem mecum scrutor: facta
dictaque mea rememoror: nihil
mihi abscondo: nihil transeo.
Quare quicq̄ ex erroribus meis
timeam cū possim dicere: vide
ne amplius hoc facias ⁊c. Ex di
ctis igit̄ debent confundi religio
si qui se nō iudicāt: nec facta sua
scrutantur: cum gentiles audiūt
hoc fecisse.

¶ Capitulum decimūseptimū
Qualiter accedendum est ad lo
cum qetis ⁊ somni.

Redcō capitulo mētali
completo in corde: ⁊ aīa
eleuata per spem ad patrem mi
sericordiarum ⁊ deum totius cō
solationis ⁊ inflammata diuina
dilectione: q̄si compulsa graua/
mine corporis aīam aggrauātis
accedendum est ad locum quie
tis cum dolore ⁊ amaritudie: qa
oportet dei laudes interrūpere:
exemplo sanctorum. Unde in vi
tis patrum. c. de cōtinentia dr̄ d
abbate Daniele: q̄ tota nocte vi
gilabat. Et volens circa mane p
pter naturā dormir̄ dicebat som
no veni serue male: ⁊ subripiens
paucillum somni sedendo: statī
surgebat. Intrans aūt ad dormi
endum debet se fidelis munire
signaculo crucis inuocando do/
minum Jesum: ⁊ ponendo il/
lum vt signaculū super cor suū
⁊ brachia ad demones effugan/

E do s eorūq; illusiones ⁊ insidias
euadendas. Hiero.epl'a.lxxxviij
Crebro crucis signaculo muni-
as frontem tuam: ne extermina-
tor egypti locum in te inueniat: sz
primogenita que apud egyptios
pereunt in mente tua saluentur.
Unde i vita beati Raymūdi cā
turieñ. legit: q dum separaret se
a socijs: sacris insistens medita-
tionibus apparuit sibi puer cādi
dus ⁊ rubicūdus dicens. Salue
F dilecte mi. Quo mirante subiun
xit. An me nō agnoscis? ⁊ cuz di
ceret se eum nō nosse: ait. Quo-
modo hoc cum in scholis ad la-
tus tuum sedeam: ⁊ tibi iseparabiliter sim cōiunctus. Respice i
frontem meam. Qui aspiciens:
vidit aureis litteris scriptū Jesus
nazarenus. Dixitq; illi: hoc ē no
men meum: qd tibi sit memoria
le in desiderio aie: qd diligenter
⁊ articulariter nocte qualibet im
prime fronti tue. Et per hoc cō
tra mortem subitaneam munie-
ris. Quicūq; enī sic fecerit mor
tem subitaneaz nō videbit. Qui
bus dictis disparuit. ¶ Consimi
liter intrans ad dormiendum dz
esse celicis ⁊ diuinis cogitationi
G bus illustratus. Ber. ad fratres
de monte. Iturus i somnum ali
quid tecum defer in memoria et
cogitatione: i quo placide obdor
mias: qd ēt somniare iuuet. Sic
tibi nox dies illumiabitur: et nox
illuminatio tua i delitijs tuis: pla

cide obdormies: i pace quiesces
facile euigilabis: et surgēs facilis
eris et habilis ad redeundum in H
diem: vnde nō totius discessisti.
Unde de origene: ait Hiero. epi.
cvij. Nunq; ei venisse somnum
nisi vnus e fratribus: sacris litte
ris personaret. Sicq; dormienti
erit somnus delectabilis. Sōnia
enim qñq; fiunt sm qualitatez
eorum que vigilans cogitauerat
Job. vij. c. Terrebis me p som-
nia. Ibi mor. viij. Cum somnia
contingant aut ventris repletio-
ne: aut inanitione: aut illusione:
aut cogitatione: aut reuelatione:
cogitationes sanctiores: celestio
res: d'uotiores sequunt somnia I
blandiora: ⁊ delectabiliora. Job
xxxiij. Per somnium in visione
nocturna. Seqtur. Aperit aures
virorum: ⁊ exaudiens eos istruit
disciplina. Unde phūs. i. ethi. in
fi. Reprobat opinionem dicētiū
malos non differre a bonis nisi
sm dimidium vite. s. tpe vigilie ⁊
nō tpe somni q est quies. Cōtra
quos ait: q meliora sunt fantas-
mata iustoꝝ q̄ quorumlibz: qa
meliora fuerāt cogitata ab eis in K
vigilia. Ideo boni in somnis dif-
ferūt a malis. Cui ꝯcordat Auic.
lib. de anima parte q̄rta. di. Do
minum quoddam est verbum
somnium: qd fit cum hō cōsue
uit dicere verbum ⁊ vincere fal-
sam ymaginationem. ¶ Uir aūt
religiosus somnum capiens: ho

neste debet esse compositus: ca/
uens ne somnus sit nimis ꝓfun
L dus ⁊ absortiuus:non tumultuo
sus nō ꝓlixus. Ber.ad fratres d̄
monte. Caue serue dei q̄ntum po
tes:ne totus q̄nq; dormias: ne
sit somnus tuus nō q̄es lassi sed
sepultura corporis suffocati:non
reparatio sed sp̄us extinctio. Su
suspecta res est somnus: magna
in parte ebrietati similis. Sequit
Quantū ad debitum cōtinui ꝓ/
fectus:nihil tp̄is tam perit de vi
ta nostra q̄z qd̄ somno deputat.
Et post carnalis h̄o ⁊ brut⁹ som
nus.s.et sicut dicit letheus dict⁹
a lethe fluuio īfernali: qui ſm fa
bulas obliuio īterpretatur abho
M minandus est seruo dei. Et in vi
ta beati Ber.legitur: ꝙ si quez re
ligiosum in dormiendo durius
stertentem: vel minus composi/
te iacentem videret vix patienter
ferre poterat. ¶ Ad habendum
s̄o somnum tenuem iuuat vict⁹
⁊ potus sobrietas. Ut enim dicit
N ibi: tenuez victū somnus tenuis
comitatur. Et dicta ep̄la. Sobri
um cibum: sobriumq; sensū seq̄t
sobri⁹ somnus. Ecc.xxxi. Som/
nus suauis in hoīe p̄co. ¶ Itez
iuuat ad hoc bona precedēs ope
ratio Ecc.v. Dulcis ē somn⁹ ope/
ranti. ¶ Item ad hoc iuuat stu/
diosa meditatio de diuina lege ⁊
celica virtute. prouer.iij. Custodi
legem atq; consilium. Sequitur
Si dormieris non timebis: qe/
sces: ⁊ suauis erit somn⁹ tu⁹. Job
xi. Secur⁹ dormiens requiesces: O
⁊ non erit qui te exterreat. ¶ Cū
q; sic dormiēs euigilauerit debet
cor leuare ad deum orādo ⁊ me/
ditādo: ⁊ aliqñ surgere. Hiero.
epistola .lxxxiiij. Noctibus bis
terq; surgendum est reuoluēda/
q; sunt de scripturis que memo
riter retinentur. Sic aūt dormiē
ti somnus etiam ipse meritorius
est: ait ibi Hiero. Somnus ipse
sanctis ē orō nec vacat sanctis so
nus a merito. Grego.mor.viij.
Hostis īsidiās quos vigilantes
minime supat dormiētes maxie
impugnat. Quod agere superna
dispensatio benigne ꝓmittit: ne i
electorum cordibus a passionis
premio ēt somnus vacet. Sicq;
somnus sanctis est oratio ⁊ meri
torius: quia vigilant ad bene agē
gum q̄z diu p̄nt: ⁊ q̄si coacti acce
dunt ad somnum: ⁊ accedentes
sic se muniunt ⁊ ordinant vt di/ Q
ctum est. Somnum enim capi
unt: vt expediti ⁊ agiles postea
deo famulēt. Job.vij. Si dormie/
ro.s.ad corpus recreandum: di/
caz qñ surgaz ad deo expeditius
seruiendum. ¶ Hoc vero exple
to: surgendum est ad soluenduz
laudes matutinales de q̄bus di/
ctum est: vt redeat religiosus ad
soluendas laudes a quibus ince
perat: ⁊ dicat circuiui ⁊ imolaui R
in tabernaculo eius hostiaz vo/
ciferationis ⁊c. In circuitu enim
ad eundem

ad eundem punctum linea ter-minatur a quo incipitur: vt patet in linea circulari. Sic debet vir celicus deum laudare incipiens a dei laudibus: et finiens: vt cum consumauerit: tunc incipiat. Ecc. xviij. Et ps. Psallam deo meo quamdiu fuero: donec .s. hostes omnes triumphaliter vincat: et cacumen contemplationis ascendēs: premium bene psallentium accipiat. Abach. iij. et sup excelsa mea deducet me victor in psalmis canentem.

¶ Incipit pars secunda que dicitur locariū.

v Olo: viros orare i oi loco: leuantes puras manus. etc. i. thimo. ij. Quemadmoduz religiosus debet esse occupatus vtiliter in omni hora: et sollicite cauere a temporis amissione: vt dictum est: sic in omni loco debet esse honestus: exercendo virtuosa opera ad que locus est assignatus: et precauere ab omni abusione in locis deputatis ad opera sibi congruentia. Et quia in paucioribus via magis: studeat religiosus: hōeste se habere in septē locis. Quod erit facile: si fuerit bene occupatus omni hora temporis. Ideo breuiter transeo hic de istis locis. quia patent ex predictis Et hec pars huius collatiuncule potest dici locarium. In qua auctoritates sanctorum colliguntur quibus religiosus instruitur qualis esse debet in quolibet loco.

¶ Capitulum primum. Qualis esse debet religiosus in ecclesia.

In primis ergo studeat vt sit in oratorio deuotus: et intētus operibus: ad que oratorium institutum est Augu. in regula. In oratorio nemo aliud agat: nisi ad quod factum est: et vnde nomen accepit. est. n. domus orationis. Mat. xxij. vii Hugo de. xij. abusionibus. vndecima abusio est: dissolutio i choro. Nam vt dicitur ibi: in choro sunt quidam corpore: in foro mēte. Sequitur duodecima abusio est irreuerentia circa altare. Nihil ergo dz ibi fieri nisi orationis: et ad orationem pertinens. Aug. ij. de ci. c. viij. Quia populi ad ecclesiaz confluūt: casta celebritate: honesta quoque vtriusque sexus discretione vt audiāt quam bene hic viuere debēt. Sequitur. Nihil eis turpe: aut flagitiosum spectandum: imitandumque proponatur: vbi dei viui aut precepta insinuātur: aut miracula narrātur: aut dicta laudantur: aut beneficia postulātur. Idem. v. confessionuz de matre sua. Ad ecclesias ibat mane et vespere: non ad vanas fabulas et loquacitates: sz vt audiret te in sermonibus tuis: et tu audires eam in orationibus suis. ¶ Sed econtra multi faciunt: qui ibi vaniloquia multiplicant: cōuiuia istan

rant: cõmessationibus vacãt. etc. Sanctus autem Ambro. non si nebat: in ecclesijs cõmessationes fieri: ne esset cã ingurgitandi: ait idẽ. vi. confes. Et qd multũ dolen
X duz est: tempore psalmorum et orationum: multi inuicem colloquẽtes interrumpunt: et impertinentia interserunt: vel loquunt in corde cum fantasmatis ymaginibus et cogitationibus: facientes domum dei speluncam latronum. Math. xxi. hmõi enim locutiones interiores et exteriores furantur de laude dei. vnde in tractatu de speclo hystoriali legit: qp diaconus vertens se ad eccliaz vbi due mulieres multiplicabant va
Y niloquia vidit diabolũ super eas in spetie symie omnia scribentez et cedulam dentibus dilatantem eo qp ille in tantum verba multiplicabant: qp cedula non caperet ¶ Sed nõ sic sancti patres. vñ Cassianus coll. ij. dicit: qp ad solemnitates conueniebant: et tantũ silentiũ prebebatur: vt in vna innumerosa multitudine fratruz conuenientium: preter eũ qui cantabat in medio: nullus adesse videbatur. At precipue cũ consumat oratio: in q̃ nec sputũ emittitur
Z nec excreatio obstrepit: nec tussis intersonat: nec oscitatio trahitur: Nulli gemitus: nulla suspiria astãtes impediunt. Nulla vox preter sacerdotis auditur: nisi forte per excessum subrepserit. Qui ergo alia opera non facit in eccl'ia: nisi ad que instituta est: et ea exercet intente et deuote absq abusione honeste et ordinate se gerit in ecclesia.

¶ Capitulum secundum. Qualis dz esse religiosus in capitulo.

Consequenter religiosus in capitulo: vel in loco disciplinę debet esse obedi- A
ens humilis mansuetus: et subiectus. Si vo prelatus: debet eẽ discretus: puidus: verax: iustus: et pius. De q̃ domo discipline Ecc. vltimo. Congregate vos in domo discipline. etc. Sine hac eniz nulla religio stare potest: ait Augu. lib. sermonum: sermone. lvij. Non enim supbia nisi vbi negligitur disciplina. Nam disciplina est magistra religiõis et vere pietatis: que nec iõ icrepat vt ledat nec ideo castigat vt noceat. Deni qz mores hominum irata corrigit: inflammata custodit. ¶ In domo ergo discipline studeat religiosus: vt sit in eo deffectuum et B
culparum luculenta recognitio: humilis confessio: penitentie libens susceptio: et impletio: et eorum deinceps cauta deuitatio: recogitans illud Hebre. xij. In disciplina perseuerate. puer. iij. disciplinaz domini ne abiũias. ps. Disciplina tua correxit me in finem. Bonitatem et disciplinam et scientiã doce me. Aug. li. smonũ: smone. lviij. Bonitas maliciaz vincit: di

disciplina

sciplina voluptatem & vitia casti gat: scientia illuminat cecitatem. ¶ Exemplū in collationibus patrum de Phasnutio: de quo dr̄ q̄ cū ꝯ eum quidam inuidia ductus in cella eius codicem abscō disset: ac deinde ante abbatē Ysidorum querelā exposuisset: dicēs codicem sibi ablatū mirantibus illis: q̄ tale quid inter ipsos nūq̄ contigerat: ille vrgebat: vt mitterentur seniores qui scrutarentur omnium cellas ꝑ libro ingrēdo. Sicq̄ factum est: & liber in cella
C Phasnutij: inuentus reportat⁹ est. Ille v̄o lz esset conscientie securus: satisfactioni se tradidit: ꝑspiciens ne si furti maculam verbis conaretur abluere: etiā mendatij notaretur. Nemine igit̄ suspicāte aliud q̄ inuentū est: profusis in oratione lachrymis: triplicatis ieiunijs: & humilitate ꝓstratus duabus ebdomadibus se afflixit: & in ecclesie limine se ꝓsternebat ad veniaʒ ante fratres. Deo aūt non patiente: euʒ amplius infamari: is q̄ imposuerat sibi crimē arreptus a demone ore suo rei seriem retulit: nec ad orationem abbatis vel fratrum liberari potuit xp̄o seruante hāc gratiam Phasnutio: vt eius orōnibus purgaretur cui insidiatus ē. Et sic deus remunerauit in presenti eius humilitatem & patientiam. ¶ Uere enim talis debet esse subditus in capitulo, vt eniʒ

dicit Hugo de.xij.abusionibus: D
decima abusio est lis in capitulo vbi dicit: q̄ capitulum est officina spūs sancti: in qua dei filij cōgregantur: vt deo reconcilientur Noli ergo frater esse quasi Sathan qui aduersari⁹ dr̄. ¶ Prelatus v̄o in capitulo debet esse iustus & pius. Job.xxx. Cū sederē quasi rex &c. Ibi mor.xx. Miscēda est lenitas cuʒ seueritate: & faciendum est quoddā tempamentum: vt nec multa asperitate exulcerentur subditi: nec nimia benignitate soluant̄. ps. Uirga tua & baculus tuus. &c. Uirga.n. percutit: baculus sustentat. vt infun- E
dant vinum & oleū. vinum quo vlcera mordeant̄: & oleū quo foueantur. Luce.x. In archa eniʒ erat virga cum manna. Hebre. x. quia boni rectoris in pectore debet esse virga discretiōis: & mā na dulcedinis. ait Grego. vbi.s̄.
¶ Capitulum tertium. Qualis esse debet in scola.

In domo v̄o sapientie: vel in auditorio: discipl'us debet esse docilis igenio F
attentus exercitio: beniuolus aīo Attentus ad audiendū: docilis ad intelligendum: beniuolus ad retinendū. vn̄ scolaris dr̄: q̄ nihil sit disco us. i. a scolis diuisus. & scola dicit̄ vacatio: ait Boe. d̄ disciplina. Et Sene. de se & suis conscolaribus loquens de Atylo philosopho dicit q̄ primi ad sco

lam veniebāt ꝛ nouissimi exibāt.
epistola.cviij.Talis enim sapien
tiam assequet puer.ij.Si sapien/
tiam inuocaueris: ꝛ cor tuum in
clinaueris prudentie: si quesieris
eam quasi pecuniam: ꝛ sicut the
sauros effoderis illam. tunc itel/
liges timorem domini ꝛ scientiā
dei inuenies. ¶ Si fuerit doctor
H debet esse ad docendum, pmpt⁹
ꝛ vt auditoribus pficiat studio/
sus: Ait Sen. vbi.s.loquēs d di
cto philosopho: q nō solū patū
inueniebant eum scolares: sꝫ ob/
uium. Nam ꝛ docenti ꝛ discenti
debet esse ppositum: vt ille pdeē
velit: hic pficere. ¶ Item debet
esse prouidus in docendo: vt sit
I eius doctrina vera ꝛ sana tanq̄
scriba doct⁹: pferēs de thesauro
suo noua ꝛ vetera. Math.xiij.
¶ Itē debet esse virtuosus exē/
plo ad doctrinam alijs imprimē
dam. ꝛ in se ope confirmandaꝫ.
Qui enim fecerit ꝛ docuerit hic
magnus vocabitur i regno celo/
rum. vnde Tul.v.tus.q. Turpis/
simum est philosopho: quando
cū vita pugnat oro. Et ponit exē
pla. Turpe est: se grāmaticū pfi/
teri: ꝛ barbare loqui. Aut velle
se haberi musicū: ꝛ absurde cane
re. Sic ꝛ turpior fit philosoph⁹
in vite rōne peccās. Et tn̄ nihil/
K omin⁹ qdam q vident aliqd sibi
esse: vitia que ipsi frequentant: in
alijs mordent: reprehendūt: ꝛ la
cerant: ac si ipsi ad ea que argu/
unt minime teneant. Hiero.epi
stola.xc. ad Rusticū monachuꝫ
Nulli detrahas: nec i eo sanctū
te putes si alios laceras. Accusa/
mus eniꝫ in alijs sepe qd facim⁹
ꝛ ꝯ nosipsos diserti: in nr̄a inue/
himur vitia: muti de eloquente
bus iudicantes. Ut enim ait Se
neca. epistola.vij. Plus hoies L
oculis q aurib⁹ credūt. Et longū
est iter per precepta: breue ꝛ effi/
cax per exempla. Sequitur. Tur
ba sapientū plus ex morib⁹ q̄ ex
verbis Socratis traxit ethi.x.in
fi. In operationib⁹ vita ꝛ operi/
bus iudicat: ꝛ sermones conso/
nantes operibus acceptādi. vbi
commētator dicit: q res faciunt
sermones credibiliores: sed non
econuerso. Et cū dissonant smo
nes ꝛ actiones interimunt: sꝫ cū
consonant prouocāt audientes.
Ideo summus magister cepit fa
cere ꝛ docere act.i. Et fuit potēs
in opere ꝛ sermōe Luc.vltimo.
Quod eniꝫ turpissimuꝫ est solet
nobis obici: verba nos philoso/
phie non opera tractare: ait Se
neca epistola.xxv. Unde doctor M
intendere debet: vt potius disci/
puli informētur in vita q̄ in scia
Hiero.epistola.xxxiiij.ad Nepo
tianū. Isocrates adiurat discipu
los anteq̄ doceat: ꝛ iurare com
pellit: ꝛ extorquet sacramento si
lentij sermonem: incessus man/
suetudinem: habituꝫ moresq̄ de
scribit. Quanto magis nos qui/

bus animarum medicina com-missa est? Sed contraria sunt in multis vt patet consideranti.

¶ Capitulum quartū. Qualis esse debet in locutorio.

In collocutorio autem: religiosus debꝫ eē discretus considerādo: quid: cui: qñ: vbi: ꝛ quō loquat'. Vñ.n. Hugo in summa sumēs a beato Grego. super Eze. li. ij. omel'. xi. In loquēdo consideranda sunt quinqꝫ. ¶ Primo qd loquendum vt sit ꝑino in gratia sale cōditus. ¶ Secūdo cui loquendū q: aliter vni: ꝛ in diuersis statib⁹. ¶ Tertio quando: q: v̄bum est aliquando dicendū: aliqñ tacendum: aliqñ differendū. ¶ Quarto qualiter: q: verba que hūc ad salutem reuocant: alium vulnerant. ¶ Quinto q̄ntum: ne eum qui multa facere non valet: ad fastidium ꝓuocem⁹. Et mor. xxiiij. in fi. In loquendo sunt quattuor ꝯsiderāda: Que: cui: qñ: quō dicatur. Nam vt dicit. xxxij. lib. in ꝑncipio. Omne qđ dr̄ q̄driptita qualitate distinguit'. Est enī ma-lum: maledicere: cū res ꝓuersa suadetur. Et est bonum bn̄dicere: cū recte pfat': ꝛ est bonū maledicere: cū vitiū exprimit' vt reprobet: ꝛ est malū bn̄dicere: cū rectū non recto studio ꝓfertur. Religiosus igitur aut taceat: aut dictis mōis loquat'. Hiero. ep'a. lvij. Prescindēda est lingua: vt qui loqui nescit discat aliquando reticere. Jac. i. Si quis putat se religiosū eē nō refrenās linguā suam. ꝛc. Non est dubiū: qn diabolus suadeat religiosis: vana ꝛ friuola loqui: ꝛ studeat impedire collatiōes spūales. vnde. v. coll'. de abbate Machate dr̄: q̄ grāꝫ impetrauit a dño: vt quot dieb⁹ aut noctib⁹ ageret collatio spūal' nunq̄ dormiret. Sed si q̄s v̄bū detractionis vel ociosum diceret mox in somnū caderet. Hic dicebat: zabulon esse fabularꝫ fictorē ꝛ spūaliū collationū impugnatorem. Cū enim qdam e fratribus de spūalibus disputaret vidit q̄sdam eorū sopore demergi: ꝛ cū ociosam fabulam introduceret: omnes euigilasse. Idem legit' in vitis patrum. c. de sobrietate. vbi addit. Carissimi fratres agnoscētes: malignj spūs opus esse: attendite vobis: custodiētes vos a sōno cū spūalia auditis vel facitis. Et in. c. de continentia. Non est monachus qui non tenet linguā Unde vna de. xij. abusionib⁹ est rumor in claustro. Ubi sequitur. Sunt q sedēt: non vt lectioni: sꝫ rumoribus ꝛ scurilitatib⁹ vacēt q locum tacendi nusq̄ ꝛ nunq̄ seruant: sed nunc hos: nunc illos ad colloquiū ꝓuocant.

¶ Capitulum quintum. Qualis debet esse in suo ministerio ꝛ labore.

In loco quoqz laboris ⁊
l ministerij:religiosus de-
bet esse ꝓmpt⁹ ad laborā
dū ⁊ obsequēdū f̃fribus.Ecc.vij.
Ne oderis opera laboriosa:⁊ ru
sticationē a deo creataz.⁊ hoc in
sincera charitate:iocūda ilaritate
vrbana honestate:⁊ voluntaria
S ꝓmptitudie gal'.v. per charitatē
s̃uite inuicez.Et.vi.Alter alteri⁹
onera portate.Et hoc exēplo pa-
truz li.i.coll'.de Phasnutio:cui
cum cura orti esset ꝯmissa tanq̃
seni ad alia inepto.hec ⁊ alia offi
cia ꝯplebat nocte cōsurgens:ne
agnosceret.Et qđ plus est:exem
plo saluatoris:q cū esset domin⁹
omniū:nō rapinam arbitrat⁹ est
eē se equalem deo:sed semetipm̄
exinaniuit.phil'.ij. vt scilz nobis
seruiret seruitute humillima:la-
T boriosa:dura:dolorosa. Jsai.xx-
xi.Seruire me fecistis in peccatī
v̄ris. Jpse enīz nō vēit ministra
ri sed ministrare.Math.xx. vn̄
⁊ discipulis ministrauit obedien
ter:affectual'r:curial'r. indifferen
ter.⁊ cōiter.Luc.xxij.Ego aūt i
medio vestrū sum sicut q mini-
strat. Jo.xiij.Cū accepisset linteū
cepit lauare:⁊c. Jpsius.n.exēplo
stupendo ⁊ dispensatiuo:seruire
V debet religiosus f̃rib⁹ suis in om
nibus q̄ pōt.i.Petri.iiij. Unus-
quisqz sicut accepit gr̃az in alter-
utrum illam administrantes:⁊c.
Et sine personaꝝ acceptione:qz
q̄nto f̃res infirmiores:⁊ abiectio
res:tanto eis plus meritoriū est
seruire.Unde in vitis patrū.c.de
charitate dicitur:ꝙ cuz frater in
terrogaret senem de duob⁹ fratri
bus:quorum vnius erat ieiuniūz
septem dieꝝ:alterius egrotanti-
bus deseruire:cuius op⁹ deo pl⁹
esset acceptum:rn̄dit:ꝙ si frater
qui septem dieb⁹ ieiunabat appē
deret se p nares:non posset equa X
ri ei qui seruiebat īfirmis. ¶ Et
ibidem. Jnterrogauit senez qui-
dam de fratribus dicens. Quid
si video fratrem de quo audiui
culpam aliquam:nō possuz sua-
dere animo meo:vt eum intro-
ducam in cellaz meam:sed si vi
deo fratrem bonum libenter in-
troduco? Respondit senex.Si fa
cis bono fratri parum boni:alte
ri duplum impende.s.vt ad bo-
num allicias:non vt sibi in aliq̄
insolentia faueas:quia non opus
est valentibus medicus sed ma- Y
le habētibus.Math.ix.Et.xxv.
Quod vni ex minimis meis feci
stis:mihi fecistis.

¶ Capitulum sextum. Qualis esse debet in refectorio.

Onsimil'r religiosus de-
c bet esse honestus in refe
ctorio:vt seruet ibi disci
plinam in habitu ⁊ cibo.ait Hu
go i summa. ¶ Jn habitu tripli Z
citer. ¶ Jn disciplina tacendi:
quia tunc lingua laxatur. ¶ Jn
disciplina vidēdi:ne habeat ocu
los vagos. ¶ Jn disciplina con

tinendi. vt nihil sit indecēs vł in honestum: neq̄ fiat aliqd cum strepitu aut tumultu. ¶ In cibo quoq̄ tripliciter. vt quilibet obser uet quid: q̄ntum & quomodo su mat. ¶ Quid ne delicata vel pre ciosa appetat. ¶ Quātum ne ni mis in q̄ntitate. ¶ Quomodo q̄ se honeste debet habere in men

A sa sicut supra hitum est. ¶ Spe cialiter autē debet cauere a mur muratione: & apposita sumere cū gratiarum actione. Unde in vitis patrum. c. de contemplatione di citur: q̄ comedentibus fratribus vidit senior: alios comedere mel alios panē: alios sterc⁹. Quo ad mirante & orante deum: vt hec si bi reuelaret: venit vox dicens. hi q̄ mel comedunt: sunt qui ad mē sam cum timore ac tremore sedēt incessanter orant: & oratio eorum sicut incensum ascendit ad deū. Qui panem edūt sunt qui grati as agentes percipiunt sibi data.

B Sed qui stercus edunt: sunt qui murmurant dicentes: hoc ē bo num: illud malum. Que non de bent cogitare: sed potius deum glorificare. ij. cor. vij. Siue man ducatis: siue bibitis: siue aliquid aliud facitis: oīa in gloriam dei facite. ¶ Si v̄o religiosus est in mensa extra cōmitatem cū fratri bus: caueat etiam a predictis. Et

C aut sacram audiat lectionē: aut vtilem collationē: aut ipse ꝓferat ad aliorum edificationē. Unde

Poli. li. viij. c. ix. Ciuile est: & sa cris lr̄is consentaneum: aut om nino silere in mensa aut audias ad profectum: aut vnde alij profi ciant: vel sine culpa letent doctū ꝓferre sermonē: Exemplo Sal uatoris: q̄ parabolas inter come dentes miscuit: cū argueretur q̄ cū publicanis & peccatoribus mā ducaret. Math. ix. Et quādo cū phariseo comedit. Luc. vij. Sed ecōtra est de multis. Ber. ad ab batem. Cluniacen̄. O q̄ntum di stamus ab his qui in diebus An tonij fuere monachis. Siquidē illi: cū se inuicem pro tempore ex charitate reuiserēt tanta ab inui cem auiditate panem animarū percipiebant: vt corporis aliquā do penitus obliti: diē plerunq̄ totum ieiunis ventribus nō mē tibus transigebāt. Et hic erat re ctus ordo qn̄ digniori prius ser uiebatur. Hec sūma discretio: cū plus sumebat q̄ maior erat. Hec deniq̄ charitas: vt aie quarum charitate xp̄s mortuus est tanta sollicitudine reffocillabant. No bis enim cōuenientibus in vnū vt verbis vtar apostoli: non ē ce nam dn̄icam manducare: Quip pe celestem nemo est qui regrat nemo qui tribuat. Nihil de scri pturis: nihil de salute ibi dr̄ aiar̄. Sed nuge: risus: & verba profe runt in ventum. Inter prandiū q̄ntum fauces dapibus: tantū au res pascunt rumoribus: quib⁹to

D E

tus intentus modū neſcit in' edē
do. Talibus timenduȝ eſt: ꝙ dia
bolus eis ſuggerat ad eoꝝ ora
ſedanda: vt talibus ſatiatis: ſpiri
tualia non ſapiant. Unde in vitis
patrum. c. de contemplatione dr̄
ꝙ quidam patrum vidit cū ſede
rent fratres ⁊ loquerent de ſpūa/
libus angelos gaudentes: ⁊ tripu
diantes: Ut autem veniebat locu
F tio ſecularis recedebant angeli
⁊ volutabantur inter eos porci ſe
diſſimi: qui eos polluebant. Jō
cauendū eſt religioſis a locutio/
nibus ſecularibus: maxime quā
do edunt peccata populoꝝ: ⁊ ele
moſinas pauperum. Sed' audiāt
ſacras lectiones: ⁊ collationes: ⁊
vigilanter orent tam pro ſe ꝗ̄ ꝓ
benefactoribus affectu ⁊ corde.
Unde in vitis patruȝ parte. ij. di
citur ꝙ eum qui vere monachus
eſt oportet ſine intermiſſione ora
re aut pſallere ī corde ſuo. Unde
ibi ait ſenior increpans fratres in
refectione loquentes. Tacete fra/
G tres. Ego ſcio fratrem uobiſcum
edentem cuius orō aſcendit ī cō
ſpectu dei vel[illegible]t ignis.

Capitulum ſeptimum. Qua/
liter ſe debet habere in dormito/
rio.

In dormitorio ſiue in lo
co quietis debet eſſe reli
gioſus honeſt⁹ in geſtu/
tranquillus in inceſſu: accedens
H ⁊ recedens ſine tumultu. Et de/
bet eſſe deuotus ⁊ orans: vt dcm̄

eſt ſupra. Unde Ber. epl'a de ho
neſtate vite ⁊ morum. Cum ad
ſtratum laſſus adueneris: te ho/
neſtiſſime iacendo compone: nō
ſupinus: non genua leuando cal
caneos coxis iungas. ꝙ ſi forte te
luxurie pompa concuſſerit: re/
cole: dilectum tuū poſitū ſuper le
ctum doloris: ⁊ dicas. Deus me/
us in patibulo pendet: ⁊ ego vo/
luptati operam dabo; Sicqȝ in/
uocato noīe Saluatoris: ⁊ inge/ I
minando nomen ſalutis ceſſabit
quaſſatio. Ruminantē pſalmos
ſomnus te occupet: vt in ſomno:
te ſomnies dicere pſal. Caue/
at etiam ne nimis cito ad ſomnū
accedat: nec nimis prolixe ꝯtinu
et: neqȝ euigilans: inmundis ⁊
vanis ſe cogitationibus occupet
nec frequēter iteret: qꝛ ī ſomni ꝓ
lixitate: ⁊ iteratione: magna ē am
miſſio temporiſ: vt dictū eſt. Suf K
ficit eni monacho vna hora dor
mire: prout dr̄ in vitis patrū. c. ð
continentia. Cogitetqȝ quot ele/
cti alloquunt tunc deum in ſacriſ
orationibus: ⁊ ꝗ̄ ydoneū eſt tem
pus nocturnum ⁊ quietū ad deo
loquendum. Tunc eni poteſt hō̄
ſolus ſoli deo expandere manus
explicans miſerias ⁊ indigentias
ſuas: de cōmiſſis ⁊ ommiſſis ve
niam poſtulando: de beneficijs
regratiando ⁊c. De quibus ⁊ pro
quibus loquendū eſt Saluatori.
Unde col. v. de abbate Theodo/ L
ro dr̄: ꝙ cum veniſſet ad eū Caſ

sianus explorans quid ageret sic rudis anagorita: et finita vesper/ tina solennitate: cū ipse fessū cor pus inciperet somno reficere: ait abbas. O Joannes: Quanti hac ho ra deum alloquunt. et in se ample ctuntur: et retinent: et tu fraudaris tanto lumie inherti somno sepul tus? ¶ Ut autē in his septē locis q̄ pncipaliora sunt in cōuentib' re ligiosoꝝ mōis dicꝫ religiosus bñ se gerat: oꝫ icitari et stimulari ex consideratione: q deus desuper videt eum: et scrutatur interiora et exteriora. Boe. v. de consolatio ne. ¶ Magna vobis est: si dissimu lare non vultis indicta est probi/ tatis necessitas: cū omnia añ ocu los agitis cuncta cernentꝫ. ¶ Et Señ. epl'a. lxxxi. Sic certe viuen dum est tanq̄ in cōspectu dei vi uamus. Sic cogitandū tanq̄ ali quis in pectus intimum trāsige/ re possit. Quid enim prodest: ali qd ab homine esse secretum? Ni hil enim deo clausum est. Inter/ est ais et cogitationibus medius interuenit. Nuda eni et aperta sūt omnia oculis eius. Heb. iiij. Si cut igitur omni hora et momēto cauere debet religiosus ab āmis/ sione temporis: sic in omni loco sollicite precauere debet: ab om/ missione eorum que debent fieri in loco et honeste ager ea ad que loca sunt instituta. Ait Hugo in sūma. Non solum quid agat: sed quo loco agere debet: considera/ re necesse est. Alius enim est mo dus se habendi in loco vbi deus adoratur: Alius vbi corpus refi/ citur. Alius in eo qui locutiōi de/ putatur Alius intus: Alius fo/ ris: Alius in secreto: Alius in pu blico. ¶ Merito ergo ait: Aposto/ lus: Uolo viros orare in omni lo co. &c.

¶ Incipit pars tertia. que dicitur Itinerarium.

¶ Capitulum primuꝫ. Quot bo na religioso puenīunt ex quieta mente.

Admonendus est etiam reli/ giosus: maxie iuuenis: siue moribus: siue etate. Est eniꝫ puer moribus et puer etate. Ethi. i. Ut sit quietis amator: nō ex inhertia vel torpo re: sed affectu colloquendi cum deo in orationibus: et meditatio nibus: et ex vera deuotione. Naꝫ cuꝫ in cōuentu quietus est: si vo luerit bene vti: est aie minor di/ stractio: q2 euagatiōis per fanta/ sticas ymaginationes minor oc/ casio: et est aie ad se facilior recol lectio: ac ipsius ad deum vnibili/ or applicatio: ac ipsi' supra se sub limior eleuatio et sic eius in se trā quilior quietatio: et ex hoc sui lu/ culentior recognitio: et inde meri to a deo a quo omne datum opti mum in eū affluentior donorum

Q ⁊ charismatuꝫ celestium infusio: ac per hoc;: dei ⁊ celestium limpidior contemplatio: ⁊ ab ipso deo quem cōtemplatur delicatior cōsolatio. ¶ His enim quasi gradibus spūalibus in scala contemplatiōis se debet aīa sancta a mūdo ⁊ mundialibus abstrahere: ⁊ se ac meditationes suas in se recolligere: ⁊ se supra se eleuare: ⁊ sic d̄ alijs. Unde Grego. sup Eze. li.i. omel.v. ¶ Primus gradus est: vt aīa se in se colligat: ¶ Se-
R cundus: vt qualis est collecta videat. ¶ Terti⁹ vt supra se surgat ⁊ se contemplationi auctoris subiciat. Eze.xl. Ascēdit per gradus. Ubi Greg. omel.iij. libri.ij. Gradus sunt incremēta virtutū: Alia enim sunt virtutis exordia. aliud ꝑfect⁹ aliud perfectio. Job.xxxi. Per singulos gradus pronūtiabo illum. Ibi mor.xxij. Repente ad summa non peruenit. sed ad virtutum celsitudinē ꝑ incremēta mens ducit. Talis autem q sic quietus ascendit: ascensiones in corde suo disposuit i valle lachrimarum. Attigit religiosus se pos-
S sit modis dictis colligere: ⁊ ad deum conscēdere: sic amator studiose ⁊ virtuose quietis. Tre.iij. Sedebit solitari⁹ ⁊ tacebit. Isai. xviij. Quiescam. ⁊ considerabo in lectulo meo. Job.xxix. In nidulo meo moriar: ⁊ sicut palma multiplicabo dies ⁊c. Per nidū enim quies signatur: ait Grego. mor.xix. Sic sancti patres fuerūt quietis amatores. Unde in vitis patrum. c. de cōtinentia dr̄: qꝫ antiqui non cito migrabant d̄ loco T
suo ad locum: nisi propter tria. s. Si quis esset contristatus cōtra eū: nec posset eum placare. aut si eum contigisset a pluribus laudari: aut si in tēptationem fornicatiōis incidisset. Sequit. Si i monasterio cum alijs ꝯuersaris: nō mutes locum. Lederis eniꝫ oīo si facis. vt eniꝫ si galina reliquerit oua sua fota: sine pullis exire facit. Ita monachus frigescit transeundo de loco ad locum. Et p⁹. Sicut arbor fructificare non potest: si sepius transplantat: sic nec monachus frequenter migrans V
¶ Et ibi de virgine sacra dicitur que super alueum fluuij quadragintaocto annis habitans: nūꝙ̄ inclinata est: vt flumen aspiceret ⁊ de hac virtuosa quiete: ⁊ qualiter sit ea vtendum dictum est supra parte prima.

¶ Capitulum scd̄m. De periclo egressionis in mundū.

D Einde admonendus ē religiosus: ne sit auidus s. in affectu: nec pronus in effectu ad egrediendum ob dictorum contraria. q: inde multiplitior cordis distractio: ⁊ mior recollectio: maior depressio: ⁊ sic d̄ X
alijs vt patet consideranti. vt enī dicit Aug. vij. confes. in principio Per q̄les formas ire solēt oculi

per tales ymagines ibit cor. Sʒ
per multiplices formas vadunt
oculi egressi in munduʒ: sic yma
gines cordis. Et ob inumera pe/
ricula: ⁊ multiplicia hostium tē/
ptaméta: ⁊ bonoꝝ studioꝝ impe
dimenta. Ber. in meditationibꝰ
mundus circūcinxit me: ⁊ obse/
dit vndiqꝫ: ⁊ per quiqꝫ portas. i.
qnqꝫ sensus sagittis suis me vul
nerat: ⁊ mors intrat ꝑ fenestras.
Respicit oculus: ⁊ mentis sensū
auertit. Audit auris: ⁊ cordis in/
tentionem flectit. Odoratus co/
gitatum impedit: os loquit' ⁊ fal/
lit Tactu quoqꝫ ardor libidinis ꝑ
parua occasione excitatur. Seq
tur. Diabolus quem videre non
possum tetendit arcum suū: ⁊ pa
rauit eū: vt in eo parauit sagittas
Z suas vt sagittet me ⁊c. Sicut ergo
homo cum timore vadit ad bel/
li certamina contra hostium te/
la inter illaqueantia rhetia: ⁊ di/
luuia submergentia: ⁊ inter infe/
ctiua contagia: ⁊ inflammantia i
cendia ac abrupta ⁊ ꝑcipitia: sic
dʒ cū timore exit' religiosus i mū
dum. Omnibus enim predictis
comparatur mundus. Ber. vbi
supra. Undiqꝫ tela volāt: vndiqꝫ
pericula: vndiqꝫ temptamenta
⁊c. Est enim mundus voluptati
bus illecebrosus: crudelitatibus
furiosus: erroribus iniquus: ait
A Aug. i. de. ci. c. xxvij. Et ita incen
dijs concupiscentiarum accēsus
coꝫ quicqd est in eo: est concupi
scentia carnis. aut oculorum ⁊c.
i. Jo. ij. Concupiscentia enim est
ignis: q nūqꝫ dic' sufficit. puer. xx/
xvi. In q̊ quidē mundo sunt di/
luuia peccatoruꝫ. Osee. iiij. Ma
ledictum: homicidium: menda/
cium: inundauerunt. ⁊c. Est etiaʒ
plenus laqueis temptationum:
prout ondsum est Beato Antonio
in vitis patrum. c. de humilitate.
Uidit enim laqueos inimici ten/
sos vndiqꝫ. Et cum ingemisce/
ret quereretqꝫ: quis eos transire
posset: dictum est sibi: humilitas
¶ Ob consideratione̅ igitur pre B
dictorum non dʒ religiosus eē ꝓ
nus ad egrediendum in mundū
qꝛ vere in mundo presuram ha/
bebitis: dicitur discipl'is. Jo. xvi.
Quāto magis hoies imperfecti
Uix enim videt homo in mūdo
nisi mala: vel culpe que sunt dete
standa: vel pene que sunt deflen
da: vel vanitatum et pomparum
irritamenta q̄ sunt fugienda. Uel
fallatiarum: ⁊ deceptionū machi
naméta que sunt precauēda. Uñ
narrat Señ. de tranquilitate ani
mi de duobus philosophis. s. De
mocrito: ⁊ herodio: quorum pri C
mus quotiens in publicum ꝓdi
ret: flebat: aliꝰ ꝟo ridebat. Huic
oia que agebātur miserie: illi ine
ptie videbant': ⁊ sic aut flēda: aut
deridenda. Ideo sancti patres se
a mundo elongabant: ⁊ in solitu
dinem fugientes: inuiti in mun/
dum exibant: prout patet in vitis

patrum.c.de quieta conuersatio-
ne.Ubi dicitur . ꝙ homo fugiēs
hoiem:silis est vue mature.Qui
autem cum hoibus conuersatur
est sicut vua acerba. Señ.episto
la.vij.Auarioꝛ redeo ⁊ ambitio-
sioꝛ.q: īter homines fui.¶ Ecō
tra est de multis:quoꝛum deside
rium est:in mundum egredi per
D mundū euagari:mundi negotijs
implicari:⁊ mundo conformari.
Quibus dr̄ Jo.viij.Uos de mū
do estis:ego autem de mūdo nō
sum.s.q̄ȝtuȝ ad affectum:q̄ tales
hitant ī mūdo.Amādo enī ha-
bitamus.Coꝛde qui diligunt mū
dum:habitant in mundo:ait Au
gu.super Jo.omel.iij.Sunt ergo
multum dissimiles sanctis patri-
bus: quibus mundus erat in te-
dio:solitudo in desiderio. Hier.
epistola.lxxvij. Uiderit quid alij
sentiāt. Unusquisq; suo sensu du
citur.Mihi opidum carcer est:
solitudo padisus.qd d̄sideram⁹
vrbiū frequētiā:q d̄ singularitate
E cēsemur? Moyses: vt pꝛeesset
populo in heremo erudit. Pa-
stoꝛ ouium:hoium pastoꝛ efficit
⁊c.Nec aliquis sibi blandiat al-
legans:ꝙ interueniūt cause ⁊ ra
tiones egressuum:quia sic nūq̄ȝ
gescet.Sene.epi.lxxiiij. Nunq̄ȝ
nos succedunt occupationes: sȝ
serimus eas:itaq; ex vna plures
exeunt oia autēȝ negligēda sunt
vt pħsie assideamus:cui nullum
tp̄us satis magnum:ēt si a pueri
tia vsq; in longissimos humani
cui terminos vita ꝓducitur.Se
quitur.Resistendū est occupatio F
nibus:nec explende:sed submo
uende sunt.Hiero.ad eustochi.
Nunq̄ȝ cā deerit procedendi: si
semper quando necesse est proce
datur.

¶ Capitulū tertiū.Quibus mo
dis pōt religiosus eggredi.

Ed Quis nō debet esse
ꝓnus religiosus ad egre
diendum: nec appetere
ex desiderio:pōt tñ egredi ex le-
gitima cā ⁊ meritoꝛie coꝛam deo
maxime ex q̄ttuoꝛ cāis.s. ¶ Uel
cum supioꝛis obedientia mittit. G
¶ Uel cum iusta necessitate co-
gitur.s.vꝛgētibus negocijs sui vl̄
oꝛdinis. ¶ Uel ex pia vtilitate in
expediēdis pijs negotijs spiritua
lium amicoꝛum:q̄bus obligatur
lege amicitie ⁊ charitatis. ¶ Uel
cuȝ zelo salutis aiaꝝ attrahitur.s.
cum exit ad officia sacre pꝛedica
tionis:vel exhibēdo ꝯsilia saluta
ris eruditionis. His.n. modis
egredi pōt ad dei honoꝛem ⁊ ho
minum vtilitatē: ⁊ meriti sui au-
gmentuȝ: dummō sincere ⁊ pu
re exeat:⁊ opa ad que exit fidelr
exequat:⁊ dictos limites notabi-
liter nō exeat. Nam sunt q lȝ vi-
deant egredi dictis modis appa
renter ⁊ coꝛam hominibus:egre
diunt tñ modis contrarijs reali-
ter coꝛam deo. ¶ Ex pura enim
H obediētia missus exit:qñ illa tota
liter emanat de cōsciētia ⁊ volū-
tate superioꝛis: ⁊ cum emissus

ipsius volũtati oĩno conformat.
Nam obediẽtia est ei⁹ cui est vo
luntatis subiectio: ⁊ nõ eius qui
nõ est: ait Dama. libro. iij. c. viij.
Sed sunt q ex tali obediẽtia nõ
exeũt: sed vel p importunam ꝓ/
curationem: vel fraudulentaȝ fi/
ctionem vel seductoriam dece/
ptionem: fingendo. s. cãs falsas:
⁊ decipiẽdo supiorem. vel p blan
ditoriam adulationem tpis supe
rioribus: siue p munusculorum
⁊ obsequiorum oblationeȝ: siue p
alioꝝ ĩtercessionem: ⁊ sic nõ exe
unt p veram obedientiam: sed p
obedientie simulationem mouẽ
te ad huiusmõi vanitate sepe seu
voluptate. Aũ' in tractatu de. xij.
abusionibus dicit: ꝙ scḋa abusio
est discipulus inobediẽs. Sequi
tur. Locus placet: nõ qa abũdat
fratribus: sed piscibus: placet qa
famulis abũdat ⁊ fabulis. Et p⁹
Multis modis hec obedientia
queri solet. Auxilio parentũ ꝯsi/
lio fratrum: simulationis ĩgenio
Sequit. Hec obedientia quãdo
ꝙ cõcedit parẽtum exactiõe: vł
fratrum seductoria deprecatione
vel boni opis simulatoria fictio/
ne. Nomen habet obediẽtie: sed
re caret. ¶ Sunt ⁊ alij: q ⁊ si nõ
ꝓcurant obediẽtiam vocali ex/
pressione: aut supplicatione p se
vel per alios ꝓcurant tñ implici
te: opeꝝ q̃litate ⁊ vite sustentatio
ne. Faciunt enim se vł potius fin
gunt medicos in morbis sanan/
dis: vel vnguentarios in dolori
bus alleuiãdis: discretos i ꝯsilijs
dãdis ⁊ magnatũ familiares i ne L
gotijs ꝓcurandis ⁊ pertractãdis
vel ostẽtatiõe singulari ⁊ opinio
ne vite sanctos in operibus exte
rioribus: ꝑpter que a secularib⁹
postulantur. Nam ad spiritualia
aiaꝝ medicamẽta inuiti exeunt:
sed ad predicta ad que oportet
eos mitti: ne petentes scandalizẽ
tur libenter vadunt. Et hi q sic
placere volunt mũdo ⁊ monda/
nis: ⁊ ab eis vocari dissimiles sũt
apostolo: qui ait gal. vltimo. Mi
hi mundus crucifixus ẽ. ⁊c. vbi
Greg. mor. v. Quia paulus nec
mundi gloriaȝ q̃rebat: nec a mũ M
di gloria q̃rebatur: ⁊ se mũdo: ⁊
sibi mũdum crucifixum eẽ glo/
riabatur. Idem mor. xviij. in fi.
Predicator dei: vt ostẽderet: ꝙ
p abiectioneȝ qua se humiliãdo
deiecerat: talis iam factus eẽt: vt
nec ipse mũdum: nec mundus
eum concupisceret: ait mihi mũ
dus ⁊c. Unde ⁊ studium sancto
rum fuit abscondere se: ne a mũ/
do agnoscerent. Unde i vitis pa
trum. c. i. ⁊. viij. ait senex. Ne ve
lis vbi nomen facere d aliqua re
dicendo: nõ manduco hoc vel
illud. qa hoc tibi faceret nomen
vanum: ⁊ postea importunitates N
patieris hoium: qm̃ vbi hoc au
dierint: ibi te querent. ⁊ ibi. Nũ
ꝙ maneas in loco noiato: neqȝ
sedeas cum hoie magnũ nomẽ

hñte. Expectet igit religiosus cũ
Moyse donec dicat sibi deus p
beneplacitum suum: ueni mittã
te. exo. iij. Et cum hiere. ad oia q̃
mittam te ibis: ⁊ cum Eze. mittã
te ad illos: ⁊ cum discipulis xpi.
O Ecce ego mitto vos sicut agnos
inter lupos. Luc. iiij. Melior. n.
ẽ obediẽtia q̃ȝ victie. ij. Reg. xv.
Talis enim ẽ verus imitator sal
uatoris: qui descendit d̃ celo: nõ
vt faceret volũtatem suam: sȝ pa
tris. Jo. vi. Et sic obediẽs trium
phabit de hoste: qa vir obediẽs
loquet victorias. prouer. xxj. Et
hoc intelligendum de obediẽtia
in prosperis ⁊ licitis qa vt dicit
P Greg. mor. vlti. Debet obediẽtia
in aduersis de suo aliqd hr̃e: sed
in prosperis nihil oino. Jõ pau/
lus Act. x. Ego nõ solum alliga
ri: sed ⁊ mori paratus sum ꝓ no
mine yesu. Jsa. vj. Ecce ego mit
te me. s. ad populum dure ceruj/
cis: ⁊ rebellem a cuius rege erat
etiam occidendus. Ex pura igit
obediẽtia debȝ egredi religiosus
ne obediẽtie merito se defraudet
vt voluntatem suam volũtati su
perioris cõformet: ⁊ merita cu/
mulet. De tribus aũt modis exe
undi. s. ex obedientia: vel inobe/
Q dientia vel exr̃nia: Ansel. de simi
litudinibus. c. iiij. bene. ¶ Item
religiosus vrgẽtibus necessarijs
negocijs ordis vel ẽt sui põt me
ritorie egredi. Sed sub pretextu
necessarioꝝ negocioꝝ exeũt mul
ti ad negocia impeditius ꝑfectus

sui ⁊ ordinis potius q̃ȝ expeditius
Sic q exeũt ad fundamẽta terra
rũ fodiẽda ad saxa euellẽda: li/
gna scindẽda vt inde ꝯstruãt q̃si
tẽpla iudaica: palatia babilõica ⁊
antra gentilia: in paupeꝝ dispen
dium: q viuunt ex elemosinis fi
R delium: in hoium scandalum: i
religionis detrimentum: ⁊ ad in
gressum religionis multorũ im
pedimentum. Ber. ad abbatem
Cluuiaceñ. Obmitto oratorioꝝ
immẽsas altitudines: imodera/
tas latitudines: supuacuas longi
tudines sumptuosas depolitões
curiosas depictiones: que dum
orantium detorquent aspectum
impediunt affectum: ⁊ antiquũ
quodãmodo iudeoꝝ pretendũt
ritũȝ. Sequit. Quid putas i his
oibus querit: presentium compũ
S ctio: aut intuentium admiratio?
O vanitas vanitatũ: sed nõ tam
vanior q̃ȝ insanior. Fulget eccle/
sia in parietibus: eget in pauperi
bus. Lapides auro induit: filios
nudos d̃serit. De sumptibus ege
noruȝ seruit oculis diuitum. Jn
ueniunt curiosi quo delectentur
nõ inueniũt egeni quo sustenten
tur. ⁊c. Unde ⁊ tales vt sepe sunt
hoium seductores: q eos iducũt
ad lapides mortuos colligẽdos
lapidib⁹ viuis ꝑ famẽ ⁊ frigore mo
riẽtib⁹ ⁊ sic sũt paupuȝ spoliatores
⁊ falsi ꝑdicatores asserẽtes elynas
eẽ i talib⁹ expẽdẽdas: cũ multo
melius eẽt pascere pauperes pp
xp̃m. Hiero. episto. lxxxviij. Aui

T edificent ecclesias: vestiant parietes: columnarum moles aduehant earumque deaurent capita precioso ornatu et gemmis deaurata distinguant altaria. Sed tibi aliud sit propositum. s. xp̄m vestire in pauperib⁹: pascere in esurientibus: visitare in languentibus: suscipere in eis q tecto indigent: maxime domesticis fidei. etc. Sic ergo preponendum est pascere pauperes ecclesiarum edificationibus: quanto magis: palatiorum superfluis erectionibus. ¶ His tamē diebus multi ad egrediendum pro talibus sunt feruentes ad laborandum infatigabiles ad proficiendum perseuerā-
V tes: et pro huiusmodi cum secularibus iugiter conuersantes blandiunt vtinā n̄ adulantes corpora laboribus affligentes spiritum deuotionis cōtra preceptum apostolicū extinguētes. Quod multos timē dū est facere instinctu sathanico potiusque diuino. Vñ. iiij. col. col. viiij. dicitur: quod in talibus delectari: et cellas exquisiti ornatus: et capatiores quam vsus desiderat construere: nō pōt fieri sine instinctu demonum. ¶ Quod patet de quodam q in cōstruendis reparādisque superfluis quotidianis distractionibus desudabat. Quem videns cum grādi malco saxū conterentem: et ethiopem astantem:
X vnaque cum eo ictus malei iūctis manibus alludentem: et cum ad operis instātiam ignitis facibus instigātem diu substitit vel donationis impressionem vel illusionis fraudem admirās. Cūque vellet ille instigatione demonis animatus: iterum resumere maleum vrgebat: vt his instigatus incitamentis laborem non sentiret. At ille diu demonis ludificatiōe promotus venit ad eum salutans et ait. Quod est opus qd̄ agis? rn̄. Laboramus cōtra saxum istud qd̄ vix cōterere possumus. At ille. Bene dixisti possum⁹. Nō. n. solus eras cū illd̄ cederes: sed ali⁹ tecum erat quem nō videbas: q tibi nō tam adiutor quam violētus impulsor astabat. ¶ Consimiliter timendum est multis: quod instigent et impellant a Sathana q terram circuit et perambulat: tales instigans ad terram circuiendam: ad saxa scindēda ligna colligenda edificia erigenda paganis et talia contemnentibus. Sene. epl'a. lxxxiij. Felix illud seculum nō hn̄s architectores: et ante tectores. Ista nata sunt iam nascente luxuria. Sequit. Sub his tectis est viuere secure. Sub marmore et auro fultus habitat Nam hec hoīum sagacitas: nō sapiētia inuenit et epl'a. cxvij. Similes sum⁹ pueris: qbus omne lubricum in precio est: qa inter nos et illos nihil aliud interest ait Aristoteles: quod nos circa fabulas et statuas insanimus: illos in littore calculos leuare delectat.

¶ Consimile exemplum ponit
Crisosto.sup Math. omel' xxiij
in fi. Quid a pueris dista mus lu
dentibus et dom os fabricantib⁹
nos qui domos p̄ciaras fabrica
mus: nisi q̄ nos cū pena hoc agi
mus illi cum gaudio? Sequitur
Mundū viri facti sumus. Sed
cum effecti viri erimus sciemus
q̄ hec sunt ludibria: et ea deride
bimus. Simus ergo viri. Usq̄
A quo a terra trahimur in lignis et
lapidib⁹ magna sapientes. Usq̄
quo ludimus. ¶ Unde legit de
beato Ber. q̄ videns tuguriola
pastorū culmo tecta similia casu
lis pristinis cisterciēsibus fleuit
tunc habitare in palatijs stellatis
Et in vitis patrum dicit: q̄ cum
Antonius venisset ad paulum
heremitam in tugurio subterra
neo habitātē quesiuit ab eo pau
B lus tres questiones. s. An adhuc
cessasset idolatria obstinatio iu
deorum: et an christiana religio:
ritum gentiū in sumptuosis edi
ficiis imitaret. ¶ Qualiter autē
sancti patres huiusmodi contē
pserūt: et in tugurijs et cellulis ha
bitauerunt sicut Illarius Anto
nius et alij patet in vitis eorum.
Toto enim affectu studebant ad
virtutum in se hedificia constru
enda et ad tabernacula in eter
nitate mālura edificanda scien
tes: q̄ nullum tuguriū angustū
virtutibus: ait Sene. ad helbiaz
Nosti Romuli casam. Hic po

tius illud humile tugurium. Sz C
nempe virtutes recipit: et oibus
templis formosius est: cuz ibi iu
sticia fuerit cōtinentia cum pru
dentia: cum pietas oium officio
rum: cum recte dispensatorū ra
tio cum diuinorū humanorūq̄
scientia. Nullus locus angustus
q̄ hanc magnam virtutū turbā
capit: nullum exiliū graue. Ire
cum hoc comitatu libet. ¶ Uti
nam hec cogitarent religiosi: qui
cuiscerant se p̄ lignis et glebis cu
mulandis: et nō spiritualib⁹ con
struendis. Non enim habemus
hic manentē ciuitatem: sed futu
ram inquirimus hebreoꝝ. xij.
¶ Consimiliter pia vtilitate sti
mulante pro negotijs vtilib⁹ ami
corum spiritualium vel parentū D
egredi pōt. Sz multi sub umbra
huiusmodi exeunt et discurrunt
mendicantes solatia et cōmoda
p̄pria: et sic ingerūt se ad huma
na cōsortia: colloquia: et cōuiuia
secularia. Ex q̄bus sequit in eis
studiorum et orationū ommis
sio deuotionis extinctio: seculari
bus cōmixtio inutilium occupa
tio. ps. Cōmixti sunt inter gen
tes et didicerūt opa eoꝝ. Quorū
ꝯria erant in sanctis patribus:
q̄ talia fugiebāt et sibi vacabāt: vt E
dictum est supra. Unde. v. col. df
de quodam fratre. Cui cuz post
quindecim annos parētum eius
ep̄le defferrētur: accipiēs eas ait
Quantarum cogitationū mihi
erit harum

erit hap lectio:q̄,vl ad inane gau diū:vel ad tristitiaz me impellet? Quot dieb⁹ scribentiū recordationes intentionez cordis a contemplatione reuocabūt? Quāto labore status tranquillitatis reparatur: et cum eis habitare anim⁹ ceperit eos corporaliter deseruisse non proderit: si eos corde cepe
F rit intueri? Et sic loquēs: nullius epistolam dissoluit: sz nec fasciculū litterap.nec noīa nec vult⁹ scribentiū recordat⁹:a specie itentione cessauit: ɔstrictūq3 fasciculum igni tradidit ɔburēdū dicēs. Terrene cogitatiōes pariter ɔcremamini:nec me vlteri⁹ ad ea que fugi reuocare tēptetis. ¶ Econtra est de multis:q nō cessant discurrere ad parētes et amicos: scribere et rescribere: et cū eis aīo habitare:et sic a dina contemplatione distrahi. Contra q̄s Deut.xxxiij. Qui dixerit patri et matri nescio vos:et fratrib⁹ ignoro illos: et nescierūt filios suos: hi custodiunt consiliū dei. Vñ fratres noluerūt
G videre matrē:eos in monasterio visitantē. put dicit in vitis patrū c.de patientia. Abscōdebant eni se dicentes non hēre patrem nec matrē in terris sed in celis. Et.c. de exhortatione monachop legit q cū diceret fratri:pater tu⁹ mortuus est.rñdit.Blasfemas frater pater eni me⁹ imortalis ē. ¶ Similiter religiosus:meritorie egredi pōt: zelo salutis aiarū attract⁹ s.ad vbū dei seminādū. Matth.
H xiij. Exijt. q seminat. et c. Jo.xvi. Posui vos vt eatis et c. Sic aūt exeuntiū debet esse tota intentio ad deo lucrādas aias.i.cori.vlti. Non quero vestra : sed vos. Et Phil.iiij. Non quero datuz sed fructū. ¶ Sed multi q exeūt sub pretextu predicationis poti⁹ anhelant ad testamēta ɔdenda: cadauera sepeliēda : et magnatū negotia exercēda. Que licet sint licita: dū recto modo tractent.his tñ nimis intendere: et ad ea anhelare
I periculosū est predicatori veritatis cui⁹ est veritatē dicere omni homini: et oīum vitia indifferenter arguere. Unde Hugo d.xij.abusionibus. Quinta abusio est monachus curialis. Sequit. Qui secularij ɔsortia diligunt.q se princip ū ɔsilijs ingerunt: secretorum illorū consilij:et secretarij:curiales dici pñt. Et post. Sexta abusio ē monach⁹ causidic⁹. Qui.s.in cōuiuio principis videt vacā vidue et porcū pauperis: et in ei⁹ carcere pauper moritur. Et tñ de substantia pauperis comedens monachus:principi blandit. Et sic laudatur peccator in desiderijs anime sue et c. ¶ Predicator igitur a talibus caueat exemplo Dioge
K nis:qui omnia contemnens vilibus et paucis cōtent⁹ erat:vt posset omnibus libere dicere veritatem. De quo Ualerius libro.iiij. c.iiij.dicit.q cum sibi olera lauā

ti Aristipus diceret: si Dionisium adulari velles: ista non ederes. Immo ait ille: si tu ista edere velles: Dionisio non adulares. Sic et predicator volens veritatē predicare: non debet desiderare honores magnatum: aut eorū tractare negotia: ne ora eorum obturentur: sed contemptis omnib⁹ possit dicere veritatem. Sen. de benefi. c. xi. Monstrabo tibi: cuius rei inopia laborent magna fastigia. et quid possidentib⁹ omnia
L desit scilicet qui dicat eis verum. vnde vna contentio est: quis blādissime fallat: ait ibidem. Ne. s. sint canes muti non valentes latrare. Isai. lv. Per canes enim pdicatores signantur: qui vigilāt et clamant: ait Grego. moral. xx. Canes enim: cum ora eorum implentur pane a latronibus: latrare non valent. Nec debet predicator transire pauperes: quin eis predicet: licet conuiuia desint: festa deficiant: hospiciola feteant:
M exemplo saluatoris Luc. iiij. Ad euangelizādum pauperibus misit me: et exemplo beati Cutberti qui cum exibat ad predicandum predicabat maxime in villulis: q̄ in arduis asperisq̄ montib⁹ erāt horrori aliis ad videndum: et paupertate pariter ac rusticitate: doctorum phibebant accessum: put dicitur in vita eius. Qui igit contemptis honoribus et familiaritatibus potentum: et festis ac conuiuijs: pauperibus predicant N
signum est euidens: q lucrum animarum querunt. Qui vo econuerso: caueant sibi:

¶ Capl'm quartū. Qualr dz esse paratus qui egreditur.

Iis causis quibus religiosus licite egredi pōt: et quibus etiam aliquando exit periculose: admonendus est: q exeat virtutibus ornat⁹: et munitus: q intra hostes vadit: vt dictum est supra. Qui enim vir O
tutibus pollet: armatus est: Ait Hier. epistola. xliij. et lxxxiij. Ornamenta aurium sunt verba dei Et post. Hec ornamenta: et munimenta sunt. et epistola. xxxiij. loquens de quattuor virtutib⁹ cardinalibus. Ex omni parte decoraris: cigeris: protegeris: et ornamento sunt et munimini: gēme vertunt in scuta. Ro. xiij. Indui- P
mini arma lucis. ij. cor. vj. Per arma iustitie. &c. Et. x. Arma milicie nostre non sunt carnalia sz spiritualia. Eph. v. Induite vos armatura dei: Sic ergo miles xpi armatus et insignitus vexillo regis eterni. s. noie Iesu xpi: qd nō solum est vexillum. sed murus inexpugnabilis: securus exeat. prouer. xviij. Turris fortissima nomē dñi. Unde in vita beati Antonij legitur: q signum crucis et fides ad deum murus est inexpugna- Q
bilis. Ideo dicebat fratribus. Signate vos: et securi eritis Hiero.

epistola.lxxxiiij. Ad omnez actū
& desideriuz man⁹ impingat cru
cem. egredientes armet oratio.
Istud triumphale signum timēt
demones & fugiunt. Origenes su
per. Exo.vi.c. Quid timēt demo
nes? Sine dubio crucē xpi i qua
triumphati sunt. Sequitur. Ti-
mor & tremor cadit super eos: cū
signum crucis in nobis viderint
fideliter fixum: & magnitudinez
eius quam dominus expandit i
cruce. Unde de sancta Justina le
R gitur: q demon videns sup eaz
signum crucis accedere non au
debat ad eam. In huius nomi-
nis inuocationez exijt Dauid ad
Goliam: & deuicit eum. i. Reg.
vltimo.

¶ Capitulum quintum. A qui-
bus cauere debet religiosus egre
diens.

e Grediens vo caueat: ne
singularitate habit⁹ no-
tabiliter sit distinct⁹ Hie
ro. epistola. lxxxiiij. Uestis nec sa
tis mūda nec sordida: & nulla di
uersitate notabilis. ne ad te obui
ans turba cōsistat: nec digito de-
monstreris. Et ibi. Nec affecta-
S te sordes: nec exqsite delitie xpia
no conueniunt. Ut enim ait po-
licratus lib.viij.c.xij. Hec phia
pcipit obſuari: vt quisq in omni
bus fugiat notam indicens recti
tudinem actioni ne sit reprehen
sibilis: habitu modestiam: ne sit
notabilis. Neq id intelligendū
est: qn pauperes religiosi possint
vilibus indui & repetiare: sed ne
requiratur: aut intendatur no-
tabilis singularitas: vt homines
vane loquantur: vel vt is qui ē
habitu singularis laudetur & di-
gito demonstretur. Hieronym⁹ T
epistola. lxxij. Uestium sordes cā
dide mentis inditia sunt. s. quan
do fit amore paupertatis. Nā pa
rum valet habitus vilis & contē-
ptibilis: & venter carnalis & deli
catus. ait Hieronimus epistola.
lxxxiiij. Uestis pellea: cingulum
sacceum: & sordidis manib⁹ pedi
busq: venter solus: quia videri
non potest estuat cibo &c.

¶ Capitulum sextum. Qualis
debet esse religiosus itinerans in
homine exteriori.

i Tem sic egrediens & iti
nerans debet esse mem-
bris compositus: ne ha-
beat collum extentum: & oculos
vagos: nec aures nimis patulas
nec manus volantes: aut pedes V
saltantes. Sed debet esse incessu
honestus nō nimis festinus aut
preceps in eundo: & religiose co-
opertus: ait Hugo in summa di
sciplinali. Diligenter obseruādū
est: vt mēbra singula suuz teneāt
officiū: vt neq manus loquat nec
os audiat: nec ocul⁹: lingue offiū
assumat. Et post. Alij nauigant
brachijs incedentes in duplici q X
dam monstro vno tempore pe-
dibus deorsum in terra ambulā-

teo: et lacertis sursum volant in aera. Debet enim religiosus esse dissimilis viro apostate: qui graditur ore peruerso: annuit oculis: terit pede: digito loquitur, puerbior. vi. Unde et talem incompositionem in exteriori homine sancti abhominabantur. Ambrosius primo de offi. Meministis quendam amicum: cum sedulis videretur se commendare officijs. Hunc tamen inclytum non receptum: quem gestus eius plurimum reddebant notabilem. Et ibidem. Me
V ministis cum inculto alium repperissem iubere me: ne vnquam me preiret: quia velut quodam insolentis incessus verbere oculos nostros feriebat. Et Policratus lib. viij. Fertur beatus Hiero. tres a mensa clericos exclusisse: quia incompositos vidit. turpe dicens honesto et graui viro in eius consortio aliquem incompositum reperiri. Nimirum: quia exterior hominis incompositio sepe oritur ab indisciplinata dissolutione interio
Z ri. ait Hugo vbi. s. Cum mens interius a custodia soluitur: membra foris ad omnem actum inordinate commouentur: velut corpus paralitici: quod motum quidem habet: sed membrorum officia in actionibus suis seruare non valet.

¶ Capitulum septimum. Qualis esse debet itinerans in homine interiori.

¶ Sicut religiosus itinerans e debet esse in exteriori homine honestus. sic in interiori deuotus maxime in diuinis laudibus et horis dicendis omni nixu laborando: vt eas dicat affectualiter cum mentis deuotione: intelligibiliter: cum cordis attentione: integraliter: cum plena ex A
pressione: honorifice: in gestus corporis compositione: vt si potest quiescat corpore quando dicit: exemplo beati Francisci. vt dictum est. s. Et si hoc bono modo seruare non potest: modo tamen mitiori et maturiori incedat: ne dicendo impediatur a modis predictis. Tunc enim occurrunt plura impedimenta scilicet labor itineris: fatigatio corporis: obuiantium multitudo: sensuum euagatio: cordis distractio: et huiusmodi. Ideo nisi itinerans omni nixu se colligat et diuinis laudibus intendat: in dicendo deficiet. Si enim in quiete vix possunt bene dici: multo minus in itinere. Ait Hugo. de. xij. abusionibus: qui sunt mente vagi B
oculis attoniti: habitu dissoluti. Sequitur. Aliud cantant: aliud cogitant. In choro corpore: in foro sunt mente. Nunc intus sunt nunc foras exeunt. Nec tantum intus dissoluti: sed etiam cum foris exierint curiosi. Et quidem psalmodie verba non attendunt. Ab his ergo deffectibus summe cauendum est in horis dicendis.

¶ Capitulum octauum. q̄ itinerans debet esse orans & studens.

Completis autem laudibus diuinis statutis: nihilominus religiosus itinerans: vt caueat ab amissione temporis ceteris temporibus debet esse: vel affectu in deū eleuatus: de eo meditando & orando.
C Deut. vi. Erūt verba hec i corde tuo. Sequitur. Meditaberis ea sedens in domo tua: & ambulās in itinere. prouer. iij. In omnib9 vijs tuis cogita illum: vel intellectu studiosus: sacrum librum deferendo & legendo exemplo sanctorum. Unde primo dial. dicit de sancto felice: q̄ supra se codices sacros in pelliceis saculis portabat. Et vbicunq̄ perueniret:
D scripturarum aperiebat fontem: & prata mentium irrigabat. & exēplo philosophorum. ait Au. geli9 libro acticarum noctium: & recitat Augu. ix. de ciuita. c. x. de philosopho stoyco: qui ad questionē determinandam de qua erat mētio protulit librum de sartiunculla sua. ¶ Et Eunuch9 legebat Isayā in curro act. viij. De quo Hiero. epistola. xxxv. scilicet i. p. logo biblie. q̄ nemo illo fuit studiosior. ¶ Et sancti igitur & phi-
E losophi itinerantes: libros secum portabant. Uel debet etiam psalmos & hymnos ore cātare & ruminare ad alleuiationē laboris exemplo sanctorum in vitis patrum. c. de patientia. Ait abbas. Hymni spirituales sint i ore tuo & meditatio sancta subleuet pondus temptationum superuenientium. huiusmodi exemplum manifestum est. Arator & sarcinator onere pregrauatus: fādo & respirando: oneris vie paulatim laborem minuit. Et sic itinerantes cātent in vijs domini: quoniā magna ē gloria domini. Specialiter dicant septem psalmos cum leta- F
nia: in quibus beatus Aug. magnam habebat deuotionē: vt dicit in vita eius. Qui itelligens dissolutionem sui corporis imminere: septem psalmos penitentiales scribi fecit: & poni ex opposito in pariete. Quos iugiter legebat lachrymas fundens. In letania etiā fit oratio comunis p omni statu ecclesie. ¶ Consimiliter dicat officium mortuorum ad erceptionem animarum de purgato- G
rio: quia hoc placitum est deo. ij. Machabeo. xij. Sancta & salubris est cogitatio pro defunctis exorare &c. Hoc est etiā virtuosū & demonibus molestum. Unde legitur de Hedolione Cluniacē. abbate: q̄ de ipso & eius conuētu demones cōquerentes reclusus quidam audiuit: pro eo q̄ eorū orationibus & elemosynis anime H
a manibus eorum eripiebantur: & sui iuris vernaculos perdebāt. ¶ Uel debet religiosus itinerans de celestibus cum socio cōferre

exemplo discipulorum Luc.vlt.
Qui sunt hi sermões.&c. ¶ Econ
tra multi faciunt: qui nec affectu
orant: nec cogitatu: vel aspectu
student: nec affatu psalmodizant
nec fabulatu vtiliter conferunt.
vt autem predicta perfecte adim
pleant: caueant ab infectiuis ap
prehensionibus sensualibus co
gitantes: eo ꝙ mors intrat per
fenestras Hiere.ix. ¶ Speciali-
I ter ne per visum intret quod infi
ciat. Unde in vitis patrum.c. de
continentia dicitur: ꝙ cum ancil
le dei transirent per viam: vidẽs
eas monachus: a via diuertit. Cui
vna earum dixit. Si perfectus esses
monachus: nõ ita respexisses nos
vt agnosceres nos eẽ feminas.
Sic enim visum cauendo: facilius
caueri potest ab inanibus cogita
tionibus. fantasticis ymaginatio
nibus: & fedis affectiõibus. Per
quales enim formas ire solẽt ocu
li: per tales cogitationes ibit cor:
ait Augu.vij. ꝯfessio. Ideo Job
xxxi. Pepigi fedus cum oculis
meis.&c. Ibi mor.xxi. in ꝑncipio
bene qualiter oculi sunt cohiben
di & interiores cogitationes.

¶ Capitulũ nonum. Ubi religio
sus debet libentius hospitari.

C Onsequenter cum post
itinerationem venitur ad
hospicium: debet religio
sus hospicium querere: vbi quie-
tius possit deo & sibi vacare: ho-
K nestius cõuersari: & alijs fructuo
sius ꝓdesse. Nec attrahatur car-
nali voluptate: mundana vanita
te: seculari familiaritate. Luce.x.
Nolite trãsire de domo i domũ:
querendo scilicet aliquam volu-
ptatem Ambro. super Luc. Alie
num est a predicatore regni dei
cursitare per domos: carnalia.s.
sectando. Econtra faciunt multi
dimittendo loca magis religiosa
& querendo carnalia.

¶ Capitulum decimum. Que ca
uenda sunt religioso hospitãti.

V Iri vero religiosi commu
niter admonendi sunt:
ne sint auidi: vel se inge-
rant ad querenda vulgaria & se-
cularia conuiuia: vt sit in eis in-
uiolata sobrietas: & ne se ingerant
importune ad muliebria consor-
tia: vt in eis maneat illibata ca-
stitas. & ne frequentent magna- L
tum curias: vt in eis reluceat ve-
ra & alta humilitas. In cõuiuijs
enim vulgaribus multa ꝯcurrũt
vitia: ait Gregorius. super euan.
omel.iiij. loquens de diuite Epu
lone scilicet edacitas: loquacitas
& ludi vãitas. Unde vix possunt
sine culpa celebrari. Moralium
primo super illud Job.i. Cumque
transissent in orbem dies ꝯuiuij.
&c. Mouerat enim vir sanctus: qa
magna purgatione sacrificiorum
diluende sunt epule conuiuiorũ: M
quas semper comitatur voluptas.
Exodi.xxxij. Sedit populus mã
ducare & bibere: &c. Ambro.iij.

de offi. Conuiuia extraneorũ oc
cupationes habent: subrepũt fa
bule: ⁊ propter voluptatẽ pocu
la. Sen. epistola .lxvij. Sermo
nes solent esse in conuiuijs. Cri
sostomus super Mathe. omel.
xlviij. In conuiuijs sunt sepe mi
mi ⁊ hystriones qui animas oc
cidunt. Ex quo enim in cõuiuijs
huiusmodi sunt: varia voluptas
multimoda vanitas: diuersimo
da loquacitas: nullius boni audi
bilitas: salutaris documenti con
N temptibilitas: prout ait Aug. epi
stola .xxxviij. de Themistocle phi
losopho: ꝙ cũ esset in conuiuio
⁊ habitus esset indoctior: cũ ner
uis canere recusaret: sibiq; dictũ
esset: cum se nescire illa dixisset:
quid igitur nosti? Respondit rem
publicam: ex parua facere ma
gnam. Secundum enim scire ẽ
gloriosum ⁊ vtile: ⁊ tamen in cõ
uiuijs primum eligitur. Ideo pe
riculo ⁊ contemptui se exponit q
se ingerit ad conuiuia secularia.
Hiero. epistola .xxxiiij. Cõuiuia
secularia: vitanda sunt: maxime
que honoribus tument. Sequit.
facile contemnitur clericus q se
O pe vocatus ad conuiuia non re
cusat. Q̃to magis qui se ingerit?
vnde in vita beati Augustini le
gitur: ꝙ vnũ fuit de sancti Am
brosij institutis: ne quis in sui pe
na etiam petitus iret ad cõuiuia:
ne scilicet per frequentiam insti
tutus temperantie amitteretur

modus. ¶ Et non solũ religio
sus debet cauere pericula conui P
uiorum: sed multo plus pericula
muliebrium consortiorũ.s. ¶ Ob
ardoris concupiscibilis: in carne
mortali vigentis inextinguibilita
tem. ¶ Ob nature muliebris in
fectiuam fascinationẽ. ¶ Et ob
hostis homines per mulieres tẽ
ptantis sagacitatẽ. ¶ Ardor.n.
ↄcupiscibilis est ignis: ⁊ ipa mu
lier ignem accendens: ⁊ diabolꝰ
iugiter fomenta ministrans. Iõ
talis familiaritas omnino cauen
da. Hieronymꝰ ad Occeanum
epistola .xlij. Feminarũ: cũ clericis
nullo pacto contucta permittat
conuersatio. Janua diaboli: via Q
iniquitatis: scorpionis percussio:
nociuum genꝰ femina: cũ proxi
mat. Stipula incendit ignẽ: flã
migero igne percutit femina con
scientiam pariter habitantis: ex
uritq; fundamentũ. Ego iudico
si cũ viris femine habitent: non
deesse viscarium diaboli. Ex his
aucupatũ ab initio peccatũ. Fer
reas mentes domat libido. Si
enim alligauerit quis ignem in
sinu suo: vestimenta eius nõ cõ
buret? puer. vi. Sequitur. Mi
hi crede. Non potest toto corde
cũ deo habitare: qui feminarum
accessibus copulatur: ⁊c. eccle. ix. R
Ne respicias mulierem multiuo
lam: ne incidas in laqueos illius
⁊ post. Colloquiũ illius q̃si ignis
exardescit. ex quo igitur eiꝰ accel

sus stimulatiuus: ꝛ malarũ cogi
tationuz generatiuꝰ: aspectus in
fectiuus: affectus ꝛ afflatus inflã
matiuus: vitanda est eius fami
liaritas. Ut enim est de homini
bus in illiricis: ꝙ interimunt ho
minem videndo: ꝛ dicitur esse
minare voce ꝛ lingua: ꝛ fascina
tio oculorum eorum est exitialis
prout dicit Pliniꝰ libro. v. c. xiij.
ꝛ Algazel. v. philosophie. c. vi.
ta ꝛ mulieris aspectus multis ẽ
exitialis. ecc. ix. Auerte faciẽ tuã
a muliere compta. Sequit ꝓpter
speciem mulieris multi periierũt:
ꝛ ex hoc cõcupiscentia q̃si ignis
exardescet. ¶ Unde ꝛ sancti pa
S tres ieiunijs ꝛ abstinentijs mace
rati: ꝛ attenuati: frigoribꝰ ꝛ nudi
tatibꝰ afflicti: ꝛ infrigidati: vigilijs
ꝛ orationibus attriti: laboribus
confracti: senectute quassati: a vi
ta carnali alienati: conuersatiõe
celici: contemplatione suspensi:
mulierꝫ colloq̃a ꝛ consortia om
nimode fugiebãt. Unde in vitis
patrũ. c. de exortatiõe monacho
ruz ait ille sanctus pater. Nõ ha
beas amicitiam cum muliere. et
c. de quieta cõuersatione de ab
bate Arsenio dicitur: ꝙ noluit vi
dere mulierez sanctã de Roma
ad se venientem. cui supplicanti:
vt pro se oraret: ꝛ essꝫ sui memor
in oratione: respõdit. Rogo deũ
vt auferat tui memoriam de cor
de meo. Et ibi de illo qui dixit di
scipulo: eamus vbi nõ est mulier
ꝛ ille. Non est talis locus nisi so
litudo. Cui abbas. Eamus ergo
in solitudinem. ꝛ. iiij. dial. dicit de
presbytero moriente qui noluit vi T
dere matrez: sed ait. Recede mu
lier: igniculus adhuc viget: tolle
paleã. neq̃ voluit: ꝙ sibi appro
pinquaret. Ideo in vitis patrum
c. iiij. dr. ꝙ filius portans matrez
suam cooperuit manus dicens
Caro mulieris: ignis est. ¶ Cõ
tra est de multis religiosis habẽ
tibus etiam contrarias conditio
nes sanctis patribus. Sunt eniz
calore iuuenili bulientes: alimen
torum superfluitate ꝛ ocijs ardẽ
tes: se nullis abstinentijs aut la
boribus affligentes: temptatio
nes ꝛ astutias diaboli nunq̃ ex
pellentes: ꝛ huiusmodi: audaci
ter tamen se ingerunt ad consor
cia: colloquia: ꝛ consilia: mulierũ
simul coridendo: se mutuo aspici V
endo: sibi vicissim pocula propi
nando: quod non fit sine anime
periculo. Hiero. epistola. lxxxiiij.
Omnis aduersus viros: diabo
li virtus in lumbis est. Omnis i
vmbilico contra feminas fortitu
do. ꝛ ponit exẽpla. Samson leo
ne fortior saxo durior. dalide mol
lescit amplexibus. Dauid ẜm cor
dei electus: Bersabee est nudita
te deceptus. Salomon per quez
cecinit ipsa sapientia: q̃a amator X
mulierum fuit: recessit a deo. Et
ne quis de sanguinis propinqui
tate ꝯfidat: Thamar sororis sue

Amon frater exarsit incendio. Pudet dicer̃: quot quottidie virgines ruant. ꝛc. ¶ Idem epistola.xxxiiij. Hospiciolũ tuũ aut nũ quã aut raro mulierum pedes terant. Nec sub eodem tecto mansers: nec in preterita castitate cõfidas: q2 nec Dauid sanctior: nec Samsone fortior: nec Salomone sapientior: qui omnes decepti sunt a muliere. Et post: Pericula tibi monstrat: cuius vultu3 frequenter attendis. Mirum ē igitur: ꝙ tam audacter iuuenculi religiosi: cum iuuenculis tam secularibus quã monialibus confabulantur ꝛ rident: cum sancti tantũ timeant earum colloquia ꝛ aspectus. Unde beatus Augu. cu3 a
y pluribus feminis visitaretur: nolebat sine clericis testibus eis loqui: nisi interesset aliquis secretorum. Nec monasteria feminarũ sine causa vrgente visitare volebat. Unde Hier. epistola.cxxiiij. dicit. ꝙ Romam veniens pro ecclesiastica necessitate: verecunde feminarũ oculos declinabat. Jõ illa monialis egrotans in monasterio: fratri volenti eam videre mandauit: ꝙ nolebat dare occasione3: vt propter se veniret i medio feminarum. prout legitur in vitis patrum.c.iiij. et Hiero.epistola.xli. dicit de illa que noluit videri a beato Martino: sed p̄ se
Z nestram ait: ora pro me. Quõ sanctus audiens: gratias egit deo: ꝛ benedixit eam. Nouerant enim sancti: ꝙ demones multum laborant ad decipiendum religiosos per mulieres. Unde in vitis patrum .c.v. dicitur. ꝙ cum esset puer ab infantia in monasterio: nec sciret quid essent mulieres: demones nocte ostendebãt ei habitum mulieru3. Et cum in mũdo iret cu3 patre suo: videns mulieres ait. Ecce qui veniũt ad me de nocte. Et pater. Isti sunt monachi de seculo: ꝛ vtunt̃ alio habitu quã heremite. Et in lib. Barlaam legit̃ de filio regis ĩcluso ab infantia: cui ostensis multis pulchris ꝛ preciosis viris: mulieribus: auro: gēmis: ꝛc. Et querens nomina mulieru3: responsumq3 esset ꝙ dicerentur demonis: homines seducentes: cũ rex quereret quid plus de omnibus amaret. respondit: ꝙ demones: Tyrãnica enim res est amor mulierũ dicitur ibi Hiero. epistola. lxxiiij. Horrebant sacco membra d̄formia. Sequitur. Sepe tamen choris intereram puellarum. Si sic de tanto sene: quid de iuuene? Hec igitur pericula ꝛ multa alia religiosus considerans: nõ se ingerat ad hospitandum vbi sũt ineuitabilia consortia mulierum. ꝛ caueat suspitionem s̄m regulam Hieroni. epistola.xxxiiij. Caueto omnes suspitiones: ꝛ quicquid ꝓbabiliter fingi potest. ne fingatur autem de vita hec ille. ¶ Ite3 re A

ligiosi non ingerant se ad hospi/
B tandum in curijs magnatorum
nisi constet: illos per eos emēda
ri: vel etiā pauperes adiuuari: qd
raro fit. Nam ad tales accedere
ob familiaritatis acquisitionem:
aut conuiuiorum delicationē: ho
noris ambitionem: vel pompati
cam ostentationem: periculosuz
est. Qui enim sic accedunt: sepe
loquuntur placentia: nec prosunt
pauperibus. Ideo sancti talia fu
giebant. Unde in vitis patruz. c.
viij. dr: q iudex prouincie voluit
videre abbatem pastorem: nec
acquieuit. Judex autē filiuz soro
ris sue ponēs in carcere ait. Si se
nex venerit liberabo eum. Tunc
mater pueri ad fratrez accedens
cuz lachrimis supplicabat: vt ad
C iret iudicez: nec sic acquieuit. Ju
dex ergo ait. Saltem verbo iube
at: ⁊ dimittam eum. Cui mādat
senex di. Examina causam: ⁊ si
morte dignus est: moriatur. Sin
autez fac quomodo vis. Sz mul
ti hodie rogant pro talibus fm
quod affectus ducit: non ꝑut ve
ritas exigit. Et ibidem dr: q cuz
iudex veniret ad videndum ab/
batem Amonem ⁊ diceretur ei.
iudex venit: vt benedicatur a te:
prepara te: ille accipiens panem
⁊ caseum: in ingressu celle man/
ducās sedit. Quod iudex vidēs
⁊ sui: spernentes eum discesserūt
Sancti enim vera sapientia p̄di
ti: a mundo ⁊ mūdanis volebāt:

stulti videri: ne appeterent. In
curijs enim principum raro au/
ditur doctrine veritas: non ama
tur iustitie eqtas: non honoratur D
virtutis honestas. Sed disciplie
despicitur austeritas. Poti⁹ ibi
auditur iniquus q̄z sanctus. plus
vestis honoratur q̄z virtus: ma/
gis estimātur reruz opulentie q̄z
virtutuz. Plus ludi vanitas: q̄z
discipline ordinabilitas. Un̄ nar
rat Innoc. libro de miseria hois
q cū quidā ph'us habitu cōtem
ptibili aulam principis sepe ingre
di temptasset: nec potuisset ha/
bitū ornatum assumens. mox ē
permissus intrare: Et stans corā
principe: cepit osculari palliū suū
Quod princeps miratus ⁊ que/
rens quid ageret: respondit. Ho E
norantez me honoro. Quod eni
virtus non potuit: vestis obtinu
it. O vanitas vanitatum: ⁊ om/
nia vanitas: Plus defertur ve/
stibus q̄z virtutib⁹: plus vestimē
to q̄z honestati. hec ille. Un̄ Cas
sianus. xi. col. Hec est patruz sen
tentia: monachum debere fuge/
re mulieres ⁊ epos: qz non sinūt
quieti operā: nec diuine theorie in
herere. Merito ergo debet reli
giosus fugere hospicia hmōi pro
pter causas predictas.

¶ Capitulū vndecimum. Qualiter esse debet in conuersatione cum secularibus.

Ngrediens v̄o religio/
sus hospicium secula//

riuz debet eſſe in omni ſenſu cau
tus: ⁊ circūſpectus: geſtu: ⁊ mo/
rum grauitate maturus: effectu
⁊ exemplis operum virtuoſus: af
fatu ⁊ documentis ſalutarib⁹ fru
ctuoſus. Ut ex primo: ab oīs ma
F li occaſione caueat: Ex ſecundo
ſe diformem conuerſationi mun
dane. ⁊ quaſi angelicum conuer
ſatione celica ſe oſtendat. Ex ter/
tio. oēs ad bonū attrahat: ⁊ bonū
poſt ſe odorem relinquat. Ex q̄r/
to: omnes illumiari doceat. Gre
go. mor. i. Neq3 valde laudabile
eſt: bonum eſſe cum bonis: ſ3 bo
num eſſe cum malis. Sicut eniz
grauioris eſt culpe: inter bonos
bonum non eſſe: ita imenſi eſt p̄
G conij: bonū inter malos eē. Job
i. Erat vir ille ſimplex. in quo ho
neſta maturitas. Et timens deuz
in quo operum virtuoſitas. Ecc.
vij. Qui timet deum nihil negli/
git: Recedens a malo: in quo cu
ſtodie ſenſuū ſedulitas. Rectus
in quo intelligentie ⁊ doctrine ve
ritas. Job. iiij. Uacillantes cōfir
mauerunt ſermones tui. Ecce. i.
Planta pedis eorum: quaſi plā
ta pedis vituli. Ubi Greg. omel.
i. Planta pedis vituli eſt matu/
re incedēs: fortis: ⁊ diuiſa. Quia
predicator debet habere venera
H tionem in maturitate: fortitudi/
nē in opere: vngule diuiſionem
in diſcretione. Non enim facile
predicatio accipitur: ſi leuis mo/
ribus videatur. Et nulla eſt ma/
turitatis oſtenſio: ſi contra aduer
ſa non adſit operis fortitudo. ⁊
virtutem amittit fortitudo boni
operis: ſi deſit diſcretio itellectio
nis. Debet igitur eſſe omni ſenſu
circūſpectus ⁊ cautus. In viſu: vt
caueat aſpectum omniū ad ma/
lum allicientium: vt dictum ē ſu/
pra. Sunt enim oculi: principes
ad nocēdū in ſenſibus: ait Aug. I
x. confeſ. Et ideo cohibēdi. Job
xxxi. Pepegi fedus cum oculis
meis. Ibi mor. xxi. Non debet i/
tueri quod non licet concupiſci.
Quia Tre. i. Oculus meus d̄pre
datus eſt animam meam. Con
cupiſcendo enim viſibilia⁹: inuiſi
biles virtutes amittit. ait ibi Gre
gorius. ⁊ Senē. de remedijs for/
tuitorum loquens de oculis dicit
Irritamenta ſunt vitiorum: du/
ces ſceleruz. Huic adulteriū ocu
li miniſtrant. Huic domum quā
cōcupiſcat. Huic vrbem ⁊c. Unē
Democritus excecauit ſe: eo q̄ K
nō poſſet mulieres aſpicere ſine
concupiſcentia: Ait Tertuli⁹ ora
tor. c. xliiij. Sic alij multi fecerunt
vt cogitationes ad mentis puri/
tatem cogerent: prout dicit Hie
ro. ep̄ſa. lxv. ⁊ Senē. vbi. ſ. Non
intelligas partem eſſe innocentie
cecitatem. Unde Anto. ait Didi/
mo: a pueritia cecorū cecitate do
lenti. Miror te prudentem virū
eius rei dolere damno: quā formi
ce: muſce: ⁊ culices habent: ⁊ nō
letari ea poſſeſſione quaz ſoli ſan

cti ⁊ apoſtoli meruerunt.ſ.oculo
rum mentis: ait Hiero.epiſtola
L lxvj. Jō ps. Auerte oculos me/
os ne videant vanitatē. ¶ Con
ſimiliter debet eſſe circunſpectus
⁊ cautus in auditu: ne audiat al/
licientia ad malum. Aug.x.con/
feſ. Voluptates aurium me tena/
cius implicauerant ⁊ ſubiugaue
rant: ſed reſoluiſti ⁊ liberaſti me.
Jdeo cauere debet: ne audiat cā/
tilenarum: ⁊ ſonorum vanitates
detractiones: ſiniſtras diiudica/
tiones: blandas adulationes: fal
M ſas deceptiones: ⁊ huiuſmodi ſe/
cularia. Jdeo Ecc.xxviij. Se/
pi aures tuas ſpinis: ⁊ noli audi*r*e
linguā nequā.ſ.increpādo ⁊ pū
gēdo mala loquentes. Spine.n.
pungunt: prout exponit Aug. de
doc.xpiana. ⁊ Hieroni. epiſtola
xxxiiij. Cum detractorib' ne cō/
miſcearis: quoniam repente ve/
nit perditio: tam eius q detrahit
N q̄ʒ eius qui accomodat aurem.
Non enim inuito auditore liben
ter narratur: Sicut ſagitta in la/
pidem non figitur: ⁊ interduʒ re
ſiliens percutit dirigentem. Jō
puer.xx. Ventus aquilo diſſipat
pluuias ⁊ facies triſtis linguā de
trahentem. ¶ Jtem debet eē cir
cūſpectus in guſtu: ⁊ quo ad mo
dum guſtādi.ſ. vt modo religio/
O ſo ⁊ hōeſto comedat ⁊ bibat. Nā
quidam minus honeſte ſe habēt
in huiuſmodi. Ait Hugo in ſum
ma diſciplinali. Alij bibentes: di

gitos mediotenus poculis imer/
gunt. Alij nudis articulis coclea
ris vice olera piſcātur: ita vt i eo
deʒ vaſſe manus ablutionem: ⁊
ventris refectionem querere vi/
deantur. Sequitur. Nunc ſuſti/
neant in audiendo verecundiaʒ.
qui nolunt in faciendo habere di
ſciplinam. Temperantiam come
dendi intelligimus: ſi homo tra/
ctim ⁊ non cum feſtinatione co/
medat. ¶ Similiter quo ad gu/
ſtabilia debet eſſe circunſpectus:
ne querat nimis delicata: nec ac/
curate parata: aut ſupflua: vt di/
ctum eſt ſupra. Unde Hugo vbi P
ſupra: Sunt qui ſuperſtitioſū ni/
mis in preparandis cibis ſtudi/
um adhibent: infinita frixurarū
⁊ condimentorum genera exco/
gitantes: modo calida: modo fri
gida: modo aſſa: modo elixa: mo
do pipere ⁊ huiuſmodi ſaporib'
condita ſm conſuetudinem mu
lierum pregnantium deſideran/
tes. Ab huiuſmodi caueant reli/
gioſi ne talium notentur appeti/
tores more puerorum ⁊ mulie/
rum. Caueant ⁊ a ſuperfluitatib'
poſt ieiuniorum euacuationem.
Hiero.ij. cōtra Jouinia. Quale
eſt illud ieiunium: aut qualis re/
fectio poſt ieiunium: cum pridia
nis epulis diſtendimur. ⁊ guttur
noſtruʒ mediator efficitur lachri Q
marum? Dumq; volumus pro/
lixioris inedie fame carere: tan/
tum voramus q̄ʒtum vix alteri'

dici nox digerat. Istud itaq; non
tam ieiunium appellandum est:
quaz crapula: ꝛ fetens: ac mole-
sta indigestio Ecc. xxxviij. Noli
auidus esse in omni epulatione:
ꝛ non effundas te super omnem
escam. Et. xxxi. Utere quasi ho-
mo frugi his que tibi apponūtur
¶ Quantum vo ad aliud offm̄
lingue quod est loqui debet eē cir
cūspectus cōsiderādo quid: cui:
quando: quomodo loquatur. vt
dictuz est supra. ait Hugo vbi. s̄.
Tribus modis dz hō inter epu
R las seruare disciplinaz. Ut linguā
a loquacitate compescat: oculos
a circūspectione cohibeat: ꝛ mē
bra alia: cuz modestia ꝛ quiete cō
tineat. Ubi enim auditus non est
non effundas sermonem. Ecc.
xxij. Sed in conuiuio seculariuz
auditus non est: qꝛ dum venter
impletur: lingue clamorosis vo-
cibus perstrepunt: ait Poli. lib.
viij. c. ix. ¶ De circunspectione
q̄tum ad odoratum ꝛ tactum su
perfluum est moneř religiosos:
cuz in huiusmodi voluptari ꝛ de
lectari sit perniciosuz: ꝛ quia hec
querere est mulierum fatuarum
prouer. vij. Aspersi cubile meum
mirra ꝛ aloe. Seqtur. Ueni frua
S mur: ꝛc. Aug. x. confes. De illece
bra odorum non satago nimis.
Cum enim absunt non requiro:
cum adsunt non respicio. paratꝰ
sum carere. ¶ A tactu quoq; im
pudico: caueat religiosus sicā ab

igne infernali ꝛ mortifero. Caro
enim mulieris. ignis est: vt habi
tum est. prouer. vi. Nunquid ab
scondere potest homo ignem in T
sinu suo ꝛc. Sequitur. Sic qui in
gredit̃ ad mulierē pximi sui non
erit mundus cū tetigerit eā. Qui
sic igitur ē omni sensu circōspe-
ctus: cauet ne mors itret ad ani
mam per fenestras. Hiere. viij.
¶ Item debet esse grauitate mo
rum ꝛ gestu maturus: vt sit difor
mis a secularibus. Ro. xij. No
lite conformari huic seculo: ꝛ sit
conuersatione celicus. Phil. iij.
Nostra autem conuersatio i ce- V
lis est. Et hoc nō hypocritali si-
mulatione: sed virtuali operatio
ne: vt. s. maturitas ꝛ cōpositio cor
poris oriatur a compositione mē
tis. Ait Hugo i summa. Gestus
hominis in omni actu gratiosus
sine mollitie quietus: sine disso-
lutione grauis: sine tarditate ala
cer: sine inquietudine maturus:
sine proteruia: ꝛ turbulētia seue
rus. Ex visu enim agnoscit̃ vir:
ꝛ ex occursu faciei sensatus. Ami
ctus corporis: risus dentium: ꝛ
ingressus hominis enunciant de
homine ipso. Eccl. xviiij. Sene. X
epistola. lv. Argumentum mor
ex minimis licet capere. Impu
dicum incessus ostendit. Impro
bum vultus. Insanum risus: ha
bitusq; demonstrat. Hec enī ma
turitas religiosorum: est hominū
prouocatiua ad laudem dei. Ps.

In populo graui laudabo te. ¶ Item debet eē exemplis ope rum virtuosus: vt sit omnibus in exemplu3. Math. v. Luceat lux vestra rc. Et. i. Thi. i. In om nibus prebe teipsum exemplum bonoru3 operum. Ex talibus. n. deus honorificatur: religio hono ratur proximus edificatur: odor bone fame dilatatur. Unde Act. xiiij. de Paulo r Bernaba dici tur. Dij similes hominibus descē derunt ad nos. Homines aūt: dij dicunt ꝑpter virtutum eminen tiam: put dicit. Ethi. viij. Unde. i. Cor. iij. Alijs sumus odor vite in vitam. Sic enim attrahunt ho mines ad deum. Cant. i. Curre mus in odorem vnguentoꝝ tuo rum. ¶ Et nō solum debet eē ta lis in se: sed etiam vt alijs semi net spiritualia documenta in col latiōe: sicut metit temporalia in sustentatione. ij. cor. viiij. Si nos vobis spiritualia seminamus nō est magnū: si vestra carnalia me tamus. Et vt virtute verbi dei eij ciat demonia peccatorum: r lin guis loquatur nouis Marci. vl. Debet enim illuminare mundū r domum quam intrat. phil. ij. Inter quos lucetis sicut lumina ria in mundo. rc. Non enim so lum in predicatiōe publica deb3 vir euangelicus alios erudire: s3 etiam in collatione priuata. i. cor. ij. Sermo meus. s. in collatione priuata: r predicatio. s. publica di

cit glosa. Et hoc sm auditoru3 capacitatem r qualitatem. Eccl. xxxvij. Cum irreligioso tracta de sanctitate: cū iniusto de iusticia rc. Ubi Hugo in summa. Tale3 debemus discretionem seruare: vt semper studeamus discere a sapientibus: r minus doctos si se doceri patiant erudire. Et sic do cere ꝑferēdo qd magis cōgruit auditori. Unde r phi erudiebāt eos cum quibus cōferebant. ait Sene. epla. xxx. loquens de Dio gene. Nec minus de alijs qui li bertate ꝑmiscua vsi sunt: r obui os monuerūt. Et post. Illud scio aliter ꝑfuturu3: si multos admo nuero. Semper agenda est ma nus. Nō pōt fieri: vt nō aliquan do succedat multa temperantia. Et episto. cxviij. Qui ad phm ve nit: quottidie secum aliquid boni ferat. Aut sanior domi rdeat: aut sanabilior. Ubi ponit exempla. Qui ad solem venit colorabitur qui in taberna vnguentaria rese derint: odorem secu3 ferent. Sic qui ad phm venit trahere ali quid necesse est. Si ergo philo sophi gentiles docebant alios: vt ꝑficerēt q̄nto magis philosophi diuini r euangelici: ne apud ali quem ociosi manducent: vt sint operarij digni mercede. Unde ij. Dial. c. ij. dicitur de beato Be nedicto: q cum homines cibos sibi deferrent corporis ab eius oret in suo pectore alimenta defere

bant vite Debet enim religiosus
alios ad se cōuertere: non se ad
alios . Hieremi.xj.Conuertent
adte: ꝛ nō tu cōuerteris ad eos.
¶ Econtra multi faciunt minus
circūspecti in sensu: minus matu
ri in gestu: minus virtuosi in ef/
fectu : minus fructuosi in affatu
qđ patet opere ꝛ exemplo. Hn̄t
D enim aures patulas ad fabulas
ꝛ rumores: oculos vagos ad va
nitates: guttura delicata ad diiu
dicandū sapores: ora garula ad
multiloquij vanitates. Faciūt.n.
se in mensis secularium: saporū
diiudicatores: ciborum discreto
res sapidiorum frustrorum ele/
ctores. ꝛ curiosos incisores vino
rum cognitores magisq̄ȝ diuino
rum doctores. Cum talis sciētia
sit valde vilis religioso et noxia
inter viros celicos enutrito Au/
gu. de quiditate anime. Noxium
E est illud genus artiū quo animi
valitudo sautiatur. Nam ꝛ odo/
re ꝛ sapore diiudicare pulmenta:
quo lacu piscis captus sit: vel q̄ȝ
tenue vinum noscere: miseranda
quedam peritia est. Et his artib⁹
cum q̄si creuisse anima videt̄ q̄
neglecta mente defluit in sensus
nihil aliud q̄ȝ minuisse ꝛ conta/
buisse iudicanda est. Et tamē de
tali peritia qn̄q̄ȝ aliqui gloriant
ad cōfusionē suam potiusq̄ȝ ho
norem. Sunt alij q plus loquūt
de mūdanis de bellis principū
ꝛ triumphis de curiaꝝ cōuiuijs

ꝛ vanitatibus q̄ȝ d̄ diuinis: ꝛ edi
ficationibus. Nimirum qa que F
ab ore ꝓcedunt: de corde exeūt.
Math.xv. Et quia talia volue/
runt ea effundunt. Nullum eniȝ
vas pōt effūdere qđ nō hȝ. Iō
.i. Reg.ij. Recedant vetera de
ore vr̄o. Et.i. Pe.iiij. Si qs lo
quitur q̄si sermōes dei. ephe.iiij.
omnis sermo malus: de ore vr̄o G
non procedat.

¶ Capitulū duodecimū. Qua/
liter se debet habere post refe/
ctionem.

Initiis vero refectioni/
f bus iter seculares caueat
religiosus a prolixis ses/
sionibus cum eisdem: siue in cō
uiuijs: siue i fabulis a vanis spe
ctaculis ludis ꝛ secularibus ver
bis. Talia enim sepe comitantur
conuiuia: vt dictum est.s. Exo. H
xxxij. Sedit populus manduca
re ꝛ bibere ꝛc. Ibi Greg. mor.i.
Cum venter reficitur lingua ef/
frenatur. Et de hoc supra. Tunc
enim elōgare se debet religiosus
a secularium vaniloquio: ꝛ noci
uo spectaculo: ꝛ locum secum in
quirere: vbi se ab huiusmodi ab
strahat: ꝛ se colligens ad corre/
deat seq̄ȝ discutiat. Hiero. ad De
metriadem episto.lxxxvij. Adhi
be tibi in vrbe solitudinem: ꝛ re/
mota paulisper ab omnibus deo
propius iungere. Augu. in s̄mo/
ne de ouibus. Solitudo magna
cōscientia est. Ibi iterrogemus

fidem: ꝛ si est charitas. ꝛc. Job
I xxiiij. Perfodiūt in tenebris do
mos. Ibi mora. xviij. Quid do/
morum nomine: nisi conscientie
designantur: in qbus habitam⁹
ꝯtrectando qd agimus. Mat.
v. Intra domum tuam. i. cōsciē
tiam: ait ibidem. Et Ber. ad fra
tres de monte. Alia est cella inte
rior: alia exterior. Exterior ē do/
mus vbi habitat anima cum cor
pore. Interior: cōscientia: quam
habitare debet spiritus sanctus.
Ostiuz clausure exterioris: signū
est ostij circunstantie interioris.
Sequit. Diligis cellam exterio/
rem: dilige potius interiorē. Qd
si non potest religiosus de die ad
K hanc cellam redire: redeat saltez
de nocte: vt lauet p singulas no/
ctes lectum suum rigādo lachry
mis contrictionis.

¶ Capitulum decimūtertium.
Quod religiosus redeat ad locū
quietis.

Expeditis vero negotiis:
ꝛ cāis legitimis: p qbus
religiosus egressus est in
mūdum de qbus habitum est:
absq; fictione ꝛ simulatiōe ꝛ mo
rosa retardatione redeat cū gau
L dio ad locum quietis: ꝛ conuen
tuz: exemplo auis que euasit rhe
tia: viscos: laqueos: ꝛ sagittatio/
nes. Unde Ansel. de similitudi/
nibus i fi. dicit: ꝙ sicut bubo dū
in cauerna cum pullis suis est le
tatur: ꝛ suo modo bene sibi est.
Dum aūt est inter coruos ꝛ cor/
niculas: aut aues alias incursat ꝛ
dilaniat: ꝛ male sibi est. Ut pote
quaz hic rostro percutit: ille alis
in eam ruit: alter vnguibus discer
pit. Ita ꝛ mihi: qn̄ cū monachis
cōuersari queo: bene est ꝛ grata
consolatio. Quando vero remo M
tus ab eis inter seculares conuer
sor: hinc inde causarum varia/
rum incursus me dilacerant: ꝛ ꝙ
nō amo secularia negocia vexāt
ꝛ male mihi est ꝛc. Nec remane
at religiosus inter seculares ob
cās alias: ꝙ ppter quas ē egres
sus de qbus supra. ¶ Cum aūt
venerit ad locum qetis siue con
uentum studiose debet redimere
tps ammissuz redeūdo ad se: vt
pro multiloquio cum hoibus so
li deo loquat: pro euagationibus
ꝛ discursibus exterioribus in se/
ipso recolligat: pro humanis ho
noribus apd se deprimat: pro de
litijs cōuiuiorū ꝛ copijs ieiunio N
rum abstinentijs affligat: p va/
nis gaudijs ꝛ risu salutari tristi/
cia compungatur: pro sensuum
delectabilibus sicut auriū timor
diuini iudicij audiat: pro delecta
bilibus oculorum lachryme fun
dantur: pro delectabilibus gust⁹
amaritudie satiet: p vaniloquijs
orationes ꝛ psalmi multiplicent
pro suauitate odorum peccatorū
feditas ad propriam ignominiaz
iugiter memoret pro suauibus le
ctis ꝛ sessionibus terre inhereat:

⁊ panniculis operiat: vt sic fiat p
suaui odore fetor: pro zona funi-
O culus ⁊c. Isa. iij. ⁊ Hester penul
timo: pro vnguentis variis cine
re ⁊ stercore caput iplebat: ⁊ cor
pus humiliabat ieiuniis. Omnia
loca in qbus letari consueuerat:
crinium laceratione compleuit.
Per crinium lacerationem si-
gnat dolentium cogitationum p
prioribus delictis puaricationi-
bus collectio. Sic enim fuit mo
dus sanctorum: se pro prioribus
delectationibus affligere. Unde
P in vitis patr. c. iiij. d beato Ma
chario dicit: q fratribus adueni
entib⁹ vinum bibebat. Et postea
pro vno calice: die integra absti
nebat. Et si qd boni in mūdo fe
cerunt: totū deo attribuant. Job
xxxviij. Nunquid mittes fulgura
⁊ reuertētia dicūt adsumus. Ibi
mor. xxx. Per fulgura predica-
tores signant: qui miraculis cor-
ruscant: qui non suis sed dei viri
bus attribuere debēt si qd forti-
ter egerūt. Eccle. i. Ad locu3 vñ
exeunt flumina reuertunt: vt ite
Q rum fluant. Quod exponit ibi-
dem Gre. de predicatoribus q
debent reuerti ad deum contem
plandum. Quod nisi fecerint: in
terna siccitate: exteriora predica-
tionis verba siccant. Ezechiel. i.
Alialia ibant ⁊ reuertebant in si-
militudinem fulguris corruscan
tis. Quod expōit ibi Gre. omel.
v. de pdicatorib⁹. Et sic reuertē

tes qescant post multiplicez cor-
poris lassitudinem ad mentis re
creationez: ⁊ refociliationē. Job R
iij. Ibi cessauerūt a tumultu: ⁊ re
quieuerūt fessi robore. Quod ex
ponit ibi Greg. mo. iiij. De san-
ctis cessantibus a tumultu mun
dano: ⁊ deficientibus a corpora-
li robore ⁊ humano acqescenti-
bus in ipso deo fruitionis deside
rio. Ad quam nos pducat ille a
quo nrum esse non habet mortē
nostrum nosse non habet errorē
nostrum amare nō habet offen
sionem: prout dicit Augu. xi. de
ci. c. xviij. Ipse enim ait. Jo. xvi.
In me pacem habebitis: i mun
do aūt pressuram. In ipso enim
est pacem habere pectoris i hac
vita: ⁊ pacem eternitatis in futu-
ra: quando ponet fines nostros
pacem. Isa. xxxij. Sedebit popu
lus meus i pulchritudine pacis:
⁊ in requie opulenta. ¶ In pre-
missorum igit collatione possum
ego dicere ex veritate qd ait bea
tus Grego. in fine pastoralis ex
sua humilitate. Dum ingt mon S
strare qualis esse debet pastor in
uigilo: pulchrum depinxi homi
nem pictor fedus. Dum eni ego
hortatus sum virum religiosum
ad vtilem occupationem in om
ni hora temporis: ad exercitatio
nem debite operationis in omni
bus locis ad ordinatum modu3
⁊ fructuosum in labore itineris: ⁊
ad honestatem conuersationis ⁊

dehortando contraria descripsi qualitercūqꝫ qualis debet esse religiosus: ꝛ sic vt cūqꝫ pilchrum depinxi religiosum:existens i p̄dictis oīno defectuosus:ꝛ sic pictor fedus. Et alios ad perfectionis littus dirigo:q in delictorum fluctibus adhuc versor. Et ideo restat:vt humiliter supplicem iuuenibus religiosis:si dignati fuerint hec collecta respicere: vt pietate sue orationis subleuent me de neufragio mł'timode mee defectionis: quem deprimit pond⁹ proprie corruptiōis:prout supplicat beatus Greg. vbi supra. In hui⁹inquit vite naufragio queso orationis tue tabula sustineat:vt quem pondus proprium deprimit:tui meriti man⁹ leuet. ¶ Et in hoc finis huius collectionis.

¶ Exactū insigne hoc atqꝫ preclaꝝ opus:ordinariū siue alphabetū vite religiose a fratre Johāne Galensi editu3. Impressum venetijs per Georgiū de Arriuabenis mantuanu3. Anno domini. MCCCCXCVI.die penultima iulij.

REGISTRVM

a b c d e f g h i k l m n o p q r s t v x y z ꝛ ꝯ ꝶ A B C D E F G H I K L M

Omnes sunt quaterni excepto M q est quinternus.

FINIS.

Liber ...

Liber pafisticus ...

A
G

[illegible] ... [illegible]

[illegible]

Duo falsi Consiliarii
Delectatio et [illegible]
[illegible] de [illegible] abusionibus
[illegible] est monachus curialis qui
Si nihil loquitur plus displicet
Antonius

Sicut pisces in sicco moriuntur sic monachi
extra cellam vagantes

Catonis dictum

Fures privatorum furtorum in nervo
atque compedibus aetatem agunt, fures
publici in auro atque in purpura, Calepinus in dictionario Nervus

Szyr[illegible]lem tho o osobie [illegible] multos morbos multa
[illegible] wszitkie powiedzie gdzye [illegible] [illegible] faciunt

Dicta monachi corrumpunt bonos mores [illegible]
[illegible] semper mendaces [illegible] dispositio dicta
[illegible] ab origine [illegible] [illegible]
[illegible] unitatem [illegible] libro [illegible]
[illegible] humanae legis naturam [illegible]
a divinis [illegible] fol 246 [illegible]
principes [illegible] in manus ab [illegible]
principiis haec ipsa [illegible] fol 22

[illegible] [illegible] [illegible]

